

Chaṭṭhasaṅgītipiṭakam
Suttantapiṭake Khuddakanikāye

JĀTAKAPĀḶI

(Dutiyo bhāgo)

Buddhavasse 2552

Marammavasse 1370

AD. 2008

Romanized from Myanmar version printed in 1997

© Buddhasāsana Society

Pāli Series 23

First published in 2008 by Ministry of Religious Affairs

Yangon, Myanmar

THE PĀLI ALPHABET
IN BURMESE AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

အ a အာ ā ဣ i ဤ ī ဥ u ဦ ū ဧ e ဩ o

CONSONANTS WITH VOWEL "A"

က ka ခ kha ဂ ga ဃ gha င ṅa
 ဇ ca ဈ cha ဇ ja ဈ jha ဠ ṅa
 ဋ ta ဌ tha ဍ ḍa ဎ ḍha ဏ ṇa
 တ ta ထ tha ဒ da ဓ dha န na
 ပ pa ဖ pha ဖ ba ဖ bha မ ma

ယ ya ရ ra လ la ဝ va သ sa တ ha ဠ ḷa ၵ ṁ

VOWELS IN COMBINATION

◌◌◌◌ = ā ◌◌◌◌ = i ◌◌◌◌ = ī ◌◌◌◌ = u ◌◌◌◌ = ū ◌◌◌◌ = e ◌◌◌◌ = o

က ka ကာ kā ကိ ki ကိ kī ကု ku ကု kū ကေ ke ကေ ko
 ခ kha ခါ khā ခိ khi ခိ khī ခု khu ခု khū ခေ khe ခေ kho ...

CONJUNCT-CONSONANTS

ကက kka	ဃ ငာ ṅha	ဏ ဏာ ṇha	ဈ သာ dhya	ဠ ပာ pla	ဣ လာ lla
ကွ kka	ဇ ငာ cca	ဇာ ṇာ ṇa	ဇာ သာ dhva	ဠ ပာ pba	ဣ လာ lya
ကျ kya	ဇာ ငာ ccha	ဇာ ṇာ ṇa	ဇာ ဏာ nta	ဠာ ဃာ bbha	ဣ လာ lha
ကြိ kri	ဇာ ဣာ jja	ဇာ ṇာ ṇa	ဇာ ဏာ ntva	ဣ ဃာ bya	ဣ ဝာ vha
ကွာ kla	ဇာ ဣာ jjha	ဇာ တာ tta	ဇာ ဏာ ntha	ဠာ ဃာ bra	ဣာ တာ sta
ကွာ kva	ဠာ ဣာ ṅṅa	ဇာ တာ ttha	ဇာ ဏာ nda	ဠာ မာ mpa	ဣာ တာ stra
ဈာ khya	ဠာ ဣာ ṅṅha	ဇာ တာ tva	ဇာ ဏာ ndra	ဠာ မာ mpha	ဣာ သာ sna
ဇာ khva	ဠာ ဣာ ṅṅca	ဇာ တာ tya	ဇာ ဏာ ndha	ဠာ မာ mba	ဣာ သာ sya
ဠာ gga	ဠာ ဣာ ṅṅcha	ဠာ တာ tra	ဇာ ဏာ nna	ဠာ မာ mbha	ဣာ သာ ssa
ဠာ ggha	ဠာ ဣာ ṅṅja	ဇာ သာ dda	ဈာ ဣာ nya	ဠာ မာ mma	ဣာ သာ sma
ဈာ gya	ဠာ ဣာ ṅṅjha	ဇာ သာ ddha	ဈာ ဣာ nha	ဈာ မာ mya	ဣာ သာ sva
ဠာ gra	ဠာ တာ ṭta	ဈာ သာ dya	ဠာ ပာ ppa	ဠာ မာ mha	ဣာ သာ hma
ဣာ ṅka	ဠာ တာ ṭtha	ဠာ သာ dra	ဠာ ပာ ppha	ဣာ သာ yya	ဣာ သာ hva
ဣာ ṅkha	ဠာ သာ ḍḍa	ဠာ သာ dva	ဈာ ပာ pya	ဣာ သာ yha	ဠာ သာ ḷha
ဣာ ṅga					

၁ ၂ ၃ ၄ ၅ ၆ ၇ ၈ ၉ ၀
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

Jātakapāli dutiyabhāga

Mātikā		Piṭṭhaṅka
17. Cattālisnipāta		
521. Tesakuṇajātaka	...	1
522. Sarabhaṅgajātaka	...	5
523. Alambusājātaka	...	12
524. Saṅkhapārajātaka	...	16
525. Cūlasutasomajātaka	...	25
18. Paṇṇāsanipāta		
526. Niṭṭhikājātaka	...	31
527. Ummādanījātaka	...	39
528. Mahābodhijātaka	...	47
19. Saṭṭhinipāta		
529. Soṇakajātaka	...	53
530. Saṃkiccajātaka	...	59
20. Sattatinipāta		
531. Kusajātaka	...	66
532. Soṇanandajātaka	...	74
21. Asītinipāta		
533. Cūlahamsajātaka	...	83
534. Mahāhamsajātaka	...	90
535. Sudhābojanajātaka	...	99
536. Kuṇārajātaka	...	113
537. Mahāsutasomajātaka	...	131

Jātakapāli dutiyabhāga

Mātikā

Piṭṭhaṅka

22. Mahānipāta

538. Mūgapakkhajātaka	149
539. Mahājanakajātaka	159
540. Suvaṇṇasāmajātaka	174
541. Nimijātaka	184
542. Umaṅgajātaka	204
543. Bhūridattajātaka	221
544. Candakumārajātaka	242
545. Mahānāradakassapajātaka	257
546. Vidhuraajātaka	275
547. Vessantarajātaka	312

Jātakapāliyā dutiyabhāge mātikā niṭṭhitā.

Khuddakanikāya

Jātakapāḷi

Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

17. Cattālīsanipāta

521. Tesakuṇajātaka (1)

- Vessantaram taṃ pucchāmi, sakuṇa bhaddamatthu te.
Rajjam kāretukāmena, kiṃ su kiccaṃ kataṃ varam.
- Cirassam vata maṃ tāto, kaṃso Bārāṇasiggaho.
Pamatto appamattaṃ maṃ, pitā puttaṃ acodayi.
- Paṭhameneva vitathaṃ, kodhaṃ hāsaṃ nivāraye.
Tato kiccāni kāreyya, taṃ vataṃ āhu khattiya.
- Yaṃ tvaṃ tāta tapokammaṃ¹, pubbe katamasamsayam.
Ratto duṭṭho ca yaṃ kayirā, na taṃ kayirā tato.
- Khattiyassa pamattassa, raṭṭhasmiṃ raṭṭhavaḍḍhana.
Sabbe bhogā vinassanti, rañño taṃ vuccate agham.
- Sirī tāta Alakkhī va³, pucchitā etadabravum.
Uṭṭhāna⁴ vīriye pose, ramāhaṃ anusūyake.

1. Tape kammaṃ (Sī, Syā, I)

3. Sirī ca tāta lakkhī ca (Syā, I)

2. Punam (I)

4. Uṭṭhāne (Syā)

7. Usūyake duhadaye, purise kammadussake.
Kālakaṇṇī mahārāja, ramati¹ cakkabhañjani.
8. So tvam sabbesu suhadayo², sabbesaṃ rakkhito bhava.
Alakkhiṃ nuda mahārāja, lakkhyā bhava nivesanaṃ.
9. Sa lakkhīdhitisampanno, puriso hi mahaggato.
Amittānaṃ Kāsipati, mūlaṃ aggañca chindati.
10. Sakkopi hi bhūtapati, uṭṭhāne nappamajjati.
Sa kalyāṇe dhitiṃ katvā, uṭṭhāne kurute mano.
11. Gandhabbā pitaro devā, sājivā³ honti tādino.
Uṭṭhāhato⁴ appamajjato⁵, anuṭṭhanti devatā.
12. So appamatto akkuddho⁶, tāta kiccāni kāraya.
Vāyassu ca kicesu, nālaso vindate sukhaṃ.
13. Tattheva te vattapadā, esāva⁷ anusāsani.
Alaṃ mitte sukhāpetuṃ, Amittānaṃ dukkhāya⁸ ca.
14. Sakkhisi tvam⁹ Kuṇḍalini, maññasi khattabandhuni¹⁰.
Rajjaṃ kāretukāmena, kiṃsu kiccaṃ kataṃ varaṃ.
15. Dveva tāta padakāni, yattha¹¹ sabbam patitṭhitaṃ.
Aladdhassa ca yo lābho, laddhassa cānurakkaṇā.
16. Amacce tāta jānāhi, dhīre atthassa kovide.
Anakkhākitave tāta, asoṇḍe avināsake.
17. Yo ca taṃ tāta rakkheyya, dhanam yañceva te siyā.
Sūtova rathaṃ saṅgaṇhe, so te kiccāni kārāye.
18. Susaṅgahitantajano, sayam vittaṃ avekkhiya.
Nidhiñca iṇadānañca, na kare parapattiyā.

1. Ramāti (Ka)

2. So tvam sabbesaṃ suhadayo (Syā, I), so tvam sabbe suhadayo (Ka)

3. Sañjivā (I)

4. Uṭṭhahato (Syā, I)

5. Mappamajjato (Ka)

6. Akkuṭṭho (I)

7. Esā ca (I)

8. Dukkhāya (I)

9. Sakkhī tuvaṃ (Sī, Syā, I)

10. Khattiyabandhunī (I)

11. Yesu (I)

19. Sayam āyam vayam¹ jaññā, sayam jaññā katākatam.
Niggaṇhe niggahāraham, paggaṇhe paggahāraham.
20. Sayam jānapadam attham, anusāsa rathesabha.
Mā te adhammikā yuttā, dhanam raṭṭhañca nāsayum.
21. Mā ca vegena kiccāni, karosi² kārayesi vā.
Vegasā hi katam kammam, mando pacchānutappati.
22. Mā te adhisare muñca, subālhamadhikopitam³.
Kodhasā hi bahū phītā, kulā akulataṃ gatā.
23. Mā tāta “issaro’ mhi”ti, anattāya patārayi.
Itthīnam purisānañca, mā te āsi dukhudrayo.
24. Apetalomahaṃsassa, rañño kāmānusārino.
Sabbe bhogaṃ vinassanti, rañño taṃ vuccate agham.
25. Tattheva te vattapadā, esāva anusāsanī.
Dakkha’ssu’dāni puññakaro, asoṇḍo avināsako.
Sīlavāssu⁴ mahārāja, dussīlo vinipātiko⁵.
26. Apucchimha Kosiyagottam⁶, Kuṇḍalinim tattheva ca.
Tvam dāni vadehi Jambuka⁷, balānam balamuttamam.
27. Balam pañcavidham loke, purisasmiṃ mahaggate.
Tattha bāhubalam nāma, carimam vuccate balam.
28. Bhogabalañca Dīghāvu, dutiyam vuccate balam.
Amaccabalañca Dīghāvu, tatiyam vuccate balam.
29. Abhijaccabalam ceva, tam catuttham asaṃsayam.
Yāni cetāni sabbāni, adhigaṇhāti paṇḍito.
30. Tam balānam balam seṭṭham, aggam paññābalam balam⁸.
Paññābalenupatthaddho, attham vindati paṇḍito.

1. Āyavayam (I)

2. Kāresi (Sī, Syā, I)

3. Kodhitam (Ka, I)

4. Sīlavāssa (Ṭikā)

5. Vinipātako (I)

6. Apucchimhā Kosiyagottam (Syā), apucchamhāpi kosikam (I)

7. Jambuka tvam dāni vadehi (Syā, I)

8. Varam (Sī)

31. Api ce labhati mando, phītaṃ dharaṇimuttamaṃ.
Akāmassa pasayhaṃ vā, añño taṃ paṭipajjati.
32. Abhijātopi ce hoti, rajjaṃ laddhāna khattiyo.
Duppañño hi Kāsipati, sabbenapi na jīvati.
33. Paññāva sutam vinicchini¹, paññā kitti silokavaḍḍhani².
Paññāsahito naro idha, api dukkhe sukhāni vindati.
34. Paññañca kho asussūsaṃ, na koci adhigacchati.
Bahussutaṃ anāgamma, dhammaṭṭhaṃ avinibbhujam.
35. Yo ca dhammavibhaṅgaññū³, kāluṭṭhāyī matandito.
Anuṭṭhahati kālena, kammaphalaṃ tassijjhati⁴.
36. Anāyatana⁵ sīlassa, anāyatana⁵ sevino.
Na nibbindiyakārissa, sammadattho vipaccati.
37. Ajjhattañca payuttassa, tathāyatanasevino.
Anibbindiyakārissa, sammadattho vipaccati.
38. Yogappayogasaṅkhātaṃ, sambhatassānurakkhaṇam.
Tāni tvaṃ tāta sevasu, mā akammāya randhayi.
Akammunā hi dummedho, naḷāgāraṃva sīdati.
39. Dhammaṃ cara mahārāja, mātāpitūsu khattiya.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggam gamissasi.
40. Dhammaṃ cara mahārāja, puttadāresu khattiya.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggam gamissasi.
41. Dhammaṃ cara mahārāja, mittāmaccesu khattiya.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggam gamissasi.
42. Dhammaṃ cara mahārāja, vāhanesu balesu ca.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggam gamissasi.

1. Paññā sutavinicchini (Syā, I)

3. Yo dhammañca vibhāgaññū (I)

5. Nā'nāyatana (I)

2. Vaddhanī (I)

4. Phalaṃ tassa samijjhati (Ka)

43. Dhammaṃ cara mahārāja, gāmesu nigamesu ca -pa-.
44. Dhammaṃ cara mahārāja, ratṭhesu¹ janapadesu ca -pa-.
45. Dhammaṃ cara mahārāja, samaṇa² brāhmaṇesu ca -pa-.
46. Dhammaṃ cara mahārāja, migapakkhīsu khattiya.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggaṃ gamissasi.
47. Dhammaṃ cara mahārāja, dhammo ciṇṇo sukhāvaho³.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggaṃ gamissasi.
48. Dhammaṃ cara mahārāja, sa-indā⁴ devā sabrahmakā.
Suciṇṇena divaṃ pattā, mā dhammaṃ rāja pāmado⁵.
49. Tattheva te⁶ vattapadā, esāva⁷ anusāsani.
Sappaññasevī kalyāṇī, samattaṃ sāma⁸ taṃ vidūti.
Tesakuṇajātakaṃ paṭhamam.

522. Sarabhaṅgajātaka (2)

50. Alaṅkatā kuṇḍalino suvatthā,
Veḷuriyamuttātharukhaggabandhā⁹.
Rathesabhā tiṭṭhatha ke nu tumhe,
Kathaṃ vo jānanti manussaloke.
51. Ahamaṭṭhako bhīmaratho paṇāyaṃ,
Kāliṅgarājā pana uggatoyaṃ¹⁰.
Susaññātānaṃ isīnaṃ¹¹ dassanāya,
Idhāgatā pucchitāyemha pañhe.

1. Raṭṭhe (I)	2. Samaṇe (Syā, Ka)
3. Dhammo suciṇṇo sukhamāvahati (Ka)	4. Indho (I), sindā (Ka)
5. Pāmādo (I, Ka)	6. Vete (I)
8. Sāmaṃ (Ka)	9. Baddhā (I)
10. Uggato ayaṃ (I), uggatāyaṃ (Ka)	11. Susaññātānisīnaṃ (I)

52. Vehāyasaṃ tiṭṭhasi¹ antalikkhe,
Pathaddhuno pannaraseva cando.
Pucchāmi taṃ yakkha mahānubhāva,
Kathaṃ taṃ jānanti manussaloke.
53. Yamāhu devesu “Sujampatī”ti,
“Maghavā”ti taṃ āhu manussaloke.
Sa devarājā idamajja patto,
Susaññatānaṃ isīnaṃ dassanāya.
54. Dūre sutā no isayo samāgatā,
Mahiddhikā iddhiguṇūpapannā.
Vandāmi te ayire pasannacitto,
Ye jīvalokettha manussasetṭhā.
55. Gandho isīnaṃ ciradikkhitānaṃ²,
Kāyā cuto gacchati mālutena.
Ito paṭikkamma sahasanetta,
Gandho isīnaṃ asuci devarāja.
56. Gandho isīnaṃ ciradikkhitānaṃ,
Kāyā cuto gacchatu mālutena.
Vicitrapupphaṃ surabhiṃ va mālaṃ.
Gandhañca etaṃ pāṭikañkhāma bhante.
Na hettha devā paṭikkūlasaññino.
57. Purindado bhūtapatī yasassī,
Devānamindo Sakko³ Maghavā Sujampati.
Sa devarājā asuragaṇappamaddano,
Okāsamākañkhati pañha pucchituṃ.
58. Ko ne’vi’mesaṃ idha paṇḍitānaṃ,
Pañhe puṭṭho nipuṇe byākarissati.
Tiṇṇaṅca raññaṃ manujādhipānaṃ,
Devānamindassa ca Vāsavassa.

1. Tiṭṭhati (I) 2. Dakkhitānaṃ (Syā, I) 3. Idam padam natthi (Sī-Syā-I-potthakesu.)

59. Ayaṃ isi¹ Sarabhaṅgo tapassī²,
 Yato jāto virato methunasmā.
 Āceraputto³ suvinītarūpo,
 So nesaṃ pañhāni viyākarissati.
60. Koṇḍañña pañhāni viyākarohi,
 Yācanti taṃ isayo sādhurūpā.
 Koṇḍañña eso manujesu dhammo,
 Yaṃ vuddha⁴ māgacchati esa bhāro.
61. Katāvakāsā pucchantu bhonto,
 Yaṃ kiñci pañhaṃ manasābhipatthitaṃ.
 Ahaṃ hi taṃ taṃ vo viyākarissaṃ,
 Ñatvā sayāṃ lokamimaṃ parañca.
62. Tato ca Maghavā Sakko, atthadassī Purindado.
 Apucchi paṭhamāṃ pañhaṃ, yañcāsi abhipatthitaṃ.
63. Kiṃ sū vadhitvā na kadāci socati,
 Kissappahānaṃ isayo vaṇṇayanti.
 Kassīdha vuttaṃ pharusaṃ khametha,
 Akkhāhi me Koṇḍañña etamatthaṃ.
64. Kodhaṃ vadhitvā na kadāci socati,
 Makkhappahānaṃ isayo vaṇṇayanti.
 Sabbesaṃ vuttaṃ pharusaṃ khametha,
 Etaṃ khantiṃ uttamamāhu santo.
65. Sakkā ubhinnaṃ⁵ vacanaṃ titikkhituṃ,
 Sadisassa vā seṭṭhatarassa⁶ vāpi.
 Kathaṃ nu hīnassa vaco khametha,
 Akkhāhi me Koṇḍañña etamatthaṃ.

1. Isī (Sī, I)

2. Yasassī (Sī)

3. Ācariyaputto (I, Ka)

4. Vaddha (I), buddha (Ka)

5. Hi dvinnaṃ (I)

6. Seṭṭhanarassa (I)

66. Bhayā hi seṭṭhassa vaco khametha,
Sārambhahetū pana sādisassa.
Yo cīdha hīnassa vaco khametha,
Etaṃ khantiṃ uttamamāhu santo.
67. Kathaṃ vijaññā catupattharūpaṃ¹,
Seṭṭhaṃ sarikkhaṃ athavāpi hīnaṃ.
Virūparūpena caranti santo,
Tasmā hi sabbesaṃ vaco khametha.
68. Na hetamatthaṃ mahatīpi senā,
Sarājikā yujjhamānā labhetha.
Yaṃ khantiṃ sappuriso labhetha,
Khantūbalassūpasamanti verā.
69. Subhāsitaṃ te anumodiyāna,
Aññaṃ taṃ pucchāmi tadiṅgha brūhi.
Yathā ahuṃ² Daṇḍakī Nāḷikero³,
Athajjuno Kalābu cāpi rājā.
Tesaṃ gatiṃ brūhi supāpakammaṇaṃ,
Kattūpapannā isinaṃ vihethakā.
70. Kisaṃ hi⁴ Vacchaṃ avakiriya Daṇḍakī,
Ucchinnamūlo sajano saraṭṭho.
Kukkuḷanāme nirayamhi paccati,
Tassa phuliṅgāni patanti kāye.
71. Yo saññate pabbajite aheṭṭhayi⁵,
Dhammaṃ bhaṇante samaṇe adūsake.
Taṃ Nāḷikeraṃ sunakhā parattha,
Saṅgamma khādanti viphandamaṇaṃ.

1. Catumaṭṭharūpaṃ (Syā, I)

2. Ahū (Sī, Syā, I)

3. Nāḷikīro (Sī, Syā, I)

4. Kisaṃpi (I)

5. Avañjasi (I)

72. Athajjuno niraye sattisūle,
 Avaṃsiro patito uddhampādo¹.
 Aṅgīrasaṃ Gotamaṃ heṭṭhayitvā,
 Khantiṃ tapassiṃ cirabrahmacāriṃ.
73. Yo khaṇḍaso pabbajitaṃ achedayi,
 Khantiṃ vadantaṃ samaṇaṃ adūsakaṃ.
 Kalābu'vīciṃ upapajja paccati,
 Mahāpatāpaṃ² kaṭukaṃ bhayānakaṃ.
74. Etāni sutvā nirayāni paṇḍito,
 Aññāni pāpiṭṭhatarāni cettha.
 Dhammaṃ care samaṇabrāhmaṇesu,
 Evaṃkaro saggamupeti ṭhānaṃ.
75. Subhāsitaṃ te anumodiyāna,
 Aññaṃ taṃ pucchāmi tadiṅgha brūhi.
 Kathaṃvidhaṃ sīlavantaṃ vadanti,
 Kathaṃvidhaṃ paññavantaṃ vadanti.
 Kathaṃvidhaṃ sappurisaṃ vadanti,
 Kathaṃvidhaṃ no siri no jahāti.
76. Kāyena vācāya ca yo'dha³ saññato,
 Manasā ca kiñci na karoti pāpaṃ.
 Na attahetū alikaṃ bhaṇeti⁴,
 Tathāvidhaṃ sīlavantaṃ vadanti.
77. Gambhīrapañhaṃ manasābhicintayaṃ⁵,
 Nāccāhitaṃ kamma karoti luddaṃ.
 Kālāgataṃ⁶ atthapadaṃ na riñcati,
 Tathāvidhaṃ paññavantaṃ vadanti.

1. Uddhapādo (Syā), addhapādo (I)

3. Yo ca (I)

5. Manasā vicintayaṃ (Sī)

2. Mahābhitāpaṃ (I)

4. Bhaṇāti (Sī, Syā, I)

6. Kālābhatāṃ (I)

78. Yo ve kataññū katavedi dhīro,
 Kalyāṇamitto daḷhabhatti ca hoti.
 Dukhitassa sakkacca karoti kiccaṃ,
 Tathāvidhaṃ sappurisaṃ vadanti.
79. Etehi sabbehi guṇehupeto,
 Saddho mudū saṃvibhāgī vadaññū.
 Saṅgāhakaṃ sakhilaṃ saṅhavācaṃ,
 Tathāvidhaṃ no siri no jahāti.
80. Subhāsitaṃ te anumodiyāna,
 Aññaṃ taṃ pucchāmi tadiṅgha brūhi.
 Sīlaṃ siriñcāpi satañca dhammaṃ,
 Paññañca kaṃ seṭṭhataraṃ vadanti.
81. Pañña hi seṭṭhā kusalā vadanti,
 Nakkhattarājāriva tārakānaṃ.
 Sīlaṃ siri cāpi satañca dhammo¹,
 Anvāyikā paññavato bhavanti.
82. Subhāsitaṃ te anumodiyāna,
 Aññaṃ taṃ pucchāmi tadiṅgha brūhi.
 Kathaṃkaro kintikaro kimācaraṃ,
 Kiṃ sevamāno labhatīdha paññaṃ.
 Paññāya dāni paṭipadaṃ² vadehi,
 Kathaṃkaro paññavā hoti macco.
83. Sevetha vuddhe nipuṇe bahussute,
 Uggāhako ca paripucchako siyā.
 Suṇeyya sakkacca subhāsītāni,
 Evaṃkaro paññavā hoti macco.

1. Dhammā (I)

2. Dānippaṭīpaṃ (Ka)

84. Sa paññavā kāmaguṇe avekkhati,
Aniccato dukkhato rogato ca.
Evaṃ vipassī pajahāti chandaṃ,
Dukkhesu kāmesu mahabbhayesu.
85. Sa vītarāgo pavineyya dosaṃ,
Mettaṃ¹ cittaṃ bhāvaye² appamāṇa.
Sabbesu bhūtesu nidhāya daṇḍaṃ,
Anindito brahmamupeti ṭhānaṃ.
86. Mahatthiyaṃ³ āgamaṇaṃ ahosi,
Tavamaṭṭhaka⁴ Bhīmarathassa cāpi.
Kāliṅgarājassa ca uggatassa,
Sabbesa vo kāmarāgo pahīno.
87. Evametaṃ paracittavedi,
Sabbesa no kāmarāgo pahīno.
Karoḥi okāsamanuggahāya,
Yathā gatiṃ te abhisambhavema.
88. Karomi okāsamanuggahāya,
Tathā hi vo kāmarāgo pahīno.
Pharātha kāyaṃ vipulāya pītiyā,
Yathā gatiṃ me abhisambhavetha.
89. Sabbaṃ karissāma tavānusāsaṇiṃ,
Yaṃ yaṃ tuvaṃ vakkhasi bhūripañña.
Pharāma kāyaṃ vipulāya pītiyā,
Yathā gatiṃ te abhisambhavema.
90. Katāya⁵ Vacchassa kisassa pūjā,
Gacchantu bhonto isayo sādhurūpā.
Jhāne ratā hotha sadā samāhitā,
Esā ratī pabbajitassa seṭṭhā.

1. Metta (Syā, Ka)

3. Mahiddhiyaṃ (Sī, Syā, I)

5. Katāyaṃ (Sī, I)

2. Bhāveyya (Sī, Syā, Ka)

4. Maṭṭhaka (Sī, Syā, Ka)

91. Sutvāna gāthā paramatthasamhitā,
Subhāsītā isinā paṇḍitena.
Te vedajātā anumodamānā,
Pakkāmu¹ devā devapuram̐ yasassino.
92. Gāthā imā atthavatī subyañjanā,
Subhāsītā isinā paṇḍitena.
Yo kocimā aṭṭhikatvā² suṇeyya,
Labhetha pubbāpariyam̐ visesaṃ.
Laddhāna pubbāpariyam̐ visesaṃ,
Adassanam̐ maccurājassa gacche.
93. Sālissaro Sāriputto, Meṇḍissaro ca Kassapo.
Pabbato Anuruddho ca, Kaccāyano ca Devalo³.
94. Anusisso ca Ānando, Kisavaccho ca Kolito.
Nārado Udāyitthero⁴, parisā Buddhaparisā.
Sarabhaṅgo Lokanātho, evaṃ dhāretha jātakanti.
Sarabhaṅgajātakam̐ dutiyam̐.

523. Alambusājātaka (3)

95. Atha bravi brahā Indo, Vatrabhū jayataṃ pitā.
Devakaññam̐ parābhetvā, Sudhammāyam̐ Alambusam̐.
96. Misse devā taṃ yācanti, Tāvatiṃsā sa-indakā.
Isippalobhane⁵ gaccha, Isisiṅgam̐ Alambuse.
97. Purāyam̐ amhe acceti⁶, vattavā⁷ brahmacariyavā.
Nibbānābhirato vuddho⁸, tassa maggāni āvara.
98. Devarāja kimeva tvam̐, mameva tuvam̐ sikkhasi.
Isippalobhane⁵ gaccha, santi aññāpi accharā.

1. Pakkamū (Ka)

3. Devilo (Syā, Ka)

5. Isipalobhike (Sī, Syā), isim̐ palobhike (I)

7. Vataṃ (Sī, Syā, I)

2. Aṭṭhim̐ katvā (Ka)

4. Nārado Puṇṇo Mantāniputto (Sī)

6. Nāceti (Syā, Ka)

8. Vaddho (I), Buddho (Syā, Ka)

99. Mādisiyo pavarā ceva, asoke Nandane vane.
Tāsampi hotu pariyāyo, tāpi yantu palobhanā¹.
100. Addhā hi saccaṃ bhaṇasi, santi aññāpi accharā.
Tādisiyo pavarā ceva, asoke Nandane vane.
101. Na tā evaṃ pajānanti, pārīcariyaṃ pumaṃ gatā.
Yādisaṃ tvaṃ pajānāsi, nāri sabbaṅgasobhane.
102. Tvameva gaccha kalyāṇi, itthīnaṃ pavarā caṣi.
Taveva vaṇṇarūpena, savasamānayissasi².
103. Na vāhaṃ na gamissāmi, devarājena pesitā.
Vibhemi cetaṃ āsāduṃ, uggatejo hi brāhmaṇo.
104. Aneke nirayaṃ pattā, isimāsādiyā janā.
Āpannā mohasaṃsāraṃ, tasmā lomāni hamsaye.
105. Idaṃ vatvāna pakkāmi, accharā kāmavaṇṇinī.
Missā missitu³ micchantī, Isisiṅgaṃ Alambusā.
106. Sā ca taṃ vanamogayha, Isisiṅgena rakkhitaṃ.
Bimbajālakasañchannaṃ, samantā addhayojanaṃ.
107. Pātova pātarāsamhi, udaṇhasamayaṃ⁴ pati.
Aggiṭṭhaṃ parimajjantaṃ, Isisiṅgaṃ upāgami.
108. Kā nu vijjurivābhāsi, osadhī viya tārakā.
Vicittahatthābharaṇā⁵, āmuttamaṇikuṇḍalā⁶.
109. Ādiccavaṇṇasaṅkāsā, hemaḥcandanagandhinī.
Saññatūrū mahāmāyā, kumārī cārudassanā.
110. Vilaggā⁷ mudukā suddhā, pādā te suppatiṭṭhitā.
Gamanā kamanīyā⁸ te, harantiyeva me mano.

1. Palobhikā (Syā, I)

2. Vasamānāpayissasi (Syā), vasamānāmayissasi (I), taṃ vasamānayissasi(Ka)

3. Missetu (Sī, Syā, I)

4. Udayasamayaṃ (Syā), udantasamayaṃ (Ka)

5. Vicittavatthābharaṇā (Sī)

6. Āmukkamaṇikuṇḍalā (?)

7. Vilākā (Sī, Syā, I)

8. Kamanā kamanīyā (Sī, I)

111. Anupubbāva te ūrū, nāganāsasamūpamā.
Vimaṭṭhā tuyhaṃ sussoṇī, akkhassa phalakaṃ yathā.
112. Uppalasseva kiṅjakkhā, nābhi te sādhu saṅṭhitā.
Pūrā kaṇhañjanasseva, dūrato paṭidissati.
113. Duvidhā jātā urajā, avaṅṭā sādhipaccudā.
Payodharā apatitā¹, aḍḍhalābusamā thanā.
114. Dīghā kambutalābhāsā, gīvā eṇeyyakā yathā.
Paṇḍarāvaraṇā vaggu, catutthamanasannibhā.
115. Uddhaggā ca adhaggā ca, dumaggaparimajjitā.
Duvijā nelasambhūtā, dantā tava sudassanā.
116. Apaṇḍarā lohitantā, jiṅjūka² phalasannibhā.
Āyatā ca visālā ca, nettā tava sudassanā.
117. Nātidīghā susammaṭṭhā, kanakabyā³ samocitā.
Uttamaṅgaruhā tuyhaṃ, kesā candanagandhikā.
118. Yāvataḥ kasigorakkhā, vāṇijānaṃ⁴ ca yā gati.
Isīnaṅca parakkantaṃ, saññatānaṃ tapassinaṃ.
119. Na te samasamaṃ passe, asmiṃ pathavi⁵ maṇḍale.
Ko vā tvaṃ kassa vā putto, kathaṃ jānemu taṃ mayam.
120. Na pañhakālo bhaddante, Kassapevaṃ gate sati.
Ehi samma ramissāma, ubho asmākamassame.
Ehi taṃ upagūhissam⁶, ratīnaṃ kusalo bhava.
121. Idaṃ vatvāna pakkāmi, accharā kāmavaṇṇinī.
Missā missitumicchantī, Isisiṅgaṃ Alambusā.
122. So ca vegena nikkhamma, chetvā dandhaparakkamaṃ⁷.
Tamuttamāsu veṇīsu, ajjhappatto⁸ parāmasi.

1. Appatitā (Sī, Syā, I)

3. Kanakaggā (I)

5. Puthuvi (I)

7. Dandhapadakkamaṃ (Ka)

2. Jiṅjuka (Sī, Syā, I)

4. Vāṇijānaṃ (I)

6. Upaguyhissam (Syā)

8. Ajjhāpatto (I)

123. Tamudāvatta kalyāṇī, palissaji susobhanā¹.
Cavitamhi² brahmacariyā, yathā taṃ atha tositā.
124. Manasā agamā indaṃ, vasantaṃ Nandane vane.
Tassā saṅkappamaññāya, Maghavā devakuñjaro.
125. Pallaṅkaṃ paṇiṇī khippaṃ, sovaṇṇaṃ sopavāhanaṃ.
Sa-uttaracchadapaññāsaṃ, saḥassapaṭiyatthataṃ³.
126. Tameṇaṃ tattha dhāresi, ure katvāna sobhanā.
Yathā ekamuhuttaṃva, tīṇi vassāni dhārayi.
127. Vimado tīhi vassehi, pabujjhivāna brāhmaṇo.
Addasāsi harita⁴ rukkhe, samantā aggiyāyanaṃ.
128. Navapattavanaṃ phullaṃ, kokilaggaṇaghositaṃ.
Samantā paviloketvā, rudaṃ assūni vattayi.
129. Na juhe na jape⁵ mante, aggihuttaṃ pahāpitaṃ.
Ko nu me pāricariyāya, pubbe cittaṃ palobhayi.
130. Araññe me viharato, yo me tejā ha sambhutaṃ⁶.
Nānāratnaparipūraṃ, nāvaṃva gaṇhi aṇṇave.
131. Ahaṃ te pāricariyāya, devarājena pesitā.
Avadhim⁷ cittaṃ cittena, pamādo⁸ tvaṃ na bujjhasi.
132. Imāni kira maṃ tāto, Kassapo anusāsati.
Kamalāsadisitthiyo⁹, tāyo bujjhesi māṇava.
133. Uregaṇḍāyo bujjhesi, tāyo bujjhesi māṇava.
Iccānusāsī maṃ tāto, yathā maṃ anukampako.
134. Tassāhaṃ vacanaṃ nākaṃ, pitu vuddhassa sāsaṇaṃ.
Araññe nimmanussamhi, svajja jhāyāmi¹⁰ ekako.

1. Susobhaṇī (Syā, Ka)

3. Paṭikatthataṃ (Sī)

5. Jappe (Ka)

7. Avadhī (Syā, I, Ka)

9. Sarisitthiyo (Syā, I)

2. Cavi tamhā (Syā, Ka)

4. Harī (I)

6. Sambhataṃ (I)

8. Pamādā (Syā, I)

10. Svājjajjhāyāmi (Sī, I)

135. Sohaṃ tathā karissāmi, dhiratthu jīvitena me.
Puna vā tādiso hessaṃ, maraṇaṃ me bhavissati.
136. Tassa tejaṃ¹ vīriyañca, dhitim² ñatvā avaṭṭhitam³.
Sirasā aggahī pāde, Isisiṅgaṃ Alambusā.
137. Mā me kujjha⁴ mahāvīra, mā me kujjha⁴ mahā-ise.
Mahā attho mayā ciṅṅo, tidasānaṃ yasassināṃ.
Tayā saṅkampaṃ āsi, sabbaṃ devapuraṃ tadā.
138. Tāvatiṃsā ca ye devā, tidasānañca Vāsavo.
Tvañca bhaddo sukhī hohi, gaccha kaññe yathāsukhaṃ.
139. Tassa pāde gahetvāna, katvā ca naṃ padakkhiṇaṃ.
Añjaliṃ paggahetvāna, tamhā ṭhānā apakkami.
140. Yo ca tassāsi pallaṅko, sovaṅṅo sopavāhana.
Sa-uttaracchadapaññāso, sahasapaṭiyatthato.
Tameva pallaṅkamāruya, agā devāna santike.
141. Tamokkamiva āyantim, jalantim vijjutaṃ yathā.
Patīto sumano vitto, Devindo adadā varaṃ.
142. Varañce me ado sakka, sabbabhūtānamissara.
Nisippalobhikā⁵ gacche, etaṃ Sakka varaṃ varetī.
Alambusājātakaṃ tatiyaṃ.

524. Saṅkhapāḷajātaka (4)

143. Ariyāvakaṣosi pasannaṇetto,
Maññe bhavaṃ pabbajito kulamhā.
Kathaṃ nu vittāni pahāya bhoge,
Pabbaji nikkhamma gharā sapañña⁶.

1. Tejañca (Sī, I)

3. Suvadḍhitam (Sī)

5. Na isipalobhikā (Syā), na isipalobhiyaṃ (I)

2. Dhitiñca (I)

4. Kujjhi(I)

6. Sapañño (Syā), sapañña (I)

144. Sayam vimānam naradeva disvā,
Mahānubhāvassa mahoragassa.
Disvāna puññāna mahāvīpākaṃ,
Saddhāya'ham pabbajitomi rāja.
145. Na kāmakāmā na bhayā na dosā,
Vācam musā pabbajitā bhaṇanti.
Akkhāhi me pucchito etamattham,
Sutvāna me jāyihitippasādo.
146. Vāṇijja¹ raṭṭhādhipa gacchamāno,
Pathe addasāsīmhi bhojaputte².
Pavaddhakāyaṃ uragaṃ mahantaṃ,
Ādāya gacchante pamodamāne.
147. Soham samāgamma janinda tehi,
Pahaṭṭhalomo avacamhi bhīto.
Kuhim ayaṃ nīyati³ bhīmakāyo,
Nāgena kiṃ kāhatha bhojaputtā.
148. Nāgo ayaṃ nīyati bhojanatthā⁴,
Pavaddhakāyo urago mahanto.
Sāduñca thūlañca muduñca maṃsaṃ,
Na tvaṃ rasaññasi Videhaputta.
149. Ito mayam gantvā sakam niketaṃ⁵,
Ādāya satthāni vikopayitvā.
Maṃsāni bhokkhāma⁶ pamodamānā,
Mayam hi ve sattavo pannagānaṃ.
150. Sace ayaṃ nīyati bhojanatthā,
Pavaddhakāyo urago mahanto.
Dadāmi vo balibaddāni⁷ soḷasa,
Nāgaṃ imaṃ muñcatha bandhanasmā.

1. Vāṇijja (I)

2. Milācaputte (Sī, I)

3. Nīyati (Ka)

4. Bhojanattham (Sī, Syā, I)

5. Niketaṃ (I)

6. Bhokkhāma (Syā)

7. Balivaddāni (I)

151. Addhā hi no bhakkho ayaṃ manāpo,
Bahū ca no uragā bhuttapubbā¹.
Karoma te taṃ vacanaṃ Aḷāra²,
Mittaṃ ca no hohi Videhaputta.
152. Tadāssu te bandhanā mocayimsu,
Yaṃ natthuto paṭimokkassa pāse.
Mutto ca so bandhanā nāgarājā,
Pakkāmi pācīnamukho muhuttaṃ.
153. Gantvāna pācīnamukho muhuttaṃ,
Puṇṇehi nettehi palokayī maṃ.
Tadā'ssa'haṃ piṭṭhito anvagacchim,
Dasaṅgulim añjalim paggahevā.
154. Gaccheva kho tvaṃ taramānarūpo,
Mā taṃ amittā punaragahesuṃ.
Dukkho hi luddehi punā samāgamo,
Adassanaṃ bhojaputtāna gaccha.
155. Agamāsi so rahadaṃ vipassanaṃ,
Nīlobhāsaṃ ramaṇīyaṃ sutitthaṃ.
Samotataṃ³ jambuhi vetasāhi,
Pāvekkhi nittiṇṇabhayo patīto.
156. So taṃ pavissa na cirassa nāgo,
Dibbena me pāturaṃ janinda.
Upaṭṭhahī maṃ pitaraṃva putto,
Hadayaṅgamaṃ kaṇṇasukhaṃ bhaṇanto.

1. Bahum ca no urago bhuttapubbo (Ka)

2. Aḷāra (Ka) evamuparipi.

3. Samonataṃ (Syā, Ka)

157. Tvaṃ meṣi mātā ca pitā¹ Aḷāra,
 Abbhantaro pāṇadado saḥāyo.
 Sakāṃ ca iddhiṃ paṭilābhakosmi²,
 Aḷāra passa me nivesanāni.
 Pahūtabhakkhaṃ bahu-annapānaṃ,
 Masakkasāraṃ viya Vāsavassa.
158. Taṃ bhūmibhāgehi upetarūpaṃ,
 Asakkharā ceva mudū subhā ca.
 Nīcattiṇā³ apparajā ca bhūmi,
 Pāsādikā yattha jahanti sokaṃ.
159. Anāvakuḷā veḷuriyūpanīlā,
 Catuddisaṃ ambavanaṃ surammaṃ.
 Pakkā ca pesī ca phalā suphullā,
 Niccotukā dhārayantī phalāni.
160. Tesāṃ vanānaṃ naradeva majjhe,
 Nivesanaṃ bhassarasannikāsaṃ.
 Rajataggaḷaṃ sovaṇṇamayāṃ uḷāraṃ,
 Obhāsati vijjurivantalikkhe.
161. Maṇīmayā soṇṇamayā⁴ uḷārā,
 Anekacittā satataṃ sunimmitā.
 Paripūrā kaññāhi alaṅkatābhi,
 Suvaṇṇakāyūradharāhi rāja.
162. So Saṅkhapālo taramānarūpo,
 Pāsādamārūyha anomavaṇṇo.
 Sahassathambhaṃ atulānubhāvaṃ,
 Yatthassa bhariyā mahesī ahosi.

1. Pitā ca (I)

3. Nīcā tiṇā (Syā, I)

2. Paṭilābhitosmi (I)

4. Sovaṇṇamayā (Si, Syā, I)

163. Ekā ca nārī taramānarūpā,
 Ādāya veḷuriyamayaṃ mahagghaṃ.
 Subhaṃ maṇim jātimantūpapannaṃ.
 Acoditā āsanamabbhihāsi.
164. Tato maṃ urago hatthe gahetvā,
 Nisīdayī pāmukha-āsanasmim.
 Idamāsanam atra bhavaṃ nisīdatu,
 Bhavaṃ hi me aññataro garūnam.
165. Aññā ca nārī taramānarūpā,
 Ādāya vārim upasaṅkamtivā.
 Pādāni pakkhālayī me janinda,
 Bhariyāva¹ bhattū patino piyassa.
166. Aparā ca nārī taramānarūpā,
 Paggayha sovaṇṇamayāya² pātiyā.
 Anekasūpaṃ vividhaṃ viyañjanaṃ,
 Upanāmayī bhatta manuññarūpaṃ.
167. Turiyehi³ maṃ bhārata bhuttavantam,
 Upaṭṭhahum bhattu mano viditvā.
 Tatuttarim⁴ maṃ nipatī mahantaṃ,
 Dibbehi kāmehi anappakehi.
168. Bhariyā mameṭā tisaṭā Aḷāra,
 Sabbattamajjhā padumuttarābhā.
 Aḷāra eṭā'ssu te kāmakārā,
 Dadāmi te tā paricārayassu.
169. Saṃvaccharaṃ dibbarasānubhutvā,
 Tadā'ssu'ham⁵ uttarimajjhābhāsīm⁶.
 Nāgassidaṃ kinti kathañca laddham,
 Kathajjhagamāsi vimānaseṭṭham.

1. Bhariyā ca (I)

2. Sovāṇṇamayā (I)

3. Tūriyehi (Ka)

4. Taduttarim (Ka)

5. Tadassahaṃ (I)

6. Uttari paccabhāsīm (Sī, Syā), uttarim paccabhāsīm (I)

170. Adhiccaladdham̃ pariṇāmajam̃ te,
 Sayam̃katar̃ udāhu devehi dinnam̃.
 Pucchāmi tam̃¹ nāgarāje'tamattham̃,
 Kathajjhagamāsi vimānaseṭṭham̃.
171. Nādhiccaladdham̃ na pariṇāmajam̃ me,
 Na sayam̃katar̃ nāpi devehi dinnam̃.
 Sakehi kammehi apāpakehi,
 Puññehi me laddhamidaṃ vimānam̃.
172. Kim̃ te vataṃ kim̃ pana brahmacariyam̃,
 Kissa suciṇṇassa ayam̃ vipāko.
 Akkhāhi me nāgarāje'tamattham̃,
 Katham̃ nu te laddhamidaṃ vimānam̃.
173. Rājā ahoṣim̃ Magadhānamissaro,
 Duyyodhano nāma mahānubhāvo.
 So ittaram̃ jīvitam̃ sam̃viditvā,
 Asassatar̃ vipariṇāmadhammam̃.
174. Annañca pānañca pasannacitto,
 Sakkacca dānam̃ vipulam̃ adāsim̃².
 Opānabhūtam̃ me gharam̃ tadāsi,
 Santappitā samaṇabrāhmaṇā ca.
175. ³ Mālañca gandhañca vilepanañca,
 Padīpiyam̃⁴ yānamupassayañca.
 Acchādanam̃ seyyamathannapānam̃,
 Sakkacca dānāni adamha tattha³.

1. Te (I)
 3-3. Ayam̃ gāthā I-potthake natthi.

2. Adāsi (I)
 4. ...padīpayam̃ (Syā, Ka)

176. Taṃ me vataṃ taṃ pana brahmacariyaṃ,
 Tassa suciṇṇassa ayaṃ vipāko.
 Teneva me laddhamidaṃ vimānaṃ,
 Pahūtabhakkhaṃ bahu-annapānaṃ.
 Naccehi gītehi cupetarūpaṃ,
 Ciraṭṭhitikaṃ na ca sassatā'yaṃ.
177. Appānubhāvā taṃ mahānubhāvaṃ,
 Tejassinaṃ hanti atejavanto.
 Kimeva dāṭhāvudha kiṃ paṭicca,
 Hatthatta¹ māgacchi vanibbakānaṃ².
178. Bhayaṃ nu te anvagataṃ mahantaṃ,
 Tejo nu te nānvagaṃ dantaṃ mūlaṃ.
 Kimeva dāṭhāvudha kiṃ paṭicca,
 Kilesamāpajji vanibbakānaṃ.
179. Na me bhayaṃ anvagataṃ mahantaṃ.
 Tejo na sakkā mama tehi hantaṃ³.
 Satañca dhammāni sukittitāni,
 Samuddavelāva duraccayāni.
180. Cātuddasiṃ pañcadasiṃ Aḷāra,
 Uposathaṃ niccamupāvasāmi.
 Athāgamuṃ soḷasa bhojaputtā,
 Rajjuṃ gahetvāna daḷhañca pāsāṃ.
181. Bhetvāna nāsāṃ atikassa⁴ rajjuṃ,
 Nayiṃsu maṃ samparigayha luddā.
 Etādisaṃ dukkhamahaṃ titikkhaṃ⁵,
 Uposathaṃ appaṭikopayanto.

1. Hatthatta (Sī, Syā, I)

2. Vaṇibbakānaṃ (Sī)

3. Tebhiantuṃ (Syā, Ka)

4. Antakassa (Ka)

5. Titikkhiṃ (I)

182. Ekāyane taṃ pathe addasaṃsu,
Balena vaṇṇena cupetarūpaṃ.
Siriya paññāya ca bhāvitosi,
Kiṃ patthayaṃ¹ nāga tapo karosi.
183. Na puttahetū na dhanassa hetu,
Na āyuno cāpi Aḷāra hetu.
Manussayoniṃ abhipatthayāno,
Tasmā parakkamma tapo karomi.
184. Tvaṃ lohitakkho vihatantaraṃso,
Alaṅkato kappitakesamassu.
Surosito lohitacandanena,
Gandhabbarājāva disā pabhāsasi².
185. Deviddhipattosi mahānubhāvo,
Sabbehi kāmehi samaṅgibhūto.
Pucchāmi taṃ nāgarāje'tamatthaṃ,
Seyyo ito kena manussaloko.
186. Aḷāra nāññatra manussalokā,
Suddhī va saṃvijjati saṃyamo vā.
Ahañca laddhāna manussayoniṃ,
Kāhāmi jātimaraṇassa antaṃ.
187. Saṃvaccharo me vasato³ tavantike,
Annena pānena upaṭṭhitosmi.
Āmantayitvāna palemi nāga,
Cirappavutthosmi⁴ ahaṃ janinda.
188. Puttā ca dārā anujīvino ca⁵,
Niccānusiṭṭhā upatiṭṭhathetaṃ.
Kaccinnu taṃ nābhisapittha⁶ koci,
Piyāṃ hi me dassanaṃ tuyhaṃ⁷ Aḷāra.

1. Kimatthiyaṃ (Sī, Syā, I)

2. Pabhāsi (Ka)

3. Vusito (I)

4. Cirappavuttho asmi (I) cirappavutthosmi (Sī, Syā)

5. Ca'nujīvino (Sī, I)

6. Nābhisamsittha (Syā, I)

7. Tuyha (I)

189. Yathāpi mātū ca pitū agāre,
 Putto piyo paṭivihito vaseyya¹.
 Tatopi mayhaṃ idhameva seyyo,
 Cittam hi te nāga mayī pasannaṃ.
190. Maṇī mamaṃ vijjati lohitaṅko²,
 Dhanāharo maṇiratanam uḷāraṃ.
 Ādāya tvam³ gaccha sakam nicketam,
 Laddhā dhanam tam maṇimossajassu.
191. Diṭṭhā mayā mānusakāpi kāmā,
 Asassatā vipariṇāmadhammā.
 Ādīnavam kāmaguṇesu disvā,
 Saddhāya'ham pabbajitomi rāja.
192. Dumapphalānīva patanti māṇavā,
 Daharā ca vuddhā ca sarīrabhedā.
 Etampi disvā pabbajitomi rāja,
 Apaṇṇakam sāmāññameva seyyo.
193. Addhā have sevitabbā sapaññā,
 Bahussutā ye bahuṭhānacintino.
 Nāgañca sutvāna tavañca'ḷāra,
 Kāhāmi puññāni anappakāni.
194. Addhā have sevitabbā sapaññā,
 Bahussutā ye bahuṭhānacintino.
 Nāgañca sutvāna mamañca rāja,
 Karohi puññāni anappakānīti.

Saṅkhaḷajātakam catuttham.

1. Seyyo (I)

2. Lohitaṅgo (Ka)

3. Tam (I)

525. Cūlasutasomajātaka (5)

195. Āmantayāmi nigamaṃ, mittāmacce parissaje¹.
Sirasmim palitaṃ jātaṃ, pabbajjaṃ dāni roca'haṃ.
196. Abhuṃ me kathaṃ nu bhaṇasi,
Sallaṃ me deva urasi kappesi².
Sattasatā te bhariyā,
Kathaṃ nu te tā bhavissanti.
197. Paññāyihinti etā, daharā aññampi tā gamissanti.
Saggaṃ cassa patthayāno, tena ahaṃ pabbajissāmi.
198. Dulladdhaṃ me āsi Sutasoma,
Yassa te homa'haṃ mātā.
Yaṃ me vilapantiyā,
Anapekkho pabbajasi deva.
199. Dulladdhaṃ me āsi Sutasoma,
Yaṃ taṃ ahaṃ vijāyissaṃ.
Yaṃ me vilapantiyā,
Anapekkho pabbajasi deva.
200. Ko nāme'so dhammo,
Sutasoma kā ca nāma pabbajjā.
Yaṃ no amhe jīṇṇe,
Anapekkho pabbajasi deva.
201. Puttāpi tuyhaṃ bahavo, daharā appattayobbanā.
Mañjū tepi³ taṃ apassantā, maññe dukkhaṃ nigacchanti.
202. Puttehi ca me etehi,
Daharehi appattayobbanehi.
Mañjūhi sabbehipi tumhehi,
Ciraṃpi thatvā vināsabhāvo⁴.

1. Pārisajje (Sī, Syā)

3. Te (Sī, I)

2. Kampesi (I)

4. Vinābhāvo (Sī, Syā, I)

203. Chinnaṃ nu tuyhaṃ hadayaṃ,
Adu te¹ karuṇā ca natthi amhesu.
Yaṃ no vikandantiyo²,
Anapekkho pabbajasi deva.
204. Na ca mayhaṃ chinnaṃ hadayaṃ,
Atthi karuṇāpi mayhaṃ tumhesu.
Saggañca patthayāno,
Tena ahaṃ³ pabbajissāmi.
205. Dulladdhaṃ me āsi,
Sutasoma yassa te ahaṃ bhariyā.
Yaṃ me vilapantiyā,
Anapekkho pabbajasi deva.
206. Dulladdhaṃ me āsi,
Sutasoma yassa te ahaṃ bhariyā.
Yaṃ me kucchipaṭṭisandhim⁴,
Anapekkho pabbajasi deva.
207. Paripakko me gabbho,
Kucchigato yāva naṃ vijāyāmi.
Māhaṃ ekā vidhavā,
Pacchā dukkhāni addakkhim.
208. Paripakko te gabbho,
Kucchigato iṅha tvaṃ⁵ vijāyassu.
Puttaṃ anomavaṇṇaṃ,
Taṃ hitvā pabbajissāmi.
209. Mā tvaṃ Cande rudi,
Mā soci vanatimiramattakki.
Āroha varapāsādaṃ⁶,
Anapekkho ahaṃ gamissāmi.

1. Ādu (Sī, I), ādū (Syā)

3. Tenāhaṃ (Sī, Syā), tenamaham (I)

5. Tva (Sī), naṃ (I)

2. Vikkandantiyo (Sī)

4. Maṃ kucchimatim santim (I)

6. Ca pāsādaṃ (I)

210. Ko taṃ amma kopesi,
 Kiṃ rodasi pekkhasi ca maṃ bālham.
 Kaṃ avajjham ghātemi¹,
 Ñātīnaṃ udikkhamānānaṃ.
211. Na hi so sakkā hantum,
 Vijitāvī² yo maṃ tāta kopesi.
 Pitā te maṃ tāta avaca,
 Anapekkho ahaṃ gamissāmi.
212. Yotaṃ pubbe niyyāmi,
 Uyyānaṃ mattakuñjare ca yodhemi.
 Sutasome pabbajite,
 Kathaṃ nu dāni karissāmi.
213. Mātucca³ me rudantyā⁴,
 Jeṭṭhassa ca bhātuno akāmassa.
 Hatthepi te gahessaṃ,
 Na hi gacchasi⁵ no akāmānaṃ.
214. Uṭṭhehi tvaṃ dhāti,
 Imaṃ kumāraṃ ramehi aññattha.
 Mā me paripanthamakāsi⁶,
 Saggaraṃ mama patthayānassa.
215. Yaṃ nūnimaṃ dadeyyaṃ⁷ pabhaṅkaraṃ,
 Ko nu me imināttho⁸.
 Sutassome pabbajite,
 Kiṃ nu menaṃ karissāmi.

1. Ghātemi kaṃ avajjham (I), taṃ avajjham ghātemi (Ka)

2. Jīvitāvī (I)

3. Mātu ca (Sī, Syā)

4. Rudatyā (I)

5. Gañchisi (I)

6. Makā (Sī, I)

7. Jaheyyaṃ (I)

8. Ko nu me iminā attho (Sī, Syā), ko nu me nattho (I)

216. Koso ca tuyhaṃ vipulo,
 Koṭṭhāgāraṅca tuyhaṃ paripūraṃ.
 Pathavī ca tuyhaṃ vijitā,
 Ramassu mā pabbaji¹ deva.
217. Koso ca mayhaṃ vipulo,
 Koṭṭhāgāraṅca mayhaṃ paripūraṃ.
 Pathavī ca mayhaṃ vijitā,
 Taṃ hitvā pabbajissāmi.
218. Mayhampi dhanam pahūtam, saṅkhātum² nopi deva sakkomi.
 Taṃ te dadāmi sabbampi³, ramassu mā pabbaji deva.
219. Jānāmi⁴ dhanam pahūtam, Kulavaddhana pūjito tayā ca'smi.
 Saggaṅca patthayāno, tena aham pabbajissāmi.
220. Ukkaṅthitosmi bālham, arati maṃ Somadatta āvisati⁵.
 Bahukāpi⁶ me antarāyā, ajjevāham pabbajissāmi.
221. Idam ca tuyhaṃ rucitam, Sutasoma ajjeva dāni tvam pabbaja.
 Ahampi pabbajissāmi, na ussahe tayā vinā aham ṭhātum.
222. Na hi sakkā pabbajitum, nagare na hi paccati janapade ca.
 Sutasome pabbajite, katham nu dāni karissāma.
223. Upanīyatidam maññe, parittam udakamva caṅkavāramhi.
 Evaṃ suparittake jīvite, na ca pamajjitum kālo.
224. Upanīyatidam maññe, parittam udakamva caṅkavāramhi.
 Evaṃ suparittake jīvite, andhabālā⁷ pamajjanti.
225. Te vaḍḍhayanti nirayam, tiracchānayaniṅca pettivisayaṅca.
 Taṅhāya bandhanabaddhā, vaḍḍhenti asurakāyam.

1. Pabbajassu (Sī), pabbaja (I)

2. Saṅkhyātum (Sī)

3. Tam deva te dadāmi sabbampi (Sī), tam te dadāmi sabbam (I)

4. Jānāmi te (Sī, Syā)

5. Āvisati (Ka)

6. Bahukā hi (Sī, Syā)

7. Atha bālā (Sī, Syā, I)

226. Ūhaññate rajaggaṃ, avidūre Pubbakamhi ca¹ pāsāde.
Maññe no kesā chinnā, yasassino dhammarājassa.
227. Ayamassa pāsādo, sovaṇṇa² pupphamālyavītikiṇṇo.
Yahi³ manuvicari rājā, parikiṇṇo itthāgārehi.
228. Ayamassa pāsādo, sovaṇṇapupphamālyavītikiṇṇo.
Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo ñātisaṅghena.
229. Idamassa kūṭāgāraṃ, sovaṇṇa⁴ pupphamālyavītikiṇṇaṃ.
Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo itthāgārehi.
230. Idamassa kūṭāgāraṃ, sovaṇṇa⁴ pupphamālyavītikiṇṇaṃ.
Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo ñātisaṅghena.
231. Ayamassa asokavanikā, supupphitā sabbakālikā rammā.
Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo itthāgārehi.
232. Ayamassa asokavanikā, supupphitā sabbakālikā rammā.
Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo ñātisaṅghena.
233. Idamassa uyyānaṃ, supupphitaṃ sabbakālikaṃ rammaṃ.
Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo itthāgārehi.
234. Idamassa uyyānaṃ, supupphitaṃ sabbakālikaṃ rammaṃ.
Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo ñātisaṅghena.
235. Idamassa kaṇikāraṇaṃ, supupphitaṃ sabbakālikaṃ rammaṃ.
Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo itthāgārehi.
236. Idamassa kaṇikāraṇaṃ, supupphitaṃ sabbakālikaṃ rammaṃ.
Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo ñātisaṅghena.
237. Idamassa pāṭalivanaṃ⁵, supupphitaṃ sabbakālikaṃ rammaṃ.
Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo itthāgārehi.
238. Idamassa pāṭalivanaṃ, supupphitaṃ sabbakālikaṃ rammaṃ.
Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo ñātisaṅghena.

1. Pupphakamhi ca (Si, I)

2. So vaṇṇo (I)

3. Yamhi (I)

4. Sovāṇṇaṃ (I)

5. Pāṭalivanaṃ (Si)

239. Idamassa ambavanaṃ, supupphitaṃ sabbakālikaṃ rammaṃ.
Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo itthāgārehi.
240. Idamassa ambavanaṃ, supupphitaṃ sabbakālikaṃ rammaṃ.
Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo ñātisaṅghena.
241. Ayamassa pokkharaṇī, sañchannā aṇḍajehi vītikiṇṇā.
Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo itthāgārehi.
242. Ayamassa pokkharaṇī, sañchannā aṇḍajehi vītikiṇṇā.
Yahimanuvicari rājā, parikiṇṇo ñātisaṅghena.
243. Rājā vo kho¹ pabbajito, Sutasomo rajjaṃ imaṃ pahatvāna².
Kāsāyavatthavasano, nāgo va ekako³ carati.
244. Māssu pubbe ratikīḷitāni, hasitāni ca anussarittha⁴.
Mā vo kāmā haniṃsu, rammaṃ hi⁵ Sudassanaṃ⁶ nagaraṃ.
245. Mettacittaṅca⁷ bhāvētha, appamāṇaṃ divā ca ratto ca.
Agacchittha⁸ devapuraṃ, āvāsaṃ puñṇakammaṇanti⁹. (3219)
Cūlasutasomajātakaṃ pañcamaṃ.

Cattālīsanipātaṃ niṭṭhitaṃ.

Tassuddānaṃ

Suvapaṇḍitajambuka Kuṇḍalino,
Varakaññaamalambusajātakaṃ ca.
Pavaruttamasāṅkhasirīvhayako,
Sutasoma-arindhamarājavaro.

1. Rājā kho (Sī, Syā, I)

3. Ekakova (Sī)

5. Surammañhi (Syā, Ka)

7. Mettaṅca (I)

8. Atha gañchittha (Sī, Syā, I)

2. Pahantvāna (Syā, Ka)

4. Anussarittho (I)

6. Sudassanaṃ nāma (Sī)

9. Puñṇakammaṇanti (I)

18. Paṇṇāsanipāta

526. Niḷinikājātaka (1)

1. Uddayhate¹ janapado, raṭṭhañcāpi vinassati.
Ehi Niḷinike² gaccha, taṃ me brāhmaṇamānaya.
2. Nāhaṃ dukkhakkhamā rāja, nāhaṃ addhānakovidā.
Kathaṃ ahaṃ gamissāmi, vanaṃ kuñjarasevitaṃ.
3. Phītaṃ janapadaṃ gantvā, hatthinā ca rathena ca.
Dārusaṅghāṭayānena, evaṃ gaccha Niḷinike.
4. Hatthi-assarathe pattī, gacchevādāya khattiye.
Taveva vaṇṇarūpena, vasaṃ ta'mānayasasi.
5. Kadalīdhajapaññāṇo, ābhujīparivārīto.
Eso padissati rammo, Isisiṅgassa assamo.
6. Eso aggissa saṅkhāto, eso dhūmo padissati.
Maññe no aggim hāpeti, Isisiṅgo mahiddhiko.
7. Tañca disvāna āyantim, āmuttamaṇikuṇḍalaṃ.
Isisiṅgo pāvīsi bhīto, assamaṃ paṇṇachādanam.
8. Assamassa ca sā dvāre, geṇḍukena'ssa³ kīḷati.
Vidamsayantī aṅgāni, guyhaṃ pakāsītāni ca.
9. Tañca disvāna kīḷantim, paṇṇasālagato jaṭī.
Assamā nikkhamitvāna, idaṃ vacanamabravi.
10. Ambho ko nāma so rukkho, yassa te'vaṃgataṃ phalaṃ.
Dūrepi khittaṃ pacceti, na taṃ ohāya gacchati.

1. Uddayhate (Sī, I)

2. Niḷinike (Sī, Syā, I) evamuparipi.

3. Teṇḍukenassa (Sī, I)

11. Assamassa mama¹ brahme, samīpe Gandhamādane.
Bahavo² tādisā rukkhā, yassa te'vaṅgataṃ phalaṃ.
Dūrepi khittaṃ pacceti, na maṃ ohāya gacchati.
12. Etū³ bhavaṃ assami'maṃ adetu,
Pajjañca bhakkhañca paṭicca dammi.
Idamāsanam atra bhavaṃ nisīdatu,
Ito bhavaṃ mūlaphalāni bhujjatu⁴.
13. Kiṃ te idaṃ ūrūnamantarasmim,
Supicchitaṃ kaṇharivappakāsati.
Akkhāhi me pucchito etamatthaṃ,
Kose nu te uttamaṅgaṃ pavitṭhaṃ.
14. Ahaṃ vane mūlaphalesanaṃ caraṃ,
Āsādayim⁵ acchaṃ sughorarūpaṃ.
So maṃ pativā sahasā'jjhapatto,
Panujja maṃ abbahi⁶ uttamaṅgaṃ.
15. Svāyaṃ vaṇo khajjati kaṇḍuvāyati,
Sabbāñca kālaṃ na labhāmi sātaṃ.
Paho bhavaṃ kaṇḍumimaṃ vinetuṃ,
Kurutaṃ bhavaṃ yācito brāhmaṇatthaṃ.
16. Gambhīrarūpo te vaṇo salohito,
Apūtiko vaṇagandho⁷ mahā ca.
Karomi te kiñci kasāyayogaṃ,
Yathā bhavaṃ paramasukhī bhaveyya.

1. Maṃ (Sī)

2. Pabbate (Sī)

3. Etu (Sī, Syā, Ka)

4. Khādatu (Sī)

5. Assādayim (Ka)

6. Abbuhi (Syā, Ka)

7. Pakkagandho (Sī), pannagandho (Syā, I)

17. Na mantayogā na kasāyayogā,
Na osadhā brahmacāri¹ kamanti.
Yaṁ te mudu, tena² vinehi kaṇḍum³,
Yathā ahaṁ paramasukhī bhaveyyaṁ.
18. Ito nu bhoto katamena assamo,
Kacci bhavaṁ abhiraṁsi⁴ araññe.
Kacci nu te⁵ mūlaphalaṁ pahūtaṁ,
Kacci bhavantaṁ na vihiṁsanti vāḷā.
19. Ito ujum uttarāyaṁ disāyaṁ,
Khemānadī Himavatā pabhāvī⁶.
Tassā tīre assamo mayha rammo,
Aho bhavaṁ assamaṁ mayhaṁ passe.
20. Ambā ca sālā tilakā ca jambuyo,
Uddālakā pāṭaliyo ca phullā.
Samantato kimpurisābhigītaṁ,
Aho bhavaṁ assamaṁ mayhaṁ passe.
21. Tālā ca mūlā ca phalā ca me'tha,
Vaṇṇena gandhena upetarūpaṁ.
Taṁ bhūmibhāgehi upetarūpaṁ,
Aho bhavaṁ assamaṁ mayhaṁ passe.
22. Phalā ca mūlā ca pahūtamettha,
Vaṇṇena gandhena rasenupeṭā.
Āyanti ca luddakā taṁ padesaṁ,
Mā me tato mūlaphalaṁ ahāsurū.
23. Pitā mamaṁ mūlaphalesanaṁ gato,
Idāni āgacchati sāyakāle.
Ubhova gacchāmasse assamaṁ taṁ,
Yāva pitā mūlaphalato etu.

1. Brahmacāri (Sī, Syā, I)

2. Ghaṭṭe mudukena (Ka), yaṁ te mudū tena (I)

3. Kaṇḍukaṁ (I)

4. Abhiraṁsi (I)

5. Kacci te (I)

6. Pabhāti (Sī, I)

24. Aññe bahū isayo sādhurūpā,
Rājīsayo anumagge vasanti.
Te yeva pucchesi mama'ssamaṃ taṃ,
Te taṃ nayissanti mamaṃ sakāse.
25. Na te kaṭṭhāni bhinnāni, na te udakamābhataṃ.
Aggīpi te na hāpito¹, kiṃ nu mandova jhāyasi.
26. Bhinnāni kaṭṭhāni huto ca aggi,
Tapanīpi te samitā brahmacārī².
Piṭhañca mayhaṃ udakañca hoti,
Ramasi tuvaṃ³ brahmabhūto puratthā.
27. Abhinnakaṭṭhosi anābhatodako,
Ahāpitaggīsi⁴ asiddhabhojano⁵.
Na me tuvaṃ ālapasī mama'jja,
Naṭṭhaṃ nu kiṃ cetasikañca dukkhaṃ.
28. Idhāgamā jaṭilo brahmacārī,
Sudassaneyyo sutanū vineti.
Nevātidigho na panātirasso,
Sukaṇhakaṇhacchadanehi bhoto.
29. Amassujāto apurāṇavaṇṇī,
Ādhārarūpañca panassa kaṇṭhe.
Dve yamā⁶ gaṇḍā ure sujātā,
Suvaṇṇatindukanibhā⁷ pabhassarā.
30. Mukhañca tassa bhusadassaneyyaṃ,
Kaṇṇesu lambanti ca kuñcitaggā.
Te jotare carato māṇavassa,
Suttañca yaṃ Saṃyamaṃ jaṭānaṃ.

1. Hāsito (Sī, Syā)

3. Tvaṃ (Sī)

5. Asiṭṭhabhojano (Ka)

7. Suvaṇṇapindūpanibhā (Sī), suvaṇṇatiṇḍusannibhā (Syā), sovaṇṇapindūpanibhā (I)

2. Brahmacārī (?)

4. Ahāpitaggīvi (Ka)

6. Dve passa (Sī), dvāssa (I)

31. Aññā ca tassa saṃyamāni¹ catasso,
 Nīlā pītā² lohitikā³ ca sebhā.
 Tā pi sare⁴ carato māṇavassa,
 Tiriṭi⁵ saṅghāriva pāvusamhi.

32. Na mikhalaṃ muñjamayaṃ dhāreti,
 Na santhare⁶ no pana pabbajassa.
 Tā jotare jaghanantare⁷ vilaggā,
 Sateratā vijjuriva 'ntalikkhe.

33. Akhīlakāni ca avaṇṭakāni,
 Heṭṭhā nabhyā kaṭisamohitāni.
 Aghaṭṭitā niccakīlaṃ karonti,
 Haṃ tāta kiṃ rukkhaphalāni tāni.

34. Jaṭā ca tassa bhusadassaneyyā,
 Parosataṃ vellitaggaṃ sugandhā.
 Dvedhā siro sādhu vibhattarūpo,
 Aho nu kho mayha tathā jaṭāssu.

35. Yadā ca so pakirati tā jaṭāyo,
 Vaṇṇena gandhena upetarūpā.
 Nīluppalaṃ vātasameritaṃva,
 Tatheva saṃvāti pana 'ssamo ayaṃ.

36. Paṅko ca tassa bhusadassaneyyo,
 Netādiso yādiso mayhaṃ kāye⁸.
 So vāyatī erito mālutena,
 Vanaṃ yathā aggagimhe suphullaṃ.

1. Saṃyamāni (Sī, I) 2. Nīlapi tā (I) 3. Lohitakā (Syā, I, Ka)
 4. Saṃsare (Sī, Syā) 5. Ciriṭi (Sī, I) 6. Santace (Sī), santacari (I), santare (Ka)
 7. Jaghanavare (Sī, I) 8. Kāyo (Sī, Syā, I)

37. Nihanti so rukkhaphalaṃ pathabyā,
 Sucittarūpaṃ ruciraṃ dassaneyyaṃ.
 Khittañca tassa punareti hattham,
 Ham tāta kiṃ rukkhaphalaṃ nu kho taṃ.
38. Dantā ca tassa bhusadassaneyyā,
 Suddhā samā saṅkhavarūpapannā.
 Mano pasādentī vivariyamānā,
 Na hi¹ nūna so sākamakhādi tehi.
39. Akakkasaṃ aggaḷitaṃ muhuṃ muduṃ,
 Ujuṃ anuddhataṃ acapalamassa bhāsitaṃ.
 Rudam manuññaṃ karavīkasussaram,
 Hadayaṅgamaṃ rañjayateva me mano.
40. Bindussaro nātivisaṭṭhavākyo²,
 Na nūna sajjhāyamatippayutto.
 Icchāmi bho³ taṃ punadeva daṭṭhuṃ,
 Mitto hi⁴ me māṇavohu⁵ puratthā.
41. Susandhi sabbattha vimaṭṭhimaṃ vaṇaṃ,
 Puthū⁶ sujātaṃ kharapattasannitaṃ.
 Teneva maṃ uttariyāna māṇavo,
 Vivaritaṃ ūruṃ jagghanena piḷayi.
42. Tapanti ābhanti virocāre ca,
 Sateratā vijjuriva'ntalikkhe.
 Bāhā mudū añjanalomasādisā,
 Vicitravaṭṭaṅgulikā'ssā sobhare.

1. Na ha (Sī, I)

3. Kho (Sī, Syā, I)

5. Māṇavāhu (Sī, Syā), māṇavāhu (I)

2. Nātivissaṭṭhavākyo (Sī, Syā, I)

4. Mittaṃ hi (Sī, Syā, I)

6. Puthuṃ (I), puthu (Ka)

43. Akakkasaṅgo na ca dīghalomo,
Nakhā'ssa dīghā api lohitaggā.
Mudūhi bāhāhi palissajanto,
Kalyāṇarūpo ramayaṃ¹ upaṭṭhahi.
44. Dumassa tūlūpanibhā pabhassarā,
Suvaṇṇakambutalavaṭṭasucchavi.
Hatthā mudū tehi maṃ saṃphusitvā,
Ito gato tena maṃ dahanti tāta.
45. Na nūna² so khārividhaṃ ahāsi,
Na nūna so kaṭṭhāni sayāṃ abhañji.
Na nūna so hanti dume kuṭṭhāriyā³,
Na hissa⁴ hatthesu khilāni atthi.
46. Accho ca kho tassa vaṇaṃ akāsi,
So maṃbravi “sukhitaṃ maṃ karohi”.
Tāhaṃ karim tena maṃsī sokhyaṃ,
So cabravi “sukhitosmī”ti brahme.
47. Ayañca te māluvapaṇṇasanthatā,
Vikiṇṇarūpāva mayā ca tena ca.
Kilantarūpā udake ramitvā,
Punappunaṃ paṇṇakuṭim vajāma.
48. Na ma'jja mantā paṭibhanti tāta,
Na aggihuttaṃ napi yaññatantaṃ⁵.
Na cāpi te mūlaphalāni bhuñje,
Yāva na passāmi taṃ brahmacāriṃ.

1. Ramayaṃ (Ka)

2. Na ha nūna (Sī, I)

3. Kudhāriyā (Ka)

4. Na pissa (Sī, Syā, I)

5. Yaññatantra¹ (Sī), yaññaṃ tatra (I, Ka), yaññatatra (Syā)

49. Addhā pajānāsi tuvampi tāta,
Yassam̐ disam̐¹ vasate brahmacārī.
Tam̐ mam̐ disam̐ pāpaya tāta khippam̐,
Mā te aham̐ amari'massamamhi.
50. Vicitrappullam̐² hi vanam̐ sutam̐ mayā,
Dijābhighuṭṭham̐ dijasam̐ghasevitam̐.
Tam̐ mam̐ vanam̐ pāpaya tāta khippam̐,
Purā te pāṇam̐ vijahāmi assame.
51. Imasmā'ham̐ jotirase vanamhi,
Gandhabbadevaccharasam̐ghasevite.
Isīnamāvāse sanantanamhi,
Netādisam̐ aratim̐ pāpuṇetha.
52. Bhavanti mittāni atho na honti,
Ñātīsu mittesu karonti pemaṁ.
Ayañca jammo kissa vā niviṭṭho,
Yo neva jānāti “kutomhi āgato”.
53. Samvāsena hi mittāni, sandhīyanti³ punappunam̐.
Sve'va mitto⁴ asam̐gantu, asam̐vāsena jīrati.
54. Sace tuvam̐ dakkhasi brahmacārīm̐,
Sace tuvam̐ sallape⁵ brahmacārīnā.
Sampannasassam̐va mahodakena,
Tapoguṇam̐ khippamimam̐ pahissasi⁶.
55. Punapi⁷ ce dakkhasi brahmacārīm̐,
Punapi⁷ ce sallape brahmacārīnā.
Sampannasassam̐va mahodakena,
Usmāgatam̐ khippamimam̐ pahissasi.

1. Disāyam̐ (Syā, I, Ka)

2. Vicitrappulam̐ (Sī, I)

3. Sandhiyanti (Syā, Ka)

4. Sā ca metti (I)

5. Sallapi (Sī)

6. Pahassasi (Sī, Syā, I)

7. Punappi (I)

56. Bhūtāni hetāni¹ caranti tāta,
Virūparūpena manussaloke.
Na tāni sevetha naro sapañño,
Āsajja nam̐ nassati brahmacārīti.

Niḷinikājātakam² paṭhamam̐.

527. Ummānantījātaka (2)

57. Nivesanam̐ kassa nu'dam̐ Sunanda,
Pākārena paṇḍumayena guttam̐.
Kā dissati aggisikhāva dūre,
Vehāyasam̐³ pabbataggeva acci.
58. Dhītā nva'yam̐⁴ kassa Sunanda hoti,
Suṇisā nva'yam̐⁴ kassa athopi bhariyā.
Akkhāhi me khippamidheva puṭṭho,
Avāvaṭā yadi vā atthi bhattā.
59. Aham̐ hi jānāmi janinda etam̐,
Matyā ca petyā ca athopi assā.
Taveva so puriso bhūmipāla,
Rattindivam̐ appamatto tavatthe.
60. Iddho ca phīto ca suvaḍḍhito⁵ ca,
Amacco ca te aññataro janinda.
Tassesā bhariyā'bhīpārakassa⁶,
Ummānantī⁷ nāmadheyena rāja.

1. Etāni (I)

3. Vehāsayam̐ (Sī, I)

5. Subāḷhiko (I)

7. Ummānantīti (Ka)

2. Naḷinījātakam̐ (Sī), Naḷinījātakam̐ (I)

4. Nayam̐ (Sī, I), nvāyam̐ (Syā)

6. Ahipārakassa (Sī, I), abhipādakassa (Ka)

61. Ambho ambho nāmamidaṃ imissā,
Matyā ca petyā ca kataṃ susādhu.
Tadā¹ hi mayhaṃ avalokayantī,
Ummattakaṃ Ummadantī akāsi.
62. Yā puṇṇamāse² migamandalocanā,
Upāvīsi puṇḍarīkattacaṅgī.
Dve puṇṇamāyo tadahū amañña'haṃ,
Disvāna pārāvatarattavāsiniṃ.
63. Aḷārapamhehi subhehi vaggubhi,
Palobhayantī maṃ yadā udikkhati.
Vijambhamānā harateva me mano,
Jātā vane kimpurisīva pabbate.
64. Tadā hi brahatī sāmā, āmuttamaṇikuṇḍalā.
Ekaccavasanā nārī, migī bhantāvudikkhati.
65. Kadāssu maṃ tambanakhā sulomā,
Bāhāmudū candanasāralittā.
Vaṭṭaṅgulī sannatadhīrakuttiyā,
Nārī upaññissati sīsato subhā.
66. Kadāssu maṃ kañcanajāluracchadā,
Dhītā Tirīṭissa vilaggamajjhā.
Mudūhi bāhāhi palissajissati,
Brahāvane jātadumaṃva māluvā.
67. Kadāssu³ lākhārasarattasucchavī,
Bindutthanī puṇḍarīkattacaṅgī.
Mukhaṃ mukhena upanāmayissati,
Soṇḍova soṇḍassa surāya thālaṃ.
68. Yadāddasaṃ⁴ taṃ tiṭṭhantiṃ, sabbabhaddaṃ⁵ manoramaṃ.
Tato sakassa cittassa, nāvabodhāmi kañcinaṃ⁶.

1. Tathā (Sī, Syā, I)

3. Kadāssu maṃ (Syā, Ka)

5. Sabbagattaṃ (Sī, Syā, I)

2. Puṇṇamāye (Ka)

4. Yathāddasaṃ (I)

6. Kiñcinaṃ (Ka), kiñcanaṃ (I)

69. Ummānantimahaṃ daṭṭhā¹, āmuttamaṇikuṇḍalaṃ.
Na supāmi divārattim, sahaṣṣamva parājito.
70. Sakko ce² me varaṃ dajjā, so ca labbhetha me varo.
Ekarattaṃ dvirattaṃ³ vā, bhaveyyaṃ Abhipārako.
Ummādantyā ramitvāna, Sivirājā tato siyaṃ⁴.
71. Bhūtāni me bhūtapatī namassato,
Āgamma yakkho idametadabravi.
Rañño mano Ummadantyā nivittṭho,
Dadāmi te taṃ paricārayassu.
72. Puññā ca dhaṃse amaro na camhi,
Jano ca me pāpamidañca⁵ jaññā.
Bhuso ca tya'ssa manasso vighāto,
Datvā piyaṃ Ummadantim adaṭṭhā.
73. Janinda nāññatra tayā mayā vā,
Sabbāpi kammaṣṣa katassa jaññā.
Yaṃ te mayā Ummadantī padinnā,
Bhusehi rājā vanathaṃ saajāhi.
74. Yo pāpakaṃ kamma karaṃ manusso,
So maññati māyida⁶ maññimsu aññe.
Passanti bhūtāni karontametaṃ,
Yuttā ca ye honti narā pathabyā.
75. Añño nu te koci⁷ naro pathabyā,
Saddheyya⁸ lokasmi na me piyāti.
Bhuso ca tya'ssa manaso vighāto,
Datvā piyaṃ Ummadantim adaṭṭhā.

1. Diṭṭhā (Sī, Syā, I, Ka)

3. Dirattaṃ (I)

5. Pāpamidanti (Sī, I)

7. Kodha (I)

2. Ca (Sī, I)

4. Siyā (Syā, I)

6. Māyidha (Ka)

8. Saddaheyya (Sī)

76. Addhā piyā mayha janinda esā,
Na sā mamaṃ appiyā bhūmipāla.
Gaccheva tvaṃ Ummadantiṃ bhadante,
Sīhova selassa guhaṃ upeti.
77. Na pīḷitā attadukhena dhīrā,
Sukhapphalaṃ kamma pariccajanti.
Sammohitā vāpi sukhena mattā,
Na pāpakammañca¹ samācaranti.
78. Tvaṃ hi mātā ca pitā ca mayhaṃ,
Bhattā patī posako devatā ca.
Dāso ahaṃ tuyha saputtadāro,
Yathāsukhaṃ sāmi² karoḥi kāmaṃ.
79. Yo “issaromhī”ti karoti pāpaṃ,
Kavā ca so nu’ttasate³ paresaṃ.
Na tena so jīvati dīghamāyu⁴,
Devāpi pāpena samekkhare naṃ.
80. Aññātakam sāmikehī padinnaṃ,
Dhamme ʘhitā ye paṭicchanti dānaṃ.
Paṭicchakā dāyakā cāpi tattha,
Sukhapphalaññeva karonti kammaṃ.
81. Añño nu te koci naro pathabyā,
Saddheyya lokasmi na me piyāti.
Bhuso ca tya’ssa manaso vighāto,
Datvā piyaṃ Ummadantiṃ adaṭṭhā.
82. Addhā piyā mayha janinda esā,
Na sā mamaṃ appiyā bhūmipāla.
Yaṃ te mayā Ummadantī padinnā,
Bhusehi rājā vanathaṃ saajāhi.

1. Pāpakam kamma (I)

3. Nuttapate (I)

2. Sibba (Sī), sīvi (Syā)

4. Dīghamāyuaṃ (Sī, Syā)

83. Yo attadukkhena parassa dukkhaṃ,
Sukhena vā attasukhaṃ dahāti.
Yathevidaṃ mayha tathā paresaṃ,
Yo¹ evaṃ jānāti² sa vedi dhammaṃ.
84. Añño nu te koci naro pathabyā,
Saddheyya lokasmi na me piyāti.
Bhuso ca tya'ssa manaso vighāto,
Datvā piyaṃ Ummadantiṃ adaṭṭhā.
85. Janinda jānāsi piyā mame'sā,
Na sā mamaṃ appiyā bhūmipāla.
Piyena te dammi piyaṃ janinda,
Piyadāyino deva piyaṃ labhanti.
86. So nūnāhaṃ vadhissāmi, attānaṃ kāmahetukaṃ,
Na hi dhammaṃ adhammena, ahaṃ vadhitu'mussahe.
87. Sace tuvaṃ mayha satim³ janinda,
Na kāmayāsi naravīra seṭṭha.
Cajāmi naṃ sabbajanassa sibya⁴,
Mayā pamuttaṃ tato avhayesi⁵ naṃ.
88. Adūsiyaṃ ce Abhipāraka tvaṃ,
Cajāsi katte ahitāya tya'ssa.
Mahā ca te upavādopi assa,
Na cāpi tya'ssa nagaramhi pakkho.
89. Ahaṃ sahissaṃ upavādametaṃ,
Nindhaṃ pasamsaṃ garahañca sabbāṃ.
Mametamāgacchatu bhūmipāla,
Yathāsukhaṃ Sivi⁶ karohi kāmaṃ.

1. So (I)

3. Santi (Ka)

5. Avhayāsi (Ka)

2. Pajānābhi (Ka)

4. Sibba (Si, I), majjhe (Syā)

6. Sibba (Si, I)

90. Yo neva nindhaṃ na panappasaṃsaṃ,
 Ādiyati garahaṃ nopi pūjaṃ.
 Sirī ca lakkhī ca apeti tamhā,
 Āpo suvuṭṭhīva yathā thalamhā.
91. Yaṃ kiñci dukkhañca sukhañca etto,
 Dhammātisāraṃ ca manovighātaṃ.
 Urasā ahaṃ paccuttarissāmi¹ sabbhaṃ,
 Pathavī yathā thāvarānaṃ tasānaṃ.
92. Dhammātisārañca manovighātaṃ,
 Dukkhañca nicchāmi ahaṃ paresaṃ.
 Ekovimaṃ hārayissāmi bhāraṃ,
 Dhamme ṭhito kiñci ahāpayanto.
93. Saggūpagaṃ puññakammaṃ janinda,
 Mā me tuvaṃ antarāyaṃ akāsi.
 Dadāmi te Ummadantiṃ pasanno,
 Rājāva yaññe dhanam brāhmaṇānaṃ.
94. Addhā tuvaṃ katte hitesi mayhaṃ,
 Sakhā mamaṃ Ummadantī tuvañca.
 Nindeyyu devā pitaro ca sabbe,
 Pāpañca passaṃ abhisamparāyaṃ.
95. Na he'ta'dhammaṃ Sivirāja vajjuṃ,
 Sanegamā jānapadā ca sabbe.
 Yaṃ te mayā Ummadantī padinnā,
 Bhusechi rājā vanathaṃ sajāhi.
96. Addhātuvaṃ katte hitesi mayhaṃ,
 Sakhā mamaṃ Ummadantī tuvañca.
 Satañca dhammāni sukittitāni,
 Samuddavelāva duraccayāni.

1. Paṭicchissāmi (Sī, Syā), paccupadissāmi (I)

97. Āhuneyyo mesi hitānukampī,
Dhātā vidhātā casi kāmapālo.
Tayī hutā rāja mahapphalā hi¹,
Kāmena me Ummadantiṃ paṭiccha.
98. Addhā hi sabbaṃ Abhipāraka tvaṃ,
Dhammaṃ acārī mama kattuputta.
Añño nu te ko idha sotthikattā,
Dvipado naro aruṇe jīvaloke.
99. Tvaṃ nu seṭṭho tvamanuttarosi,
Tvaṃ dhammagutto² dhammavidū sumedho.
So dhammagutto cirave jīva,
Dhammañca me desaya dhammapāla.
100. Tadiṅgha Abhipāraka, suṇohi vacanaṃ mama.
Dhammaṃ te desayissāmi, sataṃ āsevitā ahaṃ.
101. Sādhu dhammaruci rājā, sādhu paññāṇavā naro.
Sādhu mittānamaddubbho, pāpassākaraṇaṃ sukhaṃ.
102. Akkodhanassa vijite, ṭhitadhammassa rājino.
Sukhaṃ manussā āsetha, sītacchāyāya saṃghare.
103. Na cāhametaṃ abhirocayāmi,
Kammaṃ asamekkhakataṃ asādhu.
Ye pāpi ñatvāna sayāṃ karonti,
Upamā imā mayhaṃ tvaṃ suṇohi.
104. Gavaṃ ce taramānānaṃ, jimhaṃ gacchati puṅgavo.
Sabbā tā jimhaṃ gacchanti, nette jimhaṃ gate sati.
105. Evameva³ manussesu, yo hoti seṭṭhasammato.
So ce adhammaṃ carati, pageva itarā pajā.
Sabbāṃ raṭṭhaṃ dukhaṃ seti, rājā ce hoti adhammiko.

1. Mahapphalā hi me (I)

2. Dhammagū (Syā, I, Ka)

3. Evamevaṃ (I)

106. Gavaṃ ce taramānānaṃ, ujum̐ gacchati puṅgavo.
Sabbā gāvī ujum̐ yanti, nette ujum̐ gate sati.
107. Evameva manussesu, yo hoti seṭṭhasammato.
So sace dhammaṃ carati, pageva itarā pajā.
Sabbam̐ raṭṭham̐ sukham̐ seti, rājā ce hoti dhammiko.
108. Na cāpāham̐ adhammena, amarattamabhipatthaye.
Imam̐ vā pathaviṃ sabbam̐, vijetum̐ Abhipāraka.
109. Yam̐ hi kiñci manussesu, ratanam̐ idha vijjati.
Gāvo dāso hiraññaṅca, vatthiyam̐ haricandanam̐.
110. Assitthiyo¹ ratanam̐ maṇikaṅca,
Yañcāpi me candasūriyā abhipālayanti.
Na tassa hetu visamaṃ careyyam̐,
Majjhe Sivīnam̐ usabhomhi jāto.
111. Netā hitā² uggato raṭṭhapālo,
Dhammaṃ Sivīnam̐ apacāyamāno.
So dhammamevānuvicintayanto,
Tasmā sake cittavase na vatto.
112. Addhā tuvaṃ mahārāja, niccam̐ abyasanam̐ sivaṃ.
Karissasi ciram̐ rajjam̐, paññā hi tava tādīsī.
113. Etaṃ te anumodāma, yam̐ dhammaṃ nappamajjasi.
Dhammaṃ pamajja khattiyo, raṭṭhā³ cavati issaro.
114. Dhammaṃ cara mahārāja, mātāpitūsu khattiya.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggam̐ gamissasi.
115. Dhammaṃ cara mahārāja, puttadāresu khattiya -pa-.
116. Dhammaṃ cara mahārāja, mittāmaccesu khattiya -pa-.
117. Dhammaṃ cara mahārāja, vāhanesu balesu ca -pa-.
118. Dhammaṃ cara mahārāja, gāmesu nigamesu ca -pa-.

1. Assitthiyo ca (Sī)

2. Nebhābhi tā (Sī)

3. Ṭhānā (Sī)

119. Dhammaṃ cara mahārāja, raṭṭhesu janapadesu ca -pa-
 120. Dhammaṃ cara mahārāja, samaṇabrāhmaṇesu ca -pa-
 121. Dhammaṃ cara mahārāja, migapakkhīsu khattiya -pa-
 122. Dhammaṃ cara mahārāja, dhammo ciṅṇo sukhāvaho.
 Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggaṃ gamissasi.
 123. Dhammaṃ cara mahārāja, sa-indā devā sabrahmakā.
 Suciṅṇena divaṃ pattā, mā dhammaṃ rāja pāmadoti.
 Ummādanījātaṃ dutiyaṃ.

528. Mahābodhiḥātaka (3)

124. Kiṃ nu daṇḍaṃ kimajinaṃ, kiṃ chattaṃ kimupāhanaṃ.
 Kimānkusaṅca pattaṅca, saṅghāṭiṅcāpi brāhmaṇa.
 Taramānarūpo'hāsi¹, kiṃ nu patthayase disaṃ.
 125. Dvādasetaṇi vassāni, vusitāni tavantike.
 Nābhijānāmi soṇena, Piṅgalenābhikūjitaṃ.
 126. Svāyaṃ dittova nadati, sukkadāṭhaṃ vidadāsaṃ.
 Tava sutvā sabhāriyassa, vītasaddhassa maṃ pati.
 127. Ahu esa kato doso, yathā bhāsasi brāhmaṇa.
 Esa bhiyyo paṣidāmi, vasa brāhmaṇa mā'gamā.
 128. Sabbaseto pure āsi, tatopi sabalo ahu.
 Sabbalohitako dāni, kālo pakkamituṃ mama.
 129. Abbhantaraṃ pure āsi, tato majjhe tato bahi.
 Purā niddhamanā hoti, sayameva vajāmahaṃ.
 130. Vītasaddhaṃ na seveyya, udapānaṃva'nodakaṃ.
 Sacepi naṃ anukhaṇe, vāri kaddamagandhikaṃ.
 131. Pasannaṃ seveyya, appasannaṃ vivajjaye.
 Pasannaṃ payirupāseyya, rahadaṃvudakatthiko.

1. Gaṇhāsi (Sī, Syā, I)

132. Bhaje bhajantaṃ purisaṃ, abhajantaṃ na bhajjaye¹.
Asappurisdhammo so, yo bhajantaṃ na bhajjati².
133. Yo bhajantaṃ na bhajati, sevamānaṃ na sevati.
Sa ve manussapāpiṭṭho, migo sākhasito yathā.
134. Accābhikkhaṇasaṃsaggā, asamosaraṇena ca.
Etena mittā jīranti, akāle yācanāya ca.
135. Tasmā nābhikkhaṇaṃ gacche, na ca gacche cirāciraṃ.
Kālena yācaṃ yāceyya, evaṃ mittā na jīyare³.
136. Aticiraṃ nivāseṇa, piyo bhavati appiyo.
Āmanta kho taṃ gacchāma, purā te homa appiyā.
137. Evaṃ ce yācamānānaṃ, añjaliṃ nāvabujjhasi.
Paricārikānaṃ sataṃ⁴, vacanaṃ na karosi no.
Evaṃ taṃ abhiyācāma, puna kayirāsi pariyāyaṃ.
138. Evaṃ ce no viharataṃ, antarāyo na hessati.
Tuyhaṃ vāpi⁵ mahārāja, mayhaṃ vā⁶ raṭṭhavaddhana.
Appeva nāma passema, ahorattānamaccaye.
139. Udīraṇā ce saṃgatya, bhāvāya manuvattati.
Akāmā akaraṇīyaṃ vā, karaṇīyaṃ vāpi kubbatī.
Akāmākaraṇīyamhi, kvi'dha pāpena lippati⁷.
140. So ce attho ca dhammo ca, kalyāṇo na ca pāpako.
Bhoto ce vacanaṃ saccaṃ, suhato vānaro mayā.
141. Attano ce hi vādassa, aparādhaṃ vijāniyā⁸.
Na maṃ tvaṃ garaheyyāsi, bhoto vādo hi tādiso.

1. Bhājaye (I)

3. Jīrare (Syā, I)

5. Tumhañcāpi (Sī), tuyhañcāpi (I)

7. Limpati (Syā, Ka)

2. Bhājati (I)

4. Paricārikānaṃ sattānaṃ (Sī, Syā, I)

6. Amhaṃ vā (Sī), mayhañca (I)

8. Vijāniya (Sī, Syā, I)

142. Issaro sabbalokassa, sace kappeti jīvitam.
Iddhim¹ byasanabhāvañca, kammaṃ kalyāṇapāpakam.
Niddesakārī puriso, issaro tena lippati.
143. So ce attho ca dhammo ca, kalyāṇo na ca pāpako.
Bhoto ce vacanam saccam, suhato vānaro mayā.
144. Attano ce hi vādassa, aparādham vijāniyā.
Na maṃ tvaṃ garaheyyāsi, bhoto vādo hi tādiso.
145. Sace pubbekatahetu, sukhadukkham nigacchati.
Porāṇakam kataṃ pāpam, tameso muccate² iṇam.
Porāṇaka-iṇamokkho, kvi'dha pāpena lippati.
146. So ce attho ca dhammo ca, kalyāṇo na ca pāpako.
Bhoto ce vacanam saccam, suhato vānaro mayā.
147. Attano ce hi vādassa, aparādham vijāniyā.
Na maṃ tvaṃ garaheyyāsi, bhoto vādo hi tādiso.
148. Catunnamyevupādāya, rūpam sambhoti pāṇinam.
Yato ca rūpam sambhoti, tatthevānupagacchati.
Idheva jīvati jīvo, pecca pecca vinassati.
149. Ucchijjati ayam loko, ye bālā ye ca paṇḍitā.
Ucchijjamāne lokasmim, kvi'dha pāpena lippati.
150. So ce attho ca dhammo ca, kalyāṇo na ca pāpako.
Bhoto ce vacanam saccam, suhato vānaro mayā.
151. Attano ce hi vādassa, aparādham vijāniyā.
Na maṃ tvaṃ garaheyyāsi, bhoto vādo hi tādiso.
152. Āhu khattavidā³ loke, bālā paṇḍitamānino.
Mātaram pitaram haññe, atho jeṭṭhampi bhātaram.
Haneyya putta⁴ dāre ca, attho ce tādiso siyā.

1. Iddhi (I, Ka)

3. Khattavidhā (Sī, Syā, I)

2. Muñcate (Sī, Syā)

4. Putte ca (I)

153. Yassa rukkhassa chāyāya, nisīdeyya sayeyya vā.
Na tassa sākhaṃ bhañjeyya, mittadubbho¹ hi pāpako.
154. Atha atthe samuppanne, samūlamapi abbahe².
Attho me sambalenāpi, suhato vānaro mayā.
155. ³ So ce attho ca dhammo ca, kalyāṇo na ca pāpako.
Bhoto ce vacanaṃ saccaṃ, suhato vānaro mayā³.
156. Attano ce hi vādassa, aparādhaṃ vijāniyā.
Na maṃ tvaṃ garaheyyāsi, bhoto vādo hi tādiso.
157. Ahetuvādo puriso, yo ca issarakuttiko.
Pubbekatī ca ucchedī, yo ca khattavido naro.
158. Ete asappurisā loke, bālā paṇḍitamānino.
Kareyya tādiso pāpaṃ, atho aññampi kāraye.
Asappurisasamsaggo, dukkhanto⁴ kaṭukudrayo.
159. Urabbharūpena vakassu⁵ pubbe,
Asaṃkito ajayūthaṃ upeti.
Hantvā uraṇiṃ ajikaṃ⁶ ajañca,
Utrāsavitvā⁷ yena kāmaṃ paleti.
160. Tathāvidhe'ke samaṇabrāhmaṇāse,
Chadanaṃ katvā vañcayanti manusse.
Anāsakā thaṇḍilaseyyakā ca,
Rajojallaṃ ukkuṭikappadhānaṃ.
Pariyāyabhattañca apānakattā,
Pāpācārā arahanto vadānā.
161. Ete asappurisā loke, bālā paṇḍitamānino.
Kareyya tādiso pāpaṃ, atho aññampi kāraye.
Asappurisasamsaggo, dukkhanto kaṭukudrayo.

1. Mittadūbhī (I)
3-3. Ayaṃ gāthā Sīhaḷa-pothhake natthi.
5. Bakāsu (Sī, Syā), vakāsu (I)
7. Citrā sayitvā (Sī, I)

2. Abbahe (Syā, Ka)
4. Dukkaṭo (Sī)
6. Ajīyaṃ (Sī, Syā, I)

162. Ya'māhu natthi vīriyanti, ahetuñca pavadanti¹ ye.
Parakāraṃ attakārañca, ye tucchāṃ samavaṇṇayum.
163. Ete asappurisā loke, bālā paṇḍitamānino.
Kareyya tādiso pāpaṃ, atho aññampi kāraye.
Asappurisasāmsaggo, dukkhanto kaṭukudrayo.
164. Sace hi vīriyaṃ nā'ssa, kammaṃ kalyāṇapāpakaṃ.
Na bhare vaḍḍhakiṃ rājā, napi yantāni kāraye.
165. Yasmā ca vīriyaṃ atthi, kammaṃ kalyāṇapāpakaṃ.
Tasmā yantāni kāreti, rājā bharati vaḍḍhakiṃ.
166. Yadi vassasataṃ devo, na vasse na himaṃ pate.
Ucchijjeyya ayaṃ loko, vinasseyya ayaṃ pajā.
167. Yasmā ca vassatī devo, himañcānuphusāyati.
Tasmā sassāni paccanti, raṭṭhañca pālite² ciraṃ.
168. Gavaṃ ce taramānānaṃ, jimhaṃ gacchati puṅgavo.
Sabbā tā jimhaṃ gacchanti, nette jimhaṃ³ gate sati.
169. Evameva⁴ manussesu, yo hoti seṭṭhasammato.
So ce adhammaṃ carati, pageva itarā pajā.
Sabbāṃ raṭṭhaṃ dukhaṃ seti, rājā ce hoti adhammiko.
170. Gavaṃ ce taramānānaṃ, ujum gacchati puṅgavo.
Sabbā gāvī ujum yanti, nette ujum⁵ gate sati.
171. Evameva manussesu, yo hoti seṭṭhasammato.
So sace⁶ dhammaṃ carati, pageva itarā pajā.
Sabbāṃ raṭṭhaṃ sukhaṃ seti, rājā ce hoti dhammiko.
172. Mahārukkhassa phalino, āmaṃ chindati yo phalaṃ.
Rasañcassa na jānāti, bījañcassa vinassati.
173. Mahārukkhūpamaṃ raṭṭhaṃ, adhammena pasāsati.
Rasañcassa na jānāti, raṭṭhañcassa vinassati.

1. Hetuñca apavadanti (Sī, Syā, I)

3. Jimha (I)

5. Ujū (I)

2. Pallate (Sī, I), pālayate (Syā)

4. Evamevaṃ (I)

6. Ceva (Sī), cepi (Ka)

174. Mahārukkhassa phalino, pakkaṃ chindati yo phalaṃ.
Rasañcassa vijānāti, bījañcassa na nassati.
175. Mahārukkhūpamaṃ raṭṭhaṃ, dhammena yo pasāsati.
Rasañcassa vijānāti, raṭṭhañcassa na nassati.
176. Yo ca rājā janapadaṃ, adhammena pasāsati.
Sabbosadhīhi so rājā, viruddho hoti khattiyo.
177. Tatheva negame hiṃsaṃ, ye yuttā kayavikkaye.
Ojadānabalīkāre, sa kosena virujjhati.
178. Pahāravarakhettaññū, saṅgāme katanissame¹.
Ussite hiṃsayaṃ rājā, sa balena virujjhati.
179. Tatheva isayo hiṃsaṃ, saññate² brahmacāriṇo³.
Adhammacārī khattiyo, so saggena virujjhati.
180. Yo ca rājā adhammaṭṭho, bhariyaṃ hanti adūsikaṃ.
Luddaṃ pasavate ṭhānaṃ⁴, puttahi ca virujjhati.
181. Dhammaṃ care jānapade, negamesu⁵ balesu ca.
Isayo ca na hiṃseyya, puttadāre samaṃ care.
182. Sa tādiso bhūmipati, raṭṭhapālo akodhano.
Sapatte⁶ sampakampeti, Indova asurādhipoti. (3401)
Mahābodhijātakam tatiyaṃ.

Paṇṇāsanipātaṃ niṭṭhitaṃ.

Tassuddānaṃ

Saññānikamavhayano paṭhamo,
Dutiyo pana sa-ummadantivaro.
Tatiyo pana bodhisirīvhayano,
Kathitā pana tīṇi Jinena subhāti.

1. Kataniyame (Ka)

3. Brahmacāriyo (Syā, I, Ka)

5. Nigamesu (Sī)

2. Saṅyame (Syā, Ka)

4. Pāpaṃ (Sī)

6. Sāmante (Sī, Syā, I)

19. Saṭṭhinipāta

529. Soṇakajātaka (1)

1. Kassa sutvā sataṃ dammi, saḥassaṃ diṭṭha¹ Soṇakaṃ.
Ko me Soṇakamakkhāti, saḥāyaṃ paṃsukīlitaṃ.
2. Athabravī māṇavako, daharo Pañcacūḷako.
Mayhaṃ sutvā sataṃ dehi, saḥassaṃ diṭṭha¹ Soṇakaṃ.
Ahaṃ te Soṇakakkhissaṃ², saḥāyaṃ paṃsuṇīlitaṃ.
3. Katamasmim³ so janapade, raṭṭhesu nigamesu ca.
Kattha Soṇakamaddakkhi⁴, taṃ me akkhāhi pucchito.
4. Taveva deva vijite, tavevu'yyānabhūmiyā.
Ujuvaṃsā mahāsālā, nīlobhāsā manoramā.
5. Tiṭṭhanti meghasamānā, rammā aññoññanissitā.
Tesaṃ mūlamhi⁵ Soṇako, jhāyatī anupādano⁶.
Upādānesu lokesu, ḍayhamānesu nibbuto.
6. Tato ca rājā pāyāsi, senāya caturaṅgiyā.
Kārāpetvā samaṃ maggaṃ, agamaṃ yena Soṇako.
7. Uyyānabhūmiṃ gantvāna, vicaranto brahāvane.
Āsīnaṃ Soṇakaṃ dakkhi, ḍayhamānesu nibbutaṃ.
8. Kapaṇo vata'yaṃ bhikkhu, muṇḍo saṅghāṭipāruto.
Amātiko apitiko, rukkhamaḷasmi jhāyati.
9. Imaṃ vākyaṃ nisāmetvā, Soṇako etadabravi.
Na rāja kapaṇo hoti, dhammaṃ kāyena phassayaṃ⁷.

1. Daṭṭhu (Sī, I)

2. Ahaṃ Soṇakamakkhissaṃ (Sī, I), ahaṃ te Soṇakamakkhissaṃ (Syā)

3. Katarasmim (Sī, Syā, I)

5. Mūlasmim (Sī, I), mūlasmi (Syā)

7. Phusayaṃ (Ka)

4. Kattha te Soṇako diṭṭho (Sī, I)

6. Anupādino (Syā), anupādāno (I)

10. Yo ca¹ dhammaṃ niraṃkatvā², adhammamanuvattati.
Sa rāja kapaṇo hoti, pāpo pāpaparāyaṇo.
11. “Arindamo”ti me nāmaṃ, “Kāsirājā”ti maṃ vidū.
Kacci bhoto sukhasseyyā³, idha pattassa Soṇaka.
12. Sadāpi bhadrāmadhanassa, anāgārassa bhikkhuno.
Na tesam koṭṭhe openti, na kumbhiṃ na kaḷopiyaṃ⁴.
Paraniṭṭhitamesānā, tena yāpenti subbatā.
13. Dutiyaṃpi bhadrāmadhanassa, anāgārassa bhikkhuno.
Anavajjapiṇḍo⁵ bhottabbo, na ca kocū’parodhati.
14. Tatiyaṃpi bhadrāmadhanassa, anāgārassa bhikkhuno.
Nibbuto piṇḍo bhottabbo, na ca kocū’parodhati.
15. Catutthampi⁶ bhadrāmadhanassa, anāgārassa bhikkhuno.
Muttassa raṭṭhe carato, saṅgo yassa na vijjati.
16. Pañcamampi⁷ bhadrāmadhanassa, anāgārassa bhikkhuno.
Nagaramhi ḍayhamānamhi, nāssa kiñci aḍayhatha.
17. Chaṭṭhampi⁸ bhadrāmadhanassa, anāgārassa bhikkhuno.
Raṭṭhe vilumpamānamhi⁹, nāssa kiñci ahīratha¹⁰.
18. Sattamampi¹¹ bhadrāmadhanassa, anāgārassa bhikkhuno.
Corehi rakkhitaṃ maggaṃ, ye caññe paripanthikā.
Pattacīvaramādāya, sotthiṃ gacchati subbato.
19. Aṭṭhamampi¹² bhadrāmadhanassa, anāgārassa bhikkhuno.
Yaṃ yaṃ disaṃ pakkamati, anapekkhova gacchati.
20. Bahūni samaṇabhadrāni, ye tvaṃ bhikkhu pasaṃsasi.
Ahañca giddho kāmesu, kathaṃ kāhāmi Soṇaka.

1. Yodha (Sī, Syā)	2. Nirākatvā (?)
3. Sukhā seyyā (I), sukhasceyyo (Ka)	4. Na kumbhe na kaḷopiya (Syā, I)
5. Anavajjo piṇḍo (I)	6. Catutthaṃ (I)
7. Pañcamam (I)	8. Chaṭṭham (I)
9. Viluppamānamhi (Ka)	10. Ahāratha (Sī, Syā)
11. Sattamaṃ (I)	12. Aṭṭhamaṃ (I)
13. Bahūpi bhadrā etesaṃ(Ka), bahūpi bhadrakā etc (I)	

21. Piyā me mānūsā kāmā, atho dibyāpi me piyā.
Atha kena nu vaṇṇena, ubho loke labhāmase.
22. Kāme giddhā¹ kāmaratā, kāmesu adhimucchitā.
Narā pāpāni katvāna, upapajjanti duggatim.
23. Ye ca kāme pahantvāna², nikkhantā akutobhayā.
Ekodibhāvādhigatā, na te gacchanti duggatim.
24. Upamaṃ te karissāmi, taṃ suṇohi Arindama.
Upamāya midhekacce³, atthaṃ jānanti paṇḍitā.
25. Gaṅgāya kuṇapaṃ disvā, vuyhamānaṃ mahaṇṇave.
Vāyaso samacintesi, appapañño acetaso.
26. Yānañca vatidaṃ laddhaṃ, bhakkho cāyaṃ anappako.
Tattha rattim tattha divā, tattheva nirato mano.
27. Khādaṃ nāgassa maṃsāni, pivaṃ bhāgīrathodakaṃ⁴.
Sampassaṃ vanacetyāni, na palettha⁵ vihaṅgamo.
28. Tañca⁶ otaraṇī Gaṅgā, pamattaṃ kuṇape rataṃ.
Samuddaṃ ajjhagāhāsi⁷, agatī yattha pakkhinaṃ.
29. So ce bhakkhaparikkhīṇo, udapatvā⁸ vihaṅgamo.
Na pacchato na purato, nuttaraṃ nopi dakkhiṇaṃ.
30. Dīpaṃ so najjhagāgañchi⁹, agatī yattha pakkhinaṃ.
So ca tattheva pāpattha, yathā dubbalako tathā.
31. Tañca sāmuddikā macchā, kumbhīlā makarā susū.
Pasayhakārā khādimsu, phandaṃānaṃ vipakkhakaṃ¹⁰.

1. Kāmesu giddhā (Sī, I)

3. Pidhekacce (Sī, I)

5. Paletvā (Ka)

7. Ajjhagāhayi (I)

9. Na ajjhagañchi (Sī), na ajjhagacchi (I)

10. Vipakkhinaṃ (Sī, I), vipakkhikaṃ (Syā)

2. Pahatvāna (Sī, I)

4. Bhāgīrasodakaṃ (Sī, Syā, I, Ka)

6. Taṃva (I)

8. Uppatitvā (Sī, Syā), udāpatvā (I)

32. Evameva tuvaṃ rāja, ye caññe kāmabhogino.
Giddhā ce na vamiṣṣanti, kākapaññāva¹ te vidū.
33. Esā te upamā rāja, atthasandassanī katā.
Tvañca paññāyase tena, yadi kāhasi vā na vā.
34. Ekavācampi dvivācaṃ, bhaṇeyya anukampako.
Tatuttariṃ na bhāseyya, dāso'va'yyassa² santike.
35. Idaṃ vatvāna pakkāmi, Soṇako amitabuddhimā³.
Vehāse antalikkhasmiṃ, anusāsivāna khattiyam.
36. Ko nu'me rājakattāro, suddā veyyattamāgatā⁴.
Rajjam niyyādayissāmi, nāham rajjena matthiko.
37. Ajeva pabbajissāmi, ko jaññā maraṇam suve.
Māham kākova dummedho, kāmānam vasamanvagam⁵.
38. Atthi te daharo putto, Dīghāvu raṭṭhavaḍḍhano.
Tam rajje abhisiñcassu, so no rājā bhavissati.
39. Khippam kumāramānetha, Dīghāvum raṭṭhavaḍḍhanam.
Tam rajje abhisiñcissam, so vorājā bhavissati.
40. Tato kumāramānesum, Dīghāvum raṭṭhavaḍḍhanam.
Tam disvā ālapī rājā, ekaputtam manoramanam.
41. Saṭṭhi gāmasahassāni, paripuṇṇāni sabbaso.
Te putta paṭipajjassu, rajjam niyyādayāmi te.
42. Ajeva pabbajissāmi, ko jaññā maraṇam suve.
Māham kākova dummedho, kāmānam vasamanvagam⁵.
43. Saṭṭhi nāgasahassāni, sabbālaṅkārahūsitā.
Suvaṇṇakacchā mātāṅgā, hemakappamavāsasā.

1. Kākapaññāya (Sī, Syā, I)

2. Dāso ayyassa (Sī), dāso ayirassa (I)

3. Soṇako'mitabuddhimā (?)

4. Sūtā veyyattimāgatā (Sī, Syā, I)

5. Vasamannagā (I)

44. Ārūḷhā gāmaṇīyehi, tomaraṅkusapāṇibhi.
Te putta paṭipajjassu, rajjaṃ niyyādayāmi te.
45. Ajeva pabbajissāmi, ko jaññā maraṇaṃ suve.
Māhaṃ kākova dummedho, kāmānaṃ vasamanvagaṃ.
46. Saṭṭhi assasahassāni, sabbālaṅkārabhūsitā.
Ājānīyāva jātiyā, sindhavā sīghavāhino.
47. Ārūḷhā gāmaṇīyehi, illiyācāpadhāribhi¹.
Te putta paṭipajjassu, rajjaṃ niyyādayāmi te.
48. Ajeva pabbajissāmi, ko jaññā maraṇaṃ suve.
Māhaṃ kākova dummedho, kāmānaṃ vasamanvagaṃ.
49. Saṭṭhi rathasahassāni, sannaddhā ussitaddhajā.
Dīpā athopi veyyagghā, sabbālaṅkārabhūsitā.
50. Ārūḷhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Te putta paṭipajjassu, rajjaṃ niyyādayāmi te.
51. Ajeva pabbajissāmi, ko jaññā maraṇaṃ suve.
Māhaṃ kākova dummedho, kāmānaṃ vasamanvagaṃ.
52. Saṭṭhi dhenusahassāni, rohaññā puṅgavūsabhā.
Tā putta paṭipajjassu, rajjaṃ niyyādayāmi te.
53. Ajeva pabbajissāmi, ko jaññā maraṇaṃ suve.
Māhaṃ kākova dummedho, kāmānaṃ vasamanvagaṃ.
54. Soḷasitthisahassāni, sabbālaṅkārabhūsitā.
Vicitravatthābharaṇā, āmuttamaṇikuṇḍalā.
Tā putta paṭipajjassu, rajjaṃ niyyādayāmi te.
55. Ajeva pabbajissāmi, ko jaññā maraṇaṃ suve.
Māhaṃ kākova dummedho, kāmānaṃ vasamanvagaṃ.

1. Indiyācāpadhāribhi (Ka)

56. Daharasseva me tāta, mātā matāti me sutam.
Tayā vinā aham tāta, jīvitumpi na ussahe.
57. Yathā āraññakam nāgam, poto anveti pacchato.
Jessantam giriduggesu, samesu visamesu ca.
58. Evam tam anugacchāmi, pattamādāya¹ pacchato.
Subharo te bhavissāmi, na te hessāmi dubbharo.
59. Yathā sāmuddikam nāvam, vāñijānam dhanesinam.
Vohāro tattha gaṇheyya, vāñijā byasani² siyā.
60. Evamevāyam puttakali³, antarāyakaro mama⁴.
Imam kumāram pāpetha, pāsādam rativaḍḍhanam.
61. Tattha kambusahatthāyo, yathā Sakkamva accharā.
Tā nam tattha ramessanti⁵, tāhi ce'so⁶ ramissati.
62. Tato kumāram pāpesum, pāsādam rativaḍḍhanam.
Tam disvā avacum kaññā, Dīghāvum raṭṭhavaḍḍhanam.
63. Devatā nu'si gandhabbo, adu⁷ Sakko Purindado.
Ko vā tvam kassa vā putto, katham jānemu tam mayam.
64. Namhi devo na gandhabbo, nāpi⁸ Sakko Purindado.
Kāsirañño aham putto, Dīghāvu raṭṭhavaḍḍhano.
Mamam⁹ bharatha bhaddam vo¹⁰, aham bhattā bhavāmi vo.
65. Tam tattha avacum kaññā, Dīghāvum raṭṭhavaḍḍhanam.
Kuhim rājā anupatto, ito rājā kuhim gato.
66. Paṅkam rājā atikkanto, thale rājā patiṭṭhito.
Akaṇṭakam agahanam, paṭipanno mahāpatham.
67. Ahañca paṭipannosmi, maggam duggatigāminam.
Sakaṇṭakam sagahanam, yena gacchanti duggatim.

1. Puttamādāya (Sī, Syā, Ka)

3. Puttaka (Syā)

5. Ramissanti (Syā, Ka)

7. Adu (Sī, I)

9. Mama (I)

2. Byasanam (Ka)

4. Mamam (I)

6. Meso (I)

8. Namhi (Ka)

10. Bhaddante (Ka)

68. Tassa te svāgataṃ rāja, sīhasseva giribbajam.
Anusāsa mahārāja, tvaṃ no sabbāsamissaroti.

Soṇakajātakam paṭhamam.

530. Saṃkiccajātaka (2)

69. Disvā nisinnam rājānam, Brahmadattam rathesabham.
Athassa paṭivedesi, yassāsi anukampako.

70. Saṃkiccā'yaṃ anupatto, isīnam sādhusammato.
Taramānarūpo niyyāhi, khippam passa mahesinam.

71. Tato ca rājā taramāno, yuttamāruyha sandanam.
Mittāmaccaparibyūḷho¹, agamāsi rathesabho.

72. Nikkhippa pañca kakudhāni, Kāsīnam raṭṭhavaḍḍhano.
Vālavījanī² muṅhīsam, khaggaṃ chattañcupāhanam.

73. Oruyha rājā yānamhā, ṭhapyitvā paṭicchadam.
Āsīnam dāyapassasmim, Saṃkiccāmupasaṅkami.

74. Upasaṅkamitvā so rājā, sammodi isinā saha.
Tam katham vītisāretvā, ekamantam upāvisi.

75. Ekamantam nisinnova, atha kālam amaññatha.
Tato pāpāni kammāni, pucchitum paṭipajjatha.

76. Isim pucchāma³ Saṃkiccām, isīnam sādhusammataṃ.
Āsīnam dāyapassasmim, isisamghapurakkhataṃ⁴.

77. Kam gatiṃ pecca gacchanti, narā dhammāticārino.
Aticiṅṇo mayā dhammo, tam me akkhāhi pucchito.

78. Isī avaca Saṃkicco, Kāsīnam raṭṭhavaḍḍhanam.
Āsīnam dāyapassasmim, mahārāja suṇohi me.

1. Paribbūḷho (Sī, I)

3. Pucchāmi (Sī, I)

2. Vālavījanī (Sī, I)

4. Purakkhitaṃ (Ka)

79. Uppathena vajantassa, yo maggamanusāsati.
Tassa ce vacanaṃ kayirā, nā'ssa maggeyya kaṇṭako.
80. Adhammaṃ paṭipannassa, yo dhammamanusāsati.
Tassa ce vacanaṃ kayirā, na so gaccheyya duggatim.
81. Dhammo patho mahārāja, adhammo pana uppatho.
Adhammo nirayaṃ neti, dhammo pāpeti suggatim.
82. Adhammacārino rāja, narā visamajīvino.
Yaṃ gatim pecca gacchanti, niraye te suṇohi me.
83. Sañjīvo Kālasutto ca, Saṅghāto¹ dve ca Roruvā.
Athāparo Mahāvīci, Tāpano² ca Patāpano.
84. Iccete aṭṭha nirayā, akkhātā duratikkamā.
Ākiṇṇā luddakammehi, paccekā soḷasussadā.
85. Kadariyatāpanā³ ghorā, accimanto⁴ mahabbhayā.
Lomahaṃsanarūpā ca, bhesmā paṭibhayā dukhā.
86. * Catukkaṇṇā catudvārā, vibhattā bhāgasō mitā.
Ayopākārapariyantā, ayasā paṭikujjitā.
87. * Tesāṃ ayomayā bhūmi, jalitā tejasā yutā.
Samantā yojanasatāṃ, phuṭā⁵ tiṭṭhanti sabbadā.
88. Ete patanti niraye, uddhampādā avamsirā.
Isīnaṃ ativattāro, saññātānaṃ tapassināṃ.
89. Te bhūnahuno paccanti, macchā bilakatā yathā.
Saṃvacchare asaṅkheyye, narā kibbisakārino.
90. Ḍayhamānena gattena, niccaṃ santarabāhiraṃ.
Nirayā nādhigacchanti, dvāraṃ nikkhamanesino.

1. Saṅghāto (Syā, Ka)

3. Kadariyatapanā (Sī, I)

5. Pharitvā (Am 1. 140; Khu 2. 135 piṭṭhe)

2. Tapano (Sī, I)

4. Accimantā (I)

* Khu 2. 134, 152 piṭṭhesupi.

91. Puratthimena dhāvanti, tato dhāvanti pacchato.
Uttarenapi dhāvanti, tato dhāvanti dakkhiṇaṃ.
Yaṃ yaṃ hi dvāraṃ gacchanti, taṃ tadeva pithīyare¹.
92. Bahūni vassasahassāni, janā nirayagāmino.
Bāhā paggayha kandanti, patvā dukkhaṃ anappakaṃ.
93. Āsīvisaṃva kupitaṃ, tejassim duratikkamaṃ.
Na sādthurūpe āsīde, saññatānaṃ tapassināṃ.
94. Atikāyo mahissāso, Ajjuno Kekakādhipo.
Sahassabāhu ucchinno, isimāsajja Gotamaṃ.
95. Arajaṃ rajasā Vacchaṃ, kisaṃ avakiriya Daṇḍakī.
Tālova mūlato² chinno, sa rājā vibhavaṅgato.
96. Upahacca maṇaṃ Majjho³, Mātāṅgasmim yasassine.
Sapārisajjo ucchinno, Majjhāraññaṃ tadā ahu.
97. Kaṇhadīpāyanāsajja, isim Andhakaveṇḍayo⁴.
Aññoññaṃ⁵ musalā⁶ hantvā, sampattā yamasādhanā⁷.
98. Athāyaṃ isinā satto, antalikkhacaro pure.
Pāvekkhi pathaviṃ⁸ Cecco, hīnatto pattapariyāyaṃ.
99. Tasmā hi chandāgamaṇaṃ, nappasaṃsanti paṇḍitā.
Aduṭṭhacitto bhāseyya, giraṃ saccūpasāhitaṃ.
100. Manasā ce paduṭṭhena, yo naro pekkhate Munim.
Vijjācaraṇasampannaṃ, gantā so nirayaṃ adho.
101. Ye vuḍḍhe⁹ paribhāsanti, pharusūpakkamā janā.
Anapaccā adāyādā, tālavatthu¹⁰ bhavanti te.

1. Pithiyati (Sī), pithiyare (Syā), pithiyare (I)	2. Samūlo (Ka)
3. Mejjho (Ka)	4. Veṇhuyo (Sī, I), viṇhoyo(?)
5. Aññamaññaṃ (Sī, Syā)	6. Musale (Sī, Syā, I)
7. Yamasādanāṃ (I)	8. Paṭhaviṃ (Sī, Syā, I)
9. Vaddhe (Ka)	10. Tālavatthū (Syā), tālavatthu (I)

102. Yo ca pabbajitaṃ hanti, katakiccaṃ mahesinaṃ.
Sa Kāḷasutte niraye, cirarattāya paccati.
103. Yo ca rājā adhammaṭṭho, raṭṭhaviddhaṃsano mago¹.
Tāpayitvā janapadaṃ, Tāpane pecca paccati.
104. So ca vassasahassāni², sataṃ dibbāni paccati.
Accisaṃghapareto so, dukkhaṃ vedeti vedanaṃ.
105. Tassa aggisikhā kāyā, niccharanti pabhassarā.
Tejobhakkhassa gattāni, lomhehi ca³ nakhehi ca.
106. Dayhamānena gattena, niccaṃ santarabāhiraṃ.
Dukkhabhitunno nadati, nāgo tuttaṭṭito⁴ yathā.
107. Yo lobhā pitaraṃ hanti, dosā vā purisādhamo.
Sa Kāḷasutte niraye, cirarattāya paccati.
108. Sa tādiso paccati Lohakumbhiyaṃ,
Pakkañca sattīhi hananti nittacaṃ.
Andhaṃ karitvā muttakarīsabhakkhaṃ,
Khāre nimujjanti tathāvidhaṃ naraṃ.
109. Tattaṃ pakkuthitamayogulañca⁵,
Dīghe ca phāle cirarattatāpīte.
Vikkhambha'mādāya vibandha⁶ rajjubhi,
Vivaṭe mukhe sampavisanti⁷ rakkhasā.
110. Sāmā ca soṇā sabalā ca gijjhā,
Kākoḷasaṃghā ca dijā ayomukhā.
Saṅgamma khādanti vipphandamaṇaṃ,
Jivhaṃ vibhajja vighāsaṃ salohitaṃ.

1. Cuto (Sī)

3. Lomaggehi ca (Sī, Syā, I)

5. Pakkudhitamayogulañca (Ka)

7. Saṃsavayanti (Sī, Syā, I)

2. Vassasahassānaṃ(Sī, Syā)

4. Tuttaddito (Sī)

6. Vibaddha (Sī), vibhajja (Syā, I)

111. Taṃ daḍḍhatālaṃ paribhinnagattaṃ,
Nipphoṭṭhayaṅtā anuvicaranti rakkhasā.
Raṭī hi nesaṃ dukhino paṇītare,
Etādisasmiṃ niraye vasanti.
Ye keci loke idha pettighāṭino.
112. Putto ca mātaṃ hantvā, ito gantvā Yamakkhayaṃ.
Bhusamāpajjate dukkhaṃ, attakammaphalūpago.
113. Amanussā atibalā, hantāraṃ janayantiyā.
Ayomayehi vālehi¹, pīlayanti punappunaṃ.
114. Tamassavaṃ² sakā gattā, rudhiraṃ³ attasambhavaṃ.
Tambalohavilīnaṃva, tattaṃ pāyenti mattighaṃ⁴.
115. Jigucchā kuṇapaṃ pūtiṃ, duggandhaṃ gūthakaddamaṃ.
Pubbalohitasāṅkāsaṃ, rahadamogayha⁵ tiṭṭhati.
116. Tameṇaṃ kimayo tattha, atikāyā ayomukhā.
Chaviṃ bhettvāna⁶ khādanti, saṅgiddhā⁷ māṃsalohite.
117. So ca taṃ nirayaṃ patto, nimuggo sataporisaṃ.
Pūtikaṃ kuṇapaṃ vāti, samantā satayojanaṃ.
118. Cakkhumāpi hi cakkhūhi, tena gandhena jīyati.
Etādisaṃ Brahmaḍatta, mātuḅho labhate dukhaṃ.
119. Khuradhāraṃmanukkamma, tikkhaṃ durabhisambhavaṃ.
Patanti gabbhapāṭiyo⁸, duggaṃ vetaraṇiṃ⁹ nadiṃ.
120. Ayomayā simbaliyo, soḷasaṅgulakaṇṭakā.
Ubhato abhilambanti, duggaṃ Vetaraṇiṃ⁹ nadiṃ.
121. Te accimanto tiṭṭhanti, aggikkhandhāva ārakā.
Ādittā jātavedena, uddhaṃ yojanamuggatā.

1. Phālehi (I)

3. Ruhiraṃ (I, Ka)

5. Rahadoggayha (Ka)

7. Pagiddhā (Sī, Syā, I)

9. Vettaraṇiṃ (Syā, Ka)

2. Taṃ passavaṃ (Sī, Syā), taṃ passutaṃ (I)

4. Mattiyaṃ (Sī)

6. Chetvāna (Sī, I)

8. Gabbhapāṭiniyo (Sī, Syā, I)

122. Ete vajanti¹ niraye, tatte tikhiṇakaṇṭake.
Nāriyo ca aticārā², narā ca paradāragū.
123. Te patanti adhokkhandhā, vivattā vihatā puthū.
Sayanti vinividdhaṅgā, dīghaṃ jagganti sabbadā³.
124. Tato ratyā vivasāne⁴, mahatiṃ pabbatūpamaṃ.
Lohakumbhiṃ pavajjanti, tattaṃ aggisamūdakaṃ.
125. Evaṃ divā ca ratto ca, dussilā mohapārutā.
Anubhonti sakaṃ kammaṃ, pubbe dukkaṭamattano.
126. Yā ca bhariyā dhanakkītā, sāmikaṃ atimaññati.
Sassuṃ vā sasuraṃ vāpi, jeṭṭhaṃ vāpi nanandaram⁵.
127. Tassā vaṅkena jivhaggaṃ, nibbahanti sabandhanaṃ.
Sa byāmamattaṃ kiminaṃ, jivhaṃ passati attani⁶.
Viññāpetuṃ na sakkoti, Tāpane pecca paccati.
128. Orabbhikā sūkarikā, macchikā migabandhakā.
Corā goghātakā luddā, avaṇṇe vaṇṇakārakā.
129. Sattīhi lohakūṭehi, nettiṃsehi usūhi ca.
Haññamānā khāranadiṃ, papatanti⁷ avamsirā.
130. Sāyaṃ pāto kūṭakārī, ayokūṭehi haññati.
Tato vantaṃ durattānaṃ, paresaṃ bhuñjare⁸ sadā.
131. Dhaṅkā bheraṇḍakā⁹ gijjhā, kākoḷā ca ayomukhā.
Vipphandamānaṃ khādanti, naraṃ kibbisakārakam¹⁰.
132. Ye migena migam hanti, pakkhiṃ vā pana pakkhinā.
Asanto rajasā channā, gantā¹¹ te nirayussadam¹².

1. Sajanti (Sī, I), pajjanti (Syā)
3. Saṃvarim (Sī, I)
5. Nanandanaṃ (Syā, Ka)
7. Sampatanti (Ka)
9. Bhedaṇḍakā (Ka)
11. Gatā (Ka)

2. Abhicāriṇiyo (Sī, Syā, I)
4. Vivasane (Sī, Syā, I)
6. Attano (Sī, Syā)
8. Bhuñjate (Sī, Syā, I)
10. Kibbisakāriṇaṃ (I)
12. Nirayaṃ adho (I)

133. Santo ca¹ uddham gacchanti, suciṇṇenidha kammunā.
Suciṇṇassa phalaṃ passa, sa-indā² devā sabrahmakā.

134. Taṃ taṃ brūmi mahārāja, dhammaṃ raṭṭhapatī cara.
Tathā³ rāja carāhi dhammaṃ,
Yathā taṃ suciṇṇaṃ nānutappeyya pacchāti. (3535)

Samkiccajātakam dutiyam.

Saṭṭhinipātam niṭṭhitam.

Tassuddānam

Atha saṭṭhinipātamhi, suṇātha mama bhāsitam.
Jātakasavhayano pavaro,
Soṇaka-arindamasavhayano.
Tathā vuttarathesabhakiccavaroti.

1. Santova (Syā)

2. Sahindā (Sī)

3. Tathā tathā (Sī, Syā, I)

20. Sattatinipāta

531. Kusajātaka (1)

1. Idam te ratṭham sadhanam sayoggam,
Sakāyuram sabbakāmūpapannam.
Idam te rajjam¹ anusāsa amma,
Gacchāmaham yattha piyā Pabhāvatī.
2. Anujjubhūtena haram mahantam,
Divā ca ratto ca nisīthakāle².
Paṭigaccha tvam khippam Kusāvatim Kusa³,
Nicchāmi dubbaṇṇamaham vasantam.
3. Nāham gamissāmi ito Kusāvatim,
Pabhāvatī vaṇṇapalobhito tava.
Ramāmi Maddassa niketaramme,
Hitvāna ratṭham tava dassane rato.
4. Pabhāvatī vaṇṇapalobhito tava,
Sammūlharūpo vicarāmi medinim⁴.
Disam na jānāmi kutomhi āgato,
Taya'mhi matto migamandalocane.
5. Suvaṇṇacīravasane, jātarūpasumekhale.
Sussoṇi tava kāmā hi⁵, nāham rajjena matthiko.
6. Abbhūti⁶ tassa bho hoti, yo anicchantamicchati.
Akāmam rāja kāmesi⁷, akantam kantu⁸ micchasi.
7. Akāmam vā sakāmam vā, yo naro labhate piyam.
Lābhamettha pasamsāma, alābho tattha pāpako.

1. Ratṭham (Ka)

3. Kusāvatim (Syā, Ka)

5. Kāmehi (Sī, Syā, I)

7. Kāmehi (Sī, I)

2. Nisīda kāle (Ka)

4. Medanim (Syā, Ka)

6. Abbhū hi (Sī), abbhūti (Syā), abbhū hi (I)

8. Akanto kanta (Sī, Syā, I)

8. Pāsāṇasāraṃ khaṇasi, kaṇikārassa dārunā.
Vātaṃ jālena bādhesi, yo anicchantamicchasi.
9. Pāsāṇo nūna te hadaye, ohito mudulakkhaṇe.
Yo te sātāṃ na vindāmi, tirojanapadāgato.
10. Yadā maṃ bhakuṭṭim¹ katvā, rājaputtī udikkhati².
Āḷāriko tadā homi, rañño Maddassantepure³.
11. Yadā umhayamānā maṃ, rājaputtī udikkhati².
Nā'ḷāriko tadā homi, rājā homi tadā Kuso.
12. Sace hi vacanaṃ saccaṃ, nemittānaṃ bhavissati.
Neva me tvaṃ patī assa, kāmaṃ chindantu sattadhā.
13. Sace hi vacanaṃ saccaṃ, aññesaṃ yadi vā mamaṃ.
Neva tuyhaṃ patī atthi, añño sīhassarā Kusā.
14. Nekkhaṃ gīvaṃ te kāressaṃ, patvā Khujje Kusāvatiṃ.
Sace maṃ nāganāsūrū, olokeyya Pabhāvati.
15. Nekkhaṃ gīvaṃ te kāressaṃ, patvā Khujje Kusāvatiṃ.
Sace maṃ nāganāsūrū, ālapeyya Pabhāvati.
16. Nekkhaṃ gīvaṃ te kāressaṃ, patvā Khujje Kusāvatiṃ.
Sace maṃ nāganāsūrū, umhāyeyya Pabhāvati.
17. Nekkhaṃ gīvaṃ te kāressaṃ, patvā Khujje Kusāvatiṃ.
Sace maṃ nāganāsūrū, pamhāyeyya Pabhāvati.
18. Nekkhaṃ gīvaṃ te kāressaṃ, patvā Khujje Kusāvatiṃ.
Sace maṃ nāganāsūrū, pāṇihī upasamphuse.
19. Na hi nūnāyaṃ rājaputtī, Kuse sātampi vindati.
Āḷārike bhate pose, vetanena anattihike.
20. Na hi nūnāyaṃ sā⁴ Khujjā, labhati jivhāya chedanāṃ.
Sunisitena satthena, evaṃ dubbhāsitaṃ bhaṇaṃ.

1. Bhūkuṭṭim (Sī, I)

3. Maddassa thīpure (Sī, I) evamuparipi.

2. Rājaputti udikkhasi (Sī, I)

4. Nūna ayaṃ (Sī, Syā)

21. Mā nam rūpena pāmesi, ārohena Pabhāvati.
Mahāyasoti katvāna, karassu rucire piyaṃ.
22. Mā nam rūpena pāmesi, ārohena Pabhāvati.
Mahaddhanoti katvāna, karassu rucire piyaṃ.
23. Mā nam rūpena pāmesi, ārohena Pabhāvati.
Mahabbaloti katvāna, karassu rucire piyaṃ.
24. Mā nam rūpena pāmesi, ārohena Pabhāvati.
Mahāraṭṭhoti katvāna, karassu rucire piyaṃ.
25. Mā nam rūpena pāmesi, ārohena Pabhāvati.
Mahārājāti katvāna, karassu rucire piyaṃ.
26. Mā nam rūpena pāmesi, ārohena Pabhāvati.
Sīhassaroti katvāna, karassu rucire piyaṃ.
27. Mā nam rūpena pāmesi, ārohena Pabhāvati.
Vaggussaroti katvāna, karassu rucire piyaṃ.
28. Mā nam rūpena pāmesi, ārohena Pabhāvati.
Bindussaroti katvāna, karassu rucire piyaṃ.
29. Mā nam rūpena pāmesi, ārohena Pabhāvati.
Mañjussaroti katvāna, karassu rucire piyaṃ.
30. Mā nam rūpena pāmesi, ārohena Pabhāvati.
Madhussaroti¹ katvāna, karassu rucire piyaṃ.
31. Mā nam rūpena pāmesi, ārohena Pabhāvati.
Satasippoti katvāna, karassu rucire piyaṃ.
32. Mā nam rūpena pāmesi, ārohena Pabhāvati.
Khittiyotipi katvāna², karassu rucire piyaṃ.
33. Mā nam rūpena pāmesi, ārohena Pabhāvati.
Kusarājāti katvāna, karassu rucire piyaṃ.

1. Madhurassaroti (Sī)

2. Karitvāna (Sī)

34. Ete nāgā upatthaddhā, sabbe tiṭṭhanti vammitā¹.
Purā maddanti pākāraṃ, ānente'taṃ Pabhāvatiṃ.
35. Satta bile² karitvāna, ahametaṃ Pabhāvatiṃ.
Khattiyānaṃ padassāmi, ye maṃ hantuṃ idhāgatā.
36. Avuṭṭhahi rājaputtī, sāmā koseyyavāsini.
Assupuṇṇehi nettehi, dāsīgaṇapurakkhatā.
37. Taṃ nūna kakkūpanisevitaṃ mukhaṃ,
Ādāsadantātharupaccavekkhitaṃ.
Subhaṃ sunettaṃ virajaṃ anaṅgaṇaṃ,
Chuddhaṃ vane ṭhassati khattiyehi.
38. Te nūna me asite vellitagge,
Kese mudū candanasāralitte.
Samākule sīvathikāya majjhe,
Pādehi gijjhā parikaḍḍhissanti³.
39. Tā nūna me tambanakhā sulomā,
Bāhā mudū candanasāralittā.
Chinnā vane ujjhitā khattiyehi,
Gayha dhaṅko⁴ gacchati yena kāmaṃ.
40. Te nūna tālūpanibhe alambe,
Nisevite kāsikacandanena.
Thanesu me lambhissati⁵ siṅgālo⁶,
Mātūva putto taruṇo tanūjo.
41. Taṃ nūna soṇiṃ puthulaṃ sukotṭitaṃ,
Nisevitaṃ kañcana me khalāhi.
Chinnaṃ vane khattiyehī avatthaṃ,
Siṅgālasaṅghā parikaḍḍhissanti⁷.

1. Vammikā (Syā)

2. Khaṇḍe (Sī, I)

3. Parikaḍḍhayanti (Sī, Syā, I)

4. Vako (I)

5. Lambahīti (I)

6. Sigālo (Sī, Syā, I)

7. Gayhā vako gacchati yena kāmaṃ (I)

42. Soṇā dhaṅkā¹ siṅgālā ca, ye caññe santi dāṭhino.
Ajarā nūna hessanti, bhakkhayitvā Pabhāvatiṃ.
43. Sace maṃsāni hariṃsu, khattiyā dūragāmino.
Aṭṭhīni amma yācivā, anupathe dahātha naṃ.
44. Khettāni amma kāretvā, kaṇikārettha ropaya².
Yadā te pupphitā assu, hemantānaṃ himaccaye.
Sareyyātha mamaṃ³ amma, evaṃvaṇṇā Pabhāvatiṃ.
45. Tassā mātā udaṭṭhāsi, khattiyā devavaṇṇinī.
Disvā asiṅca sūnaṅca, rañño Maddassantepure.
46. Iminā nūna asinā, susaṅgaṃ tanumajjhimaṃ.
Dhītarāṃ Madda⁴ hantvāna, khattiyānaṃ padassasi⁵.
47. Na me akāsi cavanaṃ, atthakāmāya puttike.
Sā'jja lohitasāṅchannā, gacchasi⁶ yamasādhanāṃ.
48. Evamāpajjatiṃ poso, pāpiyaṅca nigacchati.
Yo ve hitānaṃ vacanaṃ, na karoti⁷ atthadassinaṃ.
49. Sace ca ajja⁸ dhāresi⁹, kumāraṃ cārudassanaṃ.
Kusena jātaṃ khattiyānaṃ, suvaṇṇamaṇimekhalāṃ.
Pūjitaṃ¹⁰ nātisaṅghehi, na gacchasi⁶ yamakkhayaṃ.
50. Yatthassu bherī nadati, kuṅjaro ca nikuṅjati¹¹.
Khattiyānaṃ kule bhadde, kinnu sukhataraṃ tato.
51. Asso ca sisati¹² dvāre, kumāro uparodati.
Khattiyānaṃ kule bhadde, kinnu sukhataraṃ tato.
52. Mayūraakoṅcābhirude, kokilābhiniṅkūjite.
Khattiyānaṃ kule bhadde, kinnu sukhataraṃ tato.

1. Vakā (I)

2. Ropaye (Ka)

3. Mama (I)

4. Mama (Sī), maddo (I)

5. Padassati (I, Ka)

6. Gañchisi (Sī, I)

7. Na karaṃ (Sī)

8. Tvaṃ amma (Sī)

9. Vāresi (I)

10. Pūjitā (I)

11. Nikuṅjati (I)

12. Asso hasisati (Sī), asso hasiyati (Syā), asso ca simṣati (I)

53. Kahaṃ nu so sattumaddano, pararaṭṭhappamaddano.
Kuso soḷārapaññāṇo, yo no dukkhā pamocaye.
54. Idheva so sattumaddano, pararaṭṭhappamaddano.
Kuso soḷārapaññāṇo, yo te sabbe vadhissati¹.
55. Ummattikā nu bhaṇasi, andhabālā pabhāsasi².
Kuso ce āgato assa, kiṃ na³ jānemu taṃ mayaṃ.
56. Eso ālāriko poso, kumārīpuramantare.
Daḷhaṃ katvāna saṃvelliṃ, kumbhiṃ dhovati oṇato.
57. Veṇī tvamasi caṇḍālī, adū'si kulagandhinī.
Kathaṃ maddakule jātā, dāsaṃ kayirāsi kāmukaṃ.
58. Namhi veṇī na caṇḍālī, na camhi kulagandhinī.
Okkākaputto bhaddante, tvaṃ nu dāsoti maññasi.
59. Yo brāhmaṇasahassāni, sadā bhojeti vīsatiṃ.
Okkākaputto bhaddante, tvaṃ nu dāsoti maññasi.
60. Yassa nāgasahassāni, sadā yojeti vīsatiṃ.
Okkākaputto bhaddante, tvaṃ nu dāsoti maññasi.
61. Yassa assasahassāni, sadā yojenti vīsatiṃ.
Okkākaputto bhaddante, tvaṃ nu dāsoti maññasi.
62. Yassa rathasahassāni, sadā yojenti vīsatiṃ.
Okkākaputto bhaddante, tvaṃ nu dāsoti maññasi.
⁴(Yassa usabhasahassāni, sadā yojenti vīsatiṃ.
Okkākaputto bhaddante, tvaṃ nu dāsoti maññasi)⁴.
63. Yassa dhenusahassāni, sadā duhanti vīsatiṃ⁵.
Okkākaputto bhaddante, tvaṃ nu dāsoti maññasi.

1. Yo no dukkhā pamocaye (Sī), so no sabbe vadhissati (I)

2. Ādu bālāva bhāsasi (Sī, I)

3. Kinnu (Syā, Ka)

4-4. () Ayaṃ gāthā Sī-I-pothakesuyeva dissati.

5. Duyhanti vīsati (Sī, I)

64. Taggha te dukkaṭaṃ bāle, yaṃ khattiyaṃ mahabbalaṃ.
Nāgaṃ maṇḍūkavaṇṇena, na naṃ¹ akkhāsi' dhāgataṃ².
65. Aparādhaṃ mahārāja, tvaṃ no khama rathesabha.
Yaṃ taṃ aññāta-vesena, nāññāsimhā idhāgataṃ.
66. Mādisassa na taṃ channaṃ, yohaṃ āḷāriko bhave.
Tvaññeva me pasīdassu, natthi te deva dukkaṭaṃ.
67. Gaccha bāle khamāpehi, Kusarājaṃ mahabbalaṃ.
Khamāpito Kuso rājā³, so te dassati jīvitaṃ.
68. Pitussa vacanaṃ sutvā, devavaṇṇī Pabhāvati.
Sirasā aggahī pāde, Kusarājaṃ mahabbalaṃ.
69. Yā'mā ratyo atikkantā, tā'mā deva tayā vinā.
Vande te sirasā pāde, mā me kujjha rathesabha.
70. Sabbaṃ⁴ te paṭijānāmi, mahārāja suṇohi me.
Na cāpi appiyaṃ tuyhaṃ, kareyyāmi ahaṃ puna.
71. Evaṃ ce yācamānāya, vacanaṃ me na kāhasi.
Idāni maṃ tāto hantvā, khattiyānaṃ padassati.
72. Evaṃ te yācamānāya, kiṃ na kāhāmi te vaco.
Vikuddho tya'smi kalyāṇi, mā tvaṃ bhāyi Pabhāvati.
73. Sabbaṃ⁴ te paṭijānāmi, rājaputti suṇohi me.
Na cāpi appiyaṃ tuyhaṃ, kareyyāmi ahaṃ puna.
74. Tava kāmā hi sussoṇi, pahu⁵ dukkhaṃ titikkhisāṃ⁶.
Bahūṃ Maddakulaṃ hantvā, nayitum taṃ Pabhāvati.
75. Yojayantu rathe asse, nānācitte samāhite.
Atha dakkhatha me vegaṃ, vidhamantassa⁷ sattavo.
76. Tañca tattha udikkhiṃsu, rañño Maddassantepure.
Vijambhamānaṃ sihaṃva, phoṭentaṃ diguṇaṃ bhujāṃ.

1. Na taṃ (Sī, I)

3. Kusarājā (sabbattha)

5. Bahu (Syā), bahū (I), bahuṃ (Ka)

7. Vidhamantassa (sabbattha)

2. Akkhāsi āgataṃ (Sī)

4. Saccam (Sī, Syā, I)

6. Titikkhisāṃ (Sī, I)

77. Hatthikkhandhañca āruyha, āropetvā Pabhāvatiṃ.
Saṅgāmaṃ otarivāna, sīhanādaṃ nadī Kuso.
78. Tassa taṃ nadato sutvā, sīhasse'vi'tare migā.
Khattiyā vipalāyimsu, Kusasaddabhayaṭṭhitā¹.
79. Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā.
Aññamaññaṃ chindanti, Kusasaddabhayaṭṭhitā.
80. Tasmīṃ saṅgāmasīsamīṃ, passitvā haṭṭha² mānaso.
Kusassa rañño Devindo, adā verocanaṃ maṇim.
81. So taṃ vijitvā saṅgāmaṃ, laddhā Verocanaṃ maṇim.
Hatthikkhandhagato rājā, pāvekkhi nagaraṃ puraṃ.
82. Jīvaggāhaṃ³ hagetvāna, bandhitvā satta khattiye.
Sasurassupanāmesi, ime te deva sattavo.
83. Sabbeva te vasaṃ gatā, amittā vihatā tava.
Kāmaṃ karohi te tayā, muñca vā te hanassu vā.
84. Tuyheva sattavo ete, na hi te mayha sattavo.
Tvaññeva no mahārāja, muñca vā te hanassu vā.
85. Imā te dhītaro satta, devakaññūpamā subhā.
Dadāhi nesaṃ ekekaṃ, hontu jāmātaro tava.
86. Amhākañceva tāsāñca, tvaṃ no sabbesamissaro.
Tvaññeva no mahārāja, dehi nesaṃ yadi'cchasi.
87. Ekamekassa ekekaṃ, adā sīhassaro Kuso.
Khattiyānaṃ tadā tesāṃ, rañño Maddassa dhītaro.
88. Piṇitā tena lābhena, tuṭṭhā sīhassare Kuse.
Sakarattṭhāni pāyimsu, khattiyā satta tāvade.
89. Pabhāvatiñca ādāya, maṇim Verocanaṃ subhaṃ⁴.
Kusāvatiṃ Kuso rājā, agamāsi mahabbalo.

1. Kusasaddabhayaṭṭhitā (I)

3. Jīvaggāhaṃ (Sī, I)

2. Tuṭṭha(Sī)

4. Tadā (I)

90. Tyassu ekarathe yantā, pavisantā Kusāvatiṃ.
Samānā vaṇṇarūpena, nāññamaññātirocisuṃ¹.
91. Mātā puttana saṅgacchi², ubhayo ca jayampatī.
Samaggā te tadā āsuṃ, phītaṃ dharaṇimāvasunti.
Kusajātakaṃ paṭhamāṃ.

532. Soṇanandajātaka (2)

92. Devatā nu'si gandhabbo, adu³ Sakko Purindado.
Manussabhūto iddhimā, kathaṃ jānemu taṃ mayāṃ.
93. Nāpi devo na gandhabbo, nāpi Sakko Purindado.
Manussabhūto iddhimā, evaṃ jānāhi Bhāradha⁴.
94. Katarūpamidaṃ bhoto⁵, veyyāvaccāṃ anappakaṃ.
Devamhi vassamānamhi, anovassaṃ bhavaṃ akā.
95. Tato vātātape ghore, sītacchāyaṃ bhavaṃ akā.
Tato amittamajjesu⁶, saratāṇaṃ bhavaṃ akā.
96. Tato phītāni raṭṭhāni, vasino te bhavaṃ akā.
Tato ekasataṃ khatye, anuyante⁷ bhavaṃ akā.
97. Patītā'ssu mayāṃ bhoto, vada taṃ⁸ bhañja⁹ micchasi.
Hatthiyānaṃ assarathaṃ, nāriyo ca alaṅkatā.
Nivesanāni rammāni, mayāṃ bhoto dadāmase.
98. Atha va'ṅge¹⁰ vā Magadhe, mayāṃ bhoto dadāmase.
Atha vā Assakā'vantī¹¹, sumanā damma te mayāṃ.
99. Upaḍḍhaṃ vāpi rajjassa, mayāṃ bhoto dadāmase.
Sace te attho rajjena, anusāsa ya'dicchasi.

1. Nāññamaññamatirocayum(Sī)	2. Saṅgañchi (Sī, Syā, I)
3. Ādu (Sī, Syā)	4. Bhārata (Ka)
5. Bhotā (Sī, I)	6. Amittamajjhe ca (Sī)
7. Anuyutte (I)	8. Vara taṃ (Sī, Syā, I)
9. Bhañña (Sī, I), bhuñja (Syā, Ka)	10. Atha vā aṅge (Sī, I)
11. Assakāvantiṃ (Sī, Syā, I)	

100. Na me atthopi rajjena, nagarena dhanena vā.
Atthopi janapadena, attho mayham na vijjati.
101. Bhotova raṭṭhe vijite, araṇṇe atthi assamo.
Pitā mayham janettī ca, ubho sammanti assame.
102. Tesā'ham¹ pubbācariyesu, puñṇam na labhāmi kātave.
Bhavantaṃ ajjhāvaraṃ katvā, Soṇam² yācemu samvaram.
103. Karomi te taṃ vacanam, yaṃ maṃ bhaṇasi brāhmaṇa.
Etaṅca kho no akkhāhi, kīvanto hontu yācakā.
104. Parosataṃ jānapadā, mahāsālā ca brāhmaṇā.
Ime ca khattiyā sabbe, abhijātā yasassino.
Bhavaṅca rājā Manojō, alaṃ hessanti yācakā.
105. Hatthī asse ca yojentu, ratham sannayha sārathi³.
Ābandhanāni gaṇhātha, pādāsu'ssārayaddhaje⁴.
Assamaṃ taṃ gamissāmi, yattha sammati Kosiyo.
106. Tato ca rājā pāyāsi, senāya caturaṅginī.
Agamā assamaṃ rammaṃ, yattha sammati Kosiyo.
107. Kassa kādambayo⁵ kājo, vehāsaṃ caturaṅgulaṃ.
Aṃsaṃ asamphusaṃ eti, udahārāya⁶ gacchato.
108. Ahaṃ Soṇo mahārāja, tāpaso sahitabbato⁷.
Bharāmi mātāpitaro, rattindivamatandito.
109. Vane phalaṅca mūlaṅca, āharitvā disampati.
Posemi mātāpitaro, pubbe katamanussaraṃ.
110. Icchāma assamaṃ gantum, yattha sammati Kosiyo.
Maggam no Soṇa akkhāhi, yena gacchemu⁸ assamaṃ.

1. Tesvahaṃ (Ka)

2. Sonam (I)

3. Nam rathi (I)

4. Padesussārayam dhaje (Sī), pādāsussārayam dhaje (I)

5. Kassa kādambamayo (Ka)

6. Uдахārassa (Sī, Syā, I)

7. Sahitam vato (I)

8. Gacchāma (Sī)

111. Ayam̄ ekapadī rāja, yenetam̄¹ meghasannibham̄.
Koviḷārehi sañchannam̄, ettha sammati Kosiyo.
112. Idam̄ vatvāna pakkāmi, taramāno mahā-isi.
Vehāse antalikkhasmim̄, anusāsivāna khattiye.
113. Assamam̄ parimajjitvā, paññāpetvāna² āsanam̄.
Paṇṇasālam̄ pavisitvā, pitaram̄ paṭibodhayi.
114. Ime āyanti rājāno, abhijātā yasassino.
Assamā nikkhamitvāna, nisīda tvam̄³ mahā-ise.
115. Tassa tam̄ vacanam̄ sutvā, taramāno mahā-isi.
Assamā nikkhamitvāna, sadvāramhi upāvisi.
116. Tañca disvāna āyantam̄, jalantam̄riva tejasā.
Khatyasaṅghaparibyūḷham̄, Kosiyo etadabravi.
117. Kassa bherī mudiṅgā ca⁴, saṅkhā paṇavadindimā⁵.
Purato paṭipannāni, hāsayantā rathesabham̄.
118. Kassa kañcanapaṭṭena, puthunā vijjuvaṇṇinā.
Yuvā kalāpasannaddho, ko eti siriyā jalam̄.
119. Ukkāmukhapahaṭṭham̄va, khadiraṅgārasannibham̄.
Mukhañca rucirā bhāti, ko ehi siriyā jalam̄.
120. Kassa paggahitam̄ chattham̄, sasalākam̄ manoramam̄.
Ādiccaram̄sāvaraṇam̄, ko eti siriyā jalam̄.
121. Kassa aṅgam̄ pariggayha, vālabījanimuttamam̄.
Caranti varapuññassa⁶, hatthikkhandhena āyato.
122. Kassa setāni chattāni, ājānīyā ca vammitā.
Samantā parikīrenti⁷, ko eti siriyā jalam̄.

1. Yena tam̄ (Ka)

2. Paññāpetvāna (Sī, Syā)

3. Nisīdāhi (Sī)

4. Mutiṅgā ca (I)

5. Deṇḍimā (Sī, I)

6. Varapaññassa (Sī, I)

7. Parikiranti (Sī, Syā, I)

123. Kassa ekasataṃ khatyā, anuyantā¹ yasassino.
Samantānupariyanti, ko eti siriyaṃ jalaṃ.
124. Hatthi assaratha patti², senā ca caturaṅginī.
Samantānupariyanti³, ko eti siriyaṃ jalaṃ.
125. Kasse'sā mahatī senā, piṭṭhito anuvattati.
Akkhobhaṇī⁴ apariyantā, sāgarasseva ūmiyo.
126. Rājābhirājā⁵ Manojjo, indova jayataṃ pati.
Nandassa'jjhāvaram eti, assamaṃ brahmacāriṇaṃ.
127. Tasse'sā mahatī senā, piṭṭhito anuvattati.
Akkhobhaṇī apariyantā, sāgarasseva ūmiyo.
128. Anulittā candanena, Kāsikuttamadhārino⁶.
Sabbe pañjalikā hutvā, isīnaṃ ajjhupāgamuṃ.
129. Kacci nu bhoto kusalaṃ, kacci bhoto anāmayam.
Kacci uñchena yāpetha, kacci mūlaphalā bahū.
130. Kacci ḍamsā makasā ca, appameva sarīsapā⁷.
Vane vālamigākiṇṇe, kacci himsā na vijjati.
131. Kusalañceva no rāja, atho rāja anāmayam.
Atho uñchena yāpema, atho mūlaphalā bahū.
132. Atho ḍamsā makasā ca⁸, appameva sarīsapā⁷.
Vane vālamigākiṇṇe, himsā mayham⁹ na vijjati.
133. Bahūni vassapūgāni, assame sammatam¹⁰ idha.
Nābhijānāmi uppannam, ābādham amanoramaṃ.
134. Svāgataṃ te mahārāja, atho te adurāgataṃ.
Issarosi anuppato, yaṃ idhatthi pavedaya.

1. Anuyuttā (I)

3. Samantā anupariyāti (I)

5. Rājādhirājā (Ka)

7. Siriṃsapā (Sī, Syā, I)

9. A mham (Sī, I)

2. Hatthī assā rathā patti (Sī)

4. Akkhobhaṇī (Sī), akkhobhinī (Syā)

6. Kāsikavattadhārino (I)

8. Ḍamsā ca makasā (Sī), ḍamsā ca makasā ca (I)

10. Vasato (Sī)

135. Tindukāni piyālāni, madhuke kāsūmāriyo¹.
Phalāni khuddakappāni, bhuñja rāja varaṃ varaṃ.
136. Idampi pāṇiyāṃ sītāṃ, ābhatāṃ girigabbharā.
Tato piva mahārāja, sace tvaṃ abhikaṅkhasi.
137. Paṭiggahitaṃ yaṃ dinnāṃ, sabbassa agghiyaṃ kataṃ.
Nandassāpi nisāmetha, vacanaṃ so² pavakkhati.
138. Ajjhāvaramhā Nandassa, bhoto santikamāgatā.
Suṇātu³ bhavaṃ vacanaṃ, Nandassa parisāya ca.
139. Parosataṃ jānapadā⁴, mahāsālā ca brāhmaṇā.
Ime ca khattiyā sabbe, abhijātā yasassino.
Bhavañca rājā Manojo, anumaññantu me vaco.
140. Ye ca santi⁵ samītāro, yakkhāni idha massame.
Arañhe bhūtabhabyāni, suṇantu vacanaṃ mama.
141. Namo katvāna bhūtānaṃ, isiṃ vakkhāmi subbataṃ.
So tyā'haṃ dakkhiṇā bāhu, tava Kosiya sammato.
142. Pitaraṃ me janettim ca, bhattukāmassa me sato.
Vīra puññamidaṃ ṭhānaṃ, mā maṃ Kosiya vāraya.
143. Sabbhi he'taṃ upaṇñātāṃ, mametaṃ upanissaja.
Uṭṭhānapāricariyāya, dīgharattaṃ tayā kataṃ.
Mātāpitūsu puññāni, mama lokadado bhava.
144. Tatheva santi manujā, dhamme dhammapadaṃ vidū.
Maggo saggassa lokassa, yathā jānāsi tvaṃ ise.
145. Uṭṭhānapāricariyāya, mātāpitūsukhāvahaṃ.
Taṃ maṃ puññā nivāreti, ariyamaggāvaro naro.

1. Kāsamāriyo (Sī, Syā)

3. Suṇātu me (Sī, Syā)

5. Ye vasanti (Sī), ye hi santi (I)

2. Yaṃ (Sī), yaṃ so (I)

4. Janapadā (I)

146. Suṇantu bhonto vacanaṃ, bhāturajjhāvarā mama.
Kulavaṃsaṃ mahārāja, porāṇaṃ parihāpayaṃ.
Adhammacārī jeṭṭhesu¹, nirayaṃ so'papajjati².
147. Ye ca dhammassa kusalā, porāṇassa disampati.
Cārittena ca sampannā, na te gacchanti duggatiṃ.
148. Mātā pitā ca bhātā ca, bhaginiṃ nātibandhavā.
Sabbe jeṭṭhassa te bhārā, evaṃ jānāhi bhāradha³.
149. Ādiyitvā garuṃ bhāraṃ, nāviko viya ussahe.
Dhammañca nappamajjāmi, jeṭṭho ca'smi rathesabha.
150. Adhigamā⁴ tame nāṇaṃ, jālaṃva jātavedato.
Evameva no bhavaṃ dhammaṃ, Kosiyo pavidamaṃsayi.
151. Yathā udayamādicco, Vāsudevo pabhaṅkaro.
Pāṇinaṃ pavidamaṃseti, rūpaṃ kalyāṇapāpakaṃ.
Evameva no bhavaṃ dhammaṃ, Kosiyo pavidamaṃsayi.
152. Evaṃ me yācamānassa, aṅjaliṃ nāvabujjhatha.
Tava paddhacaro⁵ hessaṃ, vuṭṭhito paricāraḥ.
153. Addhā Nanda vijānāsi⁶, saddhammaṃ sabbhi desitaṃ.
Ariyo ariyasamācāro, bālhaṃ tvaṃ mama ruccasi.
154. Bhavantaṃ vadāmi bhotiṅca, suṇātha vacanaṃ mama.
Nāyaṃ tāro bhāramatto⁷, ahu mayhaṃ kudācanaṃ.
155. Taṃ maṃ upaṭṭhitaṃ santaṃ, mātāpitasukhāvahaṃ.
Nando ajjhāvaram katvā, upaṭṭhānāya yācati.
156. Yo ve icchati kāmena, santānaṃ brahmacāriṇaṃ.
Nandaṃ vo varatha eko⁸, kaṃ Nando upatiṭṭhatu.

1. Yo jeṭṭho (Sī) 2. So upapajjati (Sī, Syā, I) 3. Bhāratha (Syā)

4. Adhigatamaṃ (Sī), adhigamaṃ (Syā), adhigatamaṃ (I)

5. Tava paṭṭhacaro (Syā), tava baddhañcāro (I), tavupaṭṭhacaro (Ka)

6. Pajānāsi (Sī) 7. Bhāramatto (Sī, Syā) 8. Nandaṃva vadatha eke (I)

157. Tayā tāta anuññātā, Soṇa taṃ nissitā mayāṃ.
Upaghātum¹ labhe Nandaṃ, muddhani brahmacāriṇaṃ.
158. Assatthasseva taruṇaṃ, pavāḷaṃ māluteritaṃ.
Cirassaṃ Nandaṃ disvāna, hadayaṃ me pavedhati.
159. Yadā suddhāsupine², Nandaṃ passāmi āgataṃ.
Udaggaṃ sumanā homi, Nando no āgato ayaṃ.
160. Yadā ca paṭibujjhivā, Nandaṃ passāmi nā'gataṃ.
Bhiyyo āvīsati soko, domanassañcaṇappakaṃ.
161. Sāhaṃ ajja cirassampi, Nandaṃ passāmi āgataṃ.
Bhattucca³ mayhañca piyo, Nando no pāvisi gharāṃ.
162. Pitupi Nando suppiyo, yaṃ Nando nappavase⁴ gharā⁵.
Labhatū tāta Nando taṃ, maṃ Nando upatiṭṭhatu.
163. Anukampikā patiṭṭhā ca, pubbe rasadaḍi ca no.
Maggo saggassa lokassa, mātā taṃ varate ise.
164. Pubbe rasadaḍi gottī, mātā puññūpasamhitā.
Maggo saggassa lokassa, mātā taṃ varate ise.
165. Ākaṅkhamānā puttaphalaṃ, devatāya namassati.
Nakkhattāni ca pucchati, utusaṃvaccharāni ca.
166. Tassā utumhi nhātāya⁶, hoti gabbhassa vakkamo⁷.
Tena dohaḷiṇi hoti, suhadā tena vuccati.
167. Saṃvaccharaṃ vā ūnaṃ vā, pariharitvā vijāyati.
Tena sā janayantīti, janetti⁸ tena vuccati.
168. Thanakhīrena⁹ gītena, aṅgapāvuraṇena¹⁰ ca.
Rodantaṃ puttāṃ¹¹ toseti, toseti tena vuccati.

1. Upaghāyitum (Sī)

2. Suppante (Syā, I)

3. Bhattuñca (Ka)

4. Pāvisi (I)

5. Gharaṃ (Syā, I, Ka)

6. Utusinātāla (I)

7. Gabbhassa'vakkamo (Sī, Syā, I)

8. Janetti (Sī, Syā, I)

9. Thanakkhīrena (Sī)

10. Aṅgapāvuraṇena (I)

11. Eva (I)

169. Tato vātātape ghore, mamaṃ katvā udikkhati.
Dārakaṃ appajānantam, posentī tena vuccati.
170. Yañca mātudhanaṃ hoti, yañca hoti pituddhanaṃ.
Ubhayampetassa gopeti, api puttassa no siyā.
171. Evaṃ putta aduṃ putta, iti mātā vihaññati.
Pamattam paradāresu, nisīthe pattayobbane.
Sāyam puttam anāyantam, iti mātā vihaññati.
172. Evaṃ kicchā bhato poso, mātu aparicārako.
Mātari micchā caritvāna, nirayam sopapajjati.
173. Evaṃ kicchā bhato poso, pitu aparicārako.
Pitari micchā caritvāna, nirayam sopapajjati.
174. Dhanāpi dhanakāmānam, nassati iti me sutam.
Mātaram aparicaritvāna, kiccham vā so nigacchati.
175. Dhanāpi dhanakāmānam, nassati iti me sutam.
Pitaram aparicatitvāna, kiccham vā so nigacchati.
176. Ānando ca pamodo ca, sadā hasitakīḷitam.
Mātaram paricaritvāna, labbhametam vijānato.
177. Ānando ca pamodo ca, sadā hasitakīḷitam.
Pitaram paricaritvāna, labbhametam vijānato.
178. Dānañca piyavācā ca¹, atthacariyā ca yā idha.
Samānattatā² ca dhammesu, tatha tatha yathāraham.
Ete kho saṅgahā loke, rathassāṇiva yāyato.
179. Ete ca saṅgahā nā'ssu, na mātā puttakāraṇā.
Labhetha mānam pūjam vā³, pitā vā puttakāraṇā.
180. Yasmā ca saṅgahā⁴ ete, sammapekkhanti⁵ paṇḍitā.
Tasmā mahattam papponti, pāsamsā ca bhavanti te.

1. Peyyavajjañca (I, Ka)

2. Samānattā (I)

3. Pūjañca(I)

4. Saṅgahe (Dī 3. 156; Am 1. 341 piṭṭhe) tadaṭṭhakathāyo oloketabbā.

5. Samavekkhanti (Sī, Syā, I) Am 1. 341 piṭṭhe ca.

181. Brahmāti¹ mātāpitaro, pubbācariyāti vuccare.
 Āhuneyyā ca puttānaṃ, pajāya anukampakā.
182. Tasmā hi ne namasseyya, sakkareyya ca paṇḍito.
 Annena atho² pānena, vatthena sayanena ca.
 Ucchādanena nhāpanena³, pādānaṃ dhovanena ca.
183. Tāya naṃ pāricariyāya⁴, mātāpitūsu paṇḍitā.
 Idheva naṃ pasamsanti, pecca sagge pamodaṭṭi. (3718)
 Soṇanandajātakam̐ dutiyam̐.

Sattatinipātaṃ niṭṭhitam̐.

Tassuddānaṃ

Atha sattatimamhi nipātavare,
 Sabhāvantu Kusāvatirājavaro.
 Atha Soṇasunandavaro ca puna.
 Abhivāsitasattatimamhi suteti.

1. Brahmā hi (I)

2. Matho(I), atha (Am̐ 1. 382; Khu 1. 269 piṭṭhe)

3. Nahāpanena (Sī, I)

4. Paricariyāya (I)

21. Asītinipāta

533. Cūḷahaṃsajātaka (1)

1. Sumukha anupacinantā, pakkamanti vihaṅgamā.
Gaccha tuvampi mā kaṅkhi, natthi baddhe¹ sahāyatā.
2. Gacche vāhaṃ na vā gacche, na tena amaro siyaṃ.
Sukhitaṃ taṃ upāsivā, dukkhitaṃ taṃ kathaṃ jahe.
3. Maraṇaṃ vā tayā saddhim, jīvitaṃ vā tayā vinā.
Tadeva maraṇaṃ seyyo, yañce jīve tayā vinā.
4. Nesa dhammo mahārāja, yaṃ taṃ evaṃ gataṃ jahe.
Yā gati tuyhaṃ sā mayhaṃ, ruccate vihagādhipa.
5. Kā nu pāsena baddhassa², gati aññā mahānasā.
Sā kathaṃ cetayānassa, muttassa tava ruccati.
6. Kaṃ vā tvaṃ passase atthaṃ, mama tuyhañca pakkhima.
Ñātīnaṃ vā'vasiṭṭhānaṃ, ubhinnaṃ jīvitakkhaye.
7. Yaṃ na kañcanadepiñcha³, andhena tamasā gataṃ.
Tādise sañcajaṃ pāṇaṃ, ka'mattha'mabhijotaye.
8. Kathaṃ nu patataṃ seṭṭha, dhamme atthaṃ na bujjhasi⁴.
Dhammo apacito santo, atthaṃ dasseti pāṇinaṃ.
9. Sohaṃ dhammaṃ apekkhāno, dhammā ca'tthaṃ samuṭṭhitaṃ.
Bhattiṃ ca tayi sampassaṃ, nāvakaṅkhāmi jīvitaṃ.
10. Addhā eso sataṃ dhammo, yo mitto mittamāpade.
Na caje jīvitassāpi, hetudhammamanussaraṃ.
11. Svāyaṃ dhammo ca te ciṇṇo, bhatti ca veditā mayi.
Kāmaṃ karassu mayhetāṃ, gacchevā'numato mayā.

1. Bandhe (Syā, Ka)

3. Depiccha (Sī, I), dvepiccha (Syā)

2. Bandhassa (Syā, Ka)

4. Bujjhase (Sī)

12. Api tvevaṃ gate kāle, yaṃ khaṇḍaṃ¹ nātināṃ mayā.
Tayā taṃ buddhisampannaṃ², assa paramasaṃvutaṃ.
13. Icevaṃ³ mantayantānaṃ, ariyānaṃ ariyavuttinaṃ.
Paccadissatha nesādo, āturaṇa'miva'ntako.
14. Te sattumabhisaṃcikkha, dīgharattaṃ hitā dijā.
Tuṇhīmāsitttha ubhayo, na sañcalesu'māsanā⁴.
15. Dhataṛaṭṭhe ca disvāna, samuḍḍente tato tato.
Abhikkamatha vegena, dijasattu dijādhipe.
16. So ca vegena'bhikkamma, āsajja parame dije.
Paccakamitttha⁵ nesādo, baddhā iti vicintayaṃ.
17. Ekaṃva baddhamāsīnaṃ, abaddhañca punāparaṃ.
Āsajja baddhamāsīnaṃ, pekkhamānamadīnavāṃ.
18. Tato so vimatoyeva, paṇḍare ajjhabhāsatha.
Pavaḍḍhakāye āsīne, dijasamghagaṇādhipe.
19. Yaṃ nu pāsena mahatā, baddho na kurute disaṃ.
Atha kasmā abaddho tvaṃ, balī pakkhi na gacchasi.
20. Kinnu tyā'yaṃ⁶ dijo hoti, mutto baddhiṃ upāsasi.
Ohāya sakuṇā yanti, kiṃ eko avahīyasi.
21. Rājā me so dijāmittha, sakhā pāṇasamo ca me.
Neva naṃ vijahissāmi, yāva kālassa pariyāyaṃ.
22. Kathaṃ panāyaṃ vihaṅgo, nāddasa pāsamoḍḍitaṃ.
Padam he'taṃ mahantānaṃ, boddhu'marahanti āpadaṃ.
23. Yadā parābhavo hoti, poso jīvitasāṅkhaye.
Atha jālaṅca pāsāṅca, āsajjāpi na bujjhati.

1. Baddham (Sī), baddham (I)

3. Iceva (Sī, I)

5. Paccakampittha (Sī, Syā, I)

2. Buddhisampanna (Sī, Syā, I)

4. Na ca sañcalesu'māsanā (Sī, I)

6. Tā'yaṃ (Sī, I, Ka)

24. Api tveva mahāpañña, pāsā bahuvidhā tatā¹.
Guyhamāsajja² bajjhanti, athevaṃ jīvitakkhaye.
25. Api nā'yam tayā saddhim, samvāsassa³ sukhudrayo.
Api no anumaññāsi, api no jīvitam dade.
26. Na ceva me tvaṃ baddhosi, napi icchāmi te vadham.
Kāmaṃ khippamito gantvā, jīva tvaṃ anigho ciram.
27. Nevāha'meta'micchāmi, aññatre'tassa jīvitā.
Sace ekena tuṭṭhosi, muñce'tam maṃ ca bhakkhaya.
28. Ārohapariṇāhena, tulyā'smā⁴ vayasā ubho.
Na te lābhena jīvatthi⁵, etena niminā tuvaṃ.
29. Tadiṅgha samapekkhassu⁶, hotu giddhi tava'mhasu⁷.
Maṃ pubbe bandha pāsena, pacchā muñca dijādhipam.
30. Tāvadeva ca te lābho, katā'ssa⁸ yācanāya ca.
Mitti ca Dhataratṭhehi, yāvajīvāya te siyā.
31. Passantu no mahāsamghā, tayā muttam ito gataṃ.
Mittāmaccā ca bhaccā ca, puttadārā ca bandhavā.
32. Na ca te tādisā mittā, bahūnam⁹ idha vijjati.
Yathā tvaṃ Dhataratṭhassa, pāṇasādhāraṇo sakhā.
33. So te sahāyaṃ muñcāmi, hotu rājā tavānugo.
Kāmaṃ khippamito gantvā, ñātimajjhe virocatha.
34. So paṭīto pamuttana, bhattunā¹⁰ bhattugāravo.
Ajjhabhāsatha vakkaṅgo¹¹, vācam kaṇṇasukham bhaṇam.
35. Evaṃ luddaka nandassu, saha sabbehi ñātibhi.
Yathāhamajja nandāmi, muttam disvā dijādhipam.

1. Katā (Syā, Ka)

3. Sambhāsassa (Sī, I)

5. Jīnatthi (Sī, Syā, I)

7. Tavassasu (Sī, Syā)

9. Bahunnam (Sī, I)

10. Bhattuno (Syā)

2. Gūḷhamāsajja (Sī, I)

4. Tulyāmhā (Ka)

6. Samavekkhasu (Sī, I)

8. Katassā (Sī, I)

11. Vaṅkaṅgo (Syā)

36. Ehi taṃ anusikkhāmi, yathā tvamapi lacchase.
Lābham tavāyam¹ Dhatarattho, pāpaṃ kiñci² na dakkhati.
37. Khippamantepuraṃ netvā³, rañño dassahi no ubho.
Abaddhe pakatibhūte, kāje⁴ ubhayato ÷hite.
38. Dhataratthā mahārāja, haṃsādhipatino ime.
Ayaṃ hi rājā Haṃsānaṃ, ayaṃ senāpatītaro.
39. Asaṃsayāṃ imaṃ disvā, haṃsarājaṃ narādhipo.
Patīto sumano vitto⁵, bahuṃ dassati te dhanāṃ.
40. Tassa taṃ vacanaṃ sutvā, kammunā upapādayi.
Khippamantepuraṃ gantvā, rañño haṃse adassayi.
Abaddhe pakatibhūte, kāje ubhayato ÷hite.
41. Dhataratthā mahārāja, haṃsādhipatino ime.
Ayaṃ hi rājā haṃsānaṃ, ayaṃ senāpatītaro.
42. Kathaṃ panime vihaṅgā⁶, tava hatthatta'māgatā⁷.
Kathaṃ luddo mahantānaṃ, issare idha ajjhagā.
43. Vihitā santi'me pāsā, pallalesu jānādhipa.
Yaṃ ya'dāyatanāṃ maññe, dijānaṃ paṇarodhanaṃ.
44. Tādisaṃ pāsamaśajja, haṃsarājā abajjhatha.
Taṃ abaddho upāsīno, ma'māyaṃ ajjhabhāsatha.
45. Sudukkaraṃ anariyehi, dahate bhāva'muttamaṃ.
Bhaturatthe parakkanto, dhammayutto⁸ vihaṅgamo.
46. Attanā'yam⁹ cajitvāna, jīvitaṃ jīvitāraho.
Anutthunanto āsīno, bhattu yācittha jīvitaṃ.
47. Tassa taṃ vacanaṃ sutvā, pasāda'maha'majjhagā.
Tato naṃ pāmuciṃ¹⁰ pāsā, anuññāsiṃ sukhena ca.

1. Yathāyaṃ (Sī, I)

2. Kañci (Sī)

3. Gantvā (Syā, Ka)

4. Kāce (I)

5. Citto (Ka)

6. Vihagā (Sī, I)

7. Hatthatta'māgatā (Sī, Syā, I)

8. Dhamme yutto (Sī, I)

9. Attano yaṃ (Syā)

10. pāmiñciṃ (I, Ka)

48. So paṭīto pamuttēna, bhattunā bhattugāraṇo.
Ajjhabhāsatha vakkaṅgo, vācaṃ kaṇṇasukhaṃ bhaṇaṃ.
49. Evaṃ luddaka nandassu, saha sabbehi ñātibhi.
Yathā'ha'majja nandāmi, muttaṃ disvā dijādhipaṃ.
50. Ehi taṃ anusikkhāmi, yathā tvamapi lacchase.
Lābhaṃ tavāyaṃ Dhataṛaṭṭho, pāpaṃ kiñci na dakkhati.
51. Khippamantepuraṃ netvā¹, rañño dassēhi no ubho.
Abadve pakatibhūte, kāje ubhayato ṭhite.
52. Dhataṛaṭṭhā mahārāja, haṃsādhipatino ime.
Ayaṃ hi rājā haṃsānaṃ, ayaṃ senāpaṭītaṇo.
53. Asaṃsayaṃ imaṃ disvā, haṃsarājaṃ narādhipo.
Paṭīto sumano vitto, bahuṃ dassati te dhaṇaṃ.
54. Evametassa vacanā, ānītā'me ubho mayā.
Ettheva hi ime āsuṃ², ubho anumatā mayā.
55. So'yaṃ evaṃ gato pakkhī, dijo paramadhammiko.
Mādisassa hi luddassa, janayeyyātha maddavaṃ.
56. Upāyanañca te deva, nā'ññaṃ passāmi edisaṃ.
Sabbasākuṇikāgāme, taṃ passa manujādhipa.
57. Disvā nisinnaṃ rājānaṃ, piṭhe sovaṇṇaye subhe.
Ajjhabhāsatha vakkaṅgo, vācaṃ kaṇṇasukhaṃ bhaṇaṃ.
58. Kaccinnu bhoto kusalaṃ, kacci bhoto anāmayāṃ.
Kacci raṭṭhamidaṃ phītaṃ, dhammena manusāsasi³.
59. Kusalañceva me haṃsa, atho haṃsa anāmayāṃ.
Atho raṭṭhamidaṃ phītaṃ, dhammena manusāsa'haṃ³.
60. Kacci bhoto amaccesu, doso koci na vijjati.
Kacci ca⁴ te tavatthesu, nāvakaṅkhanti jīvitaṃ.

1. Gantvā (sabbattha)

3. Manusissati (Sī, I)

2. Assu (Sī, Syā, I)

4. Kaccinnu (Sī, I)

61. Athopi me amaccesu, doso koci na vijjati.
Athopi te¹ mamatthesu, nāvakaṅkhanti jīvitam.
62. Kacci te sādīsī bhariyā, assavā piyabhāṇinī.
Puttarūpayasūpetā, tava chandavasānugā.
63. Aho me sādīsī bhariyā, assavā piyabhāṇinī.
Puttarūpayasūpetā, mama chandavasānugā.
64. Bhavantam² kacci nu mahā-sattuhattattatam³ gato.
Dukkhamāpajji vipulam, tasmim paṭhamamāpade.
65. Kacci yantāpatitvāna, daṇḍena samapothayi.
Evametesam jammānam, pātikam⁴ bhavati tāvade.
66. Khema'māsi mahārāja, evamāpadiyā sati⁵.
Na cāyam kiñci rasmāsu, sattūva samapajjatha.
67. Paccagamittha nesādo, pubbeva ajjhabhāsatha.
Tadā'yam Sumukhoyeva, paṇḍito paccabhāsatha.
68. Tassa tam vacanam sutvā, pasāda'maya'majjhagā.
Tato mam pāmucī pāsā, anuññāsi sukhena ca.
69. Idañca Sumukheneva, etadatthāya cintitam.
Bhoto sakāse'gamanam⁶, etassa dhanamicchatā.
70. Svāgatañcevidam bhavtam, paṭito ca'smi dassanā.
Eso cāpi bahum vittam, labhatham yāvadicchati⁷.
71. Santappayitvā nesadam, bhogehi manujādhipo.
Ajjhabhāsatha vakkaṅgam, vācam kaṇṇasukham bhaṇam.
72. Yam khalu dhamma'mādhīnam, vaso vattati kiñcanam.
Sabba'tthi'ssariyam tava⁸, tam pasāsa⁹ yadicchatha.

1. Athopime (Sī, I)

3. Hatthattatam (Sī, Syā, I)

5. Evamāpadi saṃsati (Sī, I)

7. Yāvadicchati (Sī, I)

8. Sabbatthissariyam bhavtam (Sī, Syā, I), sabbissariyam bhavtam (Syā, Ka)

9. Pasāsatha (Sī, Syā, I)

2. Bhavam tu (Sī, I), bhavannu (Syā)

4. Pākatikam (Sī, I)

6. Sakāse + āgamanam

73. Dānattham upabhottum vā, yam ca'ññam upakappati.
Etam dadāmi vo vittam, issariyam¹ vissajāmi vo.
74. Yathā ca myā'yam Sumukho, ajjhabhāseyya paṇḍito.
Kāmasā buddhisampanno, tam myā'ssa paramappiyam.
75. Aham khalu mahārāja, nāgarājāriva'ntaram.
Paṭivattum na sakkomi, na me so vinayo siyā.
76. Amhākañceva so² seṭṭho, tvañca uttamasattavo.
Bhūmipālo manussindo, pūjā bahūhi hetuhi.
77. Tesam ubhinnaṃ bhaṇatam, vattamāne vinicchaye.
Na'ntaram³ paṭivattabbari, pessena⁴ manujādhipa.
78. Dhammena kira nesādo, paṇḍito aṇḍajo iti.
Na heva akatattassa, nayo etādiso siyā.
79. Evaṃ aggapakatimā, evaṃ uttamasattavo.
Yāvata'tthi mayā diṭṭhā, nā'ññam passāmi edisam.
80. Tuṭṭhosmi vo pakatiyā, vākyena madhurena ca.
Eso cāpi mamacchando, ciram passeyya vo ubho.
81. Yam kiccaṃ⁵ parame mitte, kata'masmāsu⁶ tam tayā.
Pattā nissamsayam tyāmhā⁷, bhattirasmāsu yā tava.
82. Aduñca nūna sumahā, ñātisaṅghassa mantaram.
Adassanena asmākam⁸, dukkham bahūsu pakkhisu.
83. Tesam sokavighātāya, tayā anumatā mayam.
Tam padakkhiṇato katvā, ñātim⁹ passemu'rindama¹⁰.
84. Addhā'ham vipulam pītim, bhavataṃ vindāmi dassanā.
Eso cāpi mahā attho, ñātivissāsanā siyā.

1. Isseram (Sī), issaram (I)

3. Nāntaram (Sī, I)

5. Yamkiñci (I)

7. Tyamhā (I)

9. Ñātī (Sī, Syā, I)

2. Yo (Sī, I)

4. Pesena (Ka)

6. Rasmāsu (Sī, I)

8. Amhākam (Sī, I)

10. Passemarindama (Sī, I)

85. Idam̄ vatvā Dhatarat̄tho¹, haṁsarājā narādhipam̄.
Uttamam̄ javamanvāya², ñātisaṅgham̄ upāgamum̄.
86. Te aroge anuppatte, disvāna parame dije.
'Kekā'ti makarum̄ haṁsā, puthusaddo ajāyatha.
87. Te patītā pamuttēna, bhattunā bhattugāravā.
Samantā parikirimsu³, aṇḍajā laddhapaccayā.
88. Evam̄ mittavataṁ atthā, sabbe honti padakkhiṇā.
Haṁsā yathā Dhatarat̄thā, ñātisaṅgham̄ upāgamunti.
Cūḷa⁴ haṁsajātakaṁ paṭhamam̄.

534. Mahāhaṁsajātaka (2)

89. Ete haṁsā pakkamanti, vakkaṅgā bhayameritā.
Harittaca hemavaṇṇa, kāmam̄ Sumukha pakkama.
90. Ohāya maṁ ñātigaṇā, ekaṁ pāsavasam̄ gataṁ.
Anapekkhamānā gacchanti, kim̄ eko avahīyasi.
91. Pate'va patataṁ seṭṭha, natthi baddhe sahāyatā.
Mā anīghāya hāpesi, kāmam̄ Sumukha pakkama.
92. Nāham̄ dukkhaparetopi⁵, Dhatarat̄tha tuvaṁ⁶ jahe.
Jīvitam̄ maraṇam̄ vā me, tayā saddhim̄ bhavissati.
93. Nāham̄ dukkhaparetopi, Dhatarat̄tha tuvaṁ jahe.
Na maṁ anariyasam̄yutte, kamme yojetu'marahasi.
94. Sakumāro sakhā tya'smi, sacitte ca'smi te⁷ ṭhito.
Ñāto senāpati tyāham̄, haṁsānam̄ pavaruttama.

1. Dhatarat̄thā (Sī)

3. Parikirimsu (Sī, Syā, I)

5. "Dukkhapareto"ti (Khu 5. 326 piṭṭhe) Aṭṭhakathāyo oloketabbā.

6. Tavam̄ (Sī, I)

2. Uttamajavamattāya (Sī, I)

4. Culla (Sī, Syā, I)

7. Samite (I), tyasmi te (Ka)

95. Kathaṃ ahaṃ vikatthissaṃ¹, nātimajjhe ito gato.
Taṃ hitvā patataṃ seṭṭha, kiṃ te vakkhāmi'to gato.
Idha pāṇaṃ cajissāmi, nā'nariyaṃ² kattumussahe.
96. Eso hi dhammo Sumukha, yaṃ tvaṃ ariyapathe ṭhito.
Yo bhattāraṃ sakhāraṃ maṃ, na pariccattu'mussahe.
97. Taṃ hi me pekkhamānassa, bhayaṃ natveva jāyati.
Adhigacchasi tvaṃ mayhaṃ, evaṃ bhūtassa jīvitaṃ.
98. Iccevaṃ³ mantayantānaṃ, ariyānaṃ ariyavuttinaṃ.
Daṇḍamādāya nesādo, āpatī⁴ turito bhusaṃ.
99. Ta'māpatantaṃ disvāna, Sumukho atibrūhayi⁵.
Aṭṭhāsi purato rañño, haṃso vissāsayaṃ byathaṃ⁶.
100. Mā bhāyi patataṃ seṭṭha, na hi bhāyanti tādisā.
Ahaṃ yogaṃ payuñjissaṃ, yuttaṃ dhammūpasamhitaṃ.
Tena pariyāpadānena⁷, khippaṃ pāsā pamokkhasi.
101. Tassa taṃ vacanaṃ sutvā, Sumukhassa subhāsitaṃ.
Pahaṭṭhalomo nesādo, añcali'ssa paṇāmayi.
102. Na me suttaṃ vā diṭṭhaṃ vā, bhāsanto mānusiṃ dijo.
Ariyaṃ bruvāno⁸ vakkaṅgo, cajanto mānusiṃ girāṃ.
103. Kinnu tā'yaṃ dijo hoti, mutto baddhaṃ upāsasi.
Ohāya sakuṇā yanti, kiṃ eko avahīyasi.
104. Rājā me so dijāmitta, senāpacca'ssa kārayiṃ.
Ta'māpade pariccattum, nu'ssahe vihagādhipaṃ.
105. Mahāgaṇāya bhattā me, mā eko byasanaṃ agā.
Tathā taṃ samma nesāda, bhattā'yaṃ abhito rame.

1. Vikattissaṃ (I)

2. Na anariyaṃ (I)

3. Icceva (Sī, I)

4. Āpadī (Ka)

5. Aparibrūhayi (Sī, I)

6. Byakhaṃ (Ka)

7. Pariyādānena (Ka)

8. Brūhanto (Syā, Ka)

106. Ariyavatta'si vakkaṅga, yo piṇḍamapacāyasi.
Cajāmi te taṃ bhattāraṃ, gacchathū'bho¹ yathāsukhaṃ.
107. Sace attappayogena, ohito haṃsapakkhinaṃ.
Paṭiggaṅhāma te samma, etaṃ abhayadakkhiṇaṃ.
108. No ce attappayogena, ohito haṃsapakkhinaṃ.
Anissaro muñca'mamhe, theyyaṃ kayirāsi luddaka.
109. Yassa tvaṃ bhatako² rañño, kāmaṃ tasse'va pāpaya.
Tattha Saṃyamano³ rājā, yathābhiññaṃ karissati.
110. Icevaṃ vutto nesādo, hemavaṇṇe harittace.
Ubho hatthehi saṅgayha⁴, pañjare ajjhavadahi.
111. Te pañjaragate pakkhī, ubho bhassaravaṇṇine.
Sumukhaṃ Dhataratṭhañca, luddo ādāya pakkami.
112. Harīyamāno Dhataratṭho, Sumukhaṃ etadabravi.
Bālhaṃ bhāyāmi Sumukha, sāmāya lakkhaṇūruyā.
Asmākaṃ vadha'maññāya, atha'ttānaṃ vadhissati.
113. Pākahaṃsā ca Sumukha, Suhemā hemasuttacā.
Koñcī samuddatīreva, kapaṇā nūna rucchati.
114. Evaṃ mahanto lokassa, appameyyo mahāgaṇī.
Ekitthi'manusoceyya, nayidaṃ paññavatā'miva.
115. Vātova gandha'mādeti, ubhayaṃ chekapāpakaṃ.
Bālo āmakapakkaṃ'va, lolo andho'va āmisaṃ.
116. Avinicchayaññu atthesu, mando'va paṭibhāsi⁵ maṃ.
Kiccākiccaṃ na jānāsi, sampatto kālapariyāyaṃ.
117. Aḍḍhummatto udīresi, yo seyyā maññasi'tthiyo.
Bahusādhāraṇā he'tā, soḍḍānaṃ'va surāgharaṃ.

1. Gacchatu bho (I)

2. Bhatāko (Ka)

3. Saṃyamāno (I)

4. Paggayha (Syā, Ka)

5. Paṭibhāti (Ka)

118. Māyā cetā marīcī ca, soko rogo cupaddavo.
Kharā ca bandhanā ce'tā, maccupāsā guhāsayā¹.
Tāsu yo vissase poso, so naresu narādhamo.
119. Yam vuddhehi upaññātaṃ, ko taṃ ninditumarahati.
Mahābhūti'tthiyo nāma, lokasmim udapajjisum.
120. Khiḍḍā paṇihitā tyāsu, rati tyāsu patiṭṭhitā.
Bijāni tyāsu rūhanti, yadidaṃ sattā pajāyare.
Tāsu ko nibbide² poso, pāṇa'māsajja pāṇibhi³.
121. Tvameva na'ñño Sumukha, thīnaṃ atthesu yuñjasi.
Tassa tyajja bhaye jāte, bhītena jāyate mati.
122. Sabbo hi saṃsayam patto, bhayam bhīru titikkhati.
Paṇḍitā ca mahantāno⁴, atthe yuñjanti duyuyje.
123. Etadatthāya rājāno, sūramicchanti mantinaṃ.
Paṭibāhati yam sūro, āpadaṃ attapariyāyam.
124. Mā no ajja vikantimsu, rañño sūdā mahānase.
Tathā hi vaṇṇo pattānaṃ, phalaṃ veḷumva taṃ vadhi.
125. Muttopi na icchi⁵ uḍḍetum⁶, sayam bandham upāgami.
Sopa'jja saṃsayam patto, atthaṃ gaṇhāhi mā mukham.
126. So taṃ⁷ yogam payuñjassu, yuttaṃ dhammūpasamhitam⁸.
Tava pariyāpadānena, mama pāṇesanaṃ cara.
127. Mā bhāyi patataṃ seṭṭha, na hi bhāyanti tādisā.
Aham yogam payuñjissam, yuttaṃ dhammūpasamhitam⁸.
Mama pariyāpadānena, khippaṃ pāsā pamokkhasi.
128. So⁹ luddo haṃsakājena¹⁰, rājadvāram upāgami.
Paṭivedetha maṃ rañño, Dhataratṭhā'ya'māgato.

1. Maccupāso guhāsayo (Sī, I)	2. Nibbije (Ka)	3. Pāṇahi (Sī)
4. Mahattāno (Sī)	5. Nicchasi (Ka)	6. Oḍḍetum(Sī)
7. Tvaṃ (Syā, I)	8. Dhammopasañhitam (Ka)	9. Sa (Sī)
10. Haṃsakācena (I)		

129. Te disvā puññasamkāse, ubho lakkhaṇasammate¹.
Khalu Saṃyamano rājā, amacce ajjhabhāsatha.
130. Detha luddassa vatthāni, annaṃ pānañca bhojanaṃ.
Kāmaṅkaro hirañña'ssa, yāvanto esa icchati.
131. Disvā luddaṃ pasannattaṃ, Kāsirājā tadabravi.
Yadyā'yam² samma Khemaka, puṇṇā haṃsehi tiṭṭhati.
132. Kathaṃ rucimajjhagataṃ, pāsahattho upāgami.
Okīṇṇaṃ ñātisaṅghehi, nimmajjhimaṃ³ kathaṃ gahi.
133. Ajja me sattamā ratti, adanāni⁴ upāsato⁵.
Pada'metassa anvesaṃ, appamatto ghaṭṭasito.
134. Athassa pada'maddakkhiṃ, carato adanesanaṃ.
Tatthāhaṃ odahiṃ pāsaṃ, evaṃ taṃ⁶ dija'maggahiṃ.
135. Ludda dve ime sakuṇā, atha ekoti bhāsasi.
Cittaṃ nu te vipariyattaṃ⁷, adu kinnu jigīsasi⁸.
136. Yassa lohitakā tālā, tapanīyanibhā subhā.
Uraṃ saṃhacca tiṭṭhanti, so me bandhaṃ upāgami.
137. Atha'yam bhassaro pakkhī, abaddho baddhamāturaṃ.
Ariyaṃ bruvāno aṭṭhāsi, cājanto mānusiṃ girāṃ.
138. Atha kiṃ⁹ dāni Sumukha, hanuṃ saṃhacca tiṭṭhasi.
Adu me parisam patto, bhayā bhīto na bhāsasi.
139. Nāhaṃ Kāsipati bhīto, ogayha parisam tava.
Nāhaṃ bhayā na bhāsissaṃ, vākyaṃ atthamhi tādise.
140. Na te abhisaraṃ passe, na rathe napi pattike.
Nā'ssa cammaṃ va kīṭaṃ vā, vammite ca dhanuggahe.

1. Lakkhaññāsammate (Sī, I) 2. Yadāyaṃ (Sī, Syā, I) 3. Nīmajjhimaṃ (Sī, I, Ka)
4. Ādānāni (Syā, I, Ka) 5. Upāgato (Ka) 6. Evetaṃ (Sī, I)
7. Vipariyatthaṃ (I) 8. Jigīsati (Sī, I)
9. Atha kinnu (Sī, I), kathaṃ nu (Syā)

141. Na hiraññaṃ suvaṇṇaṃ vā, nagaraṃ vā sumāpitaṃ.
Okīṇṇaparikkhaṃ duggaṃ, daḷhamaṭṭālakoṭṭhakaṃ.
Yattha pavīṭṭho Sumukha, bhāyitabbaṃ na bhāyasi.
142. Na me abhisarena'ttho, nagarena dhanena vā.
Apathena pathaṃ yāma, antalikkhecarā mayaṃ.
143. Sutā ca paṇḍitā tya'mhā, nipuṇā atthacintakā¹.
Bhāsema'tthavatiṃ vācaṃ, sacce cassa patiṭṭhito.
144. Kiñca tuyhaṃ asaccassa, anariyassa karissati.
Musāvādissa luddassa, bhaṇitampi subhāsitaṃ.
145. Taṃ brāhmaṇānaṃ vacanā, imaṃ khema'makārayi².
Abhayañca tayā ghuṭṭhaṃ, imāyo dasadhā disā.
146. Ogayha te pokkharāṇiṃ, vippasannodakaṃ sucim.
Pahūtaṃ cā'danaṃ tattha, ahimsā cettha pakkhinaṃ.
147. Idam sutvāna nigghosaṃ, āgata'mha tavan'tike.
Te te bandhasma pāsena, etaṃ te bhāsitaṃ musā.
148. Musāvādaṃ purakkhatvā, icchālobhañca pāpakaṃ.
Ubho sandhimatikkamma, asātaṃ upapajjati.
149. Nāparajjhāma Sumukha, napi lobhāva maggahiṃ.
Sutā ca paṇḍitāyattha, nipuṇā atthacintakā.
150. Appeva'tthavatiṃ vācaṃ, byāhareyyuṃ³ idhā'gatā.
Tathā taṃ samma nesādo, vutto Sumukha maggahi.
151. Neva bhītā⁴ Kāsipati, upanītasmi jīvite.
Bhāsema'tthavatiṃ vācaṃ, sampattā kālapariyāyaṃ.
152. Yo migena migam hanti, pakkhiṃ vā pana pakkhinā.
Sutena vā sutam kiṇyā⁵, kiṃ anariyataram tato.

1. Catthacintakā (Ka)

2. Khemimakārayi (Sī, I)

3. Byāhareyyuṃ (Sī, I)

4. Bhūtā (Syā, Ka)

5. Kiṇe (Sī, I)

153. Yo cā'riyarudaṃ¹ bhāse, anariyadhamma'vassito².
Ubho so dhamsate lokā, idha ceva parattha ca.
154. Na majjetha yasaṃ patto, na byādhe³ pattasaṃsayam.
Vāyamethe'va kiccesu, saṃvare vivarāni ca.
155. Ye vuddhā abbhatikkantā⁴, sampattā kālapariyāyam.
Idha dhammaṃ caritvāna, evaṃ'te⁵ tidivaṃ gatā.
156. Idaṃ sutvā Kāsipati, dhamma'mattani pālaya.
Dhataratṭhañca muñcāhi, haṃsānaṃ pavaruttamaṃ.
157. Āharantu'dakaṃ pajjaṃ, āsanañca mahārahaṃ.
Pañjarato pamokkhāmi, Dhataratṭhaṃ yasassinaṃ.
158. Tañca senāpatiṃ dhīraṃ, nipuṇaṃ atthacintakaṃ.
Yo sukhe sukhito rañño⁶, dukkhite hoti dukkhito.
159. Ediso kho arahati, piṇḍa'masnātu bhattuno.
Yathā'yam Sumukho rañño, pāṇasādhāraṇo sakhā.
160. Piṭṭhañca sabbasovaṇṇaṃ, aṭṭhapādaṃ manoramam.
Matṭhaṃ Kāsikamatthanaṃ⁷, Dhataratṭho upāvisi.
161. Kocchañca sabbasovaṇṇaṃ, veyyagghaparisibbitaṃ.
Sumukho ajjhupāvekkhi, Dhataratṭhassa'nantara⁸.
162. Tesam kañcanapattehi, puthū ādāya Kāsiyo.
Haṃsānaṃ abhihāresuṃ, aggarañño pavāsitaṃ.
163. Disvā abhihaṭaṃ aggaṃ, Kāsirājena pesitaṃ.
Kusalo khattadhammānaṃ, tato pucchi anantarā.
164. Kaccinnu bhoto kusalaṃ, kacci bhoto anāmayam.
Kacci ratṭhamidaṃ phītaṃ, dhammena manusāsasi.

1. Ca ariyarudaṃ (Sī, I)

3. Byathe (Sī, I)

5. Evete (Sī, I)

7. Kāsikapatthiṇṇaṃ (Sī), Kāsikavatthinaṃ (Syā, I)

8. Anantaraṃ (Sī)

2. Anariyadhammamavassito (Sī)

4. Nābbhacikkhantā (Ka)

6. Rañne (Ka)

165. Kusalañceva me haṁsa, atho haṁsa anāmayāṁ.
Atho raṭṭhamidaṁ phītaṁ, dhammena manusāsa'haṁ.
166. Kacci bhoto amaccesu, doso koci na vijjati.
Kacci ca te tava'tthesu, nāvakaṅkhanti jīvitāṁ.
167. Athopi me amaccesu, doso koci na vijjati.
Athopi te mamatthesu, nāvakaṅkhanti jīvitāṁ.
168. Kacci te sādīsī bhariyā, assavā piyabhāṇinī.
Puttarūpayasūpetā, tava chandavasānugā.
169. Atho me sādīsī bhariyā, assavā piyabhāṇinī.
Puttarūpayasūpetā, mama chandavasānugā.
170. Kacci raṭṭhaṁ anuppīlaṁ, akutoci-upaddavaṁ.
Asāhasena dhammena, samena manusāsasi.
171. Atho raṭṭhaṁ anuppīlaṁ, akutoci-upaddavaṁ.
Asāhasena dhammena, samena manusāsa'haṁ.
172. Kacci santo apacitā, asanto parivajjitā.
No ce¹ dhammaṁ niraṁkatvā, adhammanuvattasi.
173. Santo ca me apacitā, asanto parivajjitā.
Dhammamevā'nuvattāmi, adhammo me niraṁkato.
174. Kacci nā'nāgataṁ² dīghaṁ, samavekkhasi khattiya.
Kacci matto³ madanīye, paralokaṁ na santasi.
175. Nāhaṁ anāgataṁ⁴ dīghaṁ, samavekkhāmi pakkhima.
Ṭhito dasasu dhammesu, paralokaṁ na santase⁵.
176. Dānaṁ sīlaṁ pariccāgaṁ, ajjavaṁ maddavaṁ tapāṁ.
Akkodhaṁ avihimsaṅca, khantiṅca⁶ avirodhanāṁ.
177. Iccete kusale dhamme, ṭhite passāmi attani.
Tato me jāyate pīti, somanassaṅca'nappakaṁ.

1. Ca (Syā, Ka)

3. Na matto (Sī)

5. Santasiṁ (Syā)

2. Kacci nunāgataṁ (Syā, Ka)

4. Ahaṁ anāgataṁ (Syā)

6. Khantī ca (Ka)

178. Sumukho ca acintetvā, visajji¹ pharusam̐ giram̐.
Bhāvadosa'manaññāya, asmākā'yaṃ vihaṅgamo.
179. So kuddho pharusam̐ vācam̐, nicchāresi ayoniso.
Yāna'smesu² na vijjanti, nayidam̐³ paññavatāmiva.
180. Atthi me taṃ atisāram̐, vegena manujādhīpa.
Dharaṭṭhe ca baddhasmiṃ, dukkham̐ me vipulam̐ ahu.
181. Tvaṃ no pitā'va puttānam̐, bhūtānam̐ dharaṇīriva.
Asmākaṃ adhipannānam̐, khamassu rājakuñjara.
182. Etaṃ⁴ te anumodāma, yaṃ bhāvaṃ na nigūhasi.
Khilam̐ pabhindasi pakkhi, ujuko'si vihaṅgama.
183. Yaṃ kiñci ratanam̐ atthi, Kāsirājanivesane.
Rajataṃ jātarūpañca, muttā veḷuriyā bahū.
184. Maṇayo saṅkhamuttā ca, vatthakaṃ haricandanam̐.
Ajinam̐ dantabhaṇḍaṇca, loham̐ kāḷāyasam̐ bahum̐.
Etaṃ dadāmi vo vittam̐, issaram̐⁵ vissajāmi vo.
185. Addhā apacitā tya'mhā, sakkatā ca rathesabha.
Dhammesu vattamānānam̐, tvaṃ no ācariyo bhava.
186. Ācariya samanūññātā, tayā anumatā mayam̐.
Taṃ padakkhiṇato katvā, ñātim̐⁶ passemu'rindama⁷.
187. Sabbarattim̐ cintayitvā, mantayitvā yathātatham̐.
Kāsirājā anuññāsi, haṃsānam̐ pavaruttamam̐.
188. Tato ratyā vivasāne, sūriyuggamanam̐⁸ pati.
Pekkhato Kāsirājassa, bhavanā te⁹ vigāhisum̐.
189. Te aroge anupatte, disvāna parame dije.
'Kekā'ti makarum̐ haṃsā, puthusaddo ajāyatha,

1. Vissaji (Sī, I)

2. Yānasmāsu (Sī, Syā, I)

3. Na idam̐ (Sī, I)

4. Evaṃ (Syā, Ka)

5. Isseram̐ (Sī), issariyam̐ (Ka)

6. Ñātī (Sī, Syā, I)

7. Passemarindama (Sī, I)

8. Suriyassuggamanam̐ (Sī, Syā), suriyuggamanam̐ (I)

9. Bhavanato (Syā, Ka)

190. Te patītā pamuttēna, bhattunā bhattugāravā.
Samantā parikirimsu, aṇḍajā laddhapaccayā.
191. Evaṃ mittavataṃ atthā, sabbe honti padakkhiṇā.
Haṃsā yathā Dhataratthā, ñātisaṅghaṃ upāgamunti.
Mahāhaṃsajātaṃ dutiyaṃ.

535. Sudhābhojanajātaka (3)

192. Neva kiṇāmi napi vikkiṇāmi,
Na cāpi me sannicayo ca atthi¹.
Sukiccharūpaṃ vati'daṃ parittam,
Patthodano nā'lamayaṃ duvinnaṃ.
193. Appamhā appakaṃ dajjā, anumajjhato majjhakaṃ.
Bahumhā bahukaṃ dajjā, adānaṃ nupapajjati².
194. Taṃ taṃ vadāmi Kosiya, dehi dānāni bhuñja ca.
Ariyamaggaṃ samārūha³, ne'kāsi labhate sukhaṃ.
195. Moghañcassa hutam hoti, moghañcāpi samīhitaṃ.
Atithismim yo nisinnasmim, eko bhuñcati bhojanaṃ.
196. Taṃ taṃ vadāmi Kosiya, dehi dānāni bhuñja ca.
Ariyamaggaṃ samārūha, ne'kāsi labhate sukhaṃ.
197. Saccañcassa hutam hoti, saccañcāpi samīhitaṃ.
Atithismim yo nisinnasmim, ne'ko bhuñjati bhojanaṃ.
198. Taṃ taṃ vadāmi Kosiya, dehi dānāni bhuñja ca.
Ariyamaggaṃ samārūha, ne'kāsi labhate sukhaṃ.
199. Sarañca juhata poso, Bahukāya Gayāya ca.
Doṇe Timbarutitthasmim, sīghasote mahāvahe.
200. Atra cassa hutam hoti, atra cassa samīhitaṃ.
Atithismim yo nisinnasmim, ne'ko bhuñjati bhojanaṃ.

1. Idhatthi (Syā) 2. Na upapajjati (Sī, I) 3. Ariyaṃ maggaṃ samārūha (Sī, I)

201. Taṃ taṃ vadāmi Kosiya, dehi dānāni bhuñja ca.
Ariyamaggaṃ samārūha, ne'kāsi labhate sukhaṃ.
202. Baḷisaṃ hi so nigilati¹, dīghasuttaṃ sabandhanaṃ.
Atithismiṃ yo nisinnasmiṃ, eko bhuñjati bhojanaṃ.
203. Taṃ taṃ vadāmi Kosiya, dehi dānāni bhuñja ca.
Ariyamaggaṃ samārūha, ne'kāsi labhate sukhaṃ.
204. Uḷāravaṇṇā vata brāhmaṇā ime,
Ayañca vo Sunakho kissa hetu.
Uccāvacaṃ vaṇṇanibhaṃ vikubbati,
Akkhātha no brāhmaṇā ke nu tumhe.
205. Cando ca Suriyo ca² ubho idhāgatā,
Ayaṃ pana Mātali devasārathi.
Sakkoha'masmi tidasāna'mindo,
Eso ca kho Pañcasikhoti vuccati.
206. Pāṇissarā mudiṅgā ca³, murajālambarāni ca.
Sutta'menaṃ pabodhenti, paṭibuddho ca nandati.
207. Ye keci'me maccharino kadariyā,
Paribhāsakā samaṇabrāhmaṇānaṃ.
Idheva nikkhippa sarīradehaṃ,
Kāyassa bhedaṃ nirayaṃ vajanti.
208. Ye keci'me suggatimāsamānā⁴,
Dhamme ṭhitā saṃyame saṃvibhāge.
Idheva nikkhippa sarīradehaṃ,
Kāyassa bhedaṃ sugatiṃ vajanti.

1. Niggilati (Sī, I)

2. Sūriyo ca (Ka)

3. Mutiṅgā ca (Sī, Syā, I)

4. Suggatimāsasānā (Sī, I), suggatāsisamānā (Ka)

209. Tvaṃ nosi ñāti purimāsu jātisu,
 So maccharī rosako¹ pāpadhammo.
 Taveva atthāya idhāgatamhā,
 Mā pāpadhammo nirayaṃ gamittha².
210. Addhā maṃ vo hitakāmā, yaṃ maṃ samanūsāsaṭṭha.
 Sohaṃ tathā karissāmi, sabbaṃ vuttaṃ hitesibhi.
211. Esāha'majjeva upāramāmi,
 Na cāpihaṃ³ kiñci kareyya pāpaṃ.
 Na cāpi me kiñci adeyya'matthi,
 Na cāpi'datvā udakaṃ pivāmi⁴.
212. Evañca me dadato sabbakālaṃ⁵,
 Bhogā ime Vāsava khīyissanti.
 Tato ahaṃ pabbajissāmi Sakka,
 Hitvāna kāmāni yathodhikāni.
213. Naguttame girivare Gandhamādane,
 Modanti tā devavarābhipālītā.
 Athāgamā isivaro sabbalokagū,
 Supupphitaṃ dumavarasākha'mādiya.
214. Sucim̄ sugandhaṃ tidasehi sakkataṃ,
 Pupphuttamaṃ amaravarehi sevitāṃ.
 Aladdha maccehi va dānavehi vā,
 Aññatra devehi tadārahaṃ hi'daṃ⁶.
215. Tato catasso kanakattacūpamā,
 Uṭṭhāya nāriyo pamadādhipā munim̄.
 Āsā ca saddhā ca sirī tato hirī,
 Iccabravuṃ Nārada'deva brāhmaṇaṃ.

1. Kosiyo (Syā, Ka)

3. Na cāpahaṃ (Sī, I)

5. Sabbakāle (Ka)

2. Apattha (Ka-Sī, Syā, I)

4. Udakampahaṃ pibe (Sī)

6. Hitāṃ (Syā)

216. Sace anuddiṭṭhaṃ tayā Mahāmuni,
Pupphaṃ imaṃ pārichattassa brahme.
Dadāhi no sabbā gati te ijjhatu,
Tuvampi no hohi yatheva Vāsavo.
217. Taṃ yācamānābhisamekkha Nārado,
Iccabravī saṅkalahāṃ udīrayi.
Na mayha'mattha'tthi imehi koci naṃ,
Yā'yeva vo seyyasi sā piḷandhatha¹.
218. Tvaṃ no'ttamevābhisamekkha Nārada,
Yassicchasi tassā anuppavecchasu.
Yassā hi no Nārada tvaṃ padassasi,
Sā'yeva no hehiti seṭṭhasammaṭā.
219. Akallametaṃ vacanaṃ sugatte,
Ko brāhmaṇo saṅkalahāṃ udīraye.
Gantvāna bhūtādhipa'meva pucchatha,
Sace na jānātha idhu'ttamādhamāṃ.
220. Tā Nāradena paramappakopitā,
Udīritā vaṇṇamadena mattā.
Sakāse² gantvāna saḥassacakkhuno,
Pucchiṃsu bhūtādhipaṃ kā nu seyyasi.
221. Tā disvā āyattamanā Purindado,
Icca'bravī devavaro katañjali.
Sabbāva vo hotha sugatte sādisī,
Ko ne'va bhadde kalahaṃ udīrayi.

1. Piḷayabha(Sī, I)

2. Sakāsam(Ka)

222. Yo sabbalokaccarito¹ Mahāmuni,
 Dhamme ṭhito Nārado² saccanikkamo.
 So no'bravi³ Girivare Gandhamādane,
 Gantvāna bhūtādhipa'meva pucchatha.
 Sace na jānātha idhu'ttamādhamam.
223. Asu⁴ brahāraññacarō Mahāmuni,
 Nā'datvā bhattam varagatte bhuñjati.
 Viceyya dānāni dadāti Kosiyo,
 Yassā hi so dassati sā'va seyyasi.
224. Asū hi yo sammati dakkhiṇam disam,
 Gaṅgāya tīre Himavantapassani⁵.
 Sa Kosiyo dullabhapānabhojano,
 Tassa sudham pāpaya devasārathi.
225. Sa⁶ Mātālī devavarena pesito,
 Sahassayuttam abhiruyha sandanam.
 Sukhippameva⁷ upagamma assamam.
 Adissamāno munino sudham adā.
226. Udaggihuttam upatiṭṭhato hi me,
 Pabhaṅkaram lokatamonudu'ttamam.
 Sabbāni bhūtāni adhicca⁸ Vāsavo,
 Ko ne'va me pāṇisu kiṃ sudho'dahi.
227. Saṅkhūpamam seta'matulyadassanam,
 Sucim sugandam piyarūpa'mabbhutam.
 Adiṭṭhapubbam mama jātu cakkhubhi⁹,
 Kā devatā pāṇisu kiṃ sudho'dahi.

1. Sabbalokam carako (Sī, Syā, I)

3. Bravi (Sī, Syā, I)

5. Himavantapasmani (Sī, I, Ka)

8. Aticca (Sī, I)

2. Nārada (Syā)

4. Asū (Syā)

7. Sa khippameva (Sī, I)

9. Jātacakkhubhi (Sī, I)

6. So (Syā)

228. Ahaṃ Mahindena mahesi pesito,
Sudhā'bhihāsim turito Mahāmuni.
Jānāsi maṃ Mātali devasārathi,
Bhuñjassu bhattuttama mā'bhivārayi¹.
229. Bhuttā ca sā dvādasa hanti pāpake,
Khudaṃ pipāsaṃ aratiṃ daraklamaṃ².
Kodhūpanāhañca vivādapesuṇaṃ,
Sītuṇha tandiñca rasuttamaṃ idaṃ.
230. Na kappatī Mātali mayha bhuñjituṃ,
Pubbe adatvā iti me vatuttamaṃ.
Na cāpi ekāsnamarīyapūjitaṃ³,
Asaṃvibhāgī ca sukhaṃ na vindati.
231. Thīghātakā ye ci'me pāradārikā,
Mittadduno ye ca sapanti subbate.
Sabbe ca te maccharipañcamā'dhamā,
Tasmā adatvā udakampi nāsniye⁴.
232. So'hi'tthiyā vā purisassa vā pana,
Dassāmi dānaṃ vidusampavaṇṇitaṃ.
Saddhā vadaññū idha vītamaccharā,
Bhavanti he'te sucisaccasamma⁵.
233. Ato matā⁶ devavarena pesitā,
Kaññā catasso kanakattacūpamā.
Āsā ca Saddhā ca Sirī tato Hirī⁷,
Taṃ assamaṃ āgamu⁸ yattha Kosiyo.

1. Mā vicārayi (Sī, I)

2. Darathaṃ kilam (Syā), darathakkhamaṃ (Ka)

3. Ekāsaṇaṃ ariyapūjitaṃ (Sī, I)

4. Nāsmiye (Sī, I)

5. Sammasamma⁵ (Sī)

6. Mutā (Sī, I)

7. Sirī hirī tato (I)

8. Āgamuṃ (Sī, I, Ka)

234. Tā disvā sabbo paramappamodito¹,
Subhena vaṇṇena sikhāriṇa'ggino.
Kaṇṇā catasso caturo catuddisā,
Icca'bravī Mātalino ca sammukhā.
235. Purimaṃ disaṃ kā tvaṃ pabhāsi devate,
Alaṅkatā tāravara'va osadhī.
Pucchāmi taṃ kañcanavelliviggahe,
Ācikkha me tvaṃ katamā'si devatā.
236. Sirā'ha devī manujebhi² pūjitā,
Apāpasattūpanisevinī sadā.
Sudhāvivādena tavan'ti'māgatā,
Taṃ maṃ sudhāya varapañña bhājaya.
237. Yassā'ha'micchāmi sudhaṃ³ mahāmuni,
So⁴ sabbakāmehi naro pamodati.
Sirīti maṃ jānahi jūhatu'ttama,
Taṃ maṃ sudhāya varapañña bhājaya.
238. Sippena vijjācaraṇena buddhiyā,
Narā upetā paṇḍā sakammunā⁵.
Tayā vihīnā na labhanti kiñcanaṃ⁶,
Tayidaṃ na sādhu yadidaṃ tayā kataṃ.
239. Passāmi posaṃ alasaṃ mahagghasaṃ,
Sudukkulīnampi arūpimaṃ naraṃ.
Tayā'nugutto siri jātimāmapī⁷,
Peseti dāsaṃ viya bhogavā sukhī.
240. Taṃ taṃ asaccaṃ avibhajjasevinim,
Jānāmi mūḷhaṃ vidurānupātiniṃ.
Na tādīsī arahati āsanūdakaṃ,
Kuto sudhā gaccha na mayha ruccasi.

1. Sabbā paramappamoditā (Syā)

2. Manujesu (Sī, Syā, I)

3. Sukhaṃ (I)

4. Sa (Sī, I)

5. Sakammanā (Sī, I)

6. Kiñcinaṃ (Ka)

7. Jātimaṃ api (Sī)

241. Kā sukkadāthā paṭimukkakuṇḍalā.
Cittaṅgadā kambuvimaṭṭhadhārinī.
Osittavaṇṇaṃ paridayha sobhasi,
Kusaggirattaṃ aṭṭayha mañjarim.
242. Migī'va bhantā saracāpadhārinā,
Virādhitā mandamiva udikkhasi.
Ko te dutīyo idha mandalocane,
Na bhāyasi ekikā kānane vane.
243. Na me dutīyo idha matthi Kosiya,
Masakkasārappabhava'mhi devatā.
Āsā sudhāsāya tavan'ti māgatā,
Taṃ maṃ sudhāya varapañña bhājaya.
244. Āsāya yanti vāṇijā dhanesino,
Nāvaṃ samāruyha parenti aṇṇave.
Te tattha sīdanti athopi ekadā,
Jīnādhanā enti vinaṭṭhapābhatā.
245. Āsāya khettāni kasanti kassakā,
Vapanti bījāni karontu'pāyaso.
Ītīnipātena avuṭṭhitāya¹ vā,
Na kiñci vindanti tato phalāgamaṃ.
246. Atha'ttakārāni karonti bhattusu,
Āsaṃ purakkhatvā narā sukhesino.
Te bhatturatthā atigāḷhitā puna,
Disā panassanti aladdha kiñcanaṃ.
247. Hitvāna² dhaññañca dhanañca nātake,
Āsāya saggādhimanā sukhesino.
Tapanti lūkhampi tapaṃ cirantaraṃ,
Kumaggamāruyha³ parenti duggatim.

1. Avuṭṭhikāya (Sī, I) 2. Jahitva (Sī, Syā, I) 3. Kumaggamāruyha (Sī, Syā, I)

248. Āsā viṣaṁvādikasammatā ime,
 Āse sudhāsaṁ¹ vinayassu attani.
 Na tādisī arahati āsanūdakaṁ,
 Kuto sudhā gaccha na mayha ruccasi.
249. Daddallamānā yasaṁ yasassinī,
 Jighaññanāmvahayanaṁ disaṁ pati.
 Pucchāmi taṁ kañcanavelliviggahe,
 Ācikkha me tvaṁ katamā'si devatā.
250. Saddhā'ha devī manujchi² pūjitā,
 Apāpasattūpanisevinī sadā.
 Sudhāvivādena tavaṁ'ti'māgatā,
 Taṁ maṁ sudhāya varapañña bhājaya.
251. Dānaṁ damaṁ cāga'mathopi saṁyamaṁ,
 Ādāya saddhāya karonti he'kadā.
 Theyyaṁ musā kūṭa'mathopi pesuṇaṁ,
 Karonti he'ke puna viccutā tayā.
252. Bhariyāsu poso sadisīsu pekkhavā³,
 Sīlūpapaṇṇāsu patibbatāsūpi.
 Vinetvāna⁴ chandaṁ kulitthiyāsūpi⁵,
 Karoti saddhaṁ puna⁶ kumbhadāsiyā.
253. Tvameva saddhe paradārasevinī,
 Pāpaṁ karosi kusalampi riñcasi.
 Na tādisī arahati āsanūdakaṁ,
 Kuto sudhā gaccha na mayha ruccasi.
254. Jighaññarattim aruṇasmi'mūhate,
 Yā dissati uttamarūpavaṇṇinī.
 Tathūpamā maṁ paṭibhāsi devate,
 Ācikkha me tvaṁ katamā'si accharā.

1. Sudhāya (Syā, I, Ka)

3. Pekkavā (I)

5. Kuladhītiyāsūpi (Sī, I)

2. Devīmanujesu (Sī, Syā, I)

4. Vinetvā (Sī, Syā, I)

6. Pana (Sī, I)

255. Kālā nidāgheriva aggijāriva¹,
 Anileritā lohitaṭṭamālinī.
 Kā tiṭṭhasi mandamigā'valokayaṃ²,
 Bhāsesamānā'va giram na muñcasi.
256. Hirā'ha devī manujehi pūjitā,
 Apāpasattūpanisevinī sadā.
 Sudhāvivādena tavan'ti māgatā,
 Sāhaṃ na sakkomi sudhampi yācituṃ.
 Kopīnarūpā viya yācāni'tthiyā.
257. Dhammena nāyena sugatte lacchasi,
 Eso hi dhammo na hi yācanā sudhā.
 Taṃ taṃ ayācanti'mahaṃ nimantaye,
 Sudhāya yañci'cchasi tampi dammi te.
258. Sā tvaṃ mayā ajja sakamhi assame,
 Nimantitā kañcanavelliviggāhe.
 Tuvaṃ hi me sabbarasehi pūjiyā,
 Taṃ pūjayitvāna sudhampi asniye.
259. Sā Kosiyenā'numatā jutīmatā,
 Addhā Hiri rammaṃ pāvisi yassamaṃ.
 Udakavantam³ phalamariyapūjitaṃ,
 Apāpasattūpanisevitaṃ sadā.
260. Rukkhaggahānā bahuke'ttha pupphitā,
 Ambā piyālā panasā ca kiṃ sukā.
 Sobhañjanā lodda'mathopi paddhakā,
 Kekā ca bhaṅgā tilakā supupphitā.

1. Aggajātiva (Sī), aggijātiva (I)

2. Mandamivāvalokayaṃ (Sī, I)

3. Udaññavantam (Sī, I)

261. Sālā karerī bahuke'ttha jambuyo,
Assatthanigrodhamadhukavetasā¹.
Uddālakā pāṭali sinduvārakā²,
Manuññagandhā Mucalindaketakā.
262. Hareṇukā veḷukā keṇu³ tindukā,
Sāmākanīvāra'mathopi cīnakā.
Mocā kadalī bahuke'ttha sāliyo,
Pavīhayo ābhūjino ca⁴ taṇḍulā.
263. Tassevu'ttarapassena⁵, jātā pokkharāṇī sivā.
Akakkasā apabbhārā, sādhu appaṭigandhikā.
264. Tattha macchā sanniratā, khemino bahubhojanā.
Siṅgū savaṅkā saṅkulā⁶, satavaṅkā ca rohitā.
Āḷigaggarakākiṇṇā, pāṭhīnā kākamacchakā.
265. Tattha pakkhī sanniratā, khemino bahubhojanā.
Hamsā koṅcā mayūrā ca, cakkavākā ca kukkuhā.
Kuṇālakā bahū citrā, sikhaṇḍī jīvājīvakā.
266. Tattha pānāya māyanti, nānā migagaṇā bahū.
Sihā byagghā varāhā ca, accha kokataracchayo.
267. Palāsādā gavajā ca, mahimsā⁷ rohitā rurū.
Eṇeyyā ca varāhā ca, gaṇino nīkasūkarā.
Kadalimigā bahuke'ttha, biḷārā sasakaṇṇikā⁸.
268. Chamāgirī pupphavicitrasanthatā,
Dijābhigghuṭṭhā dijasaṅghasevitā.

1. Vedisā (Ka)

3. Veṇu (Sī, I)

5. Tassa ca uttare passe (Sī, I), tassa ca uttarapassena (Syā)

7. Mahisā (Sī, Syā, I)

2. Sinduvāritā (bahūsu)

4. Ābhujinopi (Sī, Syā)

6. Sakulā (Sī, Syā, I)

8. Sasakaṇṇakā (Sī)

269. Sā suttacā nīladumābhilambitā,
 Vijju mahāmegharivānupajjatha.
 Tassā susambandhasiraṃ kusāmayam,
 Sucim sugandham ajinūpasevitam.
 Atricca¹ koccham Hiri'meta'dabravi,
 Nisīda kalyāṇi sukha'yida'māsanam.
270. Tassā tadā kocchagatāya Kosiyo,
 Ya'dicchamānāya jaṭajinandharo².
 Navehi pattehi sayam sahūdakaṃ,
 Sudhā'bhihāsī turito mahāmuni.
271. Sā tam paṭiggayha ubhohi pāṇibhi,
 Icca'bravi attamanā jaṭadharam.
 Handā'ham etarahi pūjitā tayā,
 Gaccheyyam brahme tidivam jītāvinī.
272. Sā Kosiyenā'numatā jutīmatā,
 Udīritā³ vaṇṇamadena mattā.
 Sakāse gantvāna sahasacakkhuno,
 Ayam sudhā Vāsava dehi me jayam.
273. Tamena⁴ Sakkopi tadā apūjayi,
 Sahindadevā⁵ surakaññamuttamam.
 Sā pañjalī devamanussapūjitā,
 Navamhi kocchamhi yadā upāvisi.
274. Tameva saṃsī⁶ punadeva Mātalinim,
 Sahassanetto tidasāna'mindo.
 Gantvāna vākyam mama brūhi Kosiyam,
 Āsāya Saddhā⁷ Siriyā ca Kosiya.
 Hirī sudham kena malattha hetunā.

1. Atriccha (Sī, Syā, I)

2. Jaṭajutindharo (Syā, Ka)

3. Udirayi (Ka)

4. Tamenam (Syā, Ka)

5. Sahindā ca devā (Sī, I)

6. Tameva asaṃsī (Syā)

7. Saddha (I)

275. Taṃ suplavatthaṃ udatārayī rathaṃ,
Daddallamānaṃ upakāriyasādisaṃ¹.
Jambonadisaṃ tapaneyyasannibhaṃ²,
Alaṅkataṃ kañcanacittasannibhaṃ.

276. Suvaṇṇacande'ttha bahū nipātītā,
Hatthī gavāssā kikibyagghadīpiyo³.
Eneyyakā laṅhamaye'ttha pakkhino⁴,
Mige'ttha veḷuriyamayā yudhā yutā.

277. Tattha'ssarājaharayo ayojayum,
Dasasatāni susunāgasādise.
Alaṅkate kañcanajāluracchade,
Āveḷine saddagame asaṅgite.

278. Taṃ yānaseṭṭhaṃ abhiruyha Mātali,
Disā imāyo⁵ abhinādayittha.
Nabhañca selañca vanappatiniñca⁶,
Sasāgaraṃ pabyathayittha⁷ mediniṃ.

279. Sa khippameva upagamma assamaṃ,
Pāvāramekaṃsakato katañjalī.
Bahussutaṃ vuddhaṃ vinītavantam,
Icca'bravī Mātali devabrāhmaṇam.

280. Indassa vākyam nisāmehi Kosiya,
Dūto ahaṃ pucchati taṃ Purindado.
Āsāya Saddhā Sīriyā ca Kosiya,
Hirī sudham kena malattha hetunā.

1. Upakiriyasādisaṃ (Sī, Syā, I)

2. Santikaṃ (Sī, I)

3. Kimpurisabyagghadīpiyo (Ka)

4. Pakkhiyo (Sī, I)

5. Dasa disā imā (Sī, Syā, I)

6. Vanasvatīni ca (Sī, I), vanappatiñca (Syā, Ka)

7. Pabyāthayittha (Sī, I)

281. Andhā Sirī maṃ paṭibhāti Mātali,
Saddhā aniccā pana devasārathi.
Āsā visamvādikasammatā hi me,
Hirī ca ariyamhi guṇe patiṭṭhitā.
282. Kumāriyo yāci'mā gottarakkhitā,
Jiṇṇā ca yā yā ca sabhattu-itthiyo.
Tā chandarāgaṃ purisesu uggataṃ.
Hiriyā nivārenti sacitta'mattano.
283. Saṅgāmasīse sarasattisaṃyute,
Parājītānaṃ patataṃ palāyinaṃ.
Hiriyā nivattanti jahitva¹ jīvitaṃ,
Te sampaṭicchanti punā hirīmanā.
284. Velā yathā sāgaravegavārīnī,
Hirā'ya hi pāpajanaṃ nivārīnī.
Taṃ sabbaloke Hiri'mariyapūjitaṃ,
Indassa taṃ vedaya devasārathi.
285. Ko te imaṃ Kosiya diṭṭhi'modahi,
Brahmā Mahindo atha vā pajāpati.
Hirā'ya devesu hi seṭṭhasammatā,
Dhītā Mahindassa mahesi jāyatha.
286. Hande'hi dāni tidivaṃ apakkama²,
Rathaṃ samāruyha mamāyitaṃ imaṃ³.
Indo ca taṃ Indasagotta kaṅkhati,
Ajjeva tvaṃ Indasahabyataṃ vaja.
287. Evaṃ visujjhanti⁴ apāpakammino,
Atho suciṇṇassa phalaṃ na nassati.
Ye keci maddakkhu sudhāya bhojanaṃ,
Sabbeva te indasahabyataṃ gatā.

1. Jahitvāna (Syā, Ka)

3. Idam (Syā, Ka)

2. Samakkama (Sī, I)

4. Samijjhanti (Sī, I)

288. Hirī Uppalavaṇṇā'si, Kosiyō dānapati bhikkhu.
Anuruddho Pañcasikho, Ānando āsi Mātali.

289. Sūriyo Kassapo bhikkhu, Moggallāno'si Candimā.
Nārado Sāriputto'si, Sambuddho āsi Vāsavoti.
Sudhābhōjanajātakaṃ tatiyaṃ.

536. Kuṇāljātaka (4)

Eva'makkhāyati eva'manusūyati¹, sabbosadhadharaṇidhare
nekapupphamālyavitate gaja gavaja mahimsa ruru camara pasada khagga
gokaṇṇa siha byaggha dīpi acchakoka taraccha uddāra kadalimiga bilāra
sasa kaṇṇikānucarite ākiṇṇanelamaṇḍalamahāvarāhanāgakulakareṇu²
saṅghādhivutṭhe³ issamiga sākhamiga sarabhamiga eṇimiga vātamiga
pasadamiga purisālu⁴ kimpurisa yakkha rakkhasanisevite
amajjavamañjarīdhara pahaṭṭha⁵ pupphaphusitagga⁶ nekapādapagaṇavitate
kuraracakora vāraṇamayūraparabhata jīvañjīvaka celāvaka bhinkāra
karavīkamattavihaṅgagaṇasata⁷ sampaṅghuṭṭhe añjana manosilā haritāla
hiṅgulakahema rajatakanakānekadhātusatavinaddhapaṭimaṇḍitappadese
evarūpe khalu bho ramme vanasaṇḍe **Kuṇālo** nāma sakuṇo paṭivasati ativiya
citto ativiya cittapattacchadano.

Tasseva khalu bho Kuṇālassa sakuṇassa aḍḍhuḍḍhāni itthisahassāni
paricārikā dijakaññāyo, atha khalu bho dve dijakaññāyo kaṭṭham mukhena
ḍamsitvā⁸ taṃ Kuṇālaṃ sakuṇaṃ majjhe nisīdāpetvā uḍḍenti⁹ “mā naṃ
Kuṇālaṃ sakaṇaṃ addhānapariyāyapathe kilamatho ubbāhetthā”ti¹⁰.

Pañcasatā¹¹ dijakaññāyo heṭṭhato heṭṭhato uḍḍenti⁹ “sacā'yam Kuṇālo
sakuṇo āsanā paripatissati, mayaṃ taṃ pakkhehi paṭiggahessāmā”ti.

Pañcasatā dijakaññāyo uparūpari uḍḍenti⁹ “mā naṃ Kuṇālaṃ sakuṇaṃ
ātaṇo paritāpesi”ti¹².

1. Suyyati (Ka)

2. Kaṇeru (Sī, I)

3. Vutthe (Sī, I)

4. Purisallu (Sī, I)

5. Brahaṭṭha(Sī, I)

6. Pupphitagga (Sī, I)

7. Vihaṅgasata (Sī, I)

8. Ḍasitvā (Sī, I) evamuparipi.

9. Ḍenti (Dī, I) evamuparipi.

10. Ubbāhetthāti (Syā, Ka)

11. Pañcasata (I)

12. Paritāpīti (Sī, I)

Pañcasatā pañcasatā¹ dijakaññāyo ubhatopassena uḍḍenti² “mā nam Kuṇālam sakuṇam sītam vā uṇham vā tiṇam vā rajo vā vāto vā ussāvo vā upapphusī”ti.

Pañcasatā dijakaññāyo purato purato uḍḍenti “mā nam Kuṇālam sakuṇam gopālakā vā pasupālakā vā tiṇāhārakā vā kaṭṭhahārakā vā vanakammikā vā kaṭṭhena vā kaṭhalena vā³ pāṇinā vā ()⁴ leḍḍunā vā daṇḍena vā satthena vā sakkharāhi vā⁵ pahāram adaṁsu, mā’yam Kuṇālo sakuṇo gacchehi vā latāhi vā rukkhehi vā sākhāhi vā⁶ thambhehi vā pāsāṇchi vā balavantehi vā pakkhīhi saṅgamesī”ti⁷.

Pañcasatā dijakaññāyo pacchato pacchato uḍḍenti saṅhāhi sakhilāhi mañjūhi madhurāhi vācāhi samudācarantiyo “mā’yam Kuṇālo sakuṇo āsane pariyukkaṇṭhī”ti.

Pañcasatā dijakaññāyo disodisaṁ uḍḍenti anekarukkavividhavikatiphala’ māharantiyo “mā’yam Kuṇālo sakuṇo khudāya parikilamitthā”ti.

Atha khalu bho tā⁸ dijakaññāyo taṁ Kuṇālam sakuṇam ārāmeneva ārāmaṁ uyyānēna uyyānaṁ nadītittheṇeva nadītittamaṁ pabbatasikhareṇeva pabbatasikharaṁ ambavanēna ambavanaṁ jambunēna jambuanaṁ labujavanēna labujavanaṁ nāḷikerasañcāriyēna⁹ nāḷikerasañcāriyaṁ khippameva abhisambhonti ratittāya¹⁰.

Atha khalu bho Kuṇālo sakuṇo tāhi dijakaññāhi divasaṁ paribyūḷho evaṁ apasādeti “nassatha tumhe vasaliyo, vinassatha tumhe vasaliyo coriyo dhuttiyo asatiyo lahucittāyo katassa appaṭikārikāyo anilo viya yenakāmaṅgamāyo”ti.

Tasseva khalu bho Himavato pabbatarājassa puratthimadisābhāge susukhumasunipuṇagirippabhava¹¹ haritupayantiyo.

1. Sī-I-potthakesu “pañcasatā”ti sakideva āgataṁ.

3. Kathalāya vā (Ka)

6. Idam padadvayaṁ Sī-I-potthakesu natthi.

7. Saṅgāmesīti (Sī, I)

9. Sañjādiyēna (I)

4. (Pāsāṇena vā) (Syā)

10. Ratattāya (Sī, I)

11. ...ppabhavā (Sī, I)

2. Ḍenti (Sī, I) evamuparipi.

5. Sakkharāya vā (Sī)

8. Natthi Sī-I-potthakesu.

Uppala paduma kumuda nalina satapatta sogandhika mandālaka¹
sampativirūḷhasucigandhamanuññamāvakappadese².

Kuravakamucalinda ketaka vedisa vañjula³ punnāga bakula tilaka
piyakahasana sāla saḷala campaka asoka nāgarukkha tirīti bhujapatta
loddacandanoghavane kāḷāgaru paddhaka piyaṅgu devadāruka cocagahane
kakudhakuṭaja-aṅkola kaccikāra⁴ kaṅikāra kaṅṅikāra kanavera koraṇḍaka
koviḷāra kiṁsuka yodhika vanamallika⁵ manaṅgaṇa manavajja bhaṇḍi
surucirabhaginimālāmalyadhare jātisumanamadhugandhika⁶ dhanutakkāri⁷
tālisa tavaramusīrakoṭṭha kaccha vitate
atimuttakasamkusumitalatāvitatapaṭimaṇḍitappadese haṁsa pilava kādamba
kāraṇḍavābhinadite vijjādhara siddha⁸ samaṇa tāpasagaṇādhivutṭhe
varadeva yakkha rakkhasa dānava gandhabba
kinnaramahoragānuciṇṇappadese evarūpe khalu bho ramme vanasaṇḍe
Puṇṇamukho nāma phussakokilo paṭivasati ativiya madhuragi
vilāsitanayano mattakkho⁹.

Tasseva khalu bho Puṇṇamukhassa phussakokilassa aḍḍhuḍḍhāni
itthisatāni paricārikā dijakaññāyo. Atha khalu bho dve dijakaññāyo kaṭṭhaṁ
mukhena ḍamsitvā taṁ Puṇṇamukhaṁ phussakokilaṁ majjhe nisīdāpetvā
uḍḍhenti “mā naṁ Puṇṇamukhaṁ phussakokilaṁ addhānapariyāyapathe
kilamatho ubbāhetthā”ti.

Paññāsa dijakaññāyo heṭṭhato heṭṭhato uḍḍenti “sacā’yam Puṇṇamukho
phussakokilo āsanā paripatisati, mayam taṁ pakkhehi paṭiggahessāmā”ti.

Paññāsa dijakaññāyo uparūpari uḍḍenti “mā naṁ Puṇṇamukhaṁ
phussakokilaṁ ātapo paritāpesī”ti.

Paññāsa paññāsa dijakaññāyo ubhatopassena uḍḍenti “mā naṁ
Puṇṇamukhaṁ phussakokilaṁ sītaṁ vā uṇhaṁ vā tiṇaṁ vā rajo vā vāto vā
ussāvo vā upapphusī”ti.

1. Mandālava (Sī, I), mandārava (Ka)

3. Vetasamañjula (Sī)

5. Navamallika (Sī, I)

7. Dhanukāri (Sī), dhanukārika (I)

9. Savilāsitanayanamattakkho (Ka)

2. Pāvakappadese (Sī, I)

4. Kacchikāra (Ka)

6. Madhukabandhuka (Ka)

8. Sindhava (Sī, I)

Paññāsa dijakaññāyo purato purato uḍḍenti “mā nam Puṇṇamukhaṃ phussakokilaṃ gopālakā vā pasupālakā vā tiṇahārakā vā kaṭṭhahārakā vā vanakammikā vā kaṭṭhena vā kaṭhalena vā pāṇinā vā leḍḍunā vā daṇḍena vā satthena vā sakkharāhi vā pahāraṃ adamsu. Mā’yam Puṇṇamukho phussakokilo gacchehi vā latāhi vā rukkhehi vā sākhāhi vā thambhehi vā pāsāṇehi vā balavantehi vā pakkhīhi saṅgameṣī”ti.

Paññāsa dijakaññāyo pacchato pacchato uḍḍenti saṅhāhi sakhilāhi mañjūhi madhurāhi vācāhi samudācarantiyo “mā’yam Puṇṇamukho phussakokilo āsane pariyukkaṇṭhī”ti.

Paññāsa dijakaññāyo disodisaṃ uḍḍenti anekarukkhavividhaviṭṭhaphala’ māharantiyo “mā’yam Puṇṇamukho phussakokilo khudāya parikilamitthā”ti.

Atha khalu bho tā dijakaññāyo taṃ Puṇṇamukhaṃ phussakokilaṃ ārāmeneva ārāmaṃ uyyāneneva uyyānaṃ nadītittheneva nadītitthaṃ pabbatasikhareneva pabbatasikharaṃ ambavaneneva ambavanaṃ jambuvaneneva jambuanaṃ labujavaneneva labujavanaṃ nāḷikerasañcāriyeneva nāḷikerasañcāriyaṃ khippameva abhisambhonti ratitthāya.

Atha khalu bho Puṇṇamukho phussakokilo tāhi dijakaññāhi divasa paribyūḷho evaṃ pasamsati “sādhu sādhu bhaginiyo, etaṃ kho bhaginiyo tumhākaṃ patirūpaṃ kuladhītānaṃ, yaṃ tumhe bhattāraṃ paricareyyāthā”ti.

Atha khalu bho Puṇṇamukho phussakokilo yena Kuṇālo sakuṇo tenupasaṅkamaṃ. Addasaṃsu kho Kuṇālassa sakuṇassa paricārīkā dijakaññāyo taṃ Puṇṇamukhaṃ phussakokilaṃ dūratova āgacchantaṃ, disvāna yena Puṇṇamukho phussakokilo tenupasaṅkamaṃsu, upasaṅkamitvā taṃ Puṇṇamukhaṃ phussakokilaṃ etadavocuṃ “ayaṃ samma Puṇṇamukha Kuṇālo sakuṇo ativiya pharusō ativiya pharusavāco, appevanāma tavampi āgamma piyavācaṃ labheyyāma”ti. “Appevanāma bhaginiyo”ti vatvā yena Kuṇālo sakuṇo tenupasaṅkamaṃ, upasaṅkamitvā

Kuṇālena sakuṇena saddhiṃ paṭisammoditvā ekamantaṃ nisīdi, ekamantaṃ nisinno kho Puṇṇamukho phussakokilo taṃ Kuṇālaṃ sakuṇaṃ etadavoca “kissa tvaṃ samma Kuṇāla itthīnaṃ sujātānaṃ kuladhītānaṃ sammāpaṭipannānaṃ micchāpaṭipanno’si¹, amanāpabhāṇīnampi kira samma Kuṇāla itthīnaṃ manāpabhāṇīnā bhavitabbaṃ, kimaṅga pana manāpabhāṇīnaṃ”ti.

Evam vutte Kuṇālo sakuṇo taṃ Puṇṇamukhaṃ phussakokilaṃ evaṃ apasādesi “nassa tvaṃ samma jamma vasala, vinassa tvaṃ samma jamma vasala, ko nu tayā viyatto jāyājīnenā”ti. Evaṃ apasādito ca pana Puṇṇamukho phussakokilo tatoyeva² paṭinivatti.

Atha khalu bho Puṇṇamukhassa phussakokilassa aparena samayena nacirasseva³ kharo ābādho uppajji lohitapakkhandikā bālḥā vedanā vattanti māraṇantikā⁴. Atha khalu bho Puṇṇamukhassa phussakokilassa paricārikānaṃ dijakaññānaṃ etadahosi “ābādhiko kho ayaṃ Puṇṇamukho phussakokilo, appevanāma imamahā ābādhā vuṭṭhaheyyā”ti ekaṃ adutiyaṃ ohāya yena Kuṇālo sakuṇo tenupasaṅkamīsu. Addasā kho Kuṇālo sakuṇo tā dijakaññāyo dūratova āgacchantiyo, disvāna tā dijakaññāyo etadavoca “kahaṃ pana tumhaṃ vasaliyo bhattā”ti. “Ābādhiko kho samma Kuṇāla Puṇṇamukho phussakokilo, appevanāma tamhā ābādhā vuṭṭhaheyyā”ti. Evaṃ vutte Kuṇālo sakuṇo tā dijakaññāyo evaṃ apasādesi “nassatha tumhe vasaliyo, vinassatha tumhe vasaliyo coriyo dhuttiyo asatiyo lahucittāyo katassa appaṭikārikāyo anilo viya yena kāmāṅgamāyo”ti vatvā yena Puṇṇamukho phussakokilo tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā taṃ Puṇṇamukhaṃ phussakokilaṃ etadavoca “haṃ samma Puṇṇamukhā”ti. “Haṃ samma Kuṇālā”ti.

Atha khalu bho Kuṇālo sakuṇo taṃ Puṇṇamukhaṃ phussakokilaṃ pakkhehi ca mukhatuṇḍakena ca pariggahetvā vuṭṭhāpetvā nānābhesajjāni pāyāpesi. Atha khalu bho Puṇṇamukhassa phussakokilassa so ābādho paṭippassambhīti. Atha khalu bho Kuṇālo sakuṇo taṃ

1. Paṭipanno (Sī, I)

3. Acirasseva accayena (Ka)

2. Tato heva (Sī, I)

4. Maraṇantikā (Syā)

Puṇṇamukhaṃ phussakokilaṃ gilānavuṭṭhitam¹ aciravuṭṭhitam gelaññā
etadavoca—

“Diṭṭhā mayā samma Puṇṇamukha Kaṇhā dveṭṭikā pañcatatikāya
chaṭṭhe purise cittaṃ paṭibandhantiyā, yadidaṃ kabandhe² pīṭhasappimhī”ti.
Bhavati ca panu’ttare’ttha³ vākyam—

290. “Atha’jjuno Nakulo Bhīmaseno⁴,
Yudhiṭṭhilo Sahadevo⁵ ca rājā.
Ete patī pañca maticca nārī,
Akāsi khujjavāmanakena⁶ pāpan”ti.

Diṭṭhā mayā samma Puṇṇamukha Saccatapāvī⁷ nāma samaṇī
susānamajjhe vasantī catutthabhattam pariṇāmayamānā surādhuttakena⁸
pāpa’makāsi.

Diṭṭhā mayā samma Puṇṇamukha Kākavati⁹ nāma devī samuddamajjhe
vasantī bhariyā Venateyyassa naṭakuverena pāpa’makāsi.

Diṭṭhā mayā samma Puṇṇamukha Kuruṅgadevī¹⁰ nāma lomasuddarī¹¹
Eḷakakumāram¹² kāmayamānā Chaḷaṅgakumāradhanantevāsina
pāpa’makāsi.

Evañhetam mayā ñātam, Brahmadattassa mātaram¹³.
Ohāya Kosalarājam, Pañcālacaṇḍena pāpa’makāsi.

291. Etā ca aññā ca akaṃsu pāpaṃ,
Tasmāha’mitthīnam na vissase nappasaṃse.
Mahī yathā jagati samānarattā,
Vasundharā itaritarāpatiṭṭhā¹⁴.
Sabbasahā aphananā akuppā,
Tathi’tthiyo tāyo na vissase naro.

1. Gilānavuṭṭhitam (Sī, Syā, I)

3. Punuttareṭṭha (Ka) evamuparipi.

5. Sīhadevo (Ka)

7. Saccatapāvī (Sī), Pañcatapāvī (Syā)

8. Tulāputtakena (Sī, I), sā surādhuttakena (Ka)

9. Kākātī (Sī), kākātī (I)

11. Lomasundarī (Sī, Syā, I)

12. Eḷamārakam (Sī), Eḷakakumāram (Syā), Eḷakamāram (I)

13. Mātukā (Syā)

14. Itaritarānam patiṭṭhā (Syā), itaritarappatiṭṭhā (?)

2. Kavandhe (Sī, I)

4. Bhimmaseno (Sī, Syā, I)

6. Khujjavāmanena (I)

10. Kuruṅgavī (Sī, I)

292. Sīho yathā lohitamaṁsabhojano,
Vāḷamigo pañcāvudho¹ suruddho.
Pasayhakhādī parahimsane rato,
Tathi'tthiyo tāyo na vissase naro.

Na khalu² samma Puṇṇamukha vesiyō nāriyo gamaniyo, na he'tā
bandhakiyo nāma, vadhikāyo nāma etāyo, yadidaṁ vesiyō nāriyo
gamaniyoti.

Coro³ viya veṇikatā madirā'va⁴ diddhā⁵ vāṇijo⁶ viya vācāsanthutiyō
issasiṅgamiva viparivattāyo⁷ uragāmiva dujivhāyo, sobbhamiva paṭicchannā
pātālamiva duppurā rakkhasī viya duttosā yamo've'kantahāriyo. Sikhīriya
sabbabhakkhā nadīriya sabbavāhī anilo viya yenakāmaṁcarā neru viya
avisesakarā visarukkho viya niccaphalitāyoti. Bhavati ca panu'ttare'ttha
vākyam—

293. “Yathā coro yathā diddho, vāṇijova vikatthanī.
Issasiṅgamiva parivattā⁸, dujivhā⁹ urago viya.

294. Sobbhamiva paṭicchannā, pātālamiva duppurā.
Rakkhasī viya duttosā, yamo've'kantahāriyo.

295. ¹⁰ Yathā sikhī nadī vāto, nerunāva samāgatā.
Visarukkho viya niccaphalā, nāsayanti ghare bhogaṁ.
Ratanantakaritthiyo'ti¹⁰.

Cattāri'māni samma Puṇṇamukha yāni (Vatthūni kicce jāte
anathacarāni bhavanti, tāni)¹¹ parakule na vāsetabbāni, goṇaṁ dhenum
yānaṁ bhariyā. Cattāri etāni paṇḍito dhanāni¹² gharā na vippavāsaye.

1. Pañcahattho (Sī, I)

3. Corā (Sī, Syā, I)

5. Diṭṭhā (Ka), visaduṭṭhā (Syā)

7. Parivattāyo (I), viparivattāro (Ka)

9. Dujjivha (I)

10-10. Yathā sikhī nadīvāho, anilo kāmacāravā.

Nerūva avisesā ca, visarukkho viya niccaphalā.

Nāsayanti ghare bhogaṁ, ratanānantakaritthi yoti. (Sī, Syā)

11. () Sī-Syā-pothakesu na dissati.

2. Na khalu bho (Syā, Ka)

4. Madirā viya (Sī, Syā), madiriva (I)

6. Vāṇijā (I)

8. Mivāvattā (Sī), mivāvattā (I)

12. Yāni (Sī, Syā, I)

296. Goṇaṃ dhenuṃ ca yānañca, bhariyaṃ ñātikule na vāsaye.
Bhañjanti rathaṃ ayānakā, ativāhena hananti puṅgavaṃ.
Dohena hananti vacchakaṃ, bhariyā ñātikule padussatīti.

Cha imāni samma Puṅṇamukha yāni (vatthūni)¹ kicce jāte anattacarāni bhavanti.

297. Aḡuṇaṃ dhanu ñātikule ca bhariyā,
Pāraṃ nāvā akkhabhaggañca yānaṃ.
Dūre mitto pāpasahāyako ca,
Kicce jāte anattacarāni bhavanti.

Aṭṭhahi khalu samma Puṅṇamukha ṭhānehi itthī sāmikaṃ avajānāti—
daliddatā, āturaṭā, jiṇṇatā, surāsoṇḍatā, muddhatā, pamattatā, sabbakiccesu
anuvattanatā, sabbadhana-anuppadānena. Imehi khalu samma Puṅṇamukha
aṭṭhahi ṭhānehi itthī sāmikaṃ avajānāti. Bhavati ca panu'ttare'ttha vākyam—

298. “Daliddaṃ āturañcāpi, jiṇṇakaṃ surāsoṇḍakaṃ.
Pamattaṃ muddhapattañca, sabbakiccesu² hāpanaṃ.
Sabbakāmappadānena³, avajānāti⁴ sāmikaṃ”ti.

Navahi khalu samma Puṅṇamukha ṭhānehi itthī padosa'māharati—
ārāma-gamanasīlā ca hoti, uyyānagamanasīlā ca hoti, nadītitthagamanasīlā
ca hoti, ñātikulagamanasīlā ca hoti, parakulagamanasīlā ca hoti,
ādāsadussamaṇḍanānuyogamanuyuttasīlā ca hoti, majjapāyini ca hoti,
nillokanasīlā ca hoti, sadvāraṭṭhāyini⁵ ca hoti. Imehi khalu samma
Puṅṇamukha navahi ṭhānehi itthī padosa'māharatīti. Bhavati ca
panu'ttare'ttha vākyam—

299. “Ārāmasīlā ca⁶ uyyānaṃ, nadī ñāti parakulaṃ.
Ādāsadussamaṇḍanamanuyuttā, yā citthī majjapāyini.

1. () Sī-I-pothhakesu na dissatī.

3. Sabbakāmapañidhārena (Syā)

5. Padvāraṭṭhāyini (Sī, Syā, I)

2. Rattaṃ kiccesu (Sī, I)

4. Avajānanti (Sī, I)

6. Ārāmasīlā (Sī, I)

300. Yā ca nillokanasīlā, yā ca sadvāraṭhāyini.

Navahe'tehi ṭhānehi, padosa'māharanti itthiyo'ti.

Cattālīsāya¹ khalu samma Puṇṇamukha ṭhānehi itthī purisaṃ accācarati². Vijambhati, vinamati, vilasati, vilajjati, nakhena nakham ghaṭṭeti, pādena pādam akkamati, kaṭṭhena pathaviṃ vilikhati³, dāraḥkaṃ ullaṅghati ullaṅghāpeti⁴, kīḷati kīḷāpeti, cumbati cumbāpeti, bhuñjati bhuñjāpeti, dadāti, yācati, kata'manukaroti, uccam bhāsati, nīcam bhāsati, aviccam bhāsati, viviccam bhāsati, naccena gītena vāditena rodanena⁵ vilasitena vibhūsitena jagghati, pekkhati, kaṭim cāleti, guyhabhaṇḍakam sañcāleti, ūrum vivarati, ūrum pidahati, thanam dasseti, kaccham dasseti, nābhim dasseti, akkham nikhanati, bhamukam ukkhipati, oṭṭham upalikhati⁶, jivham nillāleti, dussam muñcati, dussam paṭibandhati, sirasam muñcati, sirasam bandhati. Imehi khalu samma Puṇṇamukha cattālīsāya ṭhānehi itthī purisaṃ accācarati.

Pañcavīsāya⁷ khalu samma Puṇṇamukha ṭhānehi itthī paduṭṭhā veditabbā bhavati. Sāmikassa pavāsam vaṇṇeti, pavuṭṭham na sarati, āgataṃ nābhinandati, avaṇṇam tassa bhaṇati, vaṇṇam tassa na bhaṇati, anattham tassa carati, attham tassa na carati, akiccam tassa karoti, kiccam tassa na karoti, paridahitvā sayati, parammukhī nipajjati, parivattakajātā kho pana hoti kuṅkumiyajātā, dīgham assasati, dukkham vedayati, uccārapassāvam abhiṇham gacchati, viloma'mācarati, parapurisasaddam sutvā kaṇṇasotaṃ vivara'modahati⁸, nihatabhogā kho pana hoti, paṭivissakehi santhavam karoti, nikkhantapādā kho pana hoti, visikhānucārinī, aticārinī kho pana hoti niccam⁹ sāmike agāravā paduṭṭhamanasaṅkappā, abhiṇham dvāre tiṭṭhati, kacchāni aṅgāni thanāni dasseti, disodisam gantvā pekkhati. Imehi khalu samma Puṇṇamukha pañcavīsāya¹⁰ ṭhānehi itthī paduṭṭhā veditabbā bhavati. Bhavati ca panu'ttare'ttha vākyam—

1. Cattālīsāhi (I, Ka)

3. Likhati (Sī, I)

5. Roditena (Sī, I)

7. Pañcavīsāhi (I, Ka)

9. Natthi Sī-Syā-I-pothakesu.

2. Accāvadati (Sī, Syā, I)

4. Dāraḥkam ullaṅgheti olaṅgheti (Sī, I)

6. Oṭṭham palikhati jivham palikhati (Sī, I)

8. Vivarati tamodahati (I)

10. Pañcavīsāhi (Ka)

301. “Pavāsaṃ tassa vaṇṇeti, gataṃ tassa na socati¹.
 Disvāna patimāgataṃ² nābhinandati,
 Bhattāravaṇṇaṃ na kadāci bhāsati.
 Ete paduṭṭhāya bhavanti lakkhaṇā.
302. Anattaṃ tassa carati asaṅṅatā.
 Atthaṅca hāpeti akiccakārinī.
 Paridahitvā sayati parammukhī,
 Ete paduṭṭhāya bhavanti lakkhaṇā.
303. Parivattajātā ca³ bhavati kuṅkumī,
 Dīghaṅca assasati dukkhavedinī.
 Uccārapassāvamabhiṅgaṃ gacchati,
 Ete paduṭṭhāya bhavanti lakkhaṇā.
304. Viloma’mācarati akiccakārinī,
 Saddaṃ nisāmeti parassa bhāsato.
 Nihatabhogā ca karoti santhavaṃ,
 Ete paduṭṭhāya bhavanti lakkhaṇā.
305. Kicchena laddhaṃ kasirā’bhatam⁴ dhanam,
 Vittam vināseti dukkhena sambhatam.
 Paṭivissakehi ca karoti santhavaṃ,
 Ete paduṭṭhāya bhavanti lakkhaṇā.
306. Nikkhantapādā visikhānucārinī,
 Naccaṅca sāmimhi⁵ paduṭṭhamānasā.
 Aticārinī hoti apetagāravā⁶,
 Ete paduṭṭhāya bhavanti lakkhaṇā.

1. Pavāsa’massa vaṇṇeti gatiṃ nānucocati (Sī, I)

3. Parāvattakajātā ca (Sī)

5. Niccaṃ sasāmimhi (I, Ka)

2. Disvā patim āgataṃ (Sī, I)

4. Kasirenābhatam (Sī)

6. Tattheva’gāravā (Sī, I)

307. Abhikkhaṇaṃ tiṭṭhati dvāramūle,
 Thanāni kacchāni ca dassayantī.
 Disodisaṃ pekkhati bhantacittā,
 Ete paduṭṭhāya bhavanti lakkhaṇā.
308. Sabbā nadī vaṅkagatī¹, sabbe kaṭṭhamayā vanā.
 Sabbi'tthiyo kare pāpaṃ, labhamāne nivātake.
309. Sace labhetha khaṇaṃ vā raho vā,
 Nivātaṃ vāpi labhetha tādisaṃ.
 Sabbāva itthī kayirum nu² pāpaṃ,
 Aññaṃ alattha³ pīṭhasappināpi saddhim.
310. Narāna'mārāmakarāsu nārisu,
 Anekacittāsu aniggahāsu ca.
 Sabbattha nāpītikarāpi⁴ ce siyā⁵,
 Na vissase titthasamā hi nāriyo'ti.
311. Yaṃ ve⁶ disvā Kaṇḍarīkinnarānaṃ⁷,
 Sabbi'tthoyo na ramanti agāre.
 Taṃ tādisaṃ maccaṃ cajitvā bhariyā,
 Aññaṃ disvā purisaṃ pīṭhasappim.
312. Bakassa ca Bāvarikassa⁸ rañño,
 Accantakāmānugatassa bhariyā.
 Avācari⁹ paṭṭhavasānugassa¹⁰,
 Kaṃ vāpi itthī nāticare tadaññaṃ.

1. Vaṅkanadī (Ka)

3. Aladdhā (Syā, I, Ka)

5. Siyūṃ (Syā)

7. Kinnarakinnarīnaṃ (Syā), kinnarīkinnarānaṃ (Ka)

8. Pāvārikassa (Sī), Bāvāriyassa (Syā)

10. Baddhavasānugassa (Sī, Syā), pattavasānugatassa (Ka)

2. Kareyyu no (Sī), kareyyum no (I)

4. Sabba'ttanā'pītikārāpi (Sī, Syā)

6. Yañca (Syā, Ka)

9. Accācari (Syā), anācari (Ka)

313. Piṅgiyānī sabbalokissarassa,
 Rañño piyā Brahmaddattassa bhariyā.
 Avācarī paṭṭhavasānugassa,
 Taṃ vāpi sā nā'jjhagā kāmakāminī.
314. Luddhānaṃ¹ lahucittānaṃ, akataññūna dubbhinaṃ.
 Nā'devasatto puriso, thīnaṃ saddhātu'marahati.
315. Na tā pajānanti kataṃ na kiccaṃ,
 Na mātaraṃ pitaraṃ bhātaraṃ vā.
 Anariyā samatikkantadhammā,
 Sasse'va cittaṃ vasaṃ vajanti.
316. Ciraṇuvuṭṭhampi² piyaṃ manāpaṃ,
 Anukampakaṃ paṇasamampi bhattum³.
 Āvāsu kiccesu ca naṃ jahanti,
 Tasmāha'mitthīnaṃ na vissasāmi.
317. Thīnañhi cittaṃ yathā vānarassa,
 Kannappakannaṃ yathā rukkhachāyā.
 Calācalaṃ hadaya'mitthiyānaṃ,
 Cakkassa Nemi viya parivattati.
318. Yadā tā passanti samekkhamānā,
 Ādeyyarūpaṃ purisassa vittaṃ.
 Saṇhāhi vācāhi nayanti menaṃ,
 Kambojakā jalajeneva assaṃ.
319. Yadā na passanti samekkhamānā,
 Ādeyyarūpaṃ purisassa vittaṃ.
 Samantato naṃ parivajjayanti,
 Tiṇṇo nadīpāragatova kullaṃ.

1. Khuddānaṃ (Sī, Syā, I)

2. Ciraṇuvuṭṭhampi (Sī, I)

3. Santaṃ (Sī, Syā, I)

320. Silesūpamā sikhiriva sabbabhakkhā,
Tikkhamāyā nadīriva sīghasotā.
Sevanti he'tā piyamappiyañca,
Nāvā yathā orakūlam¹ parañca.
321. Na tā ekassa na dvinnaṃ, āpaṇova pasārito.
Yo tā mayhanti maññeyya, vātam jālena bādhave².
322. Yathā nadī ca pantho ca, pānāgāraṃ sabhā papā.
Evam loki'tthiyo nāma, velā tāsam na vijjati³.
323. Ghatāsanāsamā etā, kaṇhasappasirūpamā.
Gāvo bahitiṇasseva, omasanti varam varam.
324. Ghatāsanāṃ kuñjaraṃ kaṇhasappaṃ.
Muddhābhisittāṃ pamadā ca sabbā.
Ete naro⁴ niccayato⁵ bhajetha,
Tesāṃ have dubbidu sabbabhāvo⁶.
325. Na'ccantavaṇṇā na bahūna kantā,
Na dakkhiṇā pamadā sevitabbā.
Na parassa bhariyā na dhanassa hetu,
Eti'tthiyo pañca na sevitabbā.

Atha khalu bho Ānando gijjharājā Kuṇālassa sakuṇassa
ādimajjhakathāpariyosānaṃ⁷ viditvā tāyaṃ velāyaṃ imā gāthāyo abhāsi—

326. “Puṇṇampi ce'maṃ pathaviṃ dhanena,
Dajji'tthiyā puriso sammatāya.
Laddhā khaṇaṃ atimaññeyya tampi,
Tāsāṃ vasaṃ asatīnaṃ na gacche.

1. Orakulam (Sī) evamuparipi.

2. Bandhave (Syā, Ka)

3. Kesuci potthakesu imissā gāthāya pubbaddhāparaddhaṃ vipariyāyena dissati.

4. Etena so (I)

5. Niccayatto (Sī, I)

6. Saccabhāvo (Syā)

7. Ādimajjhagāthāpariyosānaṃ (Syā, Ka)

327. Uṭṭhāhakaṃ cepi alīnavuttim,
 Komārabhattāraṃ piyaṃ manāpaṃ.
 Āvāsu kiccesu ca naṃ jahanti,
 Tasmāha' mitthīnaṃ¹ na vissasāmi.
328. Na vissase "icchatī man"ti poso,
 Na vissase "rodātī me sakāse".
 Sevanti he'tā piyamappiyañca,
 Nāvā yathā orakūlaṃ parañca.
329. Na vissase sākhaṇḍaṇḍasanthataṃ,
 Na vissase mittapurāṇacorāṃ.
 Na vissase rājānaṃ "sakhā² mamaṃ"ti,
 Na vissase itthi dasanna mātaṃ.
330. Na vissase rāmakarāsu nārisu,
 Accantasīlāsu asaññatāsu.
 Accantapemānugata'ssa bhariyā,
 Na vissase tithasamā hi nāriyo.
331. Haneyyūṃ chindeyyūṃ chedāpeyyuṃpi³,
 Kaṇṭhepi⁴ chetvā rudhiraṃ piveyyūṃ.
 Mā dīnakāmāsu asaññatāsu,
 Bhāvaṃ kare gaṅgatiṭṭhūpamāsu.
332. Musā tāsāṃ yathā saccāṃ, saccāṃ tāsāṃ yathā musā.
 Gāvo bahiṭṭhasseva, omasanti varam varam.
333. Gatene'tā palobhenti, pekkhitena mhitena ca.
 Athopi dunnivatthēna, mañjunā bhaṇitena ca.
334. Coriyo kathinā⁵ he'tā, vāḷā ca lapasakkharā.
 Na tā kiñci na jānanti, ayaṃ manussesu vañcanaṃ.

1. Tasmā hi itthīnaṃ (Sī, I)

2. Rājā sakhā (Sī, I)

3. Haneyyu chindeyyuṃpi chedayeyyūṃ (Sī, I), haneyyuṃpi chindeyyuṃpi
 chedāpeyyuṃpi (Syā)

4. Kaṇṭhampi (Sī, Syā)

5. Kaṭhinā (Sī, Syā, I)

335. * Asā loki'tthiyo nāma, velā tāsam na vijjati.
Sārattā ca pagabbhā ca, sikhī sabbaghaso yathā.
336. Natthi'tthīnam piyo nāma, appiyopi na vijjati.
Sevanti he'tā piyamappiyañca, nāvā yathā orakūlam parañca.
337. Natthi'tthīnam piyo nāma, appiyopi na vijjati.
Dhanattā¹ paṭivallanti, latāva dumanissitā.
338. Hatthibandham assabandham, gopurisañca maṇḍalam².
Chavaḍāhakam pupphachaḍḍakam, sadhana'manupatanti nāriyo.
339. Kulaputtampi jahanti akiñcanam, chavakasamasadisampi³.
Anugacchanti⁴ anupatanti, dhanahetu hi nāriyo"ti⁵.

Atha khalu bho Nārado devabrāhmaṇo Ānandassa gijjharājassa
ādimajjhakathāpariyosānam viditvā tāyam velāyam imā gāthāyo abhāsi—

340. "Cattāro'me na pūrenti, te me suṇātha bhāsato.
Samuddo brāhmaṇo rājā, itthī cāpi dijampa.
341. Saritā sāgaram yanti, yā kāci pathavissitā.
Tā samuddam na pūrenti, unattā hi na pūratī.
342. Brāhmaṇo ca adhīyāna, veda'makkhānapañcamam.
Bhiyyopi sutamiccheyya, unattā hi na pūratī.
343. Rājā ca pathaviṃ sabbam, sasamuddam sapabbatam.
Ajjhāvasam vijjinitvā, anantaratanocitam.
Pāram samuddam pattheti, unattā hi na pūratī.
344. Ekamekāya itthiyā, aṭṭhaṭṭha patino siyā.
Sūrā ca balavanto ca, sabbakāmarasāharā.
Kareyya navame chandam, unattā hi na pūratī.

* Khu 5. 15 piṭṭhepi.

2. Caṇḍalam (Sī, Syā, I)

4. Gacchanti (I)

1. Dhanatthā (Syā)

3. Chavakasamam (Syā, I)

5. Dhanahetu ca nāriyo (Syā), dhanahetu nāriyo (I)

345. Sabbi'tthiyo sikhiriva sabbabhakkhā,
 Sabbi'tthiyo nadīriva sabbavāhī.
 Sabbi'tthiyo kaṇṭakānaṃva sākhā,
 Sabbi'tthiyo dhanahetu vajanti.
346. Vātañca jālena naro parāmase,
 Osiñcaye¹ sāgara'mekapāṇinā.
 Sakena hatthena kareyya ghosaṃ²,
 Yo sabbabhāvaṃ pamadāsu osaje.
347. Corīnaṃ bahubuddhīnaṃ, yāsu saccaṃ sudullabhaṃ.
 Thīnaṃ bhāvo durājāno, macchassevo'dake gataṃ.
348. Analā mudusambhāsā, duppūrā tā nadīsamā.
 Sīdanti naṃ viditvāna, ārakā parivajjaye.
349. Āvaṭṭanī mahāmāyā, brahmacariyavikopānā.
 Sīdanti naṃ viditvāna, ārakā parivajjaye.
350. Yaṃ etā³ upasevanti, chandasā vā dhanena vā.
 Jātavedova saṃṭhānaṃ, khippaṃ anudahanti naṃ⁴ti.
- Atha khalu bho Kuṇālo sakuṇo Nāradassa devabrāhmaṇassa
 ādimajjhakathāpariyosānaṃ viditvā tāyaṃ velāyaṃ imā gāthāyo abhāsi—
351. “Sallape nisitakhaggapāṇinā,
 Paṇḍito api pisācadosinā.
 Uggateja'muragampi āside,
 Eko ekāya pamādāya nā'lape⁴.
352. Lokacittamathanā hi nāriyo,
 Naccagītabhaṇitamhitāvudhā.
 Bādhayanti anupaṭṭhitassatiṃ⁵,
 Dīpe rakkhasigaṇova⁶ vāṇije.

1. Osañciyā (Sī, I)

2. Sakena tālena haneyya ghosanaṃ (I)

3. Yañcetā (Syā)

4. Eko ekapamadaṃ hi nālape (I), eko ekapamādāya nālape (?)

5. Anupaṭṭhitāsati (I)

6. Dīparakkhasigaṇāva (Sī)

353. Natthi tāsam vinayo na samvaro,
Majjamaṃsaniratā¹ asaṅṅatā.
Tā gilanti purisassa pābhataṃ,
Sāgare'va makaraṃ Timiṅgalo².
354. Pañcakāmaguṇasātagocarā,
Uddhatā aniyatā asaṅṅatā.
Osaranti pamadā pamādinam,
Loṇatoyavatiyaṃ'va āpakā.
355. Yam naram upalapenti³ nāriyo,
Chandasā va ratiyā dhanena vā.
Jātavedasadisampi tādisaṃ,
Rāgadosavadhiyo⁴ dahanti nam.
356. Aḍḍham ṅatvā purisaṃ mahaddhanaṃ,
Osaranti sadhanā saha'ttanā.
Rattacitta'mativeṭhayanti nam,
Sāla māluvalatā'va kānane.
357. Tā upenti vividhena chandasā,
Citrabimbamukhiyo alaṅkatā.
Uhasanti⁵ pahasanti nāriyo,
Sambaro'va⁶ satamāyakovidā.
358. Jātarūpamaṇimuttabhūsitā,
Sakkatā patikulesu nāriyo.
Rakkhitā aticaranti sāmikaṃ,
Dānavam'va hadayantarassitā⁷.

1. Majjamaṃsābhiratā (Ka)

3. Uparamanti (Sī, I), palāpenti (Ka)

5. Ūhasanti (Sī, I), ohasanti (Syā)

7. Hadayantanissitā (Ka), hadayantaraniissitā (Syā)

2. Timiṅgilo (Sī, I)

4. Rāgadosavatiyo (Sī, I)

6. Samvarova (Syā, I, Ka)

359. Tejavāpi hi naro vicakkhaṇo,
Sakkato bahunassa pūjito.
Nārinaṃ vasagato na bhāsati,
Rāhunā upahato'va candimā.
360. Yam kareyya kupito diso disaṃ,
Duṭṭhacitto vasa'māgataṃ arim¹.
Tena bhiiyo byasanaṃ nigacchati,
Nārinaṃ vasagato apekkhavā.
361. Kesalūnanakhachinnatajjitā,
Pādapāṇikasadaṇḍatālitā.
Hīnamevu'pagatā hi nāriyo,
Tā ramanti kuṇape'va makkhikā.
362. Tā kulesu visikhantaresu vā,
Rājadhāninigamesu vā puna².
Oḍḍitaṃ namucipāsavākaram³,
Cakkhumā parivajje sukhatthiko.
363. Ossajitva kusalaṃ tapogaṇaṃ,
Yo anariyacaritāni mācari.
Devatāhi nirayaṃ nimissati,
Chedaḡāmimaṇiyaṃva vāṇijo.
364. So idha garahito parattha ca,
Dummatī upahato⁴ sakammunā.
Gacchatī aniyato gaḷāgaḷaṃ,
Duṭṭhagadrabharatho'va uppathe.
365. So upeti nirayaṃ Patāpanaṃ,
Sattisimbalivanañca āyasaṃ.
Āvasitvā tiracchānayaṇiyaṃ,
Petarājavisayaṃ na muñcati⁵.

1. Ari (Sī, I)

2. Vā pana (Syā)

3. Vāguraṃ (Syā)

4. Upagato (Sī, I)

5. Muccati (Ka)

366. Dibyakhīḍḍaratiyo ca Nandane,
Cakkavatticaritañca mānuse.
Nāsayanti pamadā pamādinam,
Duggatiñca paṭipādayanti nam.
367. Dibyakhīḍḍaratiyo na dullabhā,
Cakkavatticaritañca mānuse.
Soṇṇabyamhanilayā¹ ca accharā,
Ye caranti pamadāha'natthikā.
368. Kāmadhātusamatikkamā gati,
Rūpadhātuyā bhāvo² na dullabho.
Vītarāgavisayūpapattiyā,
Ye caranti pamadāha'natthikā.
369. Sabbadukkhasamatikkamaṃ sivaṃ,
Accanta'macalitaṃ asaṅkhataṃ.
Nibbutehi sucihī na dullabham,
Ye caranti pamadāha'natthikā'ti.
370. Kuṇāloham tadā āsim, Udāyī phussakokilo.
Ānando gijjharājā'si, Sāriputto ca Nārado.
Parisā Buddhaparisā, evaṃ dhāretha jātakanti.
Kuṇāljātakam catuttham.

537. Mahāsutasomajātaka (5)

371. Kasmā tuvaṃ rasaka edisāni,
Karosi kammāni sudāruṇāni.
Hanāsi itthī purise ca mūlho,
Maṃsassa hetu adu³ dhanassa kāraṇā.

1. Sovaṇṇabyamhanilayā (Syā, Ka), sovaṇṇabyamhanilayā (I)

2. Rūpadhātuyā bhavo (Sī), rūpadhātusambhavo (Syā)

3. Ādu (Sī, Syā)

372. Na attahetū na dhanassa kāraṇā,
Na puttadārassa sahāyañātinam.
Bhattā ca me bhagavā bhūmipālo,
So khādati maṃsam bhadante'disam.
373. Sace tuvaṃ bhatturatthe payutto,
Karosi kammāni sudāruṇāni.
Pātova antepuraṃ pāpuṇivā,
Lapeyyāsi me rājino sammukhe taṃ.
374. Tathā karissāmi ahaṃ bhadante,
Yathā tuvaṃ¹ bhāsasi Kāḷahatthi.
Pātova antepuraṃ pāpuṇivā,
Vakkhāmi te rājino sammukhe taṃ.
375. Tato ratyā vivasāne², sūriyuggamaṃ pati.
Kāḷo rasaka'mādāya, rājānaṃ upasaṅkami.
Upasaṅkamma³ rājānaṃ, idaṃ vacana'mabravi.
376. Saccam kira mahārāja, rasako pesito tayā.
Hanati itthipurise, tuvaṃ maṃsāni khādasi.
377. Evameva tathā Kāḷa, rasako pesito mayā.
Mama atthaṃ karontassa, ki'metaṃ paribhāsasi.
378. Ānando sabbamacchānaṃ, khāditvā rasagiddhimā.
Parikkhīṇāya parisāya, attānaṃ khādiyā mato.
379. Evaṃ pamatto rasagārave ratto⁴,
Bālo yadī āyati nāvabujjhati.
Vidhamma putte caji⁵ ṇātake ca,
Parivattiya attānaññeva⁶ khādati.

1. Yameva tvaṃ (Sī)

3. Upasaṅkamitvā (Sī, Syā, I)

5. Cajitvā (Ka)

2. Vivasane (Sī, Syā, I)

4. Rato (Sī, Syā, I)

6. Attānameva (Sī, I)

380. Idam̄ te sutvāna vigetu¹ chando,
 Mā bhakkhayī² rāja manussamaṃsaṃ.
 Mā tvaṃ imaṃ kevalaṃ vārijo'va,
 Dvipadādhipa³ suñña'makāsi raṭṭhaṃ.
381. Sujāto nāma nāmena, oraso tassa atrajo⁴.
 Jambupesi'maladdhāna, mato so tassa saṅkhaye.
382. Evameva ahaṃ Kāḷa, bhutvā bhakkhaṃ rasuttamaṃ.
 Aladdhā mānusaṃ maṃsaṃ, maññe hissāmi⁵ jīvitaṃ.
383. Māṇava abhirūpo'si, kule jāto'si sotthiye.
 Na tvaṃ arahasi tāta, abhakkhaṃ bhakkhayetave.
384. Rasānaṃ aññataraṃ etaṃ, kasmā⁶ maṃ tvaṃ nivāraye.
 Sohaṃ tattha gamissāmi, yattha lacchāmi edisaṃ.
385. Sovā'haṃ nippatissāmi, na te vacchāmi santike.
 Yassa me dassanena tvaṃ, nābhinandasi brāhmaṇa.
386. Addhā aññepi dāyāde, putte lacchāma māṇava.
 Tvañca jamma vinassassu, yattha pattaṃ na taṃ suṇe.
387. Evameva tuvaṃ rāja, dvipadinda suṇohi me.
 Pabbājessanti taṃ raṭṭhā, soṇḍaṃ māṇavakaṃ yathā.
388. Sujāto nāma nāmena, bhāvitattāna sāvako.
 Accharaṃ kāmayaṇṭova, na so bhuñji na so pivi.
389. Kusaggenudakamādāya⁷, samudde udakaṃ mine.
 Evaṃ mānusakā kāmā, dibbakāmāna santike.
390. Evameva ahaṃ Kāḷa, bhutvā bhakkhaṃ rasuttamaṃ.
 Aladdhā mānusaṃ masaṃ, maññe hissāmi jīvitaṃ.

1. Vihetu (Sī, I)

2. Mā bhakkhasī (Sī, I)

3. Dipadādīpa (Sī, I) evamuparīpi.

4. Tassa orasa atrajo (Sī), tassa atraja oraso (I)

5. Hessāmi (Sī, Syā), hassāmi (I)

6. Yasmā (Sī, I)

7. Kusagge udakamādāya (Sī, I)

391. Yathāpi te Dhataratṭhā, haṁsā vehāyasaṅgamā.
Abhuttaparibhogena¹, sabbe abbatthataṁ gatā.
392. Evameva tuvaṁ rāja, dvipadinda suṇohi me.
Abhakkhaṁ rāja bhakkhesi, tasmā pabbājayanti taṁ.
393. Tiṭṭhāhī'ti mayā vutto, sotvaṁ gacchasi pammukho².
Aṭṭhito tvaṁ ṭhitomhī'ti, lapasi brahmacārini.
Idaṁ te samāṇā'yuttaṁ, asiṅca me maññasi kaṅkapattaṁ³.
394. Ṭhitoha'masmī sadhammesu rāja,
Na nāmagottaṁ parivattayāmi.
Coraṅca loke aṭṭhitaṁ vadanti,
Āpāyikaṁ nerayikaṁ ito cutaṁ.
395. Sace tvaṁ saddhasi⁴ rāja, suttaṁ gaṇhāhi khattiya⁵.
Tena yaññaṁ yajitvāna, evaṁ saggam gamissasi.
396. Kismiṁ nu ratṭhe tava jātibhūmi⁶,
Atha kena atthena idhā'nupatto.
Akkhāhi mebrāhmaṇa etamatthaṁ,
Ki'micchasi demi taya'jja patthitaṁ.
397. Gāthā catasso dharaṇīmahissara,
Sugambhiratṭhā varasāgarūpamā.
Taveva atthāya idhāgato'smi,
Suṇohi gāthā paramatthasamhitā.
398. Nave rudanti matimanto sapaññā,
Bahussutā ye bahuṭhānacintino.
Dīpaṁ hi etaṁ paramaṁ narānaṁ,
Yaṁ paṇḍitā sokaṇudā bhavanti.

1. Avuttiparibhogena (Sī, I), ayuttaparibhogena (Syā)

3. Kaṅkhapattaṁ (Syā, ka)

5. Khatthiyaṁ (Syā)

2. Pāmukho (Ka)

4. Sacepi sahasi (Sī, I)

6. Jātabhūmi (Sī)

399. Attānaṃ ñātī udāhu¹ puttadāraṃ.
 Dhaññaṃ dhanam rajataṃ jātarūpaṃ.
 Kimeva tvaṃ² Sutasomā'nutappe,
 Korabyaseṭṭha vacanaṃ suṇoma te'taṃ.
400. Nevāha'mattāna'manutthunāmi,
 Na puttadāraṃ na dhanam na raṭṭhaṃ.
 Satañca dhammo carito purāṇo,
 Taṃ saṅkaraṃ³ brāhmaṇassa'nutappe.
401. Kato mayā saṅkaro brāhmaṇena,
 Raṭṭhe sake issariye ṭhitena.
 Taṃ saṅkaraṃ brāhmaṇasappadāya,
 Saccānurakkhī puranāvajissaṃ.
402. Nevāha'metaṃ abhisaddahāmi,
 Sukhī naro maccumukhā pamutto.
 Amittahatthaṃ punarāvajeyya,
 Korabyaseṭṭha na hi maṃ upesi.
403. Mutto tuvaṃ Porisādassa hatthā,
 Gantvā sakaṃ mandiraṃ kāmakāmī.
 Madhuraṃ piyaṃ jīvitaṃ laddha rāja,
 Kuto tuvaṃ chisi me sakāsaṃ.
404. Mataṃ vareyya parisuddhasīlo,
 Na jīvitaṃ⁴ garahito pāpadhammo.
 Na hi taṃ naraṃ tāyati⁵ duggatīhi,
 Yassaṃpi hetu alikaṃ bhaṇeyya.
405. Sacepi vāto giri'māvaheyya,
 Cando ca suriyo ca chamā pateyyuṃ.
 Sabbā ca najjo paṭisotaṃ vajeyyuṃ,
 Na tveva'haṃ rāja musā bhaṇeyyaṃ.

1. Uda (Sī, I) 2. Kimo nu tvaṃ (Sī, I) 3. Saṅkaraṃ (Sī, Syā, I) evamupariṇi.
 4. Na hi jīvitaṃ (Sī) 5. Tāyate (Sī, Syā, I, Ka)

406. ¹ Nabhaṃ phaleyya udadhīpi susse,
 Saṃvaṭṭaye bhūtadharā vasundharā.
 Siluccayo meru samūla'muppate,
 Na tveva'haṃ rāja musā bhaṇeyyaṃ¹.
407. Asiñca sattiñca parāmasāmi,
 Sapathampi te samma ahaṃ karomi.
 Tayā pamutto anaṇo bhavitvā,
 Saccānurakkhī punarāvajissaṃ.
408. Yo te kato saṅgaro brāhmaṇena,
 Raṭṭhe sake issariye ṭhitena.
 Taṃ saṅgaram brāhmaṇasappadāya,
 Saccānurakkhī punarāvajassu.
409. Yo me kato saṅgaro brāhmaṇena,
 Raṭṭhe sake issariye ṭhitena.
 Taṃ saṅgaram brāhmaṇasappadāya,
 Saccānurakkhī punarāvajissaṃ.
410. Muttho ca so Porisādassa hatthā,
 Gantvāna taṃ brāhmaṇaṃ etadavoca.
 Suṇoma² gāthāyo satārahāyo,
 Yā me sutā assu hitāya brahme.
411. Sakideva Sutasoma, sabbhi hoti³ samāgamo.
 Sā naṃ saṅgati pāleti, nā sabbhi bahu saṅgamo.
412. Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṃ.
 Sataṃ saddhamma'maññāya, seyyo hoti na pāpiyo.
413. Jīranti ve rājarathā sucittā,
 Atho sarīrampi jaraṃ upeti.
 Satañca dhammo na jaraṃ upeti,
 Santo have sabbhi pavedayanti.

1-1. Ayaṃ gāthā Sī-I-potthakesu na dissati.

2. Suṇomi (Sī, Syā)

3. Hotu (I)

414. Nabhaṃ ca dūre pathavī ca dūre,
Pāraṃ samuddassa ta'dāhu dūre.
Tato have dūratarāṃ vadanti,
Satañca dhammo¹ asatañca rāja.
415. Sahassiyā² imā gāthā, nahimā³ gāthā satārahā.
Cattāri tvaṃ sahasāni, khippaṃ gaṇhāhi brāhmaṇa.
416. Āsītiyā nāvutiyā⁴ ca gāthā,
Satārahā cāpi bhaveyya⁵ gāthā.
Paccattameva Sutasoma jānāhi,
Sahassiyā nāma kā atthi⁶ gāthā.
417. Icchāmi vo'haṃ sutavuddhi'mattano,
Santoti maṃ⁷ sappurisā bhajeyyūṃ.
Ahaṃ savantīhi mahodadhīva,
Na hi tāta tappāmi subhāsitena.
418. Aggi yathā tiṇakaṭṭhaṃ dahanto,
Na tappatī sāgarova⁸ nadīhi.
Evampi te paṇḍitā rājasetṭha,
Sutvā na tappanti subhāsitena.
419. Sakassa dāsassa yadā suṇomi,
Gāthaṃ ahaṃ atthavatim⁹ janinda.
Tameva sakkacca nisāmayāmi,
Na hi tāta dhammesu mama'tthi titti.

1. Dhammaṃ (Sī, I)

3. Na imā, (Sī, I) nayimā (Syā)

5. Bhaveyyu (Sī, Syā, I)

7. Santo mamaṃ (Syā), santo ca maṃ (Sī, I, Ka)

9. Gāthā ahaṃ atthavatī (Sī, I)

2. Sahassiyō (Sī, I)

4. Āsītiyā navutiyā (I)

6. Sahassiyō nāma idhatthi (Sī)

8. Sāgarō vā (Sī, I)

420. Idam te raṭṭham sadhanam sayoggam,
Sakāyuram sabbakāmūpapannaṃ.
Kim kāmahetu paribhāsasi maṃ¹,
Gacchāmahaṃ Porisādassa ñatte².

421. Attānurakkhāya bhavanti he'te,
Hatthārohā rathikā pattikā ca.
Assāruhā³ ye ca dhanuggahāse,
Senam payuñjāma hanāma sattum.

422. Sudukkaram Porisādo akāsi,
Jīvam gahetvāna avassajī maṃ.
Tam tādisaṃ pubbakiccaṃ saranto,
Dubbhe aham tassa katham janinda.

423. Vanditvā so pitaram mātarañca,
Anusāsetvā negamañca balañca.
Saccavādī saccā'nurakkhamāno,
Agamāsi so yattha Porisādo.

424. Kato mayā saṅgaro brāhmaṇena,
Raṭṭhe sake issariye ṭhitena.
Tam saṅgaram brāhmaṇasappadāya,
Saccānurakkhī punarāgato'smi.
Yajassu yaññaṃ khāda maṃ Porisāda.

425. Na hāyate khāditam⁴ mayham pacchā,
Cītakā ayam tāva sadhūmikā'va⁵.
Niddhūmake pacitam sādhipakkaṃ,
Suṇoma⁶ gāthāyo satārahāyo.

1. Bhāsase maṃ (Sī, Syā, I)

3. Assārohā (Syā, I)

5. Sadhūmakā ca (Syā)

2. Porisādassa kante (Sī, I), Porisādassupante (Ka)

4. Khāditum (Sī, Syā, I)

6. Suṇomi (Sī), suṇāma (I)

426. Adhammiko tvaṃ Porisādakā'si¹,
 Raṭṭhā ca bhaṭṭho udarassa hetu.
 Dhamma'ñcimā abhivadanti gāthā,
 Dhammo ca adhammo ca kuhiṃ sameti.
427. Adhammikassa luddassa, niccaṃ lohitapāṇino.
 Natthi saccaṃ kuto dhammo, kiṃ sutena karissasi.
428. Yo maṃsahetu migavaṃ careyya,
 Yo vā hane purisa'mattahetu.
 Ubhopi te pecca samā bhavanti,
 Kasmā no² adhammikaṃ brūsi maṃ tvaṃ.
429. Pañca pañca na khā bhakkhā, khattiyena pajānatā.
 Abhakkhaṃ rāja bhakkhesi, tasmā adhammiko tvaṃ.
430. Mutto tvaṃ Porisādassa hatthā,
 Gantvā sakaṃ mandiraṃ kāmakāmī.
 Amittahatthaṃ punarāgato'si.
 Na khattadhamme kusalo'si rāja.
431. Ye khattadhamme kusalā bhavanti,
 Pāyena te nerayikā bhavanti.
 Tasmā ahaṃ khattadhammaṃ pahāya,
 Saccānurakkhī punarāgato'smi.
 Yajassu yaññaṃ khāda maṃ Porisāda.
432. Pāsādavāsā pathavīgavāssā,
 Kāmitthiyo Kāsikacandanañca.
 Sabbaṃ tahiṃ labhasi³ sāmitāya,
 Saccena kiṃ passasi ānisaṃsaṃ.

1. Porisādamakāsi (Ka)

2. Kasmā nu (Ka)

3. Labbhati (I)

433. Ye keci'me atthi rasā pathabyā,
Saccam tesam sādutaram rasānam.
Sacce t̥hitā samaṇabrāhmaṇā ca,
Taranti jātimaraṇassa pāram.
434. Mutto tuvam Porisādassa hatthā,
Gantvā sakam mandiram kāmakāmī.
Amitthattham punarāgato'si,
Na hi nūna te maraṇabhayaṁ janinda.
Alīnacitto asi¹ saccavādī.
435. Katā me kalyāṇā anekarūpā,
Yaññā yit̥thā ye vipulā pasatthā.
Visodhito paralokassa maggo,
Dhamme t̥hito ko maraṇassa bhāye.
436. Katā me kalyāṇā anekarūpā,
Yaññā yit̥thā ye vipulā pasatthā.
Anānutappam paralokam gamissam,
Yajassu yaññam ada² mam Porisāda.
437. Pitā ca mātā ca upat̥thitā me,
Dhammena me issariyam pasattham.
Visodhito paralokassa maggo,
Dhamme t̥hito ko maraṇassa bhāye.
438. Pitā ca mātā ca upat̥thitā me,
Dhammena me issariyam passatthim.
Anānutappam paralokam gamissam,
Yajassu yaññam ada mam Porisāda.
439. Ñātisu mittesu katā me kārā³,
Dhammena me issariyam pasattham.
Visodhito paralokassa maggo,
Dhamme t̥hito ko maraṇassa bhāye.

1. Ca'si (Sī, Syā, I)

2. Khāda (Sī, Syā, I)

3. Katūpakāro (Syā, Ka)

440. Ñātīsu mittesu katā me kārā,
 Dhammena me issariyaṃ pasatthaṃ.
 Anānutappaṃ paralokaṃ gamissaṃ,
 Yajassu yaññaṃ ada maṃ Porisāda.
441. Dinnaṃ me dānaṃ bahudhā bahūnaṃ,
 Santappitā samaṇabrāhmaṇā ca.
 Visodhito paralokassa maggo,
 Dhamme ʒhito ko maraṇassa bhāye.
442. Dinnaṃ me dānaṃ bahudhā bahūnaṃ,
 Santappitā samaṇabrāhmaṇā ca.
 Anānutappaṃ paralokaṃ gamissaṃ,
 Yajassu yaññaṃ ada maṃ Porisāda.
443. Visaṃ pajānaṃ puriso adeyya,
 Āsīvisaṃ jalita'muggatejaṃ.
 Muddhāpi tassa viphaleyya¹ sattadhā,
 Yo tādisaṃ saccavādiṃ adeyya.
444. Sutvā dhammaṃ vijānanti, narā kalyāṇapāpakaṃ.
 Api gāthā suṇitvāna, dhamme me ramate² mano.
445. Sakideva mahārāja³, sabbhi hoti samāgamo.
 Sā naṃ saṅgati pāleti, nā'sabbhi bahu saṅgamo.
446. Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṃ.
 Sataṃ saddhamma'maññāya, seyyo hoti na pāpiyo.
447. Jīranti ve rājarathā sucittā,
 Atho sarīrampi jaraṃ upeti.
 Satañca dhammo na jaraṃ upeti,
 Santo have sabbhi pavedayanti.

1. Vipateyya (Sī, I)

2. Ramatī (Sī, I)

3. Sutasoma (Sī, I)

448. Nabhaṃ ca dūre pathavī ca dūre,
Pāraṃ samuddassa ta'dāhu dūre.
Tato have dūratarāṃ vadanti,
Satañca dhammo¹ asatañca rāja.
449. Gāthā imā atthavatī subyañjanā,
Subhāsītā tuyha janinda sutvā.
Ānandi vitto sumano patīto,
Cattāri te samma vare dadāmi.
450. Yo na'ttano maraṇaṃ bujhasi tuvaṃ²,
Hitāhitaṃ vinipātañca saggāṃ.
Giddho rase duccharite nivīṭṭho,
Kiṃ tvaṃ varaṃ dassasi pāpadhamma.
451. Ahañca taṃ "dehi vara"nti vajjaṃ,
Tvaṃ cāpi datvāna avākareyya.
Sandiṭṭhikaṃ kalaha'mimaṃ vivādaṃ,
Ko paṇḍito jāna'mupabbajeyya.
452. Na taṃ varaṃ arahati jantu dātuṃ,
Yaṃ vāpi datvāna avākareyya.
Varassu samma avikampamāno,
Pāṇaṃ cajitvānapi dassa'meva.
453. Ariyassa ariyena sameti sakhyaṃ³
Paññassa paññāṇavatā sameti.
Passeyya taṃ vassasataṃ arogaṃ⁴,
Etaṃ varānaṃ paṭhamāṃ varāmi.
454. Ariyassa ariyena sameti sakhyaṃ,
Paññassa paññāṇavatā sameti.
Passāsi maṃ vassasataṃ arogaṃ,
Etaṃ varānaṃ paṭhamāṃ dadāmi.

1. Dhammaṃ (Sī, I)

3. Sakkhi (Sī, Syā, I)

2. Bujhase tvaṃ (Sī, I), bujjhase tuvaṃ (Syā)

4. Ārogyaṃ (Ka)

455. Ye khattiyāse idha bhūmipālā,
Muddhābhisittā katanāmadheyyā.
Na tādise bhūmipatī adesi,
Etaṃ varānaṃ dutiyaṃ varāmi.
456. Ye khattiyāse idha bhūmipālā,
Muddhābhisittā katanāmadheyyā.
Na tādise bhūmipatī ademi,
Etaṃ varānaṃ dutiyaṃ dadāmi.
457. Parosataṃ khattiyā te gahitā,
Talāvutā assumukhā rudantā.
Sake te raṭṭhe paṭipādayāhi,
Etaṃ varānaṃ tatiyaṃ varāmi.
458. Parosataṃ khattiyā me gahitā,
Talāvutā assumukhā rudantā.
Sake te raṭṭhe paṭipādayāmi¹,
Etaṃ varānaṃ tatiyaṃ dadāmi.
459. Chiddaṃ te raṭṭhaṃ byathitā² bhayā hi,
Puthū narā leṇa'manuppaviṭṭhā.
Manussamaṃsaṃ viramehi³ rāja,
Etaṃ varānaṃ catutthaṃ varāmi.
460. Addhā hi so bhakkho mama⁴ manāpo,
Etassa hetu'mhi⁵ vanaṃ paviṭṭho.
Sohaṃ kathaṃ etto upārameyyaṃ,
Aññaṃ varānaṃ catutthaṃ varassu.

1. Sakena raṭṭhena paṭipādayāmi te (Sī)

2. Byathitaṃ (Sī), byādhitaṃ (I)

3. Viramāhi (Syā) 4. Mamaṃ (Sī, Syā, I)

5. Hetumpi (I)

461. Na ve “piyaṃ me”ti janinda tādiso,
 Atthaṃ niraṃkacca¹ piyāni sevati.
 Attāva seyyo paramā ca² seyyo,
 Labbhā piyā ocitatthena³ pacchā.
462. Piyāṃ me mānusaṃ maṃsaṃ, Sutasoma vijānahi.
 Na’ mhi sakkā⁴ nivāretuṃ, aññaṃ⁵ varaṃ samma varassu.
463. Yo ve “piyaṃ me”ti piyānurakkhī⁶,
 Attaṃ niraṃkacca piyāni sevati.
 Soṇḍova pitvā visamissapānaṃ⁷,
 Teneva so hoti dukkhī parattha.
464. Yo cī’ dha saṅkhāya piyāni hitvā,
 Kicchenaṃpi sevati ariyadhamme⁸.
 Dukkhitova pitvāna yathosadhāni,
 Teneva so hoti sukhī parattha.
465. Ohāya’ haṃ pitaraṃ mātaraṅca,
 Manāpiye kāmaguṇe ca⁹ pañca.
 Etassa hetu’ mhi vanaṃ pavīṭṭho,
 Taṃ te varaṃ kinti mahāṃ dadāmi.
466. Na paṇḍitā diguṇa’ māhu vākyāṃ,
 Saccappaṭiññāva bhavanti santo.
 “Varassu samma” iti maṃ avoca,
 Icca’ bravī tvaṃ na hi te sameti.
467. Apuññalābhaṃ ayasaṃ akittim,
 Pāpaṃ bahuṃ duccharitaṃ kilesaṃ.
 Manussamaṃsassa kate¹⁰ upāgā,
 Taṃ te varaṃ kinti mahāṃ dadeyyaṃ.

1. Niraṃkatvā (Sī, Syā, I)

2. Paramā va (bahūsu) Khu 5. 147 piṭṭhe 81 gāthāya saṃsandetabbaṃ,

3. Ocitatthena (Ka)

4. Namhi sakko (Sī, I)

5. Aññaṃ tuvaṃ (Sī, Syā, I)

6. Piyānukaṅkhī (Sī, I)

7. Pitvāna visassa thālaṃ (Sī, I), pitvā visamissathālaṃ (Sī, Ka)

8. Ariyadhammaṃ (Sī, I)

9. Kāmaguṇepi (Syā, Ka)

10. Bhavo (Syā, Ka)

468. Na taṃ varaṃ arahati jantu dātuṃ,
 Yaṃ vāpi datvāna avākareyya.
 Varassu samma avikampamāno,
 Pāṇaṃ cajitvānapi dassa'meva.
469. Pāṇaṃ cajanti santo nāpi dhammaṃ,
 Saccappaṭiññāva bhavanti santo.
 Datvā varaṃ khippa'mavakarohi,
 Etena sampajja surājaseṭṭha.
470. Cajje dhanam¹ aṅgavarassa hetu²,
 Aṅgaṃ caje jīvitam rakkhamāno.
 Aṅgaṃ dhanam jīvitañcāpi sabbam,
 Cajje naro dhamma'manussaranto.
471. Yasmā hi dhammaṃ puriso vijaññā,
 Ye ca'ssa kaṅkham vinayanti santo.
 Tam hi'ssa dīpañca parāyaṇaṅca,
 Na tena mittim jirayetha³ pañño.
472. Addhā hi so bhakkho mama manāpo,
 Etassa hetu'mhi vanam pavitṭho.
 Sace ca mam yācasi eta'mattham,
 Etampi te samma varaṃ dadāmi.
473. Satthā ca me hosi sakhā ca me'si,
 Vacanampi te samma aham akāsim.
 Tuvampi⁴ me samma karohi vākyam,
 Ubhopi gantvāna pamocayāma.
474. Satthā ca te homi sakhā ca tya'mhi,
 Vacanampi me samma tuvam akāsi.
 Ahampi te samma karomi vākyam,
 Ubhopi gantvāna pamocayāma.

1. Dhanam caje (Sī)

3. Jarayetha (Sī, I)

2. Yo pana aṅgahetu (Sī, I)

4. Tvampi (Syā, Ka)

475. Kammāsapādena viheṭhitattha¹,
 Talāvutā assumukhā rudantā.
 Na jātu dubbhetha imassa rañño,
 Saccappaṭiññaṃ me paṭissuṇātha.
476. Kammāsapādena viheṭhita'mhā,
 Talāvutā assumukhā rudantā.
 Na jātu dubbhema imassa rañño,
 Saccappaṭiññaṃ te paṭissuṇāma.
477. Yathā pitā vā atha vāpi mātā,
 Anukampakā atthakāmā pajānaṃ.
 Evameva vo² hotu ayañca rājā,
 Tumhe ca vo hotha yatheva puttā.
478. Yathā pitā vā atha vāpi mātā,
 Anukampakā atthakāmā pajānaṃ.
 Evameva no hotu³ ayañca rājā,
 Mayampi hessāma yatheva⁴ puttā.
479. Catuppadaṃ sakuṇaṅcāpi maṃsaṃ,
 Sūdehi randhaṃ sukataṃ sunitṭhitāṃ.
 Sudhaṃ'va indo paribhuñḅijyāna,
 Hitvā kathe'ko ramaṣī araṅṅe.
480. Tā khattiyā vallivilākamajjhā,
 Alaṅkatā samparivārayitvā.
 Indaṃ'va devesu pamodayimsu,
 Hitvā kathe'ko ramaṣī araṅṅe.
481. Tambūpadhāne bahugonakamhi,
 Subhamhi⁵ sabbassayanamhi saṅge⁶.
 Seyyassa⁷ majjhamhi sukhaṃ sayitvā,
 Hitvā kathe'ko ramaṣī araṅṅe.

1. Vihetḅhitamhā (Syā, Ka)

3. Evampi no (Syā)

5. Sucimhi (Sī, I)

7. Sayanassa (Sī, Syā, I, Ka)

2. Evameva (Sī), evampi vo (Syā)

4. Tatheva (I)

6. Saṅḅate (Sī, I), laṅkate (Syā)

482. Pāṇissaraṃ kumbhathūpaṃ nisīthe,
Athopi ve nippurisampi tūriyaṃ.
Bahuraṃ sugātaṃca suvāditaṃca,
Hitvā kathe'ko ramaṣī araṇṇe.
483. Uyyānasampannaṃ pahūtamālyaṃ,
Migājinūpetapuraṃ¹ surammaṃ.
Hayehi nāgehi rathehu'petam,
Hitvā kathe'ko ramaṣī araṇṇe.
484. Kāḷapakkhe yathā cando, hāyate'va suve suve.
Kāḷapakkhūpamo rāja, asataṃ hoti samāgamo.
485. Yatha'ham² rasaka'māgamma, sūdaṃ kāpurisādhamam³.
Akāsim pāpakaṃ kammaṃ, yena gacchāmi duggatim.
486. Sukkapakkhe yathā cando, vaḍḍhateva suve suve.
Sukkapakkhūpamo rāja, sataṃ hoti samāgamo.
487. Yathāham tuva'māgamma, Sutasoma vijānāhi.
Kāhāmi kusalaṃ kammaṃ, yena gacchāmi suggatim.
488. Thale yathā vāri janinda vuṭṭham⁴,
Anaddhaneyyaṃ na ciraṭṭhitikaṃ.
Evampi hoti asataṃ samāgamo,
Anaddhaneyyo udakaṃ thale'va.
489. Sare yathā vāri janinda vuṭṭham,
Ciraṭṭhitikaṃ naravīraṣeṭṭha⁵.
Evampi ve⁶ hoti sataṃ samāgamo,
Ciraṭṭhitiko⁷ udakaṃ sare'va.

1. Migācirūpetapuraṃ (Sī, I)

2. Yathā (Sī)

3. Sūdataṃ purisādhamam (Sī, I)

4. Vaṭṭam (Sī, I)

5. Naravīraṣeṭṭha (Sī, I)

6. Evampi me (Syā), evampi ce (I, Ka)

7. Ciraṭṭhitikaṃ (Ka)

490. Abyāyiko hoti sataṃ samāgamo,
 Yāvampi tiṭṭheyya tatheva hoti.
 Khippaṃ hi veti asataṃ samāgamo,
 Tasmā sataṃ dhammo asabbhi ārakā.
491. Na so rājā yo¹ ajeyyaṃ jināti,
 Na so sakhā yo sakhāraṃ jināti.
 Na sā bhariyā yā patino na vibhetti,
 Na te puttā² ye na bharanti jīṇṇaṃ.
492. Na sā sabhā yattha na santi santo,
 Na te santo³ ye na bhaṇanti dhammaṃ.
 Rāgañca dosañca pahāya mohaṃ,
 Dhammaṃ bhaṇantāva bhavanti santo.
493. Nā'bhāsamānaṃ jānanti, missaṃ bālehi paṇḍitaṃ.
 Bhāsamānañca jānanti, desentaṃ amataṃ padaṃ.
494. Bhāsaye jotaye dhammaṃ, paggaṇha isinaṃ dhajam.
 Subhāsittaddhajā isayo, dhammo hi isinaṃ dhajoti. (4212)
 Mahāsutasomajātakaṃ pañcamaṃ.

Asītinipātaṃ niṭṭhitaṃ.

Tassuddānaṃ

Sumukho pana haṃsavaro ca mahā,
 Sudhabhojaniko ca paro pavaro.
 Sakuṇāladijādhipativhayano,
 Sutasomavaruttamasavhayanoti.

1. Rājā na so yo (Ka)

2. Puttā na te (Ka)

3. Santo na te (Ka)

22. Mahānipāta

538. Mūgapakkhajātaka (1)

1. Mā paṇḍiccayaṃ¹ vibhāvaya,
Bālamato bhava sabbapāṇinaṃ.
Sabbo taṃ jano ocināyatu,
Evaṃ tava attho bhavissati.
2. Karomi te taṃ vacanaṃ, yaṃ maṃ bhaṇasi devate.
Atthakāmā'si me amma, hitakāmā'si devate.
3. Kinnu santaramānova, kāsuṃ khaṇasi sārathi.
Puṭṭho me samma akkhāhi, kiṃ kāsuyā karissasi.
4. Rañño mūgo ca pakkho ca, putto jāto acetaso.
So'mhi raññā samajjhittṭho, puttaṃ me nikhaṇaṃ vane.
5. Na badhiro na mūgo'smi, na pakkho na ca vīkalo².
Adhammaṃ sārathi kayirā, maṃ ce tvaṃ nikhaṇaṃ vane.
6. Ūrū bāhuṃ³ ca me passa, bhāsitañca suṇohi me.
Adhammaṃ sārathi kayirā, maṃ ce tvaṃ nikhaṇaṃ vane.
7. Devatā nu'si gandhabbo, adu⁴ Sakko Purindado.
Ko vā tvaṃ kassa vā putto, kathaṃ jānemu taṃ mayaṃ.
8. Namhi devo na gandhabbo, nāpi Sakko Purindado.
Kāsirañño ahaṃ putto, yaṃ kāsuyā nikhaññasi⁵.
9. Tassa rañño ahaṃ putto, yaṃ tvaṃ sammū'pajīvasi⁶.
Adhammaṃ sārathi kayirā, maṃ ce tvaṃ nikhaṇaṃ vane.
10. Yassa rukkhassa chāyāya, nisīdeyya sayeyya vā.
Na tassa sākhaṃ bhañjeyya, mittadubbho⁷ hi pāpako.

1. Paṇḍītiyaṃ (Sī), paṇḍicciyaṃ (I)

3. Bāhū (Sī, Ka)

5. Nighaññasi (Sī, I), nikhañchasi (?)

7. Mittadūbho (Sī, I)

2. Napi paṅgulo (Sī, I), na ca piṅgalo (Syā)

4. Ādu (sī), ādū (Syā)

6. Samupajīvasi (Sī, I)

11. Yathā rukkho tathā rājā, yathā sākhā tathā ahaṃ.
Yathā chāyūpago poso, evaṃ tva'masi sārathi.
Adhammaṃ sārathi kayirā, maṃ ce tvaṃ nikhaṇaṃ vane.
12. Pahūtabhakkho¹ bhavati, vippavuttho² sakam³ gharā.
Bahū naṃ upajīvanti, yo mittānaṃ na dubbhati.
13. Yaṃ yaṃ janapadaṃ yāti, nigame rājadhāniyo.
Sabbattha pūjito hoti, yo mittānaṃ na dubbhati.
14. Nā'ssa corā pasāhanti⁴, nā'timaññanti khattiyā⁵.
Sabbe amitte tarati, yo mittānaṃ na dubbhati.
15. Akkuddho sagharaṃ eti, sabhāyaṃ⁶ paṭinandito.
Ñātānaṃ uttamo hoti, yo mittānaṃ na dubbhati.
16. Sakkatvā sakkato hoti, garu hoti sagāravo⁷.
Vaṇṇakittibhato hoti, yo mittānaṃ na dubbhati.
17. Pūjako labhate pūjaṃ, vandako paṭivandanaṃ.
Yasokittiṅca pappoti, yo mittānaṃ na dubbhati.
18. Aggi yathā pajjalati, devatā'va virocati.
Siriya ajahito hoti, yo mittānaṃ na dubbhati.
19. Gāvo tassa pajāyanti, khetto vuttaṃ virūhati.
Vuttānaṃ phala'masnāti, yo mittānaṃ na dubbhati.
20. Darito pabbatāto vā, rukkhatto patito naro.
Cuto patiṭṭhaṃ labhati, yo mittānaṃ na dubbhati.
21. Virūḷhamūlasantānaṃ, nigrodhamiva māluto.
Amittā nappasāhanti, yo mittānaṃ na dubbhati.
22. Ehi taṃ paṭinessāmi, rājaputta sakam gharaṃ.
Rajjaṃ kārehi bhaddante, kiṃ araṇṇe karissasi.

1. Bahuttabhakkho (Ka)

3. Sakā (Sī, I)

5. Nātimaññeti khattoyo (Sī, Syā, Ka)

7. Garuko hoti gāravo (Ka)

2. Vippavuṭṭho (Syā, Ka), vippamutto (Ka)

4. Pasahanti (Sī, Syā, I)

6. Sabhāya (Sī, Syā, I)

23. Alaṃ me tena rajjena, ñātakehi¹ dhanena vā.
Yaṃ me adhammacariyāya, rajjaṃ labbhetha sārathi.
24. Puṇṇapattaṃ maṃ lābhehi², rājaputta ito gato.
Pitā mātā ca me dajjuṃ, rājaputta tayī gate.
25. Orodhā ca kumārā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā.
Tepi attamanā dajjuṃ, rājaputta tayī gate.
26. Hatthārohā³ anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā.
Tepi attamanā dajjuṃ⁴, rājaputta tayī gate.
27. Bahudhaññā jānapadā⁵, negamā ca samāgatā.
Upāyanāni me dajjuṃ, rājaputta tayī gate.
28. Pitu mātu ca'haṃ catto, raṭṭhassa nigamassa ca.
Atho sabbakumārānaṃ, natthi mayhaṃ sakaṃ gharam.
29. Anuññāto ahaṃ matyā, sañcatto pitarā mahaṃ.
Eko'raññe pabbajito, na kāme abhipatthaye.
30. Api ataramānānaṃ, phalāsāva samijjhati.
Vipakkabrahmacariyo'smi, evaṃ jānāhi sārathi.
31. Api ataramānānaṃ, sammadattho vipaccati.
Vipakkabrahmacariyo'smi, nikkhanto akutobhayo.
32. Evaṃ vaggukatho santo, visaṭṭhavacano ca'si⁶.
Kasmā pitu ca mātucca, santike na bhaṇī tadā.
33. Nā'haṃ asandhitā⁷ pakkho, na badhiro asotatā.
Nā'haṃ ajivhatā mūgo, mā maṃ mūga'madhārayi⁸.
34. Purimaṃ sarāma'haṃ jātiṃ, yattha rajja'makārayiṃ.
Kārayitvā tahiṃ rajjaṃ, pāpatthaṃ nirayaṃ bhusaṃ.

1. Ñātakena (Syā, Ka)

2. Palābhehi (Sī, I)

3. Hatthārūhā (Sī, I) evamuparipi.

4. Tepi dajjuṃ patitāme (Sī, I)

5. Bahū jānapadā caññe (Sī), bahū janapadā caññe (I)

6. Ca so (Syā, Ka)

7. Asatthitā (Sī)

8. Mūgo adhārayi (Sī)

35. Vīsaṭiñceva vassani, tahiṃ rajja'makārayiṃ.
Asītivassasahassāni, nirayamhi apaccisaṃ¹.
36. Tassa rajjassa'haṃ bhīto, mā maṃ rajjā'bhisecayum².
Tasmā pitu ca mātucca, santike na bhaṇiṃ tadā.
37. Ucchaṅge maṃ nisādetvā, pitā atthā'nusāsati.
“Ekaṃ hanatha bandhatha, ekaṃ khārapatacchikaṃ³.
Ekaṃ sūlasmiṃ uppetha”⁴, iccassa manusāsati.
38. Tāyā'ham⁵ pharusam sutvā, vācāyo samudīritā.
Amūgo mūgavaṇṇena, apakkho pakkhasammato.
Sake muttakarīsasmiṃ, acchā'ham saṃparipluto.
39. Kasirañca parittañca, tañca dukkhena saṃyutaṃ.
Ko'mam⁶ jīvita'māgamma, veraṃ kayirātha kenaci.
40. Paññāya ca alābhena, dhammassa ca adassanā.
Ko'mam⁶ jīvita'māgamma, veraṃ kayirātha kenaci.
41. Api ataramānānaṃ, phalāsāva samijjhati.
Vipakkabrahmacariyo'smi, evaṃ jānāhi sārathi.
42. Api ataramānānaṃ, sammadattho vipaccati.
Vipakkabrahmacariyo'smi, nikkhanto akutobhayo.
43. Ahampi pabbajissāmi, rājaputta tava'ntike.
Avhāyassu⁷ maṃ bhaddante, pabbajjā mama ruccati.
44. Rathaṃ niyyādayitvāna, anaṇo ehi sārathi.
Anaṇassa hi pabbajjā, etaṃ isihi vaṇṇitaṃ.
45. Yadeva tyā'ham vacanaṃ, akaraṃ bhadda'matthu te.
Tadeva me tvaṃ vacanaṃ, yācito kattu'marahasi.

1. Apaccasiṃ (Syā), apaccayim (I)

3. Kharāpatīcchakaṃ (Syā), kharāpaṭīcchakaṃ (Ka)

4. Appetha (Sī), ubbetha (Syā), accetha (I)

6. Ko taṃ (Sī, I)

2. Rajjebhisecayum (Syā, Ka)

5. Tassāham (Sī, I)

7. Avhāyassu (Sī, I)

46. Idheva tāva acchassu, yāva rājāna'mānaye.
Appeva te pitā disvā, patīto sumano siyā.
47. Karomi te'taṃ vacanaṃ, yaṃ maṃ bhaṇasi sārathi.
Ahampi daṭṭhukāmo'smi, pitaraṃ me idhā'gataṃ.
48. Ehi samma nivattassu, kusalaṃ vajjāsi nātināṃ
Mātaraṃ pitaraṃ mayhaṃ, vutto vajjāsi vandanāṃ.
49. Tassa pāde gahetvāna, katvā ca naṃ padakkhiṇāṃ.
Sārathi ratha'māruyha, rājadvāraṃ upāgami.
50. Suññaṃ mātā rathaṃ disvā, ekaṃ sārathi'māgataṃ.
Assupuṇṇehi nettehi, rodantī naṃ udikkhati.
51. Ayaṃ so sārathi eti, nihantvā mama atrajaṃ.
Nihato nūna me putto, pathabyā bhūmivaḍḍhano.
52. Amittā nūna nandanti, patītā nuna verino.
Āgataṃ sārathiṃ disvā, nihantvā mama atrajaṃ.
53. Suññaṃ mātā rathaṃ disvā, ekaṃ sārathi'māgataṃ.
Assupuṇṇehi nettehi, rodantī paripucchi naṃ¹.
54. Kinnu mūgo kinnu pakkho, kinnu so vilapī tadā.
Nihaññaṃāno bhūmiyā, taṃ me akkhāhi sārathi.
55. Kathaṃ hatthehi pādehi, mūgapakkho vivajjayi.
Nihaññaṃāno bhūmiyā, taṃ me akkhāhi pucchito.
56. Akkheyyaṃ² te ahaṃ ayye, dajjāsi abhayaṃ mama.
Yaṃ me sutāṃ vā diṭṭhaṃ vā, rājaputtassa santike.
57. Abhayaṃ samma te dammi, abhīto bhaṇa sārathi.
Yaṃ te sutāṃ vā diṭṭhaṃ vā, rājaputtassa santike.
58. Na so mūgo na so pakko, visaṭṭhavaçano ca so.
Rajjassa kira so bhīto, akara³ ālaye bahū.

1. Rodantī paripucchati (Sī, I), rodantī naṃ paripucchati (Syā)

2. Akkhissaṃ (Sī, I)

3. Akarī (Sī, I)

59. Purimaṃ sarati so jātiṃ, yattha rajja'makārayi.
Kārayitvā tahiṃ rajjaṃ, pāpattha nirayaṃ bhusaṃ.
60. Vīsatiñceva vassāni, tahiṃ rajja'makārayi.
Asītivassasahassāni, nirayamhi apacci so.
61. Tassa rajjassa so bhīto, mā maṃ rajjā'bhisecayūṃ.
Tasmā pitu ca mātucca, santike na bhaṇī tadā.
62. Aṅgapaccaṅgasampanno, ārohapariṇāhavā.
Visaṭṭhavacano pañño, magge saggassa tiṭṭhati.
63. Sace tvaṃ daṭṭhukāmā'si, rājaputthaṃ¹ tava'trajaṃ.
Ehi taṃ pāpayissāmi, yattha sammati **Temiyō**.
64. Yojayantu rathe asse, kacchaṃ nāgāna² bandhatha.
Udīrayantu saṅkhapaṇavā, vādantu³ ekapokkharā.
65. Vādantu⁴ bherī sannaddhā, vaggū vādantu dundubhī.
Negamā ca maṃ anventu, gacchaṃ puttānivedako⁵.
66. Orodhā ca kumārā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā.
Khippaṃ yānāni yojentu, gacchaṃ puttānivedako⁵.
67. Hatthārohā anikaṭṭhā, rathikā pattikārakā.
Khippaṃ yānāni yojentu, gacchaṃ puttānivedako⁵.
68. Samāgatā jānapadā, negamā ca samāgatā.
Khippaṃ yānāni yojentu, gacchaṃ puttānivedako⁵.
69. Asse ca sārathī yutte, sindhave sīghavāhane.
Rājadvāraṃ upāgacchum, yuttā deva ime hayā.
70. Thūlā javena hāyanti, kisā hāyanti thāmunā.
Kise thūle vivajjetvā, saṃsaṭṭhā yojitā hayā.

1. Rājaputti (Sī)

3. Vadantu (Sī), nadantu (Syā, Ka), vadahaṃ (I)

5. Nivādako (Syā, Ka)

2. Nāgāni (Syā, Ka)

4. Nadantu (Sī, Syā, I)

71. Tato rājā taramāno, yutta'māruyha sandanaṃ.
Itthāgāraṃ ajjhabhāsi¹, sabbāva anuyātha maṃ.
72. Vālabījanimuṅhīsaṃ, khaggaṃ chattañca paṇḍaraṃ.
Upādhi ratha'māruyha², suvaṇṇehi alaṅkatā.
73. Tato sa³ rājā pāyāsi, purakkhatvāna sārathim.
Khippameva upāgacchi, yattha sammati Temiyo.
74. Tañca disvāna āyantaṃ, jalanta'miva tejasā.
Khattasaṃghapariyūḷhaṃ⁴, Temiyo eta'dabravi.
75. Kicci nu tāta kusalaṃ, kacci tāta anāmayam.
Sabbā ca⁵ rājakaññāyo, arogā mayha mātaro.
76. Kusalañceva me putta, atho putta anāmayam.
Sabbā ca rājakaññāyo, arogā tuyha mātaro.
77. Kacci amajjapo⁶ tāta, kacci te suramappiyam.
Kacci sacce ca dhamme ca, dāne te ramate mano.
78. Amajjapo aham putta, atho me suramappiyam.
Atho sacce ca dhamme ca, dāne me ramate mano.
79. Kacci arogaṃ yoggaṃ te, kacci vahati vāhanaṃ.
Kacci te byādhayo natthi, sarīrassu'pakāpanā⁷.
80. Atho arogaṃ yoggaṃ me, atho vahati vāhanaṃ.
Atho me byādhayo natthi, sarīrassu'patāpanā⁷.
81. Kacci antā ca te pītā, majjhe ca bahalā tava.
Koṭṭhāgārañca kosañca, kacci te paṭisanthataṃ⁸.
82. Atho antā ca me phītā, majjhe ca bahalā mama.
Koṭṭhāgārañca kosañca, sabbaṃ me paṭisanthataṃ.

1. Abhāsatha (Ka)

2. Upādirathamāruyha(Sī), upādhi rathamāruyha (Syā)

3. Ca (Sī, Syā, I)

4. Paribbuḷhaṃ (Sī)

5. Kaccinnu (Sī, I)

6. Kaccissa'majjapo (Sī, I)

7. Sarīrassupatāpiyā (Syā, Ka)

8. Paṭisaṅṭhitaṃ (Syā, Ka)

83. Svāgataṃ te mahārāja, atho te adurāgataṃ.
Paṭiṭṭhapentu¹ pallaṅkaṃ, yattha rājā nisakkati.
84. Idheva te nisīdassu², niyate paṇṇasanthare.
Etto udakamādāya, pāde pakkhālayassu³ te.
85. Idampi paṇṇakaṃ mayhaṃ, randhaṃ rāja aloṇakaṃ.
Paribhuñja mahārāja, pāhuno me'si'dhāgato⁴.
86. Na cāhaṃ⁵ paṇṇaṃ bhuñjāmi, na he'taṃ mayha bhojanaṃ.
Sālīnaṃ odanaṃ bhuñje, sucim māmsūpasecanaṃ.
87. Accherakaṃ maṃ paṭibhāti, ekakampi rahogataṃ.
Edisaṃ bhuñjamānānaṃ, kena vaṇṇo pasīdati.
88. Eko rāja nipajjāmi, niyate paṇṇasanthare.
Tāya me ekaseyyāya, rāja vaṇṇo pasīdati.
89. Na ca nettimsabandhā⁶ me, rājarakkhā upaṭṭhitā.
Tāya me sukhasseyyāya, rāja vaṇṇo pasīdati.
90. Atītaṃ nānusocāmi, nappajappāmi'nāgataṃ⁷.
Paccuppanna yāpemi, tena vaṇṇo pasīdati.
91. Anāgatappajappāya, atītassā, nusocanā.
Etena bālā sussanti, naḷova harito luto.
92. Hatthānikaṃ rathānikaṃ, asse pattī ca vammaṇo.
Nivesanāni rammāni, ahaṃ putta dadāmi te.
93. Itthāgarāmpī te dammi, sabbālaṅkārahūsitā.
Tā putta paṭipajjassu⁸, tvaṃ no rājā bhavissasi.
94. Kusalā naccagītassa, sikkhitā cāturi'tthiyo⁹.
Kāme taṃ ramayissanti, kiṃ araṇṇe karissasi.

1. Paṭiṭṭhāpentu (Sī, Syā, I)

3. Pakkhālayantu (Sī), pakkhālayanti (I)

5. Na vāhaṃ (Ka)

7. Nappajappāma'nāgataṃ (Sī, Syā, I)

9. Caturitthiyo (Sī, I)

2. Nisinnassa (Sī, Syā, I), nisinnassu (Ka)

4. Āgato (Sī, Syā)

6. Nettisabaddhā (Sī, I)

8. Tāsu putte paṭipajja (Ka)

95. Paṭirājūhi te kaññā, ānayissaṃ alaṅkatā.
Tāsu putte janetvāna, atha pacchā pabbajissasi.
96. Yuvā ca daharo cāsi¹, paṭhamuppattiko² susu.
Rajjaṃ kārehi bhaddante, kiṃ araṅṅe karissasi.
97. Yuvā care brahmacariyaṃ, brahmacārī yuvā siyā.
Daharassa hi pabbajjā, etaṃ isihi vaṇṇitaṃ.
98. Yuvā care brahmacariyaṃ, brahmacārī yuvā siyā.
Brahmacariyaṃ carissāmi, nāhaṃ rajjena matthiko.
99. Passāmi vo'haṃ daharaṃ, amma tāta vadantaraṃ³.
Kicchāladdhaṃ piyaṃ puttaṃ, appatvāva jaraṃ mataṃ.
100. Passāmi vo'haṃ dahariṃ, kumāriṃ cārudassaniṃ.
Navavaṃsakaḷīraṃva, paluggaṃ jīvitakkhayaṃ⁴.
101. Daharāpi hi miyyanti, narā ca atha nāriyo.
Tattha ko vissase poso, “daharo'mhi”ti jīvite.
102. Yassa ratyā vivasāne, āyu appataraṃ siyā.
Appodake'va macchānaṃ, kinnu komāraṃ⁵ tahiṃ.
103. Nicca'mabbhāhato loko, niccaṅca parivārīto.
Amoghāsu vajantīsu, kiṃ maṃ rajje'bhisīṅcasi⁶.
104. Kena mabbhāhato loko, kena ca parivārīto.
Kāyo amoghā gacchanti, taṃ me akkhāhi pucchito.
105. Maccunā'bbhāhato loko, jarāya parivārīto.
Ratyo amoghā gacchanti, evaṃ jānāhi khattiya.
106. Yathāpi tante vitate⁷, yaṃ ya'devūpaviyyati⁸.
Appakaṃ hoti vetabbaṃ, evaṃ maccāna jīvitaṃ.

1. Cāpi (Syā, Ka)

3. Vadaṃ naraṃ (Sī)

5. Komārataṃ (Ka)

7. Vitante (Syā, Ka)

2. Paṭhamuppattito (Sī, I)

4. Jīvitakkhaye (Sī, I)

6. Rajjena siṅcasi (Sī, I)

8. Yaṃ yaṃ devūpaviyyati (Sī, I)

107. Yathā vārivaho pūro, gacchaṃ nupanivattati¹.
Eva'māyu manussānaṃ, gacchaṃ nupanivattati¹.
108. Yathā vārivaho pūro, vahe rukkhe'pakūlaje.
Evam jarāmaraṇena, vuyhante sabbapāṇino.
109. Hatthānikāṃ rathānikāṃ, asse pattī ca vaminno.
Nivesanāni rammāni, ahaṃ putta dadāmi te.
110. Itthāgārampi te dammi, sabbālaṅkārahūsitaṃ.
Tā putta paṭipajjassu, tvaṃ no rājā bhavissasi.
111. Kusalā naccagītassa, sikkhitā cāturi'tthiyo.
Kāme taṃ ramayissanti, kiṃ araṇṇe karissasi.
112. Paṭirājūhi te kaṇṇā, ānayissaṃ alaṅkatā.
Tāsu putte janetvāna, atha pacchā pabbajissasi.
113. Yuvā ca daharo cā'si. paṭhamuppattiko susu.
Rajjaṃ kārehi bhaddante, kiṃ araṇṇe karissasi.
114. Koṭṭhāgāraṅca kosaṅca, vāhanāni balāni ca.
Nivesanāni rammāni, ahaṃ putta dadāmi te.
115. Gomaṇḍalaparibyūḷho, dāsisaṃghapurakkhato.
Rajjaṃ kārehi bhaddante, kiṃ araṇṇe karissasi.
116. Kiṃ dhanena yaṃ khīyetha², kiṃ bhariyāya marissati.
Kiṃ yobbanena jiṇṇena³, yaṃ jarāyābhibhuyyati⁴.
117. Tattha kā nandi kā khiḍḍā, kā rati kā dhanesanā.
Kiṃ me puttehi dārehi, rāja mutto'smi bandhanā.
118. Yo'ham⁵ evaṃ pajānāmi, maccu me nappamajjati.
Antakenādhipannassa, kā ratī kā dhanesanā.

1. Na parivattati (Syā), nuparivattati (Ka)

2. Kiṃ dhanena yaṃ jīyetha (Sī), kiṃ maṃ dhanena khīyetha (Syā, Ka)

3. Ciṇṇena (Sī, I), vaṇṇena (Ka)

4. Yaṃ jarā abhihessati (Sī, I)

5. Sohaṃ (Sī, I)

119. Phalāna'miva pakkānaṃ, niccaṃ patanato bhayaṃ.
Evam jātāna maccānaṃ, niccaṃ maraṇato bhayaṃ.
120. Sāya'meke na dissanti, pāto diṭṭhā bahū janā.
Pāto eke na dissanti, sāyaṃ diṭṭhā bahū janā.
121. Ajjeva kiccaṃ ātapaṃ, ko jaññā maraṇaṃ suve.
Na hi no saṅgaram¹ tena, mahāsenena maccunā.
122. Corā dhanassa patthenti, rāja muttosmi bandhanā.
Ehi rāja nivattassu, nā'haṃ rajjena matthikoti.
Mūgapakkhajātakaṃ paṭhamāṃ.

539. Mahājanakajātaka (2)

123. Koyaṃ majjhe samuddasmiṃ, apassaṃ tīra'māyuhe.
Kaṃ² tvaṃ atthavasāṃ ñatvā, evaṃ vāyamase bhusāṃ.
124. Nisamma vattaṃ lokassa, vāyāmassa ca devate.
Tasmā majjhe samuddasmiṃ, apassaṃ tīra'māyuhe.
125. Gambhīre appameyyasmiṃ, tīraṃ yassa na dissati.
Mogho te purisavāyāmo, appatvāva marissasi.
126. Anaṇo ñātināṃ hoti, devānaṃ pitunañca³ so.
Karaṃ purisakiccāni, na ca pacchā'nutappati.
127. Apāraneyyaṃ yaṃ kammaṃ, aphalaṃ kilamathuddayaṃ.
Tattha ko vāyamena'ttho, maccu yassā'bhinipataṃ⁴.
128. Apāraneyya'maccantaṃ, yo viditvāna devate.
Na rakkhe attano pāṇaṃ, jaññā so yadi hāpaye.
129. Adhippāyaphalaṃ eke, asmim lokasmi devate.
Payojayanti kammāni, tāni ijjhanti vā na vā.

1. Saṅkaram (Syā, Ka) Ma 3. 2, 6 piṭṭhe ca passitabbam.

2. Kim (Syā, Ka)

3. Pituno ca (Sī, I)

4. Yassābhinipphataṃ (Syā)

130. Sandiṭṭhikāṃ kammaphalaṃ, nanu passasi devate.
Sannā aññe tarāmaṃ, taṃ ca passāmi santike.
131. So ahaṃ vāyamissāmi, yathāsatti yathābalaṃ.
Gacchaṃ pāraṃ samuddassa, kassaṃ¹ purisakāriyaṃ.
132. Yo tvaṃ evaṃ gate oghe, appameyye mahaṇṇave.
Dhammavāyāmasampanno, kammunā nā'vasīdasi.
So tvaṃ tattheva gacchāhi, yattha te nirato mano.
133. * Āsīsetheva² puriso, na nibbindeyya paṇḍito.
Passāmi vohaṃ attānaṃ, yathā icchīṃ tathā ahu.
134. * Āsīsetheva puriso, na nibbindeyya paṇḍito.
Passāmi vohaṃ atthānaṃ, udakā thala'mubbhataṃ.
135. * Vāyametheva puriso, na nibbindeyya paṇḍito.
Passāmi vohaṃ attānaṃ, yathā icchīṃ tathā ahu.
136. * Vāyametheva puriso, na nibbindeyya paṇḍito.
Passāmi vohaṃ attānaṃ, udakā thala'mubbhataṃ.
137. Dukkūpanītopi naro sapañño,
Āsaṃ na chindeyya sukhāgamāya.
Bahū hi phassā ahitā hitā ca,
Avitakkitaṃ maccu'mupabbajanti³.
138. Acintitampi bhavati, cintitampi vinassati.
Na hi cintāmayā bhogā, itthiyā purisassa vā.
139. Aporāṇaṃ⁴ vata bho rājā, sabbabhummo disampati.
Nā'jja nacce⁵ nisāmeti, na gīte kurute mano.
140. Na mige⁶ napi uyyāne, napi haṃse udikkhati.
Mūgo va tuṇhimāsīno, na attha'manusāsati.

* Khu 5. 13, 272 piṭṭhepi.

1. Kāsaṃ (Sī, I)

2. Āsīsetheva (Sī, Syā, I)

3. Maccumuppajjanti (Syā)

4. Apurāṇaṃ (Sī, I)

5. Na ca nacce (Ka)

6. Mage (Ka)

141. Sukhakāmā rahosīlā, vadhabandhā upāratā¹.
Kassa² nu ajja ārāme, daharā vuddhā ca acchare.
142. Atikkantavanathā dhīrā, namo tesaṃ mahesinaṃ.
Ye ussukamhi lokamhi, viharanti manussukā.
143. Te chetvā maccuno jālaṃ, tatam³ māyāvino daḷaṃ.
Chinnālayattā⁴ gacchanti, ko tesaṃ gati'māpaye⁵.
144. Kadā'haṃ Mithilaṃ⁶ phītaṃ, vibhattaṃ bhāgaso mitaṃ.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu⁷ bhavissati.
145. Kadā'haṃ Mithilaṃ phītaṃ, visālaṃ sabbatopabhaṃ.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
146. Kadā'haṃ Mithilaṃ phītaṃ, bahupākāratoraṇaṃ.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
147. Kadā'haṃ Mithilaṃ phītaṃ, daḷhamatṭālakotṭhakaṃ.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
148. Kadā'haṃ Mithilaṃ phītaṃ, suvibhattaṃ mahāpathaṃ.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
149. Kadā'haṃ Mithilaṃ phītaṃ, suvibhattantarāpaṇaṃ.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
150. Kadā'haṃ Mithilaṃ phītaṃ, gavāssarathapīḷitaṃ.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
151. Kadā'haṃ Mithilaṃ phītaṃ, ārānavanamāliniṃ.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
152. Kadā'haṃ Mithilaṃ phītaṃ, uyyānavanamāliniṃ.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
153. Kadā'haṃ Mithilaṃ phītaṃ, pāsādavanamāliniṃ.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.

1. Upārutā (Syā, Ka)

3. Tantaṃ (Sī, Syā, I), taṃ taṃ (Ka)

5. Nesaṃ gati pāpaye (Ka)

7. Kadāssu (Sī, I), kadāsu (Syā)

2. Kesaṃ (Sī, I)

4. Santālayantā (Syā, Ka)

6. Mithilaṃ (Ka)

154. Kadā'haṃ Mithilaṃ phītaṃ, tipuraṃ rājabandhuniṃ.
Māpitaṃ somanassena, Vedeheṇa yasassinā.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
155. Kadā'haṃ Vedehe phīte, nicite dhammarakkhite.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
156. Kadā'haṃ Vedehe phīte, ajeyye dhammarakkhite.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
157. Kadā'haṃ antepuraṃ¹ rammaṃ, vibhattaṃ bhāgaso mitaṃ.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
158. Kadā'haṃ antepuraṃ rammaṃ, sudhāmattikalepanaṃ.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
159. Kadā'haṃ antepuraṃ rammaṃ, sucigandhaṃ manoramaṃ.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
160. Kadā'haṃ kūṭāgāre ca, vibhatte bhāgaso mite.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
161. Kadā'haṃ kūṭāgāre ca, sudhāmattikalepane.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
162. Kadā'haṃ kūṭāgāre ca, sucigandhe manorame.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
163. Kadā'haṃ kūṭāgāre ca, litte candanaphosite.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
164. Kadā'haṃ soṇṇapallaṅge², gonake cittasanthate.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
165. ³ Kadā'haṃ maṇipallaṅke, gonake cittasanthate.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati³.

1. Kadā antepuraṃ (Sī, I)
3-3. Ayaṃ gāthā Sī-I-potthakesu na dissati.

2. Suvaṇṇapallaṅke (Sī, Syā, I)

166. Kadā'haṃ kappāsakoseyyaṃ, Khomakoṭumbarāni ca.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
167. Kadā'haṃ pokkharāṇi rammā, cakkavākapakūjitā¹.
Mandālakehi sañchannā, padumuppalakehi ca.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
168. Kadā'haṃ hatthigumbe ca, sabbālaṅkārahūsīte.
Suvaṇṇakacche mātaṅge, hemakappanavāsase.
169. Ārūḷhe gāmaṇīyehi, tomaraṅkusapāṇibhi.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
170. Kadā'haṃ assagumbe ca, sabbālaṅkārahūsīte.
Ājānīyeva jātiyā, sindhave sīghavāhane.
171. Ārūḷhe gāmaṇīyehi, illiyācāpadhāribhi.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kuda'ssu bhavissati.
172. Kadā'haṃ rathaseniyo, sannaddhe ussitaddhaje.
Dīpe athopi veyyagge, sabbālaṅkārahūsīte.
173. Ārūḷhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
174. Kadā'haṃ sovaṇṇarathe, sannaddhe ussitaddhaje.
Dīpe athopi veyyagge, sabbālaṅkārahūsīte.
175. Ārūḷhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
176. Kadā'haṃ sajjhurathe ca, sannaddhe ussitaddhaje.
Dīpe athopi veyyagge, sabbālaṅkārahūsīte.
177. Ārūḷhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.

1. Cakkavākūpakūjitā (Sī, I)

178. Kadā'haṃ assarathe ca, sannaddhe ussitaddhaje.
Dīpe athopi veyyagghe, sabbālaṅkārahūsīte.
179. Ārūḷhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
180. Kadā'haṃ oṭṭharathe ca, sannaddhe ussitaddhaje.
Dīpe athopi veyyagghe, sabbālaṅkārahūsīte.
181. Ārūḷhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
182. Kadā'haṃ goṇarathe ca, sannaddhe ussitaddhaje.
Dīpe athopi veyyagghe, sabbālaṅkārahūsīte.
183. Ārūḷhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
184. Kadā'haṃ ajarathe ca, sannaddhe ussitaddhaje.
Dīpe athopi veyyagghe, sabbālaṅkārahūsīte.
185. Ārūḷhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
186. Kadā'haṃ meṇḍarathe ca, sannaddhe ussitaddhaje.
Dīpe athopi veyyagghe, sabbālaṅkārahūsīte.
187. Ārūḷhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
188. Kadā'haṃ migarathe ca, sannaddhe ussitaddhaje.
Dīpe athopi veyyagghe, sabbālaṅkārahūsīte.
189. Ārūḷhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
190. Kadā'haṃ hatthārohe ca, sabbālaṅkārahūsīte.
Nīlavammadhare sūre, tomaraṅkusapāṇine¹.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.

1. Pāṇino (Syā, Ka)

191. Kadā'ham assārohe ca, sabbālaṅkārahūsīte.
Nīlavammadhare sūre, illiyācāpadhārine¹.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
192. Kadā'ham rathārohe ca, sabbālaṅkārahūsīte.
Nīlavammadhare sūre, cāpahatthe kalāpine².
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
193. ³ Kadā'ham dhanuggahe ca, sabbālaṅkārahūsīte.
Nīlavammadhare sūre, cāpahatthe kalāpine.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati³.
194. Kadā'ham rājaputte ca, sabbālaṅkārahūsīte.
Citravammadhare sūre, kañcanāveḷadhārine.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
195. Kadā'ham ariyagaṇe ca, vatavante⁴ alaṅkate.
Haricandalittaṅge, kāsikuttamadhārine.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
196. ⁵ Kadā'ham amaccagaṇe ca, sabbālaṅkārahūsīte.
Pītavammadhare sūre, purato gacchamāline⁶.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati⁵.
197. Kadā'ham⁷ sattasatā bhariyā, sabbālaṅkārahūsītā.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
198. Kadā'ham⁷ sattasatā bhariyā, susaṅṅā tanumajjhimā.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
199. Kadā'ham⁷ sattasatā bhariyā, assavā piyabhāṇinī.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.

1. Dhārino (Syā, Ka)

3-3. Ayaṃ gāthā Sī-I-pothakesu na dissati.

5-5. Ayaṃ gāthā Sī-I-pothakesu na dissati.

7. Kadā (Sī, I)

2. Kalāpino (Syā, Ka)

4. Vatthavante (Sī, Syā, I)

6. Gacchamālino (Syā, Ka)

200. Kadā'ham¹satapalaṃ kaṃsaṃ, sovaṇṇaṃ satarājikaṃ.
Pahāya pabbajissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
201. Kadā'ssu maṃ hatthigumbā, sabbālaṅkārahūsitā.
Suvaṇṇakacchā mātaṅgā, hemakappanavāsasā.
202. Ārūlhā gāmaṇīyehi, tomarāṅkusapāṇibhi.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
203. Kadā'ssu maṃ assagumbā, sabbālaṅkārahūsitā.
Ājānīyāva jātiyā, sindhavā sīghavāhanā.
204. Ārūlhā gāmaṇīyehi, illiyācāpadhāribhi.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
205. Kadā'ssu maṃ rathasenī. sannaddhā ussitaddhajā.
Dīpā athopi veyyagghā, sabbālaṅkārahūsitā.
206. Ārūlhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
207. Kadā'ssu maṃ soṇṇarathā², sannaddhā ussitaddhajā.
Dīpā athopi veyyagghā, sabbālaṅkārahūsitā.
208. Ārūlhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
209. Kadā'ssu maṃ sajjhurathā, sannaddhā ussitaddhajā.
Dīpā athopi veyyagghā, sabbālaṅkārahūsitā.
210. Ārūlhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
211. Kadā'ssu maṃ assarathā, sannaddhā ussitaddhajā.
Dīpā athopi veyyaggjā, sabbālaṅkārahūsitā.
212. Ārūlhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.

1. Kadā (Sī, I)

2. Sovāṇṇarathā (I, Ka)

213. Kadā'ssu maṃ oṭṭharathā, sannaddhā ussitaddhajā.
Dīpā athopi veyyagghā, sabbālaṅkārahūsitā.
214. Ārūḷhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
215. Kadā'ssu maṃ goṇarathā, sannaddhā ussitaddhajā.
Dīpā athopi veyyagghā, sabbālaṅkārahūsitā.
216. Ārūḷhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
217. Kadā'ssu maṃ ajarathā, sannaddhā ussitaddhajā.
Dīpā athopi veyyagghā, sabbālaṅkārahūsitā.
218. Ārūḷhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
219. Kadā'ssu maṃ meṇḍarathā, sannaddhā ussitaddhajā.
Dīpā athopi veyyagghā, sabbālaṅkārahūsitā.
220. Ārūḷhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
221. Kadā'ssu maṃ migarathā, sannaddhā ussitaddhajā.
Dīpā athopi veyyagghā, sabbālaṅkārahūsitā.
222. Ārūḷhā gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
223. Kadā'ssu maṃ hatthārohā, sabbālaṅkārahūsitā.
Nīlavammadharā sūrā, tomaraṅkusapāṇino.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
224. Kadā'ssu maṃ assārohā, sabbālaṅkārahūsitā.
Nīlavammadharā sūrā, illiyācāpadhārino.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.

225. Kadā'ssu maṃ rathārohā, sabbālaṅkārahūsitā.
Nīlavammadharā sūrā, cāpahatthā kalāpino.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
226. Kadā'ssu maṃ dhanuggahā, sabbālaṅkārahūsitā.
Nīlavammadharā sūrā, cāpahatthā kalāpino.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
227. Kadā'ssu maṃ rājaputtā, sabbālaṅkārahūsitā.
Citravammadharā sūrā, kañcanāveḷadhārino.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
228. Kadā'ssu maṃ ariyagaṇā, vatavantā alaṅkatā.
Haricandalittaṅgā, Kāsikuttamadhārino.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
229. Kadā'ssu maṃ amaccagaṇā, sabbālaṅkārahūsitā.
Pītavammadharā sūrā, purato gacchamālino¹.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
230. Kadā'ssu maṃ sattasatā bhariyā, sabbālaṅkārahūsitā.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
231. Kadā'ssu maṃ sattasatā bhariyā, susaṅgā tanumajjhimā.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
232. Kadā'ssu maṃ sattasatā bhariyā, assavā piyabhāṇinī.
Yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kudā'ssu bhavissati.
233. Kadā'haṃ pattaṃ gahetvāna, muṇḍo saṅghāṭipāruto.
Piṇḍikāya carissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
234. Kadā'haṃ paṃsukūḷānaṃ, ujjhitānaṃ² mahāpathe.
Saṅghāṭim dhārayissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
235. Kadā'haṃ sattāhasammeghe³, ovaṭṭho allacīvaro.
Piṇḍikāya carissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.

1. Gacchamālīnī (Syā, Ka) 2. Ujjhiṭṭhānaṃ (Ka) 3. Sattāhaṃ meghe (Sī, Syā)

236. Kadā'haṃ sabbattha gantvā¹, rukkhā rukkhaṃ vanā vanāṃ.
Anapekkho gamissāmi², taṃ kudā'ssu bhavissati.
237. Kadā'haṃ giriduggesu, pahīnabhayabheravo.
Aduṭṭiyo gamissāmi², taṃ kudā'ssu bhavissati.
238. Kadā'haṃ vīṇaṃ'va rujjako³, sattatantiṃ manoramāṃ.
Cittaṃ ujum karissāmi, taṃ kudā'ssu bhavissati.
239. Kadā'haṃ rathakāro'va, parikantaṃ upāhanaṃ.
Kāmasaññojane checchaṃ⁴, ye dibbe ye ca mānuse.
240. Tā ca sattasatā bhariyā, sabbālaṅkārabhūsitā.
Bāhā paggayha pakkandum, kasmā no vijahissasi.
241. Tā ca sattasatā bhariyā, susaññā tanumajjhimā.
Bāhā paggayha pakkandum, kasmā no vijahissasi.
242. Tā ca sattasatā bhariyā, assavā piyabhāṇinī.
Bāhā paggayha pakkandum, kasmā no vijahissasi.
243. Tā ca sattasatā bhariyā, sabbālaṅkārabhūsitā.
Hitvā sampaddavī⁵ rājā, pabbajjāya purakkhato.
244. Tā ca sattasatā bhariyā, susaññā tanumajjhimā.
Hitvā sampaddavī rājā, pabbajjāya purakkhato.
245. Tā ca sattasatā bhariyā, assavā piyabhāṇinī.
Hitvā sampaddavī rājā, pabbajjāya purakkhato.
246. Hitvā satapalaṃ kaṃsaṃ, sovaṇṇaṃ satarājikaṃ.
Aggaḥi mattikaṃ pattāṃ, taṃ dutiyābhisecanaṃ.
247. Bhesmā⁶ aggisamā jālā, kosā ḍayhanti bhāgaso.
Rajataṃ jātarūpañca, muttā veḷuriyā bahū.

1. Sabbahaṃ ṭhānaṃ (Sī), sabbaṇhaṃ gantvā (Syā), sabbāhaṃ ṭhānaṃ (I),
sabbatṭhānaṃ (Ka)

2. Viharissāmi (Sī, I)

3. Vīṇarujjako (Syā), vīṇaṃ virujjako (Ka)

4. Chetvā (Ka) 5. Sampaddavī (Sī)

6. Vesmā (Sī), bhiṃsā (I), bhīsā (Ka)

248. Maṇayo saṅkhamuttā ca, vatthikaṃ haricandanam.
Ajjinaṃ dantabhaṇḍaṅca, lohaṃ kāḷāyasaṃ bahū.
Ehi rāja nivattassu, mā te'taṃ vinasā dhanam¹.
249. Susukhaṃ vata jīvāma, yesaṃ no natthi kiñcanaṃ.
Mithilā dayhamānāya, na me kiñci adayhatha.
250. Aṭaviyo samuppannā, raṭṭhaṃ viddhamsayanti taṃ.
Ehi rāja nivattassu, mā raṭṭhaṃ vinasā idaṃ.
251. Susukhaṃ vata jīvāma, yesaṃ no natthi kiñcanaṃ.
Raṭṭhe vilumpamānamhi, na² me kiñci ahīratha.
252. Susukhaṃ vata jīvāma, yesaṃ no natthi kiñcanaṃ.
Pītibhakkhā bhavissāma, devā Ābhassarā yathā.
253. Kimhe'so mahato ghoso, kā nu gāmeva kilīhiyā³.
Samaṇa teva⁴ pucchāma, katthe'so abhisāto jano.
254. Mamaṃ ohāya gacchantam, etthe'so abhisāto jano.
Sīmātikkaṃamaṃ yantaṃ, munimonassa pattiyā.
Missam nandīhi gacchantam, kiṃ jāna'manupucchasi.
255. Māssu tiṇṇo amaññittha⁵, sarīraṃ dhārayaṃ imaṃ.
Atīraṇeyya yamidaṃ⁶, bahū hi paripanthayo.
256. Ko nu me paripanthassa, mamaṃ evaṃvihārino.
Yo neva diṭṭhe nādiṭṭhe, kāmana'mabhipatthaye.
257. Niddā tandhī vijambhitā, aratī bhattasammado.
Āvasanti sarīraṭṭhā, bahū hi paripanthayo.
258. Kalyāṇaṃ vata maṃ bhavaṃ, brāhmaṇa manusāsati⁷.
Brāhmaṇa teva⁸ pucchāmi, ko nu tva'masi mārisa.
259. Nārado iti me nāmaṃ⁹, Kassapo iti maṃ vidū.
Bhoto sakāsamāgacchim, sādhu sabbhi samāgamo.

1. Vinassā dhanam (Syā, Ka)

3. Gāme kilīliyā (Sī)

5. Amaññittho (Sī, Syā, I)

7. Manusāsasi (Sī)

9. Nāmena (Syā, Ka)

2. Mā (Ka)

4. Samaṇaññeva (Sī, I), samaṇa tveva (Syā)

6. Atīraṇeyyamidaṃ kammaṃ (Sī, Syā, I)

8. Brāhmaṇaññeva (Sī)

260. Tassa te sabbo ānando, vihāro upavattatu.
Yam ūnam¹ taṃ paripūrehi, khantiyā upasamena ca.
261. Pasāraya sannatañca, unnatañca pasāraya².
Kammaṃ vijjañca dhammañca, sakkatvāna paribbaja.
262. Bahū hatthī ca asse ca, nagare janapadāni ca.
Hitvā Janaka pabbajito, kapāle³ rati'majjhagā.
263. Kacci nu te jānapadā, mittā'maccā ca nātakā.
Dubhhi'makamsu Janaka, kasmā te'taṃ aruccatha.
264. Na Migājina jātucche⁴, ahaṃ kañci kudācanaṃ.
Adhammena jine nātīm, na cāpi nātayo mamaṃ.
265. Disvāna lokavattantaṃ, khajjantaṃ kaddamīkataṃ.
Haññare bajjhare ce'ttha, yattha sanno⁵ puthujjano.
Etā'haṃ upamaṃ katvā, bhikkhako'smi Migājina.
266. Ko nu te Bhagavā Satthā, kasse'taṃ vacanaṃ suci.
Na hi kappam vā vijjam vā, paccakkhāya rathesabha.
Samaṇaṃ āhu vattantaṃ, yathā dukkhassa'tikkamo.
267. Na Migājina jātucche, ahaṃ kañci kudācanaṃ.
Samaṇaṃ brāhmaṇaṃ vāpi, sakkatvā anupāvisim.
268. Mahatā cā'nubhāvena, gacchanto siriya jālaṃ.
Gīyamānesu gītesu, vajjamānesu vaggusu.
269. Tūriyatālasaṅghuṭṭhe⁶, sammatālasamāhite.
Sa Migājina maddakkhim, phalim⁷ ambaṃ tirocchadam.
Haññamānaṃ⁸ manussehi, phalakāmehi jantubhi.
270. So kho'haṃ taṃ sirim hitvā, orohitvā Migājina.
Mūlaṃ ambassu'pāgacchim, phalino nipphalassa ca.

1. Yadūnaṃ (Sī, Syā, I)

2. Pahāraya (Syā, I, Ka)

3. Kapalle (Sī, I)

4. Jātucca (Sī, I)

5. Satto (Sī)

6. Turiyatālitasaṅghuṭṭhe (Sī, I)

7. Phalaṃ (Sī, I, Ka)

8. Tujjamānaṃ (Sī), tudamānaṃ (Syā), taddamānaṃ (I), hatamānaṃ (Ka)

271. Phalim¹ ambaṃ hataṃ disvā, viddhamstaṃ vinaḷikataṃ.
Athe'kaṃ² itaraṃ ambaṃ, nīlobhāsaṃ manoramaṃ.
272. Evameva nūnamhepi³, issare bahukaṇṭake.
Amitā no vadhissanti, yathā ambo phalī hatō.
273. Ajinamhi haññate dīpi, nāgo dantehi haññate.
Dhanamhi dhanino hanti, aniketa'masanthavaṃ.
Phalī ambo aphalo ca, te satthāro ubho mama.
274. Sabbo jano pabyathito, rājā pabbajito iti.
Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā.
275. Assasayitvā janataṃ, ṭhapayitvā paṭicchadaṃ.
Puttaṃ rajje ṭhapetvāna, atha pacchā pabbajissasi.
276. Cattā mayā jānapadā, mittā'maccā ca nātakā.
Santi puttā Videhānaṃ, Dīghāvu raṭṭhavaḍḍhana.
Te rajjaṃ kārayissanti, Mithilāyaṃ pajāpati.
277. Ehi taṃ anusikkhāmi, yaṃ vākyāṃ mama rucati.
Rajjaṃ tuvaṃ kārayasi⁴, pāpaṃ duccharitaṃ bahuṃ.
Kāyena vācā manasā, yena gacchasi⁵ duggatiṃ.
278. Paradinnakena paraniṭṭhitena,
Piṇḍena yāpehi sa dhīradhammo.
279. Yopi catutthe bhattakāle na bhuñje,
Ajuṭṭhamāriva⁶ khadāya miyye.
Na tveva piṇḍaṃ luḷita anariyaṃ,
Kulaputtarūpo sappuriso na seve.
Tayidaṃ na sādhu tayidaṃ na suṭṭhu,
Sunakhucchiṭṭhakaṃ Janaka bhuñjase tuvaṃ.

1. Phalaṃ (Sī, I, Ka)

2. Athetaṃ (Sī, I)

3. Nūna amhe (Sī, I)

4. Kārayanti (Sī, Syā, I)

5. Gañchisi (Sī, I)

6. Ajaddhumāriva (Sī), ajjuṭṭhamāriva (Syā), ajaddhumāriva(I) Ma 1. 312 piṭṭhe
Am 3. 189 piṭṭhe ca passitabbaṃ.

280. Na cāpi me Sīvali so abhakkho,
 Yaṃ hoti cattam gihino sunassa vā.
 Ye keci bhogā idha dhammaladdhā,
 Sabbo so bhakkho anavayoti¹ vutto.
281. Kumārike upaseniye, niccam niggaḷamaṇḍite.
 Kasmā te eko bhujō janati,
 Eko te na janatī bhujō.
282. Imasmiṃ me samaṇa hatthe, paṭimukkā dunīvarā².
 Saṅghātā³ jāyate saddo, dutiyasse⁴ va sā gati.
283. Imasmiṃ me samaṇa hatthe, paṭimukko ekanīvaro⁴.
 So adutiyo na janati, munibhūtova tiṭṭhati.
284. Vivādappatto⁵ dutiyo, kene⁶ko vivadissati.
 Tassa te saggakāmassa, ekatta⁷’muparocataṃ.
285. Suṇāsi Sīvali kathā⁶, kumāriyā paveditā.
 Pesiya⁷ maṃ garahitto, dutiyasse⁸ va sā gati.
286. Ayaṃ dvedhāpatho bhadde, anuciṇṇo pathāvihi.
 Tesam tvaṃ ekaṃ gaṇhāhi, aha⁹’mekam punāparam.
287. Mā⁹’vaca maṃ tvaṃ “pati me”ti, nā⁹’ham⁹ “bhariyā”ti vā cuna.
 Imameva kathayantā, Thūṇaṃ nagaru⁹’pāgamuṃ.
288. Koṭṭhake usukārassa, bhattakāle upaṭṭhite.
 Tatrā ca so usukāro, (ekam daṇḍam ujum kataṃ.)¹⁰
 Ekañca cakkhum niggaḷayha, jimha¹⁰’mekena pekkhati.
289. Evaṃ no sādhu passasi, usukāra suṇohi me.
 Ya¹⁰’dekaṃ cakkhum niggaḷayha, jimha¹⁰’mekena pekkhasi.

1. Anavajjoti (Sī, I) 2. Dunīdhurā (Sī, I) 3. Saṅghaṭṭā (Syā, Ka)
 4. Ekanīdhuro (Sī, I) 5. Vivādamatto (I) 6. Gāthā (Sī, Syā, I)
 7. Pessiya (Sī, I) 8. Neva (Sī, I), mā ca (Syā, Ka) 9. Māham (Sī, I)
 10. () Natthi bahūsu.

290. Dvīhi samaṇa cakkhūhi, visālaṃ viya khāyati.
Asampatvā paramaṃ¹liṅgaṃ, nu'jubhāvāya kappati.
291. Ekañca cakkhuṃ niggayha, jimha'mekena pekkhato.
Sampatvā paramaṃ liṅgaṃ, ujubhāvāya kappati.
292. Vivādappatto² dutiyo, kene'ko vivadissati.
Tassa te saggakāmassa, ekatta'muparocataṃ.
293. Suṇāsi Sīvali kathā³, usukārena veditā.
Pesiya maṃ garahittho, dutiyasse'va sā gati.
294. Ayaṃ dvedhāpatho bhadde, anuciṇṇo pathāvīhi.
Tesaṃ tvaṃ ekaṃ gaṇhāhi, aha'mekaṃ punāparaṃ.
295. Mā'vaca maṃ tvaṃ "pati me"ti, nā'haṃ "bhariyā"ti vā puna.
Muñjā've'sikā pavāḷhā, ekā vihara Sīvalīti.
Mahājanakajātakaṃ dutiyaṃ.

540. Suvannaśāmajātaka (3)

296. Ko nu maṃ usunā vijjhi, pamattaṃ udahāraṃ⁴.
Khattiyo brāhmaṇo vesso, ko maṃ viddhā nilīyasi.
297. Na me maṃsāni khajjāni, cammena'ttho na vijjati.
Atha kena nu vaṇṇena, viddheyaṃ maṃ amaññatha.
298. Ko vā tvaṃ kassa vā putto, kathaṃ jānemu taṃ mayaṃ.
Puṭṭho me samma akkhāhi, kiṃ maṃ viddhā nilīyasi.
299. Rājā'ha'masmi Kāsīnaṃ Pīḷiyakkhoti maṃ vidū.
Lobhā raṭṭhaṃ pahitvāna, miga'mesaṃ carāma'haṃ.
300. Issatthe ca'smi kusalo, daḷhadhammoti vissuto.
Nāgopi me na mucceyya, āgato usupātanaṃ.

1. Paraṃ (Sī, I)

3. Gāthā (Sī, Syā, I)

2. Vivādamatto (I)

4. Hārikaṃ (Syā), hāriyaṃ (Ka)

301. Ko vā tvaṃ kassa vā putto¹, kathaṃ jānemu taṃ mayaṃ.
Pituno attano cāpi, nāmagottaṃ pavedaya.
302. Nesādaputto bhaddante, Sāmo iti maṃ nātayo.
Āmantayimsu jīvantāṃ, sva'jje'vā'haṃ gato² saye.
303. Viddhosmi puthusallena, savisena yathā migo.
Sakamhi lohite rāja, passa semi paripluto.
304. Paṭivāmagataṃ³ sallāṃ, passa dhimhāmi⁴ lohitaṃ.
Āturo tyā'nupucchāmi, kiṃ maṃ viddhā nilīyasi.
305. Ajinamhi haññate dīpi, nāgo dantehi haññate.
Atha kena nu vaṇṇena, viddheyyaṃ maṃ amaññatha.
306. Migo upaṭṭhito āsi, āgato usupātanaṃ.
Taṃ disvā ubbijī Sāma, tena kodho ma'māvisi.
307. Yato sarāmi attānaṃ, yato patto'smi viññutaṃ.
Na maṃ migā uttasanti, araññe sāpadānipi.
308. Yato nidhiṃ parihariṃ, yato patto'smi yobbanāṃ.
Na maṃ migā uttasanti, araññe sāpadānipi.
309. Bhīrū kimpurisā rāja, pabbate Gandhamādane.
Sammodamānā gacchāma, pabbatāni vanāni ca.
310. (Na maṃ migā uttasanti, araññe sāpadānipi.)⁵
Atha kena nu vaṇṇena, utrāsanti migā mamaṃ⁶.
311. Na taṃ tasa⁷ migo Sāma, kiṃ tāhaṃ alikaṃ bhaṇe.
Kodhalobhābhībūtā'haṃ, usum te taṃ avassajim⁸.
312. Kuto nu Sāma āgamma, kassa vā pahito tuvaṃ.
“Udahāro nadiṃ gaccha”, āgato mivasammatāṃ.

1. Tvaṃ ca kassa vā puttosi (Sī, I)

3. Paṭicamma gataṃ (Sī, I)

5. () Natthi Sā-Syā-I-pothakesu.

7. Na taddasā (Sī, I)

2. Svājjevaṅgato (Syā), svajjevaṅgate (Ka)

4. Vihāmi (Sī, I)

6. Utrāse so migo mamaṃ (Sī, I)

8. Avissajim (Syā)

313. Andhā mātāpitā mayhaṃ, te bharāmi brahāvane.
Tesā'haṃ udakāhāro, āgato Migasammataṃ.
314. Atthi nesaṃ usāmittaṃ, atha sāhassa jīvitaṃ.
Udakassa alābhena, maññe andhā marissare.
315. Na me idaṃ tathā dukkhaṃ, labbhā hi pumunā idaṃ.
Yañca ammaṃ na passāmi, taṃ me dukkhataraṃ ito.
316. Na me idaṃ tathā dukkhaṃ, labbhā hi pumunā idaṃ.
Yañca tātaṃ na passāmi, taṃ me dukkhataraṃ ito.
317. Sā nūna kapaṇā amma, cirarattāya rucchati¹.
Aḍḍharatte va ratte vā, nadīva avasucchati².
318. So nūna kapaṇo tāto, cirarattāya rucchati¹.
Aḍḍharatte va ratte vā, nadīva avasucchati².
319. Uṭṭhānapādacariyāya³, pādasambāhanassa ca.
“Sāma tāta” vilapantā, hiṇḍissanti brahāvane.
320. Idampi dutiyaṃ sallaṃ, kampeti hadayaṃ mamaṃ.
Yañca andhe na passāmi, maññe hissāmi⁴ jīvitaṃ.
321. Mā bālhaṃ paridevesi, Sāma kalyāṇadassana.
Ahaṃ kammaṃ hutvā, bharissaṃ te brahāvane.
322. Issatthe ca'smi kusalo, daḷhadhammoti vissuto.
Ahaṃ kammaṃ hutvā, bharissaṃ te brahāvane.
323. Migānaṃ⁵ vighāsa'manvesaṃ, vanamūlaphalāni ca.
Ahaṃ kammaṃ hutvā, bharissaṃ te brahāvane.
324. Katamaṃ taṃ vanaṃ Sāma, yattha mātāpitā tava.
Ahaṃ te tathā bharissaṃ, yathā te abharī tuvaṃ.

1. Ruccati (Ka)

2. Avassatti (Syā)

3. Pāricariyāya (Sī, I)

4. Yañca hissāmi (Sī, I), taṃ me hissāmi (Ka)

5. Magānaṃ (Ka)

325. Ayaṃ ekapadī rāja, yo'yaṃ ussīsake mama.
Ito gantvā aḍḍhakosaṃ, tattha nesaṃ agārakaṃ.
Yattha mātāpitā mayhaṃ, te bharassu ito gato.
326. Namō te Kāsirāja'tthu, namō te Kāsivaddhana.
Andhā mātāpitā mayhaṃ, te bharassu brahāvane.
327. Añjaliṃ te paggaṇhāmi, Kāsirāja nama'tthu te.
Mātaraṃ pitaraṃ mayhaṃ, vutto vajjāsi vandanaṃ.
328. Idaṃ vatvāna so Sāmo, yuvā kalyāṇadassano.
Mucchito visavegena, visaññī samapajjatha.
329. Sa rājā paridevesi, bahuṃ kāruññaṣaṇhitaṃ.
Ajarāmaro'haṃ āsiṃ, ajjetaṃ ñāmi¹ no pure.
Sāmaṃ kālaṅkataṃ disvā, “natthi maccussa nāgamo”.
330. Yassu maṃ paṭimanteti, savisena samappito.
Svajja evaṃ gate kāle, na kiñci mabhibhāsati.
331. Nirayaṃ nūna gacchāmi, ettha me natthi saṃsayo.
Tadā hi pakataṃ pāpaṃ, cirarattāya kibbisam.
332. Bhavanti tassa vattāro, gāme kibbisakārako.
Araññe nimmanussamhi, ko maṃ vatthu'marahati.
333. Sārayanti hi kammāni, gāme saṃgaccha māṇavā.
Araññe nimmanussamhi, ko nu maṃ sārayissati.
334. Sā devatā antarahitā, pabbate Gandhamādane.
Rañño va anukampāya, imā gāthā abhāsatha.
335. Āguṃ kira mahārāja, akari² kamma dukkaṭaṃ.
Adūsakā pitāputtā, tayo ekūsunā hatā.
336. Ehi taṃ anusikkhāmi, yathā te sugatī siyā.
Dhammenu'ndhe vane posa, maññe'haṃ sugatī tayā.

1. Ajjataññāmi (Ka)

2. Akarā (Si)

337. Sa rājā paridevītvā, bahum kāruṇṇasañhitam.
Udakakumbhamādāya, pakkāmi dakkhiṇāmukho.
338. Kassa nu eso padasaddo, manussasseva āgato.
Ne'so Sāmassa nigghoso, ko nu tva'masi mārisa.
339. Santam hi Sāmo vajati, santam pādāni neyati¹.
Ne'so Sāmassa nigghoso, ko nu tva'masi mārisa.
340. Rājā'ha'masmi Kāsīnam, Piḷiyakkhoti mam vidū.
Lobhā raṭṭham pahitvāna, miga'mesam carāma'ham.
341. Issatthe ca'smi kusalo, daḷhadhammoti vissuto.
Nāgopi me na mucceyya, āgato usupātanam.
342. Svāgataṃ te mahārāja, atho te adurāgataṃ.
Issaro'si anuppatto, yaṃ idha'tthi pavedaya.
343. Tindukāni piyālāni, madhuke kāsūmāriyo.
Phalāni khuddakappāni, bhuñja rāja varam varam.
344. Idampi pānīyam sītam, ābhatam girigabbharā.
Tato piva mahārāja, sace tvam abhikaṅkhasi.
345. Nā'lam andhā vane daṭṭhum, ko nu vo phala'māhari.
Anandhasseva'yaṃ sammā, nivāpo mayha khāyati.
346. Daharo yuvā nātibrahā, Sāmo kalyāṇadassano.
Dīgha'ssa kesā asitā, atho sūnagga² vellitā.
347. So have phala'māharitvā, ito ādāya³ kamaṇḍalum.
Nadim gato udahāro, maññe na dūra'māgato.
348. Aham tam avadhim Sāmam, yo tuyham paricārako.
Yaṃ kumāram pavedetha, Sāmam kalyāṇadassanam.
349. Dīgha'ssa kesā asitā, atho sūnaggavellitā.
Tesu lohitalittesu, seti Sāmo mayā hato.

1. Nattati (Sī)

2. Sonagga (Ka)

3. Ādā (Sī, I)

350. Kena Dukūla mantesi, “hato Sāmo”ti vādinā.
“Hato Sāmo”ti sutvāna, hadayaṃ me pavedhati.
351. Assatthasseva taruṇaṃ, pavāḷaṃ māluteritaṃ.
“Hato Sāmo”ti sutvāna, hadayaṃ me pavedhati.
352. Pārike Kāsirājā’yam, so Sāmaṃ Migasammate.
Kodhasā usunā vijjhi, tassa mā pāpamicchimhā.
353. Kicchā laddho piyo putto, yo andhe abharī vane.
Taṃ ekaputtaṃ ghātimhi, kathaṃ cittaṃ na kopaye.
354. Kicchā laddho piyo putto, yo andhe abharī vane.
Taṃ ekaputtaṃ ghātimhi, akkodhaṃ āhu paṇḍitā.
355. Mā baḷhaṃ paridevetha, “hato Sāmo”ti vādinā.
Ahaṃ kammakaro hutvā, bharissāmi brahāvane.
356. Issatthe ca’smi kusalo, daḷhadhammoti vissuto.
Ahaṃ kammakaro hutvā, bharissāmi brahāvane.
357. Migānaṃ vighāsa’manvesaṃ, vanamūlaphalāni ca.
Ahaṃ kammakaro hutvā, bharissāmi brahāvane.
358. Ne’sa dhammo mahārāja, ne’taṃ amhesu kappati.
Rājā tva’masi amhākaṃ, pāde vandāma te mayam.
359. Dhammaṃ nesādā bhaṇatha, katā apacitī tayā.
Pitā tva’masi¹ amhākaṃ, mātā tva’masi¹ Pārike.
360. Namo te Kāsirāja’tthu, namo te Kāsivaḍḍhana.
Añjaliṃ te paggaṇhāma, yāva Sāmā’nupāpaya.
361. Tassa pāde samajjantā², mukhañca bhujadassanaṃ.
Saṃsumbhamānā attānaṃ, kāla’māgamayāmase.
362. Brahā vāḷamigākiṇṇaṃ, ākāsaṃ va dissati.
Yattha Sāmo hato seti, candova patito chamā.

1. Tvamahi (?)

2. Pavaṭṭantā (I)

363. Brahā vāḷamigākiṇṇaṃ, ākāsantaṃva dissati.
Yattha Sāmo hatto seti, sūriyova patito chamā.
364. Brahā vāḷamigākiṇṇaṃ, ākāsantaṃva dissati.
Yattha Sāmo hatto seti, paṃsunā patikunthito¹.
365. Brahā vāḷamigākiṇṇaṃ, ākāsantaṃva dissati.
Yattha Sāmo hatto seti, idheva vasatha'ssame.
366. Yadi tattha sahaṣṣāni, satāni niyutāni² ca.
Neva'mhākaṃ bhayaṃ koci, vane vāḷesu vijjati.
367. Tato andhāna'mādāya, Kāsiraḷā brahāvane.
Hatthe gahetvā pakkāmi, yattha Sāmo hatto ahu.
368. Disvāna patitaṃ Sāmaṃ, puttakaṃ paṃsukunthitaṃ.
Apaviddhaṃ brahāraṇṇe, candamaṃva patitaṃ chamā.
369. Disvāna patitaṃ Sāmaṃ, puttakaṃ paṃsukunthitaṃ.
Apaviddhaṃ brahāraṇṇe, sūriyaṃva patitaṃ chamā.
370. Disvāna patitaṃ Sāmaṃ, puttakaṃ paṃsukunthitaṃ.
Apaviddhaṃ brahāraṇṇe, kalūnaṃ³ paridevayūṃ.
371. Disvāna patitaṃ Sāmaṃ, puttakaṃ paṃsukunthitaṃ.
Bāhā paggayha pakkandaṃ, "adhammo kira bho" iti.
372. Bāḷhaṃ kho tvaṃ pamatto'si, Sāma kalyāṇadassana.
Yo ajjevamaṃ⁴ gate kāle, na kiñci mabhibhāsasi.
373. Bāḷhaṃ kho tvaṃ paditto'si, Sāma kalyāṇadassana.
Yo ajjevamaṃ gate kāle, na kiñci mabhibhāsasi.
374. Bāḷhaṃ kho tvaṃ pakuddho'si, Sāma kalyāṇadassana.
Yo ajjevamaṃ gate kāle, na kiñci mabhibhāsasi.
375. Bāḷhaṃ kho tvaṃ pasutto'si, Sāma kalyāṇadassana.
Yo ajjevamaṃ gate kāle, na kiñci mabhibhāsasi.

1. Kuṇṭhito (Sī, Syā, I) evamuparipi.

3. Karuṇaṃ (Sī, I)

2. Nahutāni (Sī, Syā, I)

4. Svajjevamaṃ (Ka) evamuparipi.

376. Bāḷhaṃ kho tvaṃ vimano'si, Sāma kalyāṇadassana.
Yo ajjevam gate kāle, na kiñci mabhibhāsasi.
377. Jaṭam valinaṃ paṃsugataṃ¹, ko dāni saṅṭhappessati².
Sāmo ayaṃ kālaṅkato, andhānaṃ paricārako.
378. Ko me sammajja'mādāya³, sammajjissati assamaṃ.
Sāmo ayaṃ kālaṅkato, andhānaṃ paricārako.
379. Ko dāni nhāpayissati, sītenu'ṇhodakena ca.
Sāmo ayaṃ kālaṅkato, andhānaṃ paricārako.
380. Ko dāni bhojayissati, vanamūlaphalāni ca.
Sāmo ayaṃ kālaṅkato, andhānaṃ paricārako.
381. Disvāna patitaṃ Sāmaṃ, puttakaṃ paṃsukunthitaṃ.
Aṭṭitā puttasokena, mātā saccam abhāsatha.
382. Yena saccena'yaṃ Sāmo, dhammacārī pure ahu.
Etena saccavajjena, visaṃ Sāmassa haññatu.
383. Yena saccena'yaṃ Sāmo, brahmacārī pure ahu.
Etena saccavajjena, visaṃ Sāmassa haññatu.
384. Yena saccena'yaṃ Sāmo, saccavādī pure ahu.
Etena saccavajjena, visaṃ Sāmassa haññatu.
385. Yena saccena'yaṃ Sāmo, mātāpettibharo⁴ ahu.
Etena saccavajjena, visaṃ Sāmassa haññatu.
386. Yena saccena'yaṃ Sāmo, kule jeṭṭhāpacāyiko.
Etena saccavajjena, visaṃ Sāmassa haññatu.
387. Yena saccena'yaṃ Sāmo, pāṇā piyataro mama.
Etena saccavajjena, visaṃ Sāmassa haññatu.

1. Paṅkagataṃ (Sī, I)

2. Santhappessati (Ka)

3. Ce sammajjanādāya (Sī), no sammajjanādāya (Syā), me sammajjanādāya (I)

4. Mātāpettibharo (Syā), mātāpittibharo (Ka)

388. Yaṃ kiñcitthi¹ kataṃ puññaṃ, mayhañceva pitucca te.
Sabbena tena kusalena, visaṃ Sāmassa haññatu.
389. Disvāna patitaṃ Sāmaṃ, puttakaṃ paṃsukunthitaṃ.
Aṭṭito puttasokena, pitā saccaṃ abhāsatha.
390. Yena saccena'yaṃ Sāmo, dhammacārī pure ahu.
Etena saccavajjena, visaṃ Sāmassa haññatu.
391. Yena saccena'yaṃ Sāmo, brahmacārī pure ahu.
Etena saccavajjena, visaṃ Sāmassa haññatu.
392. Yena saccena'yaṃ Sāmo, saccavādī pure ahu.
Etena saccavajjena, visaṃ Sāmassa haññatu.
393. Yena saccena'yaṃ Sāmo, mātāpettibharo ahu.
Etena saccavajjena, visaṃ Sāmassa haññatu.
394. Yena saccena'yaṃ Sāmo, kule jeṭṭhāpacāyiko.
Etena saccavajjena, visaṃ Sāmassa haññatu.
395. Yena saccena'yaṃ Sāmo, pāṇā piyataro mama.
Etena saccavajjena, visaṃ Sāmassa haññatu.
396. Yaṃ kiñcitthi¹ kataṃ puññaṃ, mayhañceva mātucca te.
Sabbena tena kusalena, visaṃ Sāmassa haññatu.
397. Sā devatā antarahitā, pabbate Gandhamādane.
Sāmassa anukampāya, imaṃ saccaṃ abhāsatha.
398. Pabbatyā'haṃ Gandhamādane, cirarattanivāsini².
Na me piyataro koci, añño Sāmena³ vijjati.
Etena saccavajjena, visaṃ Sāmassa haññatu.
399. Sabbe vanā gandhamayā, pabbate Gandhamādane.
Etena saccavajjena, visaṃ Sāmassa haññatu.

1. Kiñcatthi (Sī, I)

2. Ciram rattam nivāsini (Syā)

3. Sāmā na (Sī, I)

400. Tesam lālappamānānam, bahum kāruññasañhitam.
Khippam Sāmo samuṭṭhāsi, yuvā kalyāṇadassano.
401. Sāmo'ha'masmi bhaddam vo¹, sotthinā'mhi samuṭṭhito.
Mā bālham paridevetha, mañjunā'bhivadetha mam.
402. Svāgataṃ te mahārāja, atho te adurāgataṃ.
Issaro'si anuppatto, yaṃ idhatthi pavedaya.
403. Tindukāni piyālāni, madhuke kāsūmāriyo.
Phalāni khuddakappāni, bhūñja rāja varam varam.
404. Atthi me pānīyam sītam, ābhatam girigabbharā.
Tato piva mahārāja, sace tvam abhikaṅkhasi.
405. Sammuyhāmi pamuyhāmi, sabbā muyhanti me disā.
Petam tam Sāma maddakkhim, ko nu tvam Sāma jīvasi.
406. Api jīvam mahārāja, purisam gāḷhavedanam.
Upanītamanasaṅkappam, jīvantaṃ maññate mataṃ.
407. Api jīvam mahārāja, purisam gāḷhavedanam.
Tam nirodhagataṃ santaṃ, jīvantaṃ maññate mataṃ.
408. Yo mātaram pitaram vā, macco dhammena posati.
Devāpi nam tikicchanti, mātāpettibharam naram.
409. Yo mātaram pitaram vā, macco dhammena posati.
Idheva nam pasamsanti, pecca sagge pamodati.
410. Esa bhiyyo pamuyhāmi, sabbā muyhanti me disā.
Saraṇam tam Sāma gacchāmi², tvañca me saraṇam bhava.
411. Dhammam cara mahārāja, mātāpitūsu khattiya.
Idha dhammam caritvāna, rāja saggam gamissasi.
412. Dhammam cara mahārāja, puttadāresu khattiya.
Idha dhammam caritvāna, rāja saggam gamissasi.

1. Bhaddante (Ka)

2. Saraṇam Sāma gacchāmi (Syā, Ka)

413. Dhammaṃ cara mahārāja, mittāmaccesu khattiya.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggam gamissasi.
414. Dhammaṃ cara mahārāja, vāhanesu balesu ca.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggam gamissasi.
415. Dhammaṃ cara mahārāja, gāmesu nigamesu ca.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggam gamissasi.
416. Dhammaṃ cara mahārāja, raṭṭhesu janapadesu ca.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggam gamissasi.
417. Dhammaṃ cara mahārāja, samaṇabrāhmaṇesu ca.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggam gamissasi.
418. Dhammaṃ cara mahārāja, migapakkhīsu khattiya.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggam gamissasi.
419. Dhammaṃ cara mahārāja, dhammo ciṅṇo sukhāvaho.
Idha dhammaṃ caritvāna, rāja saggam gamissasi.
420. Dhammaṃ cara mahārāja, sa-indā devā sabrahmakā.
Suciṅṇena divaṃ pattā, mā dhammaṃ rāja pāmadoti.
Suvaṇṇasāmajātakaṃ¹ tatiyaṃ.

541. Nimijātaka (4)

421. Accheraṃ vata lokasmiṃ, uppajjanti vicakkhaṇā.
Yadā ahu Nimirājā, paṇḍito kusalatthiko.
422. Rājā sabbavidehānaṃ, adā dānaṃ Arindamo.
Tassa taṃ dadato dānaṃ, saṅkappo udapajjatha.
Dānaṃ vā brahmacariyaṃ vā, katamaṃ su mahapphalaṃ.
423. Tassa saṅkappa'maññāya, Maghavā devakuñjaro.
Sahassanetto pāturahu, vaṇṇena vihanam² tamaṃ.

1. Sāmajātakaṃ (Sī, I)

2. Nihanam (Sī, I), vihatam (Syā, Ka)

424. Salomahaṭṭho manujindo, Vāsavaṃ avacā Nimi.
Devatā nu'si gandhabbo, adu Sakko Purindado.
425. Na ca me tādiso vaṇṇo, diṭṭho vā yadi vā suto.
¹ Ācikkha me tvaṃ bhaddante, kathaṃ jānemu taṃ mayaṃ¹.
426. Salomahaṭṭhaṃ ṇatvāna, Vāsavo avacā Nimiṃ.
“Sakkoha'masmi Devindo, āgato'smi tavantike.
Alomahaṭṭho manujinda, puccha pañhaṃ ya'micchasi”.
427. So ca tena katokāso, Vāsavaṃ avacā Nimi.
Pucchāmi taṃ mahārāja², sabbabhūtāna'missara.
“Dānaṃ vā brahmacariyaṃ vā, katamaṃ su mahapphalaṃ”.
428. So puṭṭho naradevena, Vāsavo avacā Nimiṃ.
Vipākaṃ brahmacariyassa, jānaṃ akkhāsi jānato.
429. Hīnena brahmacariyena, khattiye upapajjati.
Majjhimena ca devattaṃ, uttamaṃ visujjhati.
430. Na he'te sulabhā kāyā, yācayogena kenaci.
Ye kāye upapajjanti, anāgārā tapassino.
431. Dudīpo³ Sāgaro Selo, Mujakindo⁴ Bhagīraso.
Usindaro⁵ Kassapo ca⁶, Asako ca Puthujjano.
432. Ete caññe ca rājāno, khattiyā brāhmaṇā bahū.
Puthuyaññaṃ yajitvāna, petatthm⁷ nātivattisum.
433. Atha yīme⁸ avattimsu, anāgārā tapassino.
Satti'sayo Yāmahanu, Somayāmo⁹ Manojavo.
434. Samuddo Māgho Bharato ca, isi Kālapurakkhato¹⁰.
Aṅgīraso Kassapo ca, Kisavaccho Akatti¹¹ ca.

1-1. Natthi Sī-I-potthakesu.

3. Dutipo (Ka)

5. Usīnaro (Sī, I)

7. Petam te (Sī, I)

9. Somayāgo (Sī, Syā, I)

11. Akitti (Sī, I), akanti (Syā)

2. Mahābāhu (Sī, I), devarāja (Ka)

4. Mucalindo (Sī, Syā, I), Mujakinto (Ka)

6. Aṭṭhako ca (Sī, I), atthako ca (Syā)

8. Addhā ime (Sī, I), addhāyime (Syā)

10. Kālikarikkhiyo (Sī, I)

435. Uttarena nadī Sīdā, gambhīrā duratikkamā.
Naḷaggivaṇṇā jotanti, sadā kañcanapabbatā.
436. Parūḷhakacchā tagarā, rūḷhakacchā vanā nagā.
Tatrā'suṃ dasasahassā, porāṇā isayo pure.
437. Ahaṃ seṭṭho'smi dānena, saṃyamena damena ca.
Anuttaraṃ vataṃ katvā, pakiracārī samāhite.
438. Jātimantaṃ ajaccañca, ahaṃ ujugataṃ naraṃ.
Atimevaṃ namassissaṃ, kammabandhū hi māṇavā¹.
439. Sabbe vaṇṇā adhammaṭṭhā, patanti nirayaṃ adho.
Sabbe vaṇṇā visujjhanti, caritvā dhamma'muttamaṃ.
440. Idaṃ vatvāna Maghavā, devarājā Sujampati.
Vedeha'manusāsitvā, saggakāyaṃ apakkami.
441. Imaṃ bhonto nisāmetha, yāvante'ttha samāgatā.
Dhimmikānaṃ manussānaṃ, vaṇṇaṃ uccāvacaṃ bahuṃ.
442. Yathā ayaṃ Nimirājā, paṇḍito kusalatthiko.
Rājā sabbavidehānaṃ, adā dānaṃ Arindamo.
443. Tassa taṃ dadato dānaṃ, saṅkappo udapajjatha.
“Dānaṃ vā brāhmacariyaṃ vā, katamaṃ su mahapphalaṃ”.
444. Abbhuto vata lokasmiṃ, uppajji lomahaṃsano.
Dibbo ratho pāturahu, Vedehassa yasassino.
445. Devaputto mahiddhiko, Mātali devasārathi.
Nimantayittha rājānaṃ, Vedehaṃ Mithilaggahaṃ.
446. “Ehi'maṃ rathamāruyha, rājasetṭha disampati.
Devā dassanakāmā te, Tāvatiṃsā sa-indakā.
Saramānā hi te devā, Sudhammāyaṃ samacchare”.

447. Tato rājā taramāno, Vedeho Mithilaggaho.
 Āsanā vuṭṭhahitvāna, pamukho ratha'māruhi.
448. Abhirūḷham ratham dibbam, Mātali eta'dabravi.
 "Kena tam Nemi maggena, rājasetṭha disampati.
 Yena vā pāpakammantā, puññakammā ca ye narā".
449. Ubhayeneva maṃ nehi, Mātali devasārathi.
 Yena vā pāpakammantā, puññakammā ca ye narā.
450. Kena tam paṭhamam Nemi, rājasetṭha disampati.
 Yena vā pāpakammantā, puññakammā ca ye narā.
451. Niraye¹ tāva passāmi, āvāse² pāpakamminam.
 Ṭhānāni luddakammānam, dussīlānañca yā gati.
452. Dassesī Mātali rañño, duggam vetaraṇim nadim.
 Kuthitam khārasamyuttam, tattam aggisikhūpamam³.
453. Nimī have Mātalimajjhabhāsatha⁴,
 Disvā janam patamānam vidugge.
 Bhayam hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi tam Mātali devasārathi.
 Ime nu maccā ki'makaṃsu pāpam,
 Ye'me janā vetaraṇim patanti.
454. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākam pāpakammānam, jānam akkhāsi'jānato.
455. Ye dubbale balavantā jīvaloke,
 Himsanti rosanti supāpadhammā.
 Te luddakammā pasavetva pāpam,
 Te'me janā vetaraṇim patanti.

1. Niriyaṃ (Syā, Ka)

3. Aggisamodakam (Ka)

2. Āvāsam (Syā, Ka)

4. Mātalimajjhabhāsi (Syā)

456. Sāmā ca soṇā sabalā ca gijjhā,
 Kākolasaṅghā adanti¹ bheravā.
 Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Ime nu maccā ki'makaṃsu pāpaṃ,
 Ye'me jane kākolasaṅghā adanti.
457. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākaṃ pāpakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
458. Ye keci'me maccharino kadariyā,
 Paribhāsakā samaṇabrāhmaṇānaṃ.
 Himsanti rosanti supāpadhammā,
 Te luddakammā pasavetva pāpaṃ.
 Te'me jane kākolasaṅghā adanti.
459. Sajotibhūtā pathaviṃ kamanti,
 Tattehi khandhehi ca pothayanti.
 Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Ime nu maccā ki'makaṃsu pāpaṃ,
 Ye'me janā khandhahatā sayanti.
460. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākaṃ pāpakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
461. Ye jīvalokasmi supāpadhammino,
 Narañca nāriñca apāpadhammaṃ.
 Himsanti rosanti supāpadhammā²,
 Te luddakammā pasavetva pāpaṃ.
 Te'me janā khandhahatā sayanti.

1. Adenti (Sī, Syā, I) evamuparipi.

2. Supāpadhammino (Ka)

462. Aṅgārakāsum̐ apare phuṇanti¹,
 Narā rudantā paridaḍḍhagattā.
 Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Ime nu maccā ki'makaṃsu pāpaṃ,
 Ye'me janā aṅgārakāsum̐ phuṇanti.
463. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākāṃ pāpakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
464. Ye keci pūgāya dhanassa² hetu,
 Sakkhiṃ karitvā iṇaṃ jāpayanti.
 Te jāpayitvā janataṃ janinda,
 Te luddakammā pasavetva pāpaṃ.
 Te'me janā aṅgārakāsum̐ phuṇanti.
465. Sajotibhūtā jalitā padittā,
 Padissati mahatī lohakumbhī.
 Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Ime nu maccā ki'makaṃsu pāpaṃ.
 Ye'me janā avāṃsirā Lohakumbhiṃ patanti.
466. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākāṃ pāpakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
467. Ye sīlavantaṃ³ samaṇa brāhmaṇaṃ vā,
 Himsanti rosanti supāpadhammā.
 Te luddakammā pasavetva pāpaṃ,
 Te'me janā avāṃsirā Lohakumbhiṃ patanti.

1. Thunanti (Sī, Syā), phunanti (I)

2. Pūgāyatanassa (Sī, I)

3. Sīlavaṃ (I)

468. Luñcanti gīvaṃ atha veṭṭhayitvā¹,
 Uṇhodakasmim̐ pakiledayitvā².
 Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Ime nu maccā ki'makaṃsu pāpaṃ,
 Ye'me janā luttasirā sayanti.
469. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākaṃ pāpakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
470. Ye jīvalokasmi supāpadhammino,
 Pakkhī gahetvāna viheṭṭhayanti te.
 Viheṭṭhayitvā sakuṇaṃ janinda,
 Te luddakammā pasavetva pāpaṃ.
 Te'me janā luttasirā sayanti.
471. Pahūtato yā anigādhakūlā³,
 Nadī ayaṃ sandati suppatitthā.
 Ghammābhitattā manujā pivanti,
 Pītañca⁴ tesāṃ bhusa hoti pāni.
472. Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Ime nu maccā ki'makaṃsu pāpaṃ,
 Pītañca tesāṃ bhusa hoti pāni.
473. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākaṃ pāpakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
474. Ye suddhadhaññaṃ palāsena missaṃ,
 Asuddhakammā kayino dadanti.
 Ghammābhitattāna pipāsītānaṃ,
 Pītañca tesāṃ bhusa hoti pāni.

1. Aviveṭṭhayitvā (Ka)

3. Anikhātakūlā (Sī, Syā, I)

2. Pakilotayitvā (Syā, Ka)

4. Pivataṃ ca (Sī, Syā, I, Ka)

475. Usūhi sattīhi ca tomarehi,
 Dubhayāni passāni tudanti kandataṃ.
 Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Ime nu maccā ki'makaṃsu pāpaṃ,
 Ye'me janā sattihatā sayanti.
476. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākam pāpakammānam, jānam akkhāsi'jānato.
477. Ye jīvalokasmi asādhukammino,
 Adinnamādāya karonti jīvikam.
 Dhaññaṃ dhanam rajatam jātārūpaṃ,
 Ajeḷakañcāpi pasum mahimsam¹.
 Te luddakammā pasavetva pāpaṃ,
 Te'me janā sattihatā sayanti.
478. Givāya baddhā kissa ime pune'ke,
 Aññe vikantā² bilakatā sayanti³.
 Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Ime nu maccā ki'makaṃsu pāpaṃ,
 Ye'me janā bilakatā sayanti.
479. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākam pāpakammānam, jānam akkhāsi'jānato.
480. Orabbhikā sūkarikā ca macchikā,
 Pasum mahimsaṅca ajeḷakaṅca.
 Hantvāna sūnesu pasārayimisu,
 Te luddakammā pasavetva pāpaṃ.
 Te'me janā bilakatā sayanti.

1. Mahīsam (Sī, I)

2. Vikatā (Sī, I)

3. Puneke (Sī, I)

481. Rahado ayaṃ muttakarīsapūro,
 Duggandharūpo asuci pūti vāti.
 Khudāparetā manujā adanti,
 Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā.
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi,
 Ime nu maccā ki'makaṃsu pāpaṃ.
 Ye'me janā muttakarīsabhakkhā.
482. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākaṃ pāpakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
483. Ye keci'me kāraṇikā virosakā,
 Paresaṃ himsāya sadā niviṭṭhā.
 Te luddakammā pasavetva pāpaṃ,
 Mittadduno mīlha'madanti bālā.
484. Rahado ayaṃ lohitapubbapūro,
 Duggandharūpo asuci pūti vāti.
 Ghammābhitattā manujā pivanti,
 Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā.
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi,
 Ime nu maccā ki'makaṃsu pāpaṃ.
 Ye'me janā lohitapubbabhakkhā.
485. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākaṃ pāpakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
486. Ye mātaraṃ vā pitaraṃ vā jīvaloke¹,
 Pārājikā arahante hananti.
 Te luddakammā pasavetva pāpaṃ,
 Te'me janā lohitapubbabhakkhā.

1. Pitaraṃ va jīvaloke (Sī), pitaraṃ va loke (I)

487. Jivhaṃ ca passa baḷisena viddhaṃ,
 Vihataṃ yathā saṅkusatena cammaṃ.
 Phandanti macchāva thalamhi khittā,
 Muñcanti kheḷaṃ rudamānā ki'mete.
488. Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Ime nu maccā ki'makaṃsu pāpaṃ,
 Ye'me janā vaṅkaghastā sayanti.
489. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākāṃ pāpakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
490. Ye keci sandhānagatā¹ manussā,
 Agghena agghaṃ kayāṃ hāpayanti.
 Kuṭena kuṭaṃ dhanalobhahetu,
 Channaṃ yathā vāricaraṃ vadhāya.
491. Na hi kuṭakārissa bhavanti tāṇā,
 Sakehi kammehi purakkhatassa.
 Te luddakammā pasavetva pāpaṃ,
 Te'me janā vaṅkaghastā sayanti.
492. Nārī imā samparibhinnagattā,
 Paggayha kandanti bhuje dujaccā.
 Sammakkhitā² lohitaḥḥalittā,
 Gāvo yathā āghātane vikantā.
 Tā bhūmibhāgasmim sadā nikhātā,
 Khandhā'tivattanti sajotibhūtā.
493. Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Imā nu nāriyo ki'makaṃsu pāpaṃ,
 Yā bhūmibhāgasmim sadā nikhātā.
 Khandhā'tivattanti sajotibhūtā.

1. Santānagatā (Sī, I), saṅṭhānagatā (Syā) 2. Samakkhitā (Syā), samakkhitā (Ka)

494. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
Vipākam̐ pāpakammānam̐, jānam̐ akkhāsi'jānato.
495. Koliṭṭhiyāyo¹ idha jīvaloke,
Asuddhakammā asataṃ acāruṃ.
Tā dittarūpā² pati vippahāya,
Aññaṃ acāruṃ ratikhiḍḍahetu.
Tā jivalokasmiṃ ramāpayitvā,
Khandhā'tivattanti sajotibhūtā.
496. Pāde gahetvā kissa ime pune'ke,
Avamsirā narake pātayanti.
Bhayam̐ hi maṃ vindati sūta disvā,
Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
Ime nu maccā ki'makamsu pāpaṃ,
Ye'me janā avamsirā narake pātayanti.
497. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
Vipākam̐ pāpakammānam̐, jānam̐ akkhāsi'jānato.
498. Ye jīvalokasmi asādhukammīno,
Parassa dārāni atikkamanti.
Te tādisā uttamabhaṇḍathenā,
Te'me janā avamsirā narake pātayanti.
499. Te vassapūgāni bahūni tattha,
Nirayesu dukkham̐ vedanam̐ vedayanti.
Na hi pāpakārissa³ bhavanti tāṇā,
Sakehi kammehi purakkhatassa.
Te luddakammā pasavetva pāpaṃ,
Te'me janā avamsirā narake pātayanti.

1. Koliniyāyo (Sī, I)

2. Dhuttarūpā (Ka)

3. Kūṭakārissa (Ka)

500. Uccāvaca' me vividhā upakkamā,
 Nirayesu dissanti sughorarūpā.
 Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Ime nu maccā ki' makāṃsu pāpaṃ,
 Ye' me janā adhimattā dukkhā tibbā.
 Kharā kaṭukā vedanā vedayanti.
501. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākāṃ pāpakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi' jānato.
502. Ye jīvalokasmi supāpadiṭṭhino,
 Vissāsakammāni karonti mohā.
 Parañca diṭṭhīsu samādapenti,
 Te pāpadiṭṭhiṃ¹ pasavetva pāpaṃ.
 Te' me janā adhimattā dukkhā tibbā,
 Kharā kaṭukā vedanā vedayanti.
503. Veditāni te mahārāja, āvāsaṃ pāpakammaṇaṃ.
 Ṭhānāni luddakammānaṃ, dussīlānañca yā gati.
 Uyyāhi dāni rājīsi, devarājassa santike.
504. Pañcathūpaṃ dissati' daṃ vimānaṃ,
 Mālāpiḷandhā sayanassa majjhe.
 Tattha' cchati nārī mahānubhāvā,
 Uccāvacaṃ iddhi vikubbamānā.
505. Vittī hi maṃ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
 Ayaṃ nu nārī ki' makāsi sādhum,
 Yā modati saggapattā vimāne.
506. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 Vipākāṃ puññakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi' jānato.

1. Pāpadiṭṭhī (Sī, Syā), pāpadiṭṭhīsu (I)

507. Yadi te sutā Bīraṇī jīvaloke,
 Āmāyadāsī ahu brāhmaṇassa.
 Sā pattakāle¹ atithim viditvā,
 Mātā'va puttam saki'mābhinandī.
 Saṁyamā saṁvibhāgā ca, sā vimānasmi modati.
508. Daddallamānā ābhenti², vimānā satta nimmitā.
 Tattha yakkho mahiddhiko, sabbābharaṇabhūsito.
 Samantā anupariyāti, nārīgaṇapurakkhato.
509. Vittī hi maṁ vindati sūta disvā,
 Pucchāmi taṁ Mātali devasārathi.
 Ayaṁ nu macco ki'makāsi sādhum,
 Yo modati saggapatto vimāne.
510. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
 vipākam puññakammānaṁ, jānaṁ akkhāsi'jānato.
511. Soṇadinno gahapati, esa dānapatī ahu.
 Esa pabbajitu'ddissa, vihāre satta kārayi.
512. Sakkaccam te upaṭṭhāsi, bhikkhavo tattha vāsike.
 Acchādanañca bhattañca, senāsanam padīpiyam.
 Adāsi ujubhūtesu, vippassannena cetasā.
513. Cātuddasim pañcadasim, yā ca³ pakkhassa aṭṭhamī⁴.
 Pāṭihāriyapakkhañca, aṭṭhaṅgasusamāhitam.
514. Uposatham upavasī, sadā sīlesu saṁvuto.
 Saṁyamā saṁvibhāgā ca, so vimānasmi modati.
515. Pabhāsati midam byamham, phalikāsu sunimmitam.
 Nārivaragaṇākiṇṇam, kūṭāgaravarocitam.
 Upetam annapānehi, naccagītehi cūbhayam.

1. Pattakālam (Sī, Syā, I)

3. Yā va (Sī, I)

2. Ābhanti (Syā, Ka)

4. Aṭṭhamim (Sī, I)

516. Vittī hi maṃ vindati sūta disvā,
Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
Ime nu maccā ki'makaṃsu sādhum,
Ye modare saggapattā vimāne.
517. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
Vipākaṃ puññakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
518. Yā kāci nāriyo idha jīvaloke,
Sīlavantiyo upāsikā.
Dāne ratā niccaṃ pasannacittā,
Sacce ʘhitā uposathe appamattā.
Saṃyamā saṃvibhāgā ca, tā vimānasmi modare.
519. Pabhāsati midam byamham, veḷuriyāsu nimmitam.
Upeṭam bhūmibhāgehi, vibhattam bhāgaso mitam.
520. Ālambarā mudiṅgā ca, naccagītā suvādītā.
Dibbā saddā niccharanti, savanīyā manoramā.
521. Nāham evaṃgataṃ jātu¹, evaṃsuruciraṃ pure.
Saddam samabhijānāmi, diṭṭham vā yadi vā sutam.
522. Vittī hi maṃ vindati sūta disvā,
Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
Ime nu maccā ki'makaṃsu sādhum,
Ye modare saggapattā vimāne.
523. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
Vipākaṃ puññakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
524. Ye keci maccā idha jīvaloke, sīlavantā² upāsakā.
Ārāme udapāne ca, papā saṅkamanāni ca.
Arahante sītibhūte³, sakkaccaṃ paṭipādayum.

1. Jātam (Ka)

2. Sīlavanto (Sī, I)

3. Arahantesu sītibhūtesu (Ka)

525. Cīvaram piṇḍapātañca, paccayam sayanāsanam.
Adamsu ujubhūtesu, vippasannena cetasā.
526. Cātuddasim pañcadasim, yā ca pakkhassa aṭṭhamī.
Pāṭihāriyapakkhañca, aṭṭhaṅgasusamāhitam.
527. Uposatham upavasum, sadā sīlesu samvutā.
Saṃyamā samvibhāgā ca, te vimānasmi modare.
528. Pabhāsati midam byamham, phalikāsu sunimmitam.
Nārivaragaṇākiṇṇam, kūṭāgāvararocitam.
529. Upetam annapānehi, naccagītehi cūbhayam.
Najjo cā'nupariyāti, nānāpupphadumāyutā.
530. Vittī hi mam vindati sūta disvā,
Pucchāmi tam Mātali devasārathi.
Ayam nu macco ki'makāsi sādhum,
Yo modatī saggapatto vimāne.
531. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
Vipakam puññakammānam, jānam akkhāsi'jānato.
532. Mithilāyam gahapati, esa dānapatī ahu.
Ārāme udapāne ca, papā saṅkamanāni ca.
Arahante sītibhūte, sakkaccam paṭipādayi.
533. Cīvaram piṇḍapātañca, paccayam sayanāsanam.
Adāsi ujubhūtesu, vippasannena cetasā.
534. Cātuddasim pañcadasim, yā ca pakkhassa aṭṭhamī.
Pāṭihāriyapakkhañca, aṭṭhaṅgasusamāhitam.
535. Uposatham upavasī, sadā sīlesu samvuto.
Saṃyamā samvibhāgā ca, so vimānasmi modati.
536. Pabhāsati midam byamham, phalikāsu sunimmitam¹.
Nārivaragaṇākiṇṇam, kūṭāgāvararocitam.

537. Upetaṃ annapānehi, naccagītehi cūbhayaṃ.
Najjo cā'nupariyāti, nānāpupphadumāyutā.
538. Rājāyatanā kapitthā ca, ambā sālā ca jambuyo.
Tindukā ca piyālā ca, dumā niccaphalā bahū.
539. Vittī hi maṃ vindati sūta disvā,
Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
Ayaṃ nu macco ki'makāsi sādhum,
Yo modatī saggapatto vimāne.
540. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
Vipākam puññakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
541. Mithilāyaṃ gahapati, esa dānapatī ahu.
Ārāme udapāne ca, papā saṅkamanāni ca.
Arahante sītibhūte, sakkaccaṃ paṭipādayi.
542. Cīvaram piṇḍapātañca, paccayaṃ sayanāsanam.
Adāsi ujjubhūtesu, vippasannena cetasā.
543. Cātuddasiṃ pañcadasiṃ, yā ca pakkhassa aṭṭhamī.
Pāṭihāriyapakkhañca, aṭṭhaṅgasusamāhitam.
544. Uposatham upavasī, sadā sīlesu saṃvuto.
Saṃyamā saṃvibhāgā ca, so vimānasmi modati.
545. Pabhāsati midam byamham, veḷuriyāsu nimmitam.
Upetaṃ bhūmibhāgehi, vibhattam bhāgaso mitam.
546. Āḷambarā mudīṅgā ca, naccagītā suvādītā.
Dibiyā saddā niccharanti, savanīyā manoramā.
547. Nāham evaṃgataṃ jātu¹, evaṃsuruciram pure.
Saddam samabhijānāmi, diṭṭham vā yadi vā sutam.

548. Vittī hi maṃ vindati sūta disvā,
Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
Ayaṃ nu macco ki'makāsi sādhum,
Yo modatī saggapatto vimāne.
549. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
Vipākaṃ puññakammaṇaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
550. Bārāṇasiyaṃ gahapati, esa dānapatī ahu.
Ārāme udapāne ca, papā saṅkamanāni ca.
Arahante sītibhūte, sakkaccaṃ paṭipādayi.
551. Cīvaraṃ piṇḍapātañca, paccayaṃ sayanāsaṇaṃ.
Adāsi ujubhūtesu, vippasanna cetasā.
552. Cātuddasiṃ pañcadasiṃ, yā ca pakkhassa aṭṭhamī.
Pāṭihāriyapakkhañca, aṭṭhaṅgasusamāhitam.
553. Uposathaṃ upavasī, sadā sīlesu saṃvuto.
Saṃyamā saṃvibhāgā ca, so vimānasmi modati.
554. Yathā udaya'mādicco, hoti lohitako mahā.
Tathūpamaṃ idaṃ byamhaṃ, jātarūpassa nimmitam.
555. Vittī hi maṃ vindati sūta disvā,
Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
Ayaṃ nu macco ki'makāsi sādhum,
Yo modatī saggapatto vimāne.
556. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
Vipākaṃ puññakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
557. Sāvattthiyaṃ gahapati, esa dānapatī ahu.
Ārāme udapāne ca, papā saṅkamanāni ca.
Arahante sītibhūte, sakkaccaṃ paṭipādayi.
558. Cīvaraṃ piṇḍapātañca, paccayaṃ sayanāsaṇaṃ.
Adāsi ujubhūtesu, vippasanna cetasā.

559. Cātuddasiṃ pañcadasiṃ, yā ca pakkhassa aṭṭhamī.
Pāṭihāriyapakkhañca, aṭṭhaṅgasusamāhitān.
560. Uposatham upavasī, sadā sīlesu saṃvuto.
Samyamā saṃvibhāgā ca, so vimānasmi modati.
561. Vehāyasā'me bahukā, jātarūpassa nimmitā.
Daddallamānā ābhenti, vijjuva'bbhaghanantare.
562. Vittī hi maṃ vindati sūta disvā,
Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
Ime nu maccā ki'makaṃsu sādhum,
Ye modare saggapattā vimāne.
563. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
Vipākāṃ puññakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
564. Saddhāya suniviṭṭhāya, saddhamme suppavedite.
Akaṃsu Satthu vacanaṃ, Sammāsambuddhasāsane¹.
Tesaṃ etāni ṭhānāni, yāni tvaṃ rāja passasi.
565. Veditāni te mahārāja, āvāsaṃ pāpakammaṇaṃ.
Atho kalyāṇakammānaṃ, ṭhānāni veditāni te.
Uyyāhi dāni rājīsi, devarājassa santike.
566. Sahassayuttaṃ hayavāhiṃ, dibbayāna'madhiṭṭhito.
Yāyamāno mahārājā, addā sīdantare nage.
Disvānā'mantayī sūtaṃ, "ime ke nāma pabbatā".
567. ² Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
Vipākāṃ puññakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato².
568. Sudassano Karavīko, Īsadharo³ Yugandharo.
Nemindharo Vinatako, Assakaṇṇo girī brahā.

1. Sammāsambuddhasāvaka (Syā), Sammāsambuddhasāsanaṃ (I)

2-2. Ayaṃ gāthā Sī-Syā-I-pothakesu Aṭṭhakathāyañca na dissati.

3. Isindharo (Syā), Īsandharo (Ka)

569. Ete Sīdantare nagā, anupubbasmuggatā.
Mahārājāna'māvāsā, yāni tvam rāja passasi.
570. Anekarūpaṃ ruciraṃ, nānācitraṃ pakāsati.
Ākiṇṇaṃ indasadisehi, byaggheheva surakkhitaṃ¹.
571. Vittī hi maṃ vindati sūta disvā,
Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
Imaṃ nu dvāraṃ ki'mabhañña'māhu²,
(Manorama dissati dūratova.)³
572. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
Vipākaṃ puñṇakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.
573. "Citrakūṭo"ti yaṃ āhu, devarājapavesanaṃ.
Sudassanassa girino, dvāraṃ hetam pakāsati.
574. Anekarūpaṃ ruciraṃ, nānācitraṃ pakāsati.
Ākiṇṇaṃ indasadisehi, byaggheheva surakkhitaṃ.
Pavise'tena rājīsi, arajaṃ bhumi'makkama.
575. Sahassayuttaṃ hayavāhiṃ, dibbayāna'madhiṭṭhito.
Yāyamāno mahārājā, addā devasabhaṃ idaṃ.
576. Yathā sarade ākāse⁴, nīlobhāso padissati.
Tathūpamaṃ idaṃ byamhaṃ, veḷuriyāsu nimmitaṃ.
577. Vittī hi maṃ vindati sūta disvā,
Pucchāmi taṃ Mātali devasārathi.
Imaṃ nu byamhaṃ ki'mabhañña'māhu²,
(Manorama dissati dūratova.)³
578. Tassa puṭṭho viyākāsi, Mātali devasārathi.
Vipākaṃ puñṇakammānaṃ, jānaṃ akkhāsi'jānato.

1. Purakkhitaṃ (Syā, Ka)

2. Kimabhiññaṃ māhu (Sī, I)

3. () Ayaṃ pāṭho Syāma-potthakeyeva dissati.

4. Ākāso (Sī, Syā, I)

579. “Sudhammā” iti yaṃ āhu, passe’sā¹ dissate sabhā.
Veḷuriyārucirā citrā, dhārayanti sanimmitā.
580. Aṭṭhamsā sukataṭṭhambhā, sabbe veḷuriyāmayā.
Yattha devā Tāvatisā, sabbe indapurohitā.
581. Atthaṃ devamanussānaṃ, cintayantā samacchare.
Pavise’tena rājīsi, devānaṃ anumodanaṃ.
582. Taṃ devā paṭinandiṃsu, disvā rājāna’māgataṃ.
Svāgataṃ te mahārāja, atho te adurāgataṃ.
Nisīda dāni rājīsi, devarājassa santike.
583. Sakkopi paṭinandittha², Vedehaṃ Mithilaggahaṃ.
Nimantayittha³ kāmehi, āsanena ca Vāsavo.
584. Sādhu khosi anupatto, āvāsaṃ Vasavattinaṃ.
Vasa devesu rājīsi, sabbakāmasamiddhisu.
Tāvatisesu devesu, bhuñja kāme amānuse.
585. Yathā yācītaṃ yānaṃ, yathā yācītaṃ dhanaṃ.
Evaṃsampada’meve’taṃ, yaṃ parato dānapaccayā.
586. Na cāha’meta’micchāmi, yaṃ parato dānapaccayā.
Sayamkatāni puññaṇi, taṃ me āveṇikaṃ⁴ dhanaṃ.
587. Sohaṃ gantvā manussesu, kāhāmi kusalaṃ bahumī.
Dānena samacariyāya, saṃyamena damena ca.
Yaṃ katvā sukhito hoti, na ca pacchānutappati.
588. Bahūpakāro no bhavaṃ, Mātali devasārathi.
Yo me kalyāṇakammānaṃ, pāpānaṃ paṭidassayi⁵.
589. Idamaṃ vatvā Nimirājā, Vedeho Mithilaggaho.
Puthuyaññaṃ yajitvāna, saṃyamaṃ ajjhupāgamīti.
Nimijātakaṃ⁶ catutthaṃ.

1. Esesā (Syā, Ka)

3. Nimantayī ca (Sī, I)

5. Paṭidaṃsayi (I)

2. Paṭinanditvā(Ka)

4. Āveṇiyaṃ (Sī, Syā, I), āveṇikaṃ (Ka)

6. Nemirājajātakaṃ (Syā)

542. Umaṅgajātaka (5)

590. Pañcālo sabbasenāya, Brahmadatto'ya'māgato.
Sā'yam Pañcāliyā senā, appameyyā Mahosadha.
591. Vīthimatī¹ pattimatī, sabbasaṅgāmakovidā.
Ohārinī saddavatī, berisaṅkhappabodhanā.
592. Lohavijjālaṅkārahā, dhajinī vāmarohinī.
Sippiyehi susampannā, sūrehi suppatiṭṭhitā.
593. Dase'ttha paṇḍitā āhu, bhūripaññā rahogamā².
Mātā ekādasī rañño, Pañcāliyā pasāsati.
594. Athe'tthe'kasatam khatyā, anuyantā yasassino.
Acchinnaraṭṭhā byathitā, Pañcāliyā³ vasam gatā.
595. Yamvadā-takkarā rañño, akāmā piyabhāṇino.
Pañcāla'manuyāyanti, akāmā vasino gatā.
596. Tāya senāya Mithilā, tisandhiparivāritā.
Rājadhānī Videhānam, samantā parikhaññati.
597. Uddham tārakajātāva, samantā parivāritā.
Mahosadha vijānāhi, katham makkho bhavissati.
598. Pāde deva pasārehi, bhuñja kāme ramassu ca.
Hitvā Pañcāliyānam senam, Brahmadatto palāyiti⁴.
599. Rājā santhavakāmo te, ratanāni pavecchati.
Āgacchantu ito⁵ dūtā, mañjukā piyabhāṇino.
600. Bhāsantu mudukā vācā, yā vācā paṭinanditā.
Pañcālo ca Videho ca⁶, ubho ekā bhavantu te.
601. Katham nu Kevaṭṭa Mahosadhena,
Samāgamo āsi ta'diṅgha brūhi.
Kacci te paṭinijjhatto, kacci tuṭṭho Mahosadho.

1. Piṭṭhimatī (Sī, I), viddhimatī (Syā)

3. Pañcālinam (bahūsu)

5. Tato (Sī, Syā)

2. Rahogatā (Syā, Ka)

4. Palāyati (Sī, Syā)

6. Pañcālā ca Videhāca (Sī, I)

602. Anariyarūpo puriso janinda,
Asammodako thaddho asabbhirūpo.
Yathā mūgo ca badhiro ca, na kiñci'ttham abhāsatha¹.
603. Addhā idam mantapadam sududdasam,
Attho suddho naraviriyena diṭṭho.
Tathā hi kāyo mama sampavedhati,
Hitvā sayam ko parahattha'messati.
604. Channam hi ekāva matī sameti,
Ye paṇḍitā uttamabhūripattā.
Yānam ayānam atha vāpi thānam,
Mahosadha tvampi matim karohi.
605. Jānāsi kho rāja mahānubhāvo,
Mahabbalo Cūḷanibrahmadatto.
Rājā ca tam icchati māraṇattham²,
Migam yathā okacarena luddo.
606. Yathāpi maccho baḷisam, vaṅkam maṁsena chāditaṁ.
Āmagiddho na jānāti, maccho maraṇa'mattano.
607. Evameva tuvaṁ rāja, Cūḷaneyyassa dhītaṁ.
Kāmagiddho na jānāsi, macchova maraṇa'mattano.
608. Sace gacchasi Pañcālam, khippa'mattam jahissasi.
Migam panthānubandhamva³, mahantam bhayamessati.
609. Mayameva bāla'mhase eḷamūgā,
Ye uttamattāni tayī lapimhā.
Kimeva tvaṁ naṅgalakoṭivaḍḍho,
Atthāni jānāsi hathāpi aññe.
610. Imam gale gahetvāna, nāsetha vijitā mama.
Yo me ratanalābhassa, antarāyāya bhāsati.

1. Abhāsitha (Ka)

2. Kāraṇattham (Sī, I)

3. Pathānupannaṁva (Sī, Syā, I)

611. Tato ca so apakkamma, Vedehassa upantikā.
Atha āmantayī dūtāṃ, Mādharam¹ suvapaṇḍitaṃ.
612. Ehi samma haritapakkha², veyyāvaccāṃ karohi me.
Atthi Pañcālarājassa, Sālikā sayanapālikā.
613. Taṃ bandhanena³ pucchassu, sā hi sabbassa kovidā.
Sā tesāṃ sabbaṃ jānāti, rañño ca Kosiyassa ca.
614. Āmoti so paṭissutvā, Mādharo suvapaṇḍito.
Agamāsi haritapakkho⁴, Sālikāya upantikāṃ.
615. Tato ca kho so gantvāna, Mādharo suvapaṇḍito.
Athāmantayī sugharam, Sālikāṃ mañjubhāṇikāṃ.
616. Kacci te sughare khamanīyaṃ, kacci vesse anāmayāṃ.
Kacci te madhunā lājā, labbhate sughare tuvaṃ⁵.
617. Kusalañceva me samma, atho samma anāmayāṃ.
Atho me madhunā lājā, labbhate suvapaṇḍita.
618. Kuto nu samma āgamma, kassa vā pahito tuvaṃ.
Na ca me'si ito pubbe, diṭṭho vā yadi vā suto.
619. Ahoṣiṃ Sivirājassa, pāsāde sayanapālako.
Tato so dhammiko rājā, baddhe mocesi bandhanā.
620. Tassa me'kā dutiyā'si, Sālikā mañjubhāṇikā.
Taṃ tattha avadhī seno, pekkhato sughare mama.
621. Tassā kāmā hi sammatto, āgato'smi tavan'tike.
Sace kareyya⁶ okāsaṃ, ubhayova vasāmase.
622. Suvo'va suviṃ kāmeyya, Sāliko pana Sālikāṃ.
Suvassa Sālikāyeva⁷, saṃvāso hoti kīdiso.

1. Maḍharāṃ (Sī), Mādhurāṃ (Syā), Māṭharāṃ (I)

3. Taṃ pattharena (Sī, I), taṃ santhavena (Syā)

5. Tava (Sī, I)

6. Kareyyāsi (Sī), kareyu (Syā), kareyyāsi me (I)

2. Harīpakkha (sī, I)

4. Harīpakkho (Sī, I)

7. Sālikāya ca (Sī, I)

623. Yo'yaṃ kāme¹ kāmayahi, api caṇḍālikāmapī.
Sabbo hi sadiso hoti, natthi kāme asādiso.
624. Atthi Jampāvātī² nāma, mātā Sivissa³ rājino.
Sā bhariyā Vāsudevassa, Kaṇhassa mahesī piyā.
625. Raṭṭhavatī⁴ kimpurisī, sāpi Vacchaṃ akāmayi.
Manusso migiyā saddhim, natthi kāme asādiso.
626. Handa khvāhaṃ gamissāmi, Sālike mañju bhāṇike.
Paccakkhānupadaṃ hetam, atimaññasi nūna maṃ.
627. Na sirī taramānassa, Mādharma suvapaṇḍita.
Idheva tāva acchassu, yāva rājāna dakkhasi⁵.
Sossi⁶ saddaṃ mudiṅgānaṃ, ānubhāvañca rājino.
628. Yo nu khvāyaṃ tibbo saddo, tirojanapade⁷ suto.
Dhītā Pañcālarājassa, osadhī viya vaṇṇinī.
Taṃ dassati Videhānaṃ, so vivāho bhavissati.
629. Ediso mā⁸ amittānaṃ, vivāho hotu Mādharma.
Yathā Pañcālarājassa, Vedehena bhavissati.
630. Ānāyitvāna Vedehaṃ, Pañcālānaṃ rathesabho.
Tato naṃ ghātayissati, na'ssa sakhī bhavissati.
631. Handa kho maṃ anujānāhi, rattiyō sattamattiyō.
Yāvā'haṃ Sivirājassa, ārocemi mahesino.
Laddho ca me āvasatho, Sālikāya upantikā⁹.
632. Handa kho taṃ anujānāmi, ratthiyō sattamattiyō.
Sace tvaṃ sattarattena, nā'gacchasi māmā'tike.
Maññe okkantasattaṃ¹⁰ maṃ, matāya āgamissasi.

1. Yaṃ yaṃ kāmī (Sī, I)

3. Sibbissa (Sī, I)

5. Dakkhisi (I)

7. Tirojanapadaṃ (I, Ka)

9. Upantikā (Sī, Ka)

2. Jambāvātī (Sī, Syā), Campāvātī (Ka)

4. Rathavatī (Sī, I), Ratanavatī (Syā)

6. Sossasi (Sī)

8. Nediso te (Sī)

10. Okkantasantaṃ (Syā, I, Ka)

633. Tato ca kho so gantvāna, Mādharo suvapaṇḍito.
Mahosadhassa akkhāsi, Sālikāvacaṇaṃ idaṃ.
634. Yasseva ghare bhuñjeyya bhogaṃ,
Tasseva atthaṃ puriso careyya.
Handāhaṃ gacchāmi pure janinda,
Pañcālarājassa puraṃ surammaṃ.
Nivesanāni māpetuṃ, Vedehassa yasassino.
635. Nivesanāni māpetvā, Vedehassa yasassino.
Yadā te paṇḍeyyāmi, tadā eyyāsi khattiya.
636. Tato ca pāyāsi pure Mahosadho,
Pañcālarājassa puraṃ surammaṃ.
Nivesanāni māpetuṃ, Vedehassa yasassino.
637. Nivesanāni māpetvā, Vedehassa yasassino.
Athassa pāhiṇi dūtaṃ,¹ Vedehaṃ Mithilaggahaṃ¹.
Ehi dāni mahārāja, māpitaṃ te nivesanaṃ.
638. Tato ca rājā pāyāsi, senāya caturaṅgiyā².
Anantavāhanaṃ daṭṭhuṃ, phītaṃ Kapiliyaṃ³ puraṃ.
639. Tato ca kho so gantvāna, Brahmadaṭṭassa pāhiṇi.
Āgato'smi mahārāja, tava pādāni vandituṃ.
640. Dadāhi dāni me bhariyaṃ, nāriṃ sabbaṅgasobhiniṃ.
Suvaṇṇena paṭicchannaṃ, dāsigaṇapurakkhataṃ.
641. Svāgataṃ te'va⁴ Vedeha, atho te adurāgataṃ.
Nakkhattaṃyeva paripuccha, ahaṃ kaññaṃ dadāmi te.
Suvaṇṇena paṭicchannaṃ, dāsigaṇapurakkhataṃ.
642. Tato ca rājā Vedeho, nakkhattaṃ paripucchatha⁵.
Nakkhattaṃ paripucchitvā, Brahmadaṭṭassa pāhiṇi.

1-1. Natthi Sī-I-pothakesu.

2. Caturaṅginiyā (Ka)

3. Kampilliyā (Sī, I)

4. Te (Sī), tepi (Syā), tena (I)

5. Paripucchati (Syā, Ka)

643. Dadāhi dāni me bhariyaṃ, nāriṃ sabbaṅgasobhinim.
Suvaṇṇena paṭicchannaṃ, dāsigaṇapurakkhataṃ.
644. Dadāmi dāni te bhariyaṃ, nāriṃ sabbaṅgasobhinim.
Suvaṇṇena paṭicchannaṃ, dāsigaṇapurakkhataṃ.
645. Hatthī assā rathā pattī, senā tiṭṭhanti vammitā¹.
Ukkā padittā jhāyanti, kinnu maññanti paṇḍitā.
646. Hatthī assā rathā pattī, senā tiṭṭhanti vammitā¹.
Ukkā padittā jhāyanti, kinnu kāhanti² paṇḍita.
647. Rakkhati taṃ mahārāja, Cūḷaneyyo mahabbalo.
Paduṭṭho Brahmaddatta³, pāto taṃ ghātayissati.
648. Ubbedhati me hadayaṃ, mukhañca parisussati.
Nibbutim nā' dhigacchāmi, aggidaḍḍhova ātape.
649. Kammārānaṃ yathā ukkā, anto jhāyati no bahi.
Evampi hadayaṃ mayhaṃ, anto jhāyati no bahi.
650. Pamatto mantanātīto, bhinnamanto'si khattiya.
Idāni kho taṃ tāyantu, paṇḍitā mantino janā.
651. Akatvā'maccassa vacanaṃ, attakāmahitesino.
Attapītirato rājā, migo kūṭe'va ohito.
652. Yathāpi maccho baḷisaṃ, vaṅkaṃ maṃsena chāditaṃ.
Āmagiddho na jānāti, maccho maraṇa'mattano.
653. Evameva tuvaṃ rāja, Cūḷaneyyassa dhītaṃ.
Kāmagiddho na jānāsi, macchova maraṇa'mattano.
654. Sace gacchasi Pañcālam, khippa'mattaṃ jahissasi.
Migaṃ panthānubandhaṃva, mahantaṃ bhaya'messati.

1. Vammikā (Syā, Ka) 2. Kāhati (Ka) 3. Paduṭṭho te Brahmaddatto (Si, Syā, I)

655. Anariyarūpo puriso janinda,
 Ahīva ucchaṅgagato ḍaseyya.
 Na tena mittim kayirātha dhīro¹,
 Dukkho have kāpurisena² saṅgamo.
656. Ya' deva³ jaññā purisaṃ⁴ janinda,
 "Sīlavā'yam bahussuto".
 Teneva mittim kayirātha dhīro,
 Sukho have sappurisena saṅgamo.
657. Bālo tuvaṃ eḷamūgo'si rāja,
 Yo uttamattāni mayī lapittho.
 Ki'meva'ham naṅgalakoṭivaḍḍho,
 Atthāni jānāmi⁵ yathāpi aññe.
658. Imaṃ gale gahetvāna, nāsetha vijitā mama.
 Yo me ratanalābhassa, antarāyāya bhāsati.
659. Mahosadha atītena, nā' nuvijjhanti paṇḍitā.
 Kim maṃ assaṃ'va sambaddhaṃ, patodeneva vijjhasi.
660. Sace passasi makkhaṃ vā, khemaṃ vā pana passasi.
 Teneva maṃ anusāsa, kim atītena vijjhasi.
661. Atītaṃ mānusaṃ kammaṃ, dukkaraṃ durabhisambhavaṃ.
 Na taṃ sakkomi mocetuṃ, tvaṃ pajānassu⁶ khattiya.
662. Santi vehāyasā⁷ nāgā, iddhimanto yasassino.
 Tepi ādāya gaccheyyuraṃ, yassa honti tathāvidhā.
663. Santi vehāyasā assā, iddhimanto yasassino.
 Tepi ādāya gaccheyyuraṃ, yassa honti tathāvidhā.
664. Santi vehāyasā pakkhī, iddhimanto yasassino.
 Tepi ādāya gaccheyyuraṃ, yassa honti tathāvidhā.

1. Pañño (I)

2. Kāpurischi (Ka)

3. Yam tveva (Sī, Syā, I)

4. Puriso (Syā, Ka)

5. Jānissaṃ (Sī, Syā, I)

6. Tvampi jānassu (Sī, I)

7. Vehāsayā (Sī, I)

665. Santi vehāyasā yakkhā, iddhimanto yasassino.
Tepi ādāya gaccheyyūṃ, yassa honti tathāvidhā.
666. Atītaṃ mānusaṃ kammaṃ, dukkaraṃ durabhisambhavaṃ.
Na taṃ sakkomi mocetuṃ, antalikkhena khattiya.
667. Atīradassī puriso, mahante udakaṇṇave.
Yattha so labhate gādham¹, tattha so vindate sukhaṃ.
668. Evaṃ amhaṃ ca rañño ca, tvaṃ patiṭṭhā Mahosadha.
Tvaṃ no'si mantinaṃ seṭṭho, amhe dukkhā pamocaya.
669. Atītaṃ mānusaṃ kammaṃ, dukkaraṃ durabhisambhavaṃ.
Na taṃ sakkomi mocetuṃ, tvaṃ pajānassu Senaka.
670. Suṇohi me'taṃ² vacanaṃ, passa senaṃ³ mahabbhayaṃ.
Senakaṃ dāni pucchāmi, kiṃ kiccaṃ idha maññasi.
671. Aggim vā dvārato dema, gaṇhāmase vikantanaṃ⁴.
Aññamaññaṃ vadhitvāna, khippaṃ hissāma jīvitaṃ.
Mā no rājā Brahmaḍatto, ciraṃ dukkhena mārayi.
672. Suṇohi me'taṃ vacanaṃ, passa senaṃ mahabbhayaṃ.
Pukkusaṃ dāni pucchāmi, kiṃ kiccaṃ idha maññasi.
673. Visaṃ khāditvā miyyāma, khippaṃ hissāma jīvitaṃ.
Mā no rājā Brahmaḍatto, ciraṃ dukkhena mārayi.
674. Suṇohi me'taṃ vacanaṃ, passa senaṃ mahabbhayaṃ.
Kāvindaṃ⁵ dāni pucchāmi, kiṃ kiccaṃ idha maññasi.
675. Rajjuyā bajjha miyyāma, papātā papatāmase⁶.
Mā no rājā Brahmaḍatto, ciraṃ dukkhena mārayi.
676. Suṇohi me'taṃ vacanaṃ, passa senaṃ mahabbhayaṃ.
Devindaṃ dāni pucchāmi, kiṃ kiccaṃ idha maññasi.

1. Nāvaṃ (Ka)

2. Etaṃ (Sī, Ka)

3. Passase'taṃ(Sī, I)

4. Vikattanaṃ (Sī, I)

5. Kāvindaṃ (Sī, I)

6. Papatemase (Sī, I)

677. Aggim̄ vā dvārato dema, gaṇhāmase vikantanam̄.
Aññamaññaṃ vadhitvāna, khippam̄ hissāma jīvitam̄.
Na no sakkoti mocetum̄, sukheneva Mahosadho.
678. Yathā kadalino sāram̄, anvesam̄ nā'dhigacchati.
Evam̄ anvesamānā nam̄, pañham̄ na'jjhagamāmase.
679. Yathā simbalino sāram̄, anvesam̄ nā'dhigacchati.
Evam̄ anvesamānā nam̄, pañham̄ na'jjhagamāmase.
680. Adese vata no vuṭṭham̄, kuñjarānam̄va'nodake.
Sakāse dummanussānam̄, bālānam̄ avijānatam̄.
681. Ubbedhati me hadayam̄, mukhañca parisussati.
Nibbutim̄ nā'dhigacchāmi, aggidaḍḍhova ātape.
682. Kammārānam̄ yathā ukkā, anto jhāyati no bahi.
Evampi hadayam̄ mayham̄, anto jhāyati no bahi.
683. Tato so paṇḍito dhīro, atthadassī Mahosadho.
Vedeham̄ dukkhitam̄ disvā, idam̄ vacanamabravi.
684. Mā tvaṃ bhāyi mahārāja, mā tvaṃ bhāyi rathesabha.
Aham̄ taṃ mocayissāmi, rāhuggaham̄va¹ candimam̄.
685. Mā tvaṃ bhāyi mahārāja, mā tvaṃ bhāyi rathesabha.
Aham̄ taṃ mocayissāmi, rāhuggaham̄va sūriyam̄.
686. Mā tvaṃ bhāyi mahārāja, mā tvaṃ bhāyi rathesabha.
Aham̄ taṃ mocayissāmi, pañke sannam̄va kuñjaram̄.
687. Mā tvaṃ bhāyi mahārāja, mā tvaṃ bhāyi rathesabha.
Aham̄ taṃ mocayissāmi, peḷābaddham̄va pannagam̄.
688. ² Mā tvaṃ bhāyi mahārāja, mā tvaṃ bhāyi rathesabha.
Aham̄ taṃ mocayissāmi, pakkhim̄ baddham̄va pañjare².

1. Rāhugahitam̄va (Sī, Syā, I)

2-2. Ayam̄ gāthā Sī-I pottakesu na dissati.

689. Mā tvaṃ bhāyi mahārāja, mā tvaṃ bhāyi rathesabha.
Ahaṃ taṃ mocayissāmi, macche jālagateriva.
690. Mā tvaṃ bhāyi mahārāja, mā tvaṃ bhāyi rathesabha.
Ahaṃ taṃ mocayissāmi, sayoggabalavāhanam.
691. Mā tvaṃ bhāyi mahārāja, mā tvaṃ bhāyi rathesabha.
Pañcālaṃ vāhayissāmi¹, kākasenaṃva leḍḍunā.
692. Adu paññā kimatthiyā, amacco vāpi tādiso.
Yo taṃ sambādhapakkhandam², dukkhā na parimocaye.
693. Etha māṇavā uṭṭhetha, mukhaṃ sodhetha sandhino.
Vedeho saha'macchehi, umaṅgena³ gamissati.
694. Tassa taṃ vacanam sutvā, paṇḍitassā'nucārino⁴.
Umaṅadvāram vivarimsu, yantayutte ca aggaḷe.
695. Purato Senako yāti, pacchato ca Mahosadho.
Majjhe ca rājā Vedeho, amaccaparivārito.
696. Umaṅgā nikkhamitvāna, Vedeho nāva'māruhi.
Abhirūḷhaṅca taṃ ṇatvā⁵, anusāsi Mahosadho.
697. Ayam te sasuro deva, ayam sassu janādhipa.
Yathā mātu paṭipatti, evaṃ te hotu sassuyā.
698. Yathāpi niyako bhātā, sa-udariyo ekamātuko.
Evaṃ Pañcālacando te, dayitabbo rathesabha.
699. Ayam Pañcālacandī te, rājaputtī abhicchitā⁶.
Kāmaṃ karohi te tāya, bhariyā te rathesabha.
700. Āruyha nāvaṃ taramāno, kinnu tīramhi tiṭṭhasi.
Kicchā muttā'mha dukkhato, yāma dāni Mahosadha.

1. Bahayissāmi (Syā), vārayissāmi (Ka)

2. Sambādhapakkhantaṃ (Sī, I)

3. Ummaggena (Sī, I), ummaṅgena (Syā) evamuparipi.

4. Paṇḍitassānusārino (Sī, Syā, I)

5. Abhiruyhaṅca ṇatvāna (Syā, Ka)

6. Abhijjhita (Sī, Syā, I)

701. Ne'sa dhammo mahārāja, yo'ham senāya nāyako.
Senāṅgaṃ parihāpetvā, attānaṃ parimocaye.
702. Nivesanamhi te deva, senāṅgaṃ parihāpitaṃ.
Taṃ dinnāṃ Brahmadattena, ānayissaṃ rathesabha.
703. Appaseno mahāsenāṃ, kathaṃ viggayha¹ ṭhassasi.
Dubballo balavantena, vihaññissasi paṇḍita.
704. Appasenopi ce mantī, mahāsenāṃ amantinaṃ.
Jināti rājā rājāno, ādicco'vu'dayaṃ tamaṃ.
705. Susukhaṃ vata saṃvāso, paṇḍitehīti Senaka.
Pakkhīva pañjare baddhe, macche jālagateriva.
Amitthattagata², mocayī no Mahosadho.
706. Eva'metaṃ³ mahārāja, paṇḍitā hi sukhāvahā.
Pakkhīva pañjare baddhe, macche jālagateriva.
Amitthattagata, mocayī no Mahosadho.
707. Rakkhitvā kasiṇaṃ rattin, Cūḷaneyyo mahabbalo.
Udentāṃ aruṇuggasmim, upakāriṃ upāgami.
708. Āruyha pavaraṃ nāgaṃ, balavantaṃ saṭṭhihāyanaṃ.
Rājā avoca Pañcālo, Cūḷaneyyo mahabbalo.
709. Sannaddho maṇivamma⁴, sara'mādāya paṇinā.
Pesiye ajjhabhāsitha, puthugumbe samāgate.
710. Hatthārohe anīkaṭṭhe, rathike pattikārake.
Upāsanamhi katahatthe, vālavedhe samāgate.
711. Pesetha kuñjare dantī, balavante saṭṭhihāyane.
Maddantu kuñjarā nagaraṃ, Vedehena sumāpitaṃ.
712. Vacchadantamukhā setā, tikkhaggā aṭṭhivedhino.
Paṇunnā dhanuvegena, sampatantu'tarītārā.

1. Niggayha (Syā, Ka)

3. Evameva (Syā)

2. Amittassa hatthagata (Ka)

4. Maṇicamma (Syā)

713. Māṇavā vammīno sūrā, citradaṇḍayutāvudhā.
Pakkhandino mahānāgā, hatthīnaṃ hontu sammukhā.
714. Sattiyo teladhotāyo, accimantā¹ pabhassarā.
Vijjotamānā tiṭṭhantu, sataramsīva² tārakā.
715. Āvudhabalavantānaṃ, guṇikāyūradhāriṇaṃ.
Etādisānaṃ yodhānaṃ, saṅgāme apalāyinaṃ.
Vedeho kuto muccissati, sace pakkhīva kāhiti.
716. Timsa me purisanāvutyo, sabbe've'kekaniccitā.
Yesaṃ samaṃ na passāmi, kevalaṃ mahi'maṃ caraṃ.
717. Nāgā ca kappitā dantī, balavanto saṭṭhihāyana.
Yesaṃ khandhesu sobhanti, kumārā cārudassanā.
718. Pītālankārā pītavasanā, pītuttaranivāsana.
Nāgakhandhesu sobhanti, devaputtāva Nandane.
719. Pāṭhīnavañṇā nettimsā, teladhotā pabhassarā.
Niṭṭhitā naradhīrehi³, samadhārā sunissitā.
720. Vellālino vītamalā, sikkāyasamayā daḷā.
Gahitā balavantehi, suppahārappahāribhi.
721. Suvaṇṇatharusampannā, lohitakacchupadhāritā.
Vivattamānā sobhanti, vijjuva'bbhaghanantare.
722. Paṭākā⁴ vammīno sūrā, asicammaṣṣa kovidā.
Dhanuggahā sikkhitārā⁵, nāgakhandhe nipātino⁶.
723. Etādisēhi parikkhitto, natthi makkho ito tava.
Pabhāvaṃ te na passāmi, yena tvaṃ Mithilaṃ vaje.
724. Kinnu santaramānova, nāgaṃ pesesi kuṅjaraṃ.
Pahaṭṭharūpo āpatasi⁷, siddhatthosmīti⁸ maññasi.

1. Accimantī (Sī)

3. Naravīrehi (Sī, Syā, I)

5. Tharuggahā sikkhitāro (Sī, I)

7. Āgamaṣi (Syā), āpatasi (Ka)

2. Sataramsā viya (Sī)

4. Patākā (Sī, I), pathakā (Syā)

6. Nāgakhandhātīpātino (Sī, I)

8. Laddhatthosmīti (Sī, Syā, I)

725. Ohare'taṃ dhanuṃ cāpaṃ, khurappaṃ paṭisaṃhara.
Ohare'taṃ subhaṃ vammaṃ, veḷuriyamaṇisaṃthataṃ¹.
726. Pasannamukhavaṇṇo'si, mitapubbañca bhāsasi.
Hoti kho maraṇakāle, edisī² vaṇṇasampadā.
727. Moghaṃ te gajjitaṃ rāja, bhinnamanto'si khattiya.
Duggaṇho'si³ tayā rājā, khaḷuṅkeneva⁴ sindhavo.
728. Tiṇṇo hiyyo rājā gaṅgaṃ, sāmacco saparijjano.
Haṃsarājaṃ yathā dhaṅko, anujjavaṃ patissasi.
729. Siṅgālā rattibhāgena, phullaṃ disvāna kiṃ sukam.
Maṃsapesīti maññantā, paribyūḷhā migādhamā.
730. Vītivattāsu rattīsu, uggatasmiṃ divākare⁵.
Kiṃ sukam phullitaṃ disvā, āsacchinnā migādhamā.
731. Evameva tuvaṃ rāja, Vedehaṃ parivāriya⁶.
Āsacchinno gamissasi, siṅgālā kimsukam yathā.
732. Imassa hatthe pāde ca, kaṇṇanāsañca chindatha.
Yo me amittaṃ hatthagataṃ, Vedehaṃ parimocayi.
733. Imaṃ maṃsaṃ'va pātabyaṃ⁷, sūle katvā pacantu naṃ.
Yo me amittaṃ hatthagataṃ, Vedehaṃ parimocayi.
734. Yathāpi āsabhaṃ cammaṃ, pathabyā vitaniyyati.
Sīhassa atho byagghassa, hoti saṅkusamāhataṃ.
735. Evaṃ taṃ vitanitvāna, vedhayissāmi sattiya.
Yo me amittaṃ hatthagataṃ, Vedehaṃ parimocayi.
736. Sace me hatthe pāde ca, kaṇṇanāsañca checchasi.
Evaṃ Pañcālacandassa, Vedeho chedayissati.

1. Veḷuriyamaṇisaṃnitaṃ (Syā)

2. Tādisī (Sī, I)

3. Duggaṇho hi (Sī, Syā, I)

4. Khaḷhuṅgeneva (Ka)

5. Divaṅkare (Ka)

6. Parivārāya (Syā, I), parivāritaṃ (Ka)

7. Maṃsaṃva pātabyaṃ (Sī, I), maṃsañca pātabyaṃ (Ka)

737. Sace me hatthe pāde ca, kaṇṇanāsañca checchasi.
Evaṃ Pañcālacandiyā, Vedeho chedayissati.
738. Sace me hatthe pāde ca, kaṇṇanāsañca checchasi.
Evaṃ Nandāya deviyā, Vedeho chedayissati.
739. Sace me hatthe pāde ca, kaṇṇanāsañca checchasi.
Evaṃ te puttadārassa, Vedeho chedayissati.
740. Sace maṃsam'va pātabyaṃ, sūle katvā pacissasi.
Evaṃ Pañcālacandassa, Vedeho pācayissati.
741. Sace maṃsam'va pātabyaṃ, sūle katvā pacissasi.
Evaṃ Pañcālacandiyā, Vedeho pācayissati.
742. Sace maṃsam'va pātabyaṃ, sūle katvā pacissasi.
Evaṃ Nandāya deviyā, Vedeho pācayissati.
743. Sace maṃsam'va pātabyaṃ, sūle katvā pacissasi.
Evaṃ te puttadārassa, Vedeho pācayissati.
744. Sace maṃ vitanitvāna, vedhayissasi sattiyā.
Evaṃ Pañcālacandassa, Vedeho vedhayissati.
745. Sace maṃ vitanitvāna, vedhayissasi sattiyā.
Evaṃ Pañcālacandiyā, Vedeho vedhayissati.
746. Sace maṃ vitanitvāna, vedhayissasi sattiyā.
Evaṃ Nandāya deviyā, Vedeho vedhayissati.
747. Sace maṃ vitanitvāna, vedhayissasi sattiyā.
Evaṃ te puttadārassa, Vedeho vedhayissati.
Evaṃ no mantitaṃ raho, Vedehena mayā saha.
748. Yathāpi palasataṃ cammaṃ, kontimantāsuniṭṭhitam¹.
Upeti tanutāṇāya, sarānaṃ paṭihantave.

1. Kontimantāsuniṭṭhitam (Sī, I)

749. Sukhāvaho dukkhanudo, Vedehassa yasassino.
Matim̄ te paṭihaññāmi, usum̄ palasatena vā.
750. Ingha passa mahārāja, suññam̄ antepuram̄ tava.
Orodhā ca kumārā ca, tava mātā ca khattiya.
Umaṅgā nīharitvāna, Vedehassu 'panāmitā.
751. Ingha antepuram̄ mayham̄, gantvāna vicinātha nam̄.
Yathā imassa vacanam̄, saccam̄ vā yadi vā musā.
752. Evametaṃ mahārāja, yathā āha Mahosadho.
Suññam̄ antepuram̄ sabbam̄, kākapaṭṭanakam̄ yathā.
753. Ito gatā mahārāja, nārī sabbaṅgasobhanā.
Kosambaphalakasussoṇī¹, haṃsagaggarabhāṇinī.
754. Ito nītā mahārāja, nārī sabbaṅgasobhanā.
Koseyyavasanā sāmā, jātarūpasumekhalā.
755. Surattapādā kalyāṇī, suvaṇṇamaṇimekhalā.
Pārevatakkhī sutanū, bimboṭṭhā tanumajjhimā.
756. Sujātā bhujalaṭṭhīva, vedīva² tanumajjhimā.
Dīghassā kesā asitā, īsakaggapavellitā.
757. Sujātā migachāpāva, hemantaggisikhāriva.
Nadīva giriduggesu, sañchannā khuddaveḷubhi.
758. Nāganāsūru kalyāṇī, paramā³ timbarutthanī.
Nātidīghā nātirassā, nālomā nātilomasā.
759. Nandāya nūna maraṇena, nandasi sirivāhana.
Ahañca nūna Nandā ca, gacchāma yamasādhanam̄.
760. Dibbam̄ adhīyase māyam̄, akāsi cakkhumohanam̄.
Yo me amittam̄ hatthagatam̄, Vedeham̄ parimocayi.

1. Kosumbaphalakasussoṇī (Sī, Syā, I)

2. Vellīva (Sī, I)

3. Paṭhamā (Sī, I)

761. Adhīyanti mahārāja¹, dibbamāyi'dha paṇḍitā.
Te mocayanti attānaṃ, paṇḍitā mantino janā.
762. Santi māṇavaputtā me, kusalā sandhichedakā.
Yesaṃ katena maggena, Vedeho Mithilaṃ gato.
763. Ingha passa mahārāja, umaṅgaṃ sādhu māpitaṃ.
Hatthīnaṃ atha assānaṃ, rathānaṃ atha pattinaṃ.
Ālokabhūtaṃ tiṭṭhantaṃ, umaṅgaṃ sādhu māpitaṃ².
764. Lābhā vata Videhānaṃ, yassi'me'disā paṇḍitā.
Ghare vasanti vijite, yathā tvaṃ'si Mahosadha.
765. Vuttiṅca parihāraṅca, diguṇaṃ bhattavetaṇaṃ.
Dadāmi vipule bhoge, bhuñja kāme ramassu ca.
Mā Videhaṃ paccagamā, kiṃ Videho karissati.
766. Yo cajetha mahārāja, bhattāraṃ dhanakāraṇā.
Ubhinnaṃ hoti gārayho, attano ca parassa ca.
Yāva jīveyya Vedeho, nāññassa puriso siyā.
767. Yo cajetha mahārāja, bhattāraṃ dhanakāraṇā.
Ubhinnaṃ hoti gārayho, attano ca parassa ca.
Yāva tiṭṭheyya Vedeho, nāññassa vijite vase.
768. Dammi nikkhasahassaṃ te, gāmāsītiṅca Kāsisu.
Dāsīsatāni cattāri, dammi bhariyāsataṅca te.
Sabbāṃ senaṅga'mādāya, sotthiṃ gaccha Mahosadha.
769. Yāva dadantu hatthīnaṃ, assānaṃ diguṇaṃ vidhaṃ.
Tappentu annapānena, rathike pattikārake.
770. Hatthī asse rathe pattī, gacchevā'dāya paṇḍita.
Passatu taṃ mahārājā, Vedeho Mithilaṃ gataṃ³.
771. Hatthī assā rathā pattī, senā padissate mahā.
Caturaṅginī bhīsarūpā, kinnu maññasi paṇḍita⁴.

1. Adhiyanti ve mahārāja (Syā, Ka)

3. Mithilaggahaṃ (Ka)

2. Niṭṭhitaṃ (Sī, Syā, I)

4. Maññanti paṇḍitā (Sī, Syā, I)

772. Ānando te mahārāja, uttamo paṭidissati.
Sabbam̐ senaṅga'mādāya, sotthim̐ patto Mahosadho.
773. Yathā petam̐ susānasmim̐, chaḍḍetvā caturo janā.
Evam̐ Kapilaye tyamha¹, chaḍḍayitvā idhā'gatā.
774. Atha tvaṁ kena vaṇṇena, kena vā pana hetunā.
Kena vā atthajātena, attānam̐ parimocayī.
775. Attham̐ atthena Vedeha, mantam̐ mantena khattiya.
Parivārayim̐² rājānam̐, jambudīpam̐'va sāgaro.
776. Dinnam̐ nikkhasahassam̐ me, gāmāsīti ca Kāsisu.
Dāsīsatāni cattāri, dinnam̐ bhariyāsatañca me.
Sabbam̐ senaṅga'mādāya, sotthinā'mhi idhā'gato.
777. Susukham̐ vata saṁvāso, paṇḍitehīti Senaka.
Pakkhīva pañjare baddhe, macche jālagateriva.
Amittahatthagate³, mocayī no Mahosadho.
778. Eva'metam̐ mahārāja, paṇḍitā hi sukhāvahā.
Pakkhīva pañjare baddhe, macche jālagateriva.
Amittahatthagate, mocayī no Mahosadho.
779. Āhaññantu sabbavīṇā, bheriyo dindimāni ca.
Dhamentu Māgadhā saṅkhā, vaggū nadantu dundubhī.
780. Orodhā ca kumārā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā.
Bahum̐ annañca pānañca, paṇḍitassā'bhihārayum̐.
781. Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikarakā.
Bahum̐ annañca pānañca, paṇḍitassā'bhihārayum̐.
782. Samāgatā jānapadā, negamā ca samāgatā.
Bahum̐ annañca pānañca, paṇḍitassā'bhihārayum̐.

1. Kappiliye tyamhā (Syā), Kampilliyē tyamhā (Sī), Kampilliyaraṭṭhe (I)

2. Parivārayissam̐ (Sī, Syā)

3. Amittassa hatthagate (Ka)

783. Bahujano pasanno'si, disvā paṇḍita'māgataṃ.
Paṇḍitamhi anuppatte, celukkhepo avattathāti.
Umaṅgajātakam¹ pañcamam.

543. Bhūridattajātaka (6)

784. Yaṃ kiñci ratanaṃ atthi, Dhataratṭhanivesane.
Sabbāni te upayantu, dhītaraṃ dehi rājino.
785. Na no vivāho nāgehi, katapubbo kudācanaṃ.
Taṃ vivāhaṃ asaṃyuttaṃ, kathaṃ amhe karomase.
786. Jīvitam nūna te cattaṃ, raṭṭhaṃ vā manujādhipa.
Na hi nāge kupitamhi, ciraṃ jīvanti tādisā.
787. Yo tvaṃ deva manusso'si, iddhimantaṃ aniddhimā.
Varuṇassa niyaṃputtaṃ, Yāmunam atimaññasi.
788. Nātimaññāmi rājānaṃ, Dhataratṭhaṃ yasassinam.
Dhataratṭho hi nāgānaṃ, bahūna'mapi issaro.
789. Ahi mahānubhāvopi, na me dhītara'māraho.
Khattiyo ca Videhānaṃ, abhijātā Samuddajā.
790. Kambalassatarā uṭṭhentu, sabbe nāge nivedaya.
Bārāṇasim pavajjantu, mā ca kañci² vihethayum.
791. Nivesanesu sobbhesu, rathiyā caccaresu ca.
Rukkhaggesu ca lambantu, vitatā toraṇesu ca.
792. Ahampi sabbasetena, mahatā sumahaṃ puraṃ.
Parikkhipissam bhogehi, Kāsīnaṃ janayaṃ bhayaṃ.
793. Tassa taṃ vacanaṃ sutvā uragā'nekavaṇṇino.
Bārāṇasim pavajjimsu, na ca kañci vihethayum.
794. Nivesanesu sobbhesu, rathiyā caccaresu ca.
Rukkhaggesu ca lambhimsu, vitatā toraṇesu ca.

1. Mahā-ummaggajātakam (Sī, I), Mahosadhajātakam (Syā, Ka) 2. Kiñci (Sī, I, Ka)

795. Tesu disvāna lambante, puthū kandimsu nāriyo.
Nāge soṇḍikate disvā, passasante muhum muhum.
796. Bārāṇasī pabyathitā, āturā samapajjatha.
Bāhā paggayha pakkandum, “dhītaram dehi rājino”.
797. Pupphābhihārassa vanassa majjhe,
Ko lohitakkho vitatantaramso.
Kā kambukāyūradharā suvatthā,
Tiṭṭhanti nāriyo dasa vandamānā.
798. Ko tvaṃ brahābāhu vanassa majjhe,
Virocasi ghatasittova aggi.
Mahesakkho aññataro’si yakkho,
Udāhu nāgo’si mahānubhāvo.
799. Nāgoḥa’masmi iddhimā, tejasī¹ duratikkamo.
Ḍamseyyaṃ tejasā kuddho, phītaṃ janapadaṃ api.
800. Samuddajā hi me mātā, Dhataratṭho ca me pitā.
Sudassanakaniṭṭho’smi, Bhūridattoti maṃ vidū.
801. Yaṃ gambhīraṃ sadāvaṭṭaṃ, rahadaṃ bhismaṃ pekkhasi.
Esa dibyo mamā’vāso, anekasataporiso.
802. Mayūrakoṇcābhirudaṃ, nīlodaṃ vanamajjhato.
Yamunaṃ pavisa mābhīto, khemaṃ vattavataṃ² sivaṃ.
803. Tattha patto sānucaro, saha puttena brāhmaṇa.
Pūjito mayhaṃ kāmehi, sukhaṃ brāhmaṇa Vacchasi.
804. Samā samantaparito, pahūtatagarā³ mahī.
Indagopakasañchannā, sobhati harituttamā.
805. Rammāni vanacetyāni, rammā haṃsūpakūjītā.
Opupphāpaddhā tiṭṭhanti, pokkharañño⁴ sunimmitā.

1. Tejasī (Sī, Syā, I, Ka)

3. Bahukā taggarā (Sī, Syā, I)

2. Vattavatiṃ (Syā, Ka)

4. Pokkharaññā (Syā, I)

806. Aṭṭhaṃsā sukatā thambhā, sabbe veḷuriyāmayā.
Sahassathambhā pāsādā, pūrā kaññāhi jotare.
807. Vimānaṃ upapanno'si, dibyaṃ puññehi attano.
Asambādhaṃ sivaṃ rammaṃ, accantasukhasaṃhitāṃ.
808. Maññe sahasanettassa, vimānaṃ nābhikaṅkhasi.
Iddhī hi tyā'yaṃ vipulā, Sakkasseva jutīmato.
809. Manasāpi na pattaḃbo, ānubhāvo jutīmato.
Paricārayamānānaṃ, sa-indānaṃ¹ Vasavattinaṃ.
810. Taṃ vimānaṃ abhijjhāya, amarānaṃ sukhesinaṃ.
Uposathaṃ upavasanto, semi vammikamuddhani.
811. Ahañca miga'mesāno, saputto pāvisiṃ vanaṃ.
Taṃ maṃ mataṃ vā jīvaṃ vā, nā'bhivedenti ñātakā.
812. Āmanteye Bhūridattaṃ, Kāsiputtaṃ yasassinaṃ.
Tayā no samanūññātā, api passemu ñātake.
813. Eso hi vata me chando, yaṃ vasesi mamantike.
Na hi etādisā kāmā, sulabhā honti mānuse.
814. Sace tvaṃ ni'cchase vatthuṃ, mama kāmehi pūjito.
Mayā tvaṃ samanūññāto, sotthiṃ passāhi ñātake.
815. Dhārayi'maṃ maṇiṃ dibyaṃ, pasuṃ putte ca vindati.
Arogo sukhito hoti², gacchevā'dāya brāhmaṇa.
816. Kusalaṃ paṭinandāmi, Bhūridatta vaco tava.
Pabbajissāmi jiṇṇo'smi, na kāme abhipatthaye.
817. Brahmācariyassa ce bhaṅgo, hoti bhogehi kāriyaṃ.
Avikampamāno eyyāsi, bahuṃ dassāmi te dhanāṃ.
818. Kusalaṃ paṭinandāmi, Bhūridatta vaco tava.
Punapi āgamissāmi, sace attho bhavissati.

1. Indānaṃ (Syā, Ka)

2. Hohi (Syā)

819. Idam̄ vatvā Bhūridatto, pesesi caturo jane.
“Etha gacchatha uṭṭhetha, khippam̄ pāpetha brāhmaṇam̄”.
820. Tassa tam̄ cavanam̄ sutvā, uṭṭhāya caturo janā.
Pesitā Bhūridattena, khippam̄ pāpesu brāhmaṇam̄.
821. Maṇim̄ paggayha maṅgalyam̄, sādhuvitam̄¹ manoramam̄.
Selam̄ byañjanasampannam̄, ko imam̄ maṇimajjhagā.
822. Lohitakkhasahassāhi, samantā parivāritam̄.
Ajja kālam̄ patham̄² gaccham̄, ajjhagā’ham̄ maṇim̄ imam̄.
823. Sūpaciṇṇo ayam̄ selo, accito mānito³ sadā.
Sudhārito sunikkhitto, sabbattha’ mabhisādhaye.
824. Upacāravipannassa, nikkhepe dhāraṇāya vā.
Ayam̄ selo vināsāya, pariciṇṇo ayoniso.
825. Na imam̄ akusalo⁴ dibyam̄, maṇim̄ dhāretu’ māraho.
Paṭipajja satam̄ nikkham̄, dehi’ mam̄ ratanam̄ mama.
826. Na ca myā’yam̄ maṇī keyyo, gohi⁵ vā ratanehi vā.
Selo byañjanasampanno, neva keyyo maṇī mama.
827. No ce tayā maṇī keyyo, gohi⁵ vā ratanehi vā.
Atha kena maṇī keyyo, tam̄ me akkhāhi pucchito.
828. Yo me sam̄se mahānāgam̄, tejassim̄ duratikkamam̄.
Tassa dajjam̄ imam̄ selam̄, jalanta’ miva tejasā.
829. Ko nu brāhmaṇavaṇṇena, supaṇṇo patatam̄ varo.
Nāgam̄ jigīsa’ manvesi, anvesam̄ bhakkha’ mattano.
830. Nā’ham̄ dijādhipo homi, nadiṭṭho garuḷo mayā.
Āsīvisena vittoti⁶, vajjo brāhmaṇa mam̄ vidū.
831. Kinnu tuyham̄ balam̄ atthi, kim̄ sippam̄ vijjate tava.
Kismim̄ vā tvam̄ paratthaddho, uragam̄ nā’ pacāyasi.

1. Sādhucittam̄ (I)

2. Padam̄ (Sī, I)

3. Mahito (Sī, Syā, I)

4. Kusalam̄ (Ka)

5. Kehi (Ka)

6. Vittosmi (Syā, Ka)

832. Āraññikassa isino, cirarattaṃ tapassino.
Supaṇṇo Kosiyassa'kkhā, visavijjaṃ anuttaram.
833. Taṃ bhāvitatta'ññataram, sammantaṃ pabbatantare.
Sakkaccaṃ taṃ upaṭṭhāsīm, rattindiva'matandito.
834. So tadā pariciṇṇo me, vattavā brahmacariyavā.
Dibbaṃ pātukarī mantaṃ, kāmasā bhagavā mama.
835. Tyā'haṃ mante paratthaddho, nāhaṃ bhāyāmi bhoginaṃ.
Ācariyo visaghātānaṃ, alampānoti¹ maṃ vidū.
836. Gaṇhāmase maṇiṃ tāta, Somadatta vijānahi.
Mā daṇḍena sirim pattaṃ, kāmasā pajahimhase.
837. Sakaṃ nivesanaṃ pattaṃ, yo taṃ brāhmaṇa pūjayi.
Evaṃ kalyāṇakārissa, kiṃ mohā dubbhi'micchasi.
838. Sace tvaṃ² dhanakāmo'si, Bhūridatto padassati³.
Tameva gantvā yācassu, bahuṃ dassati te dhanam.
839. Hatthagataṃ pattagataṃ, nikiṇṇaṃ khāditaṃ varam.
Mā no sandiṭṭhiko attho, Somadatta upaccagā.
840. Paccati niraye ghore, mahissamapi vivarati⁴.
Mittadubbhī hitaccāgī, jīvare'vāpi sussati⁵.
841. Sace tvaṃ² dhanakāmo'si, Bhūridatto padassati.
Maññe attakataṃ veraṃ, naciraṃ vedayissasi.
842. Mahāyaññaṃ yajitvāna, evaṃ sujjhanti brāhmaṇā.
Mahāyaññaṃ yajissāma, evaṃ mokkhāma pāpakā.
843. Handa dāni apāyāmi, nā'haṃ ajja tayā saha.
Padamekaṃ⁶ na gaccheyyaṃ, evaṃ kibbisakārinā.

1. Ālambānoti (Sī, I), ālambāyanoti (Syā)

2. Sace hi (Sī, I, Ka)

3. Bhūridattaṃ padissasi (Ka)

4. Mahissamava dīyati (Sī, I), mahimassa vindriyati (Syā)

5. Jīvare cāpi sussare (Sī, I)

6. Padamekaṃ (Syā, Ka)

844. Idaṃ vatvāna pitaraṃ, Somadatto bahussuto.
Ujjhāpetvāna bhūtāni, tamhā ṭhānā apakkami.
845. Gaṇhāhe'taṃ mahānāgaṃ, āhare'taṃ maṇiṃ mama.
Indagopakavaṇṇābho, yassa lohitako siro.
846. Kappāsapicurāsīva, eso kāyo padissati¹.
Vammikagagato seti, taṃ tvaṃ gaṇhāhi brāhmaṇa.
847. Atho'sadhehi dibbehi, jappaṃ mantapadāni ca.
Evaṃ taṃ asakkhi satthum², katvā paritta'mattano.
848. Mamaṃ disvāna āyantaṃ, sabbakāmasamiddhinaṃ.
Indriyāni ahaṭṭhāni, sāvaṃ³ jātaṃ mukhaṃ tava.
849. Padmaṃ yathā hatthagataṃ, pāṇinā parimadditaṃ.
Sāvaṃ jātaṃ⁴ mukhaṃ tuyhaṃ, mamaṃ disvāna edisaṃ.
850. Kacci nu te nā'bhisasi⁵, kacci te atthi vedanā.
Yena sāvaṃ mukhaṃ tuyhaṃ, mamaṃ disvāna āgataṃ.
851. Supinaṃ tāta addakkhiṃ, ito māsaṃ adhogataṃ.
“Dakkhīnaṃ viya me bāhuṃ, chetvā ruhiramakkhitaṃ.
Puriso ādāya pakkāmi, mama rodantiyā sati”.
852. Yato'haṃ⁶ supina'maddakkhiṃ, Sudassana vijānahi.
Tato divā vā rattiṃ vā, sukhaṃ me no'palabbhati.
853. Yaṃ pubbe parivāriṃsu⁷, kaññā ruciraviggahā.
Hemajālapaṭicchannā, Bhūridatto na dissati.
854. Yaṃ pubbe parivāriṃsu⁷, nettiṃsavaradhārino.
Kaṇikārāva samphullā, Bhūridatto na dissati.

1. Kāya'ssa dissati (Sī, I)

3. Sāmaṃ (Sī, I)

6. Yato taṃ (Sī)

4. Yantaṃ (Ka)

2. Saṭṭhum (Sī, I), yuṭṭhum (Syā), suttum (Ka)

5. Te nābhisayi (Sī), te nābhissasi (Syā)

7. Paricāriṃsu (Sī, I)

855. Handa dāni gamissāma, Bhūridattanivesanaṃ.
Dhammatṭhaṃ sīlasampannaṃ, passāma tava bhātaraṃ.
856. Tañca disvāna āyantim, Bhūridattassa mātaraṃ.
Bāhā paggayha pakkanduṃ, Bhūridattassa nāriyo.
857. Puttaṃ te'yye na jānāma, ito māsaṃ adhogataṃ.
Mataṃ vā yadi vā jīvaṃ, Bhūridattaṃ yasassinaṃ.
858. Sakuṇī hataputtāva, suññaṃ disvā kulāvakaṃ.
Ciraṃ dukkhena jhāyissaṃ, Bhūridattaṃ apassatī¹.
859. Kurarī hatachāpāva, suññaṃ disvā kulāvakaṃ.
Ciraṃ dukkhena jhāyissaṃ, Bhūridattaṃ apassatī.
860. Sā nūna cakkavākīva, pallalasmim anodake.
Ciraṃ dukkhena jhāyissaṃ, Bhūridattaṃ apassatī.
861. Kammārānaṃ yathā ukkā, anto jhāyati no bahi.
Evaṃ jhāyāmi sokena, Bhūridattaṃ, apassatī.
862. Sālāva sampamathitā², mālutena pamadditā.
Senti puttā ca dārā ca, Bhūridattanivesane.
863. Idaṃ sutvāna nigghosaṃ, Bhūridattanivesane.
Ariṭṭho ca Subhogo³ ca, padhāvimsu anantarā⁴.
864. Amma assāsa mā soci, evaṃdhammā hi pāṇino.
Cavanti upapajjanti, esa'ssa pariṇāmitā.
865. Ahampi tāta jānāmi, evaṃdhammā hi pāṇino.
Sokena ca pareta'smi, Bhūridattaṃ apassatī.
866. Ajja ce me imaṃ rattim, Sudassana vijānahi.
Bhūridattaṃ apassantī, maññe hissāmi jīvitaṃ.

1. Imissā gāthāyananthare Sī-I-pothhakesu—

“Sakuṇī hataputtāva, suññaṃ disvā kulāvakaṃ.

Tena tena padhāvissaṃ, piyaputtaṃ apassatī”iti ayampi gāthā āgatā.

2. Sampamadditā (Syā, Ka) 3. Subhago (Sī, I) 4. Upadhāvi'su anantarā (Sī, I)

867. Amma assāsa mā soci, ānayissāma bhātaram.
Disodisam gamissāma, bhātupariyesanam caram.
868. Pabbate giriduggesu, gāmesu nigamesu ca.
Orena sattarattassa¹, bhātaram passa āgataṃ.
869. Hatthā pamutto urago, pāde te nipatī bhusaṃ.
Kacci nu taṃ ḍamsī tāta², mā bhāyi sukhito bhava.
870. Neva mayhaṃ ayaṃ nāgo, alaṃ dukkhāya kāyaci.
Yāvata'tthi ahiggāho, mayā bhiyyo na vijjati.
871. Ko nu brāhmaṇavaṇṇena, ditto³ parisamāgato.
Avhāyantu suyuddhena, suṇantu parisā mama.
872. Tvaṃ maṃ nāgena ālampa, ahaṃ maṇḍūkachāpiyā.
Hotu no abbhutaṃ tattha, āsahashehi pañcahi.
873. Ahaṃ hi vasumā aḍḍho, tvaṃ daliddo'si Māṇava.
Ko nu te pāṭibhoga'tthi, upajūtañca kim siyā.
874. Upajūtañca me assa, pāṭibhogo ca tādiso.
Hotu no abbhutaṃ tattha, ā sahashehi pañcahi.
875. Suṇohi me mahārāja, vacanaṃ bhadda'matthu te.
Pañcannaṃ me sahasānaṃ, pāṭibhogo hi kittima.
876. Pettikaṃ vā iṇaṃ hoti, yaṃ vā hoti sayamkataṃ.
Kim tvaṃ evaṃ bahum mayhaṃ, dhanam yācasi brāhmaṇa.
877. Alampāno hi nāgena, mamaṃ abhijigīsati⁴.
Ahaṃ maṇḍūkachāpiyā, ḍamsayissāmi brāhmaṇaṃ.
878. Taṃ tvaṃ daṭṭhum mahārāja, ajja raṭṭhābhivaḍḍhana.
Khattasaṅghaparibyūḷho, niyyāhi ahidassanaṃ⁵.

1. Orena dasarattassa (Sī, I)

2. Kacci taṃ nuḍasī tāta (Sī), kacci nu ḍamsito tāta (Syā), kaccitānuḍasī tāta (I)

3. Datto (Sī, Syā, I)

4. Abhijivimsati (Sī, Syā, I)

5. Abhidassanaṃ (Sī, I)

879. Neva taṃ atimaññāmi, sippavādena māṇava.
Atimatto'si sippena, uragaṃ nā'pacāyasi.
880. Ahampi nātimaññāmi, sippavādena brāhmaṇa.
Avisena ca nāgena, bhusaṃ vañcayase janaṃ.
881. Evaṃ ce'taṃ jano jaññā, yathā jānāmi taṃ ahaṃ.
Na tvaṃ labhasi ālampa, bhusamuṭṭhiṃ¹ kuto dhanāṃ.
882. Kharājino jaṭi dummī², ditto parisamāgato.
Yo tvaṃ evaṃ gataṃ nāgaṃ, "aviso atimaññasi.
883. Āsajja kho naṃ jaññāsi, puṇṇaṃ uggassa tejaso.
Maññe taṃ bhasmarāsiva, khippa'meso karissati.
884. Siyā visaṃ siluttassa, deḍḍubhassa silābhuno.
Neva lohitasāsassa, visaṃ nāgassa vijjati.
885. Suta'metaṃ arahataṃ, saññatānaṃ tapassinaṃ.
Idha dānāni datvāna, saggāṃ gacchanti dāyakā.
Jīvanto dehi dānāni, yadi te atthi dātave.
886. Ayaṃ nāgo mahiddhiko, tejassī duratikkamo.
Tena taṃ ḍaṃsayissāmi, so taṃ bhasmaṃ karissati.
887. Mayāpe'taṃ sutaraṃ samma, saññatānaṃ tapassinaṃ.
Idha dānāni datvāna, saggāṃ gacchanti dāyakā.
Tvameva dehi jīvanto, yadi te atthi dātave.
888. Ayaṃ Ajamukhī³ nāma, puṇṇā uggassa tejaso.
Tāya taṃ ḍaṃsayissāmi, sā taṃ bhasmaṃ karissati.
889. Yā dhītā Dhataratṭhassa, vemātā bhaginī mama.
Sā taṃ ḍaṃsatva'jamukhī⁴, puṇṇā uggassa tejaso.
890. Chamāyaṃ ce nisiñcissaṃ, Brahmaḍatta vijānaha.
Tiṇalatāni osadhyo, ussusseyyuraṃ asaṃsayāṃ.

1. Thusamuṭṭhiṃ (Syā), sattumuṭṭhiṃ (Sī, I)

2. Rummi (Sī, Syā, I)

3. Accimukhī (Sī, Syā, I)

4. Sā dissatu accimukhī (Sī, I)

891. Uddham ce pātayissāmi, Brahmadatta vijānahi.
Satta vassāni'yaṃ devo, na vasse na himaṃ pate.
892. Udake ce nisiñcissam, Brahmadatta vijānahi.
Yāvanto'dakajā¹ pāṇā, mareyyuṃ macchakacchapā.
893. Lokyaṃ sajantaṃ udakaṃ, payāgasmim patitṭhitam.
Ko maṃ ajjho harī bhūto, ogāḷhaṃ Yamunaṃ nadiṃ.
894. Ya'desa lokādhipatī yasassī,
Bārāṇasim pakriya² samantato.
Tassā'ha putto uragūsabhassa,
Subhogoti maṃ brāhmaṇa vedayanti.
895. Sace hi putto uragūsabhassa,
Kāsissa³ rañño amarādhipassa.
Mahesakkho aññataro pitā te,
Maccesu mātā pana te atulyā.
Na tādiso arahati brāhmaṇassa,
Dāsampi ohārituṃ⁴ mahānubhāvo.
896. Rukkhaṃ nissāya vijjhitho, eṇeyyaṃ pātu'māgataṃ.
So viddho dūramacari⁵, saravegena sīghavā⁶.
897. Taṃ tvaṃ patitamaddakkhi, araññasmiṃ brahāvane.
Sa maṃsakāja'mādāya, sāyaṃ nigrodhu'pāgami.
898. Sukasālikasaṅghuṭṭhaṃ, piṅgalaṃ⁷ santhatāyutaṃ.
Kokilābhirudaṃ rammaṃ, dhuvaṃ haritasaddalam.
899. Tattha te so pāturahu, iddhiyā yasaṃ jalam.
Mahānubhāvo bhātā me, kaññāhi parivārito.
900. So tena pariciṅṇo tvaṃ, sabbakāmehi tappito.
Aduṭṭhassa tuvaṃ dubbhi, taṃ te veraṃ idhāgataṃ.

1. Yāvatā odakā (Sī), yāvatā udakajā (I)

3. Kaṃsassa (Sī, I)

5. Dūra'masarā (Sī, I)

7. Piṅgiyaṃ (Sī, Syā, I)

2. Pakiraparī (Sī, I), pakiraharī (Syā)

4. Ohātuṃ (Sī, I)

6. Sekhavā (Sī, I), pekkhavā (Syā, Ka)

901. Khippaṃ gīvaṃ pasārehi, na te dassāmi jīvitāṃ.
Bhātu parisaraṃ veraṃ, chedayissāmi te sirāṃ.
902. Ajjhāyako yācayogī, āhutaggi ca brāhmaṇo.
Etehi tihi ṭhānehi, avajjho hoti¹ brāhmaṇo.
903. Yaṃ pūraṃ Dhataratṭhassa, ogāḷhaṃ Yamunaṃ nadim.
Jotate sabbasovaṇṇaṃ, giri'māhacca Yāmunāṃ.
904. Tattha te purisabyagghā, sodariyā mama bhātaro.
Yathā te tattha vakkhanti, tathā hessasi brāhmaṇa.
905. Anittarā ittarasampayuttā,
Yaññā ca vedā ca Subhoga loke.
Ta'daggarayaṃ hi vinindamāno,
Jahāti vittaṅca sataṅca dhammaṃ.
906. Ajjhena'mariyā pathaviṃ janindā,
Vessā kasim pāricariyaṅca suddā.
Upāgu paccekaṃ yathāpadesaṃ,
Katā'hu ete vasināti āhu.
907. Dhātā Vidhātā Varuṇo Kuvero,
Somo Yamo Candimā vāyu Sūriyo.
Etepi yaññaṃ puthuso yajitvā,
Ajjhāyakānaṃ atho sabbakāme.
908. Vikāsitā cāpasatāni pañcā,
Yo Ajjuno balavā bhīmaseno.
Sahassabāhu asamo pathabyā,
Sopi tadā mādahi jātavedaṃ.
909. Yo brāhmaṇe bhojayi dīgharattaṃ,
Annena pānena yathānubhāvaṃ.
Pasannacitto anumodamāno,
Subhoga devaññataro ahoṣi.

1. Bhavati (Si, Syā, I)

910. Mahāsanam deva'manomavaṇṇam,
Yo sappinā asakkhi bhojetu'maggim¹.
Sa yaññatantam varato yajitvā,
Dibbam gatim Mucalinda'jjhagacchi.
911. Mahānubhāvo vassasahassajīvī,
Yo pabbajī dassaneyyo uḷāro.
Hitvā apariyanta raṭṭham² sasenam,
Rājā dudīpopi jagāma³ saggam.
912. Yo sāgarantam Sāgaro vijitvā,
Yūpam subham soṇṇamayam⁴ uḷāram.
Ussesi vessānara'mādahāno,
Subhoga devaññataro ahoṣi.
913. Yassānubhāvena Subhoga Gaṅgā,
Pavattatha⁵ dadhisannisinnam⁶ samuddam.
Sa lomapādo paricariya maggim,
Aṅgo sahasakkhapura'jjhagacchi.
914. Mahiddhiko devavaro yasassī,
Senāpati tidive Vāsavassa.
So somayāgena malam vihanvā,
Subhoga devaññataro ahoṣi.
915. Akārayi lokamimam parañca,
Bhāgīrathim Himavantañca Gijjham⁷.
Yo iddhimā devavaro yasassī,
Sopi tadā ādahi jātavedam.

1. Jetumaggim (Sī, I)

2. Ratham (Sī, I)

3. Dudīpopajjhagāmi (Syā)

4. Sovanṇamayam (Syā, Ka)

5. Pavattati (Syā, Ka)

6. Dadhisannam (Sī, I)

7. Vijjham (Syā, Ka), viñjham (?)

916. Mālāgirī Himavā yo ca Gijjho¹,
Sudassano Nisabho Kuveru².
Ete ca aññe ca nagā mahantā,
Cityā katā yaññakarehi māhu.
917. Ajjhāyakaṃ mantaguṇūpapannaṃ,
Tapassināṃ “yācayogo”ti’dhāhu³.
Tīre samuddassudakaṃ sajantaṃ⁴,
Taṃ Sāgaro’jjhohari tena’peyyo.
918. Āyāgavatthūni puthū pathabyā,
Saṃvijjanti brāhmaṇā Vāsavassa.
Purimaṃ disaṃ pacchimaṃ dakkhiṇuttaraṃ,
Saṃvijjamānā janayanti vedāṃ.
919. Kalī hi dhīrāna kaṭaṃ magānaṃ,
Bhavanti vedajjhagatāna’riṭṭha.
Marīcidhammaṃ asamekkhitattā,
Māyāguṇā nātivahanti paññaṃ.
920. Vedā na tāṇaya bhavanti dassa,
Mittadduno bhūnahuno narassa.
Na tāyate pariciṇṇo ca aggi,
Dosantaraṃ macca’manariyakammaṃ.
921. Sabbañca maccā sadhanaṃ sabhogāṃ⁵,
Ādīpitaṃ dāru tiṇena missaṃ.
Dahaṃ na tappe⁶ asamattatejo,
Ko taṃ subhikkhaṃ dvirasañña kayirā⁷.

1. Vijjho (Ka), vijjhā (Syā)

3. Ticāha (Sī, I), ti cāhu (Ka)

5. Sadhanā sabhogā (Sī, Syā, I, Ka)

7. Dirasañña kuriyā (Sī), dirasañña kuriyā (I)

2. Kākaneru (Sī, I), kākaveru (Syā)

4. Siñcantāṃ (Ka)

6. Na tappe aggi(Ka)

922. Yathāpi khīraṃ vipariṇāmadhammaṃ,
 Dadhi bhavitvā navanītampi hoti.
 Evampi aggi vipariṇāmadhammo,
 Tejo samorohaṭī yogayutto.
923. Na dissatī aggi manuppaviṭṭho,
 Sukkhesu kaṭṭhesu navesu cāpi.
 Nā'matthamāno¹ araṇīnarena,
 Nākammunā jāyati jātavedo.
924. Sace hi aggi antarato vaseyya,
 Sukkhesu kaṭṭhesu navesu cāpi.
 Sabbāni susseyyu vanāni loke,
 Sukkhāni kaṭṭhāni ca pajjaleyyuṃ.
925. Karoti ce dāruṭiṇena puññaṃ,
 Bhojaṃ naro dhūmasikhiṃ patāpavaṃ.
 Aṅgārikā loṇakarā ca sūdā,
 Sarīradāhāpi kareyyu puññaṃ.
926. Atha ce hi ete na karonti puññaṃ,
 Ajjhenamaggiṃ idha tapayitvā.
 Na koci lokasmiṃ karoti puññaṃ,
 Bhojaṃ naro dhūmasikhiṃ patāpavaṃ.
927. Kathaṃ hi lokāpacito samāno,
 Amanuññagandhaṃ bahūnaṃ akantaṃ.
 Yadeva maccā parivajjayanti,
 Ta'dappasatthaṃ dvirasaññu bhuñje.
928. Sikhimpi devesu vadanti he'ke,
 Āpaṃ milakkhū² pana devamāhu.
 Sabbeva ete vitathaṃ bhaṇanti³,
 Aggī na devaññataro na cā'po.

1. Nāmanthamāno (Sī, I)

2. Milakkhā (Sī, I)

3. Gaṇhanti (Ka)

929. Anindriyabaddha'masaññakāyam¹,
 Vessānaram kammakaram pajānam.
 Paricariya maggim sugatim katham vaje,
 Pāpāni kammāni pakubbamāno².
930. Sabbābhibhū tā'hu'dha jīvikatthā,
 Aggissa brahmā paricārakoti.
 Sabbānubhāvī ca vasī kimattham,
 Animitto nimmitam vandita'ssa.
931. Hassam anijjhānakhamam ataccam,
 Sakkārahetu pakiriṃsu pubbe.
 Te lābhasakkāre apātubhonte,
 Sandhāpitā³ jantubhi santidhammam.
932. Ajjhena'mariyā pathavim janindā,
 Vessā kasim pāricariyañca suddā.
 Upāgu paccekam yathāpadesam,
 Katā'hu ete vasināti āhu.
933. Etañca saccam vacanam bhavye,
 Yathā idam bhāsitam brāhmaṇehi.
 Nā'khattiyo jātu labhetha rajjam,
 Nā'brāhmaṇo mantapadāni sikkhe.
 Nā'ññatra vessehi kasim kareyya,
 Suddo na mucce parapesanāya⁴.
934. Yasmā ca etam vacanam abhūtam,
 Musāvi'me odariyā bhaṇanti.
 Ta'dappapaññā abhisaddahanti,
 Passanti tam paṇḍitā attanāva.

1. Nirindriyam antam asaññakāyam (Sī, I), anindriyam santamasaññakāyam (Syā)

2. Pakrubbamāno (Syā, Ka)

3. Santhambhitā (Sī, I), sandhābhitā (Syā), santāpitā (Ka)

4. Parapessitāya (Sī, I)

935. Khatyā hi vessānaṃ¹ balim haranti,
 Ādāya satthāni caranti brāhmaṇā.
 Tam tādisaṃ saṅkhubhitaṃ pabhinnaṃ,
 Kasmā brahmā nujju karoti lokāṃ.
936. Sace hi so issaro sabbaloke,
 Brahmā bahūbhūtapatī² pajānaṃ.
 Kim sabbalokaṃ vidahī alakkhim,
 Kim sabbalokaṃ na sukhim akāsi.
937. Sace hi so issaro sabbaloke,
 Brahmā bahūbhūtapatī pajānaṃ.
 Māyā musāvajjamadena³ cāpi,
 Lokāṃ adhammena kimattha'makāri⁴.
938. Sace hi so issaro sabbaloke,
 Brahmā bahūbhūtapatī pajānaṃ.
 Adhammiko bhūtapatī Ariṭṭha,
 Dhamme sati yo vidahī adhammaṃ.
939. Kīṭā paṭaṅgā uragā ca bhekā⁵,
 Hantvā kimī sujjhati makkhikā ca.
 Etepi dhammā anariyarūpā,
 Kambojakānaṃ vitathā bahūnaṃ.
940. Sace hi so sujjhati yo hanāti,
 Hatopi so sagga'mupeti ṭhānaṃ.
 Bhovādi bhovādina mārayeyyūṃ⁶,
 Ye cāpi tesāṃ abhisaddaheyūṃ.

1. Khattā na vessā na (Sī, I)

3. Musāvañcanapadena (Ka)

5. Bhiṅgā (Syā)

2. Brahmaṇapahū bhūtapatī (Syā)

4. Kimattha'kāsi (Sī, I), kimatthakāri (Syā)

6. Mārabheyūṃ (Ka)

941. Neva migā na pasū nopi gāvo,
 Āyācanti attavadhāya keci.
 Vipphandamāne idha jīvikatthā,
 Yaññesu pāṇe pasumārabhanti¹.
942. Yūpussane² pasubandhe ca bālā,
 Cित्तेhi vaṇṇehi mukhaṃ nayanti.
 Ayam te yūpo kāmadoho parattha,
 Bhavissati sassato samparāye.
943. Sace ca yūpe maṇisaṅkhamuttaṃ,
 Dhaññaṃ dhanam rajataṃ jātarūpaṃ.
 Sukkhesu kaṭṭhesu navesu cāpi,
 Sace duhe tidive sabbakāme.
 Tevijjasaṅghāva puthū yajeyyūṃ,
 Abrahmaṇaṃ³ kañci na yājeyyūṃ.
944. Kuto ca yūpe maṇisaṅkhamuttaṃ,
 Maññaṃ dhanam rajataṃ jātarūpaṃ.
 Sukkhesu kaṭṭhesu navesu cāpi,
 Kuto duhe tidive sabbakāme.
945. Saṭṭhā ca luddā ca paluddhabālā⁴,
 Cित्तेhi vaṇṇehi mukhaṃ nayanti.
 Ādāya aggim mama dehi vittaṃ,
 Tato sukhī hohisi sabbakāme.
946. Ta'maggihuttaṃ saraṇaṃ pavissa,
 Cित्तेhi vaṇṇehi mukhaṃ nayanti.
 Oropayitvā kesamassuṃ nakhañca,
 Vedehi vittaṃ atigāḷhayanti⁵.

1. Māharanti (Sī, Syā, I)

3. Na brāhmaṇā (Sī, Syā)

5. Atigāḷayanti (Sī, I)

2. Yūpassa te (Sī), yūpassa ne (I)

4. Upaladdhabālā (Sī, I)

947. Kākā ulūkaṃva raho labhitvā,
 Ekaṃ samānaṃ bahukā samecca.
 Annāni bhutvā kuhakā kuhitvā,
 Muṇḍaṃ karitvā yaññapatho'ssajanti.
948. Evaṃ hi so vañcito brāhmaṇehi,
 Eko samāno bahukā¹ samecca.
 Te yogayogena vilumpamānā,
 Diṭṭhaṃ adiṭṭhena dhanāṃ haranti.
949. Akāsiyā rājūhivā'nusiṭṭhā,
 Ta'dassa ādāya dhanāṃ haranti.
 Te tādisā corasamā asantā,
 Vajjhā nahaññanti Ariṭṭha loke.
950. Indassa bāhārasi dakkhiṇāti,
 Yaññesu chindanti palāsayaṭṭhim.
 Taṃ cepi saccaṃ Maghavā chinnabāhu,
 Kena'ssa indo asure jināti.
951. Taṃ ceva tucchaṃ Maghavā samaṅgi,
 Hantā avajjho paramo sa devo².
 Mantā ime brāhmaṇā tuccharūpā,
 Sandiṭṭhikā vañcanā esa loke.
952. Mālāgiri Himavā yo ca Gijjho,
 Sudassano Nisabho Kuveru.
 Ete ca aññe ca nagā mahantā,
 Cityā katā yaññakarehi māhu.
953. Yathāpakārāni hi iṭṭhakāni,
 Cityā katā yaññakarehi māhu.
 Na pabbatā honti tathāpakārā,
 Aññā disā acalā tiṭṭhaselā.

1. Bahuhī (Sī)

2. Sudevo (Syā, Ka)

954. Na iṭṭhakā honti silā cirena¹,
 Na tattha sañjāyati ayo na lohaṃ.
 Yaññañca etaṃ parivaṇṇayantā,
 Cityā katā yaññaṅkarehi māhu.
955. Ajjhāyakaṃ mantaguṇūpapannaṃ,
 Tapassināṃ “yācayogo”ti’dhāhu.
 Tīre samuddassudakaṃ sajantaṃ,
 Taṃ Sāgaro’jjhohari tena’peyyo.
956. Parosahassampi samantavede,
 Mantūpapanne nadiyo vahanti.
 Na tena byāpannarasūdakā na,
 Kasmā samuddo atulo apeyyo.
957. Ye keci kūpā idha jīvaloke,
 Loṇūdakā kūpakhaṇehi khātā.
 Na brāhmaṇajjhoharaṇena² tesu,
 Āpo apeyyo dvirasaññu māhu.
958. Pure puratthā kā kassa bhariyā,
 Mano manussaṃ ajanesi pubbe.
 Tenāpi dhammena na koci hīno,
 Evampi vosaggavibhaṅga’ māhu³.
959. Caṇḍālaputtopi adhicca vede,
 Bhāseyya mante kusalo matīmā⁴.
 Na tassa muddhāpi phaleyya sattadhā,
 Mantā ime attavadhāya katā⁵.
960. Vācākatā giddhikatā⁶ gahītā,
 Dummocayā kabyapathānupannā.
 Bālāna cittaṃ visame niviṭṭhaṃ,
 Ta’dappapaññā abhīsaddahanti.

1. Cirenapi (Sī, I)

3. Vossaggavibhāgamāhu (Sī)

5. Kattā (Sī, I)

2. Brāhmaṇajjhohari tena (Ka)

4. Mutīmā (Sī, I)

6. Giddhigatā (Ka)

961. Sīhassa byagghassa ca dīpino ca,
 Na vijjatī porisiyāmbalena.
 Manussabhāvo ca gavaṃ'va pekkho,
 Jātī hi tesāṃ asamā samānā¹.
962. Sace ca rājā pathaviṃ vijitvā,
 Sajīvavā assavapārisajjo.
 Sayameva so sattusaṅghaṃ vijeyya,
 Tassappajā niccasukhī² bhaveyya.
963. Khattiyamantā ca tayo ca vedā,
 Atthēna ete samakā bhavanti.
 Tesāṃca atthaṃ avinicchinitvā,
 Na bujjhatī oghapathaṃva channaṃ.
964. Khattiyamantā ca tayo ca vedā,
 Atthēna ete samakā bhavanti.
 Lābhā alābho ayaso yaso ca,
 Sabbeva tesāṃ catunnaṃca³ dhammā.
965. Yathāpi ibbhā dhanadhaññahetu,
 Kammāni karonti⁴ puthū pathabyā.
 Tevijjasaṅghā ca tatheva ajja,
 Kammāni karonti⁴ puthū pathabyā.
966. Ibbhehi ye te⁵ samakā bhavanti,
 Niccussukā kāmaguṇesu yuttā.
 Kammāni karonti⁴ puthū pathabyā,
 Ta'dappapaññā dvirasaññu'rā te.
967. Kassa bherī mudiṅgā ca, saṅkhāpaṇavadindimā.
 Purato paṭipannāni, hāsayantā rathesabhaṃ.
968. Kassa kañcanaapaṭṭena, puthunā vijjuvaṇṇinā.
 Yuvā kalāpasannaddho, ko eti siriyaṃ jalaṃ.

1. Samānaṃ (Syā, Ka)

3. Sabbe te sabbesaṃ catunna (Sī, I)

4. Kārenti (Sī, Syā, I)

2. Niccasukhā (I)

5. Ete (Sī, Syā, I)

969. Ukkāmukhapahaṭṭhamva, khadiraṅgārasannibham.
Mukhañca rucirā bhāti, ko eti siriyā jalam.
970. Kassa jambonadam chattam, sasalakam manoramam.
Ādiccaramsāvaraṇam, ko eti siriyā jalam.
971. Kassa aṅgam¹ pariggayha, vālabījani'muttamam.
Ubhato varapuññassa², muddhani uparūpari.
972. Kassa pekhūnahatthāni, citrāni ca mudūni ca.
Kañcanamaṇidaṇḍāni³, caranti dubhato mukham.
973. Khadiraṅgaravaṇṇābhā, ukkāmukhapahamsitā.
Kasse'te kuṇḍalā vaggū, sobhanti dubhato mukham.
974. Kassa vātena chupitā, niddhantā mudukālakā⁴.
Sobhayanti nalāṭantam, nabhā vijjurivu'ggatā.
975. Kassa etāni akkhīni, āyatāni puthūni ca.
Ko sobhati visālakkho, kasse'tam uṇṇajam mukham.
976. Kasse'te lapanajātā⁵, suddhā saṅkhavarūpamā.
Bhāsamānassa sobhanti, dantā kuppilasādisā.
977. Kassa lākhārasasamā, hatthapādā sukhedhitā.
Ko so bimboṭṭhasampanno, divā sūriyova bhāsati.
978. Himaccaye Himavati⁶, mahāsālova pupphito.
Ko so odātapāvāro, jayam indova sobhati.
979. Suvaṇṇapīlakākīṇṇam, maṇidaṇḍavicittakam.
Ko so parisa'mogayha, īsam khaggaṃ pamuñcati⁷.

1. Aṅkam (Sī, I)

2. Carate varapuññassa (Sī, I)

3. Tapaññamaṇidaṇḍāni (Sī, I), suvaṇṇamaṇidaṇḍāni (Syā, Ka)

4. Mudukālakam (Sī), mudu kālikā (Syā)

5. Lapanājā suddhā (Sī, I)

6. Hemavato (Sī, Syā, I)

7. Iso khaggaṃva muñcati (Sī, I), ante khaggaṃ pamuñcati (Syā)

980. Suvaṇṇavikatā cittā, sukatā cittasibbanā¹.
Ko so omuñcate pādā, namo katvā mahesino.

981. Dhataratṭhā hi te nāgā, iddhimanto yasassino.
Samuddajāya uppannā, nāgā ete mahiddhikāti.
Bhūridattajātakaṃ chaṭṭham.

544. Candakumārajātaka (7)

982. Rājāsi luddakammo, ekarājā Pupphavatiyā.
So pucchi brahmabandhum, Khaṇḍahālaṃ purohitaṃ mūḷham.

983. Saggāna maggamācikkha²,
Tvamsi brāhmaṇa dhammavinayakusalo.
Yathā ito vajanti sugatiṃ, narā puññāni katvāna.

984. Atidānaṃ daditvāna, avajjhe deva ghātetvā.
Evaṃ vajanti sugatiṃ, narā puññāni katvāna.

985. Kim pana taṃ atidānaṃ, ke ca avajjhā imasmi lokasmiṃ.
Etañca kho no akkhāhi, yajissāmi dadāmi³ dānāni.

986. Puttehi deva yajitabbaṃ, mahesīhi negamehi ca.
Usabhehi ājāniyehi catūhi,
Sabbacatukkena deva yajitabbaṃ.

987. Taṃ sutvā antepure, kumārā mahesiyo ca haññantu.
Eko ahoṣi nigghoso, bhismā accuggato saddo.

988. Gacchatha vadetha kumāre, Candaṃ Sūriyañca Bhaddasenañca.
Sūrañca Vāmagottañca, pacurā⁴ kira hotha yaññatthāya.

989. Kumāriyopi vadetha, Upasenam⁵ Kokilañca Muditañca.
Nandañcāpi kumāriṃ, pacurā⁴ kira hotha yaññatthāya.

990. Vijayampi mayhaṃ mahesiṃ, Erāvatiṃ⁶ Kesiniṃ Sunandañca.
Lakkhaṇavarūpapannā, pacurā kira hotha yaññatthāya.

1. Sibbinī (Syā, Ka)

3. Yajissāma dadāma (Sī, I)

5. Upasenim (Sī), Upaseniṃ (I)

2. Saggamaggamācikkha (Sī, I)

4. Pasurā (Sī, I, Ka)

6. Ekapatiṃ (I), Erāpatiṃ (Ka)

991. Gahapatayo ca vadetha, Puṇṇamukhaṃ Bhaddiyaṃ Siṅgālañca.
Vaddhañcāpi gahapatim, pacurā kira hotha yaññatthāya.
992. Te tattha gahapatayo,
Avocisuṃ samāgatā puttadāraparikiṇṇā.
Sabbeva sikhino deva karohi.
Atha vā no dāse sāvehi.
993. Abhayaṃkarampi me hatthim,
Nālāgirim Accuggataṃ Varuṇadantaṃ¹.
Ānetha kho ne khippaṃ, yaññatthāya bhavissanti.
994. Assaratanampi² Kesim, Surāmukhaṃ Puṇṇakaṃ Vinatakañca.
Ānetha kho ne khippaṃ, yaññatthāya bhavissanti.
995. Usabhampi³ Yūthapatim Anojam,
Nisabham Gavampatim tepi mayham ānetha.
Samūha⁴ karontu sabbam.
Yajissāmi dadāmi dānāni.
996. Sabbam⁵ paṭiyādettha, yaññaṃ pana uggatamhi sūriyamhi.
Āṇāpetha ca kumāre⁶, abhiramantu imaṃ rattim.
997. Sabbam⁵ upaṭṭhapetha, yaññaṃ pana uggatamhi sūriyamhi.
Vadetha dāni kumāre, ajja kho⁷ pacchimā ratti.
998. Tamtaṃ mātā avaca, rodantī āgantvā vimānato.
Yañño kira te putta, bhavissati catūhi puttehi.
999. Sabbepi mayham puttā cattā, Candasmim haññaṃānasmim.
Puttehi yaññaṃ yajitvāna, sugatim saggam gamissāmi.
1000. Mā tam⁸ putta saddahesi, sugati kira hoti puttayaññaena.
Nirayāne'so maggo, neso maggo hi saggānam.

1. Nālāgirim accutaṃ varuṇadantaṃ (Sī), rājagirim accutavaruṇadantaṃ (I)

2. Assatarampi (Sī, I), assaratanampi me (Syā)

3. Usabhampi me (Syā)

4. Samupā (Sī, I), sammukhā (Syā)

5. Sabbampi (Syā)

6. Āṇāpetha Candakumāre (Syā, Ka)

7. Vo (I)

8. Mā (Sī, I)

1001. Dānāni dehi Koṇḍañña, ahimsā sabbabhūtabhabyānam.
Esa maggo sugatiyā, na ca maggo puttayañña.
1002. Ācariyānam vacanā, ghāteṣsam Candañca Suriyañca.
Puttehi yaññaṃ¹ yajitvāna duccajehi, sugatiṃ saggam gamissāmi.
1003. Tamtaṃ pitāpi avaca, Vasavattī orasaṃ sakaṃ puttaṃ.
Yañño kira te putta, bhavissati catūhi puttehi.
1004. Sabbepi mayhaṃ puttā cattā, Candasmim haññaṃānasmim.
Puttehi yaññaṃ yajitvāna, sugatiṃ saggam gamissāmi.
1005. Mā taṃ putta saddaheṣi, sugati kira hoti puttayañña.
Nirayāne'so maggo, neso maggo hi saggānam.
1006. Dānāni dehi Koṇḍañña, ahimsā sabbabhūtabhabyānam.
Esa maggo sugatiyā, na ca maggo puttayañña.
1007. Ācariyānam vacanā, ghāteṣsam Candañca Sūriyañca.
Puttehi yaññaṃ yajitvāna duccajehi, sugatiṃ saggam gamissāmi.
1008. Dānāni dehi Koṇḍañña, ahimsā sabbabhūtabhabyānam.
Puttaparivuto tuvaṃ, raṭṭhaṃ janapadañca pālehi.
1009. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa.
Api niḡaḷabandhakāpi, hatthī asse ca pālema.
1010. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa.
Api niḡaḷabandhakāpi, hatthichakaṇāni ujjhema.
1011. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa.
Api niḡaḷabandhakāpi, assachakaṇāni ujjhema.
1012. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa².
Yassa honti tava kāmā, api raṭṭhā pabbājita.
Bhikkhācariyaṃ carissāma.

1. Puttehi (Sī, Syā, I)

2. Idam padam Sī-I-pothakesu natthi.

1013. Dukkhaṃ kho me janayatha, vilapantā jīvitassa kāmā hi.
Muñcetha¹ dāni kumāre, alampi me hotu puttayaññaena.
1014. Pubbeva khosi me vutto, dukkaraṃ durabhisambhavañce'taṃ.
Atha no upakkhaṭassa yaññaassa, kasmā karosi vikkhepaṃ.
1015. Sabbe vajanti sugatiṃ, ye yajanti yepi yājenti.
Ye cāpi anumodanti, yajantānaṃ edisaṃ mahāyaññaṃ.
1016. Atha kissa jano² pubbe, sotthānaṃ brāhmaṇe avācesī.
Atha no akāraṇasmā, yaññaatthāya deva ghātesī.
1017. Pubbeva no daharakāle³, na hanesī⁴ na ghātesī.
Dahara'mhā yobbanāṃ pattā, adūsakā tāta haññaṃa.
1018. Hatthigate assagate,
Sannaddhe passa no mahārāja.
Yuddhe vā yujjhamāne vā,
Na hi mādisā sūrā honti yaññaatthāya.
1019. Paccante vāpi kupite, aṭavīsu vā mādisa niyojenti.
Atha no akāraṇasmā, abhūmiyaṃ tāta haññaṃa.
1020. Yāpi hi tā sakuṇiyo, vasanti tiṇagharāni katvāna.
Tāsampi piyā puttā, atha no tvaṃ deva ghātesī.
1021. Mā tassa saddahesī, na maṃ Khaṇḍahālo ghāteyya.
Mamaṃ hi so ghātetvāna, anantarā tampi deva ghāteyya.
1022. Gāmaṃ nīgamavaraṃ dadanti, bhogampissa mahārāja.
Atha'ggapiṇḍikāpi, kule kule he'te bhuñjanti.
1023. Tesampi tādisānaṃ, icchanti dubbhituṃ mahārāja.
Yebhuyyena ete, akataññaṃ brāhmaṇā deva.
1024. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa.
Api niḡaḷabandhakāpi, hatthī asse ca pālema.

1. Muñcatha (Sī, I)

3. Daharake samāne (Sī, I)

2. Ca no (Sī, Syā, I)

4. Na māresi (Sī, I)

1025. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa.
Api nigaḷabandhakāpi, hatthichakaṇāni ujjhema.
1026. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa.
Api nigaḷabandhakāpi, assachakaṇāni ujjhema.
1027. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa.
Yassa honti tava kāmā, api raṭṭhā pabbājita.
Bhikkhācariyaṃ carissāma.
1028. Dukkhaṃ kho me janayatha, vilapantā jīvitassa kāmā hi.
Muñcetha dāni kumāre, alampī me hotu puttayaññaena.
1029. Pubbeva khosi me vutto, dukkaraṃ durabhisambhavañce'taṃ.
Atha no upakkaṭassa yaññaassa, kasmā karosi vikkhepaṃ.
1030. Sabbe vajanti sugatiṃ, ye yajanti yepi yājenti.
Ye cāpi anumodanti, yajantānaṃ edisaṃ mahāyaññaṃ.
1031. Yadi kira yajitvā puttehi, devalokaṃ ito cutā yanti.
Brāhmaṇo tāva yajatu, pacchāpi yajasi tuvaṃ rājā.
1032. Yadi kira yajitvā puttehi, devalokaṃ ito cutā yanti.
Esveva Khaṇḍahālo, yajataṃ sakehi puttehi.
1033. Evaṃ jānanto Khaṇḍahālo, kiṃ puttake na ghātesi.
Sabbañca nātijaṇaṃ, attānañca na ghātesi.
1034. Sabbe vajanti nirayaṃ, ye yajanti yepi yājenti.
Ye cāpi anumodanti, yajantānaṃ edisaṃ mahāyaññaṃ.
1035. ¹ Sace hi so sujjhati yo hanāti,
Hatopi so sagga'mupeti ṭhānaṃ.
Bhovādi bhovādina mārayeyyūṃ,
Ye cāpi tesāṃ abhisaddaheyūṃ¹.
1036. Kathaṇca kira puttakāmāyo, gahapatayo gharaṇiyo ca.
Nagaramhi na uparavanti rājānaṃ, mā ghātayi orasaṃ puttāṃ.

1037. Kathañca kira puttakāmāyo, gahapatayo gharañiyo ca.
Nagaramhi na uparavanti rājānaṃ, mā ghātayi atrajaṃ puttaṃ.
1038. Rañño camhi atthakāmo, hito ca sabbajanapadassa¹.
Na koci assa paṭighaṃ, mayā jānapado na pavedeti.
1039. Gacchatha vo gharañiyo, tātañca vadetha Khaṇḍahālañca.
Mā ghāthetha kumāre, adūsake sīhasaṅkāse.
1040. Gacchatha vo gharañiyo, tātañca vadetha Khaṇḍahālañca.
Mā ghāthetha kumāre, apekkhite sabbalokassa.
1041. Yaṃ nūnā'haṃ jāyeyyaṃ, rathakārakulesu vā.
Pukkusakulesu vā vessesu vā jāyeyyaṃ,
Na ha'jja maṃ rāja yaññe² ghāteyya.
1042. Sabbā sīmantiniyo gacchatha, ayyassa Khaṇḍahālassa.
Pādesu nipatatha, aparādhā'haṃ na passāmi.
1043. Sabbā sīmantiniyo gacchatha, ayyassa Khaṇḍahālassa.
Pādesu nipatatha, kinte bhante mayaṃ adūsema.
1044. Kapaṇā³ vilapati Selā, disvāna bhātare⁴ upanītatte.
Yañño kira me ukkhipito, tātena saggakāmena.
1045. Āvatti parivatti ca, Vasulo sammukhā rañño.
Mā no pitaraṃ avadhi, dahara'mhā'yobbanāṃ pattā.
1046. Eso te Vasula pitā, samehi pitarā saha.
Dukkhaṃ kho me janayasi, vilapanto antepurasmim.
Muñcetha dāni kumāre, alampi me hotu puttayañña.
1047. Pubbeva khosi me vutto, dukkaraṃ durabhisambhavañce'taṃ.
Atha no upakkaṭṭassa yañña, kasmā karosi vikkhepaṃ.
1048. Sabbe vajanti sugatiṃ, ye yajanti yepi yājenti.
Ye cāpi anumodanti, yajantānaṃ edisaṃ mahāyaññaṃ.

1. Sabbadā janapadassa (Sī, I)

3. Kapaṇaṃ (Sī, I)

2. Yaññatthāya (Sī, I)

4. Bhātaro (Sī, Syā, I, Ka)

1049. Sabbaratanassa yañño upakkhaṭo,
Ekarāja tava paṭiyatto.
Abhinikkhamassu deva,
Saggam̃ gato tvaṃ pamodissasi.
1050. Daharā sattasatā etā, Candakumārassa bhariyāyo.
Kese pakiritvāna¹, rodantiyo magga'manuyāyisum².
1051. Aparā pana sokena, nikkhantā Nandane viya devā.
Kese pakiritvāna¹, rodantiyo maggamanuyāyimsu².
1052. Kāsikasucivatthadharā, kuṇḍalino agalucandanavilittā.
Niyanti Candasūriyā, yaññatthāya ekarājassa.
1053. Kāsikasucivatthadharā, kuṇḍalino agalucandanavilittā.
Niyanti Candasūriyā, mātu katvā hadayasokaṃ.
1054. Kāsikasucivatthadharā, kuṇḍalino agalucandanavilittā.
Niyanti Candasūriyā, janassa katvā hadayasokaṃ.
1055. Maṃsarasabhojanā nhāpakasunhāpitā³,
Kuṇḍalino agalucandanavilittā.
Niyanti Candasūriyā, yaññatthāya ekarājassa.
1056. ⁴ Maṃsarasabhojanā nhāpakasunhāpitā,
Kuṇḍalino agalucandanavilittā.
Niyanti Candisūriyā, mātu katvā hadayasokaṃ.
1057. Maṃsarasabhojanā nhāpakasunhāpitā,
Kuṇḍalino agalucandanavilittā.
Niyanti Candasūriyā, janassa katvā hadayasokaṃ⁴.
1058. Ya'ssu pubbe hatthivaradhuragate, hatthīhi⁵ anuvajanti.
Tya'jja Candasūriyā, ubhova pattikā yanti.

1. Parikiritvāna (Sī, I), vikiritvāna (Syā, Ka)

2. Maggamanuyanti (Sī, I), maggamanuyāyanti (Syā)

3. Nahāpakasunahātā (I)

4-4. Imā dve gāthā natthi I-potthake.

5. Hatthikā (Syā), pattikā (I)

1059. Ya'ssu pubbe assavaradhuragate, assehi¹ anuvajanti.
Tya'jja Candasūriyā, ubhova pattikā yanti.
1060. Ya'ssu pubbe rathavaradhuragate, rathehi² anuvajanti.
Tya'jja Candasūriyā, ubhova pattikā yanti.
1061. Yehi'ssu pubbe niyyamsu³, tapanīyakappanehi turaṅgehi.
Tya'jja Candasūriyā, ubhova pattikā yanti.
1062. Yadi sakuṇi maṁsa'micchasi, ḍayassu pubbena Pupphavatiyā.
Yajate'ttha ekarājā, sammūlho catūhi puttehi.
1063. Yadi sakuṇi maṁsa'micchasi, ḍayassu pubbena Pupphavatiyā.
Yajate'ttha ekarājā, sammūlho catūhi kaññāhi.
1064. Yadi sakuṇi maṁsa'micchasi, ḍayassu pubbena Pupphavatiyā.
Yajate'ttha ekarājā, sammūlho catūhi mahesīhi.
1065. Yadi sakuṇi maṁsa'micchasi, ḍayassu pubbena Pupphavatiyā.
Yajate'ttha ekarājā, sammūlho catūhi gahapatīhi.
1066. Yadi sakuṇi maṁsa'micchasi, ḍayassu pubbena Pupphavatiyā.
Yajate'ttha ekarājā, sammūlho catūhi hatthīhi.
1067. Yadi sakuṇi maṁsa'micchasi, ḍayassu pubbena Pupphavatiyā.
Yajate'ttha ekarājā, sammūlho catūhi assehi.
1068. Yadi sakuṇi maṁsa'micchasi, ḍayassu pubbena Pupphavatiyā.
Yajate'ttha ekarājā, sammūlho catūhi usabhehi.
1069. Yadi sakuṇi maṁsa'micchasi, ḍayassu pubbena Pupphavatiyā.
Yajate'ttha ekarājā, sammūlho sabbacatukkena.
1070. Aya'massa pāsādo, idaṁ antepuraṁ suramaṇīyaṁ⁵.
Te'dāni ayyaputtā, cattāro vadhāya ninnītā.
1071. Ida'massa kūṭāgāraṁ, sovaṇṇaṁ pupphamalyavikiṇṇaṁ.
Te'dāni ayyaputtā, cattāro vadhāya ninnītā.

1. Assakā (Syā), pattikā (I)

3. Niyyamsu (Syā, Ka)

5. Sovanṇo pupphamalyavikiṇṇo (Ka)

2. Rathikā (Syā), pattikā (I)

4. Uyyassu (Syā, Ka)

1072. Ida'massa uyyānaṃ, supupphitaṃ sabbakālikaṃ rammaṃ.
Te'dāni ayyaputtā, cattāro vadhāya ninnītā.
1073. Ida'massa asokavanaṃ, supupphitaṃ sabbakālikaṃ rammaṃ.
Te'dāni ayyaputtā, cattāro vadhāya ninnītā.
1074. Ida'massa kaṇikāravanaṃ, supupphitaṃ sabbakālikaṃ rammaṃ.
Te'dāni ayyaputtā, cattāro vadhāya ninnītā.
1075. Ida'massa pāḷalivanaṃ, supupphitaṃ sabbakālikaṃ rammaṃ.
Te'dāni ayyaputtā, cattāro vadhāya ninnītā.
1076. Ida'massa ambavanaṃ, supupphitaṃ sabbakālikaṃ rammaṃ.
Te'dāni ayyaputtā, cattāro vadhāya ninnītā.
1077. Aya'massa pokkharāṇī, sañchannā paduma puṇḍarīkehi.
Nāvā ca sovaṇṇavikātā, pupphavalliyā¹ cittā suramaṇiyā.
Te'dāni ayyaputtā, cattāro vadhāya ninnītā.
1078. Ida'massa hatthiratanāṃ, Erāvaṇo gajo balī dantī.
Te'dāni ayyaputtā, cattāro vadhāya ninnītā.
1079. Ida'massa assaratanāṃ, ekakhuro² asso.
Te'dāni ayyaputtā, cattāro vadhāya ninnītā.
1080. Aya'massa assaratho
Sāḷiya³ nigghoso subho ratanavicitto.
Yatthassu ayyaputtā,
Sobhimsu Nandane viya devā.
Te'dāni ayyaputtā, cattāro vadhāya ninnītā.
1081. Kathaṃ nāma sāmasamasundarehi, candanamudukagattehi⁴.
Rājā yajissate yaññaṃ, sammūḷho catūhi puttehi.
1082. Kathaṃ nāma sāmasamasundarāhi, candanamudukagattāhi.
Rājā yajissate yaññaṃ, sammūḷho catūhi kaññāhi.

1. Pupphāvaliyā (Sī, I)

2. Ekakhūro vego (Syā)

3. Sāḷiya viya (Syā)

4. Candanamarakatagattehi (Sī, I)

1083. Kathaṃ nāma sāmasamasundarāhi, candanamudukagattāhi.
Rājā yajissate yaññaṃ, sammūlho catūhi mahesihi.
1084. Kathaṃ nāma sāmasamasundarehi, candanamudukagattehi.
Rājā yajissate yaññaṃ, sammūlho catūhi gahapatīhi.
1085. Yathā honti gāmanigamā, suñña amanussakā brahārañña.
Tathā hessati Pupphavatiyā, yiṭṭhesu Candasūriyesu.
1086. Ummattikā bhavissāmi, bhūnahatā paṃsunā ca¹ parikiṇṇā.
Sace Candavaraṃ² hanti, pāṇā me deva rujjhanti³.
1087. Ummattikā bhavissāmi, bhūnahatā paṃsunā ca parikiṇṇā.
Sace Suriyavaraṃ hanti, pāṇā me deva rujjhanti.
1088. Kinu'mā na ramāpeyyuṃ, aññaṃaññaṃ piyaṃvadā.
Ghaṭṭikā Uparikkhī ca, Pokkharāṇī ca Bhārikā⁴.
Candasūriyesu naccantiyo, samā tāsāṃ na vijjati.
1089. Imaṃ mayhaṃ hadayasokaṃ,
Paṭimuñcatu⁵ Khaṇḍahāla tava mātā.
Yo mayhaṃ hadayasoko, Candamhi vadhāya ninnīte.
1090. Imaṃ mayhaṃ hadayasokaṃ,
Paṭimuñcatu Khaṇḍahāla tava mātā.
Yo mayhaṃ hadayasoko, Sūriyamhi vadhāya ninnīte.
1091. Imaṃ mayhaṃ hadayasokaṃ, paṭimuñcatu Khaṇḍahāla tava jāyā.
Yo mayhaṃ hadayasoko, Candamhi vadhāya ninnīte.
1092. Imaṃ mayhaṃ hadayasokaṃ, paṭimuñcatu Khaṇḍahāla tava jāyā.
Yo mayhaṃ hadayasoko, Sūriyamhi vadhāya ninnīte.
1093. Mā ca putte mā ca patim, addakkhi Khaṇḍahāla tava mātā.
Yo ghātesi kumāre, adūsake sīhasaṅkāse.
1094. Mā ca putte mā ca patim, addakkhi Khaṇḍahāla tava mātā.
Yo ghātesi kumāre, apakkhite sabbalokassa.

1. Paṃsunāva (Syā, Ka)

2. Candakumāraṃ (Syā)

3. Nirujjhanti (Sī), bhijjanti (Syā)

4. Ghaṭṭiyā oparakkhī ca pokkharakkhī ca nāyikā (Sī)

Ghaṭṭiyā oparakkhī ca pokkharakkhī ca gāyikā (I)

5. Paṭimuccatu (Ka)

1095. Mā ca putte mā ca patim, addakkhi Khaṇḍahāla tava jāyā.
Yo ghātesi kumāre, adūsake sīhasaṅkāse.
1096. Mā ca putte mā ca patim, addakkhi Khaṇḍahāla tava jāyā.
Yo ghātesi kumāre, apekkhite sabbalokassa.
1097. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa.
Api nigalabandhakāpi, hatthī asse ca pālema.
1098. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa.
Api nigalabandhakāpi, hatthichakaṇāni ujjhema.
1099. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa.
Api nigalabandhakāpi, assachakaṇāni ujjhema.
1100. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa.
Yassa honti tava kāmā, api raṭṭhā pabbājita.
Bhikkhācariyaṃ carissāma.
1101. Dibbaṃ deva upayācanti, puttathikāpi daliddā.
Paṭibhānānipi hitvā, putte na labhanti ekaccā.
1102. Āsāsikāni¹ karonti, puttā no jāyantu tato paputtā².
Atha no akāraṇasmā, yaññatthāya deva ghātesi.
1103. Upayācitakena puttaṃ labhanti, mā tāta no aghātesi.
Mā kicchāladdhakehi puttehi, yajittho imaṃ yaññaṃ.
1104. Upayācitakena puttaṃ labhanti, mā tatā no aghātesi.
Mā kapaṇaladdhakehi puttehi, ammāya no vippavāsesi.
1105. Bahudukkhā³ posiya Candaṃ, amma tuvaṃ jīyase puttaṃ.
Vandāmi kho te pāde, labhataṃ tāto paralokaṃ.
1106. Handa ca maṃ upaguyha, pāde te amma vandituṃ dehi.
Gacchāmi dāni pavāsaṃ⁴, yaññatthāya ekarājassa.

1. Assāsakāni (Sī, I), āsāsakāni (Syā)

3. Bahudukkhaṃ (Syā, Ka)

2. Puttā (Sī, I)

4. Vippavāsaṃ (Ka)

1107. Handa ca maṃ upagūha¹, pāde te amma vanditum dehi.
Gacchāmi dāni pavāsaṃ, mātu katvā hadayasokaṃ.
1108. Handa ca maṃ upagūha¹, pāde te amma vanditum dehi.
Gacchāmi dāni pavāsaṃ, janassa katvā hadayasokaṃ.
1109. Handa ca padumapattānaṃ, molim bandhassu Gotamiputta.
Campakadalamissāyo², esā te porāṇikā pakati.
1110. Handa ca vilepanaṃ te, pacchimakaṃ candanaṃ vilimpassu.
Yehi ca suvilitto, sobhasi rājaparisāyaṃ.
1111. Handa ca mudukāni vatthāni, pacchimakaṃ Kāsikaṃ nivāsehi.
Yehi ca sunivattho, sobhasi rājaparisāyaṃ.
1112. Muttāmaṇikanakavibhūsitāni, gaṇhassu hatthābharaṇāni.
Yehi ca hatthābharaṇehi, sobhasi rājaparisāyaṃ.
1113. Na hi nūnā'yaṃ Raṭṭhapālo, bhūmipati janapadassa dāyādo.
Lokissaro mahanto, putte snehaṃ janayati.
1114. Mayhampi piyā puttā, attā ca piyo tumhe ca bhariyāyo.
Saggaṇca patthayāno³, tenā'haṃ ghātayissāmi.
1115. Maṃ paṭhamam ghātehi, mā me hadayaṃ dukkhaṃ phālesi.
Alaṅkato⁴ sundarako, putto deva tava sukhumālo.
1116. Handa'yya maṃ hanassu, paraloke⁵ Candakena⁶ hessāmi.
Puññaṃ karassu vipulaṃ, vicarāma ubhopi paraloke.
1117. Mā tvaṃ Cande rucci maraṇam⁷, bahukā tava devarā visālakkhi.
Te taṃ ramayissanti, yiṭṭhasmiṃ Gotamiputte.
1118. Evaṃ vutte Candā attānaṃ, hanti hatthatalakehi.
Alamettha⁸ jīvitena, pissāmi⁹ visaṃ marissāmi.

1. Upaguyha (Syā, Ka)

2. Campakadalivītimissāyo (Sī, I), campakadalimissāyo (Ka)

3. Patthayamāno (Syā, Ka)

5. Salokā (Sī, Syā, Ka)

7. Ida padaṃ natthi Sī-I-pothhakesu.

8. Alamatthu (Sī, I)

4. Analaṅkato (Ka)

6. Candiyena (Sī, I, Ka)

9. Pāyāmi (Sī, I)

1119. Na hi nūni'massa rañño, mittā'maccā ca vijjare suhadā.
Ye na vadanti rājānaṃ, "mā ghātayi orase putte".
1120. Na hi nūni'massa rañño, ñāti mittā ca vijjare suhadā.
Ye na vadanti rājānaṃ, "mā ghātayi atraje putte".
1121. Ime tepi mayhaṃ puttā, guṇino kāyūradhārino rāja.
Tehipi yajassu yaññaṃ, atha muñcatu¹ Gotamiputte.
1122. Bilasataṃ maṃ katvāna, yajassu sattadhā mahārāja.
Mā jeṭṭhaputta'mavadhi, adūsakaṃ sīhasaṅkāsaṃ.
1123. Bilasataṃ maṃ katvāna, yajassu sattadhā mahārāja.
Mā jeṭṭhaputta'mavadhi, apekkhitaṃ sabbalokassa.
1124. Bahukā tava dinnābharaṇā, uccāvacā subhaṇitaṃhi.
Muttāmaṇiveḷuriyā, etaṃ te pacchimakaṃ dānaṃ.
1125. Yesaṃ pubbe khandhesu, phullā mālāguṇā vivattiṃsu.
Tesa'jjapi sunisito², nettiṃso vivattissati khandhesu.
1126. Yesaṃ pubbe khandhesu, citta mālāguṇā vivattiṃsu.
Tesa'jjapi sunisito, nettiṃso vivattissati khandhesu.
1127. Aciraṃ³ vata nettiṃso, vivattissati rājaputtānaṃ khandhesu.
Atha mama hadayaṃ na phalati, tāva daḷhabandhañca me āsi.
1128. Kāsikasucivatthadharā, kuṇḍalino agalucandanavilittā.
Niyyātha Candasūriyā, yaññatthāya ekaṛājassa.
1129. Kāsikasucivatthadharā, kuṇḍalino āgalucandanavilittā.
Niyyātha Candasūriyā, mātu katvā hadayasokaṃ.
1130. Kāsikasucivatthadharā, kuṇḍalino agalucandanavilittā.
Niyyātha Candasūriyā, janassa katvā hadayasokaṃ.
1131. Maṃsarasabhojanā nhāpakasunhāpitā,
Kuṇḍalino agalucandanavilittā.
Niyyātha Candasūriyā, yaññatthāya ekaṛājassa.

1. Muccatu (I, Ka)

2. Pītanisito (Sī, I)

3. Acirā (Sī, Syā, I)

1132. Maṁsarasabhojanā nhāpakasunhāpitā,
Kuṇḍalino agalucandanavilittā.
Niyyātha Candasūriyā, mātu katvā hadayasokaṁ.
1133. Maṁsarasabhojanā nhāpakasunhāpitā,
Kuṇḍalino agalucandanavilittā.
Niyyātha Candasūriyā, janassa katvā hadayasokaṁ.
1134. Sabbasmim̐ upakkhaṭasmim̐, nisīdite Candasmim̐¹ yaññatthāya.
Pañcālarājadhītā pañjalikā, sabbaparisāya samanupariyāyi².
1135. Yena saccena Khaṇḍahālo, pāpakammaṁ karoti dummedho.
Etena saccavajjena, samaṅginī sāmikena homi.
1136. Ye idha'tthi amanussā, yāni ca yakkhabhūtabhabyāni.
Karontu me veyyāvaṭikaṁ, samaṅginī sāmikena homi.
1137. Yā devatā idhāgatā, yāni ca yakkhabhūtabhabyāni.
Saraṇesiniṁ anāthaṁ tāyatha maṁ,
Yācāmahaṁ pati māhaṁ ajeyyaṁ³.
1138. Taṁ sutvā amanusso, ayokūṭaṁ paribbhametvāna.
Bhaya'massa janayanto, rājānaṁ ida'mavoca.
1139. Bujjhassu kho rājakali, mā tā'haṁ⁴ matthakaṁ nitāḷesiṁ⁵.
Mā jetthaputta'mavadhi, adūsakaṁ sīhasaṅkāsaṁ.
1140. Ko te diṭṭho rājakali,
Puttabhariyāyo haññamānāyo⁶.
Seṭṭhi ca gahapatayo,
Adūsakā saggakāmā hi.
1141. Taṁ sutvā Khaṇḍahālo, rājā ca abbhuta'midaṁ disvāna.
Sabbesaṁ bandhanāni mocesaṁ, yathā taṁ anupaghātaṁ⁷.

1. Candiyasmim̐ (Sī, I), Candasūriyasmim̐ (Syā)

2. Sabbārisamanupariyāsi (Sī, I), sabbaparisantaramanupariyāsi (Syā)

3. Ajjiyyaṁ (Sī) 4. Mā tehaṁ (Syā) 5. Nitālemi (Sī, I), nipphālesiṁ (Ka)

6. Haññamānā (Ka)

7. Apāpānaṁ (Sī, I)

1142. Sabbesu vippamuttesu, ye tattha samāgatā tadā āsum.
Sabbe ekekaledḍuka'madaṃsu, esa vadho Khaṇḍahālassa.
1143. Sabbe pavitṭhā¹ nirayaṃ, yathā taṃ pāpakaṃ karitvāna.
Na hi pāpakammaṃ katvā, labbhā sugatiṃ ito gantum.
1144. Sabbesu vippamuttesu, ye tattha samāgatā tadā āsum.
Candaṃ abhisiñciṃsu, samāgatā rājaparisā² ca.
1145. Sabbesu vippamuttesu, ye³ tattha samāgatā tadā āsum.
Candaṃ abhisiñciṃsu, samāgatā rājakaññāyo ca.
1146. Sabbesu vippamuttesu, ye tattha samāgatā tadā āsum.
Candaṃ abhisiñciṃsu, samāgatā devaparisā⁴ ca.
1147. Sabbesu vippamuttesu, ye³ tattha samāgatā tadā āsum.
Candaṃ abhisiñciṃsu, samāgatā devakaññāyo ca.
1148. Sabbesu vippamuttesu, ye tattha samāgatā tadā āsum.
Celukkhepa'makarum, samāgatā rājaparisā² ca.
1149. Sabbesu vippamuttesu, ye tattha samāgatā tadā āsum.
Celukkhepa'makarum, samāgatā rājakaññāyo ca.
1150. Sabbesu vippamuttesu, ye tattha samāgatā tadā āsum.
Celukkhepa'makarum, samāgatā devaparisā⁴ ca.
1151. Sabbesu vippamuttesu, ye³ tattha samāgatā tadā āsum.
Celukkhepa'makarum, samāgatā devakaññāyo ca.
1152. Sabbesu vippamuttesu, bahū ānanditā ahuṃ⁵.
Nindiṃ pavesi nagaram⁶, bandhanā makkho aghosittḥāti.
Candakumārajātakam⁷ sattamaṃ.

1. Patimsu (Sī), pativā (I)

3. Yā (Syā)

5. Bahu ānandano ahu vaṃso (Sī), bahu ānandito ahu vaṃso (I)

6. Vādiṃsu nandipavesanagaraṃ (Syā), nandiṃ pavesi nagare (Ka)

7. Khaṇḍahāljātakam (Sī, I)

2. Rājapurisā (Syā)

4. Devapurisā (Syā)

545. Mahānāradakassapajātaka (8)

1153. Ahu rājā Videhānaṃ, Aṅgati¹ nāma khattiyo.
Pahūtayoggo dhanimā, anantabalaporiso.
1154. So ca pannarasim² rattim, purimayāme anāgate.
Cātumāsā³ komudiyā, amacce sannipātayi.
1155. Paṇḍite sutasampanne, mhitapubbe⁴ vicakkhaṇe.
Vijayañca Sunāmañca, senāpatim Alātakam.
1156. Ta'manupucchi Vedeho, "paccekam brūtha sam Rucim.
Cātumāsā komuda'jja, juṇham byapahataṃ⁵ tamaṃ.
Kāya'jja ratiyā rattim, viharemu imam utum".
1157. Tato senāpati rañño, Alāto eta'dabravi.
"Haṭṭham yoggam balaṃ sabbam, senam sannāhayāmasa.
1158. Niyyāma deva yuddhāya, anantabalaporisā.
Ye te vasaṃ na āyanti, vasaṃ upanayāmasa⁶.
Eso mayham sakā diṭṭhi, ajitam ojināmasa".
1159. Alātassa vaco sutvā, Sunāmo eta'dabravi.
"Sabbe tuyham mahārāja, amittā vasa'māgatā.
1160. Nikkhittasatthā paccatthā, nivāta'manuvattare.
Uttamo ussavo ajja, na yuddham mama rucati.
1161. Annapānañca khajjañca, khippam abhiharantu te.
Ramassu deva kāmehi, naccagīte suvādite".
1162. Sunāmassa vaco sutvā, Vijayo eta'dabravi.
"Sabbe kāmā mahārāja, niccam tava mupaṭṭhitā.
1163. Na hete dullabhā deva, tava kāmehi moditum.
Sadāpi kāmā sulabhā, netam cittamataṃ⁷ mama.

1. Aṅgati (Sī) evamuparipi.

2. Pannarase (Syā, Ka)

3. Cātumassa (Sī, I)

4. Mihitapubbe (Sī, I)

5. Byapagataṃ (Sī, I)

6. Upaniyāmasa (Ka)

7. Cittam matī (Ka)

1164. Samaṇaṃ brāhmaṇaṃ vāpi, upāsemu bahussutaṃ.
Yo na'jja vinaye kaṅkhaṃ, atthadhammavidū ise”.
1165. Vijayassa vaco sutvā, rājā Aṅgati mabravi.
“Yathā Vijayo bhaṇati, mayhampetaṃva ruccati.
1166. Samaṇaṃ brāhmaṇaṃ vāpi, upāsemu bahussutaṃ.
Yo na'jja vinaye kaṅkhaṃ, atthadhammavidū ise.
1167. Sabbeva santā karoṭṭha matim, kaṃ upāsemu paṇḍitaṃ.
Yo¹ na'jja vinaye kaṅkhaṃ, atthadhammavidū ise”.
1168. Vedehassa vaco sutvā, Alāto eta'dabravi.
“Atthā'yaṃ migadāyasmim, acelo dhīrasammato.
1169. Guṇo Kassapagottā'yaṃ, suto citrakathī gaṇī.
Taṃ deva² payirupāsemu³, so no kaṅkhaṃ viṇessati”.
1170. Alātassa vaco sutvā, rājā codesi sārathim.
“Migadāyaṃ gamissāma, yuttaṃ yānaṃ idhā'naya”.
1171. Tassa yānaṃ ayojesuṃ, dantaṃ rūpiyapakkharaṃ⁴.
Sukkamaṭṭhaparivāraṃ, paṇḍaraṃ dosināmukhaṃ.
1172. Tatrā'suṃ kumudāyuttā, cattāro sindhavā hayā.
Anilūpamasamuppātā⁵, sudantā soṇṇamālino.
1173. Setacchattaṃ setaratho, setassā setabījanī.
Vedeho saha'macchehi, niyyaṃ candova sobhati.
1174. Ta'manuyāyimsu bahavo, indikhaggadharā⁶ balī.
Assapitṭhigatā vīrā, narā naravarādhipaṃ.
1175. So muhuttaṃva yāyitvā, yānā oruyha khattiyo.
Vedeho saha'macchehi, pattī guṇa'mupāgami.
1176. Yepi tattha tadā āsuṃ, brāhmaṇibbhā samāgatā.
Na te apanayī rājā, akataṃ bhūmi'māgate.

1. Ko (Sī, I)

3. Payirupāsaya (Sī, I)

5. Anilūpamasamuppādā (Ka)

2. Tadeva (Ka)

4. Rūpiyupakkharaṃ (Ka)

6. Indakhaggaro (Sī), iṭṭhikhaggaro (I)

1177. Tato so mudukā bhisiyā, muducittakasanthate¹.
Mudupaccatthate rājā, ekamantaṃ upāvisi.
1178. Nisajja rājā sammodi, kathaṃ sāraṇiyaṃ tato.
“Kacci yāpaniyaṃ bhante, vātānamaviyaggatā².”
1179. Kacci akasirā vutti, labhasi³ piṇḍayāpanaṃ⁴.
Apābādho ca’si kacci, cakkhum na parihāyati”.
1180. Taṃ guṇo paṭisammodi, Vedehaṃ vinaye rataṃ.
“Yāpaniyaṃ mahārāja, sabbametaṃ tadūbhayaṃ.
1181. Kacci tuyhampi Vedeha, paccantā na baliyare.
Kacci arogaṃ yoggaṃ te, kacci vahati vāhanaṃ.
Kacci te byādhayo natthi, sarīrassupatāpiyā⁵”.
1182. Paṭisammodito rājā, tato pucchi anantarā.
Atthaṃ dhammañca ñāyañca, dhammakāmo rathesabho.
1183. Kathaṃ dhammaṃ care macco, mātāpitūsu Kassapa.
Kathaṃ care ācariye, puttadāre kathaṃ care.
1184. Kathaṃ careyya vuḍḍhesu, kathaṃ samaṇabrāhmaṇe.
Kathañca balakāyasmim, kathaṃ janapade care.
1185. Kathaṃ dhammaṃ caritvāna, maccā gacchanti⁶ suggaṭim.
Kathañceke adhammaṭṭhā, patanti nirayaṃ atho.
1186. Vedehassa vaco sutvā, Kassapo eta’dabrāvi.
“Suṇohi me mahārāja, saccaṃ avitathaṃ padaṃ.
1187. Natthi dhammacaritassa⁷, phalaṃ kalyāṇapāpakaṃ.
Natthi deva paro loko, ko tato hi idhā’gato.

1. Muducittakaḷandake (Sī, I)

2. Vātānamavisaggatā (Sī, I), vātānamaviyattatā (Syā)

3. Labbhati (Sī, I)

4. Piṇḍiyāpanaṃ (Syā, Ka)

5. Sarīrassupatāpikā (Sī, I), sarīrassupatāpanā (?)

6. Pecca gacchati (Sī, Syā, I)

7. Dhammassa ciṇṇassa (Sī)

1188. Natthi deva pitaro vā, kuto mātā kuto pitā.
Natthi ācariyo nāma, adantaṃ ko damessati.
1189. Samatulyāni bhūtāni, natthi jeṭṭhāpacāyikā.
Natthi balaṃ vīriyaṃ vā, kuto uṭṭhānaporisam.
Niyatāni hi bhūtāni, yathā goṭaviso tathā.
1190. Laddheyyaṃ labhate macco, tattha dānaphalaṃ kuto.
Natthi dānaphalaṃ deva, avaso deva'vīriyo.
1191. Bālehi dānaṃ paññattaṃ, paṇḍitehi paṭicchitaṃ.
Avasā denti dhīraṇaṃ, bālā paṇḍitamānino.
1192. Satti'me sassatā kāyā, acchejjā avikopino.
Tejo pathavī āpo ca, vāyo sukhaṃ dukhañcime.
Jīve ca satti'me kāyā, yesaṃ chettā na vijjati.
1193. Natthi hantā va chettā vā, haññe yevāpi¹ koci naṃ.
Antareneva kāyānaṃ, satthāni vītivattare.
1194. Yo cāpi² sira'mādāya, paresaṃ nisitāsina.
Na so chindati te kāye, tattha pāpaphalaṃ kuto.
1195. Cullāsītimahākappe, sabbe sujjhanti saṃsaraṃ.
Anāgate tamhi kāle, saññatopi na sujjhati.
1196. Caritvāpi bahuṃ bhadrāṃ, neva sujjhantināgate.
Pāpañcepi bahuṃ katvā, taṃ khaṇaṃ nātivattare.
1197. Anupubbena no suddhi, kappānaṃ cullasītiyā.
Niyatiṃ nātivattāma, velanta'miva sāgaro".
1198. Kassapassa vaco sutvā, Alāto eta'dabravi.
"Yathā bhadanto bhaṇati, mayhampetaṃva rucati.
1199. Ahampi purimaṃ jātiṃ, sare saṃsarita'ttano.
Piṅgalo nāma'haṃ āsiṃ, luddo goghātako pure.

1. Haññare vāpi (Sī, Syā, I)

2. Yopāyaṃ (Sī, I), yo cāyaṃ (Syā, Ka)

1200. Bārāṇasiyaṃ phītāyaṃ, bahuṃ pāpaṃ kataṃ mayā.
Bahū mayā hatā paṇā, mahimsā sūkarā ajā.
1201. Tato cuto idha jāto, iddhe senāpatīkule.
Natthi nūna phalaṃ pāpaṃ, yo'haṃ¹ na nirayaṃ gato.
1202. Athettha Bījako nāma, dāso āsi paṭiccarī².
Uposathaṃ upavasanto, guṇasantiku'pāgami".
1203. Kassapassa vaco sutvā, Alātassa ca bhāsitaṃ.
Passasanto muhuṃ uṇhaṃ, rudaṃ assūni vattayi.
1204. Ta'manupucchi Vedeho, "kimatthaṃ samma rodasi.
Kim te sutam vā diṭṭhaṃ vā, kim maṃvedesi vedanaṃ".
1205. Vedehassa vaco sutvā, Bījako eta'dabravi.
"Natthi me vedanā dukkhā, mahārāja suṇohi me.
1206. Ahampi purimaṃ jātiṃ, sarāmi sukha'mattano.
Sāketā'haṃ pure āsiṃ, Bhāvaseṭṭhi guṇe rato.
1207. Sammato brāhmaṇibbhānaṃ, saṃvibhāgarato suci.
Na cāpi pāpakaṃ kammaṃ, sarāmi kata'mattano.
1208. Tato cutā'haṃ Vedeha, idha jāto duritthiyā.
Gabbhamhi kumbhadāsiyā, yato jāto suduggato.
1209. Evampi duggato santo, samacariyaṃ adhiṭṭhito.
Upaḍḍhabhāgaṃ bhattassa, dadāmi yo me icchati.
1210. Cātuddasiṃ pañcadasiṃ, sadā upavasāma'haṃ.
Na cāpi³ bhūte himsāmi, theyyaṃ cāpi vivajjayiṃ.
1211. Sabbemeva hi nūne'taṃ, suciṇṇaṃ bhavati nipphalaṃ.
Niratthaṃ maññi'daṃ silaṃ, Alāto bhāsati yathā.
1212. Kalimeva nūna gaṇhāmi, asippo dhuttako yathā.
Kaṭaṃ Alāto gaṇhāti, kitavo'sikkhito yathā.

1. Pāpe, sohaṃ (Sī, I)

2. Paḷaccarī (Sī, I), paṭajjarī (Ka)

3. Na ahaṃ (Ka)

1213. Dvāraṃ nappaṭṭipassāmi, yena gacchāmi suggatim.
Tasmā rāja parodāmi, sutvā Kassapabhāsitam”.
1214. Bījakassa vaco sutvā, rājā Aṅgati mabravi.
“Natthi dvāraṃ sugatiyā, niyatim¹ kaṅkha Bījaka.
1215. Sukhaṃ vā yadi vā dukkhaṃ, niyatiyā kira labbhati.
Saṃsārasuddhi sabbesaṃ, mā turittho² anāgate.
1216. Ahampi pubbe kalyāṇo, brāhmaṇibbhesu byāvaṭo³.
Vohāra’manusāsanto, ratihīno tadantarā.
1217. Punapi bhante dakkhemu, saṅgati ce bhavissati”.
Idaṃ vatvāna Vedeho, paccagā sanivesanaṃ.
1218. Tato ratyā vivassāne, upaṭṭhānamhi Aṅgati.
Amacce sannipātetvā, idaṃ vacana’ mabravi.
1219. “Candake me vimānasmim, sadā kāme vidhentu me.
Mā upagacchum atthesu, guyhappakāsiyesu ca.
1220. Vijayo ca Sunāmo ca, senāpati Alātako.
Ete atthe nisīdantu, vohārakusalā tayo”.
1221. Idaṃ vatvāna Vedeho, kāmeva bahumaññatha.
Na cāpi brāhmaṇibbhesu, atthe kismiñci byāvaṭo.
1222. Tato dvesattarattassa, Vedehassa’trajā piyā.
Rājakaññā Rucā⁴ nāma, dhātimātara’ mabravi.
1223. Alaṅkarotha maṃ khippaṃ, sakhiyo cā’laṅkarontu⁵ me.
Suve pannaraso dibyo, gacchaṃ issarasantike⁶.
1224. Tassā mālyam abhiharimsu, candanañca mahārahaṃ.
Maṇisaṅkhamuttāratanaṃ, nānāratte ca ambare.

1. Niyatam (Syā)

2. Turito (Syā)

3. Vāvaṭo (Ka)

4. Rujā (Sī, I) evamuparipi.

5. Ca karontu (Sī, I)

6. Pitussa santike (Syā)

1225. Tañca soṇṇamaye¹ pīṭhe, nisinnaṃ bahuki'tthiyo.
Parikiriya pasobhimsu², Rucāṃ ruciravaṇṇiniṃ.
1226. Sā ca sakhimajjhagatā, sabbābharaṇabhūsitā.
Sateratā abbhamiva, Candakaṃ pāvīsī Rucā.
1227. Upasaṅkamtivā Vedehaṃ, vanditvā vinaye rabhaṃ.
Suvaṇṇakhacite³ pīṭhe, ekamantaṃ upāvīsī.
1228. Tañca disvāna Vedeho, accharānaṃ'va saṅgamaṃ.
Rucāṃ sakhimajjhagataṃ, idaṃ vacana'mabravi.
1229. "Kacci ramasi pāsāde, antopokkharaṇiṃ pati.
Kacci bahuvidhaṃ khajjaṃ, sadā abhiharanti te.
1230. Kacci bahuvidhaṃ mālyāṃ, ocinitvā kumāriyo.
Gharake karotha paccekāṃ, khiḍḍaratiratā muhum⁴.
1231. Kena vā vikalaṃ tuyhaṃ, kiṃ khippaṃ āharantu te.
Mano karassu kuḍḍamukhī⁵, api candasamamhipi"⁶.
1232. Vedehassa vaco sutvā, Rucā pitara'mabravi.
"Sabbametaṃ mahārāja, labbhati'ssarasantike.
1233. Suve pannaraso dibyo, sahassaṃ āharantu me.
Yathādinnañca dassāmi, dānaṃ sabbavanīsva'haṃ"⁷.
1234. Rucāya vacanaṃ sutvā, rājā Aṅgati mabravi.
"Bahūṃ vināsitaṃ vikkaṃ, niratthaṃ aphalaṃ tayā.
1235. Uposathe vasaṃ niccaṃ, annapānaṃ na bhuñjasi.
Niyate'taṃ abhuttappaṃ, natthi puññaṃ abhuñjato.
1236. Bījakopi hi sutvāna, tadā Kassapabhāsitaṃ.
Passasanto muhum uṇhaṃ, rudāṃ assūni vattayi.

1. Sovañṇaye (Sī, Syā, I)

3. Suvaṇṇavikate (Sī, I)

5. Kuṭṭamukhī (Sī, I)

7. Sabbavaṇṇīsvahaṃ (Syā, Ka)

2. Asobhimsu (Sī, Syā, I)

4. Ahu (Syā, Ka)

6. Api candasamampi te (Ka)

1237. Yāva Ruce jīvamānā¹, mā bhatta'mapanāmayi.
Natthi bhadde paro loko, kiṃ nirattham vihaññasi”.
1238. Vedehassa vaco sutvā, Rucā ruciravaṇṇinī.
Jānam pubbāparam dhammam, pitaram eta'dabravi.
1239. “Sutameva pure āsi, sakkhi² diṭṭha'midam mayā.
Bālūpasevī yo hoti, bālova samapajjatha.
1240. Mūḷho hi mūḷha'māgamma, bhiyyo moham nigacchati.
Patirūpam Alātena, Bījakena ca muyhitum.
1241. Tvam ca devā'si sappañño, dhiro atthassa kovido.
Katham bālehi sadisam, hīnadiṭṭhim upāgami.
1242. Sacepi saṃsārapathena sujjhati,
Niratthiyā pabbajjā guṇassa.
Kīṭova aggim jalitam apāpatam,
Upapajjati mohamūḷho³ naggabhāvam.
1243. Saṃsārasuddhīti pure niviṭṭhā,
Kammam vidūsentī bahū ajānam⁴.
Pubbe kalī duggahitova'natthā⁵,
Dummocayā balisā ambujova.
1244. Upamam te karissāmi, mahārāja tavatthiyā.
Upamāya midhe'kacce, attham jānanti paṇḍitā.
1245. Vāṇijānam yathā nāvā, appamāṇabharā⁶ garu.
Atibhāram samādāya, aṇṇave avasīdati.
1246. Evameva naro pāpam, thokam thokampi ācinam.
Atibhāram samādāya, niraye avasīdati.
1247. Na tāva bhāro paripūro, Alātassa mahīpati.
Ācināti ca tam pāpam, yena gacchati duggatim.

1. Jīvasi no (Sī, I)

3. Momuho (Sī, I)

5. Athho (Ka), duggahitova atthā (Sī, Syā, I)

2. Paccakkham (Ka)

4. Bahū pajā (Ka)

6. Appamāṇaharā (I)

1248. Pubbeva'ssa kataṃ puññaṃ, Alātassa mahīpati.
Tasseva deva nissando, yañce'so labhate sukhaṃ.
1249. Khīyate cassa taṃ puññaṃ, tathā hi aguṇe rato.
Ujumaggaṃ avahāya¹, kummaggamanudhāvati.
1250. Tulā yathā paggaḥitā, ohite tulamaṇḍale.
Unnameti tulāsīsaṃ, bhāre oropite sati.
1251. Evameva naro puññaṃ, thokaṃ thokampi ācinaṃ.
Saggātimāno dāsova, Bījako sātave² rato.
1252. Ya'majja Bījako dāso, dukkhaṃ passati attani.
Pubbeva'ssa³ kataṃ pāpaṃ, ta'meso paṭisevati.
1253. Khīyate cassa taṃ pāpaṃ, tathā hi vinaye rato.
Kassapañca samāpajja, mā hevu'ppatha'māgamā.
1254. Yaṃ yaṃ hi rāja bhajati, santaṃ vā yadi vā asaṃ.
Silavantaṃ visīlaṃ vā, vasaṃ tasseva gacchati.
1255. Yādisaṃ kurute mittāṃ, yādisaṃ cūpasevati.
Sopi tādisako hoti, sahavāso hi⁴ tādiso.
1256. Sevamāno sevamānaṃ, samphuṭṭho samphusaṃ paraṃ.
Saro diddho kalāpaṃva, alitta'mupalimpati.
Upalepabhayā⁵ dhīro, neva pāpasakhā siyā.
1257. * Pūtimacchaṃ kusaggena, yo naro upanayhati.
Kusāpi pūti vāyanti, evaṃ bālūpasevanā.
1258. * Tagarañca palāsena, yo naro upanayhati.
Pattāpi surabhi vāyanti, evaṃ dhīrūpasevanā.
1259. Tasmā pattapuṭasseva⁶, ñatvā sampāka'mattano.
Asante nopaseveyya, sante seveyya paṇḍito.
Asanto nirayaṃ nenti, santo pāpenti suggatīṃ.

1. Apāhāya (Sī)

2. Sādhave (Ka)

3. Pubbe tassa (Sī, I)

4. Sahavāsopi (Ka)

5. Upalimpabhayā (Ka)

6. Phalapuṭasseva (Sī, I)

* Khu 5. 330 piṭṭhepi.

1260. Ahampi jātiyo satta, sare saṃsarita'ttano.
Anāgatāpi satteva, yā gamissaṃ ito cutā.
1261. Yā me sā sattamī jāti, ahu pubbe Janādhipa.
Kammāraputto Magadhesu, ahuṃ Rājagahe pure.
1262. Pāpaṃ sahāya'māgamma, bahum pāpaṃ kataṃ mayā.
Paradārassa heḥhento, carimhā amarā viya.
1263. Tam kammaṃ nihitaṃ aṭṭhā, bhasmacchannova pāvako.
Atha aññehi kammehi, ajāyim Vamsabhūmiyaṃ.
1264. Kosambiyaṃ seṭṭhikule, iddhe phīte mahaddhane.
Ekaputto mahārāja, niccaṃ sakkatapūjito.
1265. Tattha mittam asevissaṃ, sahāyaṃ sātave rataṃ.
Paṇḍitaṃ sutasampannaṃ, so maṃ atthe nivesayi.
1266. Cātuddasiṃ pañcadasim, bahum rattim upāvasim.
Tam kammaṃ nihitaṃ aṭṭhā, nidhīva udakantike.
1267. Atha pāpāna kammānaṃ, yametaṃ Magadhe kataṃ.
Phalaṃ pariyāga maṃ¹ pacchā, bhutvā duṭṭhavisarṃ yathā.
1268. Tato cutā'haṃ Vedeha, Roruve niraye ciram.
Sakammunā apaccissaṃ, taṃ saraṃ na sukhaṃ labhe.
1269. Bahuvassagaṇe tattha, khepayitvā bahum dukhaṃ.
Bhinnāgate² ahuṃ rāja, chagalo uddhatapphalo³.
1270. Sātaputtā mayā vūḷhā, piṭṭhiyā ca rathena ca.
Tassa kammaṃ nissando, paradāragamanassa me.
1271. Tato cutā'haṃ Vedeha, kapi āsim brahāvane.
Niluñcitaphalo⁴ yeva, yūthapena pagabbhinā.
Tassa kammaṃ nissando, paradāragamanassa me.

1. Pariyāga taṃ (Sī), pariyāgataṃ (Syā, I)

3. Chakalo uddhitapphalo (Sī, I)

2. Bheṇṇākaṭe (Sī, I)

4. Nilicchitaphalo (Sī, I)

1272. Tato cutā'haṃ Vedeha, Dassanesu¹ pasū ahurū.
 Niluñcito javo bhadro, yoggaṃ vūlhaṃ ciraṃ mayā.
 Tassa kammaṃ nissando, paradāragamanassa me.
1273. Tato cutā'haṃ Vedeha, Vajjīsu kula'māgamā.
 Nevitthī na pumā āsim, manussatte sudullabhe.
 Tassa kammaṃ nissando, paradāragamanassa me.
1274. Tato cutā'haṃ Vedeha, ajāyīm Nandane vane.
 Bhavane Tāvatiṃsā'haṃ, accharā kāmavaṇṇinī².
1275. Vicittavattābharaṇā, āmuttamaṇikuṇḍalā.
 Kusalā naccagītassa, Sakkassa paricārikā.
1276. Tattha ṭhitāhaṃ Vedeha, sarāmi jātiyo imā.
 Anāgatāpi satteva, yā gamissaṃ ito cutā.
1277. Pariyāgataṃ taṃ kusalaṃ, yaṃ me Kosambiyaṃ kataṃ.
 Deve ceva manusse ca, sandhāvissaṃ ito cutā.
1278. Satta jacco³ mahārāja, niccaṃ sakkatapūjitā.
 Thībhāvāpi na muccissaṃ, chaṭṭhā nigatiyo⁴ imā.
1279. Sattamī ca gati deva, devaputto mahiddhiko.
 Pumā devo bhavissāmi⁵, devakāyasmi'muttamo.
1280. Ajjāpi santānamayaṃ, mālaṃ gatthenti Nandane.
 Devaputto Javo nāma, yo me mālaṃ paṭicchati.
1281. Muhutto viya so dībyo, idha vassāni soḷasa.
 Rattindīvo ca so dībyo, mānusiṃ saradosataṃ.
1282. Iti kammāni anventi, asaṅkheyyāpi jātiyo.
 Kalyāṇaṃ yadi vā pāpaṃ, na hi kammaṃ vinassati⁶.

1. Dasanneṣu (Sī, I), dasannesu (Syā)

3. Jaccā (Syā, I)

5. Bhavissati (Ka)

2. Varavaṇṇinī (Ka)

4. Chaṭṭhāva gatiyo (Syā)

6. Panassati (Sī, I)

1283. Yo icche puriso hotum, jātim jātim¹ punappunam.
Paradāram vivajjeyya, dhotapādova kaddamam.
1284. Yā icche puriso hotum, jātim jātim punappunam.
Sāmikaṃ apacāyeyya, indaṃva paricārikā.
1285. Yo icche dibyabhogañca, dibba'māyumuṃ yasaṃ sukham.
Pāpāni parivajjetvā², tividham dhamma'mācare.
1286. Kāyena vācā manasā, appamatto vicakkhaṇo.
Attano hoti atthāya, itthi vā yadi vā pumā.
1287. Ye keci'me mānujā jīvaloke,
Yasassino sabbasamantabhogā.
Asaṃsayam tehi pure suciṇṇam,
Kammassakāse puthu sabbasattā.
1288. Inghā'nucintesi sayampi deva,
Kutoniḍānā te imā janinda.
Yā te imā accharāsannikāsā,
Alaṅkatā kañcanajalachannā³.
1289. Icevaṃ pitaraṃ kaññā, Rucā tosesi Aṅgatiṃ.
Mūḷhassa magga'mācikkhi, dhamma'makkhāsi subbatā.
1290. Athāgamā brahmalokā, Nārado mānusiṃ pajaṃ.
Jambudīpaṃ avekkhanto, addā rājānamaṅgatiṃ.
1291. Tato patiṭṭhā pāsāde, Vedehassa puratthato³.
Tañca disvānā'nuppattaṃ, Rucā isi'mavandatha.
1292. Athāsanamhā oruyha, rājā byathitamānaso⁴.
Nāradaṃ paripucchanto, idaṃ vacana'mabravi.

1. Jātijātim (Sī, I)

3. Purakkhato (Syā, Ka)

2. Parivajjeyya (Ka)

4. Byamhitamānaso (Sī, Syā, I)

1293. “Kuto nu āgacchasi devavaṇṇi,
 Obhāsayaṃ sabbadisā¹ candimāva.
 Akkhāhi me pucchito nāmagottaṃ,
 Kathaṃ taṃ jānanti manussaloke”.
1294. Ahaṃ hi devato idāni emi,
 Obhāsayaṃ sabbadisā¹ candimāva.
 Akkhāmi te pucchito nāmagottaṃ,
 Jānanti maṃ Nārada Kassapo ca.
1295. Accherarūpaṃ tava² yādisañca,
 Vehāyasaṃ gacchasi tiṭṭhasī ca.
 Pucchāmi taṃ Nārada etamatthaṃ,
 Atha kena vaṇṇena tavāya’middhi.
1296. Saccañca dhammo ca damo ca cāgo,
 Guṇā mame’tē pakatā purāṇā.
 Teheva dhammehi susevītehi,
 Manojavo yena kāmaṃ gato’smi.
1297. Acchera’mācikkhasi puññasiddhiṃ,
 Sace hi etehi³ yathā vadesi.
 Pucchāmi taṃ Nārada etamatthaṃ,
 Puṭṭho ca me sādhu viyākarohi.
1298. Pucchassu maṃ rāja tave’sa attho,
 Yaṃ saṃsayaṃ kuruse bhūmipāla.
 Ahaṃ taṃ nissaṃsayataṃ gamemi,
 Nayehi nāyehi ca hetubhī ca.
1299. Pucchāmi taṃ Nārada etamatthaṃ,
 Puṭṭho ca me Nārada mā musā bhaṇi.
 Atthi nu devā pitaro nu atthi,
 Loko paro atthi jano ya’māhu.

1. Saṃvarim (Sī, I)

2. Vata (Sī, I)

3. Ete tvaṃ (Sī, I)

1300. Attheva devā pitaro ca atthi,
Loko paro atthi jano ya'māhu.
Kāmesu giddhā ca narā pamūḷhā,
Lokaṃ paraṃ na vidū mohayuttā.
1301. Atthīti ce Nārada saddahāsi,
Nivesanaṃ paraloke matānaṃ.
Idheva me pañca satāni dehi,
Dassāmi te paraloke sahassaṃ.
1302. Dajjemu kho pañca satāni bhoto,
Jaññāmu ce sīlavantaṃ vadaññum¹.
Luddaṃ taṃ bhontaṃ niraye vasantaṃ,
Ko codaye paraloke sahassaṃ.
1303. Idheva yo hoti adhammasīlo²,
Pāpācāro alaso luddakammo.
Na paṇḍitā tasmim̐ iṇaṃ dadanti,
Na hi āgamo hoti tathāvidhamhā.
1304. Dakkhañca posaṃ manujā veditvā,
Uṭṭhānakaṃ³ sīlavantaṃ vadaññum.
Sayameva bhogehi nimantayanti,
Kammaṃ karitvā puna māharesī.
1305. Ito cuto⁴ dakkhasi tattha rāja,
Kākolasaṅghehi vikassamānaṃ⁵.
Taṃ khajjamānaṃ niraye vasantaṃ,
Kākehi gijjhehi ca senakehi⁶.
Sañchinnagattaṃ ruhiraṃ savantaṃ,
Ko codaye paraloke sahassaṃ.

1. Vataññum (Ka)

3. Uṭṭhāhakaṃ (Sī)

5. Kākoḷasaṅghehipi kaḍḍhamānaṃ (Sī, I)

2. Akammasīlo (I)

4. Gato (Sī, I)

6. Soṇakehi (Syā, Ka)

1306. Andhamtamaṃ tattha na candasūriyā,
Nirayo dasā tumulo ghorarūpo.
Sā neva rattī na divā paññāyati,
Tathāvidhe ko vicare dhanatthiko.
1307. Sabalo ca sāmo ca duve suvānā,
Pavaddhakāyā balino mahantā.
Khādanti dantehi ayomayehi,
Ito paṇunnaṃ paralokapattaṃ¹.
1308. Taṃ khajjamānaṃ niraye vasantaṃ,
Luddehi vāḷehi aghammigehi ca.
Sañchinnagattaṃ ruhiraṃ savantaṃ,
Ko codaye paraloke sahassaṃ.
1309. Usūhi sattīhi ca sunisitāhi,
Hananti vijjhanti ca paccamittā².
Kālūpakāḷā nirayamhi ghore,
Pubbe naraṃ dukkaṭakammakāriṃ.
1310. Taṃ haññamānaṃ niraye vajantaṃ,
Kucchismiṃ passasmiṃ vipphālītūdaraṃ.
Sañchinnagattaṃ ruhiraṃ savantaṃ,
Ko codaye paraloke sahassaṃ.
1311. Sattī usū tomarabhiṇḍivālā,
Vividhāvudhā vassanti tattha devā.
Patanti aṅgāramiva 'ccimanto,
Silāsanī vassati luddakamme.
1312. Uṇho ca vāto nirayamhi dussato,
Na tamhi sukhaṃ labbhati³ ittarampi.
Taṃ taṃ vidhāvanta 'malena 'māturaṃ,
Ko codaye paraloke sahassaṃ.

1. Paraloke patantaṃ (Ka)

2. Pothayanti (Ka)

3. Seti (Ka)

1313. Sandhāgamānampi¹ rathesu yuttam,
Sajotibhūtam pathaviṃ kamantam.
Patodalaṭṭhīhi sucodayantam²,
Ko codaye paraloke sahasam.
1314. Ta'māruhantam khurasañcitam girim,
Vibhimsanam pajjalitam bhayānakam.
Sañchinnagattam ruhiram savantam,
Ko codaye paraloke sahasam.
1315. Ta'māruhantam pabbatasannikāsam,
Aṅgārarāsim jalitam bhayānakam.
Sudaḍḍhagattam kapaṇam rudantam,
Ko codaye paraloke sahasam.
1316. Abbhakūṭasamā uccā, kaṇṭakanicitā³ dumā.
Ayomayehi tikkhehi, naralohitapāyibhi.
1317. Ta'māruhanti nāriyo, narā ca paradāragū.
Coditā sattihatthehi, yamaniddesakāribhi.
1318. Ta'māruhantam nirayam, simbalim ruhiramakkhitam.
Vidaḍḍhakāyam⁴ vitacam, āturam gāḷhavedanam.
1319. Passasantam muhum uḥham, pubbakammāparādhikam.
Dumagge vitacam gattam⁵, ko tam yāceyya tam dhanam.
1320. Abbhakūṭasamā uccā, asipattācitā dumā.
Ayomayehi tikkhehi, naralohitapāyibhi.
1321. Ta'māruhantam asipattapādapanam,
Asīhi tikkhehi ca chijjamānam⁶.
Sañchinnagattam ruhiram savantam,
Ko codaye paraloke sahasam.

1. Sandhāvamānam tam (Sī, I)

3. Kaṇṭakāpacitā (Sī, I), kaṇṭakāhi citā (Syā)

5. Dumaggaviṭapaggatam (Sī)

2. Sucodiyantam (Sī, I)

4. Viduṭṭhakāyam (I)

6. Pabhijjamānam (Ka)

1322. Tato nikkhantamattaṃ taṃ, asipattācitā dumā¹.
Sampatibhaṃ vetaraṇiṃ, ko taṃ yāceyya taṃ dhanāṃ.
1323. Kharā kharodakā² tathā, duggā Vetaraṇī nadī.
Ayopokkharasañchannā, tikkhā pattehi sandati.
1324. Tattha sañchinnagattaṃ taṃ, vuyhantaṃ ruhiramakkhitaṃ.
Vetaraṇṇe anālambe, ko taṃ yāceyya taṃ dhanāṃ.
1325. Vedhāmi rukkho viya chijjamāno,
Disaṃ na jānāmi pamūḷhasañño.
Bhayā'nutappāmi mahā ca me bhayā,
Sutvāna kathā³ tava bāsitaṃ ise.
1326. Āditte vārimajjhaṃva, dīpaṃvo'ghe mahaṇṇave.
Andhakāreva pajjoto, tvaṃ no'si saraṇaṃ ise.
1327. Atthañca dhammaṃ anusāsa maṃ ise,
Atītamaddhā aparādhitāṃ mayā.
Ācikkha me Nārada suddhimagaṃ,
Yathā ahaṃ no nirayaṃ pateyyaṃ.
1328. Yathā ahū Dhataratṭho ()⁴,
Vessāmitto Aṭṭhako Yāmataggi.
Usindaro cāpi Sivī ca rājā,
Paricārakā samaṇabrāhmaṇānaṃ.
1329. Ete cañṇe ca rājāno, ye saggavisayaṃ⁵ gatā.
Adhammaṃ parivajjetvā, dhammaṃ cara mahīpati.
1330. Annahatthā ca te byamhe, ghosayantu pure tava.
“Ko chāto ko ca tasito, ko mālaṃ ko vilepanaṃ.
Nānārattānaṃ vatthānaṃ, ko naggo paridahissati.

1. Asipattanirayā dukhā (Sī, I)

3. Gāthā (Sī, Syā, I)

5. Sakkavisayaṃ (Sī, I)

2. Khārodikā (Sī), kharodikā (I)

4. Ettha kiñci ūnaṃ viya dissati.

1331. Ko panthe chatta'māneti¹, pādukā ca mudū subhā".
Iti sāyañca pāto ca, ghosayantu pure tava.
1332. Jiṇṇaṃ posaṃ gavāssañca, mā'ssu yuñja yathā pure.
Parihārañca dajjāsi, adhikārakato balī.
1333. Kāyo te rathasaññāto, manosārathiko lahu.
Avihimsā sāritakkho, samvibhāgapaṭicchado.
1334. Pādasaññamanemiyo, hatthasaññamapakkharo.
Kucchisaññamanabbhanto, vācāsaññamakūjano.
1335. Saccavākyasamattaṅgo, apesuññasusaññato.
Girāsakhilanelaṅgo, mitabhāṇisilesito.
1336. Saddhālobhasusañkhāro, nivātañjalikubbaro.
Athaddhatānatīsāko², sīlasaṃvaranandhano.
1337. Akkodhanamanuggātī, dhammapaṇḍarachattako.
Bāhusaccamapālambo, ṭhitacittamupādhiyo³.
1338. Kālaññūtācittasāro, vesārajjatidaṇḍako.
Nivātavuttiyottako⁴, anatimānayugo lahu.
1339. Alīnacittasanthāro, vuddhisevī rajohato.
Sati patodo dhīrassa, dhiti yogo ca rasmiyo.
1340. Mano dantaṃ pathaṃ neti⁵, samadantehi vāhibhi.
Icchā lobho ca kummaggo, ujumaggo ca saṃyamo.
1341. Rūpe sadde rase gandhe, vāhanassa padhāvato.
Paññā ākoṭaṇī rāja, tattha attāva sārathi.
1342. Sace etena yānena, samacariyā daḷhā dhiti.
Sabbakāmaduho rāja, na jātu nirayaṃ vaje.

1. Chatta'mādehi (Sī, Syā, I)

3. Dhiticittamupādhiyo (Ka)

5. Patha'nveti (Sī, I)

2. Atthaddhatānatīsāko (Sī, I)

4. Nivātavuttiyottaṅgo (Ka)

1343. Alāto Devadatto'si, Sunāmo āsi Bhaddaji.
Vijayo Sāriputto'si, Moggallāno'si Bijako.
1344. Sunakkhatto Licchaviputto, guṇo āsi acelako.
Ānando sā Rucā āsi, yā rājānaṃ pasādayi.
1345. Uruvelakassapo rājā, pāpadiṭṭhi tadā ahu.
Mahābrahmā bodhisatto, evaṃ dhāretha jātakanti.
Mahānāradakassapajātakam aṭṭhamam.

546. Vidhurajātaka (9)

Dohaḷakaṇḍa

1346. Paṇḍu kisiyā'si dubbalā,
Vaṇṇarūpaṃ¹ na tape'disaṃ pure.
Vimale akkhāhi pucchitā,
Kīdisī tuyhaṃ sarīravedanā.
1347. Dhammo manujesu mātīnaṃ²,
Dohaḷo nāma janinda vuccati.
Dhammāhataṃ nāgakuñjara,
Vidhurassa hadayā'bhipatthaye.
1348. Candaraṃ kho tvaṃ dohaḷāyasi,
Sūriyaṃ vā atha vāpi mālutaṃ.
Dullabhaṃ³ hi Vidhurassa dassanaṃ⁴,
Ko Vidhura'midha mānayaṃsati.
1349. Kinnu tāta tuvaṃ pajjhāyasi,
Padumaṃ hatthagataṃva te mukhaṃ.
Kinnu dummanarūpo'si issara,
Mā tvaṃ soci amittatāpana.

1. Vaṇṇarūpe (Ka)

3. Dullabhe (Sī, I)

2. Mātīnaṃ (Sī, I)

4. Dassane (Sī, I)

1350. Mātā hi tava Irandhati¹,
 Vidhurassa hadayaṃ dhaniyati.
 Dullabhaṃ hi Vidhurassa dassanaṃ,
 Ko Vidhura'midha mānayissati.
1351. Tassa bhattupariyesanaṃ² cara,
 Yo Vidhura'midha mānayissati.
 Pītuno ca sā sutvāna vākyam,
 Rattim nikkhamma avassutim cari.
1352. Ke gandhabbe rakkhase ca nāge,
 Ke kimpurise cāpi mānuse.
 Ke paṇḍite sabbakāmadade³,
 Dīgharattaṃ bhattā me bhavissati.
1353. Assāsa hessāmi te pati,
 Bhattā te hessāmi anindalocane.
 Paññā hi mamaṃ tathāvidhā,
 Assāsa hessasi bhariyā mama.
1354. Avacāsi Puṇṇakaṃ Irandhati⁴,
 Pubbapathānugatena cetasā.
 Ehi gacchāma pitu mamaṃ'tike⁵,
 Esova te eta'matthaṃ pavakkhati.
1355. Alaṅkatā suvasanā, mālinī candanussadā.
 Yakkhaṃ hatthe gahetvāna, pitusantiku'pāgami.
1356. Nāgavara vaco suṇohi me, patirūpaṃ paṭipajja suṅkiyaṃ.
 Patthemī ahaṃ Irandhatim, tāya samaṅgim karoḥi maṃ tuvaṃ.
1357. Sataṃ hatthī sataṃ assā, sataṃ assatarīrathā.
 Sataṃ valabhiyo puṇṇā, nānāratnassa kevalā.
 Te nāga paṭipajjassu, dhītaraṃ dehi'randhatim.

1. Irandati (Sī, Syā, I)

3. Sabbakāmade (Sī, I)

4. Irandati (Sī, I)

2. Bhattupariyesanaṃ (Sī, I)

5. Pitu mama santikaṃ (Ka)

1358. Yāva āmantaye nātī, mitte ca suhadajjane¹.
Anāmanta kataṃ kammaṃ, taṃ pacchā anutappati.
1359. Tato so Varuṇo nāgo, pavisitvā nivesanaṃ.
Bhariyaṃ āmantayitvāna, idaṃ vacana'mabravi.
1360. Ayaṃ so Puṇṇako yakkho, yācatī maṃ Irandhatīṃ.
Bahunā vittalābhena, tassa dema piyaṃ mamaṃ.
1361. Na dhanena na vittena, labbhā amhaṃ Irandhatī.
Sace ca kho hadayaṃ paṇḍitassa,
Dhammena laddhā idha māhareyya.
Etena vittena kumāri labbhā,
Nā'ññaṃ dhanam uttari patthayāma.
1362. Tato so Varuṇo nāgo, nikkhamitvā nivesanā.
Puṇṇakā'mantayitvāna, idaṃ vacana'mabravi.
1363. Na dhanena na vittena, labbhā amhaṃ Irandhatī.
Sace tuvaṃ hadayaṃ paṇḍitassa,
Dhammena laddhā idha māharesi.
Etena vittena kumāri labbhā, nā'ññaṃ dhanam uttari patthayāma.
1364. Yaṃ paṇḍitotye'ke vadanti loke,
Tameva bāloti punā'hu aññe.
Akkhāhi me vippavadanti ettha,
Kaṃ paṇḍitaṃ nāga tuvaṃ vadesi.
1365. Korabyarājassa Dhanañcayassa²,
Yadi te suto Vidhuro nāma kattā.
Ānehi taṃ paṇḍitaṃ dhammaladdhā,
Irandhatī padacarā³ te hotu.
1366. Idañca sutvā Varuṇassa vākyam,
Uttāya yakkho paramappatīto.
Tattheva santo purisaṃ asaṃsi,
Ānehi ājañña'midhe'va yuttaṃ.

1. Suhadamjanaṃ (Sī, I)

2. Dhanañjayassa (Sī, Syā, I)

3. Paddhacarā (Sī, I), paṭṭhacarā (Syā, Ka)

1367. Jātarūpamayā kaṇṇā, kācamhicamayā¹ khurā.
Jambonadassa pākassa, suvaṇṇassa uracchado.
1368. Devavāhavaham yānam, assamāruyha Puṇṇako.
Alaṅkato kappitakesamassu,
Pakkāmi vehāyasa'mantalikkhe².
1369. So Puṇṇako kāmarāgena³ giddho,
Irindhatim nāgakaññam jigīsam⁴.
Gantvāna tam bhūtapatim yasassim,
Icca'bravī Vessavaṇam Kuveram.
1370. Bhogavatī nāma mandire,
Vāsā Hiraññavatīti vuccati.
Nagare nimmite kañcanamaye,
Maṇḍalassa uragassa niṭṭhitam.
1371. Aṭṭālakā oṭṭhāgīviyo,
Lohitaṅkassa masāragallino.
Pāsāde'ttha silāmayā,
Sovaṇṇaratanehi chādītā.
1372. Ambā tilakā ca jambuyo,
Sattapaṇṇā Mucalindaketakā.
Piyaṅgu⁵ uddālakā sahā,
Uparibhaddakā sinduvārakā⁶.
1373. Campeyyakā nāgamallikā,
Bhaginīmālā atha mettha koliyā.
Ete dumā pariṇāmitā,
Sobhayanti uragassa mandiram⁷.

1. Kācamhamayā (Sī), kācambhamayā (I)

3. Kāmavegena (Sī, I)

5. Piyakā (Sī, I), piyaṅgukā (Syā)

7. Mandire (Syā, Ka)

2. Antalikkham (Ka)

4. Jigīsam (Sī, Syā, I)

6. Sinduvāritā (Syā, I), sindhavāritā(Ka)

1374. Khajjure'ttha silāmayā,
Sovaṇṇadhuvapupphitā bahū.
Yattha vasato papātiko,
Nāgarājā Varuṇo mahiddhiko.
1375. Tassa komārikā bhariyā,
Vimalā kañcanavelliviggahā.
Kālā taruṇāva uggatā,
Pucimandatthanī cārudassanā.
1376. Lākhārasarattasucchavī,
Kaṇikārāva nivātapupphitā¹.
Tidivokacarāva accharā,
Vijjuva'bbhaghanā vinissaṭā.
1377. Sā dohaḷinī suvimhitā,
Vidhurassa hadayaṃ dhaniyati.
Taṃ tesam̐ demi issara,
Tena te denti Irandhatim̐ mamaṃ.
1378. So Puṇṇako bhūtapatiṃ yasassim̐,
Āmantaya Vessavaṇam̐ Kuveram̐.
Tattheva santo² purisam̐ asaṃsi,
Ānehi ājañña'midhe'va yuttam̐.
1379. Jātarūpamayā kaṇṇā, kācamhicamayā khurā.
Jambonadassa pākassa, suvaṇṇassa uracchado.
1380. Devavāhavaham̐ yānam̐, assāmāruyha Puṇṇako.
Alaṅkato kappitakesamassu,
Pakkāmi vehāyasa'mantalikkhe.

1. Kaṇikārova nivātapupphito (Sī, I)

2. Santam̐ (I)

1381. So aggamā Rājagahaṃ surammaṃ,
 Aṅgassa rañño nagaraṃ durāyutaṃ¹.
 Pahūtabhakkhaṃ bahu-annapānaṃ,
 Masakkasāraṃ viya Vāsavassa.
1382. Mayūrakoṅcāgaṇasampaghuṭṭhaṃ,
 Dijābhighuṭṭhaṃ dijasaṅghasevitaṃ.
 Nānāsakuntābhirudaṃ suvaṅgaṇaṃ²,
 Pupphābhikiṇṇaṃ Himavaṃva pabbataṃ.
1383. So Puṇṇako Vepula'mābhirūhi³,
 Siluccayaṃ kimpurisānuciṇṇaṃ.
 Anvesamāno maṇirataṇaṃ uḷāraṃ,
 Ta'maddasā pabbatakūṭamajjhe.
1384. Disvā maṇiṃ pabhassaraṃ jātimantaṃ⁴,
 Manoharaṃ⁵ maṇirataṇaṃ uḷāraṃ.
 Daddallamānaṃ yasaṃ yasassinaṃ,
 Obhāsati vijjuriva'ntalikkhe.
1385. Tamaggahī veḷuriyaṃ mahagghaṃ,
 Manoharaṃ nāma mahānubhāvaṃ.
 Ājaññaṃāruyaṃ manomavaṇṇo,
 Pakkāmi vehāyasa'mantalikkhe.
1386. So aggamā⁶ nagara'mindapatthaṃ,
 Oruyhu'pāgacchi sabhaṃ Kurūnaṃ.
 Samāgate ekasataṃ samagge,
 Avhettha yakkho avikampamāno.
1387. Ko nīdha raññaṃ vara'mābhijeti,
 Ka'mābhijeyyāma varaddhanaṃ⁷.
 Ka'manuttaraṃ ratanavaraṃ jināma,
 Ko vāpi no jeti varaddhanaṃ.

1. Durāsadaṃ (Syā)

3. Vepullamābhirucchi (Sī, I)

5. Dhanāharaṃ (Sī, I, Ka)

7. Varaṃdhanena (Sī, I)

2. Subhaṅgaṇaṃ (Sī, I)

4. Jātivantaṃ (Sī, Syā)

6. Agamā (Syā, I, Ka)

1388. Kuhiṃ nu raṭṭhe tava jātibhūmi,
 Na Korabyasseva vaco tave'daṃ.
 Abhītosī¹ no vaṇṇanibhāya sabbe,
 Akkhāhi me nāmañca bandhave ca.

1389. Kaccāyano māṇavako'smi rāja,
 Anūnanāmo itī ma'vhayanti.
 Aṅgesu me ñātayo bandhavā ca,
 Akkhena deva'smi idhānupatto.

1390. Kiṃ māṇavassa ratanāni atthi,
 Ye taṃ jinanto hare akkhadhutto.
 Bahūni rañño ratanāni atthi,
 Te tvaṃ daliddo kathamavhayesi.

1391. Manoharo nāma maṇī mamā'yam,
 Manoharaṃ maṇirataṇaṃ uḷāraṃ.
 Imañca ājañña'mamittatāpanaṃ,
 Etaṃ me jinitvā hare akkhadhutto.

1392. Eko maṇī māṇava kiṃ karissati,
 Ājāniye'ko pana kiṃ karissati.
 Bahūni rañño maṇiratanāni atthi,
 Ājāniyā vātajavā anappakā.

Dohaḷakaṇḍaṃ nāma.

Maṇikaṇḍa

1393. Idañca me maṇirataṇaṃ, passa tvaṃ dvipaduttama.
 Itthīnaṃ viggahā cettha, purisānañca viggahā.

1394. Migānaṃ viggahā cettha, sakuṇānañca viggahā.
 Nāgarājā supañṇā ca², maṇimhi passa nimmitaṃ.

1. Abhibhosi (Sī, I)

2. Nāgarāje supañṇe ca (Sī, Syā, I)

1395. Hatthānikam̐ rathānīkam̐, asse pattī ca vammīne¹.
Caturaṅgini'mam̐ senam̐, maṇimhi passa nimmitam̐.
1396. Hatthārohe anīkaṭṭhe, rathike pattikārake.
Balaggāni viyūḷhāni², maṇimhi passa nimmitam̐.
1397. Puram̐ uddhāpasampannam̐³, bahupākāratoraṇam̐.
Siṅghāṭakesu bhūmiyo, maṇimhi passa nimmitam̐.
1398. Esikā parikhāyo ca, palikham̐ aggaḷāni ca.
Aṭṭālake ca dvāre ca, maṇimhi passa nimmitam̐.
1399. Passa toraṇamaggesu, nānādiḷagaṇā bahū.
Hamsā koṅcā mayūrā ca, cakkavākā ca kukkuhā.
1400. Kuṇḷalakā bahū citrā, sikhaṇḍī jīvajīvakā.
Nānādiḷagaṇākiṇṇam̐, maṇimhi passa nimmitam̐.
1401. Passa nāgaram̐ supākāram̐, abbhutam̐ lomahamsanam̐.
Samussitadhajam̐ rammaṇam̐, soṇṇavālukasanthatam̐.
1402. Passe'ttha⁴ paṇṇasālāyo, vibhattā bhāgasō mitā.
Nivesane niveṣe ca, sandhibyūhe pathaddhiyo.
1403. Pānāgāre ca soṇḍe ca, sūnā⁵ odaniyā gharā.
Vesī ca gaṇikāyo ca, maṇimhi passa nimmitam̐.
1404. Mālākāre ca rajake, gandhike atha dussike.
Suvaṇṇakāre maṇikāre, maṇimhi passa nimmitam̐.
1405. Āḷārike ca sūde ca, naṭanāṭakagāyino.
Pāṇissare kumbhathūnike, maṇimhi passa nimmitam̐.
1406. Passa bherī mudiṅgā ca, saṅkhā paṇavadindimā.
Sabbhaṅca tāḷāvacaram̐, maṇimhi passa nimmitam̐.

1. Dhajāni ca (I)

2. Viyūhāni (Syā, Ka)

3. Uddhāpasampannam̐ (Sī, I), aṭṭālasampannam̐ (Syā)

4. Passa tvaṇṇam̐ (Sī, I)

5. Sūṇā (Sī, I), suddā (Syā, Ka)

1407. Sammatālañca vīṇaṇca, naccagītaṃ suvāditaṃ.
Tūriyatāḷitasanḡhuṭṭhaṃ, maṇimhi passa nimmitaṃ.
1408. Laṅghikā muṭṭhikā cettha, māyākārā ca sobhiyā.
Vetālike¹ ca jalle ca, maṇimhi passa nimmitaṃ.
1409. Samajjā cettha vattanti, ākiṇṇā naranāribhi.
Mañcātimañce bhūmiyo, maṇimhi passa nimmitaṃ.
1410. Passa malle samajjasmiṃ, poṭente² diguṇaṃ bhujam.
Nihate nihataṃe ca, maṇimhi passa nimmitaṃ.
1411. Passa pabbatapādesu, nānāmigagaṇā bahū.
Sīhā byagghā varāhā ca, acchakokataracchayo.
1412. Palāsādā gavajā ca, mahimsā rohitā rurū.
Eṇeyyā ca varāhā³ ca, gaṇino nīka⁴ sūkarā.
1413. Kadalimigā bahū citrā, biḷārā sasakaṇṭakā.
Nānāmigagaṇākiṇṇaṃ, maṇimhi passa nimmitaṃ.
1414. Najjāyo supatitthāyo, soṇṇavālukasanthatā.
Acchā savanti ambūni, macchagumbanisevitā.
1415. Kumbhīlā makarā cettha, susumārā ca kacchapā.
Pāṭhīnā pāvusā macchā, balajā⁵ muṇjarohitā.
1416. Nānādiagaṇākiṇṇā, nānādumagaṇāyutā.
Veḷuriyaka-rodāyo⁶, maṇimhi passa nimmitaṃ.
1417. Passe'ttha pokkharāṇiyo, suvibhattā catuddisā.
Nānādiagaṇākiṇṇā, puthulomanisevitā.
1418. Samantodakasampannaṃ, mahim sāgarakuṇḍalaṃ.
Upetaṃ vanarājehi, maṇimhi passa nimmitaṃ.
1419. Purato Videhe passa, Goyāniye ca pacchato.
Kuruyo Jambudīpañca, maṇimhi passa nimmitaṃ.

1. Vettalike (Ka)

3. Sarabhā (Syā)

5. Valajā (Sī), vālajā (I)

2. Poṭhente (Sī, Syā, I)

4. Niika (Sī, Syā, I)

6. Veḷuriyaphalakarodāyo (Sī)

1420. Passa candam̄ sūriyañca, obhāsante catuddisā.
Sinerum̄ anupariyante, maṇimhi passa nimmitam̄.
1421. Sinerum̄ Himavantañca, sāgarañca mahītalām¹.
Cattāro ca mahārāje, maṇimhi passa nimmitam̄.
1422. Ārāme vanagumbe ca, pāṭiye² ca siluccaye.
Ramme kimpurisākiṇṇe, maṇimhi passa nimmitam̄.
1423. Phārusakam̄ Cittalataṃ, Missakam̄ Nandanam̄ vanam̄.
Vejayantañca pāsadam̄, maṇimhi passa nimmitam̄.
1424. Sudhammam̄ Tāvatiṃsañca, pārīchattañca pupphitam̄.
Erāvaṇam̄ nāgarājam̄, maṇimhi passa nimmitam̄.
1425. Passe'ttha devakaññāyo, nabhā vijjurivu'ggatā.
Nandane vicarantiyo, maṇimhi passa nimmitam̄.
1426. Passe'ttha devakaññāyo, devaputtapalobhinī.
Devaputte ramamāne³, maṇimhi passa nimmitam̄.
1427. Parosahassapāsāde, veḷuriyaphalasanthate.
Pajjalante ca⁴ vaṇṇena, maṇimhi passa nimmitam̄.
1428. Tāvatiṃse ca Yāme ca, Tusite cāpi Nimmite.
Paranimmitavasavattino⁵, maṇimhi passa nimmitam̄.
1429. Passe'ttha pokkharāṇiyo, vippasannodikā sucī.
Mandālakehi sañchannā, padumuppalakehi ca.
1430. Dase'ttha rājiyo setā, dasanīlā⁶ manoramā.
Cha piṅgalā pannarasa, haliddā ca catuddasa.
1431. Vīsati tattha sovaṇṇā, vīsati rajatāmayā.
Indagopakavaṇṇābhā, tāva dissanti tiṃsati.
1432. Dase'ttha kāḷiyo chacca, mañceṭṭhā pannavīsati.
Missā bandhukapupphehi, nīluppalavicittikā.

1. Mahiddhikam̄ (Sī, I), mahiddhiyam̄ (Syā)

3. Caramāne (Sī, I)

5. Paranimmitābhiratino (Sī, I)

2. Piṭṭhiye (Ka)

4. Pajjalantena (Sī, Syā, I)

6. Dassanīyā (Ka)

1433. Evaṃ sabbaṅgasampannaṃ, accimantaṃ pabhassaraṃ.
Odhisuṅkaṃ mahārāja, passa tvaṃ dvipaduttama.

Maṇikaṇḍaṃ nāma.

Akkhakaṇḍa

1434. Upāgataṃ rāja mupehi lakkhaṃ,
Ne'tādisaṃ maṇiratanāṃ tava'tthi.
Dhammena jissāma¹ asāhasena,
Jito ca no khippa'mavākarohi.

1435. Pañcāla Paccuggata Sūrasena,
Macchā² ca maddā saha kekakebhi.
Passantu no'te assaṭhena yuddhaṃ,
Na no sabhāyaṃ na karonti kiñci.

1436. Te pāvisuṃ akkhamadena mattā,
Rājā Kurūnaṃ Puṇṇāko cāpi yakkho.
Rājā kaliṃ viccina'maggaheṣi,
Kaṭaṃ aggahī Puṇṇakonāma yakkho.

1437. Te tattha jūte ubhaye samāgate,
Raññaṃ sakāse sakhīnañca majjhe.
Ajesi yakkho naravīraseṭṭhaṃ,
Tatthappanādo tumulo babhūva.

1438. Jayo mahārāja parājayo ca,
Āyūhataṃ aññatarassa hoti.
Janinda jīno'si³ varaddhanena,
Jito ca me khippa'mavākarohi.

1. Jiyāma (Sī, Syā, I) 2. Majjhā (Ka) 3. Jinnosi (Syā), jitosi (I), jinomhi (Ka)

1439. Hatthī gavāssā maṇikuṇḍalā ca,
 Yañcāpi mayhaṃ¹ ratanaṃ pathabyā.
 Gaṇhāhi kaccāna varaṃ dhanānaṃ,
 Ādāya yenī'cchasi tena gaccha.
1440. Hatthī gavassā maṇikuṇḍalā ca.
 Yañcāpi tuyhaṃ ratanaṃ pathabyā.
 Tesam varo Vidhuro nāma kattā,
 So me jito taṃ me avākarohi.
1441. Atthā ca me so saraṇaṃ gatī ca,
 Dīpo ca leṇo ca parāyaṇo ca.
 Asantuleyyo mama so dhanena,
 Pāṇena me sādiso esa kattā.
1442. Ciraṃ vivādo mama tuyhañca'ssa,
 Kāmañca pucchāma tameva gantvā.
 Esova no vivaratu etamatthaṃ,
 Yaṃ vakkhatī hotu kathā² ubhinnaṃ.
1443. Addhā hi saccaṃ bhaṇasi, na ca māṇava sāhasaṃ.
 Tameva gantvā pucchāma, tena tussāmu'bho janā.
1444. Saccaṃ nu devā vidahū Kurūnaṃ,
 Dhamme ṭhitaṃ Vidhuraṃ nāma'maccaṃ.
 Dāsosi rañño uda vā'si ñāti,
 Vidhuroti saṅkhā katamā'si loke.
1445. Āmāyadāsāpi bhavanti heke,
 Dhanena kītāpi bhavanti dāsā.
 Sayampi heke upayanti dāsā,
 Bhayā paṇunnāpi bhavanti dāsā.

1. Aññāṃ (Ka)

2. Tathā (Syā, Ka)

1446. Ete narānaṃ caturova dāsā,
Addhā hi yonito ahampi jāto.
Bhavo ca rañño abhavo ca rañño,
Dāsā'haṃ devassa parampi gantvā.
Dhammena maṃ māṇava tuyha dajjā.
1447. Ayam¹ dutīyo vijayo mama'jja,
Puṭṭho hi kattā vivare'ttha² pañhaṃ.
Adhammarūpo vata rājaseṭṭho,
Subhāsitaṃ nānujānāsi mayhaṃ.
1448. Evaṃ ce no so vivare'ttha pañhaṃ,
Dāsoha'masmi na ca kho'smi nāti.
Gaṇhāhi Kaccāna varam dhanānaṃ,
Ādāya yenicchasi tena gaccha.
Akkhakaṇḍaṃ nāma.
- Gharāvāsapañhā**
1449. Vidhura vasamānassa, gahaṭṭhassa sakaṃ gharaṃ.
Khemā vutti kathaṃ assa, kathannu assa saṅgaho.
1450. Abyābajjhaṃ³ kathaṃ assa, saccavādī ca māṇavo.
Asmā lokā paraṃ lokāṃ, kathaṃ pecca na socati.
1451. Taṃ tattha gatimā dhitimā, matimā atthadassimā.
Saṅkhātā⁴ sabbadhammānaṃ, Vidhuro eta'dabravi.
1452. Na sādharmaṇadāra'ssa, na bhuñje sādu'mekako.
Na seve lokāyatikaṃ, ne'taṃ paññāya vaḍḍhanaṃ.
1453. Sīlavā vattasampanno, appamatto vicakkhaṇo.
Nivātavutti atthaddho, surato sakhilo mudu.

1. Ayampi (Syā, Ka)

3. Abyāpajjhaṃ (Sī, Syā, I)

2. Vivarittha (Sī, Syā, Ka)

4. Saṅkhāto (Ka)

1454. Saṅgahetā ca mittānaṃ, saṃvibhāgī vidhānavā.
Tappeyya annapānena, sadā samaṇabrāhmaṇe.
1455. Dhammakāmo sutādhāro, bhaveyya paripucchako.
Sakkaccaṃ payirupāseyya, sīlavante bahussute.
1456. Ghara'māvasamānassa, gahaṭṭhassa sakaṃ gharaṃ.
Khemā vutti siyā evaṃ, evaṃ nu assa saṅgaho.
1457. Abyābajjhaṃ siyā evaṃ, saccavādī ca māṇavo.
Asmā lokā paraṃ lokāṃ, evaṃ pecca na socati.
Gharāvāsapañhā nāma.

Lakkhaṇakaṇḍa

1458. Ehi dāni gamissāma, dinno no issarena me.
Mamevatthaṃ¹ paṭipajja, esa dhammo sanantano.
1459. Jānāmi māṇava tayāha'masmi,
Dinnoha'masmi tava issarena.
Tīhaṃ ca taṃ vāsayemu agāre,
Yena'ddhunā anusāseṃ putte.
1460. Taṃ me tathā hotu vasemu tīhaṃ,
Kurutaṃ bhava'jja gharesu kiccaṃ.
Anusāsaṃ puttadāre bhava'jja,
Yathā tayī pecca² sukhī bhaveyya.
1461. Sādhūti vatvāna pahūtakāmo,
Pakkāmi yakkho Vidhurena saddhim.
Taṃ kuñcarājaññahayānuciṇṇaṃ,
Pāvekkhi antepura'mariyaseṭṭho.

1. Tamevatthaṃ (I)

2. Pacchā (Sī, I)

1462. Koñcaṃ Mayūrañca Piyañca ketam,
Upāgami tattha surammarūpaṃ.
Pahūtabhakkhaṃ bahu-annapānaṃ,
Masakkasāraṃ viya Vāsavassa.
1463. Tattha naccanti gāyanti, avhāyanti varāvaram.
Accharā viya devesu, nāriyo samalaṅkatā.
1464. Samaṅgikatvā pamadāhi yakkhaṃ,
Annena pānena ca dhammapālo.
Atthattha¹ mevā'nu vicintayanto,
Pāvekkhi bhariyāya tadā sakāse.
1465. Taṃ candanagandharasānulittaṃ,
Suvaṇṇajambonadanikkhasādisaṃ.
Bhariyaṃ'vacā “ehi suṇohi bhoti,
Puttāni āmantaya tambanette”.
1466. Sutvāna vākyam patino anujjā²,
Suṇisaṃ'vaca tambanakhim sunettaṃ.
“Āmantaya vammadharāni cete,
Puttāni indīvarapupphasāme”.
1467. Te āgate muddhani dhammapālo,
Cumbitvā putte avikampamāno.
Āmantayitvāna avoca vākyam,
Dinnā'haṃ raññā idha māṇavassa.
1468. Tassa'jja'haṃ attasukhī vidheyyo,
Ādāya yenī'cchati tena gacchati.
Ahañca vo sāsitu'māgatosmi³,
Kathaṃ ahaṃ aparittāya gacche.

1. Aggattha (Syā, Ṭṭha) 2. Anojā (Syā, Ka) 3. Anusāsiturū āgatosmi (Syā, Ka)

1469. Sace vo rājā Kururaṭṭhavāsī¹,
 Janasandho puccheyya pahūtakāmo.
 Ki'mābhijānātha pure purāṇaṃ,
 Kim vo pitā anusāse puratthā.

1470. Samāsanā hotha mayāva sabbe,
 Konīdha rañño abbhatiko manusso.
 Tamañjaliṃ kariya vadetha evaṃ,
 “Mā hevaṃ deva na hi esa dhammo.
 Viyaggharājassa nihīnajacco,
 Samāsano deva kathaṃ bhavēyya”.

Lakkhaṇakaṇḍam² nāma.

Rājavasati

1471. So ca putte³ amacce ca, nātayo suhadajjane.
 Alīnamasaṅkappo, Vidhuro eta'dabravi.

1472. Etha'yyo⁴ Rājavasatiṃ, nisīditvā suṇātha me.
 Yathā rājakulaṃ patto, yasaṃ poso nigacchati.

1473. Na hi rājakulaṃ patto, aññāto labhate yasaṃ.
 Nā'sūro nāpi dummedho, na ppamatto kudācanaṃ.

1474. Yadāssa sīlaṃ paññañca, soceyyaṃ cādhiḅgacchati.
 Atha vissasate tyamhi, guyhañcassa na rakkhati.

1475. Tulā yathā paggahitā, samadaṇḍā sudhāritā.
 Ajjhīṭṭho na vikampeyya, sa Rājavasatiṃ vase.

1476. Tulā yathā paggahitā, samadaṇḍā sudhāritā.
 Sabbāni abhisambhonto, sa Rājavasatiṃ vase.

1477. Divā vā yadi vā rattim, rājakiccesu paṇḍito.
 Ajjhīṭṭho na vikampeyya, sa Rājavasatiṃ vase.

1. Kurukhettavāsī (Sī, I)

3. Mitte (Sī, I)

2. Pekkhaṇakaṇḍam (Sī, Ka)

4. Ethayyā (Syā)

1478. Divā vā yadi vā rattim, rājakiccesu paṇḍito.
Sabbāni abhisambhonto, sa Rājavasatim vase.
1479. Yo ca'ssa sukato maggo, rañño suppaṭiyādito.
Na tena vutto gaccheyya, sa Rājavasatim vase.
1480. Na rañño sadisaṃ bhuñje, kāmabhoge kudācanaṃ.
Sabbattha pacchato gacche, sa Rājavasatim vase.
1481. Na rañño sadisaṃ vatthaṃ, na mālaṃ na vilepanaṃ.
Ākappaṃ sarakuttiṃ vā, na rañño sadisa'mācare.
Aññaṃ kareyya ākappaṃ, sa Rājavasatim vase.
1482. Kīḷe rājā amaccehi, bhariyāhi parivārito.
Nā'macco rājabharyāsu, bhāvaṃ kubbetha paṇḍito.
1483. Anuddhato acapalo, nipako samvutindriyo.
Manopaṇidhisampanno, sa Rājavasatim vase.
1484. Nā'ssa bhariyāhi kīḷeyya, na manteyya rahogato.
Nā'ssa kosā dhanam gaṇhe, sa Rājavasatim vase.
1485. Na niddam bahu mañneyya², na madāya suram pive.
Nā'ssa dāye mige haññe, sa Rājavasatim vase.
1486. Nā'ssa piṭhaṃ na pallaṅkaṃ, na kocchaṃ na nāvaṃ³ rathaṃ.
Sabbatomhīti ārūhe, sa Rājavasatim vase.
1487. Nā'tidūre bhaje⁴ rañño, nā'ccāsanne vicakkhaṇo.
Sammukhañcassa tiṭṭheyya, sandissanto sabhattuno.
1488. Na ve⁵ rājā sakhā hoti, na rājā hoti methuno.
Khippaṃ kujjhanti rājāno, sūkena'kkhīva ghaṭṭitaṃ.
1489. Na pūjito maññaṃ māno, medhāvī paṇḍito naro.
Pharusam patimanteyya, rājānaṃ parisamgataṃ.

1. Samakaṃ (Sī, Syā, I)

2. Na niddannaṃ bahum maññe (Sī, I)

3. Nāgaṃ (Sī, I)

4. Bhava (Sī, I)

5. Me (Syā, Ka)

1490. Laddhadvāro labhe dvāraṃ¹, neva rājūsu vissase.
Aggīva saṃyato tiṭṭhe², sa Rājavasatiṃ vase.
1491. Puttaṃ vā bhātaraṃ vā saṃ, sampaggaṇhāti khattiyo.
Gāmehi nigamehi vā, raṭṭhehi janapadehi vā.
Tuṇhībhūto upekkheyya, na bhaṇe chekapāpakaṃ.
1492. Hatthārohe anīkaṭṭhe, rathike pattikārake.
Tesaṃ kammāvadānena³, rājā vaḍḍheti vetanaṃ.
Na tesaṃ antarā gacche, sa Rājavasatiṃ vase.
1493. Cāpovū' nudaro dhīro⁴, vaṃsovāpi pakampaye.
Paṭilomaṃ na vatteyya, sa Rājavasatiṃ vase.
1494. Cāpovū' nudaro assa, macchova'ssa ajivhavā⁵.
Appāsī nipako sūro, sa Rājavasatiṃ vase.
1495. Na bālhaṃ itthiṃ gaccheyya, sampassaṃ tejasāṅkhayaṃ.
Kāsaṃ sāsāṃ daraṃ balyaṃ, khīṇamedho nigacchati.
1496. Nā'tivelaṃ pabhāseyya, na tuṇhī sabbadā siyā.
Avikiṇṇaṃ mitaṃ vācaṃ, patte kāle udīraye.
1497. Akkodhano asaṃghaṭṭo, sacco saṇho apesuṇo.
Samphaṃ giraṃ na bhāseyya, sa Rājavasatiṃ vase.
1498. ⁶ Mātāpettibharo assa, kule jeṭṭhāpacāyiko.
Saṇho sakhilasambhāso⁷, sa Rājavasatiṃ vase⁶.
1499. Vinīto sippavā danto, katatto niyato mudu.
Appamatto suci dakkho, sa Rājavasatiṃ vase.
1500. Nivātavutti vuddhesu, sappatisso sagāravo.
Surato sukhasaṃvāso, sa Rājavasatiṃ vase.

1. Laddhavāro labhe vāraṃ (I)

3. Kammāpavādena (Syā)

5. Ajivhatā (Syā, Ka)

7. Hiri-ottappasampanno (Sī, Ka)

2. Aggīva yato tiṭṭheyya (Sī, I)

4. Cāpova oname dhīro (Syā)

6-6. Ayaṃ gāthā natthi I-potthake.

1501. Ārakā parivajjeyya, sahitum pahitam janam.
Bhattāraññevu'dikkheyya, na ca aññassa rājino.
1502. Samaṇe brāhmaṇe cāpi, sīlavante bahussute.
Sakkaccaṃ payirupāseyya, sa Rājavasatim vase.
1503. Samaṇe Brāhmaṇe cāpi, sīlavante bahussute.
Sakkaccaṃ anuvāseyya, sa Rājavasatim vase.
1504. Samaṇe brāhmaṇe cāpi, sīlavante bahussute.
Tappeyya annapānena, sa Rājavasatim vase.
1505. Samaṇe brāhmaṇe cāpi, sīlavante bahussute.
Āsajja paññe sevetha, ākaṅkham vuddhimattano.
1506. Dinnapubbam na hāpeyya, dānam samaṇabrāhmaṇe.
Na ca kiñci nivāreyya, dānakāle vanibbake.
1507. Paññavā buddhisampanno, vidhānavidhikovidō.
Kālaññū samayaññū ca, sa Rājavasatim vase.
1508. Uṭṭhātā kammadheyyesu, appamatto vicakkhaṇo.
Susamvihitakammanto, sa Rājavasatim vase.
1509. Khalam sālam pasum khetam, gantā cassa abhikkhaṇam.
Mitam dhaññam nidhāpeyya, mitamva pācaye ghare.
1510. Puttam vā bhātaram vā sam, sīlesu asamāhitam.
Anaṅgavā hi te bālā, yathā petā tatheva te.
Coḷaṅca nesaṃ piṇḍaṅca, āsīnānam padāpaye.
1511. Dāse kammakare pesse, sīlesu susamāhite.
Dakkhe uṭṭhānasampanne, ādhipaccamhi ṭhāpaye.
1512. Sīlavā ca alolo¹ ca, anurakkho² ca rājino.
Āvī raho hito tassa, sa Rājavasatim vase.

1. Alobho (Syā, Ka)

2. Anuratto (Sī, I)

1513. Chandaññū rājino cassa, cittaṭṭho assa rājino.
Asaṅkusakavutti'ssa, sa Rājavasatiṃ vase.
1514. Uccādaye ca nhāpaye¹, dhove pāde adhosiraṃ.
Āhatopi na kuppeyya, sa Rājavasatiṃ vase.
1515. Kumbhampa'ñjaliṃ kariyā², cāṭaṅcāpi³ padakkhiṇaṃ.
Kimeva sabbakāmānaṃ, dātāraṃ dhīra'muttamaṃ.
1516. Yo deti sayanaṃ vatthaṃ, yānaṃ āvasathaṃ gharaṃ.
Pajjunnoriva bhūtāni, bhogehi abhivassati.
1517. Esa'yyo Rājavasati, vattamāno yathā naro.
Ārādhayati rājānaṃ, pūjaṃ labhati bhattusu.

Rājavasati nāma.

Antarapeyyāla

1518. Evaṃ samanūsāsitvā, ñātisaṅghaṃ vicakkhaṇo.
Parikiṇṇo suhadehi, rājāna'mupasānkami.
1519. Vanditvā sirasā pāde, katvā ca naṃ padakkhiṇaṃ.
Vidhuro avaca rājānaṃ, paggahetvāna añjaliṃ.
1520. "Ayaṃ maṃ māṇavo neti, kattukāmo⁴ yathāmati.
Ñātīna'tthaṃ pavakkhāmi, taṃ suṇohi Arindama.
1521. Putte ca me udikkhesi, yañca ma'ññaṃ ghare dhanāṃ.
Yathā pecca⁵ na hāyetha, ñātisaṅgho mayī gate.
1522. Yatheva khalatī bhūmyā, bhūmyāyeva patiṭṭhati.
Eve'taṃ khalitaṃ mayhaṃ, etaṃ passāmi accayaṃ.
1523. Sakkā na gantuṃ iti mayha hoti,
Chetvā⁶ vadhitvā idha kātiyānaṃ.
Idheva hohī iti mayha ruccati,
Mā tvaṃ agā uttamabhūripaṅṅa.

1. Acchādane canhāpe ca (Syā, Ka)

2. Kuriyā (Si)

3. Vāyasam vā (Si, I)

4. Gantukāmo (Ka)

5. Pacchā (Syā, Ka)

6. Jhatvā (Si, I)

1524. Mā heva'dhammesu manañ paṇḍahi,
 Atthe ca dhamme ca yutto bhavassu.
 Dhiratthu kammañ akusalañ anariyañ,
 Yañ katvā pacchā nirayañ vajeyya.
1525. Neve'sa dhammo na pune'ta¹ kiccañ,
 Ayiro hi dāsassa janinda issaro.
 Ghātetuñ jhāpetuñ athopi hantuñ,
 Na ca mayha kodha'tthi vajāmi cā'ham''.
1526. Jeṭṭhaputtañ upaguyha, vineyya hadaye darañ.
 Assuṇṇehi nettehi, pāvisī so mahāgharañ.
1527. Sālāva sammapatitā², mālutena pamadditā.
 Senti puttā ca dārā ca, Vidhurassa nivesane.
1528. Itthisahassañ bhariyānañ, dāsisattasatāni ca.
 Bāhā paggayha pakkanduñ, Vidhurassa nivesane.
1529. Orodhā ca kumārā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā.
 Bāhā paggayha pakkanduñ, Vidhurassa nivesane.
1530. Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā.
 Bāhā paggayha pakkanduñ, Vidhurassa nivesane.
1531. Samāgatā jānapadā, negamā ca samāgatā.
 Bāhā paggayha pakkanduñ, Vidhurassa nivesane.
1532. Itthisahassañ bhariyānañ, dāsisattasatāni ca.
 Bāhā paggayha pakkanduñ, kasmā no vijahissasi.
1533. Orodhā ca kumārā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā.
 Bāhā paggayha pakkanduñ, kasmā no vijahissasi.
1534. Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā.
 Bāhā paggayha pakkanduñ, kasmā no vijahissasi.

1. Puneti (Syā, Ka)

2. Sampamathitā (Sī, I)

1535. Samāgatā jānapadā, negamā ca samāgatā.
Bāhā paggayha pakkandum, kasmā no vijahissasi.
1536. Katvā gharesu kiccāni, anussāsivā sakam janam.
Mittā'macce ca bhacce ca¹, puttadāre ca bandhave.
1537. Kammantaṃ samvidhetvāna, ācikkhitvā ghare dhanam.
Nidhiṅca iṇadānaṅca, Puṇṇakam eta'dabravi.
1538. Avasī tuvaṃ mayha tīham agāre,
Katāni kiccāni gharesu mayham.
Anusāsītā puttadārā mayā ca,
Karoma kaccāna² yathāmatim te.
1539. Sace hi katte anusāsītā te,
Puttā ca dārā anujīvino ca.
Hande'hi dānī taramānarūpo,
Dīgho hi addhāpi ayam puratthā.
1540. Achambhitova³ gaṇhāhi, ājāneyyassa vāladhim.
Idam pacchimakam tuyham, jīvalokassa dassanam.
1541. Soham kissa nu bhāyissam, yassa me natthi dukkaṭam.
Kāyena vācā manasā, yena gaccheyya duggatim.
1542. So assarājā Vidhuraṃ vahanto,
Pakkāmi vehāyasa'mantalikkhe.
Sākhāsu selesu asajjamāno,
Kālāgirim khippa'mupāgamāsi.
1543. Itthisahassam bhariyānam, dāsisattasatāni ca.
Bāhā paggayha pakkandum, "yakkho brāhmaṇavaṇṇena.
Vidhuraṃ ādāya gacchatī".

-pa-

1. Suhajje (I, Ka)

2. Kiccāni (Syā, Ka)

3. Asambhitova (Sī, I)

1544. Samāgatā jānapadā, negamā ca samāgatā.
Bāhā paggayha pakkandūṃ, “yakkho brāhmaṇavaṇṇena.
Vidhuram ādāya gacchati”.
1545. Itthisahassam bhariyānam, dāsisattasatāni ca.
Bāhā paggayha pakkandūṃ, “paṇḍito so kuhim gato”.
-pa-
1546. Samāgatā jānapadā, negamā ca samāgatā.
Bāhā paggayha pakkandūṃ, “paṇḍito so kuhim gato”.
1547. Sace so sattarattena, nāgacchissati paṇḍito.
Sabbe aggim pavekkhāma¹, nattha’ttho jīvitena no.
1548. Paṇḍito ca viyatto ca, vibhāvī ca vicakkhaṇo.
Khippam mociya attānam, mā bhāyitthā’gamissati².
Antarapeyyālam nāma.

Sādhunaradhammaṇḍa

1549. So tattha gantvāna vicintayanto,
Uccāvacā cetanakā³ bhavanti.
Nayimassa jīvena mamatthi kiñci,
Hantvāni’mam hadaya’mānayissam⁴.
1550. So tattha gantvā pabbatantarasmim⁵,
Anto pavisitvāna paduṭṭhacitto.
Asamvutasmim jagatippadese,
Adhosiram dhārayi kātiyāno.
1551. So lambamāno narake papāte,
Mahabbhaye lomahamse vidugge.
Asantasanto Kurūnam kattuseṭṭho,
Iccabravi Puṇṇakam nāma yakkham.

1. Pavissāma (Syā) 2. Khippam mocessata’ttānam, mā bhātha āgamissati (Sī, I)
3. Cetanatā (Ka) 4. Ādiyissam (Sī, I)
5. Pabbatapādasmim (Ka)

1552. “Ariyāvakaśosi anariyarūpo,
Asaññato saññatasannikāso.
Accāhitaṃ kammaṃ karosi ludraṃ,
Bhāve ca te kusalaṃ natthi kiñci.
1553. Yaṃ maṃ papātasmiṃ papātumicchasi,
Ko nu tava’ttho maraṇena mayhaṃ.
Amānussasseva tava’jja vaṇṇo,
Ācikkha me tvaṃ katamāsi devatā”.
1554. Yadi te suto Puṇṇako nāma yakkho,
Rañño Kuverassa hi so sajjibbo¹.
Bhūmindharo Varuṇo nāma nāgo,
Brahā sucī vaṇṇabalūpapanno.
1555. Tassā’nujaṃ dhītaraṃ kāmayāmi,
Irandhatī nāma sā nāgakaññā.
Tassā sumajjhāya piyāya hetu,
Patārayiṃ tuyha vadhāya dhīra.
1556. Mā heva tvaṃ² yakkha ahosi mūḷho,
Natṭhā bahū duggahītena loke³.
Kiṃ te sumajjhāya piyāya kiccaṃ,
Maraṇena me, iṅgha suṇomi⁴ sabbhaṃ.
1557. Mahānubhāvassa mahoragassa,
Dhītukāmo ñātibhato⁵ ha’masmi.
Taṃ yācamānaṃ sasuro avoca,
Yathā ma’maññiṃsu sukāmanītaṃ.

1. Sajīvo (Sī, I)

2. Te (Syā, Ka)

3. Lokā (Sī, Syā, Ka)

4. Suṇoma (Sī, I)

5. Ñātigato (I)

1558. Dajjemu kho te sutanuṃ sunettaṃ,
 Sucimhitaṃ candanalittagattaṃ.
 Sace tuvaṃ hadayaṃ paṇḍitassa,
 Dhammena laddhā idha māharesī.
 Etena vittaṇa kumāri labbhā,
 Na'ññaṃ dhanam uttari patthayāma.
1559. Evaṃ na mūlho'smi suṇohi katte,
 Na cāpi me duggahita'tthi kiñci.
 Hadayena te dhammaladdhena nāgā,
 Irandhatiṃ nāgakaññaṃ dadanti.
1560. Tasmā ahaṃ tuyhaṃ vadhāya yutto,
 Evaṃ mamattho maraṇena tuyhaṃ.
 Idheva taṃ narake pātayitvā,
 Hantvāna taṃ hadaya'mānayissaṃ.
1561. Khippaṃ mamaṃ uddhara kātiyāna,
 Hadayena me yadi te atthi kiccaṃ.
 Ye keci'me sādhanarassa dhammā,
 Sabbeva te pātukaromi ajja.
1562. So Puṇṇako Kurūnaṃ kattuseṭṭhaṃ,
 Nagamuddhani khippaṃ patiṭṭhapetvā.
 Assatthamāsīnaṃ samekkhiyāna,
 Paripucchi kattāra'manomapaññaṃ.
1563. "Samuddhaṇo mesi tuvaṃ papātā,
 Hadayena te ajja mamatthi kiccaṃ.
 Ye keci'me sādhanarassa dhammā,
 Sabbeva me pātukarohi ajja".
1564. Samuddhaṇo tya'smi ahaṃ papātā,
 Hadayena me yadi te atthi kiccaṃ.
 Ye keci'me sādhanarassa dhammā,
 Sabbeva te pātukaromi ajja.

1565. Yātānuyāyī ca bhavāhi māṇava,
Allaṅca¹ pāṇim parivajjayassu.
Mā cassu mittesu kadāci dubbhī,
Mā ca vasaṃ asaṭīnaṃ nigacche.
1566. Kathaṃ nu yātaṃ anuyāyī hoti,
Allaṅca pāṇim dahate kathaṃ so.
Asaṭī ca kā ko pana mittadubbho,
Akkhāhi me pucchito etamatthaṃ.
1567. Asanthutaṃ² nopi ca diṭṭhapubbaṃ,
Yo āsanenāpi nimantayeyya.
Tasseva atthaṃ puriso kareyya,
Yātānuyāyīti tamāhu paṇḍitā.
1568. Yasse'karattampi ghare vaseyya,
Yattha'nnapānaṃ puriso labheyya.
Na tassa pāpaṃ manasāpi cintaye,
Adubbhapāṇim dahate mittadubbho.
1569. * Yassa rukkhassa chāyāya, nisīdeyya sayeyya vā.
Na tassa sākhaṃ bhañjeyya, mittadubbho hi pāpako.
1570. Puṇṇampi ce'maṃ pathaviṃ dhanena,
Dajji'tthiyā puriso sammatāya.
Laddhā khaṇaṃ atimaññeyya tampi,
Tāsaṃ vasaṃ asaṭīnaṃ na gacche.
1571. Evaṃ kho yātaṃ anuyāyī hoti,
Allaṅca pāṇim dahate pune'vaṃ.
Asaṭī ca sā so pana mittadubbho,
So dhammiko hoti jahassu adhammaṃ.

Sādhunaradhammakāṇḍaṃ nāma.

1. Addaṅca (Sī, I)

2. Asandhavaṃ (Syā, Ka)

* Khu 5. 221, 299 piṭṭhesupi.

Kālāgiriḅaᅇa

1572. Avasiᅇa ahaᅇa tuyha tīhaᅇa agāre,
 Annena pānena upaᅇᅇhitosmi.
 Mitto mama'ᅇi visajjāma'haᅇa taᅇa,
 Kāmaᅇa gharaᅇa uttamapaᅇᅇa gaccha.
1573. Api hāyatu nāgakulā¹ attho,
 Alampi me nāgakaᅇᅇāya hotu.
 So tvaᅇa sakeneva subhāsitena,
 Muttosi me ajja vadhāya paᅇᅇa.
1574. Handa tuvaᅇa yakkha mamampi nehi,
 Sasuraᅇa te² atthaᅇa mayi carassu.
 Mayaᅇa ca nāgādhpatiᅇa vimānaᅇa,
 Dakkhemu nāgassa adīᅇᅇhapubbaᅇa.
1575. Yaᅇa ve narassa ahitāya assa,
 Na taᅇa paᅇᅇo arahati dassanāya.
 Atha kena vaᅇᅇena amittagāmaᅇa,
 Tuva'micchasi uttamapaᅇᅇa gantuᅇa.
1576. Addhā pajānāmi ahampi etaᅇa,
 Na taᅇa paᅇᅇo arahati dassanāya.
 Pāpaᅇa me natthi kataᅇa kuhiᅇci,
 Tasmā na saᅇke maraᅇāgamāya.
1577. Handa ca ᅇhānaᅇa atulānubhāvaᅇa,
 Mayā saha dakkhasi ehi katte.
 Yattha'cchathi naccagīᅇᅇi nāgo,
 Rājā yathā Vessavaᅇo Naᅇiᅇᅇaᅇa³.

1. Nāgakulassa (Sī, Syā, I)

2. Sassuraᅇa nu te (Sī, Syā, I, Ka)

3. Niᅇiᅇᅇaᅇa (Syā), niᅇaᅇᅇaᅇa (Ka)

1578. Taṃ nāgakaññā caritaṃ gaṇena,
Nikīḷitaṃ nicca'maho ca rattim.
Pahūtamālyam¹ bahupupphachannam²,
Obhāsati vijju'riva'ntalikkhe.
1579. Annena pānena upetarūpaṃ,
Naccehi gītehi ca vāditehi.
Paripūram kaññāhi alaṅkatāhi,
Upasobhati vatthapilandhanena³.
1580. So Puṇṇako Kurūnam kattuseṭṭham,
Nisīdayi pacchato āsanasmim.
Ādāya kattāra'manomapaññam,
Upānayi bhavanam nāgarañño.
1581. Patvāna ṭhānam atulānubhāvam,
Aṭṭhāsi kattā pacchato Puṇṇakassa.
Sāmaggi'pekkhamāno⁴ nāgarājā,
Pubbeva jāmātara'majjhabhāsatha.
1582. Yannu tuvaṃ agamā maccalokaṃ,
Anvesamāno hadayaṃ paṇḍitassa.
Kacci samiddhena idhānupatto,
Ādāya kattāra'manomapaññam.
1583. Ayaṃ hi so āgato yaṃ tva'micchasi,
Dhammena laddho mama dhammapālo.
Taṃ passatha sammukhā⁵ bhāsamānam,
Sukho have⁶ sappurisehi saṅgamo.

Kāḷāgirikaṇḍam nāma.

1. Bahuttamallam (Ka)

3. Vatthapilandhanchi (Ka)

5. Tam passa dhammam samukhā (Ka)

2. Bahupupphasañchannam (Ka)

4. Sāmaggipekkhī pana (Sī, Syā, I)

6. Bhave (I)

1584. Adiṭṭhapubbaṃ disvāna, macco maccubhayaṭṭito¹.
Byamhito nābhivādesi, nayidaṃ paññavatāmiva.
1585. Na camhi byamhito nāga, na ca maccubhayaṭṭito.
Na vajjho abhivādeyya, vajjhaṃ vā nābhivādaye.
1586. Kathaṃ no abhivādeyya, abhivādāpayetha ve.
Yaṃ naro hantumiccheyya, taṃ kammaṃ nupapajjati.
1587. Evametaṃ yathā brūsi, saccaṃ bhāsasi paṇḍita.
Na vajjho abhivādeyya, vajjhaṃ vā nābhivādaye.
1588. Kathaṃ no abhivādeyya, abhivādāpayetha ve.
Yaṃ naro hantumiccheyya, taṃ kammaṃ nupapajjati.
1589. Asassataṃ sassataṃ nu tavayidaṃ,
Iddhī jutī balavīriyūpapatti².
Pucchāmi taṃ nāgarāje'tamatthaṃ,
Kathaṃ nu te laddhamidaṃ vimānaṃ.
1590. Adhiccaladdhaṃ pariṇāmajāṃ te,
Sayamkataṃ udāhu devehi dinnāṃ.
Akkhāhi me nāgarāje'tamatthaṃ,
Yatheva te laddhamidaṃ vimānaṃ.
1591. Nā'dhiccaladdhaṃ na pariṇāmajāṃ me,
Na sayamkataṃ nāpi devehi dinnāṃ.
Sakehi kammehi apāpakehi,
Puññehi me laddhamidaṃ vimānaṃ.
1592. Kiṃ te vataṃ kiṃ pana brahmacariyaṃ,
Kissa suciṇṇassa ayaṃ vipāko.
Iddhī jutī balavīriyūpapatti,
Idaṅca te nāga mahāvimaṇaṃ.

1. Bhayaddito (Sī, I)

2. Iddhiṃ jutim balaṃ vīriyūpapatti (Ka)

1593. Ahañca bhariyā ca manussaloke,
Saddhā ubho dānapatī ahumhā.
Opānabhūtaṃ me gharaṃ tadā'si,
Santappitā samaṇabrāhmaṇā ca.
1594. Mālañca gandhañca vilepanañca,
Padīpiyaṃ seyya'mupassayañca.
Acchādanaṃ sāyanamannapānaṃ,
Sakkacca dānāni adamha tattha.
1595. Taṃ me vataṃ taṃ pana brahmacariyaṃ,
Tassa suciṅṅassa ayaṃ vipāko.
Iddhī jutī balavīriyūpapatti,
Idañca me dhīra mahāvimaṇaṃ.
1596. Evaṃ ce te laddhamidaṃ vimānaṃ,
Jānāsi puññānaṃ phalūpapattiṃ,
Tasmā hi dhammaṃ cara appamatto,
Yathā vimānaṃ puna māvasesi.
1597. Nayidha santi samaṇabrāhmaṇā ca,
Yesa'nnapānāni dademu katte.
Akkhāhi me pucchito etamatthaṃ,
Yathā vimānaṃ puna māvasema.
1598. Bhogī hi te santi idhūpapannā,
Puttā ca dārā anujīvino ca.
Tesu tuvaṃ vacasā kammunā ca,
Asampaduṭṭho ca bhavāhi niccaṃ.
1599. Evaṃ tuvaṃ nāga asampadosaṃ,
Anupālaya vacasā kammunā ca.
Ṭhatvā idha yāvatāyukaṃ vimāne,
Uddhaṃ ito gacchasi devalokaṃ.

1600. Addhā hi so socati rājaseṭṭho,
Tayā vinā yassa tuvaṃ sajiḃbo.
Dukkhūpanītopi tayā samecca,
Vindeyya poso sukha'māturopi.
1601. Addhā sataṃ bhāsasi nāga dhammaṃ,
Anuttaraṃ atthapadaṃ suciṇṇaṃ.
Etādisiyāsu hi āpadāsu,
Paññāyate mādisānaṃ viseso.
1602. Akkhāhi no tā'yaṃ mudhā nu laddho,
Akkhehi no tā'yaṃ ajesi jūte.
Dhammena laddho iti tā'ya'māha¹,
Kathaṃ nu tvaṃ hatthamimassa māgato.
1603. Yo mi'ssaro tattha ahosi rājā,
Ta'māya'makkhehi ajesi jūte.
So maṃ jito rājā imassa'dāsi,
Dhammena laddhosmi asāhasena.
1604. Mahorago attamano udaggo,
Sutvāna dhīrassa subhāsītāni.
Hatthe gahetvāna anomapaññaṃ,
Pāvekkhi bhariyāya tadā sakāse.
1605. Yena tvaṃ Vimale paṇḍu, yena bhattaṃ na rucati.
Na ca me tādiso vaṇṇo, ayameso tamonudo.
1606. Yassa te hadayenattho, āgatāyaṃ pabhaṅkaro.
Tassa vākyāṃ nisāmechi, dullabhaṃ dassanaṃ puna.
1607. Disvāna taṃ Vimalā bhūripaṇñaṃ, dasaṅgulī añjalim paggahetvā.
Haṭṭhena bhāvena patītarūpā, iccabravi Kurūnaṃ kattuseṭṭhaṃ.
1608. Adiṭṭhapubbaṃ disvāna, macco maccubhayaṭṭito.
Byamhito nābhivādesi, nayidaṃ paññavatāmiva.

1. Mā'ya'māha (Syā)

1609. Na camhi byamhito nāgi, na ca maccubhayaṭṭito.
Na vajjho abhivādeyya, vajjham vā nābhivādaye.
1610. Kathaṃ no abhivādeyya, abhivādāpayetha ve.
Yaṃ naro hantumiccheyya, taṃ kammaṃ nupapajjati.
1611. Evametaṃ yathā brūsi, saccaṃ bhāsasi paṇḍita.
Na vajjho abhivādeyya, vajjham vā nābhivādaye.
1612. Kathaṃ no abhivādeyya, abhivādāpayetha ve.
Yaṃ naro hantumiccheyya, taṃ kammaṃ nupapajjati.
1613. Asassataṃ sassataṃ nu tavayidaṃ,
Iddhī jutī balavīriyūpapatti.
Pucchāmi taṃ nāgakaññe'tamatthaṃ,
Kathaṃ nu te laddhamidaṃ vimānaṃ.
1614. Adhicaladdhaṃ pariṇāmajaṃ te,
Sayamkataṃ udāhu devehi dinnam.
Akkhāhi me nāgakaññe'tamatthaṃ,
Yatheva te laddhamidaṃ vimānaṃ.
1615. Nādhicaladdhaṃ na pariṇāmajaṃ me,
Na sayam kataṃ nāpi devehi dinnam.
Sakehi kammehi apāpakehi,
Puññehi me laddhamidaṃ vimānaṃ.
1616. Kiṃ te vataṃ kiṃ pana brahmacariyaṃ,
Kissa suciṇṇassa ayaṃ vipāko.
Iddhī jutī balavīriyūpapatti,
Idaṅca te nāgi mahāvimaṇaṃ.
1617. Ahaṅca kho sāmiko cāpi mayhaṃ,
Saddhā ubho dānapatī ahumhā.
Opānabhūtaṃ me gharaṃ tadā'si.
Santappitā samaṇabrāhmaṇā ca.

1618. Mālañca gandhañca vilepanañca,
 Padīpiyaṃ seyyamupassayaṃ ca.
 Acchādanaṃ sāyanamannapānaṃ,
 Sakkacca dānāni adamha tattha.
1619. Taṃ me vataṃ taṃ pana brahmacariyaṃ,
 Tassa suciṇṇassa ayaṃ vipāko.
 Iddhī jutī balavīriyūpapatti,
 Idañca me dhīra mahāvimaṇaṃ.
1620. Evaṃ ce te laddhamidaṃ vimānaṃ,
 Jānāsi puññānaṃ phalūpapattiṃ.
 Tasmā hi dhammaṃ cara appamattā,
 Yathā vimānaṃ puna māvasesi.
1621. Nayidha santi samaṇabrāhmaṇā ca,
 Yesa'nnapānāni dademu katte.
 Akkhāhi me pucchito etamatthaṃ,
 Yathā vimānaṃ puna māvasema.
1622. Bhogī hi te santi idhūpapannā,
 Puttā ca dārā anujīvino ca.
 Tesu tuvaṃ vacasā kammunā ca,
 Asampaduṭṭhā ca bhavāhi niccaṃ.
1623. Evaṃ tuvaṃ nāgi asampadosaṃ,
 Anupālaya vacasā kammunā ca.
 Ṭhatvā idha yāvatāyukaṃ vimāne,
 Uddhaṃ ito gacchasi devalokaṃ.
1624. Addhā hi so socati rājasetṭho,
 Tayā vinā yassa tuvaṃ sajjibbo.
 Dukkūpanītopi tayā samecca,
 Vindeyya poso sukha'māturopi.

1625. Addhā sataṃ bhāsasi nāgi dhammaṃ,
Anuttaraṃ atthapadaṃ suciṇṇaṃ.
Etādisiyāsu hi āpadaṃsu,
Paññāyate mādisānaṃ viseso.
1626. Akkhāhi no tā'yaṃ mudhā nu laddho,
Akkhehi no tā'yaṃ ajesi jūte.
Dhammena laddho iti tā'ya'māha,
Kathaṃ nu tvaṃ hatthamimassa māgato.
1627. Yo mi'ssaro tattha ahosi rājā,
Ta'māya'makkhehi ajesi jūte.
So maṃ jito rājā imassa'dāsi,
Dhammena laddhosmi asāhasena.
1628. Yatheva Varuṇo nāgo, pañhaṃ pucchittha paṇḍitaṃ.
Tatheva nāgakaññāpi, pañhaṃ pucchittha paṇḍitaṃ.
1629. Yatheva Varuṇaṃ nāgaṃ, dhīro tosesi pucchito.
Tatheva nāgakaññāpi, dhīro tosesi pucchito.
1630. Ubhopi te attamane viditvā,
Mahoragaṃ nāgakaññāñca dhīro¹.
Achambhī abhīto alomahaṭṭho,
Iccabravi Varuṇaṃ nāgarājānaṃ.
1631. Mā rodhayi² nāga āyā'ha'masmi,
Yena tavattho idaṃ sarīraṃ.
Hadayena maṃsena karohi kiccaṃ,
Sayāṃ karissāmi yathāmati te.
1632. Paññā have hadayaṃ paṇḍitānaṃ,
Te tya'mha paññāya mayāṃ sutuṭṭhā.
Anūnanāmo labhata'jja dāraṃ,
Ajjeva taṃ Kuruyo pāpayātu.

1. Vidhūro (Ka)

2. Mā heṭṭhayi (I)

1633. Sa Puṇṇako attamano udaggo,
 Irandhatim nāgakaññaṃ labhitvā.
 Haṭṭhena bhāvena patītarūpo,
 Iccabravi Kurūnaṃ kattuseṭṭhaṃ.
1634. “Bharyāya maṃ tvaṃ akari samaṅgim,
 Ahañca te Vidhura karomi kiccaṃ.
 Idañca te maṇiratanam dadāmi,
 Ajjeva taṃ Kuruyo pāpayāmi”.
1635. Ajeyya’mesā tava hotu metti,
 Bharyāya Kaccāna piyāya saddhim.
 Ānandi vitto¹ sumano patīto,
 Datvā maṇim maṃ ca nayi’ndapatthaṃ.
1636. Sa Puṇṇako Kurūnaṃ kattuseṭṭhaṃ,
 Nisīdayī purato āsanasmim.
 Ādāya kattāra’manomapaññaṃ,
 Upānayī nagaram Indapatthaṃ.
1637. Mano manussassa yathāpi gacche,
 Tatopissa khippataram² ahosi.
 Sa Puṇṇako Kurūnaṃ kattuseṭṭhaṃ,
 Upānayī nagaram Indapatthaṃ.
1638. Eti’ndapatthaṃ nagaram padissati,
 Rammāni ca ambavanāni bhāgaso.
 Ahaṃ ca bharyāya samaṅgibhūto,
 Tvaṃ ca pattosi sakaṃ nicketaṃ.
1639. Sa Puṇṇako Kurūnaṃ kattuseṭṭhaṃ,
 Oropiya dhammasabhāya majjhe.
 Ājañña’māruyha anomavaṇṇo,
 Pakkāmi Vehāyasa’mantalikkhe.

1. Ānandacitto (Syā, I)

2. Tatopi sankhippataram (Sī, I)

1640. Taṃ disvā rājā paramappatīto,
 Uṭṭhāya bāhāhi palissajitvā.
 Avikampayaṃ dhammasabhāya majjhe,
 Nisīdayī pamukhamāsanasmim.
1641. Tvaṃ no vinetāsi rathamva naddhaṃ,
 Nandanti taṃ Kuruyo dassanena.
 Akkhāhi me pucchito etamatthaṃ,
 Kathaṃ pamokkho ahu māṇavassa.
1642. Yaṃ māṇavotyā'bhivadī janinda,
 Na so manusso naravīraseṭṭha.
 Yadi te suto Puṇṇako nāma yakkho,
 Rañño Kuverassa hi so sajjibbo.
1643. Bhūmindharo Varuṇo nāma nāgo,
 Brahā sucī vaṇṇabalūpapanno.
 Tassā'nujaṃ dhītaraṃ kāmayaṇo,
 Irandhatī nāma sā nāgakaññā.
1644. Tassā sumajjhāya piyāya hetu,
 Patārayittha maraṇāya mayhaṃ.
 So ceva bhariyāya samaṅgibhūto,
 Ahañca anuññāto maṇi ca laddho.
1645. Rukkho hi mayhaṃ padvāre¹ Sujāto,
 Paññākkhandho silamaya'ssa sākḥā.
 Atthe ca dhamme ca ṭhito nipāko,
 Gavapphalo hatthigavāssachanno.
1646. Naccagītātūriyābhinādite,
 Ucchijja senaṃ² puriso ahāsi.
 So no ayaṃ āgato sanniketaṃ,
 Rukkhasi'massā'pacitiṃ karotha.

1. Gharadvāre (Syā)

2. Menam (Sī, I)

1647. Ye keci vittā mama paccayena,
 Sabbeva te pātukarontu ajja.
 Tibbāni katvāna upāyanāni,
 Rukkhasi'massā'pacitiṃ karotha.
1648. Ye keci baddhā mama atthi raṭṭhe,
 Sabbeva te bandhanā mocayantu.
 Yatheva yaṃ bandhanasmā pamutto,
 Evamete muñcare bandhanasmā.
1649. Unnaṅgalā māsamimaṃ karontu,
 Maṃsodanaṃ brāhmaṇā bhakkhayantu.
 Amajjapā majjarahā pivantu,
 Puṇṇāhi thālāhi palissutāhi.
1650. Mahāpathaṃ nicca samavhayantu,
 Tibbañca rakkhaṃ vidahantu raṭṭhe.
 Yathā'ññamaññaṃ na viheṭṭhayeyyūṃ,
 Rukkhasi'massā'pacitiṃ karotha.
1651. Orodhā ca kumārā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā.
 Bahūṃ annañca pānañca, paṇḍitassābhihārayūṃ.
1652. Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā.
 Bahūṃ annañca pānañca, paṇḍitassābhihārayūṃ.
1653. Samāgatā jānapadā, negamā ca samāgatā.
 Bahūṃ annañca pānañca, paṇḍitassābhihārayūṃ.
1654. Bahujano pasannosi, disvā paṇḍitamāgate.
 Paṇḍitamhi anuppatte, celukkhepo pavattathāti.

Vidhuraajātakam navamaṃ.

547. Vessantarajātaka (10)

Dasavarakathā

1655. Phussatī¹ varavaṇṇābhe, varassu dasadhā vare.
Pathabyā cārupbaṅgi, yaṃ tuyhaṃ manaso piyaṃ.
1656. Devarāja namo tyatthu, kiṃ pāpaṃ pakataṃ mayā.
Rammā cāvesi maṃ ṭhānā, vātova dharaṇīruhaṃ.
1657. Na ceva te kataṃ pāpaṃ, na ca me tvamasi appiyā.
Puññaṃ ca te parikkhīṇaṃ, yena te'vaṃ vadāmahaṃ.
1658. Santike maraṇaṃ tuyhaṃ, vinābhāvo bhavissati.
Paṭigaṇhāhi me ete, vare dasa pavecchato.
1659. Vamaṃ ce me ado Sakka, sabbabhūtānamissara.
Sivirājassa bhaddante, tattha assaṃ nivesane.
1660. Nīlanettā nīlabhamu, nilakkhī ca yathā migī.
Phusatī nāma nāmena, tathapa'ssaṃ Purindada.
1661. Puttaṃ labhetha varadaṃ, yācayogaṃ² amacchariṃ.
Pūjitaṃ paṭirājūhi, kittimantaṃ yasassinaṃ.
1662. Gabbhaṃ me dhārayantiyā, majjhimaṅgaṃ anunnataṃ.
Kucchi anunnato assa, cāpaṃva likhitaṃ samaṃ.
1663. Thanā me nappapateyyuṃ, palitā na santu Vāsava.
Kāye rajo na limpetha, vajjhañcāpi pamocaye.
1664. Mayūraakoñcābhirude, nārivaragaṇāyute.
Khujjacelāpakākiṇṇe, sūtamāgadhavaṇṇite.
1665. Citraggaḷerughusite, surāmaṃsapabodhane.
Sivirājassa bhaddante, tattha'ssaṃ mahesī piyā.
1666. Ye te dasa varā dinnā, mayā sabbaṅgasobhane.
Sivirājassa vijite, sabbe te lacchasi vare.

1. Phusati (Sī, I)

2. Yācayogin (Ka)

1667. Idam vatvāna Maghavā, devarājā Sujampati.
Phussatiyā varam datvā, anumodittha Vāsavo.

Dasavarakathā nāma.

Hemavanta

1668. Parūḷhakacchanakhalomā, paṅkadantā rajassirā.
Paggayha dakkhiṇam bāhum, kim maṃ yācanti brāhmaṇā.
1669. Ratanam deva yācāma, Sivīnam raṭṭhavaḍḍhanam.
Dadāhi pavaram nāgam, īsādantam urūḷhavam.
1670. Dadāmi na vikampāmi, yaṃ maṃ yācanti brāhmaṇā.
Pabhinnam kuñjaram dantiṃ, opavayham gajuttamam.
1671. Hatthikkhandhato oruyha, rājā cāgādhimānaso.
Brāhmaṇanam adā dānam, Sivīnam raṭṭhavaḍḍhano.
1672. Tadāsi yaṃ bhimsanakam, tadāsi lomahaṃsanam.
Hatthināge padinnamhi, medanī sampakampatha.
1673. Tadāsi yaṃ bhimsanakam, tadāsi lomahaṃsanam.
Hatthināge padinnamhi, khubhittha nagaram tadā.
1674. Samākulam puram āsi, ghoso ca vipulo mahā.
Hatthināge padinnamhi, Sivīnam raṭṭhavaḍḍhane.
1675. Uggā ca rājaputtā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā.
Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā.
1676. Kevalo cāpi nigamo, Sivayo ca samāgatā.
Disvā nāgam nīyamānam, te rañño paṭivedayum.
1677. Vidhamam deva te raṭṭham, putto Vessantaro tava.
Katham no hatthinam dajjā, nāgam raṭṭhassa pūjitam.
1678. Katham no kuñjaram dajjā, īsādantam urūḷhavam.
Khettaññum sabbayuddhānam, sabbasetam gajuttamam.

1679. Paṇḍukambalasañchannaṃ, pabhinnaṃ sattumaddanaṃ.
Dantiṃ savālabhījanaṃ, setaṃ kelāsasādisaṃ.
1680. Sasetacchattaṃ sa-upādheyyaṃ, sāthabbanāṃ sahatthipaṃ.
Aggayānaṃ rājavāhiṃ, brāhmaṇānaṃ adā gajaṃ¹.
1681. Annaṃ pānañca yo² dajjā, vatthasenāsanāni ca.
Etaṃ kho dānaṃ patirūpaṃ, etaṃ kho brāhmaṇārahaṃ.
1682. Ayaṃ te vaṃsarājā no, Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhana³.
Kathaṃ Vessantaro putto, gajaṃ bhājeti Sañjaya.
1683. Sace tvaṃ na karissasi, Sivīnaṃ vacanaṃ idaṃ.
Maññe taṃ saha puttena, Sivī hatthe karissare.
1684. Kāmaṃ janapado mā'si, raṭṭhañcāpi vinassatu.
Nāhaṃ Sivīnaṃ vacanā, rājaputtaṃ adūsakaṃ.
Pabbājeyyaṃ sakā raṭṭhā, putto hi mama oraso.
1685. Kāmaṃ janapado mā'si, raṭṭhañcāpi vinassatu.
Nāhaṃ Sivīnaṃ vacanā, rājaputtaṃ adūsakaṃ.
Pabbājeyyaṃ sakā raṭṭhā, putto hi mama atrajo.
1686. Na cāhaṃ tasmim dubbheyyaṃ, ariyasīlavato hi so.
Asilokopi me assa, pāpañca pasave bahuṃ.
Kathaṃ Vessantaraṃ puttaṃ, satthena ghātayāmasa.
1687. Mā naṃ daṇḍena satthena, na hi so bandhanāraho.
Pabbājehi ca naṃ raṭṭhā, Vañke vasatu pabbate.
1688. Eso ce Sivīnaṃ chando, chandaṃ na panudāmasa.
Imaṃ so vasatu rattiṃ, kāme ca paribhuñjatu.
1689. Tato ratyā vivasāne, sūriyassuggamanaṃ pati⁴.
Samaggā sivayo hutvā, raṭṭhā pabbājayantu naṃ.

1. Dhanam (Sī, I), dānam (Syā)

2. So (Sī, Syā, Ka)

3. Raṭṭhavaḍḍhanaṃ (Sī), raṭṭhavaḍḍhana (I)

4. Sūriyuggamane sati (Ka)

1690. Uṭṭhehi katte taramāno, gantvā Vessantaram̃ vada.
“Sivayo deva te kuddhā, negamā ca samāgatā.
1691. Uggā ca rājaputtā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā.
Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā.
Kevalo cāpi nigamo, sivayo ca samāgatā.
1692. Asmā ratyā vivasāne, sūriyassuggamanam̃ pati.
Samaggā sivayo hutvā, raṭṭhā pabbājayanti tam̃”.
1693. Sa kattā taramānova, Sivirājena pesito.
Āmuttahaṭṭhābharaṇo, suvattho candanabhūsito.
1694. Sīsam̃ nhāto udake so, āmuttamaṇikuṇḍalo.
Upāgami puram̃ rammaṃ, Vessantaranivesanam̃.
1695. Tatthaddasa kumāram̃ so, ramamānam̃ sake pure.
Parikiṇṇam̃ amaccehi, tidasānam̃va Vāsavam̃.
1696. So tattha gantvā taramāno, kattā Vessantaram̃’bravi.
“Dukkham̃ te vedayissāmi, mā me kujjhi rathesabha”.
1697. Vanditvā rodamāno so, kattā rajānamabravi.
Bhattā me’si mahārāja, sabbakāmarasāharo.
1698. Dukkham̃ te vadayissāmi, tattha assāsayantū mam̃.
Sivayo deva te kuddhā, negamā ca samāgatā.
1699. Uggā ca rājaputtā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā.
Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā.
Kevalo cāpi nigamo, sivayo ca samāgatā.
1700. Asmā ratyā vivasāne, sūriyassuggamanam̃ pati.
Samaggā sivayo hutvā, raṭṭhā pabbājayanti tam̃.
1701. Kismim̃ me sivayo kuddhā, nāham̃ passāmi dukkaṭam̃.
Tam̃ me katte viyācikkha, kasmā pabbājayanti mam̃.

1702. Uggā ca rājaputtā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā.
 Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā.
 Nāgadānena khiyyanti, tasmā pabbājayanti taṃ.
1703. Hadaḃyaṃ cakkhumpa'haṃ dajjaṃ, kiṃ me bāhirakaṃ dhaṃaṃ.
 Hiraṇṇaṃ vā suvaṇṇaṃ vā, muttā veḷuriyā maṇi.
1704. Dakkhiṇaṃ vāpa'haṃ bāhuṃ, disvā yācakamaḃgate.
 Dadeyyaṃ na vikampeyyaṃ, dāne me ramate mano.
1705. Kāmaṃ maṃ sivayo sabbe, pabbājentu hanantu vā.
 Neva dānā viramissaṃ, kāmaṃ chindantu sattadhā.
1706. Evaṃ taṃ sivayo āhu, negamaṃ ca samāgatā.
 Kontimārāya tīrena, girimāraṇjaraṃ pati.
 Yena pabbājitā yanti, tena gacchatu subbato.
1707. Sohaṃ tena gamissāmi, yena gacchanti dūsakā.
 Rattindivaṃ me khamatha, yāva dānaṃ dadāmahaṃ.
1708. Āmantayittha rājā naṃ, Maddiṃ sabbaṅgasobhanaṃ.
 Yaṃ te kiṅci mayā dinnāṃ, dhaṃaṃ dhaṇṇāṇca vijjati.
1709. Hiraṇṇaṃ vā suvaṇṇaṃ vā, muttā veḷuriyā bahū.
 Sabbaṃ taṃ nidaheyyāsi, yaṃ ca te pettikaṃ dhaṃaṃ.
1710. Tamabravi rājaputtī, Maddī sabbaṅgasobhanā.
 Kuhiṃ deva nidahāmi, taṃ me akkhāhi pucchito.
1711. Sīlavantesu dajjāsi, dānaṃ Maddi yathārahaṃ.
 Na hi dānā paraṃ atthi, patiṭṭhā sabbapāṇinaṃ.
1712. Puttesu Maddi dayesi, sassuyā sasuramhi ca.
 Yo ca taṃ bhattā maṇṇeyya, sakkaccaṃ taṃ upaṭṭhahe.
1713. No ce taṃ bhattā maṇṇeyya, mayā vipavasena te.
 Aṇṇaṃ bhattāraṃ pariyesa, mā kisittho¹ mayā vinā.

1714. Ahaṃ hi vanaṃ gacchāmi, ghoraṃ vāḷamigāyutaṃ.
Samsayo jīvitaṃ mayhaṃ, ekakassa brahāvane.
1715. Tamabravi rājaputtī, Maddī sabbaṅgasobhanā.
Abhumme kathaṃ nu bhaṇasi, pāpakaṃ vata bhāsasi.
1716. Nesa dhammo mahārāja, yaṃ tvaṃ gaccheyya ekako.
Ahampi tena gacchāmi, yena gacchasi khattiya.
1717. Maraṇaṃ vā tayā saddhiṃ, jīvitaṃ vā tayā vinā.
Tadeva maraṇaṃ seyyo, yaṃ ce jīve tayā vinā.
1718. Aggiṃ ujjālayitvāna¹, ekajālasamāhitaṃ.
Tattha me² maraṇaṃ seyyo, yaṃ ce jīve tayā vinā.
1719. Yathā ārañṇakaṃ nāgaṃ, dantiṃ anveti hatthinī.
Jessantaṃ giriduggesu, samesu visamesu ca.
1720. Evaṃ taṃ anuggacchāmi, putte ādāya pacchato.
Subharā te bhavissāmi, na te hessāmi dubbharā.
1721. Ime kumāre passanto, mañjuka piyabhāṇine.
Āsīne³ vanagumbasmiṃ, na rajjassa sarissasi.
1722. Ime kumāre passanto, mañjuka piyabhāṇine.
Kīlante vanagumbasmiṃ, na rajjassa sarissasi.
1723. Ime kumāre passanto, mañjuka piyabhāṇine.
Assame ramaṇīyamhi, na rajjassa sarissasi.
1724. Ime kumāre passanto, mañjuka piyabhāṇine.
Kīlante assame ramme, na rajjassa sarissasi.
1725. Ime kumāre passanto, māladhārī alaṅkate.
Assame ramaṇīyamhi, na rajjassa sarissasi.
1726. Ime kumāre passanto, māladhārī alaṅkate.
Kīlante assame ramme, na rajjassa sarissasi.

1. Nijjālayitvāna (Sī, I)

2. Tattheva (Syā, Ka)

3. Āsane (Ka)

1727. Yadā dakkhisi naccante, kumāre māladhārine.
Assame ramaṇīyamhi, na rajjassa sarissasi.
1728. Yadā dakkhisi naccante, kumāre māladhārine.
Kīlante assame ramme, na rajjassa sarissasi.
1729. Yadā dakkhisi mātaṅgaṃ, kuñjaraṃ saṭṭhihāyanaṃ.
Ekaṃ araṇṇe carantaṃ, na rajjassa sarissasi.
1730. Yadā dakkhisi mātaṅgaṃ, kuñjaraṃ saṭṭhihāyanaṃ.
Sāyaṃ pāto vicarantaṃ, na rajjassa sarissasi.
1731. Yadā kareṇusaṅghassa, yūthassa purato vajaṃ.
Koṇcaṃ kāhati mātaṅgo, kuñjaro saṭṭhihāyano.
Tassa taṃ nadato sutvā, na rajjassa sarissasi.
1732. Dubhato vanavikāse, yadā dakkhisi kāmado.
Vane vālamigākīṇṇe, na rajjassa sarissasi.
1733. Migam disvāna sāyanhaṃ, pañcamālinamāgataṃ.
Kimpurise ca naccante, na rajjassa sarissasi.
1734. Yadā sossasi nigghosaṃ, sandamānāya sindhuyā.
Gītaṃ kimpurisānaṅca, na rajjassa sarissasi.
1735. Yadā sossasi nigghosaṃ, girigabbharacārino.
Vassamānassu'lūkassa, na rajjassa sarissasi.
1736. Yadā sīhassa byagghassa, khaggassa gavayassa ca.
Vane sossasi vāḷānaṃ, na rajjassa sarissasi.
1737. Yadā morīhi parikiṇṇaṃ, barihīnaṃ matthakāsinaṃ.
Moraṃ dakkhisi naccantaṃ, na rajjassa sarissasi.
1738. Yadā morīhi parikiṇṇaṃ, aṇḍajaṃ citrapakkhinaṃ.
Moraṃ dakkhisi naccantaṃ, na rajjassa sarissasi.
1739. Yadā morīhi parikiṇṇaṃ, nīlagīvaṃ sikhaṇḍinaṃ.
Moraṃ dakkhisi naccantaṃ, na rajjassa sarissasi.

1740. Yadā dakkhisi hemante, pupphite dharaṇīruhe.
Surabhiṃ sampavāyante, na rajjassa sarissasi.
1741. Yadā hemantike māse, haritaṃ dakkhisi medaniṃ¹.
Indagopakasañchannaṃ, na rajjassa sarissasi.
1742. Yadādakkhisi hemante, pupphite dharaṇīruhe.
Kuṭajam̐ bimbajālam̐ ca, pupphitaṃ loddapadmakaṃ².
Surabhiṃ sampavāyante, na rajjassa sarissasi.
1743. Yadā hemantike māse, vanaṃ dakkhisi pupphitaṃ.
Opupphāni ca padmāni, na rajjassa sarissasi.

Hemavantaṃ nāma.

Dānakaṇḍa

1744. Tesam̐ lālippitaṃ sutvā, puttassa suṇisāya ca.
Kalunaṃ³ paridevesi, rājaputtī yasassinī.
1745. Seyyo visaṃ me khāyitaṃ, papātā papateyya'ham̐.
Rajjuyā bajjha miyyā'ham̐, kasmā Vessantaraṃ puttaṃ.
Pabbājenti adūsakaṃ.
1746. Ajjhāyakaṃ dānapatiṃ, yācayogaṃ amacchariṃ.
Pūjitaṃ paṭirājūhi, kittimantaṃ yasassinaṃ.
Kasmā Vessantaraṃ puttaṃ, pabbājenti adūsakaṃ.
1747. Mātāpettibharaṃ jantaṃ, kule jeṭṭhāpacāyikaṃ.
Kasmā Vessantaraṃ puttaṃ, pabbājenti adūsakaṃ.
1748. Rañño hitaṃ devihitaṃ, nāṭīnaṃ sakhinaṃ hitaṃ.
Hitam̐ sabbassa raṭṭhassa, kasmā Vessantaraṃ putthaṃ.
Pabbājenti adūsakaṃ.
1749. Madhūniva palātāni, ambāva patitā chamā.
Evaṃ hessati te raṭṭham̐, pabbājenti adūsakaṃ.

1. Mediniṃ (Sī, I)

2. Lomapaddhakaṃ (Sī, I)

3. Karuṇam̐ (Sī, I), kalūnam̐ (Syā, Ka)

1750. Haṁso nikhīṇapattova, pallalasmim̄ anūdade.
Apaviddho¹ amaccehi, eko rājā vihiyyasi.
1751. Taṁ taṁ brūmi mahārāja, attho te mā upaccagā.
Mā naṁ Sivīnaṁ vacanā, pabbājesi adūsakaṁ.
1752. Dhammassāpacitim̄ kummi, Sivīnaṁ vinayaṁ dhajam̄.
Pabbājemi sakaṁ puttaṁ, pāṇā piyataro hi me.
1753. Yassa pubbe dhajaggāni, kaṇikārāva pupphitā.
Yāyantamanuyāyanti, sva'jje'kova gamissati.
1754. Yassa pubbe dhajaggāni, kaṇikāravanāniva.
Yāyantamanuyāyanti, sva'jje'kova gamissati.
1755. Yassa pubbe anīkāni, kaṇikārāva pupphitā.
Yāyantamanuyāyanti, sva'jje'kova gamissati.
1756. Yassa pubbe anīkāni, kaṇikāravanāniva.
Yāyantamanuyāyanti, sva'jje'kova gamissati.
1757. Indagopakavaṇṇābhā, gandhārā paṇḍukambalā.
Yāyantamanuyāyanti, sva'jje'kova gamissati.
1758. Yo pubbe hatthinā yāti, Sivikāya rathena ca.
Svajja Vessantaro rājā, kathaṁ gacchati pattiko.
1759. Kathaṁ candanalittaṅgo, naccagītappabodhano.
Khurājinaṁ pharasaṅca, khārikājaṅca hāhiti².
1760. Kasmā nābhiharissanti, kāsāvā ajināni ca.
Pavisantaṁ brahāraññaṁ, kasmā cīraṁ na bajjhare.
1761. Kathaṁ nu cīraṁ dhārenti, rājapabbajitā janā.
Kathaṁ kusamayaṁ cīraṁ, Maddī paridahissati.
1762. Kāsiyāni ca dhāretvā, Khomakoṭumbarāni ca.
Kusacīrāni dhārentī, kathaṁ Maddī karissati.

1. Apaviṭṭho (Syā, Ka)

2. Hāriti (Syā, Ka)

1763. Vayhāhi pariyāyitvā, Sivikāya rathena ca.
Sā katha'jja anujjhaṅgī, pathamā gacchati pattikā.
1764. Yassā mudutalā hatthā, caraṇā ca sukhedhitā.
Sā katha'jja anujjhaṅgī, pathamā gacchati pattikā.
1765. Yassā mudutalā pādā, caraṇā ca sukhedhitā.
Pādukāhi suvaṇṇāhi, pīlamānāva gacchati.
Sā katha'jja anujjhaṅgī, pathamā gacchati pattikā.
1766. Yā'ssu itthisahassānam, purato gacchati mālinī.
Sā katha'jja anujjhaṅgī, vanamā gacchati ekikā.
1767. Yā'ssu Sivāya sutvāna, muhum uttasate pure.
Sā katha'jja anujjhaṅgī, vanamā gacchati bhīrukā.
1768. Yā'ssu Indasagottassa, ulūkassa pavassato.
Sutvāna nadato bhītā, vāruṇīva pavedhati.
Sā katha'jja anujjhaṅgī, vanamā gacchati bhīrukā.
1769. Sakuṇī hataputtāva, suññamā disvā kulāvakamā.
Ciramā dukkhena jhāyissamā, suññamā āgammi'mam puramā.
1770. Sakuṇī hataputtāva, suññamā disvā kulāvakamā.
Kisā paṇḍu bhavissāmi, piye putte apassatī.
1771. Sakuṇī hataputtāva, suññamā disvā kulāvakamā.
Tena tena padhāvissamā, piye putte apassatī.
1772. Kurarī¹ hatachāpāva, suññamā disvā kulāvakamā.
Ciramā dukkhena jhāyissamā, suññamā āgammi'mam puramā.
1773. Kurarī hatachāpāva, suññamā disvā kulāvakamā.
Kisā paṇḍu bhavissāmi, piye putte apassatī.
1774. Kurarī hatachāpāva, suññamā disvā kulāvakamā.
Tena tena padhāvissamā, piye putte apassatī.

1. Kururī (Syā, Ka)

1775. Sā nūna cakkavākīva, pallalasmim anūdake.
Ciraṃ dukkhena jhāyissaṃ, suññaṃ āgammi'maṃ puraṃ.
1776. Sā nūna cakkavākīva, pallalasmim anūdake.
Kisā paṇḍu bhavissāmi, piye putte apassatī.
1777. Sā nūna cakkavākīva, pallalasmim anūdake.
Tena tena padhāvissaṃ, piye putte apassatī.
1778. Evaṃ me vilapantiyā, rājā puttaṃ adūsakaṃ.
Pabbājesi vanaṃ raṭṭhā, maññe hissāmi jīvitam.
1779. Tassā lālapitaṃ sutvā, sabbā antepure bahū¹.
Bāhā paggayha pakkandum, Sivikaññā samāgatā.
1780. Sālāva sampamathitā, mālutena pamadditā.
Senti puttā ca dārā ca, Vessantaranivesane.
1781. Orodhā ca kumārā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā.
Bāhā paggayha pakkandum, Vessantaranivesane.
1782. Hatthārohā anikaṭṭhā, rathikā pattikārakā.
Bāhā paggayha pakkandum, Vessantaranivesane.
1783. Tato ratyā vivasāne, sūriyassuggamaṇaṃ pati.
Atha Vessantaro rājā, dānaṃ dātuṃ upāgami.
1784. Vatthāni vatthakāmānaṃ, soṇḍānaṃ detha vāruṇim.
Bhojanaṃ bhojanatthīnaṃ, sammadeva pavecchatha.
1785. Mā ca kañci vanibbake, heṭhayittha idhāgate.
Tappetha annapānena, gacchantu paṭipūjitā.
1786. Athettha vattatī saddo, tumulo bheravo mahā.
Dānena taṃ nīharanti, puna dānaṃ adā tuvaṃ².
1787. Te su mattā kilantāva, sampatanti vanibbakā.
Nikkhamante mahārāje, Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhane.

1. Ahu (Syā, Ka)

2. Ayam gāthā Sī-Syā-I-potthakesu na dissati.

1788. Acchecchum vata bho rukkham, nānāphaladharam dumaṃ.
Yathā Vessantaram raṭṭhā, pabbājenti adūsakaṃ.
1789. Acchecchum vata bho rukkham, sabbakāmadadaṃ dumaṃ.
Yathā Vessantaram raṭṭhā, pabbājenti adūsakaṃ.
1790. Acchecchum vata bho rukkham, sabbakāmarasāharam.
Yathā Vessantaram raṭṭhā, pabbājenti adūsakaṃ.
1791. Ye vuḍḍhā ye ca daharā, ye ca majjhimaporisā.
Bāhā paggayha pakkandum, nikkhamante mahārāje.
Sivīnam raṭṭhavaḍḍhane.
1792. Atiyakkhā vassavarā, itthāgārā ca rājino.
Bāhā paggayha pakkandum, nikkhamante mahārāje.
Sivīnam raṭṭhavaḍḍhane.
1793. Thiyopi tattha pakkandum, yā tamhi nagare ahu.
Nikkhamante mahārāje, Sivīnam raṭṭhavaḍḍhane.
1794. Ye brāhmaṇā ye ca samaṇā, aññe vāpi vanibbakā.
Bāhā paggayha pakkandum, “adhammo kira bho” iti.
1795. Yathā Vessantaro rājā, yajamāno sake pure.
Sivīnam vacanatthena, samhā raṭṭhā nirajjati.
1796. Satta hatthisate datvā, sabbālaṅkārahūsīte.
Suvaṇṇakacche mātaṅge, hemakappanavāsase.
1797. Ārūḷhe gāmaṇīyehi, tomaraṅkusapāṇibhi.
Esa Vessantaro rājā, samhā raṭṭhā nirajjati.
1798. Satta assasate datvā, sabbālaṅkārahūsīte.
Ājānīyeva jātiyā, sindhave sīghavāhane.
1799. Ārūḷhe gāmaṇīyehi, illiyācāpadhāribhi.
Esa Vessantaro rājā, samhā raṭṭhā nirajjati.
1800. Satta rathasate datvā, sannaddhe ussitaddhaje.
Dīpe athopi veyagghe, sabbālaṅkārahūsīte.

1801. Ārūḷhe gāmaṇīyehi, cāpahatthehi vammibhi.
Esa Vessantaro rājā, samhā raṭṭhā nirajjati.
1802. Satta itthisate datvā, ekamekā rathe ṭhitā.
Sannaddhā nikkharajjūhi, suvaṇṇehi alaṅkatā.
1803. Pītālaṅkāṛā pītavasanā, pītābharaṇabhūsitā.
Aḷārapamhā hasulā, susaṅṅā tanumajjhimā.
Esa Vessantaro rājā, samhā raṭṭhā nirajjati.
1804. Satta dhenusate datvā, sabbā kaṁsupadhāraṇā¹.
Esa Vessantaro rājā, samhā raṭṭhā nirajjati.
1805. Satta dāsisate datvā, satta dāsasatāni ca.
Esa Vessantaro rājā, samhā raṭṭhā nirajjati.
1806. Hatthī assarathe² datvā, nāriyo ca alaṅkatā.
Esa Vessantero rājā, samhā raṭṭhā nirajjati.
1807. Tadāsi yaṁ bhimsanakam, tadāsi lomahamsanam.
Mahādāne padinnamhi, medanī sampakampatha.
1808. Tadāsi yaṁ bhimsanakam, tadāsi lomahamsanam.
Yaṁ pañjalikato rājā, samhā raṭṭhā nirajjati.
1809. Athettha vattatī saddo, tumulo bheravo mahā.
Dānena taṁ nīharanti, puna dānam adā tuvaṁ.
1810. Te su mattā kilantāva, sampatanti vanibbakā.
Nikkhamante mahārāje, Sivīnam raṭṭhavaḍḍhane.
1811. Āmantayittha rājānam, Saṅjayam dhamminam varam³.
Avaruddhasi maṁ deva, Vaṅkam gacchāmi pabbatam.
1812. Ye hi keci mahārāja, bhūtā ye ca bhavissare.
Atittāyeva kāmehi, gacchanti yamasāghanam.

1. Kusumadhārine (Ka) 2. Asse rathe (Syā) 3. Dhammikamvaram (Syā, Ka)

1813. Svāhaṃ sake abhissasiṃ, yajamāno sake pure.
Sivīnaṃ vacanatthena, samhā raṭṭhā nirajja'haṃ.
1814. Aghaṃ taṃ paṭisevissaṃ, vane vāḷamigākīṇṇe.
Khaggadīpinisevite, ahaṃ puññāni karomi.
Tumhe paṅkamhi sīdatha.
1815. Anujānāhi maṃ amma, pabbajjā mama ruccati.
Svāhaṃ sake abhissasiṃ, yajamāno sake pure.
Sivīnaṃ vacanatthena, samhā raṭṭhā nirajja'haṃ.
1816. Aghaṃ taṃ paṭisevissaṃ, vane vāḷamigākīṇṇe,
Khaggadīpinisevite, ahaṃ puññāni karomi.
Tumhe paṅkamhi sīdatha¹.
1817. Anujānāmi taṃ putta, pabbajjā te samijjhatu.
Ayaṅca Maddī kalyāṇī, susaṅgā tanumajjhimā.
Acchataṃ saha puttehi, kiṃ araṅgāni karissati.
1818. Nāhaṃ akāmā dāsimpi, araṅgāni netumussahe.
Sace icchati anvetu, sace nicchati acchatu.
1819. Tato suṇhaṃ mahārājā, yācituṃ paṭipajjatha.
Mā candanasamācāre, rajojallaṃ adhārayi.
1820. Mā kāsiyāni dhāretvā², kusacīraṃ adhārayi.
Dukkho vāso araṅgāni, mā hi tvaṃ lakkhaṇe gami.
1821. Tamabravi rājaputtī, Maddī sabbaṅgasobhanā.
Nāhaṃ taṃ sukhamiccheyyaṃ, yaṃ me Vessantaraṃ vinā.
1822. Tamabravi mahārājā, Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhana.
Iṅgha Maddi nisāmehi, vane ye honti dussahā.
1823. Bahū kīṭā paṭaṅgā ca, makasā madhumakkhikā.
Tepi taṃ tattha himseyyuṃ, taṃ te dukkhataraṃ siyā.

1. Vaṅkaṃ gacchāmi pabbataṃ (Ka)

2. Kāsiyāni ca dhāretvā (Ka)

1824. Apare passa santāpe, nadīnu'panisevite.
Sappā ajagarā nāma, avisā te mahabbalā.
1825. Te manussam̐ migam̐ vāpi, api māsannamāgataṃ.
Parikkhipivā bhogehi, vasa'mānenti attano.
1826. Aññepi kaṇhajaṭino¹, acchā nāma aghammigā.
Na tehi puriso diṭṭho, rukkhamāruyha muccati.
1827. Saṅghaṭṭayantā siṅgāni, tikkhaggā'tippahārino².
Mahimsā vicarantettha, nadiṃ sotumbaram̐ pati.
1828. Disvā migānam̐ yūthānam̐, gavam̐ sañcaratam̐ vane.
Dhenuva vacchagiddhāva, katham̐ Maddi karissasi.
1829. Disvā sampatite ghore, dumaggesu plavaṅgame.
Akhettaññāya te Maddi, bhavissate mahabbhayam̐.
1830. Yā tvaṃ Sivāya sutvāna, muhum̐ uttasayī³ pure.
Sā tvaṃ vaṅka'manuppattā, katham̐ Maddi karissasi.
1831. Ṭhite majjhanhike⁴ kāle, sannisennesu pakkhisu.
Saṇateva brahāraññam̐, tattha kiṃ gantumicchasi.
1832. Tamabravi rājaputtī, Maddī sabbaṅgasobhanā.
Yāni etāni akkhāsi, vane paṭibhayāni me.
Sabbāni abhisambhossam̐, gacchaññeva rathesabha.
1833. Kāsam̐ kusam̐ poṭakilaṃ, usiram̐ muñjapabbajam̐⁵.
Urasā panudahissāmi, na'ssa hessāmi dunnayā.
1834. Bahūhi vata cariyāhi, kumārī vindate patiṃ.
Udarassuparodhena, gohanuveṭhanena ca.
1835. Aggissa pāricariyāya, udakummujjanena ca.
Vedhabyam̐⁶ kaṭukam̐ loke, gacchaññeva rathesabha.

1. Kaṇhajaṭilā (Ka)

3. Uttasase (Sī, Syā, Ka)

5. Muñcababbajam̐ (Sī)

2. Tikkhaggāni pahārino (Sī, Syā)

4. Majjhantike (Sī, Syā, I)

6. Vedhabbam̐ (Sī, I)

1836. Apissā hoti appatto, ucchiṭṭhamapi bhuñjituṃ.
Yo naṃ hatthe gahetvāna, akāmaṃ parikaḍḍhati.
Vedhabyaṃ kaṭukaṃ loke, gacchaññeva rathesabha.
1837. Kesaggahaṇamukkhepā, bhūmyā ca parisumbhanā.
Datvā ca nopakkamati, bahuṃ dukkhaṃ anappakaṃ.
Vedhabyaṃ kaṭukaṃ loke, gacchaññeva rathesabha.
1838. Sukkacchavī vedhaverā, datvā subhagamānino.
Akāmaṃ parikaḍḍhanti, ulūkaññeva vāyasā.
Vedhabyaṃ kaṭukaṃ loke, gacchaññeva rathesabha.
1839. Api ñātikule phīte, kaṃsapajjotane vasāṃ.
Nevābhivākyāṃ na labhe, bhātūhi sakhinīhipi¹.
Vedhabyaṃ kaṭukaṃ loke, gacchaññeva rathesabha.
1840. Naggā nadī anudakā, naggāṃ raṭṭhaṃ arājakāṃ.
Itthīpi vidhavā naggā, yassāpi dasa bhātaro.
Vedhabyaṃ kaṭukaṃ loke, gacchaññeva rathesabha.
1841. Dhajo rathassa paññāṇaṃ, dhūmo paññāṇamaggino.
Rājā raṭṭhassa paññāṇaṃ, bhattā paññāṇamitthiyā.
Vedhabyaṃ kaṭukaṃ loke, gacchaññeva rathesabha.
1842. Yā daliddī daliddassa, aḍḍhā aḍḍhassa kittimā.
Taṃ ve devā vasaṃsanti, dukkaraṃ hi karoti sā.
1843. Sāmikaṃ anubandhissaṃ, sadā kāsāyavāsini.
Pathabyāpi abhijjantyā², vedhabyaṃ kaṭukitthiyā.
1844. Api sāgarapariyantāṃ, bahuvittadharaṃ mahiṃ.
Nānāratanaṃ paripūraṃ, nicche Vessantaraṃ vinā.
1845. Kathaṃ nu tāsāṃ hadayaṃ, sukharā vata itthiyo.
Yā sāmike dukkhitamhi, sukhamicchanti attano.

1. Sakhikāhi ca (Sī, I)

2. Abhejjantyā (Sī, I)

1846. Nikkhamante mahārāje, Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhane.
Tamahaṃ anubandhissaṃ, sabbakāmadado hi me.
1847. Tamabravi mahārājā, Maddiṃ sabbaṅgasobhanaṃ.
Ime te daharā puttā, Jālī Kaṇhājīnā cubho.
Nikkhippa lakkhaṇe gaccha, mayaṃ te posayāmasē¹.
1848. Tamabravi rājaṃputtī, Maddī sabbaṅgasobhanā.
Piyā me puttakā deva, Jālī Kaṇhājīnā cubho.
Tya'mhaṃ tattha ramessanti, araṇṇe jīvasokinaṃ.
1849. Tamabravi mahārājā, Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhano.
Sālīnaṃ odanaṃ bhutvā, sucim māmsūpasecanaṃ.
Rukkaphalāni bhuñjantā, kathaṃ kāhanti dārakā.
1850. Bhutvā satapale kaṃse, sovaṇṇe satarājike.
Rukkhapattesu bhuñjantā, kathaṃ kāhanti dārakā.
1851. Kāsiyāni ca dhāretvā, Khomakoṭumbarāni ca.
Kusacirāni dhārentā, kathaṃ kāhanti dārakā.
1852. Vayhāhi pariyāyitvā, Sivikāya rathena ca.
Pattikā paridhāvanta, kathaṃ kāhanti dārakā.
1853. Kūṭāgāre sayitvāna, nivāte phusitaggale.
Sayantā rukkhamaṇḍasim, kathaṃ kāhanti dārakā.
1854. Pallaṅkesu sayitvāna, gonake cittasanthate.
Sayantā tiṇasanthāre, kathaṃ kāhanti dārakā.
1855. Gandhakena vilimpitvā, agarucandanena ca.
Rajojallāni dhārentā, kathaṃ kāhanti dārakā.
1856. Cāmaramorahatthehi, bījitaṅgā sukhedhitā².
Phuṭṭhā ḍaṃsehi makasehi, kathaṃ kāhanti dārakā.

1. Posiyāmasē (Sī, I, Ka)

2. Sukhe ṭhitā (Syā, I)

1857. Tamabravi rājaputtī, Maddī sabbaṅgasobhanā.
Mā deva paridevesi, mā ca tvaṃ vimano ahu.
Yathā mayāṃ bhavissāma, tathā hessanti dārakā.
1858. Idam vatvāna pakkāmi, Maddī sabbaṅgasobhanā.
Sivimaggena anvesi, putte ādāya lakkhaṇā.
1859. Tato Vessantaro rājā, dānaṃ datvāna khattiyo.
Pitu mātu ca vanditvā, katvā ca naṃ padakkhiṇaṃ.
1860. Catuvāhiṃ rathaṃ yuttaṃ, sīghamāruyha sandanaṃ.
Ādāya puttadāraṇca, Vaṅkaṃ pāyāsi pabbataṃ.
1861. Tato Vessantaro rājā, yenāsi bahuko jano.
Āmanta kho taṃ gacchāma, arogā hontu ñātayo.
1862. Ingha Maddi nisāmehi, rammarūpaṃva dissati.
Āvāsaṃ Siviseṭṭhassa, pettikaṃ bhavanaṃ mama.
1863. Taṃ brāhmaṇā anvagamum, te naṃ asse ayācisum.
Yācito paṭipādesi, catunnaṃ caturo haye.
1864. Ingha Maddi nisāmehi, cittarūpaṃva dissati.
Migarohiccavaṇṇena, dakkhiṇassā vahanti maṃ.
1865. Athettha pañcamo āgā, so taṃ rathamayācatha.
Tassa taṃ yācito'dāsi, na cassu'pahato mano.
1866. Tato Vessantaro rājā, oropetvā¹ sakaṃ janaṃ.
Assāsayi assarathaṃ, brāhmaṇassa dhanesino.
1867. Tvaṃ Maddi Kaṇhaṃ gaṇhāhi, lahu esā kaniṭṭhikā.
Ahaṃ Jālim gahessāmi, garuko bhātiko hi so.
1868. Rājā kumāramādāya, rājaputtī ca dārikaṃ.
Sammodamānā pakkāmuṃ, aññaṃaññaṃ piyaṃvadā.

Dānakaṇḍaṃ nāma.

Vanapavesana

1869. Yadi keci manujā enti, anumagge paṭipathe.
Maggaṃ te paṭipucchāma, “kuhiṃ Vaṅkatapabbato”.
1870. Te tattha amhe passivā, kalunaṃ paridevayūṃ.
Dukkhaṃ te paṭivedenti, “dūre Vaṅkatapabbato”.
1871. Yadi passanti pavane, dārakā phaline¹ dume.
Tesaṃ phalānaṃ hetumhi, uparodanti dārakā.
1872. Rodante dārake disvā, ubbidhā² vipulā dumā.
Sayamevonamitvāna, upagacchanti dārake.
1873. Idaṃ accherakaṃ disvā, abbhutaṃ lomahaṃsanaṃ.
Sādhukāraṃ pavattesi, Maddī sabbaṅgasobhanā.
1874. Accheraṃ vata lokasmiṃ, abbhutaṃ lomahaṃsanaṃ.
Vessantarassa tejena, sayamevonatā dumā.
1875. Saṅkhipiṃsu pathaṃ yakkhā, anukampāya dārake.
Nikkhantadivaseneva, Cetaraṭṭhaṃ upāgamuṃ.
1876. Te gantvā dīghamaddhānaṃ, Cetaraṭṭhaṃ upāgamuṃ.
Iddhaṃ phītaṃ janapadaṃ, bahumaṃsasurodanaṃ.
1877. Cetiyo parivāriṃsu, disvā lakkhaṇamāgataṃ.
Sukhumālī vata ayyā, pattikā paridhāvati.
1878. Vayhāhi pariyāyivā, Sivikāya rathena ca.
Sā’jja Maddī araṇṇasmiṃ, pattikā paridhāvati.
1879. Taṃ disvā Cetapāmokkhā, rodamānā upāgamuṃ.
Kaci nu deva kusalaṃ, kacci deva anāmayāṃ.
Kacci pitā arogo te, Sivīnaṃ ca anāmayāṃ.
1880. Ko te balaṃ mahārāja, ko nu te rathamaṇḍalaṃ.
Anassako arathako, dīghamaddhānamāgato.
Kaccā’mittehi pakato, anuppatto’si’maṃ disaṃ.

1. Phalite (Sī, Syā, I)

2. Ubbiggā (Sī, Syā, I)

1881. Kusalaṃ ceva me sammā, atho sammā anāmayaṃ.
Atho pitā arogo me, Sivīnaṃ ca anāmayaṃ.
1882. Ahañhi kuñjaraṃ dajjaṃ, īsādantaṃ urūḷhavaṃ.
Khettaññuṃ sabbayuddhānaṃ, sabbasetaṃ gajuttamaṃ.
1883. Paṇḍukambalasañchannaṃ, pabhinnaṃ sattumaddanaṃ.
Dantiṃ savālabījanaṃ, setaṃ kelāsaśādisaṃ.
1884. Sasetacchattaṃ sa-upādheyyaṃ, sāthabbanāṃ sahatthiparā.
Aggayānaṃ rājavāhiraṃ, brahmaṇānaṃ adāsa'haṃ.
1885. Tasmaṃ me Sivayo kuddhā, pitā cupahatomano.
Avaruddhasi maṃ rājā, Vaṅkaṃ gacchāmi pabbataṃ.
Okāsaṃ sammā jānātha, vane yattha vasāmase.
1886. Svāgataṃ te mahārāja, atho te adurāgataṃ.
Issarosi anupatto, yaṃ idhatthi pavedaya.
1887. Sākaṃ bhisāṃ madhuṃ maṃsaṃ, suddhaṃ sālīnamodanaṃ.
Paribhuñja mahārāja, pāhuno no'si āgato.
1888. Paṭiggahitaṃ yaṃ dinnāṃ, sabbassa agghiyaṃ kataṃ.
Avaruddhasi maṃ rājā, Vaṅkaṃ gacchāmi pabbataṃ.
Okāsaṃ sammā jānātha, vane yattha vasāmase.
1889. Idheva tāva acchassu, Cetaraṭṭhe rathesabha.
Yāva cetā gamissanti, rañño santika yācituṃ.
1890. Nijjhāpetuṃ mahārājaṃ, Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhanaṃ.
Taṃ taṃ cetā purakkhatvā, patitā laddhapaccayā.
Parivāretvāna gacchanti, evaṃ jānāhi khattiya.
1891. Mā vo ruccittha gamanaṃ, rañño santika yācituṃ.
Nijjhāpetuṃ mahārājaṃ, rājāpi tattha nissaro.
1892. Accuggatā hi Sivayo, balaggā negamā ca ye.
Te vidhaṃsetumicchanti, rājānaṃ mama kāraṇā.

1893. Sace esā pavattettha, raṭṭhasmiṃ raṭṭhavaḍḍhana.
Idheva rajjaṃ kārehi, Cetehi parivārito.
1894. Iddhaṃ phītañcidaṃ raṭṭhaṃ, iddho janapado mahā.
Matim karohi tvaṃ deva, rajjassa manusāsituṃ.
1895. Na me chando mati atthi, rajjassa anusāsituṃ.
Pabbājitassa raṭṭhasmā, Cetaputtā suṇātha me.
1896. Atuṭṭhā Sivayo āsuṃ, balaggā negamā ca ye.
Pabbājitassa raṭṭhasmā, Cetā rajje'bhisecayum.
1897. Asammodiyampi vo assa, accantaṃ mama kāraṇā.
Sivīhi bhaṇḍanaṃ cāpi, viggaho me na ruccati.
1898. Athassa bhaṇḍanaṃ ghoraṃ, sampahāro anappako.
Ekassa kāraṇā mayhaṃ, himseyya bahuko jano.
1899. Paṭiggahitaṃ yaṃ dinnam, sabbassa aggiyaṃ kataṃ.
Avaruddhasi maṃ rājā, Vaṅkaṃ gacchāmi pabbataṃ.
Okāsaṃ sammā jānātha, vane yattha vasāmase.
1900. Taggha te mayamakkhāma, yathāpi kusalā tathā.
Rājisi yattha sammanti, āhutaggi samāhitā.
1901. Esa selo mahārāja, pabbato Gandhamādano.
Yattha tvaṃ saha puttehi, saha bhariyāya ca'cchasi.
1902. Taṃ Cetā anusāsimsu, assunettā rudaṃmukhā.
Ito gaccha mahārāja, ujum yenuttarā mukho.
1903. Atha dakkhisi bhaddante, Vepullaṃ nāma pabbataṃ.
Nānādumagaṇākiṇṇaṃ, sītacchāyaṃ manoramam.
1904. Tamatikkamma bhaddante, atha dakkhisi āpagaṃ.
Nadiṃ Ketumatiṃ nāma, gambhīraṃ girigabbharam.
1905. Puthulomamacchākiṇṇaṃ, supatitthaṃ mahodakaṃ.
Tattha nhatvā pivitvā ca, assāsetvā saputtake.

1906. Atha dakkhisi bhaddante, nigrodham madhupipphalam.
Rammake sikhare jātam, sītacchāyam manoramam.
1907. Atha dakkhisi bhaddante, Nāḷikam nāma pabbatam.
Nānādiḷagaṇākiṇṇam, selam kimpurisāyutam.
1908. Tassa uttarapubbena, Mucalindo nāma so saro.
Puṇḍarīkehi sañchanno, setasogandhikehi ca.
1909. So vanam meghasaṅkāsam, dhuvam haritasaddalam.
Sihovāmisapekkhīva, vanasaṇḍam vigāhaya.
Puppharukkhehi sañchannam, phalarukkhehi cūbhayam.
1910. Tattha bindussarā vaggū, nānāvaṇṇā bahū dijā.
Kūjantamupakūjanti, utusampupphite dume.
1911. Gantvā girividuggānam, nadīnam pabhavāni ca.
So dakkhisi¹ pokkharāṇim, karaṅjakakudhāyutam.
1912. Puthulomamacchākiṇṇam, supatittham mahodakam.
Samam ca caturamsaṅca, sāduṃ appaṭṭigandhiyam.
1913. Tassā uttarapubbena, paṇṇasālam amāpaya.
Paṇṇasālam amāpetvā, uñchācariyāya ihatha.
Vanapavesanam nāma.

Jūjakapabba

1914. Ahu vāsī Kaliṅgesu, Jūjako nāma brāhmaṇo.
Tassāsi daharā bhariyā, nāmenāmittatāpanā.
1915. Tā nam tattha gatā'vocum, nadim udakahāriyā.
Thiyo nam paribhāsimsu, samāgantvā kutūhalā.
1916. Amittā nūna te mātā, amitto nūna te pitā.
Ye tam jiṇṇassa pādamsu, evam dahariyam satim.

1. Dakkhasi (Sī, I), addasa (Syā, Ka)

1917. Ahitaṃ vata te ñātī, mantayimsu rahogaṭā.
Ye taṃ jiṇṇassa pādaṃsu, evaṃ dahariyaṃ satim.
1918. Amittā vata te ñātī, mantayimsu rahogaṭā.
Ye taṃ jiṇṇassa pādaṃsu, evaṃ dahariyaṃ satim.
1919. Dukkaṭaṃ vata te ñātī, mantayimsu rahogaṭā.
Ye taṃ jiṇṇassa pādaṃsu, evaṃ dahariyaṃ satim.
1920. Pāpakaṃ vata te ñātī, mantayimsu rahogaṭā.
Ye taṃ jiṇṇassa pādaṃsu, evaṃ dahariyaṃ satim.
1921. Amanāpaṃ vata te ñātī, mantayimsu rahogaṭā.
Ye taṃ jiṇṇassa pādaṃsu, evaṃ dahariyaṃ satim.
1922. Amanāpavāsaṃ vasi, jiṇṇena patinā saha¹.
Yā tvaṃ vasasi jiṇṇassa, mataṃ te jīvitā varam.
1923. Na hi nūna tuyhaṃ kalyāṇi, pitā mātā ca sobhane.
Aññaṃ bhattāraṃ vindiṃsu, ye taṃ jiṇṇassa pādaṃsu.
Evaṃ dahariyaṃ satim.
1924. Duiṭṭhaṃ te navamiyaṃ, akataṃ aggihuttakaṃ.
Ye taṃ jiṇṇassa pādaṃsu, evaṃ dahariyaṃ satim.
1925. Samaṇe brāhmaṇe nūna, brahmacariyaparāyaṇe.
Sā tvaṃ loke abhisapi, sīlavante bahussute.
Yā tvaṃ vasasi jiṇṇassa, evaṃ dahariyā satī.
1926. Na dukkhaṃ ahinā daṭṭhaṃ, na dukkhaṃ sattiyā hataṃ.
Taṃ ca dukkhaṇca tibbaṇca, yaṃ passe jiṇṇakaṃ patim.
1927. Natthi khiḍḍā natthi rati, jiṇṇena patinā saha.
Natthi allāpasallāpo, jagghitampi² na sobhati.
1928. Yadā ca daharo daharā, mantayanti³ rahogaṭā.
Sabbe'saṃ sokā nassanti, ye keci hadayassitā.

1. Evaṃ dahariyā satī (Sī, I)

2. Jagghitumpi (Syā, Ka)

3. Mantayimsu (Syā, Ka)

1929. Daharā tvaṃ rūpavatī, purisānaṃ' bhipatthitā.
Gaccha nātikule accha, kiṃ jiṇṇo ramayissati.
1930. Na te brāhmaṇa gacchāmi, nadim udakahāriyā.
Thiyo maṃ paribhāsanti, tayā jiṇṇena brāhmaṇa.
1931. Mā me tvaṃ akarā kammaṃ, mā me udakamāhari.
Ahaṃ udakamāhissaṃ, mā bhoti kupitā ahu.
1932. Nāhaṃ tamhi kule jātā, yaṃ tvaṃ udakamāhare.
Evaṃ brāhmaṇa jānāhi, na te vacchāmahaṃ ghare.
1933. Sace me dāsaṃ dāsiṃ vā, nāyissasi brāhmaṇa.
Evaṃ brāhmaṇa jānāhi, na te vacchāmi santike.
1934. Natthi me sippaṭhānaṃ vā, dhanam dhaññaṃ ca brāhmaṇi.
Kutohaṃ dāsaṃ dāsiṃ vā, āyissāmi bhotiyā,
Ahaṃ bhotim upaṭṭhissaṃ, mā bhoti kupitā ahu.
1935. Ehi te ahamakkhissaṃ, yathā me vacanaṃ sutam.
Esa Vessantaro rājā, Vanke vasati pabbate.
1936. Tam tvaṃ gantvāna yācassu, dāsaṃ dāsiṃca brāhmaṇa.
So te dassati yācito, dāsaṃ dāsiṃca khattiyō.
1937. Jiṇṇohamasmi dubbalo¹, dīgho caddhā suduggamo.
Mā bhoti paṭidevesi, mā ca tvaṃ² vimaṇā ahu.
Ahaṃ bhotim upaṭṭhissaṃ, mā bhoti kupitā ahu.
1938. Yathā agantvā saṅgāmaṃ, ayuddhova parājito.
Evameva tvaṃ brahme, agantvāva parājito.
1939. Sace me dāsaṃ dāsiṃ vā, nāyissasi brāhmaṇa.
Evaṃ brāhmaṇa jānāhi, na te vacchāmahaṃ ghare.
Amanāpaṃ te karissāmi, taṃ te dukkhaṃ bhavissati.
1940. Nakkhatte utupubbesu, yadā maṃ dakkhisi' laṅkataṃ.
Aññehi saddhim ramamaṇaṃ, taṃ te dukkhaṃ bhavissati.

1. Abalo (Sī, I, Ka)

2. Mā bhoti (Syā, Ka)

1941. Adassanena mayhaṃ te, jiṇṇassa paridevato.
Bhiyyo Vaṅkā ca palitā, bahū hessanti brāhmaṇa.
1942. Tato so brāhmaṇo bhīto, brāhmaṇiyā vasānugo.
Aṭṭito kāmarāgena, brāhmaṇim etadabravi.
1943. Pātheyyaṃ me karohi tvaṃ, saṃkulyā saṅgulāni ca¹.
Madhupiṇḍikā ca sukatāyo, sattubhattaṅca brāhmaṇi.
1944. Ānayissaṃ methunake, ubho dāsakumārake.
Te taṃ paricarissanti, rattindivamatanditā.
1945. Idaṃ vatvā brahmabandhu, paṭimuñci upāhanā.
Tato so mantayitvāna, bhariyaṃ katvā padakkhiṇaṃ.
1946. Pakkāmi so ruṇṇamukho, brāhmaṇo sahitabbato.
Sivīnaṃ nagaraṃ phītaṃ, dāsapariyesanaṃ caraṃ.
1947. So tattha gantvā avaca², ye tathāsuaṃ samāgatā.
Kuhim Vessantaro rājā, kattha passemu khattiyaṃ.
1948. Te janā taṃ avacimsu, ye tathāsuaṃ samāgatā.
Tumhehi brahme pakato, atidānena khattiyō.
Pabbājito sakā raṭṭhā, Vaṅke vasati pabbate.
1949. Tumhehi brahme pakato, atidānena khattiyō.
Ādāya puttadāraṃ ca, Vaṅke vasati pabbate.
1950. So codito brāhmaṇiyā, brāhmaṇo kāmagiddhimā.
Aghaṃ taṃ paṭisevittha, vane vālamigākīṇṇe.
Khaggadīpinisevite.
1951. Ādāya beḷuvaṃ daṇḍaṃ, aggihuttaṃ kamaṇḍalum.
So pāvīsi brahāraṅṅaṃ, yattha assosi kāmadaṃ.
1952. Taṃ pavitṭhaṃ brahāraṅṅaṃ, kokā naṃ parivārayuṃ.
Vikkandi so vippanaṭṭho, dūre panthā apakkami.

1. Saṅkulā saṅgulāni ca (Syā), saṅgulā sakalāni ca (Ka)

2. Avacāsi (Syā, Ka)

1953. Tato so brāhmaṇo gantvā, bhogaluddho asaññato.
Vaṅkasso'rohaṇe natṭhe, imā gāthā abhāsatha.
1954. Ko rājaputtam nisabham, jayantamaparājitam.
Bhaye khemassa dātāram, ko me Vessantaram vidū.
1955. Yo yācataṃ patiṭṭhāsi, bhūtānaṃ dharaṇīriva.
Dharaṇūpamaṃ mahārājam, ko me Vessantaram vidū.
1956. Yo yācataṃ gatī āsi, savantīnaṃva sāgaro.
Sāgarūpamaṃ¹ mahārājam, ko me Vessantaram vidū.
1957. Kalyāṇatittham sucimaṃ, sītūdakaṃ manoramaṃ.
Puṇḍarīkehi sañchannaṃ, yuttaṃ kiṅjakkhareṇunā.
Rahadūpamaṃ² mahārājam, ko me Vessantaram vidū.
1958. Assatthamva pathe jātam, sītacchāyaṃ manoramaṃ.
Santānaṃ visametāram, kilantānaṃ paṭiggahaṃ.
Tathūpamaṃ mahārājam, ko me Vessantaram vidū.
1959. Nigrodhamva pathe jātam, sītacchāyaṃ manoramaṃ.
Santānaṃ visametāram, kilantānaṃ paṭiggahaṃ.
Tathūpamaṃ mahārājam, ko me Vessantaram vidū.
1960. Ambam iva pathe jātam, sītacchāyaṃ manoramaṃ.
Santānaṃ visametāram, kilantānaṃ paṭiggahaṃ.
Tathūpamaṃ mahārājam, ko me Vessantaram vidū.
1961. Sālam iva pathe jātam, sītacchāyaṃ manoramaṃ.
Santānaṃ visametāram, kilantānaṃ paṭiggahaṃ.
Tathūpamaṃ mahārājam, ko me Vessantaram vidū.
1962. Dumam iva pathe jātam, sītacchāyaṃ manoramaṃ.
Santānaṃ visametāram, kilantānaṃ paṭiggahaṃ.
Tathūpamaṃ mahārājam, ko me Vessantaram vidū.

1. Udadhūpamaṃ (Sī, Syā, I), tathūpamaṃ (Ka)

2. Sarūpamaṃ (Ka)

1963. Evañca me vilapato, pavitṭhassa brahāvane.
Ahaṃ jāna'nti yo vajjā, nandiṃ so janaye mama.
1964. Evañca me vilapato, pavitṭhassa brahāvane.
Ahaṃ jāna'nti yo vajjā, tāya so ekavācāya.
Pasave puññaṃ anappakaṃ.
1965. Tassa ceto paṭissosi, araññe luddako caraṃ.
Tumhehi brahme pakato, atidānena khattiyo.
Pabbājito sakā raṭṭhā, Vaṅke vasati pabbate.
1966. Tumhehi brahme pakato, atidānena khattiyo.
Ādāya puttadāraṃ ca, Vaṅke vasati pabbate.
1967. Akiccakārī dummedho, raṭṭhā pavanamāgato.
Rājaputtaṃ gavesanto, bako macchamivodake.
1968. Tassa tyāhaṃ na dassāmi, jīvitaṃ idha brāhmaṇa.
Ayaṃ hi te mayā nunno¹, saro pissati lohitaṃ.
1969. Siro te vajjhayitvāna, hadayaṃ chetvā sabandhanaṃ.
Panthasakuṇaṃ² yajissāmi, tuyhaṃ maṃsena brāhmaṇa.
1970. Tuyhaṃ maṃsena medena, matthakena ca brāhmaṇa.
Āhataṃ paggaheṣṣāmi, chetvāna hadayaṃ tava.
1971. Taṃ me suyitṭhaṃ suhutaṃ, tuyhaṃ maṃsena brāhmaṇa.
Na ca tvaṃ rājaputtassa, bhariyaṃ putte ca nessasi.
1972. Avajjho brāhmaṇo dūto, Cetaputta suṇohi me.
Tasmā hi dūtaṃ na hanti, esa dhammo sanantano.
1973. Nijjhasmā Sivayo sabbe, pitā naṃ daṭṭhmicchati.
Mato ca dubbalā tassa, acirā cakkhūni jīyare.
1974. Tesāhaṃ pahito dūto, Cetaputta suṇohi me.
Rājaputtaṃ nayissāmi, yadi jānāsi saṃsa me.

1. Mayā'ruḷho (Ka)

2. Bandhasakuṇaṃ (Ka)

1975. Piyassa me piyo dūto, puṇṇapattaṃ dadāmi te.
Imañca madhuno tumbaṃ, migasatthiñca brāhmaṇa.
Tañca te desamakkhissaṃ, yattha sammati kāmado.

Jūjakapabbaṃ nāma.

Cūḷavanavaṇṇanā

1976. Esa selo mahābrahme, pabbato Gandhamādano.
Yattha Vessantaro rājā, saha puttehi sammati.
1977. Dhārento brāhmaṇavaṇṇaṃ, āsadañca¹ masaṃ jaṭaṃ.
Cammavāsī chamā seti, jātavedaṃ namassati.
1978. Ete nīlā padissanti, nānāphaladharā dumā.
Uggatā abbhakūṭāva, nīlā Añjanapabbatā.
1979. Dhavassakaṇṇā khadirā, sālā phandanamāluvā.
Sampavedhanti vātena, sakiṃ pītāva māṇavā.
1980. Upari dumapariyāyesu, saṅgītiyova suyyare.
Najjuhā kokilasaṅghā², sampatanti dumā dumāṃ.
1981. Avhayanteva gacchantāṃ, sākḥāpattasamīritā.
Ramayanteva āgantaṃ, modayanti nivāsinaṃ.
Yattha Vessantaro rājā, saha puttehi sammati.
1982. Dhārento brāhmaṇavaṇṇaṃ, āsadañca masaṃ jaṭaṃ.
Cammavāsī chamā seti, jātavedaṃ namassati.
1983. Ambā kapitthā panasā, sālā jambū vibhītakā.
Harītakī āmalakā, assatthā badarāni ca.
1984. Cārutimbarukkā cettha, nigrodhā ca kapitthanā.
Madhumadhukā thevanti, nīce pakkā cudumbarā.
1985. Pārevatā bhavyeyā ca, muddikā ca madhutthikā.
Madhuṃ anelakaṃ tattha, sakamādāya bhuñjare.

1. Āsaṭaṇca (Ka)

2. Kokilā singhā (Ka)

1986. Aññettha pupphitā ambā, aññe tiṭṭhanti dovilā.
Aññe āmā ca pakkā ca, bhekavaṇṇā tadūbhayaṃ.
1987. Athettha heṭṭhā puriso, ambapakkāni gaṇhati.
Āmāni ceva pakkāni, vaṇṇagandharasuttame.
1988. Ate'va me acchariyaṃ, hiṅkāro paṭibhāti maṃ.
Devānamiva āvāso, sobhati Nandanūpamo.
1989. Vibhedikā Nāḷikerā, khajjurīnaṃ brahāvane.
Mālāva ganthitā ṭhanti, dhajaggāneva dissare.
Nānāvaṇṇehi pupphehi, nabhaṃ tārācitāmiva.
1990. Kuṭajī kuṭṭhatagarā, pāṭaliyo ca pupphitā.
Punnāgā giripunnāgā, koviḷārā ca pupphitā.
1991. Uddālakā somarukkhā, agaruphalliyā¹ bahū.
Puttajīvā² ca kakudhā, asanā cettha pupphitā.
1992. Kuṭajā salaḷā nīpā³, kosambā labujā dhavā.
Sālā ca pupphitā tattha, palālakhalasannibhā.
1993. Tassāvidūre pokkharāṇī, bhūmibhāge manorame.
Padumuppalasañchannā, devānamiva Nandane.
1994. Athettha puppharasamattā, kokilā mañjubhāṇikā.
Abhinādentī pavanaṃ, utusampupphite dume.
1995. Bhassanti makarandehi, pokkhare pokkhare madhū.
Athettha vātā vāyanti, dakkhiṇā atha pacchimā.
Padumakiñjakkhareṇūhi, okiṇṇo hoti assamo.
1996. Thūlā siṅghāṭakā cettha, saṃsāriyā pasāriyā⁴.
Macchakacchapabyāviddhā, bahū cettha mupayānakā.
Madhuṃ bhisehi savati, khirasappimuḷālibhi.

1. Agarubhalliyā (Sī, Syā, I)

3. Nimbā (Ka)

2. Puṭajīvā (Ka)

4. Saṃsāriyā pasāriyā (Ka)

1997. Surabhī taṃ vanam vāti, nānāgandhasamoditam¹.
Sammaddateva² gandhena, pupphasākhāhi taṃ vanam.
Bhamarā pupphagandhena, samantā mabhināditā.
1998. Athettha sakuṇā santi, nānāvaṇṇā bahū dijā.
Modanti saha bhariyāhi, aññamaññam pakūjino.
1999. Nandikā jīvaṇṇa ca, jīvaṇṇa piyā ca no.
Piyā ṇṇa piyā nandā, dijā pokkharāṇīharā.
2000. Mālāva ganthitā ṭhanti, dhajaggāneva dissare.
Nānāvaṇṇehi pupphehi, kusaleheva suganthitā³.
Yattha Vessanero rājā, saha ṇṇehi sammati.
2001. Dhārento brāhmaṇavaṇṇam, āsadañca masam jātam.
Cammavāsī chamā seti, jātaṇṇam namassati.
2002. Idañca me sattubhattam, madhunā paṭisamyutam.
Madhupiṇḍikā ca sukatāyo, sattubhattam dadāmi te.
2003. Tuyheva sambalam hotu, nāham icchāmi sambalam.
Itopi brahme gaṇhāhi, gaccha brahme yathāsukham.
2004. Ayam ekapadī eti, ujum gacchati assamam.
Isipi Accuto tattha, paṇkadanto rajassiro.
Dhārento brāhmaṇavaṇṇam, āsadañca masam jātam.
2005. Cammavāsī chamā seti, jātaṇṇam namassati.
Tam tvam gantvāna pucchassu, so te maggam pavakkhati.
2006. Idam sutvā brahmabandhu, cetam katvā padakkhiṇam.
Udagacitto pakkāmi, yenāsi Accuto isi.

Cūḷavanavaṇṇanā.

1. Nānāgandhasameritam (Sī, Syā, I) 2. Samodateva (Ka) 3. Suganthikā (Sī, I)

Mahāvanavaṇṇanā

2007. Gacchanto so Bhāradvājo, addassa Accutaṃ isin̄.
Disvāna taṃ Bhāradvājo, sammodi isinā saha.
2008. Kacci nu bhoto kusalaṃ, kacci bhoto anāmayāṃ.
Kacci uñchena yāpesi, kacci mūlaphalā bahū.
2009. Kacci ḍaṃsā makasā ca, appameva sarīsapā.
Vane vāḷamigākiṇṇe, kacci himsā na vijjati.
2010. Kusalaṃ ceva me brahme, atho brahme anāmayāṃ.
Atho uñchena yāpemi, atho mūlaphalā bahū.
2011. Atho ḍaṃsā makasā ca, appameva sarīsapā.
Vane vāḷamigākiṇṇe, himsā mayhaṃ na vijjati.
2012. Bahūni vassapūgāni, assame vasato mama.
Nābhijānāmi uppannaṃ, ābādhaṃ amanoramaṃ.
2013. Svāgataṃ te mahābrahme, atho te adurāgataṃ.
Anto pavisa bhaddante, pāde pakkhālayassu te.
2014. Tindukāni piyālāni, madhuke kāsumāriyo.
Phalāni khuddakappāni, bhuñja brahme varaṃ varaṃ.
2015. Idampi pānīyaṃ sītaṃ, ābhataṃ girigabbharā.
Tato piva mahābrahme, sace tvaṃ abhikaṅkhasi.
2016. Paṭiggahitaṃ yaṃ dinnāṃ, sabbassa agghiyaṃ kataṃ.
Sañjayassa sakaṃ puttaṃ, Sivīhi vippavāsitaṃ.
Tamahaṃ dassanamāgato, yadi jānāsi saṃsa me.
2017. Na bhavaṃ eti puññatthaṃ, Sivirājassa dassanaṃ.
Maññe bhavaṃ patthayati, rañño bhariyaṃ patibbataṃ.
Maññe Kaṇhājinaṃ dāsinaṃ, Jāliṃ dāsinaṃ ca icchasi.
2018. Atha vā tayo mātāputte, araññā netumāgato.
Na tassa bhogā vijjanti, dhanāṃ dhaññaṃ ca brāhmaṇa.

2019. Akuddharūpohaṃ bhoto¹, nāhaṃ yāciturāgato.
Sādhu dassanamariyānaṃ, sannivāso sadā sukho.
2020. Aditṭhapubbo Sivirājā, Sivīhi vippavāsito.
Tamahaṃ dassanamāgato, yadi jānāsi saṃsa me.
2021. Esa selo mahābrahme, pabbato Gandhamādano.
Yattha Vessantaro rājā, saha puttehi sammati.
2022. Dhārento brāhmaṇavaṇṇaṃ, āsadañca masaṃ jaṭaṃ.
Cammavāsī chamā seti, jātavedaṃ namassati.
2023. Ete nīlā padissanti, nānāphaladharā dumā.
Uggatā abbhakūṭāva, nīlā Añjanapabbatā.
2024. Dhavassakaṇṇā khadirā, sālā phandanamāluvā.
Sampavedhanti vātena, sakiṃ pītāva māṇavā.
2025. Upari dumapariyāyesu, saṃgītiyova suyyare.
Najjuhā kokilasaṅghā, sampatanti dumā dumāṃ.
2026. Avhayanteva gacchantāṃ, sākḥāpattasamīritā.
Ramayanteva āgantāṃ, modayanti nivāsinaṃ.
Yattha Vessantaro rājā, saha puttehi sammati.
2027. Dhārento brāhmaṇavaṇṇaṃ, āsadañca masaṃ jaṭaṃ.
Cammavāsī chamā seti, jātavedaṃ namassati.
2028. Karerimālā vitatā, bhūmibhāge manorame.
Saddalāharitā bhūmi, na tatthu'ddhaṃsate rajo.
2029. Mayūragīvasaṅkāśā, tūlaphassasamūpamā.
Tiṇāni nātivattanti, samantā caturaṅgulā.
2030. Ambā jambū kapitthā ca, nīce pakkā cudumbarā.
Paribhogehi rukkhehi, vanaṃ taṃ rativaḍḍhanaṃ.

2031. Veḷuriyavaṇṇasannibhaṃ, macchagumbanisevitaṃ.
Sucim̄ sugandhaṃ salilaṃ, āpo tatthapi sandati.
2032. Tassāvidūre pokkharaṇī, bhūmibhāge manorame.
Padumuppalasañchannā, devānamiva Nandane.
2033. Tīṇi uppalajātāni, tasmim̄ sarasi brāhmaṇa.
Vicittam̄ nīlānekāni, setā lohitaṅkāni ca.
2034. Khomāva tattha padumā, setasogandhikehi ca.
Kalambakehi sañchanno, Mucalindo nāma so saro.
2035. Athettha padumā phullā, apariyantāva dissare.
Gimhā hemantikā phullā, jaṇṇutagghā upattharā.
2036. Surabhī sampavāyanti, vicittapupphasanthatā.
Bhamarā pupphagandhena, samantā mabhināditā.
2037. Athettha udakantasmim̄, rukkhā tiṭṭhanti brāhmaṇa.
Kadambā pāṭalī phullā, kovilārā ca pupphitā.
2038. Aṅkolā kacchikārā ca, pārijaññā ca pupphitā.
Vāraṇā vayanā¹ rukkhā, Mucalindamubhato² saram̄.
2039. Sirīsā setapārisā³, sādhu vāyanti padmakā.
Nigguṇḍī sirīnigguṇḍī⁴, asanā cettha pupphitā.
2040. Paṅgurā⁵ bahulā selā, sobhañjanā ca pupphitā.
Ketakā kaṇikārā ca, kaṇaverā ca pupphitā.
2041. Ajjunā ajjukaṇṇā ca, mahānāmā ca pupphitā.
Supupphitaggaṅgā tiṭṭhanti, pajjalanteva kimsukā.
2042. Setapaṇṇī sattapaṇṇā, kadaliyo kusumbharā.
Dhanutakkārī pupphehi, sīsapāvaraṇāni ca.
2043. Acchivā sallavā⁶ rukkhā, sallakiyo ca pupphitā.
Setageru ca tagarā, maṃsikuṭṭhā kulāvarā.

1. Sāyanā (Sī, I), vuyhanā (Syā)

3. Setavārisā (Sī, I)

5. Paṅkurā (Syā), paṅgulā (Ka)

2. Mucalindamabhito (Sī, I)

4. Saranigguṇḍī (Ka)

6. Sabalā (Sī), simalā (I)

2044. Daharā rukkhā ca vuddhā ca, akuṭilā cettha pupphitā.
Assamaṃ ubhato ṭhanti, agyāgāraṃ samantato.
2045. Athettha udakantasmiṃ, bahuḷāto phaṇḍijako.
Muggatiyo karatiyo, sevālasāsakā bahū.
2046. Uddāpavattaṃ¹ ulluḷitaṃ, makkhikā hiṅgujālikā.
Dāsimaḥṇajako² cettha, bahū nīcekalambakā.
2047. Elamphurakasañchannā³, rukkhā tiṭṭhanti brāhmaṇa.
Sattāhaṃ dhāriyamānānaṃ, gandho tesāṃ na chijjati.
2048. Ubhato saraṃ Mucalindaṃ, pupphā tiṭṭhanti sobhanā.
Indīvarehi sañchannaṃ, vanaṃ taṃ upasobhati.
2049. Aḍḍhamāsaṃ dhāriyamānānaṃ, gandho tesāṃ na chijjati.
Nīlapupphī setavārī, pupphitā girikaṇṇikā.
Kalerukkhehi⁴ sañchannaṃ, vanaṃ taṃ tulasīhi ca.
2050. Sammaddateva gandhena, pupphasākhāhi taṃ vanaṃ.
Bhamarā phupphagandhena, samantā mabhināditā.
2051. Tīṇi kakkārujātāni, tasmim̐ sarasi brāhmaṇa.
Kumbhamattāni cekāni, murajamattāni tā ubho.
2052. Athettha sāsapo bahuko, nādiyo⁵ haritāyuto.
Asī tālāva tiṭṭhanti, chejjā indīvarā bahū.
2053. Apphoṭā suriyavallī ca, kāḷiyā⁶ madhugandhiyā.
Asokā mudayantī ca, vallibho khuddapupphiyo.
2054. Koraṇḍakā anojā ca, pupphitā nāgamallikā⁷.
Rukkhamāruya tiṭṭhanti, phullā kiṃsukavalliyo.

1. Uddāpavattaṃ (Syā, I)

2. Dāsimo koṇjako (Ka)

3. Elambarakasañchannā (Sī, I), eḷambakehi sañchannā (Syā)

4. Kaṭerukehi (Sī), kaṭerukkhehi (I)

5. Nāriyo (Ka)

6. Koḷiyā (Ka)

7. Nāgavallikā (Sī, I)

2055. Kaṭeruhā ca vāsantī, yūthikā madhugandhiyā.
Niliyā sumanā bhaṇḍī, sobhati padumuttaro.
2056. Pāṭali samuddakappāsī, kaṇikārā ca pupphitā.
Hemajālāva dissanti, ruciraggi sikhūpamā.
2057. Yāni tāni ca pupphāni, thalajānudakāni ca.
Sabbāni tattha dissanti, evaṃ rammo mahodadhi.
2058. Athassā pokkharāṇiyā, bahukā vārigocarā.
Rohitā naḷapī¹ siṅgū, kumbhilā makarā susū.
2059. Madhu ca madhulaṭṭhi ca, tālisā ca piyaṅgukā.
Kuṇḍanjā bhaddamuttā², setapupphā ca lolupā.
2060. Surabhī ca rukkhā tagarā, bahukā tuṅgavaṇṭakā³.
Padmakā naradā kuṭṭhā, jhāmakā ca hareṇukā.
2061. Haliddakā gandhasilā, hiriverā ca guggulā.
Vibhedikā corakā kuṭṭhā, kappūrā ca kaliṅgukā.
2062. Athettha sīhabyagghā ca, purisālū ca hatthiyo.
Eṇeyyā pasadā ceva, rohiccā sarabhā migā.
2063. Koṭṭhasuṇā suṇopi ca, tuliyā naḷasannibhā.
Cāmarī calanī laṅghī, jhāpitā makkaṭā picu.
2064. Kakkaṭā kaṭamāyā ca, ikkā goṇasirā bahū.
Khaggā varāhā nakulā, kāḷakettha bahūtasā.
2065. Mahimsā soṇasiṅgālā, pampakā ca samantato.
Ākucchā pacalākā ca, citrakā cāpi dīpiyo.
2066. Pelakā ca vighāsādā, sīhā gogaṇisādakā.
Aṭṭhapadā ca morā ca, bhassarā ca kukutthakā.
2067. Caṅkorā kukkuṭā nāgā, aññamaññaṃ pakūjino.
Bakā balākā najjuhā, dindibhā kuṅjavājītā⁴.

1. Naḷape (Ka)

3. Tuṅgavallikā (Ka)

2. Unnakā bhaddamuṭṭhā ca (Ka)

4. Kuṅcavādikā (Si, I)

2068. Byagghinasā lohapiṭṭhā, pammakā¹ jīvajīvakā.
Kapiñjarā tittirāyo, kulā ca paṭikutthakā.
2069. Mandālakā celakeṭu, bhaṇḍutittiranāmakā.
Celāvakā piṅgalāyo², goṭakā aṅgahetukā.
2070. Karaviyā ca saggā ca, uhuṅkārā ca kukkuhā.
Nānādiḷagaṇākiṇṇam, nānāsaranikūjitam.
2071. Athettha sakuṇā santi, nīlakā³ mañjubhāṇakā.
Modanti saha bhariyāhi, aññamaññam pakūjino.
2072. Athettha sakuṇā santi, dijā mañjussarā sitā.
Setacchikūṭā bhadrakkhā, aṇḍajā citrapekhuṇā.
2073. Athettha sakuṇā santi, dijā mañjussarā sitā.
Sikhaṇḍī nīlagīvāhi, aññamaññam pakūjino.
2074. Kukutthakā kuḷīrakā, koṭṭhā pokkharasātakā.
Kālāmeyyā baliyakkhā, kadambā suvasālikā.
2075. Haliddā lohitā setā, atthettha nalakā bahū.
Vāraṇā bhiṅgarājā ca, kadambā suvakokilā.
2076. Ukkusā kurarā haṃsā, āṭā parivadantikā.
Pākahaṃsā atibalā, najjuhā jīvajīvakā.
2077. Pārevatā ravihaṃsā, cakkavākā nadīcarā.
Vāraṇābhirudā rammā, ubho kālūpakūjino.
2078. Athettha sakuṇā santi, nānāvaṇṇā bahū dijā.
Modanti saha bhariyāhi, aññamaññam pakūjino.
2079. Athettha sakuṇā santi, nānāvaṇṇā bahū dijā.
Sabbe mañjū nikūjanti, Mucalindamubhato saram.
2080. Athettha sakuṇā santi, karaviyā nāma te dijā⁴.
Modanti saha bhariyāhi, aññamaññam pakūjino.

1. Pampakā (Sī, I), cappakā (Syā), pabbakā (Ka)
3. Sālikā (Ka)

2. Piṅgulāyo (Sī, I)
4. Karavī nāma te dijā (Sī, I)

2081. Athettha sakuṇā santi, karaviyā nāma te dijā.
Sabbe mañjū nikūjanti, Mucalindamubhato saram.
2082. Eṇeyyapasadākiṇṇam, nāgasamsevitaṃ vanam.
Nānālatāhi sañchannam, kadalīmigasevitaṃ.
2083. Athettha sāsapo bahuko¹, nīvāro varako bahu.
Sāli akaṭṭhapāko ca, ucchu tattha anappako.
2084. Ayaṃ ekapadī eti, ujuṃ gacchati assamaṃ.
Khudam² pipāsam aratiṃ, tattha patto na vindati.
Yattha Vessantaro rājā, saha puttehi sammati.
2085. Dhārento brāhmaṇavaṇṇam, āsadañca masaṃ jaṭam.
Cammavāsī chamā seti, jātavedaṃ namassati.
2086. Idaṃ sutvā brahmabandhu, isiṃ katvā padakkhiṇam.
Udaggacitto pakkāmi, yattha Vessantaro ahu.

Mahāvanavaṇṇanā.

Dārapabba

2087. Uṭṭhehi Jāli patiṭṭha, porāṇam viya dissati.
Brāhmaṇam viya passāmi, nandiyo mā'bhikīrare.
2088. Ahampi tāta passāmi, yo so brahmāva dissati.
Addhiko viya³ āyāti, atithī no bhavissati.
2089. Kacci nu bhoto kusalam, kacci bhoto anāmayam.
Kacci uñchena yāpetha, kacci mūlaphalā bahū.
2090. Kacci ḍamsā makasā ca, appameva sarīsapā.
Vane vālamigākiṇṇe, kacci himsā na vijjati.
2091. Kusalam ceva no brahme, atho brahme anāmayam.
Atho uñchena yāpema, atho mūlaphalā bahū.

1. Sāmā bahukā (Syā, Ka)

2. Khuddam (Syā, Ka)

3. Atthiko viya (Sī, I)

2092. Atho ḍaṁsā makasā ca, appameva sarīsapā.
Vane vāḷamigākiṇṇe, himsā amham¹ na vijjati.
2093. Satta no māse vasataṁ, araṅṅe jīvasokinaṁ².
Imampi paṭhamam passāma, brāhmaṇam devavaṇṇinaṁ.
Ādāya veḷuvaṁ daṇḍam, aggihuttaṁ kamaṇḍalum.
2094. Svāgataṁ te mahābrahme, atho te adurāgataṁ.
Anto pavisa bhaddante, pāde pakkhālayassu te.
2095. Tindukāni piyālāni, madhuke kāsūmāriyo.
Phalāni khuddakappāni, bhuñja brahme varaṁ varaṁ.
2096. Idampi pānīyam sītam, ābhataṁ girigabbharā.
Tato piva mahābrahme, sace tvaṁ abhikaṅkhasi.
2097. Atha tvaṁ kena vaṇṇena, kena vā pana hetunā.
Anupatto brahāraṅṅam, taṁ me akkhāhi pucchito.
2098. Yathā vārivaho pūro, sabbakālam na khīyati.
Evaṁ taṁ yācitā'gacchim, putte me dehi yācito.
2099. Dadāmi na vikampāmi, issaro naya brāhmaṇa.
Pāto gatā rājaputtī, sāyam uñchāto ehi.
2100. Ekarattim vasitvāna, pāto gacchasi brāhmaṇa.
Tassā nhāte upaghāte, atha ne māladhārine.
2101. Ekarattim vasitvāna, pāto gacchasi brāhmaṇa.
Nānāpupphehi sañchane, nānāgandhehi bhūsite.
Nānāmūlaphalākiṇṇe, gaccha svā'dāya brāhmaṇa.
2102. Na vāsa'mabhirocāmi, gamanaṁ mayha ruccati.
Antarāyopi me assa, gacchaṅṅeva rathesabha.
2103. Na he'tā yācayogī naṁ, antarāyassa kāriyā.
Itthiyo mantam³ jānanti, sabbam gaṇhanti vāmato.

1. Mayham (Syā, Ka)

2. Jīvisokinaṁ (Syā)

3. Itthikāmantam (Ka)

2104. Saddhāya dānaṃ dadato, mā'saṃ adakkhi mātaraṃ.
Antarāyampi sā kayirā, gacchaññeva rathesabha.
2105. Āmantayassu te putte, mā te mātara'maddasum.
Saddhāya dānaṃ dadato, evaṃ puññaṃ pavaḍḍhati.
2106. Āmantayassu te putte, mā te mātara'maddasum.
Mādisassa dhanam datvā, rāja saggam gamissasi.
2107. Sace tvaṃ nicchase daṭṭhum, mama bhariyaṃ patibbataṃ.
Ayyakassapi dassehi, Jāliṃ Kaṇhājinaṃ cubho.
2108. Ime kumāre disvāna, mañjūke piyabhāṇine.
Patīto sumano vitto, bahum dassati te dhanam.
2109. Acchedanassa bhāyāmi, rājaputta suṇohi me.
Rājadaṇḍāya maṃ dajjā, vikkīṇeyya haneyya vā.
Jino dhanañca dāse ca, gārayhassa brahmabandhuyā.
2110. Ime kumāre disvāna, mañjūke piyabhāṇine.
Dhamme ṭhito mahārājā, Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhano.
Laddhā pītisomanassaṃ, bahum dassati te dhanam.
2111. Nāhaṃ tampi karissāmi, yaṃ maṃ tvaṃ anusāsasi.
Dārakeva ahaṃ nesaṃ, brāhmaṇyā paricārake.
2112. Tato kumāra byathitā¹, sutvā luddassa bhāsitaṃ.
Tena tena padhāvīṃsu, Jālī Kaṇhājinā cubho.
2113. Ehi tāta piyaputta, pūretha mama pāramiṃ.
Hadayaṃ me'bhisīncetha, karotha vacanaṃ mama.
2114. Yānā nāvā ca me hotha, acalā bhavasāgare.
Jātipāraṃ tarissāmi, santāressaṃ sadevakaṃ.
2115. Ehi amma piyadhīti, pūretha mama pāramiṃ².
Hadayaṃ me'bhisīncetha, karotha vacanaṃ mama.

1. Byadhita (Sī, I, Ka)

2. Piya me dānapāramī (Syā, Ka)

2116. Yānā nāvā ca me hotha, acalā bhavasāgare.
Jātipāraṃ tarissāmi, uddharissāṃ sadevakaṃ.
2117. Tato kumāre ādāya, Jālim Kaṇhājinaṃ cubho.
Brāhmaṇassa adā dānaṃ, Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhano.
2118. Tato kumāre ādāya, Jālim Kaṇhājinaṃ cubho.
Brāhmaṇassa adā vitto, puttake dānamuttamaṃ.
2119. Tadāsi yaṃ bhimsanakaṃ, tadāsi lomahaṃsanaṃ.
Yaṃ kumāre padinnamhi, medanī sampakampatha.
2120. Tadāsi yaṃ bhimsanakaṃ, tadāsi lomahaṃsanaṃ.
Yaṃ pañcalikato rājā, kumāre sukhavacchite.
Brāhmaṇassa adā dānaṃ, Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhano.
2121. Tato so brāhmaṇo luddo, lataṃ dantehi chindiya.
Latāya hatthe bandhitvā, latāya anumajjatha¹.
2122. Tato so rajjumādāya, daṇḍaṅcādāya brāhmaṇo.
Ākoṭayanto te neti, Sivirājassa pekkhato.
2123. Tato kumārā pakkāmuṃ, brāhmaṇassa pamuñciya.
Assupuṇṇehi nettehi, pitaraṃ so udikkhati.
2124. Vedha'massatthapattaṃva, pitu pādāni vandati.
Pitu pādāni vanditvā, idaṃ vacanamabravi.
2125. Ammā ca tāta nikkhantā, tvaṃ ca no tāta dassasi.
Yāva ammampi passemu, atha no tāta dassasi.
2126. Ammā ca tāta nikkhantā, tvaṃ ca no tāta dassasi.
Mā no tvaṃ tāta adadā, yāva ammāpi etu no.
Tadāyaṃ brāhmaṇo kāmaṃ, vikkiṇātu hanātu vā.
2127. Balaṅkapādo² andhanakho³, atho ovaddhapiṇḍiko⁴.
Dīghuttaroṭṭho capalo, kaḷāro bhaggaṇāsako.

1. Anupajjatha (Ka)

2. Balaṅkapādo (Ka)

3. Addhanakho (Sī, Syā, I)

4. Obandhapiṇḍiko (Ka)

2128. Kumbhodaro bhaggapiṭṭhi, atho visamacakkhuko.
Lohamassu haritakeso, valīnaṃ tilakāhato.
2129. Piṅgalo ca vinato ca, vikaṭo ca brahā kharo.
Ajināni ca sannaddho, amanusso bhayānako.
2130. Manusso udāhu yakkho, maṃsalohitabhojano.
Gāmā araṇṇamāgamma, dhanāṃ taṃ tāta yācati.
2131. Nīyamāne pisācena, kinnu tāta udikkhasi.
Asmā nūna te hadayaṃ, āyasaṃ daḷhabandhanāṃ.
2132. Yo no baddhe na jānāsi, brāhmaṇena dhanesinā.
Accāyikena luddena, yo no gāvova sumbhati.
2133. Idheva acchataṃ kaṇhā, na sā jānāti kismiñci.
Migīva khīrasammattā, yūthā hīnā pakandati.
2134. Na me idaṃ tathā dukkhaṃ, labbhā hi pumunā idaṃ.
Yañca ammaṃ na passāmi, taṃ me dukkhataraṃ ito.
2135. Na me idaṃ tathā dukkhaṃ, labbhā hi pumunā idaṃ.
Yañca tātāṃ na passāmi, taṃ me dukkhataraṃ ito.
2136. Sā nūna kapaṇā ammā, cirarattāya rucchati¹.
Kaṇhājinaṃ apassantī, kumārīṃ cārudassaniṃ.
2137. So nūna kapaṇo tāto, cirarattāya rucchati.
Kaṇhājinaṃ apassanto, kumārīṃ cārudassaniṃ.
2138. Sā nūna kapaṇā ammā, ciraṃ rucchati assame.
Kaṇhājinaṃ apassantī, kumārīṃ cārudassaniṃ.
2139. So nūna kapaṇo tāto, ciraṃ rucchati assame.
Kaṇhājinaṃ apassanto, kumārīṃ cārudassaniṃ.
2140. Sā nūna kapaṇā ammā, cirarattāya rucchati.
Aḍḍharatte va ratte vā, naḍḍiva avasucchati.

1. Rujjati (Syā, Ka)

2141. So nūna kapaṇo tāto, cirarattāya rucchati.
Aḍḍharatte va ratte vā, nadīva avasucchati.
2142. Ime te jambukā rukkhā, vedisā sinduvārakā¹.
Vividhāni rukkhajātāni, tāni ajja jahāmase.
2143. Assatthā panasā ce'me, nigrodhā ca kapitthanā.
Vividhāni phalajātāni, tāni ajja jahāmase.
2144. Ime tiṭṭhanti ārāmā, ayaṃ sītūdakā² nadī.
Yatthassu pubbe kīlāma, tāni ajja jahāmase.
2145. Vividhāni pupphajātāni, asmim̐ uparipabbate.
Yāna'ssu pubbe dhārema, tāni ajja jahāmase.
2146. Vividhāni phalajātāni, asmim̐ uparipabbate.
Yāna'ssu pubbe bhuñjāma, tāni ajja jahāmase.
2147. Ime no hatthikā assā, balībaddā ca no ime.
Yehissu pubbe kīlāma, tāni ajja jahāmase.
2148. Nīyamānā kumārā te, pitarāṃ etadabravuṃ.
Ammāṃ ārogyāṃ vajjāsi, tvañca tāta sukhī bhava.
2149. Ime no hatthikā assā, balībaddā ca no ime.
Tāni ammāya dajjesi, sokaṃ tehi viñessati.
2150. Ime no hattikā assā, balībaddā ca no ime.
Tāni ammā udikkhantī, sokaṃ paṭivinessati.
2151. Tato Vessantaro rājā, dānaṃ datvāna khattiyo.
Paṇṇasālaṃ pavisitvā, kalunaṃ paridevayi.
2152. Kaṃ nva'jja chātā tasitā, uparucchanti dārakā.
Sāyaṃ saṃvesanākāle, ko ne dassati bhojanaṃ.
2153. Kaṃ nva'jja chātā tasitā, uparucchanti dārakā.
Sāyaṃ saṃvesanākāle, “ammā chātama detha no”.

1. Sindhuvāritā (bahūsu)

2. Sitodikā (Sī, I)

2154. Kathaṃ nu pathaṃ gacchanti, pattikā anupāhanā.
Santā sūnehi pādehi, ko ne hatthe gahessati.
2155. Kathaṃ nu so na lajjeyya, sammukhā paharaṃ mama.
Adūsakānaṃ puttānaṃ, alajjī vata brāhmaṇo.
2156. Yopi me dāsīdāsa'ssa, añño vā pana pesiyo.
Tassāpi suvihīnassa, ko lajjī paharissati.
2157. Vārijasseva me sato, baddhassa kumināmukhe.
Akkosati paharati, piye putte apassato.
2158. Adu cāpaṃ gahetvāna, khaggaṃ bandhiya vāmato.
Ānessāmi sake putte, puttānaṃ hi vadho dukho.
2159. Aṭṭhānametaṃ¹ dukkharūpaṃ, yaṃ kumārā vihaññare.
Sataṃ ca dhammamaññāya, ko datvā anutappati.
2160. Saccam kirevamāhamsu, narā ekacciyā idha.
Yassa natthi sakā mātā, yathā natthi² tatheva so.
2161. Ehi Kaṇhe marissāma, nattha'ttho jīvitena no.
Dinnamhāti³ janindena, brāhmaṇassa dhanesino.
Accāyikassa luddassa, yo no gāvova sumbhati.
2162. Ime te jambukā rukkhā, vedisā sinduvārakā.
Vividhāni rukkhajātāni, tāni Kaṇhe jahāmase.
2163. Assatthā panasā ce'me, nigrodhā ca kapitthanā.
Vividhāni phalajātāni, tāni Kaṇhe jahāmase.
2164. Ime tiṭṭhanti ārāmā, ayaṃ sītūdakā nadī.
Yatthassu pubbe kīlāma, tāni Kaṇhe jahāmase.
2165. Vividhāni pupphajātāni, asmiṃ uparipabbate.
Yānassu pubbe dhārema, tāni Kaṇhe jahāmase.

1. Addhā hi metam (I)

2. Pitā atthi (Ka)

3. Dinnamhāpi (Sī, Syā), dinnamāsi (Ka)

2166. Vividhāni phalajātāni, asmim̐ uparipabbate.
Yānassu pubbe bhuñjāma, tāni Kaṇhe jahāmase.
2167. Ime no hattikā assā, balībaddā ca no ime.
Yehissu pubbe kīlāma, tāni Kaṇhe jahāmase.
2168. Nīyamānā kumārā te, brāhmaṇassa pamuñciya.
Tena tena padhāvimsu, Jālī Kaṇhājīnā cubho.
2169. Tato so rajjumādāya, daṇḍaṇcādāya brāhmaṇo.
Ākoṭayanto te neti, Sivirājassa pekkhato.
2170. Tam̐ tam̐ Kaṇhājīnā'voca, ayaṃ maṃ tāta brāhmaṇo.
Laṭṭhiyā paṭikoṭeti, ghare jātam̐va dāsiyaṃ.
2171. Na cāyaṃ brāhmaṇo tāta, dhammikā honti brāhmaṇa.
Yakkho brāhmaṇavaṇṇena, khādituṃ tāta neti no.
Nīyamāne pisācena, kinnu tāta udikkhasi.
2172. Ime no pādakā dukkhā, dīgho caddhā suduggamo.
Nīce co'lambate sūriyo, brāhmaṇo ca dhāreti¹ no.
2173. Okandāmase² bhūtāni, pabbatāni vanāni ca.
Sarassa sirassa vandāma, supatitthe ca āpake³.
2174. Tiṇalatāni osadhyo, pabbatāni vanāni ca.
Ammaṃ ārogyaṃ vajjātha, ayaṃ no neti brāhmaṇo.
2175. Vajjantu bhonto ammañca, Maddim̐ asmāka mātaraṃ.
Sace anupatitukāmāsi, khippaṃ anupatīyāsi no.
2176. Ayaṃ ekapadī eti, ujuṃ gacchati assamaṃ.
Tamevānupateyyāsi, api passesi ne lahuṃ.
2177. Aho vata re jaṭinī, vanamūlaphalahārike⁴.
Suññaṃ disvāna assamaṃ, tam̐ te dukkhaṃ bhavissati.

1. Tareti (Sī, Syā, I)

3. Āvake (Ka)

2. Okkantāmasi (Ka)

4. Hāriyā (Syā, Ka)

2178. Ativelam̄ nu ammāya, uñchā laddho anappako¹.
Yā no baddhe na jānāsi, brāhmaṇena dhanesinā.
2179. Accāyikena luddena, yo no gāvova sumbhati.
Apa'jja ammaṃ passemu, sāyaṃ uñchāto āgataṃ.
2180. Dajjā ammā brāhmaṇassa, phalaṃ khuddena missitaṃ.
Tadāyaṃ asito dhāto, na bālhaṃ dhārayeyya² no.
2181. Sūnā ca vata no pādā, bālhaṃ dhāreti brāhmaṇo.
Iti tattha vilapiṃsu, kumārā mātugiddhino.
- Dārakapabbaṃ nāma.

Maddīpabba

2182. Tesam̄ lālappitaṃ sutvā, tayo vālā vane migā.
Sīho byaggho ca dīpi ca, idaṃ vacanamabravuṃ.
2183. Mā heva no rājaputtī, sāyaṃ uñchāto āgamā.
Mā hevamhāka nibbhoge, heṭhayittha vane migā.
2184. Sīho ce nam̄ viheṭheyya, byaggho dīpi ca lakkhaṇaṃ.
Neva Jālīkumāra'ssa, kuto Kaṇhājīnā siyā.
Ubhayeneva jīyetha, patim̄ putte ca lakkhaṇā.
2185. Khaṇittikaṃ me patitaṃ, dakkhiṇakkhi ca phandati.
Aphalā phalino rukkhā, sabbā muyhanti me disā.
2186. Tassā sāyanhakālasmiṃ, assamāgamaṇaṃ pati.
Atthaṅgatamhi sūriye, vālā panthe upaṭṭhaham̄.
2187. Nīce co'lambate sūriyo, dūre ca vata assamo.
Yañca nesam̄ ito hassam̄³, tam̄ te bhuñjeyyu bhojanaṃ.
2188. So nūna khattiyo eko, paṇṇasālāya acchati.
Tosento dārake chāte, mamaṃ disvā anāyatim̄.

1. Uñchāladdham̄ anappakaṃ (Syā) 2. Tarayeyya (Sī, Syā, I) 3. Hissam̄ (Ka)

2189. Te nūna puttakā mayham, kapaṇāya varākiyā.
Sāyaṃ saṃvesanākāle, khīrapītāva acchare.
2190. Te nūna puttakā mayham, kapaṇāya varākiyā.
Sāyaṃ saṃvesanākāle, vāripītāva acchare.
2191. Te nūna puttakā mayham, kapaṇāya varākiyā.
Paccuggatā maṃ tiṭṭhanti, vacchā bālāva mātaram.
2192. Te nūna puttakā mayham, kapaṇāya varākiyā.
Paccuggatā maṃ tiṭṭhanti, haṃsāvu'paripallale.
2193. Te nūna puttakā mayham, kapaṇāya varākiyā.
Paccuggatā maṃ tiṭṭhanti, assamassāvidūrato.
2194. Ekāyano ekapatho, sarā sobbhā ca passato.
Aññaṃ maggaṃ na passāmi, yena gaccheyya assamaṃ.
2195. Migā namatthu rājāno, kānasmim mahabbalā.
Dhammena bhātaro hotha, maggaṃ me detha yācitā.
2196. Avaruddhassāhaṃ bhariyā, rājaputtassa sirīmato.
Taṃ cāhaṃ nātimaññāmi, rāmaṃ sītāva'nubbatā.
2197. Tumhe ca putte passatha, sāyaṃ saṃvesanaṃ pati.
Ahaṃ ca putte passeyyaṃ, Jāliṃ Kaṇhājinaṃ cubho.
2198. Bahum cidam mūlaphalaṃ, bhakkho cāyaṃ anappako.
Tato upaḍḍhaṃ dassāmi, maggaṃ me detha yācitā.
2199. Rājaputtī ca no mātā, rājaputto ca no pitā.
Dhammena bhātaro hotha, maggaṃ me detha yācitā.
2200. Tassā lālapamānāya, bahum kāruññasañhitam.
Sutvā nelapatiṃ vācam, vālā panthā apakkamuṃ.
2201. Imamhi naṃ padesamhi, puttakā paṃsukuṇṭhitā.
Paccuggatā maṃ tiṭṭhanti, vacchā bālāva mātaram.

2202. Imamhi naṃ padesamhi, puttakā paṃsukuṇṭhitā.
Paccuggatā maṃ tiṭṭhanti, haṃsāvu'paripallale.
2203. Imamhi naṃ padesamhi, puttakā paṃsukuṇṭhitā.
Paccuggatā maṃ tiṭṭhanti, assamassāvidūrato.
2204. Dve migā viya¹ ukkaṇṇā², samantā mabhidhāvino.
Ānandino pamuditā, vaggamānāva kampare.
Tyajja putte na passāmi, Jāliṃ Kaṇhājinaṃ cubho.
2205. Chakalīva migī chāpaṃ, pakkhī muttāva pañjarā.
Ohāya putte nikkhamim, sīhivāmisagiddhinī.
Tyajja putte na passāmi, Jāliṃ Kaṇhājinaṃ cubho.
2206. Idam̐ nesaṃ padakkantaṃ, nāgānamiva pabbate.
Citakā parikiṇṇāyo, assamassāvidūrato.
Tyajja putte na passāmi, Jāliṃ Kaṇhājinaṃ cubho.
2207. Vālikāyapi okiṇṇā, puttakā paṃsukuṇṭhitā.
Samantā mabhidhāvanti, te na passāmi dārake.
2208. Ye maṃ pure paccuṭṭhenti³, araññā dūramāyatim̐.
Tyajja putte na passāmi, Jāliṃ Kaṇhājinaṃ cubho.
2209. Chakalim̐va migim̐ chāpā, paccuggantuna mātaram̐.
Dūre maṃ pavilokenti⁴, te na passāmi dārake.
2210. Idam̐ nesaṃ kīlanakaṃ, patitaṃ paṇḍubeḷuvaṃ.
Tyajja putte na passāmi, Jāliṃ Kaṇhājinaṃ cubho.
2211. Thanā ca mayhime pūrā, uro ca sampadālati.
Tyajja putte na passāmi, Jāliṃ Kaṇhājinaṃ cubho.
2212. Ucchaṅge'ko vicināti, thanamekāvalambati.
Tyajja putte na passāmi, Jāliṃ Kaṇhājinaṃ cubho.

1. Te migā viya (Sī, Syā, I)

2. Okkaṇṇā (Ka)

3. Paccudenti (Sī, Syā, I)

4. Apalokenti (Ka), paṭivilokenti (Syā)

2213. Yassu sāyanhasamayam, puttakā paṃsukuṅṭhitā.
Ucchaṅge me vivattanti, te na passāmi dārake.
2214. Ayam so assamo pubbe, samajjo paṭibhāti maṃ.
Tyajja putte appassantyā, bhamate viya assamo.
2215. Kimidaṃ appasaddova, assamo paṭibhāti maṃ.
Kākolāpi na vassanti, matā me nūna dārakā.
2216. Kimidaṃ appasaddova, assamo paṭibhāti maṃ.
Sakuṅāpi na vassanti, matā me nūna dārakā.
2217. Kimidaṃ tuṅhibhūtosī, api ratteva me mano.
Kākolāpi na vassanti, matā me nūna dārakā.
2218. Kimidaṃ tuṅhibhūtosī, api ratteva me mano.
Sakuṅāpi na vassanti, matā me nūna dārakā.
2219. Kacci nu me ayyaputta, migā khādimsu dārake.
Arañṇe iriṇe vivane, kena nītā me dārakā.
2220. Adu te pahitā dūtā, adu suttā piyamvadā.
Adu bahi no nikkhantā, khiḍḍāsu pasutā nu te.
2221. Nevāsaṃ kesā dissanti, hatthapādā ca Jālino.
Sakuṅānaṃ ca opāto, kena nītā me dārakā.
2222. Idaṃ tato dukkhataṃ, sallavidhho yathā vaṇo.
Tyajja putte na passāmi, Jāliṃ Kaṇhājinaṃ cubho.
2223. Idampi dutiyam sallam, kampeti hadayam mama.
Yaṅca putte na passāmi, tvaṅca maṃ nābhibhāsasi.
2224. Ajjeva¹ me imam rattim, rājaputta na saṃsasi.
Maṅṅe okkantasantam² maṃ, pāto dakkhisi no matam.
2225. Nūna Maddī varārohā, rājaputtī yasassinī.
Pāto gatāsi uñchāya, kimidaṃ sāyamāgatā.

1. Ajja ce (Syā)

2. Ukkantasattam (Sī, I)

2226. Nanu tvaṃ saddamassosi, ye saraṃ pātumāgatā.
Sīhassapi nadantassa, byagghassa ca nikujjitam.
2227. Ahu pubbanimittam me, vicarantya brāhāvane.
Khaṇitto me hatthā patito, uggīvañcāpi¹ amsato.
2228. Tadāham byathitā bhītā, puthu katvāna pañjalim.
Sabbadisā namassissam, api sotthi ito siyā.
2229. Mā heva no rājaputto, hato sīhena dīpinā.
Dārakā vā parāmaṭṭhā, acchakokataracchihi.
2230. Sīho byaggho ca dīpi ca, tayo vāḷā vane migā.
Te maṃ pariyāvarum maggam, tena sāyamhi āgatā.
2231. Aham patiṅca putte ca, āceramiva māṇavo.
Anuṭṭhitā divārattim, jaṭinī brahmacārinī.
2232. Ajināni paridahitvā, vanamūlaphalahāriyā.
Vicarāmi divārattim, tumham kāmā hi puttakā.
2233. Aham suvaṇṇahaliddim, ābhataṃ paṇḍubeḷuvarim.
Rukkhapakkāni cāhāsim, ime vo putta kīḷanā.
2234. Imaṃ mūlāḷivattakam, sālukam ciñcabhedakam.
Bhuñja khuddehi saṃyuttam, saha puttehi khattiya.
2235. Padumam Jālino dehi, kumudam ca kumāriyā.
Māline passa naccante, Sivi puttāni avhaya.
2236. Tato Kaṇhājināyapi, nisāmehi rathesabha.
Mañjussarāya vagguyā, assamam upayantiyā².
2237. Samānasukhadukkha'mhā, raṭṭhā pabbājitā ubho.
Api Sivi putte passesi, Jālim Kaṇhājinam cubho.

1. Uṅgīvañcāpi (Ka)

2. Upaganthiyā (Syā, Ka)

2238. Samaṇe brāhmaṇe nūna, brahmacariyaparāyaṇe.
Ahaṃ loke abhissapiṃ, sīlavante bahussute.
Tyajja putte na passāmi, Jāliṃ Kaṇhājinam cubho.
2239. Ime te jambukā rukkhā, vedisā sinduvārakā.
Vividhāni rukkhajātāni, te kumārā na dissare.
2240. Assatthā panasā ce'me, nigrodhā ca kapitthanā.
Vividhāni phalajātāni, te kumārā na dissare.
2241. Ime tiṭṭhanti ārāmā, ayam sītūdakā nadī.
Yattha'ssu pubbe kīlīmsu, te kumārā na dissare.
2242. Vividhāni pupphajātāni, asmim uparipabbate.
Yāna'ssu pubbe dhāriṃsu, te kumārā na dissare.
2243. Vividhāni phalajātāni, asmim uparipabbate.
Yāna'ssu pubbe bhuñjiṃsu, te kumārā na dissare.
2244. Ime te hatthikā assā, balībaddā ca te ime.
Yehi'ssu pubbe kīlīmsu, te kumārā na dissare.
2245. Ime sāmā sasolūkā, bahukā kadalīmigā.
Yehi'ssu pubbe kīlīmsu, te kumārā na dissare.
2246. Ime haṃsā ca koṇcā ca, mayūrā citrapekhuṇā.
Yehi'ssu pubbe kīlīmsu, te kumārā na dissare.
2247. Imā tā vanagumbāyo, pupphitā sabbakālikā.
Yatthassu pubbe kīlīmsu, te kumārā na dissare.
2248. Imā tā pokkharāṇī rammā, cakkavākūpakūjitā.
Mandālakehi sañchannā, padumuppalakehi ca.
Yatthassu pubbe kīlīmsu, te kumārā na dissare.
2249. Na te kaṭṭhāni bhinnāni, na te udakamāhaṭam.
Aggipi te na hāpito, kinnu mandova jhāyasi.

2250. Piyo piyena saṅgamma, samo me¹ byapahaññati.
Tyajja putte na passāmi, Jālim Kaṇhājinam cubho.
2251. Na kho no deva passāmi, yena te nīhatā matā.
Kākolāpi na vassanti, matā me nūna dārakā.
2252. Na kho no deva passāmi, yena te nīhatā matā.
Sakuṇāpi na vassanti, matā me nūna dārakā.
2253. Sā tatha paridevitvā, pabbatāni vanāni ca.
Punadeva'ssamaṃ gantvā, rodi sāmikasantike².
2254. Na kho no deva passāmi, yena te nīhatā matā.
Kākolāpi na vassanti, matā me nūna dārakā.
2255. Na kho no deva passāmi, yena te nīhatā matā.
Sakuṇāpi na vassanti, matā me nūna dārakā.
2256. Na kho no deva passāmi, yena te nīhatā matā.
Vicarantī rukkhamūlesu, pabbatesu guhāsu ca.
2257. Iti Maddī varārohā, rājaputtī yasassinī.
Bāhā paggayha kanditvā, tattheva patitā chamā.
2258. Ka'majjhapattam rājaputtim, udakenābhisiñcatha.
Assattham nam viditvāna, atha nam etadabravi.
2259. Ādiyeneva te Maddi, dukkham na'kkhātu'micchisam.
Daliddo yācako vuḍḍho, brāhmaṇo gharamāgato.
2260. Kassa dinnā mayā puttā, Maddi mā bhāyi assasa.
Maṃ passa Maddi mā putte, mā bālham paridevasi.
Lacchāma putte jīvantā, arogā ca bhavāmase.
2261. Putte pasuñca dhaññañca, yañca aññaṃ ghare dhanam.
Dajjā sappuriso dānam, disvā yācakamāgataṃ.
Anumodāhi me Maddi, puttake dānamuttamaṃ.

1. Samohaṃ (Syā), sammohaṃ (Ka)

2. Sāmikasantike rodi (Sī, Syā, I)

2262. Anumodāmi te deva, puttake dānamuttamaṃ.
Datā cittaṃ pasādehi, bhiyyo dānaṃ dado bhava.
2263. Yo tvaṃ maccherabhūtesu, manussesu janādhipa.
Brāhmaṇassa adā dānaṃ, Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhano.
2264. Ninnāditā te pathavī, saddo te tidivaṅgato.
Samantā vijjutā āgum, girīnaṃva patissutā.
2265. Tassa te anumodanti, ubho Nāradapabbatā.
Indo ca brāhmā pajāpati, Somo Yamo Vessavaṇo.
Sabbe devānumodanti, Tāvatiṃsā sa-indakā.
2266. Iti Maddī varārohā, rājaputtī yasassinī.
Vessantarassa anumodi, puttake dānamuttamaṃ.
Maddīpabbaṃ nāma.

Sakkapabba

2267. Tato ratyā vivasāne, sūriyassuggamaṇaṃ pati.
Sakko brāhmavaṇṇena, pāto tesaṃ adissatha.
2268. Kacci nu bhoto kusalaṃ, kacci bhoto anāmayāṃ.
Kacci uñchena yāpetha, kacci mūlaphalā bahū.
2269. Kacci ḍaṃsā makasā ca, appameva sarīsapā.
Vane vāḷamigākiṇṇe, kacci himsā na vijjati.
2270. Kusalaṃ ceva no brāhme, atho brahme anāmayāṃ.
Atho uñchena yāpema, atho mūlaphalā bahū.
2271. Atho ḍaṃsā makasā ca, appameva sarīsapā.
Vane vāḷamigākiṇṇe, himsā mayhaṃ na vijjati.
2272. Satta no māse vasataṃ, araṅṅe jīvasokinaṃ.
Idaṃ dutiyaṃ passāma, brāhmaṇaṃ devavaṇṇinaṃ.
Ādāya veḷuvaṃ daṇḍaṃ, dhārentaṃ ajinakkhipaṃ.

2273. Svāgataṃ te mahābrahme, atho me adurāgataṃ.
Anto pavisa bhaddante, pāde pakkhālayassu te.
2274. Tindukāni piyālāni, madhuke kāsūmāriyo.
Phalāni khuddakappāni, bhūñja brahme varaṃ varaṃ.
2275. Idampi pāniyaṃ sītaṃ, ābhataṃ girigabbharā.
Tato piva mahābrahme, sace tvaṃ abhikaṅkhasi.
2276. Atha tvaṃ kena vaṇṇena, kena vā pana hetunā.
Anupatto brahāraṇṇaṃ, taṃ me akkhāhi pucchito.
2277. Yathā vārivaho pūro, sabbakālaṃ na khīyati.
Evaṃ taṃ yācitā'gacchīm, bhariyaṃ me dehi yācito.
2278. Dadāmi na vikampāmi, yaṃ maṃ yācasi brāhmaṇa.
Santāṃ nappaṭiguyhāmi, dāne me ramatī mano.
2279. Maddim hatthe gahetvāna, udakassa kamaṇḍalum.
Brāhmaṇassa adā dānaṃ, Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhano.
2280. Tadāsi yaṃ bhimsanakaṃ, tadāsi lomahaṃsanaṃ.
Maddim paricajantassa, medanī sampakampatha.
2281. Neva'ssa Maddī bhākuṭi, na sandhīyati na rodati.
Pekkhatevassa tuṅhī sā, eso jānāti yaṃ varaṃ.
2282. Komārī yassāhaṃ bhariyā, sāmiko mama issaro.
Yassicche tassa maṃ dajjā, vikkiṇeyya haneyya vā.
2283. Tesāṃ saṅkappamaññāya, Devindo ekadabravi.
Sabbe jitā te paccūhā, ye dibbā ye ca mānūsā.
2284. Ninnādītā te pathavī, saddo te tidivaṅgato.
Samantā vijjutā āgum, girīnaṃva patissutā.
2285. Tassa te anumodanti, ubho Nāradapabbatā.
Indo ca brahmā pajāpati, Somo Yamo Vessavaṇo.
Sabbe devānumodanti, dukkaraṃ hi karoti so.

2286. Duddadaṃ dadamānānaṃ, dukkaraṃ kamma kubbatāṃ.
Asanto nānukubbanti, sataṃ dhammo durannayo.
2287. Tasmā satañca asataṃ, nānā hoti ito gati.
Asanto nirayaṃ yanti, santo saggaparāyaṇā.
2288. Yametaṃ kumāre adā, bhariyaṃ adā vane vasāṃ.
Brahmayānamanokkamma, sagge te taṃ vipaccatu.
2289. Dadāmi bhoto bhariyaṃ, Maddiṃ sabbaṅgasobhanaṃ.
Tvañceva Maddiyā channo, Maddī ca patinā saha.
2290. Yathā payo ca saṅkho ca, ubho samānavañṇino.
Evaṃ tuvaṃ ca Maddī ca, samānamanacetasā.
2291. Avaruddhettha araññasmim, ubho sammatha assame.
Khattiyā gottasampannā, sujātā mātupettito.
Yathā puññāni kayirātha, dadantā aparāparaṃ.
2292. Sakkohamasmi Devindo, āgatosmi tavantike.
Varaṃ varassu rājisi, vare aṭṭha dadāmi te.
2293. Varaṃ ce me ado Sakka, sabbabhūtānamissara.
Pitā maṃ anumodeyya, ito pattaṃ sakaṃ gharaṃ.
Āsanena nimanteyya, paṭhametaṃ varaṃ vare.
2294. Purisassa vadhaṃ na roceyyaṃ, api kibbisakārakaṃ.
Vajjhaṃ vadhamhā moceyyaṃ, dutiyetaṃ varaṃ vare.
2295. Ye vuḍḍhā ye ca daharā, ye ca majjhimaporisā.
Mameva upajīveyyūṃ, tatiyetaṃ varaṃ vare.
2296. Paradāraṃ na gaccheyyaṃ, sadārapasuto siyaṃ.
Thīnaṃ vasāṃ na gaccheyyaṃ, catutthetaṃ varaṃ vare.
2297. Putto me Sakka jāyetha, so ca dīghāyuko siyā.
Dhammena jine pathaviṃ, pañcametaṃ varaṃ vare.
2298. Tato ratyā vivasāne, sūriyassuggamanaṃ pati.
Dibbā bhakkhā pātubhaveyyūṃ, chaṭṭhametaṃ varaṃ vare.

2299. Dadato me na khīyetha, datvā nānutapeyyahaṃ.
Dadaṃ cittam pasādeyyaṃ, sattametaṃ varaṃ vare.
2300. Ito vimuccamānāhaṃ, saggagāmī visesagū.
Anivatti tato assaṃ, aṭṭhametaṃ varaṃ vare.
2301. Tassa taṃ vacanaṃ sutvā, Devindo etadabravi.
Aciraṃ vata te tato, pitā taṃ daṭṭhumessati.
2302. Idaṃ vatvāna Maghavā, devarājā Sujampati.
Vessantare varaṃ datvā, saggakāyaṃ apakkami.
Sakkaṃ abbaṃ nāma.

Mahārājapabba

2303. Kassetam mukhamābhāti, hemaṃvu'ttatta'magginā.
Nikkhaṃva jātarūpassa, ukkā mukhapahaṃsitaṃ.
2304. Ubho sadisapaccāṅgā, ubho sadisalakkhaṇā.
Jālissa sadiso eko, ekā Kaṇhājinā yathā.
2305. Sīhā bilāva nikkhantā, ubho sampatirūpakā.
Jātarūpamayāyeva, ime dissanti dārakā.
2306. Kuto nu bhavaṃ Bhāradvāja, ime ānesi dārake.
Ajja raṭṭhaṃ anuppatto, kuhiṃ gacchasi brāhmaṇa¹.
2307. Mayhaṃ te dārakā deva, dinnā vittena Sañjaya.
Ajja pannarasā ratti, yato laddhā² me dārakā.
2308. Kena vā vācāpeyyena, sammāñāyena saddahe.
Ko te'taṃ dānamadadā, puttake dānamuttamaṃ.
2309. Yo yācataṃ patiṭṭhā'si, bhūtānaṃ dharaṇīriva.
So me Vessantaro rājā, putte'dāsi vane vasam.
2310. Yo yācataṃ gatī āsi, savantīnaṃva sāgaro.
So me Vessantaro rājā, putte'dāsi vane vasam.

1. Idaṃ gāthaddhaṃ I-potthake natthi.

2. Dinnā (Sī, I)

2311. Dukkaṭaṃ vata bho raññā, saddhena gharamesinā.
Kathaṃ nu puttake dajjā, araññe avaruddhako.
2312. Imaṃ bhonto nisāmeta, yāvantettha samāgatā.
Kathaṃ Vessantaro rājā, putte'dāsi vane vasam.
2313. Dāsīm dāsam ca¹ so dajjā, assam ca'ssatarīratham.
Hatthiñca kuñjaram dajjā, katham so dajja dārake.
2314. Yassa na'ssa² ghare dāso, asso ca'ssatarīratho.
Hatthi ca kuñjaro nāgo, kim so dajjā pitāmaha.
2315. Dānamassa pasamsāma, na ca nindāma puttakā.
Kathaṃ nu hadayaṃ āsi, tumhe datvā vanibbake.
2316. Dukkha'ssa hadayaṃ āsi, atho uṇhampi passasi.
Rohiṇīheva tambakkhī, pitā assūni vattayi.
2317. Yam tam Kaṇhājinā'voca, ayam maṃ tāta brāhmaṇo.
Laṭṭhiyā paṭikoṭeti, ghare jātamva dāsiyam.
2318. Na cāyam brāhmaṇo tāta, dhammikā honti brāhmaṇā.
Yakkho brāhmaṇavaṇṇena, khāditum tāta neti no.
Nīyamāne pisācena, kinnu tāta udikkhasi.
2319. Rājaputtī ca vo mātā, rājaputto ca vo pitā.
Pubbe me aṅkamāruiha, kinnu tiṭṭhatha ārakā.
2320. Rājaputtī ca no mātā, rājaputto ca no pitā.
Dāsā mayam brāhmaṇassa, tasmā tiṭṭhāma ārakā.
2321. Mā samme'vaṃ avacuttha, ḍayhate hadayaṃ mama.
Cītakāyamva me kāyo, āsane na sukham labhe.
2322. Mā samme'vaṃ avacuttha, bhiiyo sokaṃ janetha maṃ.
Nittiṇissāmi dabbena, na vo dāsā bhavissatha.

1. Dāsam dāsīm ca (Sī, I)

2. Natthi (Sī, I)

2323. Kimagghiyaṃ hi vo tāta, brāhmaṇassa pitā adā.
Yathābhūtaṃ me akkhātha, paṭipādentu brāhmaṇaṃ.
2324. Sahassagghaṃ hi maṃ tāta, brāhmaṇassa pitā adā.
Atha¹ Kaṇhājinaṃ kaññaṃ, hatthinā ca satena ca².
2325. Uṭṭhehi katte taramāno, brāhmaṇassa avākara.
Dāsisataṃ dāsasataṃ, gavaṃ hatthusabhaṃ satam.
Jātarūpasahassaṃ ca, puttānaṃ dehi nikkayaṃ.
2326. Tato kattā taramāno, brāhmaṇassa avākari.
Dāsisataṃ dāsasataṃ, gavaṃ hatthusabhaṃ satam.
Jātarūpasahassaṃ ca, puttānaṃ dāsi nikkayaṃ.
2327. Nikkiṇṭvā nahāpetvā, bhojayitvāna dārake.
Samalaṅkaritvā bhaṇḍena, ucchaṅge upavesayum.
2328. Sīsaṃ nhāte sucivatthe, sabbābharaṇabhūsite.
Rājā aṅke karitvāna, ayyako paripucchatha.
2329. Kuṇḍale ghusite māle, sabbābharaṇabhūsite.
Rājā aṅke karitvāna, idaṃ vacanamabravi.
2330. Kacci ubho arogā te, Jāli mātāpitā tava.
Kacci uñchena yāpenti, kacci mūlaphalā bahū.
2331. Kacci ḍaṃsā makasā ca, appameva sarīsapā.
Vane vāḷamigākīṇṇe, kacci himsā na vijjati.
2332. Atho ubho arogā me, deva mātāpitā mama.
Atho uñchena yāpenti, atho mūlaphalā bahū.
2333. Atho ḍaṃsā makasā ca, appameva sarīsapā.
Vane vāḷamigākīṇṇe, himsā nesaṃ na vijjati.
2334. Khaṇantā'lukalambāni, bilāni takkalāni ca.
Kolaṃ bhallātakaṃ bellaṃ, sā no āhatva posati.

1. Acchaṃ (Sī, Syā, Ka)

2. Hatthi-ādisatena ca (Syā), hatthinādisatena ca (Ka)

2335. Yañceva sā āharati, vanamūlaphalahāriyā.
Taṃ no sabbe samāgantvā, rattim̐ bhujjāma no divā.
2336. Ammāva no kisā paṇḍu, āharantī dumapphalaṃ.
Vātātapena sukhumālī, padumaṃ hatthagatāmiva.
2337. Ammāya patanū kesā, vicarantīyā brahāvane.
Vane vālamigākīṇṇe, khaggadīpinisevite.
2338. Kesusu jaṭaṃ bandhitvā, kacche jallamadhārayi.
Cammavāsī chamā seti, jātavedaṃ namassati.
2339. Puttā piyā manussānaṃ, lokasmiṃ udapajjisum.
Na hi nūna'mhākaṃ ayassa, putte sneho ajāyatha.
2340. Dukkaṭaṇca hi no putta, bhūnahaccaṃ kataṃ mayā.
Yohaṃ Sivīnaṃ vacanā, pabbājesi'madūsakaṃ.
2341. Yaṃ me kiñci idha atthi, dhanāṃ dhaññaṃ ca vijjati.
Etu Vessantaro rājā, Siviraṭṭhe pasāsatu.
2324. Na deva mayhaṃ vacanā, ehi Siviuttamo.
Sayameva devo gantvā, siñca bhogehi atrajaṃ.
2343. Tato senāpatiṃ rājā, Sañjāyo ajjhabhāsatha.
Hatthī assā rathā pattī, senā sannāhayantu naṃ.
Negamā ca maṃ anventu, brāhmaṇā ca purohitā.
2344. Tato saṭṭhisahassāni, yodhino¹ cārudassanā.
Khippamāyantu sannaddhā, nānāvaṇṇehi'laṅkatā.
2345. Nīlavatthadharā neke², pītāne'ke nivāsītā.
Aññe lohita-uṇhīsā, suddhāne'ke nivāsītā.
Khippamāyantu sannaddhā, nānāvaṇṇehi'laṅkatā.
2346. Himavā yathā gandhadharo, pabbato Gandhamādano.
Nānārukkhehi sañchanno, mahābhūtagaṇālayo.

1. Yuthino (Ka)

2. Nīlavaṇṇadharā neke (Sī, I), nīlavattharo eke (?)

2347. Osadhehi ca dibbehi, disā bhāti pavāti ca.
Khippamāyantu sannaddhā, disā bhantu pavantu ca.
2348. Tato nāgasahassāni, yojayantu catuddasa.
Suvaṇṇakacchā mātaṅgā, hemakappanavāsasā.
2349. Ārūḷhā gāmaṇīyehi, tomarāṅkusapāṇibhi.
Khippamāyantu sannaddhā, hatthikkhandhehi dassitā.
2350. Tato assasahassāni, yojayantu catuddasa.
Ājanīyāva jātiyā, sindhavā sīghavāhanā.
2351. Ārūḷhā gāmaṇīyehi, illiyācāpadhāribhi.
Khippamāyantu sannaddhā, assapiṭṭhehi'laṅkatā.
2352. Tato rathasahassāni, yojayantu catuddasa.
Ayosukatanemiyo, suvaṇṇacitapakkhare.
2353. Āropentu dhaje tattha, cammāni kavacāni ca.
Vippārentu¹ ca cāpāni, daḷhadhammā pahārino.
Khippamāyantu sannaddhā, rathesu rathajīvino.
2354. Lājā-olopiya² pupphā, māḷāgandhavilepanā.
Agghiyāni ca tiṭṭhantu, yena maggena ehi.
2355. Gāme gāme sataṃ kumbhā, merayassa surāya ca.
Maggamhi patitiṭṭhantu³, yena maggena ehi.
2356. Maṃsā pūvā saṅkuliyo, kummāsā macchasaṃyutā.
Maggamhi patitiṭṭhantu, yena maggena ehi.
2357. Sappi telāṃ dadhi khīraṃ, kaṅgubījā⁴ bahū surā.
Maggamhi patitiṭṭhantu, yena maggena ehi.
2358. Āḷārikā ca sūdā ca, naṭanaṭṭakagāyino.
Pāṇissarā kumbhathūṇiyo, mandakā sokajjhāyikā⁵.

1. Vippārentu (Sī, Syā, I)

3. Patitā ṭhantu (Syā, Ka)

5. Sokacchāyikā (Ka)

2. Lājā olokirā (Ka)

4. Kaṅguvīhi (Sī, I) kaṅguviṭṭhā (Syā)

2359. Āhaññantu sabbavīṇā, bheriyo dindimāni ca.
Kharamukhāni dhamentu¹, nadantu ekapokkharā.
2360. Mudiṅgā paṇavā saṅkhā, godhā parivadantikā.
Dindimāni ca haññantu, kutumpa² dindimāni ca.
2361. Sā senā mahatī āsi, uyyuttā Sivivāhini.
Jālinā magganāyena, vaṅkaṃ pāyāsi pabbataṃ.
2362. Koṅcaṃ nadati mātāṅgo, kuṅcaro saṭṭhihāyano.
Kacchāya baddhamānāya, koṅcaṃ nadati vāraṇo.
2363. Ājānīyā hasiyanti³, nemighoso ajāyatha.
Abbhaṃ rajo acchādesi, uyyuttā Sivivāhini.
2364. Sā senā mahatī āsi, uyyuttā hārahārinī.
Jālinā magganāyena, vaṅkaṃ pāyāsi pabbataṃ.
2365. Te pāvimsu brahāraññaṃ, bahuśakhaṃ mahodakaṃ⁴.
Puppharukkhehi sañchannaṃ, phalarukkhehi cūbhayaṃ.
2366. Tattha bindussarā vaggū, nānāvaṇṇā bahū dijā.
Kūjantamupakūjanti, utusampupphite dume.
2367. Te gantvā dīghamaddhānaṃ, ahorattānamaccaye.
Padesaṃ taṃ upāgacchurū, yattha Vessantaro ahu.
Mahārājapabbaṃ nāma.

Chakhattiyākamma

2368. Tesāṃ sutvāna nigghosaṃ, bhīto Vessantaro ahu.
Pabbataṃ abhiruhitvā, bhīto senaṃ udikkhati.
2369. Ingha Maddi nisāmehi, nigghoso yādiso vane.
Ājānīyā hasiyanti, dhajaggāni ca dissare.

1. Vadantu (Sī, I)

3. Hasissimsu (Sī, I)

2. Kuṭumbā (Sī, Syā, I)

4. Bahudijaṃ (I)

2370. Ime nūna araññasmiṃ, migasaṅghāni luddakā.
Vāgurāhi parikkhippa, sobbhaṃ pātetvā tāvade.
Vikkosamānā tibbāhi, hanti nesam varam varam.
2371. Yathā mayam adūsakā, araññe avaruddhakā.
Amittahatthattam gatā, passa dubbalaghātakam.
2372. Amittā nappasāheyyum, aggīva udakaṇṇave.
Tadeva tvarṃ vicintehi, api sotthi ito siyā.
2373. Tato Vessantaro rājā, orohitvāna pabbatā.
Nisīdi paṇṇasālāyam, daḷham katvāna mānasam.
2374. Nivattayitvāna ratham, vuṭṭhapetvāna seniyo.
Ekaṃ araññe viharantam, pitā puttam upāgami.
2375. Hatthikkhandhato oruyha, ekaṃso pañjalikato.
Parikiṇṇo¹ amaccehi, puttam siñcitumāgami.
2376. Tatthaddasa kumāram so, rammarūpaṃ samāhitam.
Nisinnam paṇṇasālāyam, jhāyantam akutobhayaṃ.
2377. Tañca disvāna āyantam, pitaram puttagiddinam.
Vessantaro ca Maddī ca, paccuggantvā avandisum.
2378. Maddī ca sirasā pāde, sasurassābhivādayi.
Maddī aham hi te deva, pāde vandāmi te suṇhā².
Te su tattha palisajja, pāṇinā parimajjatha.
2379. Kacci vo kusalam putta, kacci putta anāmayam.
Kacci uñchena yāpetha, kacci mūlaphalā bahū.
2380. Kacci ḍamsā makasā ca, appameva sarīsapā.
Vane vāḷamigākīṇṇe, kacci himsā na vijjati.
2381. Atthi no jīvikā deva, sā ca yādisakīdisā.
Kasirā jīvikā homa³, uñchācariyāya jīvitam.

1. Parikkhitto (Sī, I)

2. Husā (Sī, Syā, I)

3. Ahosi (?)

2382. Aniddhinaṃ mahārāja, dameta'ssaṃva sārathi.
Tyamhā aniddhikā dantā, asamiddhi dameti no.
2383. Api no kisāni maṃsāni, pitu mātu adassanā.
Avaruddhānaṃ mahārāja, araṅṅe jīvasokinaṃ.
2384. Yepi te Siviseṭṭhassa, dāyādā'pattamānasā.
Jālī Kaṇhājinā cubho, brāhmaṇassa vasānugā.
Accāyikassa luddassa, yo ne gāvova sumbhati.
2385. Te rājaputtiyā putte, yadi jānātha saṃsatha.
Pariyāpuṇātha no khippaṃ, sappadaṭṭhaṃva māṇavaṃ.
2386. Ubho kumārā nikkītā, Jālī Kaṇhājinā cubho.
Brahmaṇassa dhanam datvā, putta mā bhāyi assasa.
2387. Kacci nu tāta kusalam, kacci tāta anāmayam.
Kacci nu tāta me mātu, cakkhu na parihāyati.
2388. Kusalam ceva me putta, atho putta anāmayam.
Atho ca putta te mātu, cakkhu na parihāyati.
2389. Kacci arogaṃ yoggaṃ te, kacci vahati vāhanaṃ.
Kacci phīto janapado, kacci vuṭṭhi na chijjati.
2390. Atho arogaṃ yoggaṃ me, atho vahati vāhanaṃ.
Atho phīto janapado, atho vuṭṭhi na chijjati.
2391. Icchevaṃ mantayantānaṃ, mātā nesaṃ adissatha.
Rājaputtī giridvāre, pattikā anupāhanā.
2392. Tam ca disvāna āyantim, mātaram puttaginghinim.
Vessantaro ca Maddī ca, paccuggantvā avandisum.
2393. Maddī ca sirasā pāde, sassuyā abhivādayi.
Maddī aham hi te ayye, pāde vandāmi te suṇhā.
2394. Maddiṅca puttakā disvā, dūrato sotthimāgatā.
Kandantā mabhidhāvimsu, vacchabālāva mātaram.

2395. Maddī ca puttake disvā, dūrato sotthimāgate.
Vāruṇīva pavedhentī, thanadhārā’bhisiñcatha.
2396. Samāgatānaṃ ñātīnaṃ, mahāghoso ajāyatha.
Pabbatā samanādiṃsu, mahī pakampitā ahu.
2397. Vuṭṭhidhāraṃ pavattento, devo pāvassi tāvade.
Atha Vessantaro rājā, ñātīhi samagacchatha.
2398. Nattāro suṇisā putto, rājā devī ca ekato.
Yadā samāgatā āsuṃ, tadāsi lomahaṃsanaṃ.
2399. Pañjalikā tassa yācanti, rodantā bherave vane.
Vessantarañca Maddiṃ ca, sabbe raṭṭhā samāgatā.
Tvaṃ nosi issaro rājā, rajjaṃ kāretha no ubho.
Chakhattiyakammaṃ nāma.
2400. Dhammena rajjaṃ kārentaṃ, raṭṭhā pabbājayittha maṃ.
Tvaṃ ca jānapadā ceva, negamā ca samāgatā.
2401. Dukkaṭaṃ ca hi no putta, bhūnahaccaṃ kataṃ mayā.
Yohaṃ Sivīnaṃ vacanā, pabbājesi’madūsakaṃ.
2402. Yena kenaci vaṇṇena, pitu dukkhaṃ udabbahe.
Mātu bhaginiyā cāpi, api pāṇehi attano.
2403. Tato Vessantaro rājā, rajojallaṃ pavāhayi.
Rajojallaṃ pavāhetvā, saṅkhavaṇṇaṃ¹ adhārayi.
2404. Sīsaṃ nhāto sucivattho, sabbābharaṇabhūsito.
Paccayaṃ nāgamāruiya, khaggaṃ bandhi parantapaṃ.
2405. Tato saṭṭhisahassāni, yodhino cārudassanā.
Sahajātā pakiriṃsu, nandayantā rathesabhaṃ.

1. Saccavaṇṇaṃ (Sī, Syā)

2406. Tato Maddimpi nhāpesuṃ, Sivikaññā samāgatā.
Vessantaro taṃ pāletu, Jālī Kaṇhājinā cubho.
Athopi taṃ mahārājā, Sañjayo abhirakkhatu.
2407. Idam ca paccayaṃ laddhā, pubbe saṅklesamattano.
Ānandiyam ācarimsu, ramaṇīye giribbaje.
2408. Idam ca paccayaṃ laddhā, pubbe saṅklesamattano.
Ānandi vittā sumanā, putte saṅgamma lakkhaṇā.
2409. Idam ca paccayaṃ laddhā, pubbe saṅklesamattano.
Ānandi vittā patītā, saha puttehi lakkhaṇā.
2410. Ekabhattā pure āsim, niccaṃ thaṇḍilasāyini.
Iti metaṃ vataṃ āsi, tumhaṃ kāmā hi puttakā.
2411. Taṃ me vataṃ samiddha'jja, tumhe saṅgamma puttakā.
Mātujaṃpi taṃ pāletu, pitujaṃpi ca puttaka.
Athopi taṃ mahārājā, Sañjayo abhirakkhatu.
2412. Yam kiñci'tthi kataṃ puññaṃ, mayhaṃ ceva pitucca te.
Sabbena tena kusalena, ajaro amaro bhava.
2413. Kappāsikañca Koseyyam, Khomakoṭumbarāni ca.
Sassu suṇhāya pāhesi, yehi Maddī asobhatha.
2414. Tato hemañca kāyūram, gīveyyam ratanāmayam.
Sassu suṇhāya pāhesi, yehi Maddī asobhatha.
2415. Tato hemañca kāyūram, aṅgadam maṇimekhalam.
Sassu suṇhāya pāhesi, yehi Maddī asobhatha.
2416. Uṇṇatam mukhaphullañca, nānāratte ca māṇike¹.
Sassu suṇhāya pāhesi, yehi Maddī asobhatha.
2417. Uggatthanam giṅgamakam, mekhalam pāṭipādakam².
Sassu suṇhāya pāhesi, yehi Maddī asobhatha.

1. Māṇiye (Sī, I)

2. Paṭipādukam (Sī, Syā), pālipādakam (I)

2418. Suttam ca suttavajjam ca, upanijjhāya seyyasi.
Asobhatha rājaputtī, devakaññāva Nandane.
2419. Sīsam nhātā sucivatthā, sabbālankārabhūsitā.
Asobhatha rājaputtī, Tāvatiṃseva accharā.
2420. Kadalīva vātacchupitā, jātā Cittalatāvane.
Dantāvaraṇasampannā, rājaputtī asobhatha.
2421. Sakuṇī mānusinīva, jātā cittapattā patī.
Nigrodhapakkabimboṭṭhī, rājaputtī asobhatha.
2422. Tassā ca nāgamānesum, nātibaddhamva kuñjaram.
Sattikkhamam sarakkhamam, īsādantaṃ urūḷhavam.
2423. Sā Maddī nāgamāruhi, nātivaddhamva¹ kuñjaram.
Sattikkhamam sarakkhamam, īsādantaṃ urūḷhavam.
2424. Sabbamhi tamaraññamhi, yāvantettha migā ahum.
Vessantarassa tejena, na'ññamaññam viheṭṭhayum.
2425. Sabbamhi tamaraññamhi, yāvantettha dijā ahum.
Vessantarassa tejena, na'ññamaññam viheṭṭhayum.
2426. Sabbamhi tamaraññamhi, yāvantettha migā ahum.
Ekajjham sannipātimsu, Vessantare payātamhi.
Sivīnam raṭṭhavaḍḍhane.
2427. Sabbamhi tamaraññamhi, yāvantettha dijā ahum.
Ekajjham sannipātimsu, Vessantare payātamhi.
Sivīnam raṭṭhavaḍḍhane.
2428. Sabbamhi tamaraññamhi, yāvantettha migā ahum.
Nāssu mañjū nikūjimsu, Vessantare payātamhi.
Sivīnam raṭṭhavaḍḍhane.
2429. Sabbamhi tamaraññamhi, yāvantettha dijā ahum.
Nāssu mañjū nikūjimsu, Vessantare payātamhi.
Sivīnam raṭṭhavaḍḍhane.

1. Nātibaddhamva (Ka)

2430. Paṭiyatto rājamaggo, vicitto pupphusanthato.
Vasi Vessantaro yattha, yāvatāva Jetuttarā.
2431. Tato saṭṭhisahassāni, yodhino cārudassanā.
Samantā parikirimsu, Vessantare payātamhi.
Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhane.
2432. Orodhā ca kumārā ca, vesiyānā ca brāhmaṇā.
Samantā parikirimsu, Vessantare payātamhi.
Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhane.
2433. Hatthārohā anīkaṭṭhā, rathikā pattikārakā.
Samantā parikirimsu, Vessantare payātamhi.
Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhane.
2434. Samāgatā jānapadā, negamā ca samāgatā.
Samantā parikirimsu, Vessantare payātamhi.
Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhane.
2435. Karoṭiyā cammadharā, illīhatthā¹ suvammino.
Purato paṭipajjimsu, Vessantare payātamhi.
Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhane.
2436. Te pāvisuṃ purāṃ rammaṃ, mahāpākāratorañāṃ.
Upetaṃ annapānehi, naccagītehi cūbhayaṃ.
2437. Vittā jānapadā āsuṃ, negamā ca samāgatā.
Anuppatte kumāramhi, Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhane.
2438. Celukkhepo avattittha, āgate dhanadāyake.
Nandiṃ pavesi² nagare, bandhanā makkho aghosatha.

1. Indihatthā (Syā, Ka), khaggahatthā (Sī, I)

2. Nandi-ppavesi (Sī, Syā, I)

2439. Jātarūpamayam vassam, devo pāvassi tāvade.
Vessantare pavitṭhamhi, Sivīnam raṭṭhavaḍḍhane.

1440. Tato Vessantaro rājā, dānam datvāna khattiyo.
Kāyassa bheda sappañño, saggam so upapajjatthāti. (6652)
Vessantarajātakam dasamam.

Jātakapāḷi niṭṭhitā.

Jātakapāliyā dutiyabhāge

Lakkhitabbānaṃ anukkamaṇikā

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko		Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]			[A]	
Anisaṃ asamphusaṃ	75		Anāmayāṃ	87
Aggaṃ paññābalaṃ	3		Anileritā	108
Aggaḥī	16		Anusikkhāmi	86
Angati	257		Apacitī	179
Acchinnaraṭṭhā	204		Appapañño	55
Accherarūpaṃ	269		Appaseno	214
Ajamukhī	229		Aparicārako	81
Ajjhabhāseyya	89		Abhayadakkhiṇaṃ	92
Aññāpi accharā	12		Abhipārako	41
Aṭṭha mahāniraya	60		Amassujāto	34
Aḍḍhalābusamā	14		“Arindamo”	54, 184
Aḍḍhummatto	92		Ariyamaggāvaro	78
Aṇḍajo	89		Alampāno	228
Antalikkhecarā	95		Alāto	257
Atthaṃ jānanti	55		Avakiriya daṇḍakī	61
Atthacintakaṃ	96		Avalokayantī	40
Atthadhammaividū	258		Avāvaṭā	39
Atthasandassanī	56		Avuṭṭhahi rājaputtī	69
Aduṭṭhacitto	61		Assachakaṇāni	244
Adūsakā	245		Asappurisadhammo	48
Adūsiyaṃ	43		Asappurisasamsaggo	50
Adhammacārī	52		Assavā	97
Adhammaṭṭhā	186		Ahetuvādo	50
Adhammasīlo	270		[Ā]	
Andhabālā	28		Āmāyadāsī	196
Anariyarūpo	205		Āmaṃ chindati	51

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ā]		[E]	
Āyāgavatthūni	233	Etaṃ khantiṃ	8
Āsanūdakaṃ	105	Evaṃ karo	10
Āḷambarā	197	Evaṃ vaṇṇā	70
Āḷāriko	67	Ehi samma	14
[I]		Eḷamūgā	205
Icehālobhaṅga	53	[O]	
Isisiṅgo	31	Odātapāvāro	241
Isisiṅgaṃ	12	Orabbhikā	191
[U]		Osadhī	105
Ujuṃ gacchati	46	Ohāriṇī	204
Ujuvaṃsā	53	[Ka]	
Uttamabhaṇḍathenā	194	Kaṇṇasukhaṃ	87
Uttamarūpavaṇṇinī	107	Kaṇḍuvāyati	32
Uttamasattavo	89	Kadariyā	100
Udīraṇā	48	Kadalīdhajapaññāṇo	31
Uddayhate	31	Kambalassatarā	221
Upakkhaṭo	248	Karohi puññāni	24
Upajūtaṅga	228	Kassapo	259
Upamāya midhekacce	55, 264	Kākapattanakāṃ	218
Uposathaṃ	22	Kākolasaṅghā	188
Ummādanṭī	39	Kākova dummedho	56
[Ū]		Kāca nāma	25
Ūruṃ jaghanena	36	Kāmaduho	237
Ūrūnamantarasmim	32	Kāmavaṇṇinī	13
Ūhaññate rajagaṃ	29	Kāmaṃ chindantu	67
[E]		Kālapariyāyaṃ	92
Ekapadī	177	Kāliṅgarājā	5
Ekapadī rāja	76	Kāluṭṭhāyī	4
Ekūsunā	177	Kāḷāyasaṃ	98

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]		[Gha]	
Kicchā	179	Ghaṭassito	94
Kiṃ nu daṇḍaṃ	47	Ghaṭṭe mudukena	33
Kimpurisābhigītaṃ	33	Gharaṇiyo	247
Kimeva dāṭṭhāvudha	22	[Ca]	
Kisavaccho	12	Cajanto	94
Kīvanto	75	Cattālīsāya ṭhānehi	121
Kiṃ sū vadhitvā na	7	Catukkaṇṇā	60
Kukkuhā	109	Cittaṅgadā	106
Kuṇḍalinī	2	Citrakūṭo	202
Kuṇḍalino	248	Cullasītiyā	260
Kumbhiṃ dhovati	71	Celukkhepo	221
Kurarī	227	[Cha]	
Kekā ca	108	Chandavasānugā	97
Kekāti makaruṃ	98	Chamāgiri	109
Keyyo	224	[Ja]	
Kodhaṃ vadhitvā na	7	Jaṭilo	34
[Kha]		Janettī ca	75
Khaṇḍahālo	245	Jātā urajā	14
Khaṇḍahālaṃ	242	Jāmātaro	73
Khamāpito kuso	72	Jimhaṃ	45
Kharājino	229	Jūhatu'ttama	105
Khemānadī	33	Jeṭṭhāpacāyiko	181
[Ga]		[Ña]	
Gaccha kaññe	16	Ñātigaṇā	90
Gambhīrarūpo	32	Ñātimajjhe	91
Gavaṃ cetaramānānaṃ	51	Ñātivissāsanā	89
Gāmāsītiṅca	219	Ñātisaṅghassa	89
Goghātako	260		

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]		[Dha]	
Tadiṅgha abhipāraka	45	Dhataratṭho	221
Tavānusāsaniṃ	11	Dhanakāmānaṃ	81
Timbarutthanī	218	Dhanamicchatā	88
Tiṇi vassāni	15	Dhanāharo	24
Tumulo	271	Dhammacārī	181
Tuyheva sattavo	73	Dhammo ciṅṅo	5
Tosentī	80	Dhammaṃ raṭṭhapatī	65
Tvamasi caṇḍālī	71	Dhīrasammato	258
[Tha]		[Na]	
Thīghātakā	104	Dhīro satta	73
[Da]		[Pa]	
Daṇḍakī	8	Naṅgalakoṭivaddho	205
Dasasatāni	111	Nāgarājā	18
Dānapatī	198	Nāgaṃ maṇḍūkavaṇṇena	72
Dānaṃ sīlaṃ	97	Nārado	268
Dārāni	194	Nāvakaṅkhanti	88
Dijādhipo	224	Nāhaṃ dukkhakkhamā	31
Dukhudrayo	3	Nāhaṃ rajjena	66
Dugandharūpo	192	Ninditumarahati	93
Dundubhī	220	Niddesakārī	49
Dudīpopi	232	Nimirājā	184
Dummocayā	239	Niraṃkato	97
Duyyodhano	21	Nīcattiṇā	19
Dulladdhaṃ	26		
Devakaññūpamā	73		
Devakaññaṃ	12	Pakatā	269
Devakuṅjaro	184	Pakiracārī	186
Devavaṇṇī	72	Pakkaṃ chindati	52
Devarā	253	Pañca kakudhāni	59
Dohaḷinī	80	Pañcacūḷako	53

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]		[Pa]	
Pañcathūpaṃ	195	Pīliyakkhoti	178
Pañca saṭāni	270	Puttakāmāyo	247
Pañcālacandī	213	Puttatthikāpi	252
Pañcālo	204	Puthusaddo	90
Paññavantaṃ	9	Pubbekatahetu	49
Paṭhameneva vithataṃ	1	Purisanāvutyo	215
Patthodano	99	Purisabyagghā	231
Panujja maṃ	32	Pekhuṇahattāni	241
Pabyadhita	222	Posentī	81
Pabhāvati	66	[Pha]	
Pamadādhipā	101	Pharātha kāyaṃ	11
Paratthaddho	224	Phārusaṃ giraṃ	98
Paradārasevinī	107	Phārusaṃ vācam	98
Paramapakopitā	102	Phuliṅgāni	8
Paramasukhī	32	[Ba]	
Paripakko	26	Balaṃ pañcavidhaṃ	3
Paripanthamakāsi	27	Bahūpi bhadrā	54
Palissaji	15	Bālā	49
Paluddhabālā	237	Bālūpasevī	264
Pavaddhakāyo	17	Bindutthanī	40
Pahaṭṭhalomo	91	Bindussaro	36
Pahūtatoṃyā	190	Bījako	265
Pāṭhīnavaṇṇā	215	Bījako nāma	261
Pāṇissarā	100	Bīraṇī	196
Pātukarī	225	Buddhaporisā	12
Pāpakammantā	187	Brahmacārī	181
Piyataro	181	[Bha]	
Piyabhāṇinī	88	Bhakkhaparikkhīṇo	55
Pīṭhañca	96	Bhaginī	229
Pītālankārā	215	Bhattugāravo	85

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Bha]		[Ma]	
Bhattuttama	104	Mā naṃ rūpena	68
Bhattū patino	20	Mā me kujjha	72
Bharyāyo	248	Migādhamā	216
Bharyāsataṅca	219	Mittamāpade	83
Bhātupariyesanaṃ	228	Missitumicchantī	14
Bhāturajjhāvarā	79	Mujakindo	185
Bhāradha	74	Mettacittaṅca	30
Bhītena	93	[Ya]	
Bhīmaratho	5	Yathodhikāni	101
Bhūtapatī	6	Yassa rukkhassa	50
Bhūnahatā	251	Yācayogī	231
Bhūridattoti	222	Yūpussane	237
Bherī	70	[Ra]	
Bhojaputtā	17	Raṭṭhapālo	46, 253
[Ma]		Rasadadī	80
Magadhānamissaro	21	Rahado	192
Maghavā	238	Rājakañṇā	262
Maṇḍukachāpiyā	228	Rājakali	255
Maṇimajjhagā	224	Rājaputtī	213
Mantapadāni	226	Rājīsayo	34
Manussayoniṃ	23	Rucā	264
Manojavo	269	Rūcā toseti	268
Manojo	77	Rucāya vacanaṃ	263
Masakkasāraṃ	19	Rudam assūni	15
Mahānasā	83	Rosako	101
Mahāsaṃghā	85	[La]	
Mā ca vegena	3	Lābhamettha	66
Mātāpettibharo	182	Lābho	85
Mā tvam bhāyi	72		
Mādharo	206		

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[La]		[Sa]	
Luñcanti gīvaṃ	190	Satṭhigāmasahassāni	56
Luddehi	18	Sataporisaṃ	63
Lokasmiṃ	93	Satavaṅkā	109
Loṇakarā	234	Sattamattiyo	207
Loṇūdakā	239	Sattasatā	25
[Va]		Satthumaddano	71
Vacchadantamukhā	214	Sappurisaṃ	10
Vatuttamaṃ	104	Sabbalokagū	101
Vanacetyāni	222	Sabhattu itthiyo	112
Vammikaggagato	226	Samatulyāni	260
Vāricaraṃ	193	Samuddajā	222
Vijambhamānā	40	Sayanapālako	206
Vijayo	257	Sādisī	97
Vidaṃsayantī	31	Sādhu dhammaruci	45
Vinaṭṭhapābhata	106	Samuddikā	55
Vibhemi	13	Sālissaro	12
Vimaṭṭhā	14	Sālikā	206
Vimaṭṭhimaṃ	36	Simbaliyo	63
Vimado	15	Sivirājā	41
Vihaṅgamo	55	Sīmantiniyo	247
Vemātā	229	Sīlavantaṃ	9
Veyyāvaṭikaṃ	255	Sīhanādam	73
Vellālino	215	Sīhassarā	67
Vessantaram	1	Sukhudrayo	85
Vohārakusalā	262	Sukhaṃ manussā	45
[Sa]		Sughorarūpā	195
Saggūpagaṃ	44	Sudassano	233
Saṅghāṭipāruto	53	Sunāmo	257
Saccavādī	181	Supaciṇṇo	224
Saññatūrū	13	Sumāpitaṃ	95

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]		[Ha]	
Surattapādā	218	Hatthārohā	73
Suvaṇṇatharusampannā	215	Hatthichakaṇāni	244
Suhato vānaro	49	Hareṇukā	109
Sūnaggavellitā	178	Hasitakīḷitam	81
Seṭṭhataram	10	Hirīmanā	112
Soṇadinno	196	Hemavaṇṇa	90
Soṇako	53	Haṁsagaggarabhāṇinī	218
Somadatto	226	Haṁsarājā	86
Seḷasitthisahassāni	57	Haṁsūpakūjitā	222
Soḷassussadā	60		
Soḷarapaññāṇo	71		

Jātakapāliyā dutiyabhāge

Nānāpāṭhā

Paṭhamo mūlapāṭho, Sī = Sīhaḷapotthakaṃ, Syā = Syāmapotthakaṃ,
Kaṃ = Kambojapotthakaṃ, I = Inḡalisapotthakaṃ, Ka = kesuci
Marammapotthakesu dissamānapāṭho, Ka-Sī = kesuci Sīhaḷapotthakesu
dissamānapāṭho, Ṭṭha = Aṭṭhakathā.

Jātakapāliyā

Nānāpāṭhā

Piṭṭhankā

[A]

Akatti = Akitti (Sī, I) Akanti (Syā)	185
Akantaṃ kattu = Akanto kanta (Sī, Syā, I)	66
Akkuddho = Akkuṭṭho (I)	2
Akkhobhaṇī = Akkhobhanī (Sī) Akkhobhinī (Syā)	77
Agacchittha = Atha gañchittha (Sī, Syā, I)	30
Agaruphalliyā = Agarubhalliyā (Sī, Syā, I)	340
Aṅgati = Aṅgāti (Sī) evamuparipi.	257
Aṅgapāvuraṇena = Aṅgapāpuraṇena (I)	80
Aggijāriva = Aggajātiva (Sī) Aggijātiva (I)	108
Aggisikhūpamaṃ = Aggisamodakaṃ (Ka)	187
Aggīva saṃyato tiṭṭhe = Aggīva yato tiṭṭheyya (Sī, I)	292
Accācarati = Accāvadati (Sī, Syā, I)	121
Aciraṃ = Acirā (Sī, Syā, I)	254
Accimantā = Accimantī (Sī)	215
Accimanto = Accimantā (I)	60
Achambhitova = Asambhitova (Sī, I)	296
Ajamukhī = Accimukhī (Sī, Syā, I)	229
Ajikaṃ = Ajiyaṃ (Sī, Syā, I)	50
Ajivhavā = Ajivhatā (Syā, Ka)	292

Nānāpāṭhā

Piṭṭhānkā

[A]

Ajuṭṭhamārīva = Ajaddhumārīva (Sī) Ajjuṭṭhamārīva (Syā)	
Ajaddhumārīva (I) Ma 1. 245 piṭṭhe; Am 3. 287 piṭṭhe	
ca passitabbari.	172
Ajjetam nāmi = Ajjahaññāmi (Ka)	177
Ajeyam = Ajjiyam (Sī)	255
Ajjhagāhāsi = Ajjhagāhayi (I)	55
Ajjhappatto = Ajjhāpatto (I)	14
Aññoññam = Aññamaññam (Sī, Syā)	61
Aṭṭhānametaṃ = Addhā hi metaṃ (I)	354
Aṭṭhikatvā = Aṭṭhimkatvā (Ka)	12
Atikassa = Antakassa (Ka)	22
Atigāḷhayanti = Atigāḷayanti (Sī, I)	237
Aticārā = Aticāriniyo (Sī, Syā, I)	64
Ātīraṇeyya yamidaṃ = Ātīraṇeyyamidaṃ kammaṃ (Sī, Syā, I)	170
Atricca = Atriccha (Sī, Syā, I)	110
Atthattha = Aggattha (Syā-Ṭṭha)	289
Athaddhatānatīsāko = Atthaddhatānatīsāko (Sī, I)	274
Atha yīme = Addhā ime (Sī, I) Addhāyime (Syā)	185
Atthā = Attho (Ka) Duggahitova'natthā (?)	264
Adanti = Adenti (Sī, Syā, I) evamuparipi.	181
Adu = Ādu (Sī, Syā)	74
Andhakaveṇḍayo = Veṇhuyo (Sī, I) Viṇhayo (?)	61
Adhammasīlo = Akammasīlo (I)	270
Andhabālā = Atha bālā (Sī, Syā, I)	28
Andhabālā pabhāsasi = Ādu bālāva bhāsasi (Sī, I)	71
Addhiko viya = Atthiko viya (Sī, I)	348
Adhigamā = Adhigatamhā (Sī) Adhigamhā (Syā) Adhigatamha (I)	79
Adhicca = Aticca (Sī, I)	103
Adhīyanti mahārāja = Adhiyanti ve mahārāja (Syā, Ka)	219
Anavayoti = Anavajjoti (Sī, I)	173

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[A]

Anariyadhamma'vassito = Anariyadhammamavassito (Sī)	96
Anāyatana = Nā'nāyatana (I)	4
Anigādhakūlā = Anikhātakūlā (Sī, Syā, I)	190
Anilūpamasamuppātā = Anilūpamasamuppādā (Ka)	258
Anujjā = Anojā (Syā, Ka)	289
Anupaghātāṃ = Apāpāṇāṃ (Sī, I)	255
Anupādano = Anupādino (Syā) Anupādāno (I)	53
Anuyantā = Anuyuttā (I)	77
Anurakkho = Anuratto (Sī, I)	293
Anindriyabaddha'masaññakāyaṃ = Nirindriyaṃ antaṃ asaññakāyaṃ (Sī, I) Anindriyaṃ santamasaññakāyaṃ (Syā)	235
Apakkama = Samakkama (Sī, I)	112
Apatitā = Appatītā (Sī, Syā, I)	14
Apaccisaṃ = Apaccasiṃ (Syā) Appaccayim (I)	152
Api candasamamhipi = Api candasamampi te (Ka)	263
Apucchimha kosiyagottaṃ = Apucchimhā kosiyagottaṃ (Syā) Apucchimhāpi kosikaṃ (I)	3
Aporāṇaṃ = Apurāṇaṃ (Sī, I)	160
Abbahi = Abbuhi (Syā, Ka)	32
Abbahe = Abbhahe (Syā, Ka)	50
Abyābajjhaṃ = Abyāpajjhaṃ (Sī, Syā, I)	287
Abrāhmaṇaṃ = Na brāhmaṇā (Sī, Syā)	237
Abbatikkantā = Nābbhacikkhantā (Ka)	96
Abhicchitā = Abhijjhitā (Sī, Syā, I)	213
Abhijigīsati = Abhijigimsati (Sī, Syā, I)	228
Abhitosi = Abhibhosi (Sī, I)	281
Abhijjantyā = Abhejjantyā (Sī, I)	327
Abhuttaparibhogena = Avuttiparibhogena (Sī, I) Ayuttaparibhogena (Syā)	34
Abbhūti = Abbhū hi (Sī) Abbhūti (Syā) Abbhū hi (I)	66

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[A]

Amaññittha = Amaññittho (Sī, Syā, I)	170
Amittahatthattagata = Amittassa hatthagata (Ka)	220
Arahante sītibhūte = Arahantesu sītibhūtesu (Ka)	197
Alamettha = Alamatthu (Sī, I)	253
Alaṅkato = Analaṅkato (Ka)	253
Alampānoti = Ālambānoti (Sī, I) Ālambāyanoti (Syā)	225
Allaṅca = Addaṅca (Sī, I)	300
Avaca = Avacāsi (Syā, Ka)	336
Avahāya = Apāhāya (Sī)	265
Avatṭhitam = Suvadḍhitam (Sī)	16
Avassajim = Avissajim (Syā)	175
Avasucchati = Avasussati (Syā)	176
Avācarī = Accācarī (Syā) Anācarī (Ka)	123
Avuṭṭhitāya = Avuṭṭhikāya (Sī, I)	106
Avhayesi = Avhayāsi (Ka)	43
Avhāyassu = Avhayassu (Sī, I)	152
Assakāvantī = Assakāvantim (Sī, Syā, I)	74
Assaratanampi = Assatarampi (Sī, I) Assaratanampi me (Syā)	243
Assarathe = Asse rathe (Syā)	324
Asandhitā = Asatthitā (Sī)	151
Asanthutam = Asandhavam (Syā, Ka)	300
Assāruhā = Assārohā (Syā, I)	138
Asipattācitā dumā = Asipattanirayā dukhā (Sī, I)	273
Asiddhabhojano = Asiṭṭhabhojano (Ka)	34
Asso ca sisati = Asso hasisati (Sī) Asso hasiyati (Syā)	
Asso ca simṣati (I)	70
Ahāpitaggīsi = Ahāpitaggīpi (Ka)	34
Ahidassanam = Abhidassanam (Sī, I)	228
Ahīratha = Ahāratha (Sī, Syā)	54

Nānāpāṭhā

Piṭṭhāṅkā

[A]

Ahetuñca pavadanti = Hetuñca apavadanti (Sī, Syā, I)	51
Aḷāra = Āḷāra (Ka) evamuparipi.	18

[Ā]

Āceraputto = Ācariyaputto (I, Ka)	7
Ādimajjhakathāpariyosānaṃ = Ādimajjhagāthāpariyosānaṃ (Syā, Ka)	125
Ānandi vitto = Ānandacitto (Syā, I)	309
Āpake = Āvake (Ka)	335
Āpatasi = Āgamasi (Syā) Ātapasi (Ka)	215
Āpatī = Āpadī (Ka)	91
Ābhūjino ca = Ābhujinopi (Sī, Syā)	109
Ābhenti = Ābhanti (Syā, Ka)	196
Āmuttamaṇikuṇḍalā = Āmukkamaṇikuṇḍalā (?)	13
Āyaṃ vayaṃ = Āyavayaṃ (I)	3
Āveṇikaṃ = Āveṇiyaṃ (Sī, Syā, I) Āvenikaṃ (Ka)	203
Āsadañca = Āsaṭaṅca (Ka)	339
Āsādayim = Assādayim (Ka)	32
Āsīsikāni = Assāsakāni (Sī, I) Āsāsakāni (Syā)	252
Āsītiyā nāvutiyā = Asītiyā navutiyā (I)	137
Āsīsetheva = Āsimsetheva (Sī, Syā, I)	160

[I]

Icevaṃ = Iceva (Sī, I)	91
Itarītarāpatiṭṭhā = Itarītarānaṃ patiṭṭhā (Syā)	
Ittarītarappatiṭṭhā (?)	118
Itthiyo mantāṃ = Itthikāmantāṃ (Ka)	349
Indikhaggadharā = Indakhaggadharā (Sī) Itṭhikhaggadharā (I)	258
Irāndhatī = Irādatī (Sī, I)	276
Illiyācāpadhāribhi = Indiyācāpadhāribhi (Ka)	57
Illīhatthā = Indihatthā (Syā, Ka) Khaggahatthā (Sī, I)	377

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[I]

Isippalobhane = Isipalobhike (Sī, Syā) Isim palobhike (I) 12

[Ī]

Īsadharo = Isindharo (Syā) Īsandharo (Ka) 201

Īsam khaggaṃ pamuñcati = Īso khaggaṃva muñcati (Sī, I) 241
 Ante khaggaṃ pamuñcati (Syā)

[U]

Ukkaṇṇā = Okkaṇṇā (Ka) 358

Uggīvañcāpi = Uṅgīvañcāpi (Ka) 360

Ucchādaye ca nhāpaye = Acchādane ca nhāpe ca (Syā, Ka) 294

Uñchāladdho anappako = Uñchāladdham anappakaṃ (Syā) 356

Ujjālayitvāna = Nijjālayitvāna (Sī, I) 317

Ujjhitānaṃ = Ujjhitṭhānaṃ (Ka) 168

Uṭṭhānakaṃ = Uṭṭhāhakaṃ (Sī) 270

Uṭṭhāhato = Uṭṭhahato (Syā, I) 2

Uḍḍetuṃ = Oḍḍetuṃ (Sī) 39

Uḍḍenti = Ḍenti (Sī, I) evamuparipi. 113

Uttasayī = Uttasase (Sī, Syā, Ka) 326

Uttarimajjhabhāsīm = Uttari paccabhāsīm (Sī, Syā)
 Uttarimpaccabhāsīm (I) 20

Uttamaṃ javamanvāya = Uttamajavamattāya (Sī, I) 90

Utumhi nhātāya = Utusinātāya (I) 80

Otrāsayingvā = Citrā sayitvā (Sī, I) 50

Udakavantam = Udaññavantam (Sī, I) 108

Udapatvā = Uppatitvā (Sī, Syā) Udāpatvā (I) 55

Udahārāya = Uдахārassa (Sī, Syā, I) 75

Udaṇhasamayam = Udayasamayam (Syā) Udantasamayam (Ka) 13

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[U]

Uddayhate = Uḍḍayhate (Sī, I)	31
Uddhampādo = Uddhapādo (Syā) Addhapādo (I)	9
Udāhu = Uda (Sī, I)	135
Uddāpavattaṃ = Uddhāpavattaṃ (Syā, I)	345
Udīritā = Udirayi (Ka)	110
Uddhāpasampannaṃ = Uddāpasampannaṃ (Sī, I)	
Aṭṭālasampannaṃ (Syā)	282
Upakāriyasādisaṃ = Upakiriyasādisaṃ (Sī, Syā, I)	111
Upaghātuṃ = Upaghāyituṃ (Sī)	80
Upanayāmase = Upaniyyāmase (Ka)	257
Upalapenti = Uparamanti (Sī, I) Palāpenti (Ka)	129
Upalepabhayā = Upalimpabhayā (Ka)	265
Upayantiyā = Upaganthiyā (Syā, Ka)	360
Upantikāṃ = Upantikā (Sī, Ka)	207
Upasaṅkamma = Upasaṅkamtivā (Sī, Syā, I)	132
Upahato = Upagato (Sī, I)	130
Upasenaṃ = Upasenim (Sī) Upaseṇim (I)	242
Upāratā = Upārutā (Syā, Ka)	161
Upādiratha'māruyha = Upādiratha'māruyha (Sī)	
Upādhī ratha'māruyha (Syā)	155
Ubbāhetthāti = Ubbāhetthāti (Syā, Ka)	113
Ubbiddhā = Ubbiggā (Sī, Syā, I)	330
Umaṅgajātakāṃ = Mahāummaggajātakāṃ (Sī, I)	
Mahosadhajātakāṃ (Syā, Ka)	221
Usindaro = Usīnaro (Sī, I)	185
Uhasanti = Ūhasanti (Sī, I) Ohasanti (Syā)	129

[E]

Ekanīvaro = Ekanīdhuro (Sī, I)	173
Ekāsnamariyapūjitaṃ = Ekāsanaṃ ariyapūjitaṃ (Sī, I)	104

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[E]

Eko ekāya pamadāya nā'lape = Eko ekapamadaṃ hi nālape (I)	
Eko ekapamadāya nālape (?)	128
Ekaṃ daṇḍaṃ ujum kataṃ = () Natthi bahūsu.	173
Ete naro = Etena so (I)	125
Ediso mā = Nediso te (Sī)	207
Erāvatiṃ = Ekapatiṃ (I) Erāpatiṃ (Ka)	242
Elamburakasañchannā = Elambarakasañchannā (Sī, I)	
Eḷambakehi sañchannā (Syā)	345
Evameva = Evamevaṃ (I)	45, 51
Evamāpadiyā sati = Evamāpadi saṃsati (Sī, I)	88
Eḷikakumāraṃ = Eḷamāraṃ (Sī) Eḷakakumāraṃ (Syā)	
Eḷakamāraṃ (I)	118

[O]

Okkantasantaṃ = Ukkantasattaṃ (Sī, I)	359
Okkantasattaṃ = Okkantasantaṃ (Syā, I, Ka)	207
Okandāmase = Okkantāmasi (Ka)	355
Oṭṭhaṃ upalikhati = Oṭṭhaṃ palikhati jivhaṃ palikhati (Sī, I)	121
Orakūlaṃ = Orakulaṃ (Sī) evamuparipi.	125
Oraso tassa atrajo = Tassa orasa atrajo (Sī) Tassa atraja oraso (I)	133
Oropetvā = Otāretvā (Ka)	329
Ovaddhapiṇḍiko = Obandhapiṇḍito (Ka)	351
Orena sattarattassa = Orena dasarattassa (Sī, I)	228
Osiñciye = Osañciyā (Sī, I)	128
Ohārituṃ = Ohātuṃ (Sī, I)	230

[Ka]

Kaṅgubijā = Kaṅgavihi (Sī, I) Kaṅgupiṭṭhā (Syā)	370
Kaṅcanadepiṅcha = Kaṅca depiccha (Sī, I) Kaṅcana dvepiccha (Syā)	83

Nānāpāṭhā

Piṭṭhānkā

[Ka]

Kapilaye tyamha = Kappiliye tyamhā (Syā) Kampilliye tyamhā (Sī)	
Kampilliyaraṭṭhe (I)	220
Kapiliyaṃ = Kampilliyaṃ (Sī, I)	208
Kappesi = Kampesi (I)	25
Kabandhe = Kavandhe (Sī, I)	118
Kammāvadānena = Kammāpavādena (Syā)	292
Karaviyā nāma te dijā = Karavī nāma te dijā (Sī)	347
Kariyā = Kuriyā (Sī)	294
Kareṇu = Kaṇeru (Sī, I)	113
Kalunaṃ = Karuṇaṃ (Sī, I) Kalūnaṃ (Syā, Ka)	319
Kalūnaṃ = Karuṇaṃ (Sī, I)	180
Kalerukkhehi = Kaṭerukehi (Sī) Kaṭerukkhehi (I)	345
Kassa kādambayo = Kassa kādambamayo (Ka)	75
Kassapo ca = Aṭṭhako ca (Sī, I) Atthako ca (Syā)	185
Kasirā'bhatam = Kasirenābhatam (Sī)	122
Kākapaññāva = Kākapaññāya (Sī, Syā, I)	56
Kākavatī = Kākātī (Sī) Kākāti (I)	118
Kākolasaṅghehi vikassamānaṃ = Kākoḷasaṅghehipi kaḍḍhamānaṃ (Sī, I)	270
Kācamhicamayā = Kācamhamayā (Sī) Kācambhamayā (I)	278
Kāje = Kāce (I)	86
Kāmarāgena = Kāmavegena (Sī, I)	278
Kāmavaṇṇinī = Varavaṇṇinī (Ka)	267
Kāmā hi = Kāmehi (Sī, Syā, I)	66
Kāmindam = Kāvindam (Sī, I)	211
Kāme gidhā = Kāmesu gidhā (Sī, I)	55
Kāmesi = Kāmehi (Sī, I)	66
Kāyo padissati = Kāya'ssa dissati (Sī, I)	226
Kārayasi = Kārayantī (Sī, Syā, I)	172
Kālapurakkhato = Kālikarikkhiyo (Sī, I)	185

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ka]

Kālāgataṃ = Kālābhataṃ (I)	9
Kāsikamatthannaṃ = Kāsikapatthiṇṇaṃ (Sī) Kāsikavatthinaṃ (Syā, I)	96
Kāsikuttamadhārino = Kāsikavatthadhārino (I)	77
Kāsiyāni dhāretvā = Kāsiyāni ca dhāretvā (Ka)	325
Kāsissa = Kaṃsassa (Sī, I)	230
Kāsumāriyo = Kāsamāriyo (Sī, Syā)	78
Kāḷiyā = Koḷiyā (Ka)	345
Kikibyagghadīpiyo = Kimpurisabyagghadīpiyo (Ka)	111
Kiñcitthi = Kiñcatthi (Sī, I)	182
Kibbisakāraṅgaṃ = Kibbisakāriṅgaṃ (I)	64
Kimatthamakārī = Kimattha'kāsi (Sī, I) Kimatthakārī (Syā)	236
Ki'mabhañña'māhu = Kimabhiññamāhu (Sī, I)	202
Kimeva tvaṃ = Kimo nu tvaṃ (Sī, I)	135
Kim dhanena yaṃ khīyetha = Kim dhanena yaṃ jīyetha (Sī)	
Kim maṃ dhanena khīyetha (Syā, Ka)	158
Kim patthayaṃ = Kimatthiyaṃ (Sī, Syā, I)	23
Kujjha = Kujjhi (I)	16
Kuñjavājitā = Kuñjavādikā (Sī, I)	346
Kuṇḍajā bhaddamuttā = Unnakā bhaddamuṭṭhā ca (Ka)	346
Kuṭhāriyā = Kudhāriyā (Ka)	37
Kuḍḍamukhī = Kuṭṭamukhī (Sī, I)	263
Kutumpa = Kuṭumbā (Sī, Syā, I)	371
Kunthito = Kuṇṭhito (Sī, Syā, I) evamuparipi.	180
Kudā'ssu = Kadāssu (Sī, I) Kadāsu (Syā)	161
Kurarī = Kururī (Syā, Ka)	321
Kuruṅgadevī = Kuruṅgadevī (Sī, I)	118
Kururaṭṭhavāsī = Kurukhettavāsī (Sī, I)	290
Kulitthiyāsupi = Kuladhītiyāsupi (Sī, I)	107
Kuveru = Kākaneru (Sī, I) Kākaveru (Syā)	233
Kusaggenudakamādāya = Kusagge udakamādāya (Sī, I)	133

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ka]

Kusasaddabhayaṭṭitā = Kusasaddabhayaṭṭhitā (I)	73
Keṇu = Veṇu (Sī, I)	109
Kokilasāṅghā = Kokilā siṅghā (Ka)	339
Kontimantāsuniṭṭhitam = Kontimantīsuniṭṭhitam (Sī, I)	217
Kopitam = Kodhitam (I, Ka)	3
Ko nu me imināttho = Ko nu me iminā attho (Sī, Syā)	
Ko nu me nattho (I)	27
Komārakam = Komāratam (Ka)	157
Kolitthiyāyo = Koliniyāyo (Sī, I)	194
Kosambaphalakasussoṇī = Kosumbaphalakasussoṇī (Sī, Syā, I)	218
Kamsupadhāraṇā = Kusumadhārine (Ka)	324

[Kha]

Khaṇḍam = Baddham (Sī) Bandham (I)	84
Khattabandhuni = Khattiyabandhunī (I)	2
Khattavidā = Khattavidhā (Sī, Syā, I)	49
Kharodakā = Khārodikā (Sī) Kharodikā (I)	273
Khaḷuṅkeneva = Khaḷuṅgeneva (Ka)	216
Khārāpatacchikam = Kharāpaticchakam (Syā) Kharāpaṭicchakam (Ka)	152
Khujjavāmanakena = Khujjavāmanena (I)	118
Khudam = Khuddam (Syā, Ka)	348
Khema'makārayi = Khemimakārayi (Sī, I)	95

[Ga]

Gacchamāline = Gacchamāline (Syā, Ka)	165
Gacchamāline = Gacchamālinī (Syā, Ka)	168
Gacchasi = Gañchisi (Sī, I)	27, 70
Gabbhassa vakkamo = Gabbhassa vakkamo (Sī, Syā, I)	80
Gamanā kamanīyā = Kamanā kamanīyā (Sī, I)	13

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ga]

Gamittha = Apattha (Ka-Sī, Syā, I)	101
Garu hoti sagāravo = Garuko hoti gāravo (Ka)	150
Gātham aham atthavatim = Gāthā aham atthavatī (Sī, I)	137
Gāmeva kīḷiyā = Gāme kilīliyā (Sī)	170
Gijjham = Vijjham (Syā, Ka) Viñjham (?)	232
Giddhikatā = Giddhigatā (Ka)	239
Gilānavuṭṭhitam = Gilānavuṭṭhitam (Sī, Syā, I)	118
Guyhamāsajja = Gūḷhamāsajja (Sī, I)	85
Geṇḍukena'ssa = Bheṇḍukenassa (Sī, I)	31

[Gha]

Ghaṭṭikā uparikkhī ca pokkharanī ca bhārikā = Ghaṭṭiyā oparakkhī ca pokkharakkhī ca nāyikā (Sī) Ghaṭṭiyā oparakkhī ca pokkharakkhī ca gāyikā (I)	251
---	-----

[Ca]

Cakkavākapakūjibhā = Cakkavākūpakūjitā (Sī, I)	163
Cattālīsāya = Cattālīsāhi (I, Ka)	121
Catupattharūpaṃ = Catumaṭṭharūpaṃ (Syā, I)	8
Caturaṅgiyā = Caturaṅginiyā (Ka)	208
Candakena = Candiyena (Sī, I, Ka)	253
Candanamudukagattehi = Candanamarakatagattehi (Sī, I)	250
Candasmim = Candiyasmim (Sī, I) Candasūriyasmim (Syā)	255
Campakadalamissāyo = Campakadalivītimissāyo (Sī, I) Campakadalimissāyo (Ka)	253
Cātumāsā = Cātumassa (Sī, I)	257
Cāturī'tthiyo = Caturitthiyo (Sī, I)	156
Cāpovū'nudaro dhīro = Cāpova oname dhīro (Syā)	292
Cittamatam = Cittam matī (Ka)	257

Nānāpāṭhā

Piṭṭhānkā

[Ca]

Ciraṭṭhitiko = Ciraṭṭhitikaṃ (Ka)	147
Cirappavutthosmi = Cirappavuttho asmi (I) Cirappavutṭhosmi (Sī, Syā)	23
Cirarattanivāsini = Ciraṃ rattaṃ nivāsini (Syā)	182
Cirānuvutṭhampi = Cirānuvutthampi (Sī, I)	124
Cūḷa = Culla (Sī, Syā, I)	90
Cetanakā = Cetanaṭā (Ka)	297

[Cha]

Chagalo uddhatapphalo = Chakalo uddhitapphalo (Sī, I)	266
Chaṭṭhā nigatiyo = Chaṭṭhāva gatiyo (Syā)	267
Chatta'māneti = Chatta'mādeti (Sī, Syā, I)	274
Chavakasamasadisampi = Chavakasamaṃ (Syā, I)	127
Chijjamānaṃ = Pabhijjamānaṃ (Ka)	272
Chinnālayattā = Santālayantā (Syā, Ka)	161
Chetvā = Jhatvā (Sī, I)	294

[Ja]

Jaghanantare = Jaghanavare (Sī, I)	35
Jagghitampi = Jagghitumpi (Syā, Ka)	334
Jacco = Jaccā (Syā, I)	267
Jaṭājinandharo = Jaṭājutindharo (Syā, Ka)	110
Janetti = Janettī (Sī, Syā, I)	80
Jape = Jappe (Ka)	15
Jātibhūmi = Jātabhūmi (Sī)	134
Jātimantaṃ = Jātivantaṃ (Sī, Syā)	280
Jātimāmapī = Jātimaṃ apī (Sī)	105
Jātim jātim = Jātijātim (Sī, I)	268
Jātu = Jātaṃ (Ka)	197
Jātu cakkhubhi = Jātacakkhuhi (Sī, I)	103
Jātucche = Jātucca (Sī, I)	171

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ja]

Jānapadā = Janapadā (I)	78
Jigīsasi = Jigimsasi (Sī, I)	94
Jigīsamaṃ = Jigimsamaṃ (Sī, Syā, I)	278
Jiñjūka = Jiñjuka (Sī, Syā, I)	14
Jiṇṇena = Ciṇṇena (Sī, I) Vaṇṇena (Ka)	158
Jimhaṃ = Jimha (I)	51
Jirayetha = Jarayetha (Sī, I)	145
Jissāma = Jiyyāma (Sī, Syā, I)	285
Jino'si = Jinnosi (Syā) Jitosi (I) Jinomhi (Ka)	285
Jīyare = Jīrare (Syā, I)	48
Jīvaggāhaṃ = Jīvagāhaṃ (Sī, I)	73
Jīvatthi = Jīnatthi (Sī, Syā, I)	85
Jīvamānā = Jīvasino (Sī, I)	264
Jīvasokinaṃ = Jīvisokinaṃ (Syā)	349
Jīvitakkhayaṃ = Jīvitakkhaye (Sī, I)	157

[Ña]

Ñātakehi = Ñātakena (Syā, Ka)	151
Ñātibhato = Ñātigato (I)	298

[Tha]

Ṭhitacittamupādhiyo = Dhiticittamupādhiyo (Ka)	274
--	-----

[Da]

Ḍayassu = Uyyassu (Syā, Ka)	249
Ḍamsitvā = Ḍasitvā (Sī, I) evamuparipi.	113

[Ta]

Tatā = Katā (Syā, Ka)	85
Tatuttariṃ = Taduttariṃ (Ka)	20

Nānāpāṭhā

Piṭṭhāṅkā

[Ta]

Tatopissa khippataram = Tatopi saṁkhippataram (Sī, I)	309
Tataṁ = Tantaṁ (Sī, Syā, I) Taṁ taṁ (Ka)	161
Tadā'ssu'ham = Tadassahaṁ (I)	20
Tapaneyyasannibhaṁ = ...santikaṁ (Sī, I)	111
Tapokammaṁ = Tapekammaṁ (Sī, Syā, I)	1
Tamassavaṁ = Taṁ passavaṁ (Sī, Syā) Taṁ passutaṁ (I)	63
Tva'masi = Tvamahi (?)	179
Tava paddhacaro = Tavapaṭṭhacaro (Syā) Tava baddhañcaro (I)	
Tavupaṭṭhacaro (Ka)	79
Tava'mhasu = Tavamasu (Sī, Syā)	85
Tassa bhattu pariyesanaṁ = Bhattupariyesanaṁ (Sī, I)	276
Tasmāha'mitthīnaṁ = Tasmā hi itthīnaṁ (Sī, I)	26
Tāpano = Tapano (Sī, I)	60
Tā putta paṭipajjassu = Tāsu putte paṭipajja (Ka)	156
Tyāmhā = Tyamhā (I)	89
Tāyati = Tāyate (Sī, Syā, I, Ka)	135
Tyā'yaṁ = Tā'yaṁ (Sī, I, Ka)	84
Tālavatthu = Tālavatthū (Syā) Tālavatthu (I)	61
Tikkhaggā'tippahārino = Tikkhaggāni pahārino (Sī, Syā)	326
Titikkhaṁ = Titikkhiṁ (I)	22
Timiṅgalo = Timiṅgilo (Sī, I)	129
Tiriṭi = Ciriṭi (Sī, I)	35
Tirojanapade = Tirojanapadaṁ (I, Ka)	207
Tuṅgavaṇṭakā = Tuṅgavallikā (Ka)	346
Tuttaṭṭito = Tuttaddito (Sī)	62
Tuyhaṁ vāpi = Tumhañcāpi (Sī) Tuyhañcāpi (I)	48
Turittho = Turito (Syā)	262
Turiyehi = Tūriyehi (Ka)	20
Tulyā'smā = Tulyāmhā (Ka)	85
Tūriyatālasaṅghuṭṭhe = Tūriyatālasaṅghuṭṭhe (Sī, I)	171

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ta]

Tejassī = Tejasī (Sī, Syā, I, Ka)	222
Tepi attamanā dajjūṃ = Tepi dajjūṃ patītā me (Sī, I)	151
Tesaṃ gati'māpaye = Nesaṃ gati pāpaye (Ka)	161
Tehi hantūṃ = Tebhihantūṃ (Syā, Ka)	22
Tvaṃ kassa vā putto = Tvaṃ ca kassa vā puttosi (Sī, I)	175
Tvaṃ pajānassu = Tvampi jānassu (Sī, I)	210
Taṃ passatha sammukhā = Taṃ passa dhammaṃ samukhā (Ka)	302
Taṃ baddhanena = Taṃ pattharena (Sī, I) Taṃ santhavena (Syā)	206

[Tha]

Thanakhīrena = Thanakkhīrena (Sī)	80
-----------------------------------	----

[Da]

Dakkhasi = Dakkhisi (I)	207
Daṭṭhā = Diṭṭhā (Sī, Syā, I, Ka)	41
Dandhaparakkamaṃ = Dandhapadakkamaṃ (Ka)	14
Dadhisannisinnaṃ = Dadhisannaṃ (Sī, I)	232
Daraklamaṃ = Darathaṃ kilam (Syā) Darathakkhamaṃ (Ka)	104
Dasanīlā = Dassanīyā (Ka)	284
Dassanesu = Dasaṇṇesu (Sī, I) Dasannesu (Syā)	267
Daharakāle = Daharake samāne (Sī, I)	245
Dāraṃ ullaṅghati ullaṅghāpeti = Dāraṃ ullaṅgheti olaṅgheti (Sī, I)	121
Dāsimaṅjako = Dāsimo koṅjako (Ka)	345
Dāsīm dāsaṃ ca = Dāsaṃ dāsīm ca (Sī, I)	367
Dāso'vayyassa = Dāso ayyassa (Sī) Dāso ayirassa (I)	56
Dikkhitānaṃ = Dakkhitaṅgaṃ (Syā, I)	6
Diṭṭha = Daṭṭhu (Sī, I)	53
Dittarūpā = Dhuttarūpā (Ka)	194

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Da]

Ditto = Datto (Sī, Syā, I)	228
Dindimā = Deṇḍimā (Sī, I)	76
Dinnamhāti = Dinnamhāpi (Sī, Syā) Dinnamāsi (Ka)	354
Dvipadādhipa = Dipadādhipa (Sī, I) evamuparipi.	133
Dvirattam = Dirattam (I)	41
Divākare = Divamkare (Ka)	216
Disā imāyo = Dasa disā imā (Sī, Syā, I)	111
Disvāna patimāgataṃ = Disvā patim āgataṃ (Sī, I)	122
Disaṃ = Disāyaṃ (Syā, I, Ka)	38
Dvirasaññu kayirā = Dirasañña kuriyā (Sī) Dirasaññu kuriyā (I)	233
Dīpe rakkhasigaṇova = Dīparakkhasigaṇāva (Sī)	128
Dukkhanto = Dukkaṭo (Sī)	50
Duggaṇho'si = Duggaṇho hi (Sī, Syā, I)	216
Dujivhā = Dujjivha (I)	119
Dudīpo = Dutipo (Ka)	185
Dunīvarā = Dunīdurā (Sī, I)	173
Dumagge vitacaṃ gattaṃ = Dumaggaviṭapaggataṃ (Sī)	272
Dummī = Rummī (Sī, Syā, I)	229
Durāyutaṃ = Durāsadaṃ (Syā)	280
Duhanti vīsatiṃ = Duyhanti vīsati (Sī, I)	71
Dve migā viya = Te migā viya (Sī, Syā, I)	358
Dveyamā = Dvepassa (Sī) Dvādasa (I)	34
Devaparisā = Devapurisā (Syā)	256
Devalo = Devilo (Syā, Ka)	12

[Dha]

Dhaṅko = Vako (I)	69
Dhataṛaṭṭho = Dhataṛaṭṭhā (Sī)	90
Dhanañcayassa = Dhanañjayassa (Sī, Syā, I)	277
Dhanattā = Dhanatthā (Syā)	127

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Dha]

Dhanahetu hi nāriyo = Dhanahetu ca nāriyo (Syā)	
Dhanahetunāriyo (I)	127
Dhanuggahā sikkhitarā = Tharuggahā sikkhitāro (Sī, I)	215
Dhanutakkāri = Dhanukāri (Sī) Dhanukārika (I)	115
Dhammagutto = Dhammagū (Syā, I, Ka)	45
Dhammacaritassa = Dhammassa ciṅṅassa (Sī)	259
Dhammayutto = Dhamme yutto (Sī, I)	86
Dhammināṃ varaṃ = Dhammikaṃ varaṃ (Syā, Ka)	324
Dhammūpasamhitaṃ = Dhammopasañhitaṃ (Ka)	93
Dhamentu = Vadantu (Sī, I)	371
Dhārayeyya = Tarayeyya (Sī, Syā, I)	356
Dhārine = Dhārino (Syā, Ka)	165
Dhāreti = Tareti (Sī, Syā, I)	355
Dhāresi = Vāresi (I)	70
Dhimhāmi = Vihāmi (Sī, I)	175

[Na]

Na kumbhiṃ na khaḷopiyāṃ = Na kumbhe na kaḷopiyā (Syā, I)	54
Na ca vīkalo = Napi paṅgulo (Sī, I) Na ca piṅgalo (Syā)	149
Na cāpihaṃ = Na cāpahaṃ (Sī, I)	101
Na jīvitaṃ = Na hi jīvitaṃ (Sī)	135
Najjhagāgañchi = Na ajjhagañchi (Sī) Na ajjhagacchi (I)	55
Nantarā = Anantaraṃ (Sī)	96
Na te puttā = Puttā na te (Ka)	148
Na tappe = Na tappe aggi (Ka)	233
Na te santo = Santo na te (Ka)	148
Na taṃ tasa = Na taddasā (Sī, I)	175
Nandaṃ vo vadatha eko = Nandaṃva vadatha eke (I)	79
Nandiṃ pavesi = Nandippavesi (Sī, Syā, I)	377

Nānāpāṭhā

Piṭṭhānkā

[Na]

Nandiṃ pavesi nagaraṃ = Vādiṃsu nandipavesanagaraṃ (Syā)	
Nandiṃ pavesi nagare (Ka)	256
Na nandaraṃ = Na nandanaṃ (Syā, Ka)	64
Na niddaṃ bahumaññeyya = Na niddannaṃ bahuṃ maññe (Sī, I)	291
Na nūna = Naha nūna (Sī, I)	37
Nappajappāmi'nāgataṃ = Nappajappāma'nāgataṃ (Sī, Syā, I)	156
Nappavese = Na pāvisī (I)	80
Na byādhe = Na byathe (Sī, I)	96
Na mige = Na mage (Ka)	160
Na'mhi sakkā = Namhi sakko (Sī, I)	144
Nva'yam = Nayaṃ (Sī, I) Nvāyam (Syā)	39
Naradhīrehi = Naravīrehi (Sī, Syā, I)	215
Naravīraseṭṭha = Naravīriyaseṭṭha (Sī, I)	147
Na sañcalesu'māsanā = Na ca sañcesu'māsanā (Sī, I)	84
Naḷapī = Naḷape (Ka)	346
Nāgakulā = Nāgakulassa (Sī, Syā, I)	301
Nāgakhandhe nipātino = Nāgakhandhātipātino (Sī, I)	215
Nāgamallikā = Nāgavallikā (Sī, I)	345
Nāgarājā supaṇṇā ca = Nāgarāje supaṇṇe ca (Sī, Syā, I)	281
Nāgāna = Nāgāni (Syā, Ka)	154
Nā'jja nacce = Na ca nacce (Ka)	160
Nā'timaññanti khattiyā = Nātimaññetikhattiyō (Sī, Syā, I)	150
Nātivisaṭṭhavākyo = Nātivissaṭṭhavākyo (Sī, Syā, I)	36
Nādiyo = Nāriyo (Ka)	345
Nānāgandhasamoditaṃ = Nānāgandhasameritaṃ (Sī, Syā, I)	341
Nhāpakasunhāpitā = Nahāpakasunahātā (I)	248
Nhāpanena = Nahāpanena (Sī, I)	82
Nābhisapittha = Nābhisamsittha (Syā, I)	23
Nā'matthamāno = Nāmanthamāno (Sī, I)	234
Nārado udāyī thero = Nārado puṇṇo mantānīputto	12

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Na]

Nāsniye = Nāsmiye (Sī, I)	104
Nāḷāgirim accuggataṃ varuṇadantaṃ = Nāḷāgirim accutaṃ varuṇadantaṃ (Sī) Rājāgirim accutavaruṇadantaṃ (I)	243
Nāḷikero = Nāḷikīro (Sī, Syā, I)	8
Nikūjati = Nikuñjati (I)	70
Niketaṃ = Niketanaṃ (I)	17
Nikhaññasi = Nighaññasi (Sī, I) Nikhañchasi (?)	149
Nigilati = Niggālati (Sī, I)	100
Niccañca sāmimhi = Niccaṃ sasāmimhi (I, Ka)	122
Niccayato = Niccayatto (Sī, I)	125
Niccasukhī = Niccasukhā (I)	240
Nitāḷesiṃ = Nitālemi (Sī, I) Nippāhesiṃ (Ka)	255
Nimajjhimaṃ = Nimajjhimaṃ (Sī, I, Ka)	94
Nimantayittha = Nimantayī ca (Sī, I)	203
Niyatiṃ = Niyataṃ (Syā)	262
Niyutāni = Nahutāni (Sī, Syā, I)	180
Nirayussadaṃ = Nirayaṃ adho (I)	64
Niraye = Niriyaṃ (Syā, Ka)	187
Niraṃkacca = Niraṃkatvā (Sī, Syā, I)	144
Niraṃkatvā = Nirākatvā (?)	54
Niluñcitaphalo = Nilicchitaphalo (Sī, I)	266
Nivātavuttiyottako = Nivātavuttiyottaṅgo (Ka)	274
Nivedako = Nivādako (Syā, Ka)	154
Nisippalobhikā = Na isipalobhikā (Syā) Na isipalobhiyaṃ (I)	16
Nisīthakāle = Nisīda kāle (Ka)	66
Nisīda tvaṃ = Nisīdāhi (Sī)	76
Nisīdassu = Nisinnassa (Sī, Syā, I) Nisinnassu (Ka)	156
Nīka = Niṅka (Sī, Syā, I)	283
Nīcattiṇā = Nīcā tiṇā (Syā, I)	19

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Na]

Nīpā = Nimbā (Ka)	340
Nīyati = Niyyati (Ka)	17
Niyyamsu = Niyimsu (Syā, Ka)	249
Nīlakā = Sālikā (Ka)	347
Nīlavatthadharāneke = Nīlavaṇṇadharāneke (Sī, I)	
Nīlavatthadharā eke (?)	369
Nīlā pītā = Nīlā pitā (I)	35
Nu'ttasate = Nuttapate (I)	42
Nupanivattati = Na parivattati (Syā) Nuparivattati (Ka)	158
Negamesu = Nigamesu (Sī)	52
Nekāhitā = Netābhi tā (Sī)	46
Nettimsabandhā = Nettisabaddhā (Sī, I)	156

[Pa]

Paṅkamhi sīdatha = Vaṅkam gacchāmi pabbatam (Ka)	325
Pakkāmu = Pakkamu (Ka)	12
Pakriya = Pakiraparī (Sī, I) Pakiraharī (Syā)	230
Pakiritvāna = Parikiritvāna (Sī, I) Vikiritvāna (Syā, Ka)	248
Pakiledayitvā = Pakilotayitvā (Syā, Ka)	190
Pakkuthitamayogulaṅca = Pakkudhitamayogulaṅca (Ka)	62
Pakubbamāno = Pakrubbamāno (Syā, Ka)	235
Pakkhālayassu = Pakkhālayantu (Sī) Pakkhālayanti (I)	156
Pakkhino = Pakkhiyo (Sī, I)	111
Paṅgurā = Paṅkurā (Syā) Paṅgulā (Ka)	344
Paccakamittha = Paccakampittha (Sī, Syā, I)	84
Pañcavīsāya = Pañcavīsāhi (I, Ka)	121
Pañcāliyaṃ = Pañcālīnaṃ (bahūsu)	204
Pañcālo ca videho ca = Pañcālā ca videhā ca (Sī, I)	204
Pañcāvudho = Pañcahattho (Sī, I)	119
Pacurā = Pasurā (Sī, I, Ka)	242

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Pa]

Padacarā = Paddhacarā (Sī, I) Paṭṭhacarā (Syā, Ka)	277
Padassasi = Padassati (I, Ka)	70
Padampekam̄ = Padamekam̄ (Syā, Ka)	225
Padīpiyam̄ = Padīpayam̄ (Syā, Ka)	21
Paduṭṭho brahmadattena = Paduṭṭho te brahmadatto (Sī, Syā, I)	209
Padvāre = Gharadvāre (Syā)	310
Padhāvimsu anantarā = Upadhāvimsu anantarā (Sī, I)	227
Pannarasim̄ = Pannarase (Syā, Ka)	257
Panu'ttare'ttha = Punuttarettha (Ka) evamuparipi.	118
Papatanti = Sampatanti (Ka)	64
Papatāmase = Papatemase (Sī, I)	211
Pabbantarasmim̄ = Pabbatapādasmim̄ (Ka)	297
Pabyathayittha = Pabyāthayittha (Sī, I)	111
Pabhāvī = Pabhāti (Sī, I)	33
Pabhāsasi = Pabhāsi (Ka)	23
Pammakā = Pampakā (Sī, I) Cappakā (Syā) Pabbakā (Ka)	347
Pamādo = Pamādā (Syā, I)	15
Pammukho = Pāmukho (Ka)	134
Payirupāsemu = Payirupāsaya (Sī, I)	258
Paranimmitavasavattino = Paranimmitābhiratino (Sī, I)	284
Parapesanāya = Parapessitāya (Sī, I)	235
Paramā = Paṭhamā (Sī, I)	218
Paramā ca = Paramāva (bahūsu) Khu 5. 147 piṭṭhe 81 gāthāya sāmsandetabbaṃ.	144
Paralokapattaṃ = Paraloke patantaṃ (Ka)	271
Paraloke = Salokā (Sī, Syā, Ka)	253
Parikaḍḍhissanti = Parikaḍḍhayanti (Sī, Syā, I)	69
Parikiṇṇo = Parikkhitto (Sī, I)	372
Parikīrenti = Parikiranti (Sī, Syā, I)	76
Paricārakānaṃ sataṃ = Paricārikānaṃ sattānaṃ (Sī, Syā, I)	48

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Pa]

Paritāpesīti = Paritāpīti (Sī, I)	113
Paribyūḷham = Paribbūḷham (Sī)	155
Paribyūḷho = Paribbūḷho (Sī, I)	59
Pariyāga maṃ = Pariyāga taṃ (Sī) Pariyāgatam (Syā, I)	266
Pariyāpadānena = Pariyādānena (Ka)	91
Parivāriya = Parivāraya (Syā, I) Parivāritam (Ka)	216
Parivārayim = Parivārayissam (Sī, Syā)	220
Parivārimsu = Paricārimsu (Sī, I)	226
Parissaje = Pārisajje (Sī, Syā)	25
Palāyiti = Palāyati (Sī, Syā)	204
Paluddhabālā = Upaladdhabālā (Sī, I)	237
Palettha = Paletvā (Ka)	55
Palobhanā = Palobhikā (Syā, I)	13
Pavāsam tassa vaṇṇeti, gatam	
tassa na socati = Pavāsa'massavaṇṇeti gatim nānusocati (Sī, I)	122
Pavāsam = Vipavāsam (Ka)	252
Pavilokenti = Apalokenti (Ka) Paṭivilokenti (Syā)	358
Pavekkhāma = Pavissāma (Syā)	297
Passasenam = Passase'tam (Sī, I)	211
Pasāraya = Pahāraya (Syā, I, Ka)	171
Pasāsa = Pasāsatha (Sī, Syā, I)	88
Passemu'rindama = Passemarindama (Sī, I)	98
Pasobhimsu = Asobhimsu (Sī, Syā, I)	263
Pahaṭṭha = Brahattha (Sī, I)	113
Pahatvāna = Pahantvāna (Syā, Ka)	30
Pahantvāna = Pahatvāna (Sī, I)	55
Pahissasi = Pahassasi (Sī, Syā, I)	38
Pahu = Bahu (Syā) Bahū (I) Bahum (Ka)	72
Pahūtabhakkho = Bahuttabhakkho (Ka)	150
Pahūtatagarā = Bahukā taggarā (Sī, Syā, I)	222

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Pa]

Pissāmi = Pāyāmi (Sī, I)	253
Piḷandhatha = Piḷayhatha (Sī, I)	102
Pimsare = Samsare (Sī, Syā)	35
Puṇṇamāse = Puṇṇamāye (Ka)	40
Puttakali = Puttaka (Syā)	58
Puttajīvā = Puṭajīvā (Ka)	340
Pupphaphusitagga = Pupphitagga (Sī, I)	113
Pupphavalliyā = Pupphāvaliyā (Sī, I)	250
Pubbakamhi ca = Pupphakamhi ca (Sī, I)	29
Pubbeva'ssa = Pubbe tassa (Sī, I)	265
Purakkhataṃ = Purakkhitaṃ (Ka)	59
Puratthato = Purakkhato (Syā, Ka)	268
Purisālu = Purisallu (Sī, I)	113
Pūgāya dhanassa = Pūgāyanassa (Sī, I)	189
Pekkhavā = Pekhavā (I)	107
Pecca = Pacchā (Sī, I)	288
Petattaṃ = Petāṃ te (Sī, I)	185
Pessena = Pesena (Ka)	89
Pokkharañño = Pokkharaññā (Syā, I)	222
Porisādassa ñatte = Porisādassa kante (Sī, I) Porisādassupante (Ka)	138
Posyāmase = Posiyāmase (Sī, I, Ka)	328
Paṃsugataṃ = Paṅkagataṃ (Sī, I)	181

[Pha]

Phalikāsu sunimmitaṃ = Veḷuriyāsu nimmitaṃ (I)	198
Phaline = Phalite (Sī, Syā, I)	330
Phaliṃ = Phalaṃ (Sī, I, Ka)	171
Phassayaṃ = Phusayaṃ (Ka)	53

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Pha]

Phuṭā = Pharitvā (Am̐ 1. 140; Khu 2. 135 piṭṭhe.)	60
Phuṇanti = Thunanti (Sī, Syā) Phunanti (I)	189
Phussatī = Phusati (Sī, I)	312
Phoṭente = Poṭhente (Sī, Syā, I)	283

[Ba]

Baddhe = Bandhe (Syā, Ka)	83
Bandhā = Baddhā (I)	5
Balaṅkapādo = Bilaṅkapādo (Ka)	351
Balajā = Valajā (Sī) Vālijā (I)	283
Balibaddāni = Balivaddāni (I)	17
Bahudukkhā = Bahudukkham̐ (Syā, Ka)	252
Bahudhaññā jānapadā = Bahū jānapadā caññe (Sī)	
Bahū janapadā caññe (I)	151
Bahupupphachannaṃ = Bahupupphasañchannaṃ (Ka)	302
Bahū ānanditā ahuṃ = Bahu ānandano ahu vaṃso (Sī)	
Bahu ānandito ahu vaṃso (I)	256
Bahūpi bhadrā = Bahūni samaṇabhadrāni (Sī) Bahūpi bhadrakā ete (I)	54
Bādhaye = Bandhaye (Syā, Ka)	125
Bāvarikassa = Pāvārikassa (Sī) Bāvāriyassa (Syā)	123
Bāhuṃ = Bāhū (Sī, Ka)	149
Bile = Khaṇḍe (Sī, I)	69
Buddhasampannaṃ = Buddhisampanna (Sī, Syā, I)	84
Byathaṃ = Byadham̐ (Ka)	91
Byathitamānaso = Byamhitamānaso (Sī, Syā, I)	268
Byathitā = Byathitaṃ (Sī) Byādhitaṃ (I)	143
Byathitā = Byadhitaṃ (Sī, I, Ka)	350
Byapahataṃ = Byapagataṃ (Sī, I)	257
Byasanī = Byasanaṃ (Ka)	58
Byādhe = Byathe (Sī, I)	96

Nānāpāṭhā

Piṭṭhānkā

[Ba]

Byāvaṭo = Vāvaṭo (Ka)	262
Byāhareyyum = Byākareyyum (Sī, I)	95
Brahmacārino = Brahmacāriyo (Syā, I, Ka)	52
Brāhmaṇajjhoharaṇena = Brāhmaṇajjhohari tena (Ka)	239
Brāhmaṇa teva = Brāhmaṇaññeva (Sī)	170
Bruvāno = Brūhanto (Syā, Ka)	91

[Bha]

Bhakuṭim = Bhūkuṭim (Sī, I)	67
Bhajjati = Bhājati (I)	48
Bhajjaye = Bhājaye (I)	48
Bhañja = Bhañña (Sī, I) Bhuñja (Syā, Ka)	74
Bhaṇeti = Bhaṇāti (Sī, Syā, I)	9
Bhatako = Bhaṭako (Ka)	92
Bhattucca = Bhattuñca (Ka)	80
Bhaddam vo = Bhaddante (Ka)	58
Bhayaṭṭito = Bhayaddito (Sī, I)	303
Bharyābhipārakassa = Bhariyā ahipārakassa (Sī, I) Bhariyā abhipādakassa (Ka)	39
Bhavantaṃ = Bhavaṃ tu (Sī, I) Bhavannu (Syā)	88
Bhāgīrathodakaṃ = Bhāgīrasodakaṃ (Sī, Syā, I, Ka)	39
Bhātare = Bhātaro (Sī, Syā, I, Ka)	247
Bhāradha = Bhāratha (Syā)	79
Bhāradha = Bhārata (Ka)	74
Bhāramato = Bhāramatto (Sī, Syā)	79
Bhinnāgate = Bheṇṇākaṭe (Sī, I)	266
Bhūridatto padassati = Bhūridattaṃ padissati (Ka)	225
Bhekā = Bhiṅgā (Syā)	236
Bhacce ca = Suhajje (I, Ka)	296
Bhetvāna = Chetvāna (Sī, I)	63

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Bha]

Bheraṇḍakā = Bhedaṇḍakā (Ka)	64
Bhesmā = Vesmā (Sī) Bhimsā (I) Bhīsā (Ka)	169
Bhokkhāma = Bhakkhāma (Syā)	17
Bhojanatthā = Bhojanatthaṃ (Sī, Syā, I)	17
Bhojaputte = Milācaputte (Sī, I)	17
Bhojetumaggim̐ = Jetumaggim̐ (Sī, I)	232

[Ma]

Magga'manuyāyisum̐ = Maggamanuyanti (Sī, I)	
Maggamanuyāyanti (Syā)	248
Maccā gacchanti = Pecca gacchati (Sī, Syā, I)	259
Maccu'mupabbajanti = Maccumuppajanti (Syā)	160
Macchā = Majjhā (Ka)	285
Majjamamsaniratā = Majjamamsābhiratā (Ka)	129
Majjhanhike = Majjhantike (Sī, Syā, I)	326
Majjho = Mejjho (Ka)	61
Maññasi paṇḍita = Maññanti paṇḍitā (Sī, Syā, I)	219
Maññe hissāmi = Yañca hessāmi (Sī, I) Tam̐ me hissāmi (Ka)	176
Maṇḍalaṃ = Caṇḍalaṃ (Sī, Syā, I)	127
Maṇivamma = Maṇicamma (Syā)	214
Matā = Mutā (Sī, I)	104
Matīmā = Mutīmā (Sī, I)	239
Maddassantepure = Maddassa thīpure (Sī, I) evamuparipi.	67
Mandamigāvalokayaṃ = Mandamivāvalokayaṃ (Sī, I)	108
Mandālaka = Mandālava (Sī, I) Mandārava (Ka)	115
Madhugandhika = Madhukabandhuka (Ka)	115
Madhussaroti = Madhurassaroti (Sī)	68
Manasābhicintayaṃ = Manasā vicintayaṃ (Sī)	9
Manoharaṃ = Dhanāharaṃ (Sī, I, Ka)	280
Mamevatthaṃ = Tamevatthaṃ (I)	288
Mayā nunno = Mayāruḥo (Ka)	338

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ma]

Mayhaṃ vā = Amhaṃ vā (Sī) Mayhañca (I)	48
Mahatthiyaṃ = Mahiddhiyaṃ (Sī, Syā, I)	11
Mahāpatāpaṃ = Mahābhitāpaṃ (I)	9
Mahito = Mānito (Ka)	224
Mahītaḷaṃ = Mahiddhikaṃ (Sī, I) Mahiddhiyaṃ (Syā)	284
Mahimsā = Mahisā (Sī, Syā, I)	109
Mahimsaṃ = Mahisaṃ (Sī, I)	191
Mahodakaṃ = Bahudijaṃ (I)	371
Mākisitto = Mā kilittha (Sī, I)	316
Māṇavohu = Māṇavāhu (Sī, Syā) Māṇavāhū (I)	36
Māṇavā = Māṇiyā (Sī, I)	186
Māṇike = Māṇiye (Sī, I)	375
Mātāpettibharo = Mātāpettibharo (Syā) Mātāpittibharo (Ka)	181
Mātīnaṃ = Mātīnaṃ (Sī, I)	275
Mātucca = Mātu ca (Sī, Syā)	27
Mādharmaṃ = Maḍharaṃ (Sī) Mādhuṛaṃ (Syā) Māḍharaṃ (I)	206
Mānayaissaṃ = Ādiyissaṃ (Sī, I)	297
Māpitaṃ = Niṭṭhitaṃ (Sī, Syā, I)	219
Mā bhakkhayī = Mā bhakkhasī (Sī, I)	133
Mābhivārayi = Mā vicārayi (Sī, I)	104
Māraṇantikā = Maraṇantikā (Syā)	117
Māraṇatthaṃ = Kāraṇatthaṃ (Sī, I)	205
Mārabhanti = Māharanti (Sī, Syā, I)	237
Mārayeyyūṃ = Mārabheyūṃ (Ka)	236
Mā rodhayi = Mā heṭhayi (I)	308
Māvakappadese = Pāvakappadese (Sī, I)	115
Migājinūpetapuraṃ = Migācirūpetapuraṃ (Sī, I)	147
Migānaṃ = Magānaṃ (Ka)	176
Mitapubbe = Mihitapubbe (Sī, I)	257

Nānāpāṭhā

Piṭṭhāṅkā

[Ya]

Yathā tuvaṃ = Yameva tvaṃ (Sī)	132
Yadyā'yaṃ = Yadāyaṃ (Sī, Syā, I)	94
Yassā'bhinipataṃ = Yassā'bhinipphataṃ (Syā)	159
Yācayogaṃ = Yācayogim (Ka)	312
Yāna'smesu = Yānasmāsu (Sī, Syā, I)	98
Yāvanto'dakajā = Yāvatā odakā (Sī) Yāvatā udakajā (I)	230
Yāvadicchati = Yāvaticchati (Sī, I)	88
Yūpussane = Yūpassa te (Sī) Yūpassa ne (I)	237
Ye ca santi = Ye vasanti (Sī) Yehi santi (I)	78
Yo cāpi = Yopāyaṃ (Sī, I) Yo cāyaṃ (Syā, Ka)	260
Yo te sabbe vadhissati = Yo no dukkhā pamocaye (Sī)	
So no sabbe vadhissati (I)	71
Yodhino = Yuthino (Ka)	369
Yo'yaṃ kāme = Yaṃ yaṃ kāmī (Sī, I)	207
Yaṃ ūnaṃ = Yadūnaṃ (Sī, Syā, I)	171
Yaṃ te mudu tena = Ghaṭṭe mudukena (Ka) Yaṃ te mudū tena (I)	33
Yaṃ ya'devūpaviyyati = Yaṃ yaṃ devūpaviyyati (Sī, I)	157

[Ra]

Rajjā'bhisecayaṃ = Rajjebhisecayaṃ (Syā, Ka)	152
Rajje'bhisīṅcasi = Rajjena siṅcasi (Sī, I)	157
Rajjaṃ = Raṭṭhaṃ (Ka)	66
Raṭṭhavatī = Rathavatī (Sī, I) Ratanavatī (Syā)	207
Raṭṭhavaḍḍhanaṃ = Raṭṭhavaḍḍhanaṃ (Sī) Raṭṭhavaḍḍhana (I)	314
Rathehi = Rathikā (Syā) Pattikā (I)	249
Ramamāne = Caramāne (Sī, I)	284
Ramessanti = Ramissanti (Syā, Ka)	58
Rahadamogayha = Rahadoggayha (Ka)	63
Rahadūpamaṃ = Sarūpamaṃ (Ka)	337
Rāgadosavadhiyo = Rāgadosavatiyo (Sī, I)	129

Nānāpāṭhā

Piṭṭhānkā

[Ra]

Rājaparisā = Rājapurisā (Syā)	256
Rājaputtī udikkhati = Rājaputti udikkhasi (Sī, I)	67
Rājānam sakhā = Rājā sakhā (Sī, I)	126
Rājābhirājā = Rājādhirājā (Ka)	77
Rāhuggahamva = Rāhugahitamva (Sī, Syā, I)	212
Rucā = Rujā (Sī, I) evamuparipi.	262
Rucchati = Ruccati (Ka)	176
Rucchati = Rujjati (Syā, Ka)	352
Rujjanti = Nirujjhanti (Sī) Bhijjanti (Syā)	251
Rudantiyā = Rudatyā (I)	27
Rudhiram = Ruhiram (I, Ka)	63
Rūpadhātuyā bhāvo = Rūpadhātuyā bhavo (Sī)	
Rūpadhātusambhavo (Syā)	131
Rūpiyapakkharam = Rūpiyupakkharam (Ka)	258
Rodanena = Roditena (Sī, I)	121
Rodantī paripucchi nam = Rodantī paripucchati (Sī, I), Rodantī nam paripucchati (Syā)	153
Rosako = Kosiyo (Syā, Ka)	101

[La]

Lakkhaṇakaṇḍam = Pekkhaṇakaṇḍam (Sī, Ka)	290
Lakkhaṇasammate = Lakkhaññāsammate (Sī, I)	94
Laddhadvāro labhe dvāram = Laddhavāro labhe vāram (I)	292
Lapanajātā = Lapanajā suddhā (Sī, I)	241
Lambissati = Lambahīti (I)	69
Lājāolopiyā = Lājā olokirā (Ka)	370
Lābhehi = Palābhehi (Sī, I)	151
Lippiati = Limpati (Syā, Ka)	48
Luddhānam = Khuddānam (Sī, Syā, I)	124
Lodda padmakam = Lomapaddhakam (Sī, I)	319

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[La]

Lomasuddharī = Lomasundarī (Sī, Syā, I)	118
Lomehi ca = Lomaggehi ca (Sī, Syā, I)	62
Lohitaṅko = Lohitaṅgo (Ka)	24
Lohitikā = Lohitakā (Syā, I, Ka)	35

[Va]

Vakkaṅgo = Vaṅkaṅgo (Syā)	85
Vakassu = Bakāsu (Sī, Syā) Vakāsu (I)	50
Vaṅkagatī = Vaṅkanadī (Ka)	123
Vajanti = Sajanti (Sī, I) Pajjanti (Syā)	64
Vaḍḍhanī = Vaddhanī (I)	4
Vaṇṇagandho = Pakkagandho (Sī) Paṇṇagandho (Syā, I)	32
Vatavante = Vatthavante (Sī, Syā, I)	165
Vattavataṃ = Vattavatim (Syā, Ka)	222
Vattavā = Vatavā (Sī, Syā, I)	12
Vatthapilandhanena = Vatthapilandhanehi (Ka)	302
Vadataṃ = Varataṃ (Sī, Syā, I)	74
Vadaññum = Vataññum (Ka)	270
Vadantaraṃ = Vadaṃ naraṃ (Sī)	157
Vanamallika = Navamallika (Sī, I)	115
Vanibbakānaṃ = Vaṇibbakānaṃ (Sī)	22
Vammitā = Vammikā (Syā, Ka)	209
Vayanā = Sāyanā (Sī, I) Vuyhanā (Syā)	344
Varaddhanena = Varamdhanena (Sī, I)	280
Varapuññaṣṣa = Varapaññaṣṣa (Sī, I)	76
Varāhā = Sarabhā (Syā)	283
Vasato = Vusito (I)	23
Vasamanvagaṃ = Vasamannagā (I)	56
Vassasahassāni = Vassasahassānaṃ (Sī, Syā)	62
Vaseyya = Va seyyo (I)	24

Nānāpāṭhā

Piṭṭhānkā

[Va]

Vākaraṃ = Vāguraṃ (Syā)	130
Vāṇijā = Vaṇijja (Ka)	17
Vāṇijānaṃ = Vaṇijānaṃ (Ka)	14
Vātānamaviyaggatā = Vātānamavisaggatā (Sī, I)	
Vātānamaviyattatā (Syā)	259
Vādantu = Vadantu (Sī) Nadantu (Syā, Ka) Vadatam (I)	154
Vā puna = Vā pana (Syā)	130
Vāhayissāmi = Bāhayissāmi (Syā) Vārayissāmi (Ka)	213
Vāḷabījani = Vāḷa vījani (Sī, I)	59
Vāḷehi = Phālehi (I)	63
Vikantanaṃ = Vikattanaṃ (Sī, I)	221
Vikantā = Vikattā (Sī, I)	191
Vikatthissaṃ = Vikattissaṃ (I)	91
Vikandantiyo = Vikkandantiyo (Sī)	26
Viggayha = Niggayha (Syā, Ka)	214
Vigetū = Vihetu (Sī, I)	133
Vicittahatthābharaṇā = Vicittavatthābharaṇā (Sī)	13
Vicitraphullaṃ = Vicitrapupphaṃ (Sī, I)	38
Vijānāsi = Pajānāsi (Sī)	79
Vitate = Vitante (Syā, Ka)	157
Vittoti = Vittosmi (Syā, Ka)	224
Vidaḍḍhakāyaṃ = Viduṭṭhakāyaṃ (I)	272
Vidhamantassa = Vidhamentassa (sabbattha)	72
Vinassati = Panassati (Sī, I)	267
Vinasā dhanam = Vinassā dhanam (Syā, Ka)	170
Vinipātiko = Vinipātako (I)	3
Vipakkhakaṃ = Vipakkhinaṃ (Sī, I) Vipakkhikaṃ (Syā)	55
Vipariyattam = Vipariyattham (I)	94
Viparivattāyo = Parivattāyo (I) Viparivattāro (Ka)	119
Vippārentu = Vipphārentu (Sī, Syā, I)	370

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Va]

Viphaleyya = Vipateyya (Sī, I)	141
Vibandha = Vibaddha (Sī) Vibhajja (Syā, I)	62
Viyūlhāni = Viyūhāni (Syā, Ka)	282
Vilaggā = Vilākā (Sī, Syā, I)	13
Vilāsitanayano mattakkho = Savilāsitanayanamattakkho (Ka)	115
Vilikhati = Likhati (Sī, I)	121
Vilumpamānamhi = Viluppamānamhi (Ka)	54
Vivara'modahati = Vivarati tamodahati (I)	121
Vivare'ttha = Vivarittha (Sī, Syā, Ka)	287
Vivasāne = Vivasane (Sī, Syā, I)	64, 132
Vivādappatto = Vivādamatto (I)	174
Visajji = Vissaji (Sī, I)	98
Visujjhanti = Samijjhanti (Sī, I)	112
Vihaṅgagaṇasatata = Vihaṅgasata (Sī, I)	113
Vihaṅgā = Vihagā (Sī, I)	86
Viheṭhitattha = Viheṭhitamhā (Syā, Ka)	146
Vīthimatī = Piṭṭhimatī (Sī, I) Viddhimatī (Syā)	204
Vīṇaṃ'varujjako = Vīṇarujjako (Syā) Vīṇaṃ virujjako (Ka)	169
Vuṭṭhaṃ = Vaṭṭaṃ (Sī, I)	147
Vuḍḍhe = Vaddhe (Ka)	61
Veṭṭhayitvā = Aviveṭṭhayitvā (Ka)	190
Vetaraṇiṃ = Vettaraṇiṃ (Syā, Ka)	63
Vetasā = Vedisā (Ka)	109
Vetālike = Vettalike (Ka)	283
Vedisa vaṅjula = Vetasamaṅjula (Sī)	115
Vedīva = Vellīva (Sī, I)	218
Vedhabyaṃ = Vedhabbaṃ (Sī, I)	326
Vepula'mābhirūhi = Vepullamābhirucchi (Sī, I)	280
Vehāyasaṃ = Vehāsayaṃ (Sī, I)	39
Vehāyasā = Vehāsaya (Sī, I)	210

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Va]

Veḷuriyamaṇisanthataṃ = Veḷuriyamaṇisannibhaṃ (Syā)	216
Veḷuriyaka-rodāyo = Veḷuriyaphalakarodāyo (Sī)	283
Vossaggavibhaṅga'māhu = Vossaggavibhāgamāhu (Sī)	239

[Sa]

Sa-indā = Indo (I) Sindā (Ka)	5
Sa-indānaṃ = Indānaṃ (Syā, Ka)	223
Sakammunā = Sakammaṇā (Sī, I)	105
Sakāse = Sakāsaṃ (Ka)	102
Saṅgaraṃ = Saṅkaraṃ (Ka)	135
Saṅgaraṃ = Saṅkaraṃ (Syā, Ka) Ma 3. 226 piṭṭhe ca.	159
Sake te raṭṭhe paṭipādayāmi = Sakena raṭṭhena paṭipādayāmi te (Sī)	143
Saṅkhavaṇṇaṃ = Saccavaṇṇaṃ (Sī, Syā)	374
Sakkharāhi vā = Sakkharāya vā (Sī)	114
Sakhyaṃ = Sakkhi (Sī, Syā, I)	142
Saṅkhātuṃ = Saṅkhyātuṃ (Sī)	28
Sakhinīhipi = Sakhikāhi ca (Sī, I)	327
Sakkhi = Paccakkhaṃ (Ka)	264
Saṅgamesī'ti = Saṅgāmesīti (Sī, I)	114
Saggavisayaṃ = Sakkavisayaṃ (Sī, I)	273
Saṅgacchi = Saṅgañchi (Sī, Syā, I)	74
Saṅgayha = Paggayha (Syā, Ka)	92
Saṅgahā = Saṅgahe (Dī 3. 156; Am 1. 341 piṭṭhe.) Tadaṭṭhakathāyo oloketabbā.	81
Saggāna maggamaṅcikkha = Saggamaggamaṅcikkha (Sī, I)	242
Saṅge = Saññate (Sī, I) Laṅkate (Syā)	146
Saṅghāto = Saṅghāto (Syā, Ka)	60
Saṅghātā = Saṅghaṭṭā (Syā, Ka)	173
Saccatapāpī = Saccatapāvī (Sī, I) Pañcatapāvī (Syā)	118

Nānāpāṭhā

Piṭṭhānkā

[Sa]

Sace tvaṃ saddaḥasi = Sacepi saḥasi (Sī, I)	134
Sajantam = Siñcantam (Ka)	233
Sajibbo = Sajīvo (Sī, I)	298
Saññate = Saṃyame (Syā, Ka)	52
Sanṭhapessati = Santhapessati (Ka)	181
Sanho sakhilasambhāso = Hiri-ottappasampanno (Sī, Ka)	292
Sataramsīva = Sataramsā viya (Sī)	215
Santase = Santasim (Syā)	97
Sattāhasammeghe = Sattāham meghe (Sī, Syā)	168
Santoti maṃ = Santo mamaṃ (Syā) Santo ca maṃ (Sī, I, Ka)	137
Santhare = Santace (Sī) Santacam (I) Santare (Ka)	35
Satthum = Saṭṭhum (Sī, I) Yuṭṭhum (Syā) Suttum (Ka)	226
Sadvāraṭṭhāyinī = Padvāraṭṭhāyinī (Sī, Syā, I)	120
Sadisitthiyo = Sarisitthiyo (Syā, I)	15
Sa devo = Sudevo (Syā, Ka)	238
Sadhanam sabhogam = Sadhanā sabhogā (Sī, Syā, I, Ka)	233
Sandhānagatā = Santhānagatā (Sī, I) Saṅṭhānagatā (Syā)	193
Sandhāpitā = Santhambhitā (Sī, I) Sandhābhitā (Syā)	
Santāpitā (Ka)	235
Sandhāvamānampi = Sandhāvamānam tam (Sī, I)	272
Sadhūmikā'va = Sadhūmakā ca (Syā)	138
Saddheyya = Saddaheyya (Sī)	41
Sandhīyanti = Sandhiyanti (Syā, Ka)	38
Sanno = Satto (Sī)	171
Sapatte = Sāmante (Sī, Syā, I)	52
Sampaddavī = Sampaddayī (Sī)	169
Sampavisanti = Saṃcavayanti (Sī, Syā, I)	62
Sampamathitā = Sampamadditā (Syā, Ka)	227
Sabbakāmadade = Sabbakāmade (Sī, I)	276
Sabbakiccesu = Rattam kiccesu (Sī, I)	120

Nānāpāṭhā

Piṭṭhānkā

[Sa]

Sabbajanapadassa = Sabbadā janapadassa (Sī, I)	247
Sabbattha gantvā = Sabbaham ṭhānam (Sī) Sabbaṅham gantvā (Syā)	
Sabbāham ṭhānam (I) Sabbatṭhānam (Ka)	169
Sabbatthanāpītikārāpi = Sabba'ttanā'pītikārāpi (Sī, I)	123
Sabba'tthi'ssariyaṃ tava = Sabbatthissariyaṃ bhavataṃ (Sī, Syā, I)	
Sabbissariyaṃ bhavataṃ (Syā, Ka)	88
Sabbadā = Samvarim (Sī, I)	64
Sabbaparisāya samanupariyāyi = Sabbaparisamanupariyāsi (Sī, I)	
Sabbaparisantaramanupariyāsi (Syā)	255
Sabbabhaddaṃ = Sabbagattaṃ (Sī, Syā, I)	40
Sabbabhāvo = Saccabhāvo (Syā)	125
Sabbavaṇīsva'haṃ = Sabbavaṇīsvahaṃ (Syā, Ka)	263
Sambādhapakkhandam = Sambādhapakkhantaṃ (Sī, I)	213
Sabbeva tesam catunnañca = Sabbe te sabbesam catunna (Sī, I)	240
Sabbo paramappamodito = Sabbā paramappamoditā (Syā)	105
Sabhāyam = Sabhāya (Sī, Syā, I)	150
Sambhutaṃ = Sambhataṃ (I)	15
Samajjantā = Pavaṭṭantā (I)	179
Samaṇateva = Samaṇaññeva (Sī, I) Samaṇatveva (Syā)	170
Sammakkhitā = Samakkhitā (Syā) Samakkhikā (Ka)	193
Sammataṃ = Vasato (Sī)	77
Sammapekkhanti = Samavekkhanti (Sī, Syā, I) Am 1. 341 piṭṭhe ca.	85
Samantānupariyanti = Samantā anupariyāti (I)	77
Sammapatitā = Sampamathitā (Sī, I)	295
Samapekkhassu = Samavekkhasu (Sī, I)	85
Sammaddateva = Samodateva (Ka)	341
Samānattatā = Samānattā (I)	81
Sammāsambuddhasāsane = Sammāsambuddhasāvaka (Syā)	
Sammāsambuddhasāsanaṃ (I)	201
Samūha = Samupā (Sī, I) Sammukhā (Syā)	243

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Sa]

Sammū'pajīvasi = Samupajīvasi (Sī, I)	149
Samotataṃ = Samonataṃ (Syā, Ka)	18
Samo me = Samohaṃ (Syā) Sammohaṃ (Ka)	362
Sarīsapā = Sirīmsapā (Sī, Syā, I)	77
Sarīrassu'patāpanā = Sarīrassupatāpiyā (Syā, Ka)	155
Sarīrassu'patāpiyā = Sarīrassupatāpikā (Sī, I)	
Sarīrassupatāpanā (?)	259
Sallavā = Sabalā (Sī) Simalā (I)	344
Savasamānayissasi = Vasamānāpayissasi (Syā), Vasamānāmayissasi (I) Taṃ vasamānayissasi (Ka)	13
Svajja jhāyāmi = Svajjajjhāyāmi (Sī, I)	15
Sva'jje'vāhaṃ gato = Svājjevaṅgato (Syā) Svajjevaṅgate (Ka)	175
Sasakaṇṇikā = Sasakaṇṇakā (Sī)	109
Sasuraṃ te = Sassuraṃ nu te (Sī, Syā, I, Ka)	301
Sahadevo = Sīhadevo (Ka)	118
Sahassiyā = Sahassiyo (Sī, I)	137
Sahitabbato = Sahitaṃ vato (I)	75
Sahindadevā = Sahindā ca devā (Sī, I)	110
Sājīvā = Sañjīvā (I)	2
Sādhuvittaṃ = Sādhucittaṃ (I)	224
Sāmena = Sāmā na (Sī, I)	182
Sāvam = Sāmaṃ (Sī, I)	226
Sāsapo bahuko = Sāmā bahukā (Syā, Ka)	348
Sakkhisi tvaṃ = Sakkhī tvaṃ (Sī, Syā, I)	2
Siṅgālo = Sigālo (Sī, Syā, I)	69
Sinduvārakā = Sindhuvāritā (bahūsu)	353
Sinduvārakā = Sindhuvāritā (Syā, I) Sindhavāritā (Ka)	278
Sirīnigguṇḍī = Saranigguṇḍī (Ka)	344
Sivissa = Sibbissa (Sī, I)	207
Sītūdakā = Sītodikā (Sī, I)	353

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Sa]

Sīlavantaṃ = Sīlavaṃ (I) Sukhaseyyo (Ka)	189
Sukhasseyyā = Sukhā seyyā (I)	54
Sukhippameva = Sa khippameva (Sī, I)	103
Sukhedhitā = Sukhe ṭhitā (Syā, I)	328
Suganthitā = Suganthikā (Sī, I)	341
Suggatimāsamānā = Suggatimāsasānā (Sī, I)	
Suggatāsisamānā (Ka)	100
Sucodayantaṃ = Sucodiyantaṃ (Sī, I)	272
Suṇhā = Husā (Sī, Syā, I)	372
Suṇoma = Suṇomi (Sī) Suṇāma (I)	138
Sudhāsaṃ = Sudhāya (Syā, I, Ka)	107
Sunisito = Pītanisito (Sī, I)	254
Supāpadhammā = Supāpadhammino (Ka)	188
Supine = Suppante (Syā, I)	80
Subhamhi = Sucimhi (Sī, I)	146
Subhogo = Subhago (Sī, I)	227
Surakkhitaṃ = Purakkhitaṃ (Syā, Ka)	202
Surādhuttakena = Tulāputtakena (Sī, I) Sā surādhuttakena (Ka)	118
Suriyo ca = Sūriyo ca (Ka)	100
Suvaṅgaṇaṃ = Subhaṅgaṇaṃ (Sī, I)	280
Suvaḍḍhito = Subāḷhiko (I)	39
Suvaṇṇakhacite = Suvaṇṇavikate (Sī, I)	263
Suvaṇṇatindukanibhā = Suvaṇṇapindūpanibhā (Sī)	
Suvaṇṇatiṇḍusannibhā (Syā)	
Sovaṇṇapiṇḍūpanibhā (I)	34
Susaññatānaṃ isīnaṃ = Susaññatānisīnaṃ (I)	5
Susobhanā = Susobhaṇī (Syā, Ka)	15
Suhadajjane = Suhadaṃ janaṃ (Sī, I)	277
Sūdaṃ kāpurisadhamāṃ = Sūdakaṃ purisādhamāṃ (Sī, I)	147
Sūnagga = Sonagga (Ka)	178
Sūnā = Sūṇā (Sī, I) Suddā (Syā, Ka)	282

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Sa]

Sūyati = Suyyati (Ka)	113
Sūriyassuggamaṇaṃ pati = Sūriyuggamaṇe sati (Ka)	314
Setapārisā = Setavārisā (Sī, I)	344
Senakehi = Soṇakehi (Syā, Ka)	270
Seyyassa = Sayanassa (Sī, Syā, I, Ka)	146
Sve'va mitto = Sā ca metti (I)	38
Sokajjhāyikā = Sokacchāyikā (Ka)	370
Soṇṇabyamhanilayā = Sovaṇṇabyamhanilayā (Syā, Ka)	
Sovaṇṇabyamhanilayā (I)	131
Soṇṇamayāṃ = Sovaṇṇamayāṃ (Syā, Ka)	232
Soṇṇamayā = Sovaṇṇamayā (Sī, Syā, I)	19
Soṇṇarathā = Sovaṇṇarathā (I, Ka)	166
So'papajjati = So upapajjati (Sī, Syā, I)	79
Somayāmo = Somayāgo (Sī, Syā, I)	185
Soṇṇapallaṅke = Sovaṇṇapallaṅke (Sī, Syā, I)	162
Sovaṇṇamayāya = Sovaṇṇamayā (I)	20
Sossi = Sossasi (Sī)	207
Samgiddhā = Pagiddhā (Sī, Syā, I)	63
Samyamano = Samyamāno (I)	92
Samvāsassa = Sambhāsassa (Sī, I)	85
Samśādiyā pasādiyā = Samśāriyā pasāriyā (Ka)	340
Samkulyā saṅgulāni ca = Saṅkulā saṅgulāni ca (Syā)	
Saṅgulā sakalāni ca (Ka)	336

[Ha]

Haññamānaṃ = Tujjamānaṃ (Sī) Tudamānaṃ (Syā) Taddamānaṃ (I)	
Hatamānaṃ (Ka)	171
Haññe yevāpi = Haññare vāpi (Sī, Syā, I)	260
Hatthattataṃ = Hatthatthataṃ (Sī, Syā, I)	88
Hatthatta'māgatā = Hatthattha'māgatā (Sī, Syā, I)	86

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ha]

Hatthatta = Hatthattha (Sī, Syā, I)	22
Hatthārohā = Hatthārūhā (Sī, I) evamuparipi.	151
Hatthinā ca satena ca = Hatthi-ādisatena ca (Syā)	
Hatthinādisatena ca (Ka)	368
Hatthi-assarathapatti = Hatthī assā rathā pattī (Sī)	77
Hadayantarassitā = Hadayantanissitā (Ka)	
Hadayantaranissitā (Syā)	129
Haneyyūṃ chindeyyūṃ	
chedāpeyyūṃpi = Haneyyu chindeyyūṃpi chedayeyyūṃ (Sī, I)	
Haneyyūṃpi chinneyyūṃpi chedāpeyyūṃpi (Syā)	126
Harita = Harī (I)	15
Haritapakka = Harīpakka (Sī, I)	206
Haritakkho = Harīpakko (Sī, I)	206
Hassaṃ = Hissaṃ (Ka)	356
Hasiyanti = Hasissim̐su (Sī, I)	371
Hāpito = Hāsito (Sī, Syā)	34
Hāraṃ = Hārikaṃ (Syā) Hāriyaṃ (Ka)	174
Hārike = Hāriyā (Syā, Ka)	355
Hāhiti = Hāriti (Syā, Ka)	320
Himavati = Hemavato (Sī, Syā, I)	241
Himavantapassani = Himavantapasmani (Sī, I, Ka)	103
Hissāmi = Hessāmi (Sī, Syā) Hassāmi (I)	133
Homa = Ahosi (?)	372
Haṃsakājena = Haṃsakācena (I)	93

Jātakapāliyaṃ dutiyabhāge

Jātakasūcipattam

Jātaka	Piṭṭhaṅka	Jātaka	Piṭṭhaṅka
[A]		[Bha]	
Alambusājātaka	12	Bhūridattajātaka	221
[U]		[Ma]	
Umaṅgajātaka	204	Mahājanakajātaka	159
Ummādanījātaka	39	Mahānāradakassapajātaka	257
[Ka]		Mahābodhijātaka	47
Kuṇārajātaka	113	Mahāsutasomajātaka	131
Kusajātaka	66	Mahāhamsajātaka	90
[Ca]		Mūgapakkhajātaka	149
Candakumārajātaka	242	[Va]	
Cūḷasutasomajātaka	25	Vidhuraajātaka	275
Cūḷahamsajātaka	83	Vessantarajātaka	312
[Ta]		[Sa]	
Tesakuṇajātaka	1	Saṅkhapārajātaka	16
[Na]		Sarabhaṅgajātaka	5
Nimijātaka	184	Sudhābhōjanajātaka	99
Niḷinikajātaka	31	Suvaṇṇasāmajātaka	174
		Soṇakajātaka	53
		Soṇanandajātaka	74
		Saṅkiccejātaka	59

Jātakapāliyā dutiyabhāge

Gāthāsūci

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[A]		[A]	
Akakkasaṅgo na ca dīgha- lomo	37	Aggi yathā pajjalati	150
Akakkasaṃ aggaḷitaṃ muhuṃ muduṃ	36	Aggissa pāricariyāya	326
Akatvā'maccassa vacanaṃ	209	Aggiṃ ujjālayitvāna	317
Akallametaṃ vacanaṃ sugatte	102	Aggiṃ vā dvārato dema	211
Akāmaṃ vā sakāmaṃ vā	66	Aguṇaṃ dhanu nātikule ca bhariyā	120
Akārayi lokamimaṃ paraṅca	232	Aghaṃ taṃ paṭisevissaṃ	325
Akāsiyā rājūhivā'nusiṭṭhā	238	Accābhikkhaṇasaṃsaggā	48
Akiccakārī dummedho	338	Accāyikena luddena	356
Akuddharūpohaṃ bhoto	343	Acintitampi bhavati	160
Akkuddho sagharaṃ eti	150	Aciraṃ vata nettimso	254
Akkodhana manugghātī	274	Accuggatā hi sivayo	331
Akkodhanaṃ asaṅghaṭṭo	292	Achambhitova gaṇhāhi	296
Akkodhanassa vijīte	45	Acchivā sallavā rukkhā	344
Aṅkolā kacchikārā ca	344	Acchecchuṃ vata bho rukkhaṃ	323
Akkhāhi no tā'yaṃ mudhānuladdho	305	Accherakaṃ maṃ paṭibhāti	156
Akhīlakāni ca avaṅṭakāni	35	Accherarūpaṃ tava yādisaṅca	269
Akkheyyaṃ te ahaṃ ayye	153	Accheraṃ vata lokasmiṃ	184, 330
Agamāsi so rahadaṃ vippasannaṃ	18	Accho ca kho tassa vaṇaṃ akāsi	37
Aṅgapaccaṅgasampanno	154	Ajja ce me imaṃ rattiṃ	227
Aṅgārakāsuṃ apare phuṇanti	189	Ajja me sattamā ratti	94
Aggi yathā tiṇakaṭṭhaṃ dahanto	137	Añjaliṃ te paggaṇhāmi	177
		Ajjāpi santānamayaṃ	267

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[A]		[A]	
Ajināni paridahitvā	360	Aṭṭhamsā sukatā	
Ajinamhi haññate dīpi	172, 175	thambhā	203, 223
Ajjunā ajjukañṇā ca	344	Aḍḍhamāsam	
Ajeyya'mesā tava		dhāriyamānānaṃ	345
hotu metti	309	Aḍḍhummatto udiresi	92
Ajjeva kiccaṃ ātapaṃ	159	Aḍḍham ṇātvā purisaṃ	
Ajjeva me imaṃ rattim	359	mahaddhanaṃ	129
Ajjhattaṅca payuttassa	4	Attanā'yaṃ cajitvāna	86
Ajjhāyako yācayogī	231	Attano ce hi vādassa	48-50
Ajjhāyakaṃ dānapatim	319	Atra cassa hutam hoti	99
Ajjhāyakaṃ		Attā ca me so saraṇam	
mantaguṇūpapannaṃ	233, 239	gaṭī ca	286
Ajjhāvaramhā Nandassa	78	Attānurakkhāya bhavanti	
Ajjhena'mariyā pathaviṃ		he'te	138
janindā	231, 235	Attānaṃ ṇātī udāhu	
Aññā ca tassa saṃyamāni		puttadāraṃ	135
catasso	35	Atikkantavanathā dhīrā	161
Aññā ca nārī taramānarūpā	20	Atikāyo mahissāso	61
Aññātakam sāmikehī padinnaṃ	42	Aticiraṃ nivāsena	48
Aññettha pupphitā ambā	340	Atidānaṃ daditvāna	242
Aññepi kaṇhajaṭiṇo	326	Atiyakkhā vassavarā	323
Aññe bahū isayo		Ativelaṃ nu ammayā	356
sādhurūpā	34	Atītaṃ nānusoḍāmi	156
Añño nu te koci		Atītaṃ mānusaṃ	
naro pathabyā	41-2	kammaṃ	210, 211
Aṭaviyo samuppannā	170	Atīradassī puriso	211
Aṭṭālakā oṭṭhagīviyo	278	Atuṭṭhā sivayo āsum	332
Aṭṭhānametaṃ dukkharūpaṃ	354	Ate'va me acchariyaṃ	340
		Ato matā devavarena	
		pesitā	104
		Atha atthe samuppanne	50
		Atha kissa jano pubbe	245
		Atha kim dāni sumukha	94

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Atha ce hi ete na karonti puññaṃ	234
Athajjuno niraye sattisūle	9
“Atha’jjuno nakulo bhīmaseno	118
Atha’ttakārāni karonti bhattuso	106
Atha tvaṃ kena vaṇṇena	220, 364
Atha dakkhisi bhaddante	332-3
Atha pāpāna kammānaṃ	266
Athabravī māṇavako	53
Atha bravi brahā Indo	12
Atha va’ṅge vā Magadhe	74
Atha vā tayo mātāputte	342
Athassa pada’maddakkhim	94
Athassa bhaṇḍanaṃ ghoraṃ	332
Athassā pokkharaṇiyā	346
Athāgamā brahmalokā	268
Athāyaṃ isinā satto	61
Athā’yaṃ bhassaro pakkhī	94
Athāsanamhā oruyha	268
Atthi Jampāvati nāma	207
Atthi te daharo putto	56
Atthi nesam usāmatam	176
Atthi no jīvikā deva	372
Atthi me tam atisāram	98
Atthi me pāniyaṃ sītam	183

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Atthīti ce Nārada saddahāsi	270
Athettha udakantasmiṃ	344-5
Athe’tthe’kasataṃ khatyā	204
Attheva devā pitaro ca atthi	270
Athettha pañcamo āgā	329
Athettha padumā phullā	344
Athettha puppharasamattā	340
Athettha sakuṇā santi	341, 347
Athettha sāsapo bahuko	345, 347
Athettha sīhabyagghā ca	346
Athettha vattatī saddo	322
Athettha heṭṭhā puriso	340
Atho antā ca me phītā	155
Atho arogaṃ yoggam me	155, 373
Atho ubho arogā me	368
Atho ḍamsā makasā ca	342, 368
Athopi me amaccesu	88, 97
Atho raṭṭham anuppīlam	97
Atho me sādīsī bhariyā	88, 97
Atho’sadhehi dibbehi	226
Attham devamanussānaṃ	203
Attham atthena vedeha	220

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Adassanena mayhaṃ te	336
Adiṭṭhapubbo Sivirājā	343
Adiṭṭhapubbaṃ disvāna	303, 305
Aduñca nuna sumahā	89
Adu cāpaṃ gahetvāna	354
Adu te pahitādūtā	359
Adu paññā kimatthiyā	213
Adūsiyaṃ ce Abhipāraka tvaṃ	43
Adese vata no vuṭṭhaṃ	212
Adhammacārino rāja	60
Adhammiko tvaṃ pori- sādakā'si	139
Adhammikassa luddassa	139
Adhammaṃ paṭipannassa	60
Addhā aññepi dāyāde	133
Addhā apacitā tya'mhā	98
Addhā idaṃ mantapadaṃ sududdasaṃ	205
Addhā eso sataṃ dhammo	83
Addhā tuvaṃ katte hitesī mayhaṃ	44
Addhā tuvaṃ mahārāja	46
Addhā Nanda vijānāsi	79
Addhā pajānāmi ahampi etaṃ	301
Addhā pajānāsi tuvampi tāta	38
Addhā piyā mayha janinda esā	42
Addhā sataṃ bhāsasi nāga dhammaṃ	305, 308
Addhā have sevitabbā sapaññā	24
Addhā hi saccam bhaṇasi	13, 286

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Addhā hi sabbaṃ Abhipāraka tvaṃ	45
Addhā hi maṃ vo hitakāmā	101
Addhā hi no bhakkho ayaṃ manāpo	18
Addhā hi so socati rājasetṭho	305, 307
Addhā hi so bhakkho mama manāpo	143, 145
Addhā' haṃ vipulaṃ pītiṃ	89
Andhā mātāpitā mayhaṃ	176
Andhā sirī maṃ paṭibhāti mātali	112
Adhigamā tame nāṇaṃ	79
Adhiccaladdhaṃ pariṇāmajam te	303, 306
Adhippāyaphalaṃ eke	159
Adhīyanti mahārāja	219
Andhaṃ tamaṃ tattha na candasūriyā	270
Anaṇo nātinam hoti	159
Anatthaṃ tassa carati asaññatā	122
Anariyarūpo puriso janinda	205, 210
Analā mudusambhāsā	128
Annapanāñca khajjañca	257
Annahatthā ca te byamhe	273
Anāgatappajappāya	156
Anāyatanaśiḷassa	4
Anāvakuḷā veḷuriyūpanīlā	19
Annañca pānañca pasannacitto	20

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Anittarā ittarasampayuttā	231
Aniddhinaṃ mahārāja	373
Anindriyabaddha' masañña- kāyaṃ	235
Annena pānena upetarūpaṃ	302
Annaṃ pānañca yo dajjā	314
Anukampikā patiṭṭhā ca	80
Anujānāmi taṃ putta	325
Anujānāhi maṃ amma	325
Anujjubhūtena hamaṃ mahantaṃ	66
Anuññāto ahaṃ matyā	151
Anuddhato acapalo	291
Anupubbāva te ūrū	14
Anupubbena no suddhi	260
Anumodāmi te deva	363
Anulittā candanena	77
Anusisso ca Ānando	12
Aneke nirayaṃ pattā	13
Anekarūpaṃ ruciraṃ	202
Api ñātikule phīte	327
Apaṇḍarā lohitantā	14
Aparā pana sokena	248
Aparā ca nārī taramānarūpā	20
Aparādham mahārāja	72
Apare passa santāpe	326
Appamhā appakaṃ dajjā	99
Appasenopi ce mantī	214
Appaseno mahāsenam	214
Appānubhāvā taṃ mahānubhāvam	22
Apāraṇeyya'maccantaṃ	159

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Apāraṇeyyaṃ yaṃ kammaṃ	159
Api ataramānānaṃ	151-2
Api ce labhati mando	4
Api jīvaṃ mahārāja	183
Api tveva mahāpañña	85
Api tvevaṃ gate kāle	84
Api nā'yaṃ tayā saddhim	85
Api no kisāni maṃsāni	373
Apisāgarapariyantaṃ	327
Apissā hoti appatto	327
Api hāyatu nāgakulā attho	301
Apucchimha Kosiyagottaṃ	3
Apuññalābham ayasaṃ akittiṃ	144
Apetalomahaṃsassa	3
Appeva'tthavatiṃ vācaṃ	95
Aporāṇaṃ vata bho rājā	160
Apphoṭā suriyavallī ca	345
Ambā kapitthā panasā	339
Ambā ca sālā tilakā ca jambuyo	33
Ambā jambū kapitthā ca	343
Ambā tilakā ca jambuyo	278
Ambamiva pathe jātaṃ	337
Abyābajjham katham assa	287
Abyābajjham siyā evaṃ	288
Abyāyiko hoti sataṃ samāgamo	148
Abbhakūṭasamā uccā	272

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Abbhantaram pure āsi	47
Abhayaṃ samma te dammi	153
Abhayaṃkarampi me hatthim	243
Abhikkhaṇaṃ tiṭṭhati dvāramūle	123
Abhijaccabalaṃ ceva	3
Abhijātopi ce hoti	4
Abhinnakaṭṭhosi anābhato dako	34
Abhirūḷhaṃ rathaṃ dibbaṃ	187
Abbhuto vata lokasmiṃ	186
Abhumme kathaṃ nu bhaṇasi	25
Abbhūti tassa bho hoti	66
Ambho ambho nāmamidaṃ imissā	40
Ambho ko nāma so rukkho	31
Amma assāsa mā soci	227-8
Amacce tāta jānāhi	2
Amajjapo ahaṃ putta	155
Amanāpavāsaṃ vasi	334
Amanāpaṃ vata te ñāti	334
Amanussā atibālā	63
Amassujāto apurāṇa- vaṇṇi	34
Ammā ca tāta nikkhantā	351
Ammāya patanūkesā	369
Ammāva no kisā paṇḍu	369
Amhākañceva tāsāṇca	73
Amhākañceva so seṭṭho	89
Amittā nūna te mātā	333
Amittā nūna nandanti	153

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Amittā nappasāheyyuṃ	372
Amittā vata te ñāti	334
Ayañca te māluvapaṇṇasanthatā	37
Aya'massa assaratho	250
Ayamassa asokavanikā	29
Aya'massa pāsādo	249
Ayamassa asokavanikā	29
Ayamassa pāsādo	29
Assamassa ca sādvaṛe	31
Ayamassa pokkharāṇi	30
Ayaṃ isi Sarabhaṅgo tapassī	7
Ayaṃ ekapadī rāja	76, 177
Ayaṃ ekapadī eti	341, 355
Aya'massa pokkharāṇi	250
Ayaṃ te sasuro deva	213
Ayaṃ te vaṃsa rājā no	314
Ayaṃ so assamo pubbe	359
Ayaṃ Ajamukhī nāma	229
Ayaṃ dutīyo vijayo mamajja	287
Ayaṃ dvedhāpatho bhadde	173-4
Ayaṃ nāgo mahiddhiko	229
Ayaṃ pañcālacandī te	213
Ayaṃ maṃ māṇavo neti	294
Ayaṃ so Puṇṇako yakkho	277
Ayaṃ so sārathi eti	153
Ayaṃ hi so āgato yaṃ tva'micchasi	302

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[A]		[A]	
Ayomayā simbaliyo	63	Assatthasseva taruṇaṃ	179
Arajaṃ rajasā vacchaṃ	61	Assatthā panasā ce'me	353-4
Araññe me viharato	15	Asanthutaṃ nopi ca	
Arindamoti me nāmaṃ	54	diṭṭhapubbaṃ	300
Ariyassa ariyena sameti		Assatthasseva taruṇaṃ	80
sakhyaṃ	142	Assatthamva pathe jātaṃ	337
Ariyākāsosi		Assamassa mama brahme	32
pasannanetto	16	Asmā ratyā vivasāne	315
Ariyāvakaśosi		Asammodiyampi vo assa	332
anariyarūpo	298	Assamaṃ parimajjitvā	76
Ariyavatta'si vakkaṅga	92	Assaratanampi kesim	243
Alaṅkatā kuṇḍalino suvatthā	5	Asassataṃ sassataṃ nu	
Alaṅkatā suvasanā	276	tavayidaṃ	303, 306
Alampāno hi nāgena	228	Asā loki'tthiyo nāma	127
Alaṅkarotha maṃ khippaṃ	262	Assāsa hessāmi te pati	276
Alātassa vaco sutvā	257-8	Assāsayitvā janataṃ	172
Alāto Devadatto'si	275	Asiṅca sattiṅca parāmasāmi	136
Alīnacittasanthāro	274	Assitthiyo ratanaṃ maṇikaṅca	46
Alaṃ me tena rajjena	151	Asu brahāraññacarō	
Avacāsi Puṇṇakaṃ Irandhatī	276	mahāmuni	103
Avaruddhettha araṅṅasmim	365	Asū hi yo sammati dakkhiṇaṃ	
Avajjho brāhmaṇo dūto	338	disaṃ	103
Avaruddhassāhaṃ bhariyā	357	Asse ca sārathī yutte	154
Avasī tuvaṃ mayha tīhaṃ		Asso ca sisati dvāre	70
agāre	296	Asaṃsayam imam disvā	86-7
Avasim aham tuyha tīhaṃ		Ahaṅca kho sāmiko	
agāre	301	cāpi mayham	306
Avhayanteva gacchantaṃ	339, 343	Ahaṅca taṃ "dehi varan"ti	
Avinicchayaññu atthesu	92	vajjam	142
Avuṭṭhahi rājaputtī	69	Ahaṅca bhariyā ca manussa-	
		loke	304

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Ahañca miga'mesāno	223
Ahañca paṭipannosmi	58
Ahampi tāta jānāmi	227
Ahampi jātiyo satta	266
Ahampi tāta passāmi	348
Ahamatṭhako bhīmaratho panāyam	5
Ahampi nātimaññāmi	229
Ahampi pabbajjissāmi	152
Ahampi pubbe kalyāṇo	262
Ahampi purimaṃ jātiṃ	260, 261
Ahampi sabbasetena	221
Ahañhi kuñjaraṃ dajjam	331
Ahitaṃ vata te ñātī	334
Ahi mahānubhāvopi	221
Ahu esa kato doso	47
Ahu rājā Videhānaṃ	257
Ahu pubbanimittaṃ me	359
Ahu vāsī Kaliṅgesu	333
Ahetuvādo puriso	50
Aho vata re jaṭinī	355
Ahosim Sivirājassa	206
Ahaṃ khalu mahārāja	89
Ahaṃ te pāricariyāya	15
Ahaṃ taṃ avadhiṃ sāmaṃ	178
Ahaṃ mahindena mahesi pesito	104
Ahaṃ vane mūlaphalesanaṃ caraṃ	32
Ahaṃ sahissaṃ upavādametaṃ	43
Ahaṃ seṭṭho'smi dānena	186

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Ahaṃ suvaṇṇahaliddiṃ	360
Ahaṃ Soṇo mahārāja	75
Ahaṃ hi vanaṃ gacchāmi	317
Ahaṃ hi vasumā aḍḍho	228
Ahaṃ hi jānāmi janinda etaṃ	39
Ahaṃ hi devato idāni emi	269
Aḷāra nāññatra manussalokā	23
Aḷārapamhehi subhehi vaggubhi	40
[Ā]	
Ākaṅkhamānā puttaphalaṃ	80
Āguṃ kira mahārāja	177
Ācariya samanūññātā	98
Ācariyānaṃ vacanā	244
Ājānīyā hasiyanti	371
Ādāya beḷuvaṃ daṇḍaṃ	336
Ādiccavaṇṇasaṅkāsa	13
Āditte vārimajjhaṃva	273
Ādiyeneva te maddi	362
Ādiyitvā garuṃ bhāraṃ	79
Ānando ca pamodo ca	81
Ānando te mahārāja	220
Ānando sabbamacchānaṃ	132
Ānayatvāna Vedehaṃ	207
Ānayissaṃ methunake	336
Āmantayassu te putte	350
Āmantayāmi nigamaṃ	25
Āmantayittha rājā naṃ	316, 324

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ā]		[Ā]	
Āmantaye Bhūridattaṃ	223	Āhaññantu sabbaviṇṇā	220, 371
Āmāyadāsāpi bhavanti heke	286	Āharantu'dakaṃ pajjaṃ	96
Āmoti so paṭissutvā	206	Āhu khattavidā loke	49
Āyāgavatthūni puthū pathabyā	233	Āhuneyyo mesi	
Ārakā parivajjeyya	293	hitānukampī	45
Āraññikassa isino	225	Āḷambarā mudiṅgā ca	197, 199
“Ārāmasilā ca uyyānaṃ	120	Āḷārikā ca sūdā ca	370
Ārāme vanagumbe ca	284	Āḷārike ca sūde ca	282
Āruyha nāvaṃ taramāno	213	[I]	
Āruyha pavaraṃ nāgaṃ	214	Īṅha maddi nisāmehi	329, 371
Ārūḷhā gāmaṇīyehi	166-7	Īṅha antepuraṃ mayhaṃ	218
Ārūḷhe gāmaṇīyehi	163-4	Īṅha passa mahārāja	218-9
Āropentu dhaje tattha	370	Īṅhā'nucintesi sayampi deva	268
Ārohapariṇāhena	85	Iccete aṭṭha nirayā	60
Āvaṭṭanī mahāmāyā	128	Iccete kusale dhamme	97
Āvatti parivatti ca	247	Iccevaṃ pitaraṃ kaññā	268
Āvudhabalavantānaṃ	215	Iccevaṃ	
Āsajja kho naṃ jaññāsi	229	mantayantānaṃ	84, 91, 373
Āsāya khettāni kasanti		Iccevaṃ vutto Nesādo	92
kassakā	106	Icchāma assamaṃ gantuṃ	75
Āsāya yanti vāṇijā		Iti kammāni anventi	267
dhanesino	106	Icchāmi vo'haṃ sutavuddhi'-	
Āsā visamvādikasammata		mattano	137
ime	107	Iti maddī varārohā	362
Āsītiyā nāvutiya ca		Ito ujuraṃ uttarāyaṃ disāyaṃ	33
gāthā	137	Ito nu bhoto katamena	
Āsīvisamaṃva kupitaṃ	61	assamo	33
Āsīsikāni karonti	252	Ito gatā mahārāja	218
Āsīsetheva puriso	160	Ito cuto dakkhasi	
		tattha rāja	270

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[I]		[I]	
Ito nītā mahārāja	218	Idaṃ tato dukkhataram	359
Ito mayam gantvā sakam niketaṃ	17	Idaṃ te raṭṭham sadhanam sayoggam	66, 138
Ito vimuccamānāham	365-6	Idaṃ te sutvāna vigetu chando	133
Itthāgārampi te dammi	158	Idaṃ nesaṃ kīḷānakam	358
Itthisahassam bhariyānam	296-7	Idaṃ nesaṃ padakkantaṃ	358
Indagopakavaṇṇābhā	320	Idaṃ vatvāna pitaram	226
Indassa bāhāraṣi dakkhiṇāti	238	Idaṃ vatvā brahmabandhu	336
Indassa vākyam nisāmehi kosiya	111	Idaṃ vatvā Dhataratṭho	90
Idaṅca madhuno tumbaṃ	339	Idaṃ vatvāna pakkāmi	56, 329
Idaṅca me sattubhattam	341	Idaṃ vatvā Bhūridatto	224
Idaṅca sumukheneva	88	Idaṃ vatvāna Vedeho	262
Idaṅca me maṇiratanam	281	Idaṃ vatvāna so sāmo	177
Idaṅca sutvā garuṇassa vākyam	277	Idaṃ vatvā Nimirājā	203
Idampi dutiyam sallaṃ	176, 359	Idaṃ vatvāna Maghavā	186, 313, 366
Idampi paṇṇakam mayham	156	Idaṃ sutvā Kāsipati	96
Idampi pāniyam sītam	78, 178, 342	Idaṃ sutvāna nigghosam	95, 227
Idamassa ambavanam	30, 253	Idaṃ sutvā brahmabandhu	341, 348
Ida'massa assaratanam	250	Idhāgamā jaṭilo brahmacārī	34
Ida'massa asokavanam	250	Idheva acchataṃ kaṇhā	352
Idamassa uyyānam	29, 250	Idheva tāva acchassu	153, 331
Ida'massa kaṇikāraavanam	29, 250	Idheva te nisīdassu	156
Ida'massa kūṭāgāram	29, 249	Idheva yo hoti adhammasīlo	270
Ida'massa pāṭalivanam	29, 250	Idheva so sattumaddano	71
Ida'massa hatthiratanam	250	Iddho ca phīto ca suvaḍḍhito ca	39
Idam accherakam disvā	330		
Idam ca tuyham rucitam	28		
Idam ca paccayam laddhā	375		

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[I]	
Iddhaṃ phītañcidaṃ raṭṭhaṃ	332
Ibbhehi ye te samakā bhavanti	240
Imamhi naṃ padesamhi	357
Imasmā'haṃ jotirase vanamhi	38
Imasmiṃ me samakā hatthe	173
Imassa hatthe pāde ca	216
Imā tā vanagumbāyo	361
Imā tā pokkharāṇi rammā	361
Imā te dhītaro satta	73
Imāni kira maṃ tāto	15
Iminā nūna asinā	70
Ime āyanti rājāno	76
Ime kumāre disvāna	350
Ime kumāre passanto	317
Ime tiṭṭhanti ārāmā	353, 361
Ime te jambukā rukkhā	353, 360
Ime tepi mayhaṃ puttā	254
Ime te hatthikā assā	361
Ime nūna araṇṇasmim	372
Ime sāmā sasolūkā	361
Ime haṃsā ca koñcā ca	361
Ime no pādakā dukkhā	355
Ime no hatthikā assā	155, 355
Imaṃ gale gahetvāna	205, 210
Imaṃ bhonto nisāmetha	186, 367
Imaṃ mayhaṃ hadayasokaṃ	251

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[I]	
Imaṃ mūlāḷivattakaṃ	360
Imaṃ maṃsaṃ'va pātabyaṃ	216
Imaṃ vākyāṃ nisāmetvā	53
Issatthe ca'smi kusalo	176, 178
Issaro sabbalokassa	49
Isi avaca Saṃkicco	592
Isiṃ pucchāma Saṃkiccaṃ	59
[U]	
Ukkaṇṭhitosmi bālhaṃ	28
Ukkāmukhapahaṭṭhaṃva	76, 241
Ukkusā kurarā haṃsā	347
Uggatthanaṃ giṅgamakaṃ	375
Uggā ca rājaputtā ca	315, 316
Uccāvaca'me vividhā upakkamā	194
Ucchaṅge maṃ nisādetvā	152
Ucchaṅge ko vicināti	358
Ucchādaye ca nhāpaye	294
Ucchijjati ayaṃ loko	49
Uṭṭhātā kammadheyyesu	293
Uṭṭhānapādacariyāya	176
Uṭṭhānapāricariyāya	78
Uṭṭhāhakaṃ cepi alīnavuttiṃ	126
Uṭṭhehi katte taramāno	315
Uṭṭhehi jāli patiṭṭha	348
Uṭṭhehi tvaṃ cāti	27
Uṇṇataṃ mukhaphullaṅca	375

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[U]	
Uṅho ca vāto nirayamhi dussaho	271
Uttarena nadī sīdā	186
Udake ce nisiñcissam	230
Udaggihattam upatiṭṭhato hi me	103
Uddayhate janapado	31
Uddāpavattam ulluḷitam	345
Uddālakā somarukkhā	340
Udīraṇā ce saṅgatyā	48
Uddhaggā ca adhaggā ca	14
Uddham ce pātayissāmi	230
Uddham tārakajātāva	204
Unnaṅgalā māsamimam karontu	311
Upacāravipannassa	224
Upajūtaṅca me assa	228
Upaḍḍham vāpi rajjassa	74
Uppathena vajantassa	60
Upanīyatidam maññe	28
Upamam te karissāmi	55, 264
Upayācitakena puttam labhanti	252
Upari dumapariyāyesu	339, 343
Uppalasseva kiṅjakkhā	14
Upasaṅkamitvā Vedeham	269
Upasaṅkamitvā so rājā	59
Upahaccam manam majjho	61
Upāgataṅ rāja mupehi lakkham	285
Upāyanaṅca te deva	87
Upetaṅ annapānehi	198-9

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[U]	
Uposathe vasam niccam	196, 263
Uposatham upavasī	196, 198-201
Uposatham upavasum	198
Ubbedhati me hadayam	209, 212
Ubhato samam Mucalindam	345
Ubhayeneva mam nehi	187
Ubho kumārā nikkītā	373
Ubho pi te attamane viditvā	308
Ubho sadisapaccaṅgā	366
Umaṅgā nikkhamitvāna	213
Ummattikā nu bhaṇasi	71
Ummattikā bhavissāmi	251
Ummānantimam daṭṭhā	41
Uyyānabhūmim gantvāna	53
Uyyānasampannam pahūtamālyam	147
Urabbharūpena vakassu pubbe	58
Uruveḷakassapo rājā	275
Ure gaṇḍāyo bujjhesi	15
Usabhampi yūthapatim anojam	243
Usūyake duhadaye	2
Usūhi sattīhi ca tomarehi	191
Usūhi sattīhi ca sunisitāhi	271
Uḷāravaṇṇā vata brāhmaṇā ime	100
[Ū]	
Ūrū bāhum ca me passa	149
Ūhaññate rajaggaṅ	29

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[E]		[E]	
Ekañca cakkhum niggayha	174	Ete nīlā padissanti	339, 343
Ekamantaṃ nisinnova	59	Ete patanti niraye	60
Ekarattim vasitvāna	349	Ete vajanti niraye	64
Ekabhattā pure āsi	375	Ete sīdantare nagā	202
Ekamekassa ekekaṃ	73	Etehi sabbehi guṇe-	
Ekavācampi dvivācam	56	hupeto	10
Ekā ca nārī taramānarūpā	20	Ete haṃsā pakkamanti	90
Ekāyane taṃ pathe		Etaṃ te anumodāma	46, 98
addasaṃsu	23	Etha māṇavā uṭṭhetha	213
Ekāyano ekapatho	357	Etha'yyo rājavasatiṃ	290
Ekāmekāya itthiyā	127	Ediso kho arahati	96
Eko maṇī māṇava kim		Elamphurakasañchannā	345
karissati	281	Ediso mā amittānaṃ	207
Eko rāja nipajjāmi	156	Evañca me vilapato	338
Ekaṃva baddhamāsīnaṃ	84	Evañca me dadato	
Eṇeyyapasadākiṇṇaṃ	347	sabbakālaṃ	101
Etañca saccaṃ vacanaṃ		Evampi duggato santo	261
bhaveyya	235	Evamāpajjatiṃ poso	70
Etadatthāya rājāne	93	Evametassa vacanā	87
Etā ca aññā ca akaṃsu		Evametam yathā brūsi	303, 306
pāpaṃ	118	Eva'metaṃ mahārāja	220
Etādisehi parikkhitto	215	Evametam paracittavedi	11
Etāni sutvā nirayāni		Evameva ahaṃ kāḷa	133
paṇḍito	9	Evameva tathā kāḷa	132
Eti'ndapattham nagaraṃ		Evameva tuvaṃ rāja	56, 134, 205
padissati	309	Evameva naro pāpaṃ	264
Etū bhavaṃ assāmi'maṃ adetu	32	Evameva naro puññaṃ	265
Ete asappurisā loke	50		
Ete caññe ca rājāno	185		
Ete ca saṅgahā nā'ssu	81		
Ete narānaṃ caturova dāsā	287		
Ete nāgā upatthaddhā	69		

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[E]		[E]	
Evameva nūnamhepi	172	Evam me vilapantiyā	321
Evameva manussesu	45, 46	Evam mahanto lokassa	92
Evamevāyaṃ puttakali	58	Evam mittavataṃ atthā	90, 99
Evassakaṇṇākhadirā	339	Evam me yācamānassa	79
Evam aggapakatimā	89	Evam luddaka nandassu	85, 87
Evam amhaṃ ca raso ca	211	Evam vaggukatho santo	151
Evam kicchā bhato poso	81	Evam visujjhanti	
Evam kho yātaṃ anuyāyī hoti	300	apāpakammīno	112
Evam ce te laddhamidaṃ vimānaṃ	304	Evam vutte candā attānaṃ	253
Evam ce'taṃ jano jaññā	229	Evam sabbaṅgasampannaṃ	285
Evam ce no viharataṃ	48	Evam samanūsāsivā	294
Evam ce no so vivare'ttha pañhaṃ	287	Evam hi so vañcīto brāhmaṇehi	238
Evam taṃ vitanitvāna	216	Esa bhiyyo pamuyhāmi	183
Evam ce yācamānāya	72	Esa'yyo rājavasati	294
Evam ce yācamānānaṃ	48	Esa Selo mahārāja	332
Evam jānanto khaṇḍahālo	246	Esa Selo mahābrahme	339
Evam no sādhu passasi	173	Esāha'majjeva upāramāmi	101
Evam tuvaṃ nāga asampadosaṃ	304	Esā te upamā rāja	56
Evam te yācamānāya	72	Esikā parikhāyo ca	282
Evam taṃ anugacchāmi	58, 317	Eso aggissa saṅkhāto	31
Evam taṃ sivayo āhu	316	Eso āḷariko poso	71
Evam divā ca ratto ca	64	Eso ce Sivīnaṃ chando	314
Evam na mūḷho'smi suṇohi katte	299	Eso te vasula pitā	247
Evam tuvaṃ nāgi asampadosaṃ	307	Eso hi dhammo Sumukha	91
Evam pamatto rasagārave		Eso hi vata me chando	223
ratto	132	Ehi amma piyadhīti	350
Evam putta aduṃ putta	81	Ehi kaṇhe marissāma	354
		Ehi tāta piyaputta	350
		Ehi taṃ anusikkhāmi	87, 172

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[E]		[Ka]	
Ehi taṃ paṭinessāmi	150	Kacci arogaṃ yoggaṃ te	155
Ehi dāni gamissāma	288	Kacci nu tāta kusalaṃ	373
Ehi'maṃ rathamāruyha	186	Kacci te sādīsī bhariyā	97
Ehi samma nivattassu	153	Kacci nu bhoto kusalaṃ	77
Ehi samma haritapakkha	206	Kacci santo apacitā	97
[O]		Kacci nu tāta kusalaṃ	155
Okandāmase bhūtāni	355	Kacci te sughare khamanīyaṃ	206
Ogayha te pokkharaṇim	95	Kacci nu tenā'bhisasi	226
Orabbhikā sūkarikā	64, 191	Kacci nu te jānapadā	171
Oruyha rājā yānamhā	59	Kacci nā'nāgataṃ dīghaṃ	97
Orodhā ca kumārā ca	151,	Kacci bahuvidhaṃ mālyam	263
	154, 220, 322	Kacci nu bhoto kusalaṃ	342
Ossajitva kusalaṃ tapogūṇam	130	Kacci bhoto amaccesu	87
Osadhehi ca dibbehi	370	Kacci tuyhampi Vedeha	259
Ohare'taṃ dhanuṃ cāpaṃ	216	Kacci yantā patitvāna	88
Ohāya maṃ ṇātigaṇā	90	Kacci ramasi pāsāde	263
Ohāya'haṃ pitaraṃ mātaraṇca	144	Kacci raṭṭhaṃ anuppīlaṃ	97
[Ka]		Kacci vo kusalaṃ puttaṃ	372
Kakkaṭā kaṭamāyā ca	346	Kacci nu me ayyaputta	359
Kaccāyano māṇavako'smi		Kaccinnu bhoto kusalaṃ	96
rāja	281	Kaṭeruhā ca vāsantī	346
Kacci akasirā vutti	259	Kaṇhadīpāyanā sajja	61
Kacci ḍamsā makasā ca	77, 342	Katamasmim so janapade	53
Kacci te sādīsī bhariyā	88	Katamaṃ taṃ vanam sāma	176
Kacci antā ca te phītā	155	Katarūpamidaṃ bhoto	74
Kacci amajjapo tāta	155	Katā me kalyāṇā	
Kacci arogaṃ yoggaṃ te	373	anekarūpā	140
Kacci ubho aroga te	368	Katāvakāsā pucchantu	
		bhonto	7
		Katāya vacchassa kisassa pūjā	11

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ka]	
Katvā gharesu kiccāni	296
Kato mayā saṅkaro brāhmaṇena	135, 138
Kathaṃ careyya vuḍḍhesu	259
Kathaṅca kira putta kāmāyo	246-7
Kathaṃ nāma sāma samasundarehi	250-251
Kathaṃ candanalittaṅgo	320
Kathaṃ nāma samasamasundarāhi	250-251
Kathaṃ ahaṃ vikatthissaṃ	91
Kathaṃ nu patataṃ seṭṭha	83
Kathaṃ nu cīraṃ dhārenti	320
Kathaṃ hi lokāpacito samāno	234
Kathaṃ nu tāsāṃ hadayaṃ	327
Kathaṃ no abhivādeyya	303
Kathaṃ hatthehi pādehi	153
Kathaṃ no kuṅjaraṃ dajjā	313
Kathaṃ nu Kevaṭṭa Mahosadhena	204
Kathaṃ nu so na lajjeyya	353
Kathaṃ nu pathaṃ gacchanti	353
Kathaṃ panime vihaṅgā	86
Kathaṃ panāyaṃ vihaṅgo	84
Kathaṃ ruci majjhagataṃ	94
Kathaṃ dhammaṃ care macco	259
Kathaṃ nu yātaṃ anuyāyī hoti	300
Kathaṃ dhammaṃ caritvāna	259

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ka]	
Kadalimigā bahū citrā	283
Kadalīva vātacchupitā	376
Kadariyatāpanā ghorā	60
Kadalīdhajapaṅṅāṇo	31
Kadā'ssu maṃ ariyagaṇā	168
Kadā'ssu maṃ amaccagaṇā	168
Kadā'ssu maṃ migarathā	167
Kadā'ssu maṃ sattasatā bhariyā	168
Kadā'ssu maṃ rathārohā	168
Kadā'ssu maṃ assārohā	167
Kadā'ssu maṃ sattasatā bhariyā	168
Kadā'ssu maṃ hatthārohā	167
Kadā'ssu maṃ dhanuggahā	168
Kadā'ssu maṃ rājaputtā	168
Kadā'ssu maṃ hatthigumbā	166
Kadā'ssu maṃ assagumbā	166
Kadā'ssu maṃ meṇḍarathā	167
Kadā'ssu maṃ ajarathā	167
Kadā'ssu maṃ sajjhurathā	166
Kadā'ssu maṃ sottharathā	166
Kadā'ssu maṃ goṇarathā	167
Kadā'ssu maṃ assarathā	166
Kadā'ssu maṃ rathasenī	166
Kadā'ssu maṃ oṭṭharathā	167
Kadā'ssu lākhārasarattasucchavī	40
Kadā'ssu maṃ kañcanajaluracchadā	40
Kadā'ssu maṃ tambanakhā sulomā	40

Gāthāyo	Piṭṭhāṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhāṅkā
[Ka]		[Ka]	
Kadā'ham vīṇam'varujjako	169	Kadā'ham antepuram rammam	162
kadā'ham sabbattha gantvā	169	Kadā'ham kūṭāgāre ca	162
Kadā'ham rathakāro'va	169	Kadā'ham maṇipallaṅke	162
Kadā'ham giriduggesu	169	Kadā'ham assagumbe ca	163
Kadā'ham pattam gahetvāna	168	Kadā'ham kappāsakoseyyam	163
Kadā'ham pamsukūlanam	168	Kadā'ham pokkharāṇi rammā	163
Kadā'ham sattāhasammeghe	168	Kadā'ham hatthigumbe ca	163
Kadā'ham migarathe ca	164	Kapaṇā vilapati selā	247
Kadā'ham amaccagaṇe ca	165	Kapaṇe vata'yam bhikkhu	53
Kadā'ham sattasatā bhariyā	165	Kappāsapicurāsīva	226
Kadā'ham hatthārohe ca	164	Kappāsikaṅca koseyyam	375
Kadā'ham satapalam kamsam	166	Kambalassatarā uṭṭhentu	221
Kadā'ham rathārohe ca	165	Kammantaṃ samvidhetvāna	296
Kadā'ham dhanuggahe ca	165	Kammāsapādena viheṭhitattha	146
Kadā'ham rājaputte ca	165	Kammāsapādena	
Kadā'ham ariyagaṇe ca	165	viheṭhita'mhā	146
Kadā'ham oṭṭharathe ca	164	Kammārānam yathā ukkā	
Kadā'ham rathaseniyo	163		209, 212, 227
Kadā'ham sovaṇṇarathe	163	Kasmā tuvaṃ rasaka edisāni	131
Kadā'ham goṇarathe ca	164	Kasmā nābhiharissanti	320
Kadā'ham sajjhurathe ca	163	Karaviyā ca saggā ca	347
Kadā'ham ajarathe ca	164	Karerimālā vitatā	343
Kadā'ham meṇḍarathe ca	164	Karoṭiyā cammadharā	377
Kadā'ham assarathe ca	164	Karoti ce dārutīṇena	
Kadā'ham assārohe ca	165	puñṇam	234
Kadā'ham sattasatā bhariyā	165	Karomi okāsamanuggahāya	11
Kadā'ham Vedehe phīte	162	Karomi te taṃ vacanam	
Kadā'ham soṇṇapallaṅke	162		75, 149, 153
Kadā'ham mithilam phītam	161	Kalyāṇa vata maṃ bhavam	170
		Kalyāṇa tittham sucimam	337
		Kalimeva nūna gaṇhāmi	261

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ka]	
Kalī hi dhīrāna kaṭam magānam	233
Kassa aṅgam pariggayha	76, 241
Kassa ekasatam catyā	77
Kassa etāni akkhīni	241
Kassa kañcanapaṭṭena	76, 240
Kassa kādambayo kājo	75
Kassa jambonadam chattam	241
Kassa nu eso padasaddo	178
Kassapassa vaco sutvā	260, 261
Kassa paggahitam chattam	76
Kassa bherī mudiṅgā ca	76, 240
Kassa pekhuṇahatthāni	241
Kassa setāni chattāni	76
Kassa lākhārasasamā	241
Kassa vātena chupitā	241
Kassa sutvā satam dammi	53
Kasirañca parittañca	152
Kasse'te lapanajātā	241
Kassetam mukhamābhāti	366
Kasse'sā mahatī senā	77
Kaham nu so sattumaddano	71
Kākā ulūkamva raho labhitvā	238
Kā nu pāsena baddhassa	83
Kāmadhātu samatikkamā gati	131
Kāmam mam sivayo sabbe	316
Kāmam janapado mā'si	314
Kāme giddhā kāmaratā	55
Kāyena vācā manasā	268

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ka]	
Kāyena vācāya ca yo'dha- saññato	9
Kāyo te rathasaññāto	274
Kālaññutā cittasāro	274
Kālā nidāgheriva aggijāriva	108
Kāsikasucivatthadharā	254
Kāsiyāni ca dhāretvā	320, 328
Kāsam kusam poṭakilam	326
Kā sukkadāṭhā paṭimukkakuṇḍalā	106
Kālapakkhe yathā cando	147
Kicchāladdho piyo putto	179
Kicchena laddham kasirā'bhatam dhanam	122
Kiñca tuyham asaccassa	95
Kinnu tā'yam dijo hoti	91
Kinnu tāta tuvam pajjhāyasi	275
Kim nu daṇḍam kimajnam	47
Kinnu tyā'yam dijo hoti	84
Kinnu tuyham balam atthi	224
Kim dhanena yam khīyetha	158
Kinnu'mā na ramāpeyyum	251
Kinnu mūgo kinnu pakkho	153
Kimhe'so mahato ghoso	170
Kinnu santaramānova	149, 215
Kimagghiyam hi vo tāta	368

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ka]		[Ka]	
Kimidaṃ appasaddova	359	Kumāriyo yāci'mā	
Kimidaṃ tuṇhibhūtosī	359	gottarakkhitā	112
Kismiṃ nu raṭṭhe tava		Kumāriyopi vadetha	242
jātibhūmi	334	Kurārī hatachāpāva	227, 321
Kismiṃ me sivayo kuddhā	115	Kulaputtampi jahanti	
Kisaṃ hi vacchaṃ avakiriya		akiñcanaṃ	127
daṇḍakī	8	Kusaggenudakamādāya	133
Kim sū vadhitvā na kadāci socati	7	Kusalañceva no rāja	77
Kimte vataṃ kimpana		Kusalañceva me samma	206
brahmacariyaṃ	21, 306	Kusalañceva me haṃsa	87, 97
Kimte idaṃ ūrūnamantarasmim	33	Kusalañceva me putta	155
Kim pana taṃ atidānaṃ	242	Kusalaṃ ceva me samma	331
Kim māṇavassa ratanāni atthi	281	Kusalaṃ ceva me putta	73
Kiṭṭa paṭaṅgā uragā ca bhekā	236	Kusalaṃ ceva no brahme	348
Kiḷe rājā amaccehi	291	Kusalaṃ paṭinandāmi	223
Kukutthakā kuḷirakā	347	Kusalaṃ ceva me brahme	342
Kuṭajāsalaḷānīpā	340	Kusalā naccagītaṃ	156
Kuṭajī kuṭṭhatagarā	340	Kuhiṃ nu raṭṭhe tava	
Kuṇḍale ghusite māle	368	jātibhūmi	281
Kuṇḍalakā bahū citrā	282	Kūṭāvāre sayitvāna	328
Kuṇalohaṃ tadā āsim	131	Kena vā vikalaṃ tuyhaṃ	263
Kuto ca yūpe		Ke gandhabbe rakkhase ca	
maṇisaṅkhamuttaṃ	237	nāge	276
Kuto nu āgacchasi		Kena taṃ paṭhamaṃ nemi	187
devavaṇṇi	269	Kena vā vācāpeyyena	366
Kuto nu sāma āgamma	175	Kena mabbhāhato loko	157
Kuto nu bhavaṃ bhāradvāja	366	Kena dukūla mantesi	179
Kuto nu samma āgamma	206	Kevalo cāpi nigamo	313
Kumbhampa'ñjaliṃ kariyā	294	Kesaggahaṇamukkhepā	327
Kumbhīlā makarā cettha	283	Kesalūnanakhachinnatajjitā	130
Kumbhodaro bhaggapiṭṭhi	352	Kesesu jaṭaṃ bandhitvā	369
Kumārike upaseniye	173	Koñcaṃ nadati mātaṅgo	371

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ka]	
Koñcaṃ mayūrañca	
piyañcaketam	289
Kocchañca sabbasovaṇṇam	96
Koṇḍañña pañhāni viyākarohi	7
Koṭṭhake usukārassa	173
Koṭṭhasuṇā suṇopi ca	346
Koṭṭhāgārañca kosañca	158
Ko taṃ amma kopesi	27
Ko te imaṃ kosiyadiṭṭhi'-	
modahi	112
Ko te diṭṭho rājakali	255
Ko te balaṃ mahārāja	330
Ko tvaṃ brahābāhu vanassa	
majjhe	222
Ko dāni nhāpayissati	181
Ko dāni bhojayissati	181
Kodhaṃ vadhitvā na kadāci	
socati	7
Ko nāme'so dhammo	25
Ko nīdha raññaṃ	
vara'mābhijeti	280
Ko nu te Bhagavā Satthā	171
Ko nu maṃ usunā vijjhi	174
Ko nu me rājakattāro	56
Ko nu me paripanthassa	170
Ko nu brāhmaṇavaṇṇena	228
Ko nu brāhmaṇavaṇṇena	224
Ko ne'vi'mesaṃ idha	
paṇḍitānaṃ	6
Ko panthe chatta'māneti	274
Komārī yassāham	
bhariyā	364

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ka]	
Ko me sammajja'mādāya	181
Ko yaṃ majjhe samuddasmiṃ	159
Korabyarājassa Dhanañcayassa	277
Koraṇḍakā Anojā ca	345
Ko rājaputtam nisabham	337
Kolittiyā yo idha	
jīva loke	194
Ko vā tvaṃ kassa vā putto	175
Ko vā tvaṃ kassa vā putto	174
Kosambiyam seṭṭhikule	266
Koso ca tuyham vipulo	28
Koso ca mayham vipulo	28
Kaṃ nva'jja chātā tasitā	353
Kaṃ vā tvaṃ passase attham	83
Kaṃ gatiṃ pecca gacchanti	59
[Kha]	
Khajjurettha silāmayā	279
Khaṇantā'lukalambāni	368
Khaṇittikaṃ me patitam	356
Khatyā hi vessānaṃ balim	
haranti	236
Khattiyamantā ca tayo ca	
vedā	240
Khadiraṅgāraṇṇābhā	241
Kharā kharodakā tattā	273
Kharājino jaṭi dummī	229
Khalaṃ sālaṃ pasuṃ khettaṃ	293

Gāthāyo Piṭṭhāṅkā

[Kha]

Khādaṃ nāgassa maṃsāni	55
Khiḍḍā paṇihitā tyāsu	93
Khippamantepuraṃ netvā	86-7
Khippaṃ kumāramānetha	56
Khippaṃ gīvaṃ pasārehi	231
Khippaṃ mamaṃ uddhara kātiyāna	299
Khīyate cassa taṃ pāpaṃ	265
Khīyate cassa taṃ puññaṃ	265
Khuradhāra manukkamma	63
Khettāni amma kāretvā	70
Khema'māsi mahārāja	88
Khomāva tattha padumā	344

[Ga]

Gaṅgāya kuṇapaṃ disvā	55
Gaccha bāle khamāpehi	72
Gacchanto so bhāradvājo	342
Gacchatha vadetha kumāre	242
Gacchatha vo gharaṇiyo	247
Gaccheva kho tvaṃ taramānarūpo	18
Gacche vāhaṃ na vā gacche	83
Gaṇhāmase maṇiṃ tāta	223
Gaṇhāhe'taṃ mahānāgaṃ	226
Gantvā girividuggānaṃ	333
Gantvāna pācīnamukho muhuttaṃ	18
Gatene'tā palobhenti	126
Gandhakena vilimpitvā	328
Gandhabbā pitaro devā	2
Gandho isīnaṃ ciradikkhitānaṃ	6
Gambhīrapañhaṃ manasābhicintayaṃ	9

Gāthāyo Piṭṭhāṅkā

[Ga]

Gambhīrarūpo te vaṇo salohito	32
Gambhīre appameyyasmiṃ	159
Gabbhaṃ me dhārayantiyā	312
Gavaṃ ce taramānānaṃ	45-6, 51
Gahapatayo ca vadetha	243
Gāthā imā atthavati subyañjanā	12, 142
Gāthā catasso dharaṇīma- hissara	134
Gāmvaramaṃ nigamavaramaṃ dadanti	245
Gāme gāme sataṃ kumbhā	370
Gāvo tassa pajāyanti	150
Gīvāya baddhā kissa ime puneke	191
Guṇo Kassapa gottā'yaṃ	258
Goṇaṃ dhenuṃ ca yānañca	120
Gomaṇḍalaparibyūlho	158

[Gha]

Ghatāsanasaṃā etā	125
Ghatāsaṃaṃ kuñjaraṃ kaṇhasappaṃ	125
Ghara'māvasamānassa	288

[Ca]

Caṅkorā kukkuṭā nāgā	346
Cakkhumāpi hi cakkhū hi	63
Caje dhanāṃ aṅgavarassa hetu	145
Caṇḍālaputtopi adhicca vede	239
Candake me vimānasmim	262

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ca]	
Candaṃ kho tvaṃ dohaḷāyasi	275
Cando ca suriyo ca ubho idhāgatā	100
Cattā mayā jānapadā	172
Cattāro' me na pūrenti	127
Catukkaṇā catudvārā	60
Catutthampi bhadrāmadhanassa	54
Catunnaṃyevupādāya	49
Catuppadāṃ sakuṇaṅcāpi maṃsaṃ	146
Catuvāhiṃ rathaṃ yuttaṃ	329
Campeyyakā nāgamallikā	278
Cammavāsī chamā seti	341
Caritvāpi bahuṃ bhadrāṃ	260
Cātuddasiṃ pañcadasiṃ aḷāra	22
Cātuddasiṃ pañcadasiṃ	196, 199-200
Cāpovū' nudaro assa	292-3
Cāpovū' nūdaro dhīro	292
Cāmarāmorahatthehi	328
Cārutimbarukkā cettha	339
Citrāggaḷerughusite	312
Cirassaṃ vata maṃ tāto	1
Cirānuvuṭṭhampi piyaṃ manāpaṃ	124
Ciraṃ vivādo mama tuyhaṅca'ssa	286
Cīvaraṃ piṇḍapātaṅca	198-200
Cullāsīti mahākappe	260
Cetiyo parivāriṃsu	330
Celukkhepo avattittha	377
Corā dhanassa patthenti	159

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ca]	
Coriyo kathinā he'tā	126
Corīnaṃ bahubuddhīnaṃ	128
[Cha]	
Chakalimva migimchāpā	358
Chakalīva migichāpaṃ	358
Chaṭṭhampi bhadrāmadhanassa	54
Chandaññū rājino cassa	294
Channaṃ hi ekāva matī sameti	205
Chamāgiri pupphavicitrasanthatā	109
Chamāyaṃ ce nisiṅcissaṃ	229
Chiddaṃ te raṭṭhaṃ byathitā bhayā hi	143
Chinnaṃ nu tuyhaṃ hadayaṃ	26
[Ja]	
Jaṭā ca tassa bhusadassa- neyyā	35
Jaṭaṃ valinaṃ paṃsugataṃ	181
Janinda jānāsi piyā mame'sā	43
Janinda nāññatra tayā mayā vā	41
Jayo mahārāja parā- jayo ca	285
Jātarūpamaṇimuttabhūsitā	129
Jātarūpamayaṃ vassaṃ	378
Jātarūpamayā kaṇṇā	278
Jātarūpamayā kaṇṇā	279
Jātimantaṃ ajaccaṅca	186
Jānāmi dhanāṃ pahūtaṃ	28
Jānāmi māṇava tayā ha'masmi	288

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ja]		[Ta]	
Jānāsi kho rāja		Tañca tattha udikkhim̐su	72
mahānubhāvo	205	Tañca disvāna āyantam̐	76,
Jiguccham̐ kuṇapaṃ pūtim̐	63		155, 372
Jighañṇarattim̐ aruṇasmi'		Tañca disvāna āyantim̐	31, 227
mūhate	107	Tañca disvāna kīlantim̐	31
Jiṇṇohamasmi dubbalo	335	Tañca disvāna Vedeho	263
Jiṇṇam̐ posam̐ gavassaṅca	274	Tañca sāmuddikā macchā	55
Jivham̐ ca passa baḷisena		Tañca senāpatim̐ dhīram̐	96
viddham̐	193	Tañca sovaṇṇaye piṭṭhe	263
Jīvaggāham̐ gahetvāna	73	Tatrā'sum̐ kumudāyuttā	258
Jīvitam̐ nūna te cattam̐	221	Tatīyampi bhādramadhanassa	54
Jīranti ve rājarathā		Tato andhāna'mādāya	180
sucittā	136, 141	Tato assasahassāni	370
Jeṭṭhaputtam̐ upaguyha	295	Tato kattā taramāno	368
[Ña]		Tato kaṇhājināyapi	360
Ñātīsu mittesu katā		Tato kumāra mānesum̐	56
me kārā	141	Tato kumārā pakkāmun̐	351
Ñātīsu mittesu katā		Tato kumārā byathitā	350
me kāro	140	Tato kumāre ādāya	351
[Tha]		Tato kumāram̐ pāpesum̐	58
Ṭhite majjhanhike kāle	326	Tato ca kho so gantvāna	206, 208
Ṭhitoha'masmī sadhammesu		Tato catasso	
rāja	134	kanakattacūpamā	101
[Da]		Tato ca pāyāsi pure	
Ḍayhamānena gattena	60-62	Mahosadho	208
[Ta]		Tato ca Maghavā sakko	7
Tagaraṅca palāsena	265	Tato ca rājā taramāno	59
Taggha te dukkaṭam̐ bāle	72	Tato ca rājā pāyāsi	53, 75, 208
Taggha te mayamakkhāma	332		
Tañca otaraṇī Gaṅgā	55		

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ta]		[Ta]	
Tato ca rājā Vedeho	208	Tato so paṇḍito dhīro	212
Tato ca so apakkamma	206	Tato so brāhmaṇo	336
Tato cutā'ham Vedeha	261, 267	Tato so brāhmaṇo	
Tato cuto idha jāto	261	luddo	351
Tato dve sattarattassa	262	Tato so brāhmaṇo	
Tato nāgasahassāni	370	gantvā	337
Tato nikkhantamattam tam	273	Tato so mudukā	
Tato patitṭhā pāsāde	268	bhisiyā	259
Tato phītāni raṭṭhāni	74	Tato so varuṇo nāgo	277
Tato maddimpi nhāpesum	375	Tato so vimatoyeva	84
Tato mam urago hatthe		Tato so rajjumādāya	351, 355
gahetvā	20	Tato hemañca kāyūram	375
Tato ratyā vivasāne	64, 98,	Tattam pakkuthitamayogulañca	62
	132, 262, 322	Tattha kambusahatthāyo	58
Tato ratyā vivasāne	314,	Tattha kā nandi kā khiḍḍā	158
	363, 365	Tattha ṭhitāham Vedeha	267
Tato rathasahassāni	370	Tattha te purisabyagghā	231
Tato rājā taramāno	155, 187	Tattha te so pāturahu	230
Tato vātātape ghore	74, 81	Tatthaddasa kumāram so	315, 372
Tato Vessantaro rājā	329, 353,	Tattha naccanti gāyanti	289
	372, 374, 378,	Tattha pakkhī sanniratā	109
Tato saṭṭhisahassāni	369,	Tattha patto sānucaro	222
	374, 377	Tattha pānāya māyanti	109
Tato sa rājā pāyāsi	155	Tattha bindhussarā	
Tatosuṇham mahārājā	325	vaggū	333, 371
Tato senāpati rañño	257	Tattha macchā sanniratā	109
Tato senāpatim rājā	369	Tattha mittam asevissam	266
		Tattha sañchinnagattam tam	273

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ta]		[Ta]	
Tattha 'ssarājaharayo ayojayum	111	Tamassavaṃ sakā gattā	63
Tathā karissāmi ahaṃ bhadante	132	Ta 'māruhanti nāriyo	272
Tathāvidhe'ke samaṇa- brāhmaṇāse	50	Ta 'māruhantaṃ asipattapādapaṃ	272
Tatheva isayo hiṃsaṃ	52	Ta 'māruhantaṃ khurasañcitaṃ giriṃ	272
Tattheva te vattapadā	2-3	Ta 'māruhantaṃ nirayaṃ	272
Tatheva negame hiṃsaṃ	52	Ta 'māruhantaṃ pabbatasannikāsaṃ	272
Tatheva santi manujā	78	Tamudāvatta kalyāṇī	15
Tadassu te bandhana mocayimsu	18	Tamena sakkopi tadā apūjayi	110
Tadāsi yaṃ bhīṃsanakaṃ	313, 324, 351, 364	Tamenaṃ kimayo tattha	63
Tadā hi brahatī sāmā	40	Tamenaṃ tattha dhāresi	15
Tadāhaṃ byathitā bhītā	359	Tvameva gaccha kalyāṇī	13
Tadiṅgha abhipāraḥa	45	Tvameva saddhe paradārasevī	107
Tadiṅgha samapekkhassu	85	Tameva saṃsī punadeva Mātalī	110
Tapanti ābhanti virocara ca	36	Tamokkamiva āyantiṃ	16
Tambūpadhāne bahugonakamhi	146	Tayā tāta anuññātā	80
Tamaggahī veḷuriyaṃ mahagghaṃ	280	Tava kāmā hi sussoṇi	72
Ta 'maggihuttaṃ saraṇaṃ pavissa	237	Taveva deva vijite	53
Ta 'majjhapattaṃ rājaputtī	362	Tassa aggisikhā kāyā	62
Tamatikkamma bhaddante	332	Tassa uttarapubbenā	333
Ta 'manupucchi Vedeho	261	Tassa komārikā bhariyā	279
Ta 'manupucchi Vedeho	257	Tassa ceto paṭissosi	338
Ta 'manuyāyimsu bahavo	258	Tassa 'jja'haṃ attasukhī vidheyyo	289
Ta 'māpatantaṃ disvāna	91	Tassa tyāhaṃ na dassāmi	338
Tamabravi rājaputtī	316, 317, 325, 326, 328, 329	Tassa te anumodanti	363, 364
		Tassa tejaṃ vīriyaṅca	16
		Tassa te sabbo Ānando	171
		Tassa te svāgataṃ rāja	59

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ta]	
Tassa taṃ vacanaṃ sutvā	76, 86, 88, 91, 213, 221, 224, 366
Tassa taṃ dadato dānaṃ	186
Tassa taṃ nadato sutvā	73
Tassa dinnā mayā puttā	362
Tassa pāde gahetvāna	16, 153
Tassa pāde samajjantā	179
Tassa puṭṭho viyākāsi	196, 202
Tassa bhattu pariyesanaṃ cara	276
Tassa me'kā dutiyā'si	206
Tassa yānaṃ ayojesuṃ	258
Tassa rajjassa so bhīto	154
Tassa rañño ahaṃ putto	149
Tassa rajjassa'haṃ bhīto	152
Tassa saṅkappa'maññāya	184
Tassā uttarapubbena	333
Tassā utumhi nhātāya	80
Tassā kāmā hi sammatto	206
Tassā ca nāgamānesuṃ	376
Tassā tadā kocchagatāya kosiyā	110
Tassā tālappitaṃ sutvā	322
Tasmā nābhikkhaṇaṃ gacche	48
Tassā'nujaṃ dhītaraṃ kāmayāmi	298
Tassā mātā udatṭhāsi	70
Tassā mālyaṃ abhiharimsu	262
Tassā lālapamānāya	357

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ta]	
Tassā vaṅkena jivhaggaṃ	64
Tassā vidūre pokkharāṇī	340, 344
Tasmā sataṅca asataṃ	365
Tassā sāyaṅhakālasimīṃ	356
Tassā sumajjhāya piyāya hetu	310
Tasmā nābhikkhaṇaṃ gacche	48
Tasmā ahaṃ tuyhaṃ vadhāya	299
Tasmā pattapuṭṭasseva	265
Tasmā hi chandāgamaṇaṃ	61
Tasmā hi ne namasseyya	82
Tassāhaṃ vacanaṃ nākaṃ	15
Tasmiṃ me sivayo kuddhā	331
Tasmiṃ saṅgāmasāsasmiṃ	73
Tyassu ekarathe yantā	74
Tassevu'ttarapassena	109
Tasse'sā mahatī senā	77
Tā upenti vividhena chandasā	129
Tā kulesu visikhantaresu vā	130
Tā khattiyā vallivilāka majjhā	146
Tā ca sattasatā bhariyā	169
Tā disvā āyattamaṇā Purindado	102
Tā disvā sabbo paramappa- modito	105
Tādisaṃ pāsamaśajja	86

Gāthāyo	Piṭṭhāṅkā
[Ta]	
Tā Nāradena paramappa- kopitā	102
Tā naṃ tattha gatāvocum	333
Tā nūna me tambanakhā sulomā	69
Tāya naṃ pāricariyāya	82
Tāya senāya Mithilā	204
Tāyā'haṃ pharusam sutvā	152
Tālā ca mūlā ca phalā ca me'ttha	33
Tāvatiṃsā ca ye devā	16
Tāvadeva ca te lābho	85
Tāvatiṃse ca yāme ca	284
Tyā'haṃ mante paratthaddho	225
Tiṭṭhanti meghasamānā	53
Tiṭṭhāhī'ti mayā vutto	134
Tiṇalatāni osadhyo	355
Tiṇṇo hiyyo rājā gaṅgam	216
Tindukāni piyālāni	78, 178, 183, 342, 349, 364
Tiṃsa me purisanāvutyo	215
Tīṇi uppalajātāni	344
Tīṇi kakkārujātāni	345
Tuṭṭhosmi vo pakatiyā	89
Tumhe ca putte passatha	357
Tumhehi brahme pakato	336, 338
Tuyheva sattavo ete	73
Tuyheva sambalam hotu	341
Tuyham maṃsena medena	138

Gāthāyo	Piṭṭhāṅkā
[Ta]	
Turiyehi maṃ bhārata bhuttavantam	20
Tulā yathā paggahitā	265, 290
Tuvaṃ nu seṭṭho tvamanutta- rosi	45
Tuvaṃ hi mātā ca pitā ca mayham	42
Tūriyatāḷasaṅghuṭṭhe	171
Te accimanto tiṭṭhanti	63
Te aroge anuppatte	90, 98
Te āgate muddhani dhammapālo	289
Te gantvā dīghamaddhānam	330, 371
Te chetvā maccuno jālam	161
Te janā tam avacimsu	336
Tejavāpi hi naro vicakkhaṇo	130
Te tattha amhe passivā	318
Te tattha gahapatayo	243
Te tattha jūte ubhaye samāgate	285
Te disvā puññasamkāse	94
Te nūna tālūpanibhe alambe	69
Te nūna puttakā mayham	357
Te nūna me asite vellitagge	69
Te pañjaragate pakkhī	92
Te patanti adhokkhandhā	64
Te patitā pamuttana	90, 99

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ta]	
Te pāvimsu brahāraññaṃ	371
Te pāvisuṃ akkhamadena mattā	285
Te pāvisuṃ purāṃ rammaṃ	377
Te bhūnahuno paccanti	60
Te manussaṃ migaraṃ vāpi	326
Te rājaputtiyā putte	373
Te vaḍḍhayanti nirayaṃ	28
Te vassapūgāni bahūni tattha	194
Te sattumabhisamcikkha	84
Tesāhaṃ pahito dūto	338
Tesā'haṃ pubbācariyesu	75
Tesu disvāna lambante	222
Tesu mattā kilantāva	322, 324
Tesaṃ ayomayā bhūmi	60
Tesaṃ ubhinnaṃ bhaṇataṃ	89
Tesaṃ kañcanapattehi	96
Tesampi tādisānaṃ	245
Tesaṃ lālappitaṃ sutvā	319, 356
Tesaṃ lālappamānānaṃ	183
Tesaṃ vanānaṃ naradevamajjhe	19
Tesaṃ saṅkappamaññāya	364
Tesaṃ sutvāna nigghosaṃ	371
Tesaṃ sokavighātāya	89
Taṃ kammaṃ nihitaṃ aṭṭhā	266
Taṃ khajjamānaṃ niraye vasantaṃ	271
Taṃ guṇo paṭisammodi	259
Taṃ candana gandharasānulittaṃ	289
Taṃ ca disvāna āyantaṃ	373

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ta]	
Tvaṃ ca devāsi sappañño	264
Taṃ cetā anusāsimsu	332
Taṃ ceva tucchaṃ Maghavā samaṅgī	238
Taṃ tattha avacuṃ kaññā	58
Taṃ tattha gatimā dhitimā	287
Taṃ taṃ asaccaṃ avibhajja sevinim	105
Taṃ taṃ Kaṇhājinā'voca	355
Taṃ tvaṃ gantvāna yācassu	335
Taṃ tvaṃ daṭṭhum mahārāja	228
Taṃ tvaṃ patitamaddakkhi	230
Taṃ taṃ pitāpi avaca	244
Taṃ taṃ brūmi mahārāja	65, 320
Taṃ taṃ mātā avaca	243
Taṃ taṃ vadāmi kosiya	99-100
Taṃ daḍḍhatālaṃ paribhinnagattaṃ	63
Taṃ disvā cetapāmokkhā	330
Taṃ devā paṭinandimsu	203
Taṃ disvā rājā paramappaṭito	310
Taṃ nāgakaññā caritaṃ gaṇena	302
Taṃ nūna kakkūpanisevitaṃ mukhaṃ	69
Taṃ nūna soṇim puthulaṃ sukoṭṭitaṃ	69
Taṃ pavitṭhaṃ brahāraññaṃ	336
Taṃ bandhanena ³ pucchassu	206
Taṃ balānaṃ balaṃ seṭṭhaṃ	3
Taṃ brāhmaṇānaṃ vacanā	95
Taṃ brāhmaṇā anvagamuṃ	329
Taṃ bhāvitatta'ññataram	225

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ta]	
Taṃ bhūmibhāgehi upetarūpaṃ	19
Taṃ me tathā hotu vasemu tīhaṃ	288
Taṃ me vataṃ taṃ pana brahmacariyaṃ	22, 307
Taṃ me vataṃ samiddha'jjaṃ	375
Taṃ me suyitthaṃ suhutaṃ	338
Taṃ maṃ upaṭṭhitaṃ santaṃ	79
Taṃ yācamānābhisamekkha- Nārado	102
Taṃ yānasetthaṃ abhiruyha Mātali	111
Taṃ vimānaṃ abhijjhāya	223
Taṃ sutvā antepure	242
Taṃ sutvā amanusso	255
Taṃ sutvā Khaṇḍahālo	255
Taṃ suvatthaṃ udatārayī rathaṃ	111
Taṃ haññaṃānaṃ niraye vajantaṃ	271
Taṃ hi me pekkhamānassa	91
Tvaṃ no'ttamevābhisamekkha nārada	102
Tvaṃ no pitā'va puttānaṃ	98
Tvaṃ no vinetāsi rathaṃva naddhaṃ	310
Tvaṃ nosi ñāti purimāsu jātisu	101
Tvaṃ maddikaṇhaṃ gaṇhāhi	329
Tvaṃ meva na'ñño sumukha	93
Tvaṃ mesi mātā ca pitā aḷāra	19

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ta]	
Tvaṃ maṃ nāgena ālampa	228
Tvaṃ lohitakkho viha- tantaramso	23
[Tha]	
Thanakhīrena gītena	80
Thanā ca mayhime pūrā	358
Thanā me nappapateyyuṃ	312
Thale yathā vāri janinda vuṭṭhaṃ	147
Thiyopi tattha pakkanduṃ	323
Thīghātakā ye ci'me pāradārikā	104
Thīnañhi cittaṃ yathā vānarassa	124
Thūlā javena hāyanti	154
Thūlā siṅghātakā cettha	340
[Da]	
Dakkhañca posāṃ manujā viditvā	270
Dakkhiṇaṃ vāpa'haṃ bāyuṃ	316
Dajjā ammā brāhmaṇassa	356
Dajjemu kho pañca satāni bhoto	270
Dajjemu kho te sutanuṃ sunettaṃ	299
Dantā ca tassa bhusadassaneyyā	36
Dadato me na khīyetha	365-6
Daddallamānā ābhenti	196
Daddallamānā yasasā yasassinī	107
Dadāmi dāni te bhariyaṃ	209

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Da]	
Dadāmi na vikampāmi	313, 349
Dadāmi bhoto bhariyaṃ	365
Dadāhi dāni me bhariyaṃ	208-9
Dammi nikkhasahassaṃ te	219
Darito pabbatāto vā	150
Daliddaṃ āturañcāpi	120
Dase'ttha kāliyo chacca	284
Dase'ttha paṇḍitā āhu	204
Dase'ttha rājiyo setā	284
Dassesi Mātali rañño	187
Daharasseva me tāta	58
Daharā tvaṃ rūpavatī	335
Daharāpi hi miyyanti	157
Daharā rukkhā ca vuddhā ca	345
Daharā sattasatā etā	248
Daharo yuvā nātibrahā	178
Dvādasetaṇi vassāni	47
Dānañca peyyavajjañca	81
Dānatthaṃ upabhottuṃ vā	89
Dānamassa pasamsāma	367
Dānāni dehi Koṇḍañña	244
Dānaṃ damaṃ cāga'mathopi saṃyamam	107
Dānaṃ silaṃ pariccāgaṃ	97
Dvāraṃ nappaṭipassāmi	262
Dāsīm dāsaṃ ca so dajjā	367
Dāse kammakare pesse	293
Diṭṭhā mayā mānusakāpi kāmā	24
Dinnapubbaṃ na hāpeyya	293
Dinnaṃ nikkhasahassaṃ me	220

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Da]	
Dinnaṃ me dānaṃ bahudhā bahūnaṃ	141
Dibyakhidḍaratiyo ca Nandane	131
Dibyakhidḍaratiyo na dullabhā	131
Dibbaṃ adhīyase māyaṃ	218
Dibbaṃ deva upayācanti	252
Divā vā yadi vā rattim	290-291
Disvā abhihaṭaṃ aggaṃ	96
Disvāna taṃ vimalaṃ bhūripaṇṇam	305
Disvāna patitaṃ sāmaṃ	180-182
Disvāna lokavattantaṃ	171
Disvā nisinnaṃ rājānaṃ	59, 87
Disvā maṇim pabhassaraṃ jātimantaṃ	280
Disvā luddaṃ pasannattaṃ	94
Disvā sampatite ghore	326
Disvā migānaṃ yūthānaṃ	326
Dīgha'ssa kesā asitā	178
Dīghā kambutaḷābhāsā	14
Dīpaṃ so najjhagāgañchi	55
Dvīhi samaṇacakkhūhi	174
Dukkaṭaṃ te bho rañṇā	367
Dukkaṭaṃ vata te nātī	334
Dukkhaṃ kho me janayatha	245-6
Dukkhaṃ te vedayissāmi	315
Dukkha'ssa hadayaṃ āsi	367
Dukkaṭaṅca hi no putta	369
Dukkaṭaṃ ca hi no putta	374
Dukkūpanītopi naro sapaṇṇo	160
Dutiyampi bhadrāmadhanassa	54

Gāthāyo	Piṭṭhāṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhāṅkā
[Da]		[Dha]	
Duddadaṃ dadamānānaṃ	365	Dhammassāpacitīm kummi	320
Dubhato vanavikāse	318	Dhammātisāraṅca	
Dumaṃ iva pathe jātaṃ	337	manovighātaṃ	44
Duyiṭṭhaṃ te navamiyaṃ	335	Dhammena kira Nesādo	89
Dūre sutā no isayo		Dhammena ñāyena sugatte	
samāgatā	6	lacchasi	108
Dūdīpo sāgaro selo	185	Dhammena rajjaṃ kārentaṃ	374
Dumassa tūlūpanibhā		Dhammo patho mahārāja	60
pabhassarā	37	Dhammo manujesu mātīnaṃ	275
Dulladdhaṃ me āsi suta		Dhammaṃ cara	
soma	25, 198	mahārāja	4, 46, 47
Duvidhā jātā urajā	14	Dhammaṃ care jānapade	52
Detha luddassa vatthāni	94	Dhammaṃ Nesāda bhaṇṭha	179
Dve migāviya ukkaṇṇā	358	Dhavassakaṇṇā khadirā	343
Dveva tāta padakāni	2	Dhātā vidhātā varuṇo	
Devatā nu'si gandhabbo	58, 74, 149	kuvero	231
Devaputto mahiddhiko	106	Dhārayi'maṃ maṇiṃ dibya	223
Devarāja kimeva tvaṃ	12	Dhārento brāhmaṇa-	
Devarāja nāmo tyatthu	312	vaṇṇaṃ	339, 341, 343
Devavāhavahaṃ yānaṃ	278-9	Dhītānva'yam kassa Sunanda	
Deviddhipattosi mahānu-		hoti	39
bhāvo	23	[Na]	
[Dha]		Na attahetū na dhanassa	
Dhaṅkā bheraṇḍakā gijjhā	64	kāraṇā	132
Dhajo rathassa paññānaṃ	327	Na iṭṭhakā honti silā	
Dhataratṭhā mahārāja	86-7	cirena	239
Dhataratṭhā hi te nāgā	242	Na imaṃ akusalo dibyaṃ	224
Dhataratṭhe ca disvāna	84	Na kappatī Mātali mayha	
Dhanāpi dhanakāmānaṃ	81	bhuñjitum	104
Dhammakāmo sutādhāro	288	Na kāma kāmā na bhayā	
		na dosā	17
		Nakkhatte utu pubbesu	335

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Na]	
Na kho no deva passāmi	365
Naggānadī anūdakā	327
Naccagītātūriyābhinādite	310
Na'ccantavaṇṇā na bahūnaṃ kantā	125
Na ca te tādīsā mittā	85
Na ca nettimsabandhā me	156
Na ca mayhaṃ chinnaṃ hadayaṃ	26
Na ca myā'yaṃ maṇi keyyo	224
Na camhi byamhito nāgi	306
Na camhi byamhito nāga	303
Na ca me tādīso vaṇṇo	185
Na'cāpāhaṃ adhammena	46
Na cāyaṃ brāhmaṇo tāva	355
Na cāyaṃ brāhmaṇo tāta	367
Na cāha' meta' micchāmi	203
Na' cāhametaṃ abhiro- cayāmi	45
Na cāhaṃ tasmim dubbheyyaṃ	314
Na cāhaṃ paṇṇaṃ bhuñjāmi	156
Na ceva te kataṃ pāpaṃ	312
Na ceva me tvaṃ baddhosi	85
Najjāyo supatitthāyo	283
Na juhe na jape mante	15
Na tā ekassa na dvinnaṃ	125
Na tā evaṃ pajānanti	13
Na tā pajānanti kataṃ na kiccaṃ	124
Nattāro suṇisā putto	374
Na tāva bhāro paripūro	264
Na te abhisaraṃ passe	94

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Na]	
Na te katthāni bhinnāni	34, 361
Na te brāhmaṇa gacchāmi	335
Na te samasamaṃ passe	14
Na taṃ tassa migo sāma	175
Na taṃ varaṃ arahati jantu dātuṃ	142, 145
Natthi khiḍḍā natthi rati	334
Natthi tāsāṃ vinayo na saṃvaro	129
Natthi'tthīnaṃ piyo nāma	127
Natthi deva pitaro vā	260
Natthi dhammacaritassa	259
Natthi me sippaṭhānaṃ vā	335
Natthi hantā va chettā vā	260
Nandāya nūna maraṇena	218
Nandikā jīvaṇṇa ca	341
Na dissatī aggi manuppaviṭṭho	234
Na dukkhaṃ ahinā daṭṭhaṃ	334
Na deva mayhaṃ vacanā	369
Na dhanena na vittena	277
Na niddaṃ bahu maññeyya	291
Nanu tvaṃ saddamassosi	359
Na nūna so khārividhaṃ ahāsi	37
Na no vivāho nāgehi	221
Na pañhakālo bhaddante	14
Na paṇḍitā diguṇa'māhu vākyāṃ	144
Na pīlitā attadukhena dhīrā	42
Na puttahetū na dhanassa hetu	23
Na pūjito maññamāno	291

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Na]	
Na badhiro na mūgo'si	149
Na bālham itthim gaccheyya	292
Na bhavaṃ eti puññatthaṃ	342
Nabhaṃ ca dūre pathavī ca dūre	137, 142
Nabhaṃ phaleyya udadhīpi susse	136
Na ma'jja mantā paṭibhanti tāta	37
Na majjetha yasaṃ patto	96
Na mantayogā na kasāyayogā	33
Na mikhalaṃ muñjamayaṃ dhāreti	35
Na migājina jātucche	171
Na mige napi uyyāne	160
Namhi devo na gandhabbo	58, 149
Namhi veṇī na caṇḍālī	71
Na me akāsi vacanaṃ	70
Na me atthopi rajjena	75
Na me abhisarena'ttho	95
Na me idaṃ tathā dukkhaṃ	176, 352
Na me chando mati atthi	332
Na me dutiyo idhamatthi kosiya	106
Na me bhayaṃ anvagataṃ mahantaṃ	22
Na me maṃsāni khajjāni	174
Na me sutam vā diṭṭhaṃ vā	91
Namo katvāna bhūtānaṃ	78
Namo te Kāsi rāja'tthu	177, 179
Na maṃ migā uttasanti	175

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Na]	
Nayidha santi samaṇa- brāhmaṇā ca	304, 307
Na rañño sadisaṃ bhuñje	291
Na rañño sadisaṃ vatthaṃ	291
Narāna, mārāmakarāsu nārisu	123
Naruttame girivare Gandhamādane	101
Navapattavanaṃ phullaṃ	15
Na vāsa'mabhirocāmi	349
Na vāhaṃ na gamissāmi	13
Na vissase "icchatī man'ti poso	126
Na vissase rāmakarāsu nārisu	126
Na vissase sākhaṇḍaṇa santhataṃ	126
Na ve "piyaṃ me'ti janinda tādiso	144
Na ve rāja, sakhā hoti	261
Na ve rudanti matimanto sapaññā	134
Na sādhaṇadāra'ssa	287
Na sā sabhā yattha nasanti santo	148
Na sirī taramānassa	207
Na so mūgo na so pakkho	153
Na so rājā yo ajeyyaṃ jināti	148
Na hāyate khāditaṃ mayhaṃ pacchā	138

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Na]		[Na]	
Na hi nūna tuyhaṃ kalyāṇi	335	Nā'bhāsamānaṃ jānanti	148
Na hi nūnā'yam Raṭṭhapālo	253	Nārado iti me nāmaṃ	170
Na hi nūnāyam rājaputtī	67	Nārī imā samparibhinnagattā	193
Na hi nūnāyam sā khujjā	67	Nā'laṃ andhā vane duṭṭhum	178
Na hi nūni'massa rañño	254	Nā'ssa corā pasāhanti	150
Na hi rājakulaṃ patto	290	Nā'ssa pīṭhaṃ na pallaṅkaṃ	291
Na hiraññaṃ suvaṇṇaṃ vā	95	Nā'ssa bhariyāhi kiḷeyya	291
Na hi sakkā pabbajitum	28	Nāhaṃ akāmā dāsimpi	325
Na hi so sakkā hantum	27	Nāhaṃ anāgataṃ dīghaṃ	87
Na hetadhammaṃ Sivirāja		Nā'haṃ asandhitā pakkho	151
vajjum	44	Nāhaṃ evaṃ gataṃ jātu'	197, 199
Na hetamatthaṃ mahatīpi senā	8	Nāhaṃ Kāsipati bhīto	94
Na he'tā yācayogī naṃ	349	Nāhaṃ gamissāmi ito	
Na hete dullabhā deva	257	kusāvatiṃ	66
Na he'te sulabhākāyā	185	Nāhaṃ tampi karissāmi	350
Nāganāsūru kalyāṇi	218	Nāhaṃ tamhi kule jātā	335
Nāgavara vaco suṇohi me	276	Nā'haṃ dijādhipo homi	224
Nāgā ca kappitā dantī	215	Nāhaṃ dukkhakkhamā rāja	31
Nāgo ayaṃ nīyati		Nāhaṃ dukkhaparetopi	90
bhojanatthā	17	Nikkiṇitvā nahāpetvā	368
Nāgoha'masmi iddhimā	222	Nikkhantapādā visikhānucārinī	122
Nātidīghā susammaṭṭhā	14	Nikkhamante mahārāje	328
Nā'ti dūre bhaje rañño	291	Nikkhittasatthā paccatthā	257
Nāti maññāmi rājānaṃ	221	Nikkhippa pañca kakudhāni	59
Nā'ti velaṃ pabhāseyya	292	Nigrodhaṃva pathe jātaṃ	337
Nā'dhicaladdhaṃ na		Nicca'mabbhāhato loko	157
pariṇāmajam me	21, 303, 306	Nijjhattā sivayo sabbe	338
Nānādi jagaṇākiṇṇā	283	Nijjhāpetum mahārājam	331
Nāparajjhāma Sumukha	95	Niddā tandī vijambhitā	170
Nāpi devo na gandhabbo	74	Ninnādītā te pathavī	363, 364

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Na]		[Na]	
Nimī have Mātalimajjha-		Nevāsaṃ kesā dissanti	359
bhāsatha	187	Nevāha'mattāna'	
Niyyāma deva yuddhāya	257	manutthunāmi	135
Niraye tāva passāmi	187	Nevāha'meta'micchāmi	85
Nirayaṃ nūna gacchāmi	177	Nevāha'metaṃ abhisaddahāmi	135
Nivattayitvāna rathaṃ	372	Neve'sa dhammo na pune'ta	
Nivātavutti vuddhesu	292	kiccaṃ	295
Nivesanamhi te deva	214	Nesa dhammo mahārāja	83, 179,
Nivesanāni māpetvā	208		214, 317
Nivesanesu sobbhesu	221	Nesādaputto bhaddante	175
Nivesanaṃ kassa nu'daṃ		No ce attappayogena	92
Sunanda	39	No ce tayā maṇi	
Nisajja rājā sammodi	259	keyyo	242
Nisamma vattaṃ lokassa	159	No ce taṃ bhattā maññeyya	316
Nihanti so rukkhaphalaṃ		[Pa]	
pathabyā	36	Pakkāmi so ruṇṇamukho	336
Nīce co'lambate sūriyo	356	Paṅkaṃ rājā anuppatto	58
Nīyamānā kumārā te	353, 355	Paṅko ca tassa bhusadassa-	
Nīyamāne pisācena	352	neyyo	35
Nīlanettā nīlabhamu	312	Paṅgurā bahulā selā	344
Nīlavatthadharā neke	369	Paṅcakāmaguṇasātagocarā	129
Nūna maddī varārohā	359	Paccagamittha Nesādo	88
Nekkhaṃ gīvaṃ te kāressaṃ	67	Paccati niraye ghore	225
Netā hitā uggato		Paccante vāpi kupite	245
Raṭṭhapālo	46	Paṅcathūpaṃ dissati'daṃ	
Neva kiṇāmi napi vikkiṇāmi	99	vimānaṃ	195
Neva taṃ atimaññāmi	229	Paṅca paṅca nakhā bhakkhā	139
Neva bhītā Kāsipati	95	Paṅcamampi	
Neva mayhaṃ ayaṃ nāgo	228	bhadramadhanassa	54
Neva migā na pasū nopigāvo	237	Paṅcāla paccuggata sūrasena	285
Neva sā Maddī bhākuṭi	364	Paṅcālo sabbasenāya	204
		Paṅjalikā tassa yācanti	374

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Pa]		[Pa]	
Paññañca kho asussūsam	4	Pabhāvati vaṇṇapalobhito	
Paññavā buddhisampanno	293	tava	66
Paññāya ca alābhena	152	Pabhāsati midam	
Paññāyihinti etā	25	byamham	196-9
Paññāva sutam vinicchini	4	Pamatto mantanātīto	209
Paññā have hadayaṃ		Passa candam sūriyañca	284
paṇḍitānaṃ	308	Passantu no mahāsaṅghā	85
Paññā hi seṭṭhā kusalā		Passa toraṇamaggesu	282
vadanti	10	Passa nagaram supākāram	282
Paṭākā vammīno sūrā	215	Pasannameva seveyya	47
Paṭiggahitam yaṃ dinnam	342	Passa pabbatapādesu	283
Paṭiggahitam yaṃ		Passa bherī mudiṅgā ca	282
dinnam	78, 331-2	Passa malle samajjasmim	283
Paṭiyatto rājamaggo	377	Pasannamukhavaṇṇo'si	216
Paṭirājūhi te kaññā	157-8	Passasantaṃ muhuṃ uṇham	272
Paṭivāmagataṃ sallam	175	Passāmi posam alasaṃ	
Paṭisammodito rājā	259	mahagghasaṃ	165
Paṭhameneva vitatham	311	Passāmi vo'ham dahariṃ	157
Paṇḍito ca viyatto ca	297	Passāmi vo'ham daharam	157
Paṇḍite sutasampanne	257	Pasāraya sannatañca	171
Paṇḍu kisiyā'si dubbalā	275	Passe'ttha devakaññāyo	284
Paṇḍukambala-		Passe'ttha paṇṇasālāyo	282
sañchannaṃ	314, 331	Passe'ttha pokkharāṇiyo	284
Patvāna ṭhānaṃ atulānubhāva	302	Paradāram na gaccheyyaṃ	365
Patītā'ssu mayam bhoto	74	Paradinnakena paraniṭṭhitena	172
Pate'va patataṃ seṭṭha	90	Paripakko te gabbho	26
Padmaṃ yathā hatthagataṃ	226	Paripakko me gabbho	26
Padumaṃ jālino dehi	360	Pariyāgataṃ taṃ kusalam	267
Pabbatyā'ham Gandhamādane	182	Parivattajātā ca bhavati	
Pabbate giriduggesu	228	kuṅkumī	122
Pabhāvatiñca ādāya	73	Parūḷhakacchanakhalomā	311

Gāthāyo	Piṭṭhāṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhāṅkā
[Pa]		[Pa]	
Parūḷhakacchā tagarā	186	Pārevatā bhavēyyā ca	339
Parosataṃ khattiyā te gahitā	143	Pārevatā ravihaṃsā	347
Parosataṃ khattiyā me gahitā	143	Pāsāṇasāraṃ khaṇasi	67
Parosataṃ jānapadā	78	Pāsāṇo nūna te hadaye	67
Parosahassapāsāde	284	Pāsādavāsā pathavīgavassā	139
Parosahassampi samantavede	239	Piṅgalo ca vinato ca	352
Pallaṅkesu sayitvāna	328	Piṅgiyānī sabbalokissarassa	124
Pallaṅkaṃ paḥiṇī khippaṃ	15	Pitaraṃ me janettiṃ ca	78
Palāsādā gavajā ca	109	Pitā ca mātā ca upaṭṭhitā me	140
“Pavāsāṃ tassa vaṇṇeti	122	Pitā mamaṃ mūlaphalesana gato	33
Pahāra varakhettaññū	52	Pitupi nando Suppiyo	80
Pahūtabhakkho bhavati	150	Pitu māku ca’haṃ catto	151
Pākahaṃsā ca Sumukha	92	Pitussa vacanaṃ sutvā	72
Pāṭalī samuddakappāsī	346	Piyassa me piyo dūto	338
Pāṭhīnavañṇā nettiṃsā	215	Piyā me mānusa kāmā	55
Pāṇaṃ cajanti santo nāpi dhammaṃ	145	Piyo piyena saṅgama	362
Pāṇissarā mudiṅgā ca	103	Piyaṃ me mānusaṃ maṃsaṃ	144
Pāṇissaraṃ kumbhathūṇaṃ nisīthe	147	Pīṭhañca sabbasovaṇṇaṃ	96
Pātova pātarāsamhi	13	Pīṇitā tena lābhena	73
Pātheyyaṃ me karohi tvaṃ	336	Pītālāṅkā	
Pādasaññamanemiyo	274	pītavasanā	215, 323
Pāde gahetvā kissa ime pune’ke	194	Putto me sukka jāyetha	365
Pāde deva pasārehi	204	Puttaṃ te’yye na jānāma	227
Pānāgāre ca soṇḍe ca	282	Puttaṃ labhetha varadaṃ	312
Pāpakaṃ vata te ñātī	334	Puttaṃ vā bhātaraṃ vā saṃ	292
Pāpaṃ sahāya’ māgama	266	Puthulomamacchākiṇṇaṃ	333
Pārike Kāsirajā’yam	179	Punapi ce dakkhasi brahmacāriṃ	38
		Punapi bhante dakkhemu	262
		Pupphābhīhārassa vanassa majjhe	222

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Pa]	
Pubbe rasadadī gottī	80
Pubbeva khosi me vutto	245
Pubbeva no daharakāle	245
Pubbeva'ssa kataṃ puññaṃ	265
Purato Videhe passa	283
Pucchassu maṃ rāja tave'sa attho	269
Pucchāmi taṃ Nārada etamatthaṃ	269
Puñña vidhamse amaro na camhi	41
Puṇṇapattaṃ maṃ lābhehi	151
“Puṇṇampi ce'maṃ pathaviṃ dhanena	125
Puttā ca dārā anujīvino ca	23
Puttāpi tuyhaṃ bahavo	25
Puttā piyā manussānaṃ	369
Putte ca me udikkhesi	294
Putte pasuñca dhaññañca	362
Puttesu Maddi dayesi	316
Puttehi ca me etehi	25
Puttehi deva yajitabbaṃ	242
Putto ca mātaṃ hantvā	63
Purato senako yāti	213
Puratthimena dhāvanti	61
Purāyaṃ amhe acceti	12
Purindado bhūtapatī yasassī	9
Purimaṃ sarāma'haṃ jātim	151
Purimaṃ disaṃ kā tvaṃ pabhāsi devate	105
Purimaṃ sarati bho jātim	154
Purisassa vadhaṃ na roceyyaṃ	365

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Pa]	
Pure puratthā kā kassa bhariyā	239
Puraṃ uddhāpasampannaṃ	282
Pūjako labhate pūjaṃ	150
Pūtimacchaṃ kusaggena	265
Pettikaṃ vā iṇaṃ hoti	228
Pesakā ca vighāsādā	346
Pesetha kuñjare dantī	214
[Pha]	
Phalā ca mūlā ca pahūtamettha	33
Phalāna'miva pakkānaṃ	159
Phaliṃ ambaṃ hataṃ disvā	172
Phārusakaṃ cittalataṃ	284
Phītaṃ janapadaṃ gantvā	31
Phussatī varavaṇṇābhe	312
[Ba]	
Bakassa ca Bāvarikassa rañño	123
Balaṅkapādo andhanakho	351
Balaṃ pañcavidhaṃ loke	3
Bahukā tava dinnābharaṇā	254
Bahujano pasannosi	220, 311
Bahuṃ cidaṃ mūlaphalaṃ	357
Bahudukkhā posiya candaṃ	252
Bahudhaññā jānapadā	151
Bahuvassagaṇe tattha	266
Bahū kīṭā paṭaṅgā ca	325
Bahūhi vata cariyāhi	326
Bahūni vassapūgāni	77, 342
Bahūni vassasahassāni	61

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ba]		[Bha]	
Bahūni samaṇabhadrāni	54	Bhayaṃ nu te anvāgataṃ	
Bahūpakāro no bhavaṃ	203	mahantaṃ	22
Bahū hatthī ca asse ca	171	Bhayaṃ hi maṃ vindati sūta	
Baḷisaṃ hi so nigilati	100	disvā	190-3
Bārāṇasiyaṃ gahapati	200	Bharyā mameṭā tasitā	
Bārāṇasiyaṃ phitāyaṃ	261	aḷāra	20
Bārāṇasī pabyadhitā	222	Bharyāya maṃ tvaṃ akari	
Bālehi dānaṃ paññattaṃ	260	samaṅgiṃ	309
Bālo tuvaṃ eḷamūgo'si rāja	210	Bharyāsu poso	
Bāḷhaṃ kho tvaṃ vimano'si	181	sadisīsu pekkhavā	107
Bāḷhaṃ kho tvaṃ paditto'si	180	Bhavanti tassa vattāro	177
Bāḷhaṃ kho tvaṃ pakuddho'si	180	Bhavanti mittāni atho	
Bāḷhaṃ kho tvaṃ pasutto'si	180	na honti	38
Bāḷhaṃ kho tvaṃ pamatto'si	180	Bhavantaṃ kacci nu mahā	88
Byagghinasā lohapiṭṭhā	347	Bhavantaṃ vadāmi bhotiṅca	79
Brahmacariyassa ce bhaṅgo	223	Bhassanti makarandehi	340
Brahmāti mātāpitaro	82	Bhāsantu mudukā vācā	204
Brahā vālamigākiṅṇaṃ	179	Bhāsaye jotaye dhammaṃ	148
Brāhmaṇo ca adhiyāna	127	Bhinnāni kaṭṭhāni huto ca	
Bindussaro nāti-		aggi	34
visaṭṭhavākyo	36	Bhīrū kimpurisā rāja	175
Bilasataṃ maṃ katvāna	254	Bhuttā ca sā dvādasa hanti	
Bījakassa vaco sutvā	262	pāpake	104
Bījakopi hi sutvāna	263	Bhutvā satapale kaṃse	328
Bujjhassu kho rājakali	255	Bhūtāni me bhūtapatī	
		namassato	41
[Bha]		Bhūtāni hetāni caranti tāta	39
Bhaje bhajantaṃ purisaṃ	48	Bhūmindharo Varuṇo nāma	
Bhayā hi seṭṭhassa vaco		nāgo	310
khametha	8		

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Bha]		[Ma]	
Bhetvāna nāsaṃ atikassa		Manasāpi na pattabbo	223
rajjuṃ	22	Manusso udāhu yakkho	252
Bhesmā aggisamā jālā	169	Mano dantaṃ pathaṃ neti	274
Bhogabalañca dīghāvu	3	Mano manussassa yathāpi	
Bhogavatī nāma mandire	278	gacche	209
Bhogī hi te santi		Manoharo nāma maṇī	
idhūpapannā	304, 307	mamā'yaṃ	281
Bhotova raṭṭhe vijite	75	Mamaṃ ohāya gacchantam	170
[Ma]		Mamaṃ disvāna āyantaṃ	226
Maccunā'bbhāhato loko	157	Mayham te dārakā deva	276
Maññe sahasanettassa	223	Mayameva bāla'mhase	
Maṇayo saṅkhamuttañca	98	eḷamūgā	205
Maṇayo saṅkhamuttā ca	170	Mayhampi dhanam pahūtam	28
Maṇim paggayha maṅgalyam	224	Mayhampi piyā puttā	253
Maṇī mamaṃ vijjati lohitaṅko	24	Mayāpe'tam sutam samma	229
Maṇīmayā soṇṇamayā uḷārā	19	Mayūraḱcāgaṇa-	
Mataṃ vareyya parisuddhasīlo	135	sampaghuṭṭham	280
Mandālakā celakeṭu	347	Mayūraḱcābhirudam	222
Maddiṅca puttakā disvā	373	Mayūraḱcābhirude	70, 312
Maddim hatthe gahetvāna	364	Mayūragīvasaṅkāsa	343
Maddī ca puttake disvā	374	Maraṇam vā tayā saddhim	83, 317
Maddī ca sirasā pāde	372-3	Mahatā cā'nubhāvena	171
Madhu ca madhulaṭṭhi ca	346	Mahatthiyam āgamanam ahosi	11
Madhūniva palātāni	319	Mahā gaṇāya bhattā me	91
Manasā agamā indam	15	Mahānubhāvassa maho-	
Manasā ce paduṭṭhena	61	ragassa	298
		Mahānubhāvo vassa-	
		sahassajīvī	232
		Mahāpatham niccam	
		samavhayantu	311
		Mahāyaññam yajitvāna	225
		Mahārukkhassa phalino	51-2

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ma]		[Ma]	
Mahārukkhūpamaṃ raṭṭhaṃ	51-2	Mādisiyo pavarā ceva	13
Mahāsanam		Mā no ajja vikantiṃsu	93
deva'manomavaṇṇam	232	Mā no deva avadhi	245-6
Mahiddhiko devavaro-		Mā no deva avadhi	244, 252
yasassī	242	Mā nam daṇḍena satthena	314
Mahimsā soṇasiṅgālā	346	Mā nam rūpena pāmesi	68
Mahorago attamano		Mā paṇḍiccayaṃ vibhāvaya	149
udaggo	305	Mā bālham paridevesi	176
Mahosadha atītena	410	Mā bālham paridevetha	179
Mā kāsiyāni dhāretvā	325	Mā bhāyi patataṃ seṭṭha	91
Mā ca kiñci vanibbake	322	Mā bhāyi patataṃ seṭṭha	93
Mā ca putte mā ca		Mā me kujjha mahāvīra	16
patim	251-2	Mā me tvaṃ akarā kammaṃ	335
Mā ca vegena kiccāni	3	Māyā cesā marīci ca	93
Māṇava abhirūpo'si	133	Mā rodhayi nāga āyā'ha'	
Māṇavā vammīno sūrā	215	masmi	308
Mā tassa saddahesi	245	Mālañca gandhañca	
Mā tāta "issaromhi"ti	3	vilepanañca	304
Mātā pitā ca bhātā ca	79	Mālañca gandhañca	
Mātā puttana saṅgacchi	74	vilepanañca	307
Mātāpettibharo assa	292	Mālākāre ca rajake	282
Mātāpettibharaṃ jantum	319	Mālāgiri Himavā yo ca gijjho	238
Mātā hi tava Irandhati	276	Mālāgiri Himavā yo ca	
Mātuccha me rudantya	27	gijjho	233
Mā te adhisare muñca	3	Mālāva ganthitā ṭhanti	341
Mā taṃ putta saddahesi	243-4	Mā vaca maṃ tvaṃ	
Mā tvaṃ cande ruci	26	"pati me"ti	173-4
Mā tvaṃ cande rucci		Mā vo rucittha gamaṇam	331
marañam	253	Mā samme'vaṃ avacuttha	367
Mā tvaṃ bhāyi mahārāja	212-3	Māssu tiṇṇo amaññittha	170
Mādisassa na taṃ channaṃ	72	Māssu pubbe ratikīlīṭāni	30

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ma]	
Mā heva tvaṃ yakkha ahosi mūḷho	298
Mā heva 'dhammesu manañ paṇīdahi	295
Mā heva no rājaputtī	356
Mā heva no rājaputto	360
Migānaṃ viggahā cettha	281
Migānaṃ vighāsa'manvesaṃ	176, 179
Migā namatthu rājāno	357
Migī'va bhantā saradhāpacārinā	106
Migo upaṭṭhito āsi	175
Migaṃ disvāna sāyanhaṃ	318
Mithilāyaṃ gahapati	198-9
Misse devā taṃ yācanti	12
Mukhañca tassa bhusadassaneyyaṃ	34
Muttāmaṇikanakavibhūsitāni	253
Mutto ca so Porisādassa hatthā	136
Mutto tuvaṃ Porisādassa hatthā	135, 140
Muttopi na icchi uḍḍetuṃ	93
Mudīṅgā paṇavā saṅkhā	371
Musā tāsāṃ yathā saccaṃ	126
Musāvādaṃ purakkhatvā	95
Muhutto viya so dibyo	267
Mūḷho hi mūḷha'māgamma	264
Mettacittañca bhāvettha	30
Moghañcassa hutāṃ hoti	99
Moghaṃ te gajjitaṃ rāja	216
Maṃ paṭhamāṃ ghātehi	253

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ma]	
Māmsarasabhojanā nhāpaka- sunhāpitā	248, 255
Māmsā pūvā saṅkuliyo	370
[Ya]	
Yato nidhiṃ parihariṃ	175
Yato sarāmi attānaṃ	175
Yato'haṃ supina'maddakkhiṃ	226
Yatthassu bherī nadati	70
Yathā kadalino sārāṃ	212
Yathā ca myā'yaṃ Sumukho	89
“Yathā coro yathādiddho	119
Yathā agantvā saṅgāmaṃ	335
Yathā ayaṃ Nimirājā	186
Yathā ahū Dhataratṭho	273
Yathā āraññakaṃ nāgaṃ	58, 317
Yathā udaya'mādicco	79, 200
Yathā nadī ca pantho ca	125
Yathāpakārāni hi iṭṭhakāni	238
Yathā payo ca saṅkho ca	365
Yathāpi āsabhaṃ dhammaṃ	216
Yathāpi ibbhā dhanadhaññahetu	240
Yathāpi khīraṃ vipariṇāmadhammaṃ	234
Yathā pitā vā atha vāpi mātā	146
Yathāpi te Dhataratṭhā	134
Yathāpi tante vitate	157
Yathāpi niyako bhātā	213
Yathāpi palasataṃ cammaṃ	217

Gāthāyo	Piṭṭhāṅkā
[Ya]	
Yathāpi maccho baḷisaṃ	205, 209
Yathā petaṃ susānasmiṃ	220
Yathāpi mātū ca pitū agāre	24
Yathā mayāṃ adūsakā	372
Yathā yācitakaṃ yānaṃ	203
Yathā rukkho tathā rājā	150
Yathā vārivaho pūro	158, 349
Yathā Vessantaro rājā	323
Yathā sarade ākāse	202
Yathā sāmuddikaṃ nāvaṃ	58
Yathā sikhī nadīvāto	119
Yathā simbalino sāraṃ	212
Yathā honti gāmanigamā	251
Yathā'ham rasaka'māgamma	147
Yathāham tuva'māgamma	147
Yatheva khalatī bhūmyā	294
Yatheva Varuṇo nāgo	308
Yatheva Varuṇaṃ nāgaṃ	308
Yadā umhayamānā maṃ	67
Yadā kareṇusaṅghassa	318
Yadā ca paṭibujjhitvā	80
Yadā ca daharo daharā	334
Yadā ca so pakirati tā jaṭāyo	35
Yadā tā passanti samekkha- mānā	124
Yadā dakkhisi hemante	319
Yadā dakkhisi naccante	318

Gāthāyo	Piṭṭhāṅkā
[Ya]	
Yadā dakkhisi mātaṅgaṃ	318
Yadāddasaṃ taṃ tiṭṭhantiṃ	40
Yadā na passanti samekkha- mānā	124
Yadā parābhavo hoti	84
Yadā morīhi parikiṇṇaṃ	318
Yadā maṃ bhakuṭiṃ katvā	67
Yadāssa sīlaṃ paññaṅca	290
Yadā sīhassa byagghassa	318
Yadā suttāpi supine	80
Yadā sossasi nigghosaṃ	318
Yadā hemantike māse	319
Yadi kira yajitvā puttehi	246
Yadi keci manujā enti	330
Yadi tattha sahasāni	180
Yadi te sutā biraṇī jīvaloke	196
Yadi te suto Puṇṇako nāma yakkho	298
Yadi passanti pavane	330
Yadi vassasataṃ devo	51
Yadi sakuṇi maṃsa'micchasi	249
Ya'deva jaññā purisaṃ janinda	110
Yadeva tyā'ham vacanaṃ	152
Ya'desa lokādhipatī yassassī	230
Ya'majja Bījako dāso	265
Yamāhu devesu "Sujampatī"ti	6
Yamāhu natthi vīriyanti	51
Yasmā ca etaṃ vacanaṃ abhūtaṃ	235

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ya]		[Ya]	
Yasmā ca vassatī devo	51	Yassu maṃ paṭimanteti	177
Yasmā ca vīriyaṃ atthi	51	Yassu sāyanhasamayam	359
Yasmā ca saṅgahā etc	81	Yasse'karattampi ghare	
Yasmā hi dhammaṃ puriso		vaseyya	300
vijaññā	145	Yasseva ghare bhuñjeyya	
Yame taṃ kumāre adā	365	bhogaṃ	208
Yassa assasahassāni	71	Yā icche puriso hotuṃ	268
Yassa te hadayenattho	305	Yā kāci nāriyo idha	
Yassa tvaṃ bhatako rañño	92	jīvaloke	197
Yassa dhenusahassāni	71	Yā ca bhariyā dhanakkītā	64
Yassa na'ssa ghare dāso	367	Yā ca nillokanasīlā	121
Yassa nāgasahassāni	71	Yātānuyāyī ca bhavāhi	
Yassa pubbe anīkāni	320	māṇava	300
Yassa pubbe dhajaggāni	320	Yā tvaṃ sivāya sutvāna	326
Yassa ratyā vivasāne	157	Yā daliddī daliddassa	327
Yassa rathasahassāni	71	Yādisaṃ kurute mittam	265
Yassa rukkhassa chāyāya	50, 149	Yā devatā idhāgatā	255
Yassa lohitaḅā tālā	94	Yā dhītā Dhataratthassa	229
Yassānubhāvena subhoga		Yānañca vatidaṃ laddhaṃ	55
gaṅgā	232	Yānā nāvā ca me hotha	351
Yassā mudutalā hatthā	321	Yāni tāni ca pupphāni	346
Yassā mudutalā pādā	321	Yāpi hi tā sakuṇiyo	245
Yassā'ha'micchāmi sudham		Yā puṇṇamāse migamanda-	
mahāmuni	105	locanā	40
Ya'ssu pubbe assavaradhura-		Yā'mā rato atikkantā	72
gate	294	Yā me sā sattamī jāti	266
Ya'ssu pubbe rathavaradhura-		Yāvatā kasigorakkhā	14
gate	249	Yāva dadantu hatthīnam	219
Ya'ssu pubbe hatthivaradhura-		Yāva ruce jīvamānā	264
gate	248	Yā'ssu itthisahassānam	321

Gāthāyo	Piṭṭhāṅkā
[Ya]	
Yā'ssu indasagottassa	321
Yā'ssu sivāya sutvāna	321
Yuvā ca daharo cā'si	157-8
Yuvā care brahmacariyaṃ	157
Yūpussane pasubandhe ca bālā	237
Ye idha'tthi amanussā	255
Ye keci kūpā idha jīvaloke	239
Ye keci baddhā mama atthi raṭṭhe	311
Ye keci maccā idha jīvaloke	197
Ye keci'me atthi rasā pathabyā	140
Ye keci'me kāraṇikā- virosakā	192
Ye keci'me maccharino- kadariyā	100, 188
Ye keci'me mānujā jīvaloke	268
Ye keci'me suggati- māsamānā	100
Ye keci vittā mama paccayena	311
Ye keci sandhānagatā- manussā	193
Ye khattadhamme kusalā bhavanti	139

Gāthāyo	Piṭṭhāṅkā
[Ya]	
Ye khattiyāse idha bhūmipālā	143
Ye khattiyāse idha bhūmipālā	343
Ye ca kāme pahantvāna	55
Ye ca dhammassa kusalā	79
Ye ca santi samītāro	78
Ye jīvalokasmi asādhu- kammino	191, 194
Ye jīvalokasmi supāpa- dhammino	188, 190
Ye jīvalokasmi supāpa- diṭṭhino	195
Ye dubbale balavantā jīvaloke	187
Yena kenaci vaṇṇena	374
Ye te dasavarā dinnā	312
Ye na tvaṃ vimale paṇḍu	305
Yena saccena khaṇḍahālo	255
Yena saccena'yaṃ sāmo	181-2
Yepi tattha tadā āsum	258
Yepi te siviseṭṭhassa	373
Ye brahmaṇā ye ca samaṇā	323
Ye mātaraṃ vā pitaraṃ vā jīvaloke	192
Ye migena migam hanti	64
Ye maṃ pure paccuṭṭhenti	358
Ye vuddhā abbatikkantā	95
Ye vuddhā ye ca daharā	365

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ya]		[Ya]	
Ye vuḍḍhe paribhāsanti	61	Yojayantu rathe	
Ye vuḍḍhā ye ca daharā	323	asse	72, 154
Ye sīlavantaṃ samaṇaṃ		Yo te kato saṅkaro	
brāhmaṇaṃ vā	189	brāhmaṇena	136
Ye suddhadhaññaṃ palāsenā		Yo tvaṃ evaṃ gate oghe	160
missaṃ	190	Yo tvaṃ deva manusso'si	221
Yesāṃ pubbe khandhesu	254	Yo tvaṃ maccherabhūtesu	362
Ye hi keci mahārāja	324	Yo deti sayanaṃ vatthaṃ	294
Ye hi'ssu pubbe nīyimsu	249	Yo na'ttano maraṇaṃ bujjhati	
Yo attadukkhena parassa		tuvaṃ	142
dukkhaṃ	43	Yo nu khvāyaṃ tibbo saddo	207
Yo icche puriso hotuṃ	268	Yo neva nindaṃ na	
Yo "issaromhī"ti		panappasaṃsaṃ	44
karoti pāpaṃ	42	Yo no baddhena jānāsi	352
Yo khaṇḍaso pabbajitaṃ		Yo pāpakaṃ kamma karaṃ	
achedayi	9	manusso	41
Yogappayogasaṅkhātāṃ	4	Yopi catutthe bhattakāle	
Yo cajetha mahārāja	219	na bhuñje	172
Yo ca tassāsi pallaṅko	16	Yopi me dāsīdāsa'ssa	353
Yo ca taṃ tāta rakkheyya	2	Yo pubbe hatthinā yāti	320
Yo ca dhammavibhaṅgaññū	4	Yo brāhmaṇasaḥassāni	71
Yo ca dhammaṃ niraṃkatvā	54	Yo brāhmaṇe bhojaya	
Yo ca pabbajitaṃ hanti	62	dīgharattaṃ	231
Yo ca rājā adhammaṭṭho	52, 62	Yo bhajantaṃ na bhajati	48
Yo ca rājā janapadaṃ	52	Yo mātaraṃ pitaraṃ vā	183
Yo 'cassa sukato maggo	291	Yo migena migāṃ hanti	95
Yo cāpi sira'mādāya	260	Yo mi'ssaro tattha ahosi	
Yo cāriyarudaṃ bhāse	96	rājā	305
Yo cī'dha saṅkhāya piyāni		Yo mi'ssaro tattha	
hitvā	144	ahosi rājā	308

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ya]		[Ya]	
Yo me kato saṅgaro		Yaṃ khalu dhamma'mādhīnaṃ	88
brāhmaṇena	136	Yaṃ gambhīraṃ sadāvaṭṭaṃ	222
Yo me saṃse mahānāgaṃ	224	Yañca mātudhanaṃ hoti	81
Yo maṃsahetu migavaṃ		Yañceva sā āharati	369
careyya	139	Yaṃ taṃ Kaṇhājinā'voca	367
Yo yācataṃ gatī āsi	337	Yaṃ tvaṃ tāta tapokammaṃ	5
Yo yācataṃ patiṭṭhāsi	366	Yaṃ na kañcanadepiñcha	83
Yo' yaṃ kāme kāmayati	207	Yaṃ naraṃ upalapenti nāriyo	129
Yo lobhā pitaraṃ hanti	62	Yannu tuvaṃ agamā	
Yo ve icchati kāmena	79	maccalokaṃ	302
Yo ve kataññū katavedī		Yaṃ nu pāsena mahatā	84
dhīro	10	Yaṃ nūnā'haṃ jāyeyyaṃ	247
Yo ve "piyaṃ me"ti		Yaṃnūnimaṃ dadeyyaṃ	
piyānurakkhī	144	pabhaṅkaraṃ	27
Yo saññate pabbajite		Yaṃ paṇḍitotye'ke vadanti	
aheṭṭhaya	8	loke	277
Yo sabbalokaccarito		Yaṃ pubbe parivāriṃsu	226
Mahāmuni	103	Yaṃ pūraṃ Dhataratṭhassa	231
Yo sāgarantaṃ sāgaro		Yaṃ māṇavotyā'bhivadī	
vijitvā	232	janinda	310
Yo'haṃ evaṃ pajānāmi	158	Yaṃ me kiñci idha atthi	369
Yo'haṃ pubbe niyyāmi	227	Yaṃ maṃ papātasmim	
Yaṃ etā upasevanti	128	papātumicchasi	298
Yaṃ kareyya kupito diso-		Yaṃ yaṃ janapadaṃ yāti	150
disaṃ	130	Yaṃ yaṃ hi rāja bhajati	265
Yaṃ kiñci'tthi kataṃ puññaṃ	182	Yaṃvadā-takkarā rañño	204
Yaṃ kiñci'tthi kataṃ puññaṃ	375	Yaṃ vuddhehi upaññātaṃ	93
Yaṃ kiñci dukkhañca		Yaṃ ve disvā	
sukhañca etto	44	kaṇḍarīkinnarānaṃ	123
Yaṃ kiñci ratanaṃ atthi	98, 220	Yaṃ ve narassa ahitāya	
Yaṃ kiccaṃ parame mitte	89	assa	301
		Yaṃ hi kiñci manussesu	46

Gāthāyo	Piṭṭhāṅkā
[Ra]	
Rakkhati taṃ mahārāja	209
Rakkhitvā kaṣiṇaṃ rattim	214
Rajjuyā bajjha miyyāma	211
Raṭṭhavaṭī kimpurisi	207
Ratanaṃ deva yācāma	313
Rahado ayaṃ muttakarīsapūro	192
Rahado ayaṃ	
lohitapubbapūro	192
Rathaṃ niyyādayitvāna	152
Rammāni vanacetyāni	222
Rasāni aññataraṃ etaṃ	133
Rājaputtī ca no mātā	357, 367
Rājaputtī ca vo mātā	367
Rājāyatano kapitthā ca	199
Rājā me so dijjāmitta	84, 91
Rājābhirājā manojo	77
Rājā santhavakāmo te	204
Rājāsi luddakammo	242
Rājā'ha'masmi kāsīnaṃ	174, 178
Rājā ca pathaviṃ sabbaṃ	127
Rājā sabbavidehānaṃ	184
Rājā vo kho pabbajito	30
Rājā kumāramādāya	329
Rājā ahosiṃ Magadhāna-	
missaro	21
Raṅṅo camhi atthakāmo	247
Raṅṅo mūgo ca pakkho ca	149
Raṅṅo hitaṃ devihitaṃ	319
Rucāya vacanaṃ sutvā	263

Gāthāyo	Piṭṭhāṅkā
[Ra]	
Rukkhaggamānā bahuke'ttha	
pupphitā	108
Rukkho hi mayhaṃ padvāre	
sujāto	310
Rukkhaṃ nissāya vijjhittho	230
Rūpe sadde rase gandhe	247
Rodante dārake disvā	330
[La]	
Laddheyyaṃ labhate macco	260
Laddhadvāro labhe dvāraṃ	292
Laṅghikā muṭṭhikā cettha	283
Lākhārasarattasucchavī	279
Lājā olopiyā pupphā	370
Lābhā vata videhānaṃ	219
Luñcanti gīvaṃ atha	
veḥhayitvā	190
Ludda dve ime sakuṇā	94
Luddhānaṃ lahucittānaṃ	124
Lokacittamathanā hi nāriyo	128
Lokyaṃ sajantaṃ udakaṃ	238
Lohavijjā alaṅkārā	204
Lohitakkhasahassāhi	224
[Va]	
Vacchadantamukhā setā	214
Vajjantu bhonto ammaṅca	355
Vatthāni vatthakāmānaṃ	322
Vanditvā so pitaraṃ	
mātaraṅca	138

Gāthāyo	Piṭṭhāṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhāṅkā
[Va]		[Va]	
Vanditvā sirasā pāde	294	Viddhosmi puthusallena	175
Vanditvā rodamāno so	315	Vinīto sippavādanto	292
Vane phalañca mūlañca	75	Vibhedikā nāḷikerā	340
Vayhāhi pariyāyitvā	328, 330	Vimado tīhi vassehi	15
Varam ce me ado Sakka	312, 365	Vimānam upapannosi	223
Varañce me ado Sakka	16	Virūḷhamūlasantānam	150
Vācā katā giddhikatā gahītā	239	Vilaggā mudukā suddhā	13
Vāñijja raṭṭhādhipa gacchamāno	17	Vilomamācarati akicca- kārīnī	122
Vāñijjanam yathā nāvā	264	Vivādappatto dutiyo	173-4
Vātañca jālena naro parāmase	128	Vividhāni pupphajātāni	161, 353
Vātova gandha'mādeti	92	Vividhāni phalajātāni	353, 361
Vādantu bherī sannaddhā	154	Visam pajānam puriso adeyya	141
Vāyametheva puriso	160	Visam khāditvā miyyāma	211
Vārijasseva me sato	354	Vihitā santi'me pāsā	86
Vālikāyapi okiṇṇā	358	Vītasaddham na seveyya	47
Vālabājanimuḷhīsam	155	Vītivattāsu rattīsu	216
Vikāsītā cāpasatāni pañca	231	Vīthimatī pattimatī	204
Vicitraphullam hi vanam sutam mayā	38	Vīsatiñceva vassāni	152, 154
Vicittavatthābharaṇā	267	Vīsati tattha sovaṇṇā	284
Vijayassa vaco sutvā	258	Vuṭṭhidhāram pavattento	374
Vijayo ca bhunāmo ca	262	Vuttiñca parihārañca	219
Vijayampi mayham mahesim	242	Veṇī tvamasi caṇḍāli	71
Vittā jānapadā āsum	377	Vedā na tāṇāya bhavanti dassa	233
Vittī hi mam vīdati sūta- disvā	195-6	Vedehassa vaco sutvā	258-9
Viditā te mahārāja	195, 201	Vedha'massatthapattamva	351
Vidhamam deva te raṭṭham	313	Vedhāmi rukkho viya chijja- māno	273
Vidhura vasamānāssa	287		

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Va]

Velā yathā sāgaravega- vārinī	112
Vellālino vītamālā	215
Vessantaram taṃ pucchāmi	1
Vehāyasā me bahukā	200
Vehāyasam tiṭṭhasi antalikkhe	6
Velūriyavaṇṇasannibham	344

[Sa]

Sakkaccam te upaṭṭhāsi	196
Sakattā taramānova	315
Sakkatvā sakkato hoti	150
Sakassa dāsassa yadā suṇomi	137
Sakkā na gantum iti mayha hoti	294
Sakkā ubhinnam vacanam titikkhitum	7
Sakideva Sutasoma	136
Sakideva mahārāja	141
Sakkopi paṭinandittha	203
Sakkopi hi bhūtapati	2
Sakko ce me varam dajjā	41
Sakko hamasmi Devindo	365
Sakam nivesanam pattam	222
Sakuṇī mānusiṇīva	376
Sakuṇī hataputtāva	227, 321
Sakumāro sakhātya'smi	90
Saṅkhūpamam seta'matulyadassanam	103
Sa khippameva upagamma assamam	111
Saṅkhipimsu patham yakkhā	330

Gāthāyo Piṭṭhaṅkā

[Sa]

Sakkhisi tvaṃ Kuṇḍalini	2
Saṅgahetā ca mittānam	288
Saggāna maggamācikkha	242
Saṅgāmasīse sarasatti saṇyute	112
Saggūpagam puññakammam janinda	44
Saccavākyasamattaṅgo	274
Saccaṅca dhammo ca damo ca cāgo	269
Saccaṅcassa hutam hoti	99
Saccam kira mahārāja	132
Saccam kirevamāhaṃsu	354
Saccam nu devā vidahū kurunam	286
Sace ayam nīyati bhojanatthā	7
Sace ca ajja dhāresi	70
Sace attappayogena	92
Sace anuddiṭṭham tayā mahāmuni	120
Sace etena yānena	274
Sace esā pavattettha	332
Sace ca yūpe maṇisaṅkhamuttam	237
Sace tvaṃ icchase datṭhum	350
Sace tvaṃ na karissasi	314
Sace tvaṃ dhanakāmosi	225
Sace tvaṃ ni'cchase vatthum	223
Sace tvaṃ saddhasi rāja	134
Sace gacchasi pañcālam	205, 209
Sace me hatthe pāde ca	216
Sace me dāsam dāsiṃvā	335
Sace māsāni hariṃsu	70
Sace passasi mokkham vā	210

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Sa]		[Sa]	
Sace maṃ vitanitvāna	217	Sañjīvo kālasutto ca	60
Sace maṃsaṃ'va pātabyaṃ	217	Sajotibhūtā pathavaṃ kamanti	188
Sace vo rājā kururaṭṭhavāsī	290	Saṭṭhā ca luddā ca	
Sace so sattarattena	297	paluddhabālā	237
Sace labhetha khaṇaṃ vā		Saṭṭhi gāmasahassāni	56
raho vā	123	Saṭṭhi rathasahassāni	57
Sace pi vāto giri'mā-		Saṭṭhi assasahassāni	57
vaheyya	135	Saṭṭhi nāgasahassāni	56
Sace tuvaṃ bhatturatthe-		Saṭṭhi dhenusahassāni	57
payutto	132	Satta assasate datvā	323
Sace tvaṃ daṭṭhukāmā'si	154	Satta itthisate datvā	323
Sace hi so issaro-		Satta dāsīate datvā	324
sabbaloke	236	Satta dhenusate datvā	323
Sace hi putto uragū'bhassa	230	Satta no māse vasabhaṃ	349
Sace hi so sujjhati yo		Satta no māso sabhaṃ	363
hanāti	236	Satta rathasate datvā	323
Sace hi aggi antarato		Satta hatthisate datvā	323
vaseyya	234	Satta mampi	
Sace ca rājā pathaviṃ vijitvā	240	bhadramadhanassa	54
Sace hi so sujjhati yo		Satta mī ca gati deva	267
hanāti	246	Satta jacco mahārāja	267
Sace pi saṃsārapathena-		Satta bile karitvāna	69
bhujjhati	264	Santappayitvā Nesādaṃ	88
Sace pubbekatahetu	49	Sa tādiso paccati loha-	
Sace hi vīriyaṃ nā'ssa	51	kumbhiyaṃ	62
Sace tuvaṃ dakkhasi		Sa tādiso bhūmipati	52
brahmacāri	38	Satti'me sassatā kāyā	260
Sace tuvaṃ mayhasatim		Sattiyo teladhātāyo	215
janinda	43	Satti vehāyasā yakkhā	211
Sace hi vacanaṃ saccaṃ	67	Santi vehāyasā assā	210
Sace hi katte		Santi vehāyasā nāgā	210
anusāsītā te	296	Santi vehāyasā pakkhī	210

Gāthāyo	Piṭṭhāṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhāṅkā
[Sa]		[Sa]	
Santi māṇava puttā me	219	Sabbarattim cintayivā	98
Sattī hi lohakūṭehi	64	Sabbameva hinūne'tam	261
Santi ke maraṇam tuyham	312	Sabbadukkkhasamatikkamarim	
Sattī ussūtomarabhiṇḍi-		sivam	131
vālā	271	Sabbamhi tam araṇṇamhi	376
Santo ca me apacitā	97	Sabbaratanassa yaṇṇo	
Santo ca uddham gacchanti	65	upakkhaṭo	248
Satam hatthī satam assā	276	Sabbasmim upakkhaṭasmim	255
Santam hi sāmo vajati	178	Sabbaseto pure āsi	47
Satthā ca me hosi sakhā ca		Sabalo ca sāmo ca	
me'si	145	duve suvānā	271
Satthā ca te homi sakhā ca		Sabbābhibhūtā'hu'dhajīvi-	
tya'mhi	145	katthā	235
Sadāpi bhadramadhanassa	54	Sabbā sīmantiniyo gacchatha	247
Sandiṭṭhikam kammaphalam	160	Sabbā nadī, vaṅkagatī	123
Saddhāya suviniṭṭhāya	201	Sabbi'tthiyo sikhiriva sabba-	
Saddhāya dānam dadato	350	bhakkhā	128
Saddhālobhasusaṅkhāre	274	Sabbepi mayham puttā cattā	244
Sandhāvamānampi rathesu		Sabbe vajanti sugatim	245
yuttam	272	Sabbepi mayham puttā cattā	243
Saddhā'ha devī manujehi		Sabbesu vippamuttesu	256
pūjitā	107	Sabbe pavitṭhā nirayam	256
Sannaddho maṇivammena	214	Sabbeva santā karoṭha mati	258
Sa puṇṇako kurūnam kattu-		Sabbe vaṇṇā adhammaṭṭhā	186
setṭham	309	Sabbe vanā gandhamayā	182
Sa puṇṇako attamano udaggo	309	Sabbeva te vasam gatam	73
Sappi telam dadhi khīram	370	Sabbo hi saṃsayam patto	93
Sabbaṅca maccā sadhanam		Sabbo jano pabyādhitto	172
sabhogam	233	Sabbam paṭiyādetha	243
		Sabbam karissāma tavānu-	
		sāsanim	11

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Sa]		[Sa]	
Sabbaṃ te paṭijānāmi	72	Sayaṃ vimānaṃ naradeva	
Sabbaṃ upaṭṭhapetha	243	disvā	17
Sabbhireva samāsetha	136, 141	Sayaṃ hāyaṃ vayaṃ jaññā	3
Sabbhihe'taṃ upaññātaṃ	71	Sarañca jūhati poso	99
Samaṅgikatvā pamadāhi		Sa rājā paridevesi	177-8
yakkhaṃ	289	Sarita sāgaram yanti	127
Samajjā cettha vattanti	283	Sare yathā vārijaninda	
Samaṇo brāhmaṇo nūna	360	vuṭṭhaṃ	147
Samaṇo brāhmaṇo cāpi	293	Sa lakkhīdhitisaṃpanno	2
Samaṇaṃ brāhmaṇaṃ vāpi	258	Sallape nisitakhaggapāṇinā	128
Sammataḷaṅca vīṇaṅca	283	Salomahaṭṭho manujindo	185
Samatulyāni bhūtāni	260	Salomahaṭṭhaṃ ñatvāna	185
Sammato brāhmaṇibbhānaṃ	261	Savītarāgo pavineyya dosaṃ	11
Sammaddateva gandhena	345	Sasetacchattaṃ sa-upā-	
Samantodakasampannaṃ	283	dheyyaṃ	314, 331
Sa Mātali devavarena		Sahassagghaṃ hi maṃ tāta	368
pesito	103	Sahassiyā imā gāthā	137
Samākulaṃ puraṃ āsi	313	Sahassayuttaṃ hayavāhiṃ	201-2
Samāgatā jānapadā	154, 220,	Sā kosiyenā'numatā-	
	297, 311, 377	jutīmatā	108, 110
Samāgatānaṃ ñātīnaṃ	347	Sākaṃ bhisāṃ madhuṃ	
Samānasukhadukkhamaṃ	360	maṃsaṃ	331
Samāsanā hotha		Sā ca taṃ vanamogayha	13
mayāva sabbe	290	Sā ca sakhi majjhagatā	263
Samā samantaparito	222	Sā tattha paridevitvā	362
Samuddajā hi me mātā	222	Sātaputta mayāvūḷhā	266
Samuddo māgho bhārato ca	185	Sā taṃ paṭiggayha ubhohi	
Samuddhato mesi tuvaṃ-		pāṇibhi	110
papātā	299	Sā tvaṃ mayā ajjasakamhi	
Sammuyhāmi pamuyhāmi	183	assame	108
Sayaṃ jānapadaṃ atthaṃ	3	Sadevatā antarahitā	182
		Sādevatā antarahitā	177

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Sā dohaḷinī suvimhitā	279
Sādhu khosi anuppatto	203
Sādhu dhammaruci rājā	45
Sādhūti vatvāna pahūta- kāmo	288
Sā nūna kapaṇā ammā	176, 352
Sā nūna cakkavākīva	227, 322
Sā maddī nāgamāruhi	376
Sāmā ca soṇā sabalā ca gijjhā	62, 188
Sāmikam anubandhissam	327
Sāmo'ha'masmi bhaddam vo	183
Sāyam pāto kūṭakārī	64
Sāya'meke na dissanti	159
Sālam iva pathe jātam	337
Sālāva sampamathitā	227, 322
Sārayanti hi kammāni	177
Sālākarerī bahuke'ttha jambuyo	109
Sālissaro Sāriputto	12
Sāvattthiyam gahapati	200
Sā senā mahatī āsi	371
Sā suttacā nīladumābhi- lambitā	110
Sāham ajja cirassampi	80
Svāgatañcevidam bhavataṃ	88
Svāgataṃ te mahārāja	156, 331

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Svāgataṃ te mahābrahme	349, 364
Svāgataṃ te'va Vedeha	208
Saṅghaṭṭayantā siṅgāni	326
Svāyam dittova nadati	47
Svāyam dhammo ca te ciṅṇo	83
Svāyam vaṇo khajjati kaṇḍuvāyati	32
Svāham sake abhissasim	325
Sikhimpi devesu vadanti he'ke	234
Siṅgālā rattibhāgena	216
Sinerum Himavantañca	284
Sippena vijjācaraṇena buddhiyā	105
Siyā visam siluttassa	229
Sirā'ha devīmanujebhi pūjitā	105
Sirī tāta alakkhī ca	1
Sirisā setapārisā	344
Siro te vajjhayitvāna	338
Silesūpamā sikhiriva sabba- bhakkhā	125
Sīlavantesu dajjāsi	316
Sīlavā vattasampanno	287
Sīlavā ca alolo ca	293
Sīsam nhāte sucivatthe	368
Sīsam nhātā sucivatthā	376
Sīsam nhāto udakeso	315
Sīsam nhāto sucivattho	374
Sihābilāva nikkhantā	366

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Sa]		[Sa]	
Sīho ca naṃ viheṭṭheyya	356	Sudassano karavīko	201
Sīho yathā lohita-		Sudukkaraṃ Porisādo akāsi	138
maṃsabhojano	119	Sudukkaraṃ anariyehi	86
Sīho byaggho ca dīpi ca	359	Sudhammaṃ Tāvatisaṅca	284
Sukasālikasaṅghuṭṭhaṃ	230	“Sudhammā” iti yaṃ āhu	203
Sukacchavī vedhaverā	327	Sunakkhatto Licchaviputto	275
Sukkapakkhe yathā cando	147	Sunāmassa vaco sutvā	257
Sukhakāmā rahosilā	161	Supaciṇṇo ayaṃ selo	224
Sukhāvaho dukkhanudo	218	Supinaṃ tāta addakkhim	226
Sukhaṃ vā yadi vā dukkhaṃ	262	Subhāsitaṃ te	
Suciṃ sugandhaṃ tidasehi		anumodiyāna	8-10
sakkataṃ	101	Sumukha anupacinantā	83
Sujātā bhujalaṭṭhīva	218	Sumukho ca acintetvā	98
Sujātā migachāpāva	218	Surattapādā kalyāṇī	218
Sujāto nāma nāmena	133	Surabhī sampavāyanti	344
Suññaṃ mātā rathaṃ disvā	153	Surabhī taṃ vanaṃ vāti	341
Suṇantu bhonto vacanaṃ	79	Surabhī ca rukkhā tagarā	346
Suṇāsi sīvali		Suvaṇṇacīravasane	66
kathā	173-4	Suvaṇṇatharusampannā	215
Suṇohi me mahārāja	228	Suvaṇṇapīlakā kiṇṇaṃ	241
Sutameva pure āsi	264	Suvaṇṇacande'ttha bahū	
Suta'metaṃ arahataṃ	229	nipātītā	111
Sutā ca paṇḍitā tya'mhā	95	Suvaṇṇavikatā cittā	242
Sutvā dhammaṃ vijānanti	141	Suve pannaraso dibyo	263
Sutvāna vākyaṃ patino anujjā	289	Suvo'va suviṃ kāmeyya	220
Sutvāna gāthā paramattha-		Susaṅgahitantajano	2
saṃhitā	12	Susandhi sabbattha	
Suttaṃ ca suttavajjaṃ ca	376	vimaṭṭhimaṃ vaṇaṃ	36
		Susukhaṃ vata saṃvāso	214, 220

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Sa]		[Sa]	
Susukhaṃ vata jīvāma	170	Soṇā dhaṅkā siṅgālā ca	70
Sūnā ca tava no pādā	356	So tattha gantvā	
Sūriyo kassapo bhikkhu	113	pabbatantarasmim	297
Seyyo visaṃ me khāyitaṃ	319	So tattha gantvā taramāno	315
Sevamāno sevamānaṃ	265	So tadā pariciṇṇo me	225
Setacchattaṃ setaratho	258	So tattha gantvā avaca	336
Setapaṇṇī sattapaṇṇā	344	So tattha gantvāna vicinta-	
Sevetha vuddhe nipuṇe		yanto	297
bahussute	10	So te sahāyaṃ muñcāmi	85
So appamatto akkuddho	2	So tena pariciṇṇo tvaṃ	230
So aggamā		So taṃ vijitvā saṅgāmaṃ	73
nagara'mindapattaṃ	280	So taṃ pavissa na cirassa-	
So assarājā Vidhuraṃ		nāgo	18
vahanto	296	So taṃ yogaṃ payuñjassu	93
So ahaṃ vāyamiṣṣāmi	160	So tvaṃ sabbesu suhadayo	2
So idha garahito parattha ca	130	So nūnāhaṃ vadhissāmi	43
So upeti nirayaṃ patāpanaṃ	130	So nūna kapaṇā ammā	352
So kuddho pharusāṃ vācaṃ	98	So nūna kapaṇo	
So kho'haṃ taṃ sirim hitvā	171	tāto	176, 352-3
So ca tena katokāso	185	So nūna khattiyo eko	356
So ca taṃ nirayaṃ patto	63	So patīto pamuttana	87
So ca pannarasim rattim	257	So puṭṭho naradevena	185
So ca putte amacce ca	290	So Puṇṇako vepula'mā-	
So ca bhakkhaparikkhīṇo	55	bhirūhi	280
So ca vassasahassāni	62	So Puṇṇako kāmarāgena	
So ca vegena'bhikkamma	84	giddho	278
So ca vegena nikkamma	14	So Puṇṇako bhūtapatiṃ	
So ce attho ca dhammo ca	48	yasassiṃ	279
So codito brāhmaṇiyā	336	So Puṇṇako kurūnaṃ	
Soṇadinno gahapati	196	kattu seṭṭha	299
		Sobbhamiva paṭicchannā	119

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Sa]		[Ha]	
So muhuttaṃva yāyitvā	258	Hatthārohe anīkaṭṭhe	282
So'yaṃ evaṃ gato pakkhī	87	Hatthārohā anīkaṭṭhā	73, 154, 322
So lambamāno narake papāte	297	Hatthā pamutto urago	228
So luddo haṃsakājena	93	Hatthānīkaṃ rathānīkaṃ	156, 158
So vanam meghasaṅkāsaṃ	333	Hatthārohā anīkaṭṭhā	151
Sovā'haṃ nippatissāmi	133	Hatthārohe anīkaṭṭhe	292
So saṅkhapālo taramāna- rūpo	19	Hatthigate assagate	245
So have phala'māharitvā	178	Hatthi assaratha patti	77
So hi'tthiyā vā purisassa vā pana	104	Hatthikkhandhato oruyha	372
Sohaṃ kissa nu bhāyissaṃ	296	Hatthikkhandhañca āruyha	73
Sohaṃ gantvā manussesu	203	Hatthikkhandhato oruyha	313
Sohaṃ tathā karissāmi	16	Hatthibandham assabandham	127
Sohaṃ dhammaṃ apekkhāno	83	Hatthi-assarathe patti	31
Sohaṃ samāgamma janinda tehi	17	Hatthi gavassā maṇikuṇḍalā ca	286
Sohaṃ tena gamissāmi	316	Hatthi asse ca yojentu	75
Soḷasitthisahassāni	57	Hatthi asse rathe patti	219
Saṅkiccā'yaṃ anuppatto	59	Hatthi assā rathā patti	209
Saṃvaccharaṃ vā ūnaṃ vā	80	Hatthi assarathe datvā	324
Saṃvaccharaṃ dibbarasānubhutvā	20	Hande'hi dāni tidivaṃ apakkama	112
Saṃvaccharo me vasato tavantike	23	Handa ca ṭhānaṃ atulānubhāvaṃ	301
Saṃvāsena hi mittāni	31	Handa ca padumapattānaṃ	253
Saṃsārasuddhīti pure niviṭṭhā	264	Handa ca vilepanaṃ te	253
[Ha]		Handa kho taṃ anujānāmi	207
Hatthagataṃ pattagataṃ	225	Handa dāni apāyāmi	225
Hatthānīkaṃ rathānīkaṃ	282	Handa dāni gamissāma	227
		Hadayaṃ cakkhumpa'haṃ dajjaṃ	316
		Handa khvāhaṃ gamissāmi	207
		Handa ca maṃ upagūha	253
		Handa ca mudukāni vatthāni	253

Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā	Gāthāyo	Piṭṭhaṅkā
[Ha]		[Ha]	
Handa'yya maṃ haṇassu	253	Hassaṃ anijjhānakkhamāṃ	
Handa tuvaṃ yakkha		atacchaṃ	235
mamampi nehi	301	Haṃso nikhīṇapattova	320
Handa kho maṃ anujānāhi	207	Hitvāna dhaññañca dhanañca	
Handa ca maṃ upaguyha	252	ñātake	106
Haneyyumaṃ chindeyyumaṃ chedā-		Hitvā satapalaṃ kaṃsaṃ	169
peyyumpi	126	Himaccaye himavati	241
Hatthī assā rathā pattī	219	Himavā yathā gandhadharo	369
Harīyamāno Dhataratṭho	92	Hirī Uppalavaṇṇā'si	113
Hareṇukā veḷukā		Hirā'ha devīmanujehi	
keṇutindukā	109	pūjitā	108
Haliddā lohitā setā	347	Hiraññaṃ vā suvaṇṇaṃ vā	316
Haliddakā gandhasilā	346	Hīnena brahmacariyena	185